Okładka tymczasowa.

EDITIONUM COLLEGII HISTORICI ACADEMIAE LITTERARUM POLONICAE
Num. 81.

CODEX DIPLOMATICUS
ECCLESIAE CATHEDRALIS NECNON DIOECESEOS VILNENSIS

VOLUMINIS I FASCICULUS 1

(1387—1468)

WYDAWNICTWA KOMISJI HISTORYCZNEJ POL. AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
Nr 81

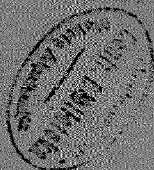
KODEKS DYPLOMATYCZNY
KATEDRY I DIECEZJI WILEŃSKIEJ

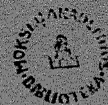
TOMU I ZESZYT 1

(1387—1468)

WYDALI

KS. JAN FIJAŁEK I WŁADYSŁAW SEMKOWICZ

W KRAKOWIE 1932
NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA — KRAKÓW — LUBLIN — ŁÓDŹ — POZNAŃ — WILNO — ZAKOPANE.

OD WYDAWCÓW.

Wydawnictwo niniejsze, oparte na materjale dokumentalnym czerpanym przeważnie z Archiwum Kapituły Katedralnej Wileńskiej, w szczególności ze znajdujących się tam oryginałów i kopjarjuszy, obejmie dwa tomy, od założenia biskupstwa wileńskiego 1387 aż do śmierci biskupa Walerjana Protasewicza 1579. Ponieważ tom I, sięgający do początku wieku XVI (t. j. do śmierci biskupa Olbrachta Tabora 1507), nie może się rychło ukazać z powodu braku dostatecznych funduszów, przeto wydawcy, mimo że mają cały ten tom już opracowany i przygotowany do druku, zniewoleni są wydać na razie zeszyt 1 tomu I, aby udostępnić nauce najdawniejszy ten materjał źródłowy do dziejów nietylko kościelnych i religijnych, ale też wogóle do stosunków wewnętrznych Litwy za pierwszych Jagiellonów. Materjał ten był dotąd częściowo tylko znany, lecz niezebrany w całości i ogłoszony w sposób nieodpowiadający wymogom naukowym. W metodzie wydawniczej została tu w całej rozciągłości po raz pierwszy zastosowana »Instrukcja wydawnicza dla średniowiecznych źródeł historycznych« (wydawnictwo Komisji Historycznej Polskiej Akademji Umiejętności. W Krakowie 1925).

Obszerny wstęp, w którym na czele tomu omówione będą szczegółowo źródła i znaczenie materjałów tu ogłoszonych, wraz z indeksami, jako też uzupełnieniami i sprostowaniami, ukaże się w drugim zeszycie, który dopełni I tomu wydawnictwa niniejszego.

W Krakowie, d. 11 czerwca 1932.

1.

Wilno, 17 lutego 1387.

Król Władysław Jagiełło kościołowi na zamku wileńskim pod wezwaniem św. Stanisława i Władysława, mającemu być za zezwoleniem papieża stolicą biskupią, nadaje: 1) zamek Taurogin̄ie z przyległą włością i wsiami Łabonary i Malaty, oraz włości Dubrowno, Werki i Bakszty; 2) ogród przy mieście Wilnie obok ogrodu Gasztołda; 3) część miasta Wilna z placami i domami od strony zamku; 4) kamienicę w obrębie murów zamku z czterema domami drewnianemi i dwoma placami; 5) dziesiątą rybę z jazu na Niemnie dla użytku stołu biskupiego.

Tekst A.

Or. brak i żadnej o nim nienia wiadomości.

Kop. 1. Lib. I 2 k. XCVII—XCIX' z nagłówkiem: Privilegium donationis super districtum Dambrowno. *Na marginesie stara sygnatura* 14 *z dopiskiem obok ręką współczesną, określającą treść nadania:* Civitatem Vilnensem, Taur(o)gny, Baxti, Lobonari, Verki. *Poniżej tąż samą ręką:* 2. *Po drugiej stronie nagłówka zapisek ks. M. Herburta* Inscr. — *2. Lib. II str. 303—306 i 311—312 nr 97 z nagłówkiem:* Privilegium Vladislai super eadem praedicta bona et Dubrowno. *Na marg.* Num. 2 *(przekreślone i poprawione na* III) *i* Lectum Correctum. *Odpis z pisownią zmodernizowaną, poprawiony zdaje się wedle nieznanej kopji. — 3. Czart. k. V'—VII' z nagł. jak wyżej w Lib. II, z którym ma tekst pokrewny i zmodernizowany.*

Wyd. zob. niżej str. 3.

Tekst B.

M.A. *Dokument pergaminowy w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin gruby, na stronie zewnętrznej źle wyprawiony, 61·6 × 34 + 6·7, zachowany nadzwyczaj dobrze, tylko lekko splamiony w dwóch miejscach a na środkowych zagięciach w kilku miejscach nadgryziony i rozerwany. — Brak pieczęci niezawodnie majestatycznej, która zwisała na grubym sznurze, jak świadczą duże okrągłe dziurki i odciski sznurów na zakładce. Pieczęć ta istniała jeszcze przy sporządzaniu z dokumentu transumptu notarjalnego d. 5 września r. 1576 (zob. niżej Kop. 4). — Inwokacja bez inicjału, wydłużonem pismem. Niektóre podkreślenia wyrazów tekstu* (Thurogno, Byscupicze *etc.*) *sprawiają wrażenie jakby współcze-*

snych pismu, którego charakter odpowiada raczej pierwszym dziesiątkom w. XV aniżeli schyłkowi w. XIV.

W spostrzeżeniu tem utwierdza pilne porównanie pisma dokumentów z całego okresu panowania Jagiełły i Witołda, znajdujących się w bogatym zasobie Muzeum XX. Czartoryskich, przyczem okazało się, że charakter pisma niniejszego dokumentu najbardziej zbliża się do ręki dokumentów Witołda z pocz. w. XV, nadewszystko zaś iest łudząco podobne do pisma dokumentu tegoż w. księcia z 20 czerwca 1403, wystawionego dla kupców krakowskich (zob. Kod. dypl. m. Krakowa T. I str. 145/6 nr CIII w Muzeum Czart. szufl. 4 nr 266). Nie tak podobne, choć jeszcze wielce zbliżone pismo posiada dokument Witołda z 16 lutego r. 1410 dla katedry wileńskiej (zob. niżej Nr 50), iako też dokument jego z 15 kwietnia r. 1412 (Muz. Czart. szufl. 4 nr 289; wyd. Cod. epist. Vitoldi str. 228 nr XDII z kopji królewieckiej). Inne dokumenty o zbliżonym charakterze pisma: Władysława Jagiełły z r. 1414 (Muz. Czart. vol. II nr 59) i 1418 (tamże, vol. III nr 40).

Na lewym marginesie wiersze tekstu są oznaczone cyframi ręką ks. M. Herburta, od której pochodzą też w drugiej części dokumentu zarówno w tekście jak i na marginesie zaznaczenia poszczególnych grup nadań linijkami i literami a *i* b, *tudzież wykropkowania dowolne niektórych wyrazów na początku wierszy.*

Na odwrociu zapiski: 1) *na złożeniu wierzch. z w. XV:* Privilegium regis Wladislai super Thurogno et Lobonari, *a w dalszym ciągu ręką w. XVI:* Malati, civitatem Vilnensem, villasque Jarzynycze, Waszylewo, Vechathnicza, Trebuna, Clodno; 2) *na złoż. spodn. z w. XVII:* Privilegium *(zatarte)* ecclesiae cathedralis Vilnensis *(uzupełnione inną ręką z tegoż czasu:)* episcopo serviens; 3) *na złoż. wewn. boczn. z w. XVIII/XIX:* 1387 Przywiley Władysława krola Biskupowi Wileńskiemu dany z potwierdzeniem wszystkich innych przywileiow y praw kościołom w całey Litwie oraz nadaniem wolności całemu Duchowieństwu w possessyach y dobrach kościelnych, tudziesz potwierdza y approbuie maiętności do katedry Łabonary, Biskupice, Trebuno, Kłodno, Wasilowo, Turogno, We stanice, Jarynice, Moletany, insuper nadaie dziesięcinę z iazu na rzece Niemen zwaney, wszelkiego rodzaiu ryb. Item nadaie y konfirmuie iuryzdykę w mieście Wilnie, z wolnym zabudowaniem y rozrządzaniem oney podług swego własnego upodobania y woli; na teyże iuryzdyce pozwala wszelkich profitow wynaydywać. *Ta sama ręka położyła datę* 1387 *obok zapisku 1-go. — Sygnatura ręką w. XVIII:* N⁰ II.

Kop. 1. Lib. I 2 k. LXIIII'—LXVII' z nagłówkiem minją: Privilegium super castrum Turogno et aliis bonis districtuque eiusdem castri, villis et navigiis *z zapiskiem obok ręką ks. M. Herburta* Inscr. 2⁰. *Ślad numeracji współczesnej, obciętej przy oprawie. Kopja ta sporządzona jest bezpośrednio z dokumentu pergaminowego, dość niedbale i z modernizacją pisowni w nazwach. — 2. Lib. II str. 299—303:* nr II *(popr. z dawn.* 1), *zaraz potem* Lectum Correctum *z nagł.:* Privilegium regis Vladislai super fundationem pro ecclesia cathedrali Vilnensi bonorum Turogno, Moletani, Labonari, Trebuna, Klodno Wasilowo, Jarinice, Wechatnica, Biskupice, Werki, Baxti, item super hortum et certam partem seu domos in civitate Vilnensi et super domum muratam penes ecclesiam cathedralem sitam. *Tekst odpisany z dokumentu perg. i bardzo sumiennie przez korektora wedle niego poprawiony, nazwy miejscowości w nagłówku i w tekście są zmodernizowane. Odpis tejże kopji na luźnym arkuszu, sporządzony ręką ks. M. Herburta i opatrzony kilku objaśniającemi tekst uwagami p. t.: »Pierwiastkowy przywilej króla Władysława Jagiełła fundacyjny dla katedry, biskupa i kapituły wileńskiej w roku 1387-m wydany«, znajduje się w temże Archiwum. — 3. Czart. k. III'—V' z nagłówkiem tym samym co w Lib. II z odmiankami pisowni nazw miejscowych. — 4. Transumpt notarjalny z 5 września r. 1576 indykcja 4, sporządzony przez Baltazara Stefana Krassowskiego dziekana diecezji łuckiej, notarjusza publicznego, na polecenie Walerjana bisk. wileńskiego. Przekład jego polski zob. zaraz niżej pod* **Przekł.**

Wyd. 1. Krupowicz M., Zbiór dyplomatów (Wilno 1858) str. 1—3 nr I: »z księgi pergaminowej, znajdującej się w Archiwum Kapitulnem Wileńskiem i zawierającej zbiór przywilejów katedrze wileńskiej służących, przepisanych z autentyków w końcu XVI w. Wszystkie kopje w tej księdze porównane z oryginałami i poświadczone przez prokuratora kapituły w połowie XVII w. ks. kanonika Mocarskiego«. Rzekoma ta księga pergaminowa jest niczem innem jak Lib. II, z którego tekstem edycja Krupowicza jest na ogół zgodna, mając tylko niektóre wtręty, uzupełnione przez wydawcę wedle redakcji A. Wspomina nadto wydawca, że »autentyk tego przywileju i dziś jeszcze znajduje się w Archiwum Kapitulnem, ale znacznie przez czas uszkodzony i w wielu miejscach nieczytelny«, co niezupełnie odpowiada rzeczywistości (zob. wyżej). Z zapisku wydawcy bulli pap. Urbana VI z 12 marca r. 1388 (zob. niżej Nr 10) w wileńskich Dziejach Dobroczynności z r. 1822 nr 33 szpalta 875 przyp. 2 dowiadujemy się, że »dokument oryginalny na pargaminie Władysława Jagiełły« znajdował się jeszcze wówczas (r. 1822) w Archiwum Diecezjalnem Wileńskiem (sic). — 2. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy II (Wilno 1910) str. 7—9 z Lib. II (cytuje jednak mylnie Lib. priv. I). Wydanie nieścisłe, skombinowane na podstawie tekstów obu redakcyj.

Przekł. polski, dokonany przez ks. Grzegorza Kniażewicza († 1804 r.), ogłoszony jest w Dziejach Dobroczynności krajowey i zagraniczney T. III nr 32 (Wilno r. 1822) szpalta 770—777 p. t.: »Transumpt funduszu biskupstwa wileńskiego«.

Reg. 1. Baliński M., Hist. m. Wilna T. I (Wilno 1836) str. 118—120, daje zwięzłe streszczenie przywileju, z którego dłuższy ustęp począwszy od Addicimus insuper><plenitudine majestatis przytacza w przypisie 11 (str. 119) i 12 (str. 120) ze wzmianką o przechowaniu tegoż przywileju w Archiwum Katedry Wileńskiej oraz transumpt jego w przekładzie polskim w Dziejach Dobroczynności (j. w.). — 2. Daniłowicz I., Skarbiec diplomatów T. I (Wilno 1860) str. 265 nr 538: regest obszerny z wiadomością o kopji i o »oryginale pargaminowym« z Krupowicza.

Uw. Tekst tego przywileju dochował się w dwoch przekazach, z których pierwszy (A) krótszy doszedł nas jedynie w odpisach, drugi zaś (B) interpolowany zachował się w postaci dokumentu pergaminowego. Jak wyżej zaznaczono, pismo tegoż dokumentu wykazuje cechy nieco późniejsze aniżeli data i pochodzi dopiero z pierwszego dziesiątka w. XV. Z zestawienia tekstów obu tych przekazów wynika niewątpliwie, że tekst A zawiera w sobie pierwotne uposażenie, tekst zaś B posiada szereg oczywistych wtrętów, które są dwojakiego rodzaju: a) wtręty natury formalnej, wzmacniające siłę nadawczą dokumentu (np. pełna intytulacja, wyrażenia prawne jak continuo, appropriamus, ab antiquo, longe lateque oraz circumferencialiter); b) wtręty z treścią rzeczową, mieszczącą w sobie późniejsze nieco nadania Terebunia i Kołodna we włości brzeskiej, Wasilewa i Jarynicz w drohiczyńskiej, tudzież Wiechotnicy w dubieńskiej przez Witołda, które poza tem dochowały się w osobnym przywileju nadawczym, nieautentycznym, rzekomo z dnia 24 lipca 1388 (zob. niżej Nr 14). Prócz tego we wtręcie tym znajduje się nadanie wsi Hermaniszek = Biskupic, raczej może jeszcze Jagiełły aniżeli Witołda. Pod koniec treści nadawczej w przekazie tekstu B cały wiersz został wypuszczony, najprawdopodobniej przez nieuwagę pisarza.

Fakt zamiany Wiechotnicy na Milejkowo, dokonanej w r. 1411 (zob. niżej Nr 55), wraz z cechami paleograficznemi stwierdza niewątpliwie powstanie tekstu B przed tymże czasem.

Kiedy oryginał pierwotnego przywileju Jagiełły (tekst A) zaginął czy został zniszczony, nieda się nic powiedzieć, tak że niewiadomo, czy odpis jego w Lib. I, sporządzony ok. r. 1520, pochodzi bezpośrednio z oryginału, czy też z zachowanej oddawna kopji. Nic przeto dziwnego, że dochował się tekst B w oryginale jako pełniejszy i dzięki temu będący w większej cenie.

Dokumentu, zawierającego tekst B, żadną miarą nie można uważać za falsyfikat, sporządzony w kapitule. Wszystkie cechy jego zewnętrzne i obecność pieczęci wskazują niedwuznacznie, że wyszedł z kancelarji królewskiej, należy przypuścić za wiedzą i zgodą króla Jagiełły, ratyfikującego i rozszerzającego tym sposobem późniejsze nadanie Witołda, które tą drogą weszło do pierwotnego uposażenia w formie antydatowanego aktu.

Tekst A.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Vladislaus[a] Dei gracia rex Polonie, Lythuanieque princeps supremus et heres Russie etc. Cunctorum quibus expedit noticie commendamus, quod[b] dum in mente nostra crebrius revolvimus et equo racionis libramine celestia pensavimus[c] cum terrenis, non nobis occurrit aliud, quam quod spretis mundialibus[d] nostre mentis aciem in celestia figeremus[e], nec in hoc intencionis nostre propositum, uti firmissime credimus, deluditur, ut confutatis transitoriis primum regnum Dei incommutabile requiramus, quo habito cuncta que fiunt humanitus feliciora suscipiunt incrementa et votivis semitis finibus propositis cercius diriguntur. Quamquam igitur ex suscepti cura regiminis ac ex assumpte dignitatis of(f)icio plurimis extrinsecis intendere teneamur, ad ea tamen, que divini cultus ampliacionem, decus et gloriam ac statum felicem et quietum necnon firmitatem iurium[f], graciarum et libertatum ministrorum Omnipotentis conspiciunt, tanto uberius intendimus, quantum pre ceteris mundi principibus nostrum regale solium magnificencius extulit et mirabilius universorum providencia Creatoris; sic enim agentes et celestibus intendere et temporalibus prosperari minime dubitamus. His itaque sepius occupati cogittantes eciam, quod frequenter delinquimus et frequenter peccantibus[g] frequens debetur penalitas, nos futuris anime periculis volentes salubribus obviare remediis et extremi iudicis, cuius benignam clemenciam nostris malis plurimum of(f)endimus, iram vindicem operibus misericordie prevenire, ecclesiam in castro nostro Vilnensi constructam et locatam ac ad laudem et honorem Omnipotentis Dei[h], Gloriose Virginis Marie, omnium Sanctorum et specialiter beatorum Stanislai pontificis et Ladislai[i] confessoris consecratam, in qua sedem episcopatus Vilnensis, voluntate tamen sanctissimi Romani pontificis ad id ipsum specialiter accedente[j], decrevimus collocandam, dotamus bonis et possessionibus infrascriptis. Damus igitur, conferrimus, incorporamus et donamus donacione perpetua et irrevocabili eidem[k] ecclesie et ipsius episcopo qui pro tempore fuerit castrum nostrum Turogno[1] cum districtu eidem adiacente et villis Lobonari[2] ac Moletani[l 3], necnon districtum Dambrowno[m 4] sic complete et integraliter[n] ac eo iure et modo, quibus eundem districtum olim fidelis noster Woy-

---

1 A. [a] Wladislaus *Lib. II* [b] *pierwotne* Et *popr. przez korektora na* Quod, *poczem znowu przekreślono dwa razy* Et *Lib. II;* et dum *Czart.* [c] pensamus *Czart.* [d] mundalibus *Czart.* [e] figamus *Lib. I* [f] proximi *Lib. I* [g] pectantibus *Lib. I* [h] et *dodaje Lib. I* [i] Vladislai *popr. na* Ladislai *Lib. II; tak samo i niżej* [j] actedente *Lib. I* [k] *brak tego wyrazu w Lib. I* [l] Labonari ac Moletani *popr. na* Lobonari ac Moletany *Lib. II;* Łabonary et Moletany *Czart.* [m] Dubrowno *Lib. II* [n] intergraliterque *Lib. I*

1 A. [1] *Tauroginie, miasteczko nad jeziorem tej nazwy około 40 km. na płn.-zach. od Święcian.* [2] *Łabonary (dawniej Łobonary), miasteczko nad rzeką Dumblą, dopływem Zejmiany, około 20 km. na płd. od Tauroginń.* [3] *Malaty, miasteczko nad rzeką Sesarką i jeziorem Malaty (Postawy), około 35 km. na płn.-zach. od Taurogiń.* [4] *Dubrowno wedle wizyt z lat 1781 i 1795 w pow. lidzkim nad rzeką Żyżmą (Kurczewski, Kość. Zamk. II str. 142/3), niewątpliwie dzisiejsza Dąbrówka przy ujściu Żyżmy do Niemna, gdzie tuż w pobliżu na zach. leżą obok siebie dwie osady zwane Biskupice.*

dilo[o] tenuit et possedit, ac districtus Werki[p][5] et Baxthi[q][6] in terris nostris Lythuanie et Russie situatis[r], et ortum[s] iuxta civitatem nostram Vilnensem penes ortum[s] Gastoldi[t] inter quendam montem versus meridiem et viam circa civitatem Vilnensem ac fluvium ad occidentem[u] situm, cum omnibus et singulis villis, censibus, utilitatibus, proventibus, fructibus, redditibus, iuribus, dominiis, agris, pratis, campis, pascuis, silvis, nemoribus, quercetis, rubetis, gaiis, virgultis, mericis, borris, mellificiis, venacionibus, aucupacionibus, lacubus, stagnis, piscinis, paludibus, molendinis, aquis et earum decursibus, obstaculis j a z i[v] dictis vulgariter, piscaturis ac quibusvis aliis pertinenciis, obvencionibus, emolimentis[w] et appendiis universis, ad ipsum castrum Turogno et villas Lobonary et Moletani[x] ac districtus memoratos quomodolibet spectantibus, quibuscunque nominibus appellentur, nullis penitus exclusis, prout in suis metis et graniciis[y] limitate sunt et distincte, eo iure et dominio, quibus ipsum[z] castrum Turogno et villas Lobonari et Moletani[aa] ac districtus suprascriptos nos et progenitores nostri tenuimus, habuimus hactenus et possedimus[bb], nihil iuris, dominii et proprietatis in eisdem castro, villis et districtibus pro nobis vel nostris successoribus reservantes. Adicimus[cc] insuper et appropriamus supradicte ecclesie et ipsius episcopo qui pro tempore fuerit partem civitatis nostre Vilnensis una cum areis et domibus ac domorum incolis et appendiis universis[dd]; quam quidem partem civitatis quedam semita[ee], que a castro Vilnensi directo[ff] versus montem a dextris domus Czeschconis civis Vilnensis, contingens domum Fratrum Minorum, et via[gg] (que)[hh] ex altera parte domus eiusdem Czeschconis penes vallum et cimiterium[ii] ecclesie beati Nicolai a sinistris ad viam ducentem in Troki castrum protenduntur, ambiunt et a ceteris partibus eiusdem civitatis[jj] parciuntur, predicta domo Czeschkonis[kk] cum area et orto[ll] sibi adiacentibus[mm] huiusmodi parti civitatis eciam interclusis. Preterea volentes, ne per inhabilem mansionem episcopus ecclesie predicte beatorum Stanislai pontificis et Ladislai confessoris, qui pro tempore fuerit, solita fraudetur devocione, sed pocius quieta perfruens et pacifica mansione divinis laudibus operosius valeat inherere, eidem episcopo domum nostram lapideam intra muros[nn] castri Vilnensis[oo] cum ceteris quatuor domibus ligneis et duabus areis iuxta muros ipsius castri situatis[pp] contulimus et assignavimus de (nostre)[hh] regalis plenitudine maiestatis[qq], quarum arearum una versus stabulum[rr], altera vero versus fontem[7], ipsum fontem dividens, per medium extenduntur; dantes eciam et conce-

1 A. [o] Woydolo *popr. na* Woydilo *Lib. II;* Woydilo *Czart.* [p] *obok na marginesie ręką ks. Herburta:* Nb. Werki districtus 1387 anno [q] Baxti *popr. na* Baxty *Lib. II;* Baxty *Czart.* [r] *tak w tekstach* [s] hortum *Lib. II i Czart.* [t] *Lib. II na marginesie inną ręką w XVII:* Hortus Gastoldi za S. Jerzym y Dworami ad presens I. X. Woyny Im. P. Biskupa (*w tekście ten wyraz napisany jakby* Biskuma) [u] occidentem *Lib. I* [v] Jazy *Lib. II i Czart.* [w] emolumentis *Lib. I i Czart.* [x] molerani *Lib. I;* Labonari et Moletani *popr. na* Łobonari et Moletany *Lib. II;* Łabonary et Moletany *Czart.* [y] graniciis *popr. na* greniciis *Lib. II* [z] brak tego wyrazu *w Czart.* [aa] Molitani *Lib. I;* Łabonari et Moletani *popr. na* Łobonari et Moletany *Lib. II; Czart.* jak wyżej [bb] possidemus *Lib. I* [cc] Addicimus *Lib. II;* Adijcimus *Czart.* [dd] *w Czart. obok na marginesie późniejszą ręką w. XVIII:* Place Jurysd. [ee] quadâm semitâ *Lib. II* [ff] directe *Lib. II* [gg] vici *Lib. I* [hh] *W kopjach brak tego wyrazu.* [ii] caemeterium *Czart.* [jj] civitatis eiusdem *Lib. II i Czart.* [kk] Czeschconis *Lib. II i Czart.* [ll] horto *Lib. II i Czart.* [mm] adiacente *Lib. I* [nn] muros *popr. na* murum *Lib. II;* murum *Czart.* [oo] *w Czart. obok na marg. późniejszą ręką w. XVIII:* Palac [pp] situatas *Lib. I* [qq] *w Lib. II na marg. zapisek ręką w. XVII:* Intra murum castri Vilnensis domus episcopi et areae eius. [rr] versus stabulum una *Lib. I*

1 A. [5] *Werki, dwór biskupi nad Wilją powyżej Wilna przeszło milę.* [6] *Bakszty w pow. oszmiańskim nad rz. Berezyną w dolnym jej biegu, powyżej ujścia do niej Isłoczy.* [7] *Krupowicz l. c. str. 2 przyp. 2 daje tutaj uwagę następującą: »To źródło trwa i dotąd na bulwarze, z prawej strony wielkiej drogi od placu przed katedrą, gdzie się wprost na Antokol zawraca«.*

dentes eidem episcopo plenam et omnimodam facultatem super omnibus areis[ss] suprascriptis domos construendi, collocandi et edificandi pro utilitate et usu suis melioribus, quibus sibi expediens fuerit iuxta sue libitum voluntatis. Volumus insuper et decernimus, ut episcopus ecclesie sepedicte qui pro tempore fuerit pro usibus sue mense decimum piscem, cuiuscunque generis vel speciei existat, de obstaculo nostro j a s z[tt] dicto vulgariter, in fluvio Nemen[uu] sito, tollat et recipiat perpetuis temporibus[vv] af(f)uturis. Ut autem premissa vigorem obtineant perpetue firmitatis, presentes fieri fecimus nostri sigilli munimine roboratas. Actum in Vilna, die dominico proximo ante Carnisprivium anno Domini millesimo tricentesimo octuagesimo septimo. Presentibus inclitis principibus Skirgalone Trockensi, Wlodzymyro Kyyowyensi[ww], Corybutho Novogrodensi[xx], Vitowdo Grodnensi[yy] Lythuanie, Conrado Olsnicensi[zz], Joanne et Semovito Mazoviensibus ducibus ac strennuis[aaa] viris Barthussio de Wezemburg[bbb] palatino Posnaniensi, Cristino Sandecensi, Nicolao Visliczyensi[ccc] castellanis, Wlodkone[ddd] pincerna, Spythkone[eee] subcamerario[fff], Tomkone subpincerna Cracoviensi et Michaele alias Minigal Gedigoldi capitanei[ggg] de Oschmena[fff], ac aliis multis nostris fidelibus fidedignis. Datum per manus honorabilis viri domini[hhh] Zaklice prepositi Sandomiriensis, cancellarii et Clementis de Moscorzow[iii] vicecancellarii aule nostre.

Tekst B.

(I)N NOMINE DOMINI AMEN. Wladislaus Dei gracia rex Polonie <necnon terrarum Cracouie, Sandomirie, Syradie, Lancicie, Cuyauie>, Lithwanie[a] princeps supremus, <Pomeranie>, Russieque | <dominus> et heres. Ad perpetuam rei memoriam. Cunctorum quibus expedit noticie commendamus, quod dum in mente nostra crebrius revolvimus et equo racionis libbramine celestia pensavimus cum terrenis, non nobis oc(c)urrit aliud | quam quod spretis mundalibus[b] nostre mentis aciem in celestia figeremus, nec in hoc intencionis nostre propositum, uti firmissime credimus, deluditur, ut confutatis transitoriis primum regnum Dei incommuttabile requiramus, quo | habito cuncta que fiunt humanitus feliciora suscipiunt incrementa et votivis semitis finibus propositis cercius diriguntur. Quamquam igitur ex suscepti cura regiminis ac ex as(s)umpte dignitatis officio plurimis extrinsecis intendere teneamur, ad ea tamen, que divini cultus ampliacionem, decus et gloriam ac statum felicem et quietum[c], necnon firmitatem iurium, graciarum et libertatum ministrorum Omnipotentis conspiciunt, tanto uberius intendimus, quantum pre ceteris mundi principibus nostrum regale solium magnificencius extulit et mirabilius universorum providencia Creatoris; sic enim agentes et celestibus intendere et temporalibus prosperari minime <continuo> dubitamus. Hiis itaque sepius occupati, cogittantes eciam, quod frequenter delinquimus et frequenter peccantibus frequens debetur pe-

1 A. [ss] areis omnibus *Lib. I* [tt] *Lib. II i Czart. popr. na* Iaz [uu] Niemen *Czart.* [vv] et *dod. Czart.* [ww] Włodzimiro Kiiouiensi *Lib. II;* Włodzimirio Kijoviensi *Czart.* [xx] Coributo Nowogrodensi *Lib. II;* Koributo *Czart.* [yy] Hrodnensi *Lib. I;* Witowdo *Lib. II i Czart.* [zz] Olsnyczensi *Lib. I* [aaa] strennuis *Lib. I* [bbb] Barchussio Wezemburg *Lib. I;* Vezemburg *Lib. II;* Bartussio *Czart.* [ccc] Wisliciensi *Lib. II i Czart.* [ddd] Włodcone *Lib II;* Włodkone *Czart.* [eee] Spythkoneque *Lib. I;* Spitkone *Lib. II i Czart.* [fff]—[fff] *brak tych wyrazów Lib. I* [ggg] capitaneo *Czart.* [hhh] Zaklythe *Lib. I;* Zaclitae *popr. na* Zaclicae *Lib. II;* Zaclicae *Czart.* [iii] Morczoyzow *Lib. I;* Mozcorzow *Lib. II;* Moskorzow *Czart.*

1 B. [a] Lythuaniae i Lituaniae *w kopjach* [b] mundialibus *w kopjach* [c] *w tekście błędnie* quietem, *tak też we wszystkich kopjarzach z wyjątkiem Lib. II, który pierwotnie napisał poprawnie* quietum, *ale potem poprawił na* quietem.

nalitas, nos futuris anime periculis volentes salubribus obviare remediis et extremi iudicis, cuius benignam clemenciam nostris malis plurimum offendimus, iram vindicem operibus misericordie prevenire, ecclesiam in castro nostro Wilnensi constructam et locatam ac ad laudem et honorem Omnipotentis Dei, Gloriose Virginis Marie, omnium Sanctorum et specialiter beatorum Stanislai pontificis et Ladislai confessoris consecratam, in qua sedem episcopatus Wylnensis, voluntate tamen sanctissimi Romani pontificis ad id ipsum specialiter accedente, decrevimus collocandam, dotamus bonis et possessionibus infrascriptis. Damus igitur, conferimus, incorporamus, <appropriamus> et donamus donacione perpetua et irrevocabili eidem ecclesie et ipsius episcopo qui pro tempore fuerit castrum nostrum Thurogno cum districtu eidem adiacente ac villis Lobonari et Moletani[d][1], necnon <Trebuna[e][2] cum navigio et Clodno[f][3] in districtu Brzestensi, ac eciam Waschilowo[g][4] cum navigio et Jarinicze[5] in Drogiczinensi[h], et Vechattnicza[i][6] in Dubnensi[7] districtibus, ac eciam villam Hermanni[j], quam exnunc Biscupicze[k][8] nominandam decrevimus; et unam pullam mellis cum media s t a w n e l u k n o[9] nuncupatis, quas Coreyko cum suis consangwineis de villa Coreykowo[l][10] ac Droksis et Voydus cum consangwineis ipsorum solvere consueverunt; quatuor eciam pabulatores equorum, Droksis videlicet et Voydus cum eorum consangwineis, Loybenis, Pryskis, Hongutis, Meylus cum consangwineis ipsorum; et> districtum Dubrowno[11] sic integraliter et complete ac eo iure et modo, quibus eundem districtum olim fidelis noster Woydolo tenuit et possedit; districtus quoque Werky et Baxthy[m][12]; ortum eciam iuxta civitatem nostram Vilnensem penes ortum Gastoldi inter quendam montem versus meridiem et viam circa civitatem Wylnensem ac fluvium ad occidentem, in terris nostris Lythwanie et

---

1 B. [d] Turogno, Labonari et Moletani *popr. przez korektora na* Łobonari et Moletany *Lib. II;* Turogno, Lobonary, Moletany *Czart.* [e] Trebvna *Lib. I* [f] Clodno *popr. na* Kłodno *Lib. II* [g] Wasilowo *popr. na* Waschilowo *Lib. II* [h] Jarinycze in Drogycziensi *Lib. I;* Jarinice in Drogicinensi *popr. na* Jarinicze in Drogiczynensi *Lib. II;* Jarynicze in Drohiciensi *Czart.; w Lib. I na marginesie zapisek ręką w. XVII:* Jarnice w Drogickim powiecie pod Liwem przez rzekę tylko Liwiec [i] Vechathnycza *Lib. I;* Wechatnica *Czart.;* Vechatnica *Lib. II.* [j] Hermanin *Lib. I;* Hermannin *Lib. II* [k] Byskupycze *Lib. I;* Biskupice *popr. na* Biskupicze *Lib. II;* Biskupice *Czart.* [l] Coreykouo *Lib. I* [m] districtus que Verki et Baxti *Lib. I;* Werki et Baxty *Lib. II i Czart.*

1 B. [1] *Tauroginie, Łabonary i Malaty zob. objaśnienie wyżej tekst A str. 4 przyp. 1—3.* [2] *Terebuń, dobra w pow. brzeskim 20 km. od Brześcia (Sł. Geogr. XII str. 303 oraz Mapa Polski Chrzanowskiego).* [3] *Kołodno przy ujściu Lśny do Bugu po prawym brzegu Bugu, na pln.-zach. od Brześcia Lit. około 20 km.* [4] *Dziś Wasilew Skrzeszewski na Podlasiu w par. Skrzeszew pow. Sokołów (Słown. Geogr. XIII str. 126 i Mapa gener. 1:200.000). Wedle Jabłonowskiego A., Podlasie Cz. I 36—38 Wasieliewo w par. Skrzyszewskiej (na lewym brzegu Bugu, przy drodze do Drohiczyna).* [5] *Nieznane, może Jarki przy Obrąpałkach w par. Skrzeszew na Podlasiu i dziś nieistniejące (Jabłonowski A., Podlasie Cz. I str. 37) albo Jarnice nad Liwcem naprzeciw Liwa. W XVI w. Budzieska Jarniczka w par. mąkobockiej (Tamże Cz. I str. 21).* [6] *Wiechotnica, dziś w pow. wołkowyskim, gmina Roś, dwie mile na pln.-zach. od Wołkowyska (Słown. Geogr. XIII str. 298). W dokumencie z 20 kwietnia r. 1411 (zob. niżej Nr 55) leży ta wieś już w powiecie wołkowyskim. Od Dubna (grodzieńskiego) odległa jest ok. 3 mil na płd.* [7] *Dubno w Grodzieńskiem naprzeciw ujścia Rosi do Niemna, przy dawnym trakcie handlowym z Grodna do Słonimia (Słown. Geogr. II str. 197).* [8] *Biskupice = villa Hermanni = Hermaniszki w pow. lidzkim nad średnią Żyżmą (Wizyta z r. 1795. Kurczewski, Kość. Zamkowy II str. 143).* [9] *stawne albo ustawne lukno, miejscowa miara miodu prząśnego. Bliżej nie określa jej nawet Homulicki w Wizerunkach i roztrząsaniach naukowych, pocz. nowy II (Wilno 1840) T. 13 str. 82 i T. 14 str. 75.* [10] *Osada nieznana.* [11] *Zob. wyżej tekst A str. 4 przyp. 4.* [12] *Werki i Bakszty zob. wyżej str. 5 przyp. 1—2.*

Russye situatis[n], cum omnibus et singulis villis, censibus, utilitatibus, proventibus, fructibus, redditibus, dominiis, iuribus, agris, pratis, campis, pascuis, silvis, nemoribus, quercetis, gaiis, mericis, virgultis, borris, rubetis, mellificiis, <pinetis>, venacionibus, aucupacionibus. stagnis, lacubus, piscinis, paludibus, piscaturis, molendinis, emolimentis, aquis et earum decursibus, obstaculis jazi dictis wlgariter, ac quibusvis aliis pertinenciis, obvencionibus et appendiis universis, ad ipsum castrum Thurogno[o] et villas Lobonari, Moletani, <Trebuna, Clodno cum navigiis, Waschilowo[p 13], Jarinice[q], Vechathnicza[r], Byscupicze[s] et mellis datores ac equorum pabulatores>, necnon districtus memoratos quomodolibet spectantibus, quibuscunque vocabulis pociantur, nullis penitus exclusis, prout in suis metis et greniciis <ab antiquo longe lateque> limitate sunt <circumferencialiter> et distincte, prout eciam prefatum castrum, villas, districtus, <mellis datores et equorum pabulatores> nos et nostri progenitores <et predecessores> tenuimus, habuimus hactenus et possedimus, nichil iuris, dominii seu proprietatis in ipsis castro, villis, districtibus pro nobis et successoribus nostris <penitus> reservantes. Adicimus insuper et appropriamus ecclesie supradicte et ipsius episcopo qui fuerit pro tempore partem civitatis nostre Wilnensis una cum areis et domibus ac domorum incolis et appendiis universis; quam quidem partem civitatis quedam semita, q[ue a][t] castro Wylnensi directe versus montem a dextris domus Czeschconis civis Wylnensis, contingens domum Fratrum Minorum, et via ex altera parte domus eiusdem Czeschconis penes vallum et cimiterium beati Nicolai, <et> a sinistris ad viam ducentem in Troky[u] castrum protenditur, ambiunt et a ceteris partibus ipsius civitatis parciuntur, predicta domo Czeschconis cum area et orto sibi adiacentibus huiusmodi parti civitatis eciam interclusis. Preterea volentes, ne per inhabilem mansionem episcopus ecclesie predicte beatorum Stanislai pontificis et Ladislai confessoris solita fraudetur devocione, sed pocius quieta perfruens et pacifica mansione divinis laudibus operosius valeat inherere, eidem episcopo domum nostram lapideam intra murum castri Wylnensis <predicti> situatis[v] contulimus et assignamus de nostre regalis plenitudine maiestatis, quarum arearum una versus stabulum et altera versus fontem, ipsum fontem dividens, per medium protenduntur; dantes eciam et conferentes eidem episcopo plenam et omnimodam facultatem super omnibus areis supradictis domos construendi, collocandi et edificandi pro usu et utilitate suis melioribus, quibus sibi fuerit expediens iuxta sue libitum voluntatis. Volumus eciam et decernimus, ut episcopus ecclesie sepedicte pro usibus sue mense decimum piscem, cuiuscunque generis vel speciei fuerit, de obstaculo jasz dicto wlgariter, in fluvio nostro Nemen sito, tollat et recipiat perpetuis temporibus affuturis. Ut autem premissa vigorem obtineant perpetue firmitatis, presentes <litteras nostras> scribi fecimus, nostri sigilli munimine roborantes. Actum in Wylno, die dominico proximo ante Carnisprivium anno Domini millesimo trecentesimo octuagesimo septimo. Presentibus inclitis principibus Skargalone Trocensi, Wlodzimiro Kyouiensi, Coriboto Nouogrodensi, Wythowdo Grodnensi Lithwanie, Conrado Olsnicensi, Johanne et Semowito Mazo(ui)en(sibus)[w] ducibus, necnon Barthossio de Wezemburg palatino Poznaniensi, Cristino Sandecensi, Nicolao Wysliciensi castellanis, Wlodkone pincerna, Spithkone subcamerario, Thom-

1 B. [n] *tak w tekście* [o] Turogno *Lib. I* [p] Waschylowo *Lib. I* [q] Jarynycze *Lib. I* [r] Vechatnycza *Lib. I* [s] Byskupycze *Lib. I; Lib. II poprawione jak wyżej przyp.* [k] [t] *w tem miejscu dziura i przedarcie na zagięciu* [u] Throki *Lib. I;* Troki *Lib. II* [v] situatum *popr. na* situatis *w tekście* [w] *w tekście przy przenoszeniu wyrazu na drugą stronę* Mazo|ensibus.

1 B. [13] *Wasilew należy już do stołu biskupiego przed 9 maja 1397 r. Zob. Nr 28.*

kone subpincerna Cracouiensibus et Michaele alias Minigal[x] Gedigoldi capitan(eo)[y][14] de Oschmena[z], ac aliis multis nostris fidelibus fidedignis. Datum per manus wenerabilis Zaclice[aa] prepositi Sandomiriensis, cancellarii et Clementis de Moskorzow vicecancellarii aule nostre.

2.

B. m. i r. (po 17 lutego 1387).

Król Władysław Jagiełło kościołowi katedralnemu na zamku wileńskim i jego biskupowi nadaje część swego miasta Wilna.

Or. nieznany. Istnienie jego stwierdza jedynie nagłówek zamieszczony w Kop. I 2 k. XC minją w tej osnowie: Littere super partem civitatis Vilnensis pro episcopo dilacerate. *Przedmiot nadania z określeniem dokładnem jego rozciągłości ob. w poprzednim przywileju (str. 5 i 8).*

3.

B. m. i r. (po 17 lutego 1387).

Król Władysław Jagiełło pierwszemu biskupowi wileńskiemu nadaje włości Werki i Bakszty.

Or. obecnie niedostępny znajdował się do września r. 1900 wśród papierów familijnych księcia Hohenlohego v. Schillingsfürst, kanclerza Rzeszy Niem., w Werkach. Wiadomość o jego istnieniu zawdzięcza się Prof. Drowi Józefowi Paczkowskiemu, b. dyrektorowi Wydziału Archiwów Państwowych w Warszawie, który na prośbę wydawców podjął usilne starania u dzisiejszego jego posiadacza ks. Maurycego, syna kanclerza, o uzyskanie fotografji ewent. bliższych o nim szczegółów. W odpowiedzi otrzymał Prof. Paczkowski od księcia Hohenlohego list z dnia 16 czerwca r. 1923 następującej treści:

»Ich bin jetzt gerade damit beschäftigt das Archiv hier ordnen zu lassen und die nachgelassenen Papiere meines Vaters, des Reichskanzlers, zu sortieren. Es ist aber eine solche Masse von Akten vorhanden, dass mich nur ein Zufall auf das von Ihnen erwähnte Dokument führen könnte! Sollte dasselbe gefunden werden, so bin ich selbstverständlich bereit eine Copie und Photographie anfertigen und an Herrn Klinkenborg gelangen zu lassen. Es würde mich selbst sehr interessieren dieses wertvolle Dokument zu sehen«.

Wobec tego wyniku Prof. Paczkowski, który, porządkując w sierpniu r. 1900 archiwum książęce w Werkach, miał ten dokument w rękach, raczył nadesłać łaskawie o nim uwagi, oparte na własnych wspomnieniach. Dokument ten, przeszedłszy około r. 1800 wraz z Werkami w posiadanie prywatne, znalazł się w papierach Jasieńskiego, od którego ks. Ludwik Sayn Wittgenstein, teść kanclerza ks. Hohenlohego, kupiwszy Werki,

---

1 B. [x] *po* Minigal *w tekście kropka* [y] *w tekście* capitan *ze znakiem skrócenia* [z] Oschmana *Lib. I* [aa] *można czytać* Zaklite

1 B. [14] *Ponieważ wszystkie występujące tutaj osobistości mają przydany sobie urząd, należy przypuszczać, że również i Minigał syn Gedygołda był już wówczas starostą oszmiańskim, w którym to charakterze występuje w dokumencie z 1 czerwca r. 1387 (zob. niżej Nr 6 str. 15 w przyp.) oraz w traktacie salińskim z r. 1398 (Bunge, UB. T. IV nr 1479).*

otrzymał go; w ten sposób przeszedł on w posiadanie ks. Hohenlohego, który go umieścił w swojem archiwum prywatnem.

O ile Prof. Paczkowski pamięta, był to dokument pergaminowy z r. 1387, rozmiarów około 30 × 40 cm.; czy był zaopatrzony pieczęcią, tego sobie nie przypomina. Dotyczył zaś ten przywilej Werek i Bakszt, nadanych przez Jagiełłę pierwszemu biskupowi wileńskiemu, która to darowizna miała wedle wspomnień Prof. Paczkowskiego charakter aktu wdzięczności osobistej Jagiełły dla niego, a o ile go pamięć nie zawodzi, była w dokumencie też wzmianka o chrzcie Litwy.

4.

B. m. i r. (między 17 a 22 lutego 1387).

Król Władysław Jagiełło zakłada i uposaża siedm kościołów parafjalnych w diecezji wileńskiej tudzież prebendę św. Marcina na wyższym zamku wileńskim.

Or. brak. Wiadomość o tych fundacjach podaje Długosz, Historia Polonica T. III 469 pod rokiem 1387: Rex Wladislaus ... fundat insuper septem parrochiales ecclesias in locis oportunis et necessariis, videlicet in Volkomaria [1], Miszohola [2], Nyemczani [3], Myedniky [4], Crewa [5], Obolcze [6] et Hayna [7]; item prebendam sancti Martini in castro Wilnensi alciori; et tam ecclesiis parrochialibus predictis, quam prebende sancti Martini bona dotalia inscribit et assignat *(wedle kod. oryg. w Bibl. XX. Czart. str. 1013).*

Toż za Długoszem powtarza M. Stryjkowski w swojej Kronice (wyd. M. Malinowskiego [Warszawa 1846] T. II str. 80), dodając o kościele św. Marcina na zamku wyższym, jako zbudowanym przez króla Jagiełłę.

5.

B. m. i r. (między 17 a 22 lutego 1387).

Król Władysław Jagiełło zakłada i uposaża na Litwie i Rusi dobrami, daninami, dziesięcinami, czynszami i innemi dochodami kościoły: katedralny w Wilnie, tudzież parafjalne i konwentualne tamże i gdzieindziej, obdarzając je równocześnie immunitetem kościelnym.

Or. nieznany. Pozytywna wiadomość o wydaniu takiego przywileju mieści się w przywileju królewskim z d. 22 lutego r. 1387 (zob. Nr 6 str. 14 w. 3 i nn.), gdzie powiedziano: Item ... in ... dominiis nostris Lithvanie et Russie ecclesias ad laudem et gloriam Omnipotentis Dei et presertim cathedralem in Vilna ibidemque et alibi parrochiales et conventuales in spem retribucionis eterne possessionibusque, districtibus, villis, tributis,

4. [1] *Wilkomierz, dziś miasto nad rzeką Świętą, 70 km. na płn.-zach. od Wilna* [2] *Mejszagoła, miasteczko 25 km. na płn.-zach. od Wilna.* [3] *Niemenczyn w pow. wileńskim nad Wilją, 25 km. na płn.-wsch. od Wilna.* [4] *Miedniki, miasteczko 30 km. na płd-wsch. od Wilna, przy drodze do Oszmiany.* [5] *Krewo w pow. oszmiańskim, 74 km. na płd.-wsch. od Wilna.* [6] *Obolce, dziś powiat orszański, po lewym brzegu Obolicy (Obolanki), około 75 km. na płd.-wsch. od Witebska.* [7] *Hajna, miasteczko w Mińszczyźnie, 45 km. na płn. od Mińska.*

decimis et aliis proventibus dotavimus, prout in nostris privilegiis lacius continetur, et quamvis prefatas ecclesias cum earum dotacionibus per nostra privilegia libertavimus per illam clausulam positam in eisdem »nichil iuris aut dominii etc.« pro nobis et nostris successoribus relinquendo... *i niżej w. 12:* per hanc nostram litteram de novo et magis expresse omnes... libertamus, eximimus... itd. *Innych śladów tego dokumentu niema żadnych. Nie było go już niewątpliwie w w. XVI, nie posiadają go bowiem kopjarze. Istnienie niegdyś tego dokumentu przyjmował już ks. Konstanty Brzostowski biskup wileński w swoim memorjale o zniszczeniu kościołów diecezji wileńskiej, przedłożonym sejmowi wileńskiemu w r. 1695, która to informacja mieści się w Epistolae historico-familiares Andreae Chrysostomi Załuski T. I Pars 2 (Brunsbergae 1710) 1411—1412. Wzmianka jego o świadkach podanych tu ogólnie tyczy się nie tego dokumentu, ale jego źródła (zob. niżej Nr 6). Wzmianka o przywileju pergaminowym immunitetowym króla Władysława Jagiełły pod datą 1395, znajdująca się w »Spisaniu przywileiow kapituły wileńskiej« z r. 1641 (ob. niżej Nr 24), niewiadomo czy jest chronologicznie ścisłą a rzeczowo wyczerpującą, bo wedle swej treści może dotyczyć niniejszego przywileju, ale może także przywileju z 22 lutego 1387 (Nr 6), jakkolwiek nie jest wykluczone nadanie nowego przywileju immunitetowego w r. 1395. (Ob. też mandat króla Władysława Jagiełły do ciwunów z 10 stycznia 1389, niżej Nr 16).*

Uw. Tutaj należy wiadomość Długosza w Hist. Pol. poa tymże r. 1387 w ustępie o zaopatrzeniu przez królowę Jadwigę kościoła katedralnego w Wilnie i kościołów parafjalnych na Litwie w argenterję, księgi i sprzęt kościelny: Sed et Hedwigis regina, femina devotissima ac religiosa, primum kathedralem Vilnensem, deinde parrochiales ecclesias Lithwanicas calicibus, libris, monstranciis, crucibus, ymaginibus, casulis, ceterisque ornamentis ex clenodiis, vestibusque dotalibus implevit *(wedle kod. oryg. w Bibl. XX. Czart. str. 1013; ob. wydanie T. III 469 w końcu ustępu o założeniu katedry wileńskiej i kościołów parafjalnych przez króla Jagiełłę).*

6.

Wilno, 22 lutego 1387.

Król Władysław Jagiełło w myśl przysięgi, że wszystkich Litwinów przywiedzie a nawet zniewoli do wiary katolickiej i posłuszeństwa Kościołowi rzymskiemu, za zgodą swych braci, książąt i wszystkich bojarów (nobilium) *ziemi litewskiej: 1° nakazuje zawierać małżeństwa wszystkim Litwinom i Rusinom tylko w wierze katolickiej; 2° kościoły, mianowicie katedralny w Wilnie oraz parafjalne i konwentualne tamże i gdzieindziej już poprzednio przez siebie uposażone i wolnością udarowane, ponownie we wszystkich ich posiadłościach obdarza całkowitem uwolnieniem od wszelkich ciężarów, danin, sądów i kar.*

Or. brak obecnie. Rejestruje go wizyta Archiwum Kap. Wileńskiej w r. 1828 przez ks. Józefa Bowkiewicza, profesora w seminarjum diec. wileńskiem, w następujących słowach: W fascykule 1-wszym *(wymienia na pierwszem miejscu):* 1387 dnia 6 po popielcu przywiley w autentyku Władysława IV *(sic)* króla polskiego na przyięcie wiary w Litwie i na Rusi wespoł z nadaniem władzy biskupowi do ustanowienia duchowieństwa i rządzenia dobrami *(Opisanie rukop. otd. Wil. Publ. Bibl., Wyp. I [Wilno 1895] str. 18 § II). Według świadectwa Ign. Daniłowicza istniał »ten oryginał pargaminowy w aktach kapituły wileńskiej«, a kopję jego miał u siebie wypisaną, jak powiada, »z ksiąg kapitulnych« t. j. z kopjarzy (Skarbiec dipl. T. I [Wilno 1860] str. 266 nr 540).*

Kop. 1. Metryka Kor. (w Arch. Głównem w Warszawie) T. XI str. 120—122 w Lib. III Kazimierza Jagiell. 1456—1466 między aktami z lat 1459—1460 z nagłówkiem ręką w. XVI: Vilnensis episcopi libertacio racione bonorum episcopalium. — *2. Lib. I. 1 k. XCI'—XCIII z nagłówkiem minją:* Privilegium Vladislai regis Polonie pro baptismate et ne in diverso ritu copulentur cum libertacione ecclesiarum *(inna bliskoczesna ręka uzupełniła na marginesie z odnośnikiem do* libertacione:) in forma bona omnium ecclesiarum et bonorum ecclesiasticorum; *niżej współczesną ręką* Lectum, *a wyżej ręką ks. M. Herburta* NB. Inscr. 1ª. *Zarówno w tekście jak i na marginesie kilka niewyraźnych miejsc rozwiązał i niektóre wyrazy w tekście popodkreślał ks. J. Kurczewski; noty współczesne na marginesach minją i warjanty pisowni »dziakło«. — 3. Transumpt wciągnięty w akta biskupie Walerjana bisk. wileńskiego w r. 1576 indykta 4 oraz ekstrakt tegoż transumptu w dwóch egzemplarzach na papierze pisanych, jak zaznacza katalog Arch. Kap. Wil. z r. 1830 str. 14 nr 2 z podaniem jego regestu polskiego; obecnie ani transumpt w Archiwum Kurji biskupiej ani ekstrakty w Arch. Kap. nie istnieją. Jeden z tych ekstraktów znajduje się obecnie w Bibljotece Ord. Krasińskich w rpsie nr 764 (348) p. t.: »Miscellanea do dziejów kościoła wileńskiego« na karcie 1' z oryginału* litteras in pargameno scriptas et sigillo eiusdem litteris appendente munitas *w Kurji biskupiej w Wilnie przez Baltazara Stefanowego Krassowskiego kleryka diec. łuckiej, notarjusza publicznego. — 4. Kopja urzędowa w Arch. Kap. Wil., sporządzona w Wilnie z oryginału d. 20 lipca r. 1590 pod pieczęcią kapitulną na trzech kartach dwóch arkuszy fol. razem zszytych, z własnoręcznem poświadczeniem notarjuszowskiem przy końcu:* Anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo feria sexta die vigesima mensis julii auscultata et collacionata praesens haec privilegii libertationis ecclesiasticae copia, et concordat in omnibus et per omnia cum suo originali, quod asservatur in thesauro ecclesiae cathedralis Vilnensis. In cuius rei fidem et evidentius testimonium sigillum venerabilis capituli Vilnensis praesentibus est subimpressum. *Następuje pieczęć kapitulna, a obok niej z prawej strony tą samą ręką notarjusza:* Ita est: Ego Martinus Acerbinus publicus et venerabilis capituli Vilnensis actorum notarius, praemissis fidem facio et manu mea subscripsi. *In dorso zapiski regestujące treść a ciągnące się aż do w. XIX, z których jeden z najstarszych opiewa:* Pozwolenie od krola Polskiego na przyięcie do kościoła Catolickiego od wszytkich sect. *Nadto sygnatura z w. XVIII* Nº 6. *Katalog Archiwum Kap. Wil. z r. 1830 na str. 101 w dziale »Pisma służące dawne kapitule do przywilejow« N. 13 poz. 1 notuje ten odpis:* Przywileju extrakt pisany na papierze z r. 1387 libertationis et exemptionis Władysława króla. — *5. Lib. II str. 1—3 z nagłówkiem na marginesie ręką współczesną:* Privilegium Vladislai. — *6. Lib. III str. 2—4, przyczem na marginesie ręką ks. M. Herburta* Nº 2º.

Wyd. 1. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy II 9—11 (z Lib. I). — 2. Tenże, Biskupstwo Wileńskie (Wilno 1912) 610—611 z tegoż kopjarza wyd. nieporównanie lepiej pod nagłówkiem »Uniwersał Jagiełły o chrzcie Rusinów i nadaniu swobód Kościołowi katolickiemu«. Ustęp z tego dokumentu o zawieraniu małżeństw z Rusinami podaje z Lib. I Abraham Wł., Polska a chrzest Litwy (w zbiorowej książce p. t. Polska i Litwa w dziejowym stosunku) str. 28 w przyp. 1. — 3. Ustęp dotyczący immunitetu przytacza w redakcji sparafrazowanej memorjał ks. Konstantego Brzostowskiego biskupa wileńskiego o zniszczeniu kościołów diecezji wileńskiej, przedłożony sejmowi wileńskiemu w r. 1695, w punkcie pierwszym o prawach i swobodach tychże kościołów, wyd. w Epistolae historico-familiares Andr. Chrysost. Załuski T. I Pars 2 str. 1412.

Przekł. 1. Prawa y przywileie od Naiaśnieyszych Krolow Ich Mość: Polskich y W. X. L. nadane obywatelom Korony Polskiey y Wielkiego X. L. religiey greckiey [w iedności z S.] Kościołem Rzymskim będącym przez Bractwo Wileńskie Przen. Troycy w iedności S. Cerkiewney będące na świat wydane. Roku Pańskiego 1632 Octobris 1 str. 6 i 7; druk wileński tegoż Bractwa, jedyny pełny egzemplarz w Bibl. Uniw. w Wilnie, pod sygn.

K. XII $\frac{2.}{2.\ 3.\ 4.}$; *przekład znacznej części dokumentu wraz z regestem, na dowód* »że PP. Nieunici do tych swobod y wolności *(wyrażonych w tym przywileju)* nie są przypuszczeni *(a tem samem oni t. j. Unici są przypuszczeni).* — *2. Malinowski M., Dzieje Korony Pol. T. I (Wilno 1847) 74—77 w przypisie (z tekstu Lib. I), dobry przekład własny.*

Reg. 1. Długosz J., Hist. Pol. III 475/6: Edidit et tunc religiosus rex in fidei favorem publicas constituciones atque edicta, easque autenticis litteris sancivit, ut Ruthenorum scismaticorum et Romane Ecclesie non auscultancium Lithwani fideles et katholici vitent et detestentur connubia; que si contraxerint, mandavit uxorem Ruthenam fidem fidelis mariti, et Ruthenum maritum fidem fidelis uxoris sequi et profiteri ritu Greco penitus ommisso oportere, et ad id illos corporali mulcta impelli. Bona insuper ecclesiarum habita et habenda ab omnibus tributis, daciis, collectis, serviciis, expedicionibus, stacionibus et contribucionibus et quibuscumque gravaminibus ordinariis et extraordinariis libera perpetuo esse decrevit. — *2. Stryjkowski M., Kronika Litewska ks. XIII rozdz. 5 (w wyd. M. Malinowskiego T. II [Warszawa 1846] str. 81); streszcza dobrze ten »przywilej i fundus«, podając początek jego w wyjątkach oraz skrócony koniec z kopji, którą »u sławnej pamięci xiążęcia Juria Juriewicza Olelkowicza Słuckiego dostał«, a nie z oryginału, jak podaje Daniłowicz (zob. niżej).* — *3. Daniłowicz I., Skarb. dipl. I str. 266 nr 540 na podstawie własnej kopji »wypisanej z ksiąg kapitulnych« (t. j. z kopjarzy).* — *4. Gołębiowski Ł., Dzieje Polski za panowania Jagiellonów T. I (Warszawa 1846) 551.* — *5. Wierzbowski T., Matricularum R. P. Summaria T. I (Varsoviae 1905) str. 118 nr 28.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quia tunc multis errorum et dubiorum prudenter occur(r)imus incomodis, dum gesta etatis nostre litterarum apicibus et annotacione testium perhennamus, proinde nos Wladislaus Dei gracia rex Polonie necnon terrarum Cracouie, Sandomirie, Siradie, Lancicie, Cuyauie, Lithvanieque princeps supremus, Pomoranie Russieque dominus et heres, significamus tenore presencium quibus expedit universis, presentibus et futuris presencium noticiam habituris: Quomodo Spiritus sancti preventi clemencia, errores paganicos relinquen(tes), fidem sacram devote recepimus et fonte sumus renati baptismatis, in terris nostris Lithvanie et Russie eandem fidem katholicam volentes augmentare, de consensu et voluntate fratrum nostrorum carissimorum ducum et omnium nobilium terre Lithvanie disposuimus, ordinavimus ymo promisimus, spopondimus et tactis sacramentis iuravimus omnes nacione Lithvanos utriusque sexus, cuiuscunque status, condicionis aut eminencie extiterint, in nostris dominiis Lithvanie et Russie existentes, ad fidem katholicam et sancte Romane Ecclesie obedienciam inducere, at(t)rahere, convocare ymo compellere in quacunque secta fuerint[1]. Ne autem quovis modo ipsi Lithvani, in fide katholica neophiti, ab obediencia et ritu Romane Ecclesie retrahantur, cupientes omnia et singula impediencia ipsam[a] fidem katholicam removere, districte prohibemus, ut nullus Lithvanus utriusque sexus Rutheno similiter utriusque matrimonialiter copuletur, nisi prius obediat Romane[b] Ecclesie cum effectu. Si autem contra hanc nostram prohibicionem aliquem vel aliquam de ritu Ruthenico ipsis catholicis de[b] obediencia Romane Ecclesie contigerit[c] copulari[d], extunc non separentur, sed sive masculus vel femina de alia secta debet sequi in fide katholicam vel katholicum[e], obedienciam Romane Ecclesie profitentem, fideliter adherendo, ad quod eciam penis corporalibus sunt compellendi; si enim in primitivis temporibus, per-

6. [a] *brak we wszystkich kopjarzach.* [b—b] *opuszczone w Metr. Kor.* [c] *tak w odpisie z r. 1590;* contingerit *Metr. Kor.;* contingit *Lib. I i II;* contigat *Lib. III* [d] copulare *popr. współczesną ręką na* copulari *Metr. Kor.* [e] *tak dobrze tylko w Lib. I, w innych tekstach m. i. w Metr. Kor.* katholicum vel katholicam.

6. [1] *Ob. akt unji krewskiej z 14 sierpnia 1385 w wydaniu Kutrzeby i Semkowicza, Akty unji Polski z Litwą nr 1.*

mittente divina potencia, mali habebant potestatem bonos ad malum compellere, multo magis nunc de beneplacito Dei boni possunt et debent malos ad bonum astringere et invitare. Item quia in prefatis dominiis nostris Lithvanie et Russie ecclesias ad laudem et gloriam Omnipotentis Dei et presertim cathedralem in Vilna ibidemque et alibi parrochiales et conventuales in spem retribucionis eterne possesionibusque, districtibus, villis, tributis, decimis et aliis proventibus dotavimus, prout in nostris privilegiis lacius continentur[2], et quamvis prefatas ecclesias cum earum dotacionibus per nostra privilegia libertavimus per illam clausulam positam in eisdem »nichil iuris aut dominii etc.« pro nobis et nostris successoribus relinquen(do)[f], tamen volentes, ut ipse episcopus, qui pro tempore fuerit cum suo capitulo et aliis sacerdotibus parrochialibus et conventualibus magis libere possint vaccare divinis obsequiis in[g] augmentoque sacre fidei laborare, omnibus impedimentis et gravaminibus proculmotis, per hanc nostram litteram de novo et magis expresse[h] omnes possesiones, districtus, villas cum earum incolis et alia omnia ad laudem Dei pro ipsis ecclesiis, tam kathedrali Vilnensi, quam omnibus parrochialibus et conventualibus donata et inscripta in presenti et in futuro libertamus[2], eximimus, libera et exempta pronuncian(tes)[i] ab omnibus nostris et successorum nostrorum magnorum ducum Lithvanie etc. serviciis, angariis, perangariis, podvodis[j], viarum custodibus, viis expedicionalibus[k], stacionibus, contribucionibus wlgariter s r z e b r z c z y s n a[l 3], castrorum et poncium edificacionibus, nostrorum officialium iudiciis, castigacionibus et penis ministerialibus vulgariter[m] d z e c z s k y e[n 4], avene, siliginis et feni dacionibus que d a k l a[o 5] nuncupantur (et)[p] ab aliis omnibus oppressionibus et gravaminibus, quibuscunque nominibus vocitentur; sed ipse episcopus in sue ecclesie possessionibus et ceteri sacerdotes in suis plenam et omnimodam habeant facultatem[q], aliis omnibus potestatibus ut prefertur secularibus omnino exclusis. Ut autem premissa omnia vigorem obtineant perpetue firmitatis, presentes litteras fieri fecimus nostri sigilli munimine roboratas. Actum Vilne, feria sexta post diem Cinerum anno Domini millesimo tricentesimo octuagesimo VII°. Presentibus inclitis principibus Skirgalone[r] Trocensi, Wlodimiro Kyoviensi, Coributo Novogrodensi[s], Vithowdo Hrodnensi[t] Lithvanie, Cunrado Oleschniczensi[u], Johanne et Semouito Mazoviensibus[v] ducibus, ac strenuis viris Barthosio de Vischemburg[w] palatino Poznaniensi, Cristino de Cozeglovi[x] Sandeczensi, Nicolao de Ossolin Visliciensi[y] castellanis, Vlothkone[z] pincerna et Spithkone succamerario[aa], Thomkone[bb] subpincerna

6. [f] *tak w Lib. III;* relinquentes *Lib. II; zresztą skrócone* [g] *niema tego wyrazu w Lib. I* [h] expresso *Lib. I i II* [i] pronunciamus *Lib III* [j] podwodiis *odpis z r. 1590* [k] expedicionibus *Metr. Kor. i odpis z r. 1590* [l] szrzebczysna *Lib. I;* srzebczyzna *odpis z r. 1590;* srzebrczyzna *Lib. II;* serebczyzna *Lib. III* [m] vero *Metr. Kor.* [n] dzeczkye *Lib I;* dzieckie *odpis z r. 1590 i Lib. II;* diecz|tis *Lib. III* [o] dziakla *odpis z r. 1590;* dakla *Lib. III; w Lib. I zapiski minją na marginesie tą samą ręką:* libertatio a syerzepczizna | et pontium structuris (*tą samą ręką czarnym atramentem nad* et *dodane* castrorum *a do* pontium *dopisane* que), a dziedzkie | a dyakla [p] *tylko w Lib. I dopisane ręką pisarza* [q] potestatem *odpis z r. 1590* [r] Kirgalone *Metr. Kor.;* Skiergalone *odpis z r. 1590* [s] Novogrodeczensi *Metr. Kor.;* Corybutho Nowogrodecensi *odpis z r. 1590 i Lib. III* [t] Vitoldo Hrodnensi *Lib. I;* Wittołdo Grodensi *odpis z r. 1590* [u] Cunrado Oleschnicensi *Lib. I;* Conrado Olesnicensi *odpis z r. 1590 i Lib. II;* Oleschicensi *Lib. III* [v] Mazoviensi *w Lib. I, III i w odpisie z r. 1590* [w] Bartosio de Visszemburg *Lib. I;* Wissenburg *Lib. II;* Wiszemburg *Lib. III;* Bartoszio de Wiszemborg *odpis z r. 1590* [x] Cozeglowy *Lib. I;* Kozieglowy *Lib. II i odpis z r. 1590;* Cozeglowy *Lib. III* [y] Vislycyensi *Lib. I;* Wislicensi *odpis z r. 1590;* Wislicensi *Lib. II i III* [z] Włodkone *Lib. II i III;* Włothkone *odpis z r. 1590* [aa] subcamerario *Lib. I;* Spitkone *Lib. II, III i odpis z r. 1590* [bb] Tomkone *Lib. II i III*

6. [2] *Zob. wyżej Nr 5 str. 10.* [3] *Serebszczyzna, danina płacona w pieniądzach na rzecz w. księcia na Litwie i Żmudzi.* [4] *Dzieccy, woźni, komornicy książęcy na Litwie.* [5] *Dziakło, danina składana w życie, owsie i sianie.*

Cracoviensibus[cc] et Michaele alias Mingal Gedigowdi[dd 6] capit(aneo) de Oschmani[ee], aliisque multis nostris fidelibus fidedignis. Datum per manus honorabilis viri domini Zaclicze[ff] prepositi[gg] Sandomiriensis, cancellarii et Clementis de Moskorzovo[hh] vicecancellarii[ii] aule nostre[jj].

7.

B. m. i r. (po 22 marca 1387).

Król Władysław Jagiełło i królowa Jadwiga, oznajmiając papieżowi Urbanowi VI o nawróceniu się do wiary katolickiej i przyjęciu chrztu przez Jagiełłę, oraz o założeniu i uposażeniu kościoła pod wezwaniem św. Stanisława na miejscu świątyni pogańskiej, upraszają go, aby dla wzmocnienia w wierze nowo nawróconego ludu miejsce to podniósł do rzędu miasta, a kościół do godności katedry.

Or. brak. Treść supliki niniejszej mieści się jedynie w ekspozycji bulli papieża Urbana VI z d. 12 marca 1388 do biskupa poznańskiego Dobrogosta (zob. niżej Nr 10). Dodać należy, że brak jest regestów tego papieża w Archiwum Watykańskiem. Datę tej supliki wyznacza przywilej lokacyjny króla Władysława Jagiełły, dany miastu Wilnu w Mereczu d. 22 marca 1387 (wyd. z oryginału przez P. Dubińskiego w Zbiorze praw y przywilejow Miastu Stołecznemu W. X. L. Wilnowi nadanych [w Wilnie 1788] nr 1 str. 1—2).

8.

(Podrobiony).

Lida, 2 maja 1387.

Król Władysław Jagiełło ufundowany przez siebie kościół pod wezwaniem NPM., WWŚŚ. i Ś. Krzyża w mieście Lidzie uposaża kwotą pieniężną z czynszów królewskich z grodu lidzkiego, dziesięciną snopową z ról w ziemi lidzkiej, rolą na 10 pługów, jeziorem z rybami, karczmą, łąką i trzema placami.

Or. brak.

Kop. 1. Ekstrakt oryginalny z aktów biskupich z 12 marca 1602 w Archiwum Kap. Wil. na luźnym arkuszu folio. Z drugiej karty pozostała tylko trzecia jej część, pierwsza karta z tekstem przedarta na zagięciach, obecnie podklejona. Ekstrakt ten opatrzony jest pod tekstem pieczęcią biskupa Benedykta Wojny, wyciśniętą przez papier w czerwonym wosku z herbem Trąby. Obok niej z prawej strony zapisek ręką pisarza tekstu: Ex Metricis spiritualibus Vilnensibus extractum sigilloque Ill[mi] ac R[mi] in Christo patris ac do-

6. [cc] Cracoviensi *Lib. I* [dd] Gedigowdo *Metr. Kor.*; Myngal Gedigowdo *Lib. II*; Mingal Gędygowdo *odpis z r. 1590*; Minigal Gedigoldo *Lib. II*; Mingal Bedigoudo *Lib. III* [ee] Oschmany *Lib. I*; Osmiany *odpis z r. 1590 i Lib. II* [ff] Zaklyka *Lib. I*; Zaklice *Lib. II*; Baklice *Lib. III* [gg] preposito *Lib. I* [hh] *w Lib. I brak dwóch ostatnich wyrazów*; Laskarzow (*poprawione tą samą ręką z zaczętego pierwotnie* M *i* Ł) *odpis z r. 1590*; Moszkorzow *Lib. II*; Moszkarzowo *Lib. III* [ii] vicecancellario *odpis z r. 1590.* [jj] *w Lib. I na marginesie obok minją tą samą ręką:* per manus Zaklice prepositi cancellarii et Clementis vicecancellarii

6. [6] *Mimo że we wszystkich przekazach jest Gedigowdo, niewątpliwie to błąd zamiast Gedigowdi, zob. Nr 1 str. 9 w przypisie.*

mini domini Benedicti Woina Dei gratia episcopi Vilnensis communitum *(podpis tąż ręką:)* Andreas Ossowsky publicus et suae Ill[mae] paternitatis curiae notarius subscripsit. *Ekstrakt ten wydał pomieniony notarjusz dnia 12 marca r. 1602 na prośbę ks. Pawła Lenartowicza, proboszcza lidzkiego i dziekana ruralnego, ponieważ* affirmavit se privilegio fundationis ecclesiae suae Lidensis indigere idque ob eam causam, ut eo commodius bona ac reditus praedictae sue ecclesiae quocunque modo alienatos, ademptos et distractos de manibus quorumvis apud quodvis officium eliberare ac recuperare posset, *i dlatego otrzymuje go z aktów biskupich* ex Metricis spiritualibus Vilnensibus, *przepisany dosłownie* de verbo ad verbum. *Na zachowanej części drugiej karty arkusza, na stronie jego zewnętrznej znajduje się zapisek ręką ks. W. Mocarskiego:* Anno MDCXXXVII mensis Junii XII die in visitatione generali ecclesiae parochialis Lidensis coram admodum RR. DD. Paulo Kleczkowski parocho et decano Neswisiensi et Laurentio Mocarski publico auctoritate apostolica notario et visitatore commissario product(um). *Tą samą ręką podpis:* Laurentius Mocarski publicus auctoritate apostolica notarius et visitator commissarius. — *2. Transumpt tegoż ekstraktu przez króla Zygmunta III zatwierdzony w Warszawie d. 7 lipca r. 1616 w Czart. str. 4 z nagłówkiem* Confirmatio fundationis ecclesiae Lidensis, *na prośbę Jana Parzyńskiego proboszcza lidzkiego. — 3. Transumpt j. w. pod Kop. 2 w Lib. Magn. k. 1—1'.*

Reg. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamk. T. II 306.

Uw. Przywilej ten jest niewątpliwie podrobiony, albowiem cały szereg wskazówek natury stylistycznej i rzeczowej świadczy przeciw jego autentyczności. Przedewszystkiem uderza pojawienie się tego dokumentu dopiero z racji procesu o zabrane dobra tegoż kościoła z początkiem w. XVII. Następnie redakcja dokumentu, w niewiadomym czasie wciągniętego do ksiąg biskupich, powtarza prawie dosłownie arengę przywileju króla Władysława Jagiełły dla kościoła wileńskiego z d. 17 lutego r. 1387, w kontekście zaś silnie przypomina przywilej tegoż króla dla kościoła w Obolcach (ob. niżej Nr 9). W formule Sane considerantes *powtarzając wyrażenia z arengi, rozwija myśl (o owcy zagubionej), której król gdzieindziej o sobie nie używa, część zaś nadawcza uderza nadmiernem uposażeniem (np.* decem aratra, *w Obolcach tylko* duo), *świadków zaś brak zupełny wbrew współczesnym zwyczajom kancelaryjnym. Tekst ekstraktu spisany jest niedbale, kopje zaś jego (Kop. 1 i 2) są mylne i niedokładne. Wydanie niniejsze opiera się na tekście ekstraktu z r. 1602, uwzględniając tylko niektóre ważniejsze odmianki z kopjarzy.*

In nomine Domini amen. Vladislaus Dei gratia rex Poloniae, Lithwaniaeque princeps supremus et haeres Russiae etc. Ad perpetuam rei memoriam. Quanquam ex suscepti cura regiminis universorum nostrorum regimini subditorum[a] utilitati intendere tenemur, ad ea tamen, quae divini cultus administrationem, decus et gloriam ac statum felicem et quietum ac iurium firmitatem ministrorum Omnipotentis conspiciunt, tanto diligentius intendimus, quantum prae caeteris mundi principibus nomen regale solium magnificentiis extollit et mirabilibus[b] universorum providentia Creatoris[c]. Sane considerantes Omnipotentis immensam clementiam, qua nos ovem pridem perditam ad sacram fidem catholicam et ad primum ovile suae pietatis humeris revocavit, ac ad regalis dignitatis solium clementissime sublimavit, volentesque tanquam fidelis commissorum gubernator pro infinitis beneficiis aliquibus licet tam[d] exilibus meritis obviare, ecclesiam novae fundationis in oppido nostro Lida[1] constructam[e] et ad Omnipotentis honorem Dei, Gloriosae Virginis Mariae, omnium Sanctorum et specialiter S. Crucis consecratam

8. [a] subditoris *Extr.* [b] mirabilius *Czart. i Lib. M.* [c] *tak w tekście* [d] tamen exilis *Czart. i Lib. M.* [e] constructum *Extr.*

8. [1] *Miasto na Litwie, stolica powiatu, dawniej gród książęcy, 10 mil na płd. od Wilna.*

dotavimus bonis, proventibus et utilitatibus continuo infrascriptis. Damus igitur, conferimus, incorporamus, donamus et appropriamus eidem ecclesiae et ipsius rectori sex (n)ummos rublones[f 2] vulgariter per burgrabium nostrum Lydensem pro tempore existentem de censibus nostris solven(dos) eidem ecclesiae et ipsius rectori qui pro tempore fuerit, necnon decimas manipulares post araturas nostras in districtu Lydensi existentes, de agris quoque tantum, quantum decem aratra possunt excolere, et lacum una cum piscatoribus, et tabernam, pratum et tres areas, unam videlicet pro clerico, alteram pro vicario et tertiam pro rectore, qui pro tempore fuerit in praedicta ecclesia canonice constitutus. Praesentium sub nostrae maiestatis[g] sigillo testimonio litterarum. Datum in Lyda, feria quinta proxima post diem S. Vitalis anno Domini millesimo tricentesimo octuagesimo[h] septimo.

9.

Wilno, 1 czerwca 1387.

Król Władysław Jagiełło, uzasadniając obszernie swój obowiązek stawiania i uposażania kościołów na Litwie, kościół nowej fundacji w Obolcach, który pośród wszystkich kościołów założonych w ziemi litewskiej ma być jednym z pierwszych, obdarza rolą, trzema placami dla plebana, wikarego i żaka, prawem postawienia karczmy, jeziorem Świecza z ludźmi, miarą miodu i dziesięcinami we włości oboleckiej.

Or. brak. Znajdował on się w połowie XIX w. w Archiwum Archikatedry Mohylowskiej, niewątpliwie od chwili jej założenia po pierwszym rozbiorze Polski (ob. niżej Wyd. 1). Był to dokument »na pargaminie, dość dobrze dochowany, bo mimo rozdarcia nic nie brakuje, wyjąwszy pieczęci przywiesistej, której tylko ślady pozostały. Charakter (pisma) ładny gocki, czytelny, skróceniami pisany, jak to zwykle bywało w aktach czternastego wieku, na złożeniach tylko często wytarty« (Athenaeum jak niżej Wyd. 1. na str. 1). Wedle Krupowicza pisany był »drobnym i nadzwyczaj ścisłym charakterem z użyciem licznych skróceń; pieczęci i sznura ani śladu« i dodaje, że »podpisu żadnego niema«.

Kop. 1. Kopja zagubiona »z oryginału sporządzona z rozkazu biskupa wileńskiego Wojny, była aktywowaną 1781 r. 3 października na rokach świętomichalskich ziemskich powiatu orszańskiego w mieście Chłopieniczach« (Athenaeum l. c.). Niewiadomo, czy tę czy inną kopję łacińską miał Daniłowicz (ob. niżej Reg. 2). — 2. Lib. VI k. 57—58 nr 36, z zapiskiem współcz. na marg.: Lectum. — *3. Czart. k. 4'—5' (z opuszczeniami w tekście) i z nagłówkiem z końca w. XVIII — 4. Lib. Magn. str. 1'—2.*

Wyd. 1. Zajączkowski Józef w Athenaeum J. I. Kraszewskiego R. 1850. T. I (Wilno 1850) str. 2—6: tekst łaciński z oryginału z przekładem obok polskim i z dokładnym opisem dokumentu i kopji jego na str. 1 (j. w). — 2. Krupowicz M., Zbiór dypl. Cz. I str. 3—4 nr II (z oryginału, niezależnie od poprzedniego, lecz mniej ściśle wydany). Obydwa wydania mają pisownię zmodernizowaną.

Reg. 1. Długosz J., Hist. Pol. III str. 469 pod r. 1387 (zob. wyżej Nr 4 str. 10). — 2. Daniłowicz I., Skarb. dipl. I str. 269 nr 544 z wskazaniem łacińskiej kopji, udzielonej

8. [f] ummos rublonis *Czart. i Lib. M.; przed* ummos *wypuszcza miejsce na pierwszą literę Lib. M.* [g] nostro contentis *Czart. i Lib. M.* [h] trecentesimo octoagesimo *Extr.*

8. [2] *Może być* siclos rublones, *zob. przywilej króla Aleksandra dla kościoła w Witebsku z 1. VIII 1503, gdzie mowa o* centum siclos alias rublones.

mu przez P. Germana Hołowińskiego ze swych zbiorów Steblewskich, a zdjętej, jak powiada, »z oryginału pargaminowego, znajdującego się w archiwum konsystorza rzymsko-kat. mohilewskiego«, u którego po pieczęci pozostał jedynie gruby jedwabny sznurek.

In nomine Domini amen. Wladislaus Dei gratia rex Poloniae Lituaniaeque[a] princeps supremus et haeres Russiae etc. Ad perpetuam rei memoriam. Ex quo aeterni regis dispositio ineffabili ratione cuncta disponens, animi nostri coecitate depulsa erroreque ac dampnosi velaminis caligine nostri cordis abiecto, mentem nostram salutaribus implens remediis, munere sui numinis[b] ac spiritu dulcedinis purificans irrigavit imaginemque veteris hominis instabilis et labentis abstergens et delens sacri fonte baptismatis, nos in novum hominem transformavit nobisque[c] pro parvis[d] magna, pro temporalibus perpetua et pro terrenis coelestia repromisit, nos etiam quanquam immeritos ad maioris partis[e] orbis regimen evocavit, iugi meditatione ac salubriter intendimus, ut status noster totiusque Reipublicae gubernetur, et utinam sic renati digni[f] illam virtutem, quae sola coronatur et bravium accipit[g], perseverantiam amplecti valeamus, quae etiam omnibus virtutibus velut nobilior dicitur ab alto coelorum descendens, hominum opera a termino ad terminum[h] stabiliens[i] firmataque ad aeternae celsitudinis solium gloriosae dirigens et deducens, non enim sufficit homini credere, sed bene[j] proficere[k] totoque posse orthodoxae fidei opera exercere, quia fides absque operibus mortua et fere invalida iudicatur[l]. Sed quia divini numinis munimine[m] inspirante almique spiritus[n] gratia obumbrante, quae corda hominum utriusque sexus in Litvania sic respersit, quod nos velut[o] ductorem eis ducatum praebentem respicientes et sequentes sacri fonte baptismatis renascimur[p] et iam quasi totaliter renati, ne igitur quaerentes remedium ruinam aeternalem inveniant et fide assumpta opera omnia[q] non perficien(tes)[r] poenam capiant gehennalem, quam[s] tutius[t] et multum securius est[u] non assumere quam assumptam relinquere et eam non tenere; merito enim illa divina simplex et perfecta providentia ministros Dei ad hoc ordinans instituit ipsosque hominibus tanquam[v] doctores imo verius ductores praefecit[w], nos[x] in praemissa[y] virtute perseverantiae[z] permanere affectan(tes)[aa] omnesque sacro fonte renatos ad eam attrahere et ducere volen(tes)[bb], ductorque[cc] eorum, si non per se, saltem per personas intermedias fieri exoptantes, ecclesias in laudem Dei per loca et oras[dd] nostras Litvaniae duximus collocandas in eisque[ee] ministros Dei praeficere anhelavimus, quorum officio fides roboratur[ff] christiana eorumque[gg] actibus mentes hominum suscitan(tur)[hh], nec non salutaribus proficiunt[ii] incrementis. Et quia tunc divinae retributionis meritum[jj] et temporalis prosperitatis augmentum consequi infallibiliter credimus, dum personis ecclesiasticis ad laudem et obsequium Dei deputatis, munificentiae nostrae

9. [a] Litwaniaeque *Wya. 1*; Litvaniaeque *Czart.* [b] Nominis *Wya. 1* [c] nobis *Lib. VI* [d] paucis *Czart.* [e] maiorem *wszystkie teksty*; potestatem *Czart. i Lib. M.*; partem *Wyd. 1 i Lib. VI* [f] digne *Lib. VI* [g] accepit *Wyd. 1* [h] *pierwotne* altissimo ad terminum *poprawione inną ręką na* a termino ad aevum *Lib. VI* [i] stabilita *Czart.*; stabilicus *Lib. M.* [j] bone *Wyd. 1* [k] profiteri *Wyd. 2*; perficere *Lib. VI* [l] *pierwotne* et invalida est *poprawione tąż ręką na* et fere invalida iudicatur *Lib. VI* [m] minime *Czart.*; munere *Lib. VI* [n] *pierwotne* almique specie *poprawione tąż drugą ręką na* altissimique speciali *Lib. VI* [o] velud *Lib. M.* [p] renascuntur *Lib. VI* [q] *luka Czart.* [r] perficient *Wyd. 1*; perficiant *Wyd. 2* [s] quia *Lib. VI* [t] totius *Wyd. 1* [u] esset *Wyd. 1* [v] *brak tego wyrazu w Wyd. 1* [w] profecit *Wyd. 1* [x] nam *wszystkie teksty błędnie* [y] *luka Czart, L. M. po* nam *kładzie* praemissa; ante premissa *Wyd. 1*; praemissa (*bez* in) *Wyd. 2* [z] perseverantia *wszystkie teksty* [aa] affectant *Wyd. 2; luka Czart.; L. M. wypełnia* [bb] volent. *Wyd. 2* [cc] ductoresque *Lib. VI* [dd] *pierwotne* oras *drugą ręką poprawione na* terras *Lib. VI* [ee] illisque *Wyd. 2, Czart. i L. M.* [ff] roborari *Wyd. 1 i 2 oraz L. M.* [gg] eorum *Wyd. 1* [hh] suscitant *Wyd. 1*; suscitari *Wyd. 2* [ii] proficiant *Wyd. 2, Czart. i L. M.*; perficiuntur *Lib. VI* [jj] initium *Lib. VI; luka Czart.; L. M. dopisuje*

dexteram liberaliter impartimur, ut ipsi cultui divino liberius vacare valeant et Creatoris nostri[kk] clementiam pro nobis nostraque salute suppliciter exorare, nam etiam inter caetera, quae de fonte caritatis procedunt[ll], elemosina[mm] crebrius commendatur[nn] solempnioribusque praeconis commendata[oo] praecellere dignoscitur[pp]; haec est enim ineffabilis suffragatrix, quae nos abluit a peccatis et gratiam nobis restituit Salvatoris: sane speciali[qq] zelo devotionis[rr] accensi ecclesiam nostrae[ss] novae fundationis in Obolce[tt][1], quae etiam prior[uu] institutione omnibus ecclesiis in terra Litvaniae[a] fundatis fore dinoscitur, proventibus dotare et amplam facere cupientes, eiusque ministros speciali gratiarum praesidio praevenire[vv], eidem de agris tantum quantum duo aratra exarare poterint[ww], necnon tres areas pro plebano, vicario et clerico libere[xx] duximus adiungendas; cui etiam tabernam in villa collocandam, necnon lacum quatuor milliaribus a Lukomla[yy][2] distantem dictum Swecze[zz] cum omnibus piscatoribus et hominibus eidem adiacentibus una cum pulla mellis, quae vulgariter dicitur lukno[q], ibidem[q] de Swecze[zz][3] et Obolce[aaa] proveniente, necnon[q] decimas[q] post[q] araturas[bbb] nostras[q] de singulis allodiis[ccc] nostris[ddd] in districtu Obolcensi constitutis[eee] damus, conferimus, attribuimus et adiungimus perpetua irrevocabili[eee] donatione dedimus[ddd], assignavimus et donavimus[fff]. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio litterarum. Actum in Wilna[ggg], sabbatho in vigilia S. Trinitatis[hhh] anno Domini millesimo trecentesimo octuagesimo septimo. Praesentibus reverendo[iii], strenuis ac nobilibus viris domino Andrea episcopo Vilnensi[4], Kristino[jjj] castellano Sandecensi[kkk], Straschone[lll] de Koscielniki[mmm], Prandotha tribuno[nnn] Sandomiriensi, Michaele alias Minigal de Oszmena[ooo] et Andrea alias Gastold Vilnensi capitaneis[ppp], aliisque multis nostris fidelibus fidedignis. Datum per manus honorabilis viri domini Swathoslai[qqq] decretorum doctoris[rrr], custodis Cracoviensis, per honorabilem virum dominum Zaklicam[sss] praepositum Sandomiriensem, aulae nostrae cancellarium substitutum etc. etc.[ttt].

---

9. [kk] sui *Lib. VI* [ll] procedit *Wyd. 2* [mm] eleemosina *Lib. VI* [nn] commendare *Lib. VI* [oo] personis commendata *Czart.*; personiis commendata *Lib. M.* [pp] deposcitur *Wyd. 2; w Lib. VI w tym wyrazie* g *drugą ręką przekreślone* [qq] spirituali *Wyd. 2* [rr] donationis *Lib. VI* [ss] nunc *Lib. VI* [tt] Obolcze *Czart.* [uu] priori *Lib. VI* [vv] provenire *Wyd. 1 i 2, Czart. i Lib. M.; z pierwotnego* provenientes *poprawione tąż ręką na* praevenientes *Lib. VI* [ww] exarere poterunt *Wyd. 2;* poterunt *Czart. i L. M.;* poterint *Lib. VI* [xx] liberas *Lib. VI* [yy] Łukomla *Wyd. 1 i 2, Czart. i Lib. M.* [zz] Słucze *Czart. i L. M.;* Swece *Lib. VI;* Szwecze *Wyd. 2* [aaa] Obolcze *Czart.* [bbb] araturis *Czart. i L. M.;* nostra item decimas post araturas *Lib. VI* [ccc] acloriis *Wyd. 1* [ddd—ddd] *zostawione miejsce na ten ustęp Czart.* [eee] constitutis aut constituendis ecclesiae, eiusque rectoribus temporibus perpetuis irrevocabili *Lib. VI* [fff] assignamus et donamus *Wyd. 1 i 2* [ggg] Vilna *Czart. i Wyd. 2; z pierwotnego* Vilnae *poprawił na* in Vilna *Lib. VI* [hhh] S. Catherinae *Wyd. 1; brak Czart. i L. M.; pierwotne* sanctissimae *poprawione na* sanctae *Lib. VI* [iii] reverendis *Wyd. 1;* honorabilibus *Wyd. 2;* reverendis *przekreślone drugą ręką i napisane* honorandis *Lib. VI;* honorandis *Czart. i L. M.* [jjj] Cristino *Lib. VI;* Eristino *Czart.* [kkk] *pierwotne* Sądecensi *poprawione na* Sandecensi *Lib. VI;* Sandicensi *Czart. i L. M.* [lll] Strasthone *Wyd. 2 i Czart.;* Strathone *Wyd. 1;* Straszone *Lib. VI* [mmm] Kosthelina *Wyd. 1;* Hostreckich *Wyd. 2;* hostrekich *Czart. i L. M.* [nnn] Eubinio *Wyd. 2;* Enbinio *Czart. i L. M.* [ooo] Dosthinensi *Wyd. 1, Czart. i L. M.;* Dostrinensi *Wyd. 2* [ppp] *poprawione z* capitaneo *Lib. VI;* capitaneo *Wyd. 2 i Czart.* [qqq] Svathoslai *Wyd. 2, Czart. i L. M.;* Swantoslai *Lib. VI* [rrr] *te dwa wyrazy dopisane drugą ręką Lib. VI;* doc. docto.is *Czart. i L. M.* [sss] Matthiam *Wyd. 2, Czart. i L. M.;* Zaklicam *poprawione z* Zaklitam *Lib. VI* [ttt] *dopisane drugą ręką Lib. VI; Wyd. 2 kończy się na* substitutum; *Lib. M. dodaje po* etc. L. S.

9. [1] *Obolce, zob. objaśnienie do dok. Nr 4 przyp. 6.* [2] *Łukomla na płd.-zach. od Obolec nad jeziorem i rzeką Łukomką, w dzis. pow. sieńskim (Słown. Geogr. T. V str. 819).* [3] *Świeczanka albo Świecza na zach. od wsi Świecza (Tamże, T. XI str. 667).* [4] *Andrzej biskup wileński, naonczas nominat królewski.*

10.

Perugia, 12 marca 1388.

Papież Urban VI na prośby króla Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi zleca Dobrogostowi biskupowi poznańskiemu, żeby po zbadaniu wymaganych warunków miejsca i założyć się mającego w niem kościoła katedralnego tudzież nadanego mu uposażenia, wybudowany ten kościół ustanowił mocą władzy papieskiej katedralnym i tąż władzą apostolską przeniósł do niego Andrzeja biskupa dotychczas sereckiego, oddał mu w pełny zarząd tenże kościół i odebrał przysięgę według formuły załączonej przy bulli niniejszej; wkońcu przyzwala, aby po dokonaniu erekcji miejsce to pozostało miastem, a kościół wileński biskupim po wieczne czasy.

Or. brak.

Kop. *Jedynie w transumpcie Dobrogosta biskupa poznańskiego, egzekutora tejże bulli (ob. niżej Nr 13 str. 24), gdzie też wskazano kopjarze.*

Wyd. *Ob. niżej Nr 13 str.*

Reg. *1. Dzieje Dobroczynności R. II (Wilno 1821) kol. 158 (z summarjusza funduszów i dokumentów kościołów diec. wil. z r. 1797, znajdującego się w Arch. Diec. Wil.). — 2. Daniłowicz I., Skarb. dipl. T. I str. 270 nr 551 (z kopji w aktach kapituły wil., drukowanej w wileńskich Dziejach Dobroczynności z r. 1822 nr 32).*

Urbanus episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri[a] Dobrogostio episcopo Posnaniensi, salutem et apostolicam benedictionem. Romanus pontifex, beati Petri celestis regni[b] clavigeri successor et viccarius Ihesu Cristi[c], cuncta mundi climata omniumque[d] nacionum in illis degencium qualitates paterna consideracione discutit et examinat diligenter ex officii debito salutem querens et appetens singulorum, superna fultus paciencia[e] illa suadentibus racionalibus causis perpensa deliberacione salubriter ordinat et disponit, que grata divine magestati fore considerat et per que oves[f] sibi divinitus creditas ad unicum dominicum ovile reducat, et proinde acquirat eis felicitatis eterne premium et veniam impetret animabus; que siquidem auctore Domino cercius et clarius credimus provenire[g], cum veritas fidei katholice ad laudem et gloriam divini nominis dilatetur. Sane nuper pro parte carissimi in Cristo[h] filii nostri Wladislai[i] regis et carissime[j] filie nostre Hedvigis regine Polonie illustrium nobis fuit expositum[1], quod ipse rex, postquam favente domino nostro Ihesu Cristo[c], qui lux vera et candor est lucis eterne[k], sancti Spiritus gracia illustratus, abiecta ydolorum servitute et cecitatis errorum detracta caligine, ad agnicionem vere catholice et orthodoxe fidei pervenisset[l], sacro baptismatis fonte renatus in quodam loco populoso Wilna[m] nuncupato, in quo tam ipse

10. [a] *w Aktach kap. brak* [b] *brak tego wyrazu w kopjarzach* [c] Christi *Lib. I i II* [d] *pierwotne* omnique *poprawione drugą ręką na* omniumque *Lib. II* [e] *w Lib. I na marginesie uwaga ks. Herburta* forsan potentia, *za czem poszedł ks. Kurczewski w Kościele Zamkowym, a to wskutek niezrozumienia przez nich tej formuły* [f] *pierwotne* omnes *poprawione drugą ręką na* oves *Lib. II;* omnes *wypis z XIX w.* [g] prevenire *Akta kap.* [h] charissime in Christo *kopjarze* [i] Vladislai *kopjarze* [j] charissime *kopjarze* [k] et *dodają niepotrzebnie wszystkie kopjarze i edycje* [l] praenovisset *kopjarze i wypis; w Lib. I na marginesie uwaga ks. Herburta:* potius pervenisset; *tak i w wydaniu ks. Kurczewskiego w Kościele Zamkowym, który w Lib. II* prenovisset *poprawił na* pervenisset [m] Vilna *kopjarze*

10. [1] *Ob. wyżej Nr 7 str. 15.*

rex ante baptisma huiusmodi quam Litwani[n] et alii infideles in quodam fano vana deorum et ydolorum numina supersticiose colebant, huiusmodi fanum subvertit, ydola confregit et comminuit frustratim, in eodemque loco quandam ecclesiam in honorem[o] sancte et individue Trinitatis ac Gloriose Dei Genitricis Virginis Marie et beati Stanislai martiris erigi fecit, ipsamque sufficienter dotavit; quodque ipse rex propter multitudinem credencium ad fidem ipsam conversorum ut in fide ipsa roborentur desiderat, quod locus ipse in civitatem[2] et ecclesia prefata in cathedralem erigantur et quod, si huiusmodi erectio fieret, multi alii infideles ad fidem converterentur supradictam. Quare pro parte dictorum regis et regine nobis fuit humiliter supplicatum, ut locum ipsum in civitatem et ecclesiam predictam in cathedralem ecclesiam erigere et ibidem aliquem catholicum antistitem deputare, maxime cum iam dictus rex pro premissis ut asseritur[p] certos redditus assignaverit, et si huiusmodi fiat erectio, pro dote ipsius ecclesie plures et sufficienciores redditus assignare proponat, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui licet immeriti eidem beato Petro successimus Christique vices gerimus in terris, licet de premissis certam noticiam non habeamus, ad divini tamen nominis laudem et gloriam ac exaltacionem Ecclesiae sue sancte et dilatacionem et propagacionem dicte fidei, quam et animarum salutem nostris temporibus adaugeri intensis desideriis affectamus, huiusmodi supplicacionibus inclinati fraternitati tue, de qua in his et aliis plenam in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta committimus et mandamus, quatinus de premissis auctoritate nostra te diligenter informes, et si per informacionem huiusmodi tibi constiterit, quod huiusmodi redditus sufficiunt pro premissis, et locus ac ecclesia predicti sint[q] apti et ydonei, ut locus in civitatem et ecclesia ipsa pro cathedrali erigantur et ut preficiatur[r] ibidem aliquis in episcopum et pastorem, locum ipsum, postquam dos[s] per vos[t] sufficiens assignata fuerit ut prefertur, in civitatem et eandem ecclesiam in cathedralem ecclesiam auctoritate nostra erigas; et deinde postquam huiusmodi erectionem[u] et alia premissa feceris, venerabilem fratrem nostrum Andream episcopum Cerethensem[v], qui ut asseritur eidem Ceretensi ecclesie hactenus laudabiliter prefuit, et qui eandem ecclesiam, si per te ipsam[w] in cathedralem erigi contingerit, ut prefertur, sciet et poterit salubriter regere[x] et utiliter gubernare, a vinculo[y], quo ipsi Cerethensi ecclesie tenetur, absolvas et ad prefatam ecclesiam sic erectam auctoritate nostra[z] apostolica transferas, ipsumque eidem ecclesie preficias in episcopum et pastorem, curam et[aa] administracionem eiusdem[bb] ecclesie sibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo, liberamque sibi tribuendo licenciam ad eandem ecclesiam transeundi, sibique facias a suis subditis obedienciam et reverenciam debitas exhiberi, contradictores per censuram ecclesiasticam appellacione postposita compescendo. Volumus autem, quod tu prefato episcopo, postquam ipsum eidem ecclesie ut prefertur prefeceris, nostro[cc] et Romane Ecclesie nomine fidelitatis debite solitum recipias iuramentum iuxta formam, quam sub bulla nostra mittimus interclusam, ac formam iuramenti, quod ipse

---

10. [n] Lythuani *Lib. I;* Lituani *Lib. II;* Litvani *Czart.* [o] honore *kopjarze; poprawione z* honorem *Lib. II* [p] assentitur *Czart.* [q] ecclesia cathedralis sicut apti *Akta kap.* [r] perficiatur *Akta kap.* [s] *wyraz dopisany późniejszą ręką Lib. I* [t] *te dwa wyrazy dopisane drugą ręką Lib. II* [u] erectiones *Akta kap.* [v] Ceretensem *Lib. II i Czart.* [w] *w edycji z r. 1822 popr. błędnie na* ipsum [x] erigere *Czart.* [y] *dodane tą samą ręką późn. co wyżej* dos *Lib. I* [z] *brak tego wyrazu w Aktach kap.* [aa] *brak w Lib. I, II i Czart.* [bb] *dodane drugą ręką Lib. II* [cc] nostre *kopjarze*

10. [2] *Przywilej lokacyjny miasta Wilna na prawie magdeburskiem, wydany przez Władysława Jagiellę w Mereczu d. 22 marca r. 1387 zachował się w oryginale w Archiwum miejskiem wileńskiem, aż do czasów wielkiej wojny; jest on ogłoszony w Dubińskiego Zbiorze praw i przywilejów (w Wilnie 1788) nr 1.*

episcopus prestabit nobis de verbo ad verbum per ipsius episcopi patentes litteras suo sigillo signatas per proprium nuncium quantocius destinare procures. Rursus quia mater appellacione intelligitur filiorum et Ecclesie appellacione collectio fidelium designatur, volumus[dd], quod si contigat per te huiusmodi erectionem fieri ut prefertur auctoritate nostra predicta statuas et ordines, quod locus ipse civitas et ipsa ecclesia Wilnensis perpetuis futuris temporibus nuncupentur, ipsamque ecclesiam episcopali titulo studeas decorare. Datum Perusii, quarto idus marcii pontificatus nostri anno decimo[ee].

11.

B. m. i r. (po 12 marca 1388).

Akt przysięgi Andrzeja, pierwszego biskupa wileńskiego, na wierność papieżowi Urbanowi VI i Kościołowi rzymskiemu.

Tekstu brak.

Jedyna o nim wzmianka mieści się w powyższej bulli papieża Urbana VI do biskupa poznańskiego Dobrogosta z d. 12 marca r. 1388, z którą została przesłana jej formuła, z nakazem odesłania jej tekstu w formie aktu do Kurji przez biskupa Andrzeja zaraz po złożeniu przysięgi (ob. Nr poprzedni).

Uw. Tekst przysięgi wierności i posłuszeństwa, złożonej papieżowi przez tegoż biskupa Andrzeja, jako biskupa sereckiego, w Krakowie 9 maja 1371 na ręce biskupa krakowskiego, wydana u Aug. Theinera, Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae (Romae 1860) T. I str. 661/2 (z Archiwum Watykańskiego »ex Instrum. miscell.«).

12.

Perugia, 17 kwietnia 1388.

Papież Urban VI wyraża królowi Władysławowi Jagielle radość z powodu jego chrztu i rozszerzenia wiary Kościoła rzymskiego, chwali go za nawrócenie się, budowę kościołów i opiekę królewską nad osobami kościelnemi, o czem dowiedział się od jego posła Dobrogosta biskupa poznańskiego; nazywając go princeps christianissimus, *zachęca do wytrwania w wierze, do szanowania kościołów i osób jego i wzywa, by braci swoich starał się nawrócić; usprawiedliwia wreszcie tak długie swoje milczenie brakiem poselstwa od króla oraz innemi przyczynami.*

Or. tej bulli nie dochował się, a również i regesta papieża Urbana VI z tego czasu nas nie doszły prócz paru fragmentów.

Kop. 1. Długosz J., Hist. Pol. w kod. oryg. Bibl. XX. Czartoryskich str. 1012. — 2. Transumpt notarjalny, przechowywany w Archiwum Koronnem na zamku krakowskim, zaznaczony jest w inwentarzach jego dokumentów. Najszczegółowiej i z pełną datacją jest ten dokument zregestowany w Inwentarzu t. z. Zamoyskiego w T. I str. 7—8 w Bibljotece

---

10. [dd] *Akta kap. pierwotnie* Vrbanus *popr. ręką notarjusza kapitulnego, od którego pochodzi następny zapisek, na* mandamus; *w Lib. I pierwotne* Vrbanus *popr. drugą ręką na* volumus [ee] *w Lib. I na marginesie drugą ręką:* 1388 Martii II die; *w Czart. na marg. ręką XVIII w.:* 1386

Ord. Zamoyskich, rpis nr 1603, w skróceniu zaś i bez daty podaje regest ten Inwentarz z r. 1682 wyd. przez E. Rykaczewskiego (Paryż 1862) str. 1.

Wyd. Długosz J., Hist. Pol. ed. A. Przeździecki T. III (Kraków 1876) str. 467/8 »z autografu« z odmiankami z kod. Rozdrażewskiego i edycji lipskiej (pod mylną datą 1387).

Przekł. 1. Długosz J., Dzieje Polski T. III (Kraków 1868) str. 439/41 w przekładzie Karola Mecherzyńskiego z mylnem rozwiązaniem daty 18 kwietnia i niewłaściwem nazwaniem tego pisma brewem apostolskiem za nagłówkiem dodanym w kodeksie Rozdrażewskiego Historji Długosza. — 2. Ks. Kurczewki J., Kość. Zamk. T. II str. 14/5 pod nagł.: Brewe (sic) Urbana VI papieża, pochwalające prace apostolskie Jagiełły (przedruk z Przekł. 1).

Reg. 1. Inventarium omnium et singulorum privileg. in Archivo Regni... in arce Crac. ed. E. Rykaczewski (zob. wyżej Kop. 2). — 2. Daniłowicz I., Skarb. dipl. T. I str. 271/2 nr 556 pod właściwą datą r. 1388, ale nazywa tę bullę brewem (z lipskiej edycji Hist. Pol. Długosza).

Uw. Z tekstu tej bulli wynika jasno, że biskup Dobrogost przedłożył papieżowi przywileje króla wydane przy fundacji biskupstwa i chrzcie Litwy z lutego 1387 (zob. wyżej Nry 1—6). Nie ulega wątpliwości, że bullę tę przywiózł do Polski biskup Dobrogost. Mogłaby tylko zastanawiać data tej bulli, o miesiąc późniejsza niż bulla adresowana do biskupa Dobrogosta (zob. Nr 10); dlatego wydawać się może, że data dzienna u Długosza jest błędna (martii *zam.* mai). *Ale znów z drugiej strony około tego czasu mianowicie 22 kwietnia r. 1388 papież Urban VI zachęca króla Władysława do zawarcia pokoju z Zakonem (Inventarium ed. Rykaczewski, str. 1). Ostatni niewątpliwy ślad pobytu biskupa Dobrogosta w Kurji papieskiej w Perugji pochodzi z d. 30 kwietnia 1388* (2 kal. Maii a. XI) *w sprawie poborów papieskich, których był kolektorem (Theiner A., Mon. Pol. et Lith. I str. 759 nr 1028). Biskup Dobrogost bezpośrednio wraca z Kurji do kraju i 13 czerwca jest już w Wrocławiu (zob. Nr 13 w Uw.). Bawił zaś w Kurji już przed 30 grudnia r. 1387, kiedy się tamże ważyła sprawa uznania Jagiełły za króla polskiego przez papieża (ob. list papieża Urbana VI do książąt mazowieckich z tejże daty w regeście Daniłowicza I., Skarb. dipl. T. I str. 270 nr 349, oraz Prochaska A., Cod. Vit. str. 14 nr 36). Co się tyczy daty bulli tej wydanej w X roku rządów papieża Urbana VI, to przypada ona na rok 1388, albowiem lata swych rządów liczył ten papież ówczesnym zwyczajem od koronacji, która odbyła się 18 kwietnia r. 1378; ob. uwagi ks. J. Fijałka w Uchrześcijanieniu Litwy str. 46.*

Urbanus episcopus, serws servorum Dei, carissimo in Christo filio Wladislao regi Poloniae illustri, salutem et apostolicam benediccionem. Gaudemus in Domino, fili carissime, et de tanto lucrifacto filio paternus animus iocundatur: gaudemus, inquam, fili et letamur, quod illuminator omnium gencium, candor lucis eterne, sue lumen gracie tuo et tuorum cordibus per donum crismatis clementer infudit; ex hoc enim Altissimo vitulos persolvimus labiorum, quod sponsam suam[a] sacrosanctam Romanam Ecclesiam, matrem tuam, que te in aqua regeneravit et spiritu, nova semper prole multiplicat et propagacione fidei orthodoxe fecundat, de tenebris ad lucem reducens filios et evocans de Egipto, ut Deum deorum in Syon contemplentur. Sane, fili carissime, nuper venerabili fratre nostro Dobrogostio episcopo Poznaniensi nobis referente, didicimus, quod post susceptum per te regeneracionis lavacrum consolator omnium personam tuam gratie sue dono perfudit, sicque grandem animum prebuit ad sua be-

12. [a] *w kod. oryg. i w Wyd. 1* nostram

neplacita prosequenda, quod tu tanquam princeps christianissimus eximie devocionis et illustrium titulis insignitus, apud Deum et Sedem apostolicam gerens reverenciam filialem, ecclesias et personas ecclesiasticas regio favore prosequeris, et iacentes in tenebris ad lumen veritatis et viam cognicionis divini nominis ardenti solicitudine revocas et reducis, phana demoniorum, in quibus infelicium anime illudebantur, subvertens, et erigens ibidem et construens templa Domini ad honorem predicte sacrosancte Romane Ecclesie, matris tue, in cuius caritatis visceribus precipuum locum obtines inter principes orbis terre. Euge igitur, ut serws fidelis, fili carissime, qui pro premissis pignus nobile, terreni videlicet culmen solii et procul dubio regni celestis acquisisti. Et merito oportet etiam te, fili, gaudere, qui cum multis perieras, quasi thezaurus absconditus es inventus. Iocundari etiam debent tua precordia, quod de tuis studiis talia predicantur, et quod tam carus et tam acceptus in sinu matris Ecclesie cum famosi nominis ubertate recumbis. Eapropter, fili carissime, premissa cum incrementis virtutum continua, id quod accepisti a Domino in fidei firmitate conservans ac ecclesias et personas ecclesiasticas, ut cepisti, semper habeas in honore; fratres ad fidem revoca et in tue operationis ministerio Marthe solicitudinem assumas et in altitudinem Marie contemplacionis consurgas, ita ut thezauros perhennis vite thezaurizes in superis, et post huius cursum vite labilis optimam partem eligisse leteris et cum electis Dei quietis beatitudinem merearis. Ceterum, fili carissime, quod serenitati tue alias non scripsimus, hoc non provenit ex patris, sed pocius ex nuncciorum solennium negligencia per te non missorum, et ex aliis racionalibus causis; sed nuper prefato veniente episcopo, ipsum contemplacione mittentis et grate audivimus et expedivimus gratiose. Datum Perusii, XV kalendas maii pontificatus nostri anno decimo.

13.

(Wilno, w drugiej połowie r. 1388).

Dobrogost biskup poznański oznajmia wszystkim wiernym, że w moc otrzymanej bulli papieża Urbana VI, której tekst w całości przytacza, jako wyznaczony przez Stolicę apostolską jej wykonawca, dopełnił zleconych sobie czynności przyczem zaznacza, że z woli papieża i za zgodą księcia utworzył kapitułę, składającą się z dwóch dostojeństw (proboszcza i dziekana), oraz dziesięciu kanoników instytucji biskupiej.

Or. tego dokumentu przechowywał się w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej jeszcze przed połową wieku XIX, według świadectwa katalogu tegoż archiwum z r. 1830. Treść jego podana jest na czele rejestru dokumentów pergaminowych tejże kapituły z poł. w. XVIII (bez daty): Erectio in cathedralem civitatis Vilnensis ecclesiae per serenissimum Vladislaum regem Poloniae supremum principem MDL^{ae} extructae, tum etiam in episcopum Vilnensem primum creatio Rndmi domini Andreae episcopi Cretonensis (!) a Rndmo Domino Dobrogostio episcopo Posnaniensi vigore bullae summi pontificis Urbani VI ad instantiam eiusdem serenissimi regis emanatae facta, ubi ex uno creantur duae dignitates, videlicet praepositura et decanatus, tum etiam decem canonici per episcopum instituendi cum obligatione obsequii et residentiae personalis circa eandem ecclesiam cathedralem. *Poczem wzmianka:* Huius erectionis originale in pargameno latine scriptum cum sigillo appenso sine data anni. *Powtarza powyższą treść bulli katalog tegoż archiwum z r. 1830 na str. 14 i 15 w dziale Przywilejów (Nr 1^{0}) w pozycji trzeciej, z dodaniem nagłówka:* 1388 marca 12. Bulla Summi pontificis Urbani VI in primam creationem ecclesiae cathe-

dralis Dobrogostio episcopo Posnaniensi *z uwagą przy końcu:* na pargaminie autentyku przy zawieszonej pieczęci jednej. *Nadto zapisuje ją tenże katalog ponownie na str. 41 w dziale bull papieskich dla kapituły wil. wydanych (nr 1). Tekst powyższych zapisków rejestru i katalogu przytacza z pewnemi opuszczeniami i błędnie J. I. Kraszewski, Wilno T. III (Wilno 1841) str. 25 przyp. 1, wskazując »Archiwum Kapituły« z dodatkiem: »oryginał na pargaminie« (por. też T. I str. 376 przyp. 8).*

***Kop.** 1. Akta kapitulne T. I k. 18/19 nr XVII wśród zapisków z r. 1511 inną współczesną ręką; jest to odpis sporządzony bezpośrednio z oryginału, jak przekonywa zachowanie starej pisowni, poprawność tekstu a szczególnie przepisanie się o cały wiersz pod koniec (k. 18' wiersz 8 i 4 od dołu). — 2. Lib. I 2 k. LIX—LXII (na czele tej części drugiej) z nagłówkiem:* Primo autem super erectione ecclesie cathedralis Vilnensis, *z dopiskiem ks. M. Herburta z poł. XIX w.* Inscr(iptum); *odpis niedokładny, modernizujący, ale bezpośrednio z Aktów kap. pochodzący. — 3. Lib. II str. 307—310 na dwóch kartach później wszytych do tomu, tą samą ręką z nagłówkiem:* Bulla summi pontificis Urbani sexti super erectionem ecclesiae cathedralis a Vladislao rege Poloniae factam et creationem antistitis Vilnensis. *Na marg. z prawej strony zapisek ręką ks. W. Mocarskiego* Lectum Correctum; *z lewej strony ręką ks. M. Herburta* 98°. *Tekst poprawiony wedle Lib. I. — 4. Czart. k. I—III z nagłówkiem jak wyżej w Lib. II. — 5. Lib. Magn. k. I—II z nagłówkiem jak wyżej w Lib. II. — 6. Luźny odpis z oryginału na dwóch arkuszach razem z sobą zszytych jedwabną nicią koloru złocistego z pocz. wieku XIX (w drugim jego dziesiątku) pod pieczęcią kapitulną z r. 1782, wyciśniętą na sadzy i poświadczeniem pod nią własnoręcznem:* Concordat cum originali. Joannes Połochowski judicii terrestris distr. Viln. secretarius, Archivi Ill^mi Capituli Vilnen. juratus director; *opatrzony nagłówkiem:* Ex originalibus. Erectio ecclesiae cathedralis Vilnensis nec non antistitis, praelatorum et canonicorum primaria creatio, regnante Vladislao Jagiellone. *Odpis nie jest ścisły a nawet błędny i z opuszczeniami, ale graficznie pozwalający uprzytomnić sobie pierwowzór, albowiem większemi literami są wypisane wyrazy:* Nos Dobrogostius — VRBANUS; *znany był on dobrze ks. J. Kurczewskiemu.*

***Wyd.** 1. Dzieje Dobroczynności R. 1822 N° 33 str. 869/70—883/4 z kopjarza obecnie Czart., znajdującego się wówczas w Arch. Diec. Wil., z tym samym nagłówkiem oraz z Lib. Magn., z przekładem obok polskim, dokonanym przez wydawcę. — 2. Ks. Kurczewski J., Kość. Zamk. II str. 1[illegible]—14 (z Lib. I).*

***Reg.** 1. Długosz J., Hist. Pol. III str. 469 pod r. 1387 zaznacza uposażenie czterech prałatur i ośmiu kanonij (widocznie istniejących za jego czasów) jakoby przez Bodzantę arcybiskupa gnieźnieńskiego; nadto poniżej dodaje nieznaną skądinąd dzisiaj wiadomość, iż król Jagiełło biskupowi Andrzejowi* ut pontificalem statum inter neophitos et rudes populos honestius possit ducere, ecclesiam parrochialem in Clodawa Gneznensis diocesis, quod notabiles introitus habeat, adiungit *(niniejszy cytat wedle tekstu oryg. w kod. Bibl. XX. Czart. str. 1013); ob. ks. Fijałek, Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę str. 64/5 przyp. 1. — 2. Daniłowicz I., Skarb. dipl. T. I str. 270 nr 551 w swoim regeście bulli zamieszcza streszczenie jej egzekucji przez Dobrogosta na podstawie kopji »w aktach kapituły wileńskiej«, drukowanej w Dziejach Dobroczynności z r. 1822 (zob. wyż.* **Wyd.** *1). — 3. Baliński M., Hist. m. Wilna T. I. str. 127 przyp. 20 przytacza treść bulli, wykonanie jej zaś przez biskupa Dobrogosta kładzie na schyłek r. 1389. — 4. Kraszewski J. I., Wilno T. III (zob. wyżej wiersz 4—6). — 5. Ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 13/4 z przekładem ustępu końcowego »staraj się bracie najmilszy tak rządzić trzodą Pańską« i powołaniem się na »Archiwum Dyecezalne« (ob.* **Kop.** *4, 5 lub 6).*

Uw. Brak daty tegoż dokumentu łatwo uzupełnić na podstawie aktu w Archiwum Kap. Gnieźn. pod nr 227 b o kollektorji biskupa Dobrogosta w Polsce po jego powrocie z Kurji rzymskiej: 13 czerwca był w Wrocławiu, gdzie stetit pluribus diebus, *a na-*

stępnie przybył do Krakowa, skąd wraz z królem udał się na Litwę sequendo *(z Krakowa)* dominum regem per regiones longinquas... ad regnum Lithuanie..., *a następnie wrócił na Mazowsze (ks. Korytkowski J., Arcybiskupi gnieźnieńscy T. I [Poznań 1889] str. 748 przyp. 4).*

Nos Dobrogostius miseracione divina episcopus Posnaniensis, ad perpetuam rei memoriam ac futurorum noticiam deducere cupientes, universis christifidelibus utriusque sexus salutem in Eo, qui est vera salus. Litteras sanctissimi in Cristo[a] patris ac domini nostri, domini Urbani digna[b] Dei providencia pape sexti, in cordula canapi more Romane curie bullatas[c], non viciatas, non abrasas, non cancellatas, nec abolitas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed prorsus omni vicio suspicioneque carentes recepimus in hec verba:

Następuje bulla papieża Urbana VI »Romanus pontifex« *z 12 marca r. 1388 (Nr 10 str. 20/22).*

Nos igitur Dobrogostius episcopus Posnaniensis, per Sedem apostolicam specialiter deputatus, predictas litteras volentes debite execucioni demandare ut tenemur, servatis servandis et facta[d] indagacione singulorum invenimus locum dictum Wilna[e] aptum et abilem ad premissa ac dotem fuisse et esse factam[f] et eciam assignatam per clementissimum[g] principem dominum Wladislaum[h] Polonie, Lituanie[i], Russie etc. regem preclarum, pro ecclesia cathedrali congruentem, ac de voluntate ipsius principis et mandato Sedis apostolice et voluntate predicti principis et consensu speciali creamus novas dignitates et canonicatus, videlicet unam preposituram, que Deo favente erit dignitas post episcopalem principalis, et decanatum, qui decanus quoslibet ministros preterquam canonicos in ecclesia Wilnensi[j] instituere debebit, et decem canonicos per episcopum qui pro tempore fuerit instituendos, qui omnes predicti communes habebunt proventus et residenciam debebunt facere personalem circa ecclesiam memoratam. His igitur peractis, Cristi[a] nomine invocato, locum dictum Wilna[e] in civitatem et ecclesiam, ibidem edificatam per predictum principem et dotatam, in cathedralem erigimus in honore[k] sancte et[l] individue Trinitatis et Gloriose Deigenitricis Virginis Marie ac sancti Stanislai martiris et pontificis gloriosi atque regis beati Ladislai[m], qui locus civitas et ecclesia cathedralis debet futuris et perpetuis temporibus nuncupari. Denique nos[n] reverendum[o] in Cristo patrem dominum Andream Cerethensem[p] episcopum, auctoritate apostolica nobis data[q] et concessa, a iugo dicte ecclesie Cerethensis[r] absolventes, vos predicte ecclesie Wilnensi preficimus in episcopum pastorem. Studeatis igitur, frater carissime[s], ita gregem dominicum vobis creditum, commissum verbo pariter et exemplo gubernare et docere, ut de animabus ipsorum vobis[t] commissis[u] in die iudicii dignam possitis et debeatis reddere racionem, et quos ex ipsis ligaveritis super terram, erunt ligati et in celis, et quos solveritis super terram, erunt soluti et in celis regnaturi in gloria sempiterna, ad quam nos perducat Pater et Filius et Spiritus sanctus amen.

---

13. [a] Christo *kopjarze* [b] divina *popr. na* digna *Lib. II* [c] sigillatas *Akta kap.* [d] sancta *kopjarze; inną ręką na marginesie* facta *Lib. I* [e] Vilna *kopjarze* [f] factum *Lib. I;* factum *popr. inną ręką na* factam *Lib. II* [g] excellentissimum *Akta kap.* [h] Vladislaum *kopjarze* [i] Lythuanie *Lib. I;* Litvaniae *Czart.* [j] Vilnensi *Lib. I* [k] honore *Lib. I;* honorem *popr. na* honore *Lib. II* [l] ac *Akta kap.* [m] Wladislai *popr. na* Ladislai *Lib. II* [n] uos *Lib. I;* vos *Lib. II* [o] R-mum *Lib. II i Czart.* [p] Ceretensem *Lib. II;* Coretensem *Czart.* [q] donata *kopjarze* [r] Ceretensis *Lib. II;* Coretensis *Czart.* [s] charissime *kopjarze* [t] nobis *wszystkie kopjarze; inną ręką popr. na* - vobis *Lib. I* [u] comissarum *Akta kap., Lib. I i II;* commissorum *Czart.*

14.

(Podrobiony).

Kamieniec (Litewski), 24 lipca 1388.

Witołd książę brzeski i dziedzic grodzieński oraz innych ziem Litwy i Rusi nadaje kościołowi wileńskiemu i jego biskupowi wsie swoje Terebuń i Kołodno w ziemi brzeskiej, Wasilew i Jarinice *w ziemi drohiczyńskiej, tudzież Wiechotnicę w powiecie dubieńskim, położonych w ziemiach swoich Litwy i Rusi.*

Or. obecnie brak. »Autentyk« tegoż przywileju przechowywał się jeszcze za czasów Krupowicza w »Archiwum Kapitulnem w Wilnie, ale uległ znacznemu przez czas uszkodzeniu« (Krupowicz M., Zbiór dypl. [Wilno 1858] str. 5 nr III). Nie wspomina o nim katalog tegoż archiwum z r. 1830; natomiast w wileńskich Dziejach Dobroczynności z r. 1822 nr 33 szpalta 875 przypis 2, w zapisku przy wydaniu bulli Urbana VI z r. 1388 (ob. wyżej Nr 10 str. 20) mieści się wiadomość, że ten przywilej »na pargaminie Aleksandra czyli Witołda, xiążęcia brzeskiego i grodzieńskiego« wraz z przywilejem króla Władysława Jagiełły z r. 1387 znajdował się podówczas w Archiwum Diecezalnem Wileńskiem.

Kop. 1. Lib. I k. CXIV—CXV z nagłówkiem: Privilegium ducis Vithowdi super villas Jarinycze, Vassilowo, Trebuna, Wechuthnycza et Clodno episcopo datas. *Obok na marginesie ręką ks. M. Herburta:* Inscr(iptum) *oraz dawna sygnatura* 3. — *2. Lib. II str. 312—314 z nagłówkiem:* Privilegium Alexandri Vitoldi ducis Lithuaniae super collationem pro ecclesia Vilnensi bonorum Trebuno, Kłodno, Wasilowo, Jarinice, Wechatnica. *Na marginesie obok tekstu:* Num. 3 *przekreślone i poprawione na* IV, *z którego pozostał ślad po obcięciu; niżej ręką ks. W. Mocarskiego:* Lectum Correctum. — *3. Czart. k. VII—VIII z nagłówkiem tym samym, co w Lib. II i dodaniem daty (z w. XVIII).*

Wyd. Krupowicz M., Zbiór dyplomatów str. 5 nr III: »z tejże samej księgi, co przywilej poprzedzający« (zob. tamże nr I przywilej króla Władysława Jagiełły z d. 17 II 1387); opiera się ono na Lib. II.

Reg. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. I str. 273 nr 559 (według wydania Krupowicza).

Uw. 1. Autentyczność dokumentu: Przywilej ten pod względem formalnym nie jest autentyczny. Intytulacja Witołda (necnon aliarum terrarum Lythuaniae et Russiae) *wzbudza podejrzenie, niemniej redakcja niezdarna dokumentu zwłaszcza w arendze, a nadewszystko charakter urzędowy trzech ostatnich świadków* (palatini Brestensis, de Melnyky, Drogycensis), *niemożliwy w wieku XIV, a bezwzględnie nie przed 2 IX r. 1391, w którym z nadaniem przez Jagiełłę Podlasia Januszowi księciu mazowieckiemu (Kod. dypl. maz. wyd. J. T. Lubomirski, str. 112 nr 120) mogła dopiero być wprowadzona organizacja polska. Sam fakt wszakże nadania powyższego przez Witołda na rzecz kościoła wileńskiego i biskupa nie jest wykluczony, w każdym razie nie przed ugodą ostrowską z r. 1392. Rzekome to nadanie Witołdowe zatwierdził król Władysław Jagiełło w Trokach d. 21 października r. 1430 (zob. niżej pod tą datą). — 2. Wydanie niniejsze opiera się na Lib. I z uwydatnieniem odmianek z pokrewnych przekazów z Lib. II, Czart. oraz wydania Krupowicza, idącego za tekstem Lib. II.*

In nomine Domini amen. Nam omnia, que regia decrevit magestas[a], rata debent consistere atque firma, necnon perhenni[b] roborari testimonio litterarum. Sane igitur nos

14, [a] maiestas *Lib. II;* Majestas *Krupowicz* [b] perenni *Lib. II*

Allexander alias Vithowdus[c] Dei gracia dux Brzestensis[d] et heres Hrodnensis[e] necnon aliarum terrarum Lythuanie[f] et Russie, attendentes, quod nihil in creatura habeatur[g], per quod respondere beneficiis possit sui Creatoris volentesque eius misericordiam assequi[h] operibus pietatis, tenore presencium futuris et presentibus recognoscimus publice et expresse profitemur nos contulisse, donasse seu tradidisse, immo exnunc damus, conferimus, incorporamus et donamus donacione perpetua et irrevocabili ecclesie Vilnensi et ipsius episcopo qui fuerit pro tempore nostras villas, videlicet Trebuna[i][1] cum navigio et Clodno[j] in districtu Brestensi[k], ac Vassilowo[l] eciam cum navigio et Jarinice in districtu Drogycensi[m], necnon Vechutnycza[n] in districtu Dubnensi in terris nostris Lythuanie et Russie situatis, cum omnibus et singulis usibus, censibus, utilitatibus, proventibus, fructibus, redditibus, iuribus, dominiis, agris, pratis, campis, pascuis, silvis, nemoribus, quercetis, rubetis, gaiis, virgultis, mericis, borris, mellificiis, venacionibus animalium indiferenter quorumlibet[o], aucupacionibus, lacubus, stagnis, piscinis, paludibus, molendinis, aquis et earum decursibus, obstaculis dictis vulgariter j a s z y[p], piscaturis necnon venacionibus castorum seu fibrorum ac quibusvis aliis pertinenciis, obvencionibus, emolimentis[q] et appendiis universis ad memoratas villas spectantibus, quibuscumque nominibus appellentur, nullis penitus exclusis, prout in suis metis et graniciis[r] limitate sunt et distincte; eo tamen iure et dominio, quibus ipsas villas ab antiquis temporibus nos et progenitores nostri tenuimus, habuimus et possedimus hactenus[s], nihil totaliter iuris, dominii seu proprietatis in eisdem villis pro nobis aut nostris successoribus reservan(tes). Sed ut hec omnia premissa robur perpetue firmitatis obtineant, sigillum nostrum presentibus est[t] subappensum. Datum in Camyenyecz[u], in vigilia beati Jacobi apostoli gloriosi sub anno Domini millesimo trecentesimo octuagesimo octavo. Presentibus nobilibus viris dominis Joanne de Leszczyno et Wyrow[v], Nagorka Czech appellato de Staczew[w] (et Rogowo)[x] heredibus, Nicolao castellano Wyssnensi[y], Costhcone Brestensi[z], Sancone de Melnyky[aa], Joanne Drogycensi[m] palatinis, ceterisque quam pluribus fidedignis.

15.

Lida, 10 stycznia 1389.

Król Władysław Jagiełło nakazuje ciwunom litewskim cześć i posłuszeństwo biskupowi jakby samemu królowi, kiedy będzie stawiał kościoły gdziekolwiek na ziemi litewskiej, oraz zleca im bronić poddanych biskupa od wszelkich krzywd.

Or. ruskiego tego mandatu brak.

Kop. *Zachowała się tylko w polskim przekładzie w Lib. I 2 k. CXXIIII i CXXIIII' pod nagłówkiem:* Privilegium super erectione ecclesiarum in tota Vilnensi diocesi.

Reg. *Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. (Petersburg 1861) T. I str. 21 (od prałata Herburta, oczywiście z Lib. I).*

---

14. [c] Witoldus *Lib. II, Czart. i Krupowicz* [d] Brestensis *tamże* [e] Grodnensis *tamże* [f] Lituaniae *Lib. II;* Litvaniae *Czart.;* Litvanie *Krup.* [g] *tak Lib. II i Krup.;* habeat *Lib. I i Czart.* [h] et *dodaje Lib. II* [i] Trebuno *popr. na* Trebuna *Lib. II* [j] Clodno *Krup.;* Kłodno *popr. na* Clodno *Lib. II* [k] Brzestensi *Lib. II* [l] Wassilowo *Lib. II i Krup.;* Wasilowo *Czart.* [m] Drogicensi *Lib. II, Czart. i Krup.* [n] Wechatnica *popr. na* Wechutnicza *Lib. II;* Wechatnica *Czart.;* Wechutnicza *Krup.* [o] quarumlibet *Krup.* [p] jazy *Lib. II, Czart. i Krup.* [q] emolumentis *Lib. II i Krup.* [r] greniciis *Lib. II i Krup.* [s] habuimus hactenus et possedimus *Lib. II i Krup.* [t] sigillum nostrum est presentibus *Lib. II i Krup.* [u] Camenecz *Lib. II, Czart. i Krup.* [v] Lesczyno et Wirowo *Lib. II;* Wirowo *Czart.;* Lesczyno et Wyrowo *Krup.* [w] Steczowo *Lib. II, Czart. i Krup.* [x] *brak w Lib. I* [y] Wisnensi *Lib. II;* Wylnensi *Czart.;* Wysnensi *Krup.* [z] Brzestensi *Lib. II* [aa] Sancone de Melniki *Lib. II;* Sankone de Melniki *Czart. i Krup.*

14. [1] *Miejscowość tę jak i następne objaśniono wyżej przy dokumencie króla Władysława Jagiełły, wydanym w Wilnie 17 lutego 1387, Tekst B (zob. Nr 1 str. 7 przyp. 2—4).*

Wyd. 1. Wizerunki i Roztrząsania naukowe. Poczet nowy drugi. Tomik 14 (Wilno 1840) str. 130—131 (wydanie wierne, wraz z nagłówkiem i sprostowaniem błędnej daty, którą wydawca zostawił w tekście). — 2. Ks. Kurczewski J., Kość. Zamk. II str. 15 (nieścisłe wydanie).

Vladzyslaw s[a] bozey mylosczy krol polsky y lythewsky, rusky y ynnych zyem pan, obyawyamy[b] tym lystem wszystkym czywonom, kto nany posrzy albo bądzye czczyl: dalysmy xyądzv byskupowy po wschystkyey zyemy lytewskyey[c], gdzye szya yąmv poluby postawycz czyrkyew, aby kaszdy czywon byl yego posluszen yako mnye samemv, czo on roskaze to yemv vczynczye a dawayczye yemv czescz; a kolko yego ludzy przydanych pod ktorym (s) czywonem[d] ssa, samy nye obyczczye[1] a w obydą drugyemv nyedawayczye, a ktorzy bądą yego ludze wnyektorey krzywdzye, to yemv sprawczye. Na thosz dalysmy swoy lysth pod nasschą pyeczączyą na wszystko prawo, czosmy ku swyenthym kosczyolom przylączyly. Wszyelky czywon temv da poradzenye yako wthym lysczye napyssano, czo bysmy to nalesly vdzalano, aby szyą nąm nygdy otho nyezalowaly; a ktory czywon tego nyevczyny[e] a bądą potym nany skarszycz, bądzye karąn bes mylosczy. A tho szya stalo wLydzye[f], w nyedzelyą po Trzech Krolach anno 1389[g].

16.

Lida, 10 stycznia 1389.

Król Władysław Jagiełło nakazuje ciwunom, aby kapłanom w założonych przez siebie kościołach po grodach i siołach dawali daninę pieniężną, tudzież stałą dziesięcinę od ludzi należną kościołowi, oraz aby wypełnili szczegółowo określone powinności, stanowiące uposażenie tych kościołów.

Or. tego ruskiego mandatu brak.

Kop. Dochowała się tylko w polskim przekładzie w Lib. I 2 k. CXXV i CXXV' pod nagłówkiem: Dotatio ecclesiarum noviter erectarum in diocesi Vilnensi per Vladislaum regem Poloniae in peccuniis, melle, agris et decimis *(te dwa wyrazy dopisała ta sama ręka na marginesie czarnym atramentem obok nagłówka pisanego minją).*

Reg. Istnienie takich mandatów zaznacza Długosz J., Hist. Pol. T. III str. 475 (ob. wyżej Nr 6 Reg. 1 str. 13).

Wyd. 1. Wizerunki i Roztrząsania naukowe. Poczet nowy drugi. Tomik 14 (Wilno 1840) str. 132—133 (wydanie wierne, wraz z nagłówkiem i sprostowaniem błędnej daty, którą wydawca zostawił w tekście). — 2. Ks. Kurczewski J., Kość. Zamk. T. II str. 15/6 (nieścisłe wydanie).

Wladzyslaw krol polsky, lytewsky, rusky y ynnych zyemy pan, obyawyamy tym lystem wszystkym czywonom naschym, ktokoly posrzy albo cztącz uslysszy: kylkoszmy zalozyly y postawyly boznycz po naschych hrodach y po szyolam[1], tych wszystkych

15. [a] *zdaje się później dopisane* [b] *popr. z* obwyawyamy [c] lystewskyey *w tekście* [d] *przed tym wyrazem jest w tekście niepotrzebne* »s« [e] *tu następuje przekreślony wyraz* ten [f] *tak w tekście* [g] *poprawione współczesną ręką z pierwotnego* 1379

15. [1] *Wedle Wizerunków l. c. str. 131: »ruskie obiedzić znaczy skrzywdzić«.*

16. [1] *Zob. wyżej Nr 4 str. 10 przywilej wydany między 17 a 22 lutego 1387.*

kosczyolow sluzebnykom[a] ‚kaplanom kaszdemv czywonowy dawacz poltora rubla poczyrzy rasy do roku albo yednym rasem schescz rublow, to yedno yest, a tho dauacz tak dlugo do nasschey wolyey; alyeśz bądą bracz swoyą dzeszyączyną na ludzech ustawyczną, yako w[b] ynnych zyemyach przyslusza ku szwienthym kosczyolom; i yescze przydalysmy koszdey czyrkwy vstawne lukno. A tho vkazvyem koszdemv czywonv, ysz by to wszystko bylo wypelnyonyo, czo w tym lysczye napyssano. Y z naszego dwora dwye sossye[2] roly y syano szyecz y yescze dzeszyączyna z nasszey paschnyey[3], takze przyląсzyсz dwa konya kormcza y trzy dworcze blysko czyrkwye, gdzye popowye szyesczy[4] y zakowye, yescz jeszyora pryluczycz. A tosmy wszystko przydaly kosczyolom na polyepszenye ym[c] thym sluzebnykom kaplanom. A yeszcze przyswolymy, ysz moze ktory caplan karczmą yedną sobye postawycz, y on postawy. To kasdy czywon vczyny y wypelny yako napysalyszmy wthym lysczye pod naszą pyeczączyą zawyessystą; aby ktory czywon nyevczynyl tego, bądzye od nass (w) wyelkym karanyv bes zalosczy. A tho szya stalo wLydzye[d], w nyedzelyą po Trech Krolach po Bozym narodenyv anno 1389[e].

17.

Wilno, 15 maja 1390.

Władysław król polski i najwyższy książę litewski nadaje kościołowi katedralnemu w Wilnie i jego kapitule wieś Ponary z przynależnościami, jak je posiadał ojciec jego Olgierd, jaz na Wilji z dziesiątą rybą, dziesięcinę ról w Niemieży, 12 talentów wosku z zamku wileńskiego, z obowiązkiem odprawiania codziennie mszy cichej za swoją duszę.

Or. brak.

Kop. Transumpt króla Zygmunta I wydany na sejmie brzeskim 16 grudnia 1518. Tekst jego dochował się w następujących przekazach: 1. Lib. II str. 204—206 nr 56 (tekst nadania str. 204/5). — 2. Lib. III str. 81—82 nr 38. — 3. Lib. IV str. 325—328 nr 60 (tekst nadania str. 325—327); oryginał Jagiełły przedłożyli królowi Zygmuntowi ven. Laurentius Miedzileski praepositus et Joannes Filipowicz decr. doctor et custos, canonici ecclesiae cath., *podając o nim:* propter praecisionem zonae sericeae, in qua sigillum illius maiestatis avitae subappensum erat. *Nagłówek transumptu:* Confirmatio privilegii Vladislai regis Poloniae a Sigismundo primo rege Poloniae et magno duce Lithuaniae facta super villam Ponary et decimum piscem de obstaculo in fluvio Vigilia necnon decimas in Niemieza. *Odpis zgodny z tekstem Lib. II. — 4. Odpis notarjalny przywileju oryginalnego króla Zygmunta, sporządzony d. 31 maja 1741 przez Michała Dymitra Oleszkiewicza notarjusza kapitulnego, na luźnym arkuszu folio o 2 kartach (zob. niżej przywilej króla Zygmunta na to nadanie Jagiełłowe z 16 grudnia 1518); odpis zgodny z tekstem Lib. I.*

Reg. 1. Wizyta Archiwum Kap. ks. J. Bowkiewicza z r. 1828: 1390. Przywiley Władysława Jagiełły na dobra Ponary z zatwierdzeniem króla Zygmunta. *(Opisanije rukop. otd. Wil. Publ. Bibl. Wyp. I str. 18 § II). — 2. Baliński M., Hist. m. Wilna I str. 144/5*

---

16. [a] *tu na marginesie inną ręką współczesną:* vide de decimis. [b] *przed* w *zaczął pisac* s. [c] *ten wyraz dopisany nad wierszem w miejsce pierwej napisanego:* ȳ [d] *tak w tekście* [e] *poprawione jak poprzednio współczesną ręką z pierwotnego* 1379.

16. [2] *Sosie (dualis) = sochy.* [3] *Wyd. 1. objaśnia: pasznia = rola orna, uprawna, od pachat' = orać.* [4] *Według przypuszczenia Wyd. 1. może to »księża świeccy?«.*

z przyp. 38 pod nagłówkiem: »Arch. Kap. Wil. MSS. Privilegium Vladislai regis Poloniae super bona Ponary ecclesiae et capituli Vilnensis« i z zaznaczeniem, że jest potwierdzony przez Zygmunta I w r. 1518. — 3. Daniłowicz I., Skarb. dipl. I str. 281 nr 582 obszerniej niż Baliński, lecz z nieścisłem przez siebie zaznaczeniem, jakoby łaciński oryginał pergaminowy znajdował się w aktach kap. wil., sam wszakże miał kopję wyjętą z powyższego transumptu Zygmunta I.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Vladislaus Dei gratia rex Poloniae Lithuaniaeque[a] princeps supremus et haeres Russiae etc., notitiam praesentium habituris praesentibus et futuris, significamus quibus expedit universis: Quod sincere devotionis zelo accensi diem extremi iudicii cupientes operibus misericordiae praevenire et indubitatae salutis perpetuae compendia nobis[b] procurare, in immarcescibiles[c] namque coelestes thesauros fiducialiter reponimus, quaecumque pro honore sacrarum aedium et augmento cultus divini liberaliter erogamus, ecclesiae nostrae cathedrali Vilnensi in honorem beatorum Stanislai pontificis et Vladislai regis martyrum nuper erectae et ipsius capitulo villam nostram Ponary[1] sitam prope civitatem nostram Vilnensem, obstaculum in superiori parte nostri obstaculi in fluvio Vigilia situati in eodem fluvio Vigilia[d] construendum per ipsos, decimum piscem de dicto nostro obstaculo, decimas post nostras araturas in Niemiezha[e 2], duodecim[f] talenta cerae pud dicta de curia nostri castri Vilnensis, (quorum) singulis quatuor temporibus tria talenta solvi debent capitulo supradicto[g], dictam villam Ponary cum omnibus fructibus, redditibus, censibus, utilitatibus, agris, pratis, campis, sylvis, nemoribus, gaiis, rubetis, quercetis, virgultis, piscinis, piscaturis[h], borris, mellificiis, molendinis, pascuis[i], venationibus, aucupationibus, pertinentiis et appendiis universis, prout Olcardus[j] noster olim genitor ac nos eam tenuimus, cum omni iure, dominio et proprietate damus, attribuimus et pro donatione[k] perpetua et irrevocabili assignamus per ipsam ecclesiam Vilnensem et eius capitulum tenendum, habendum, utifruendum, commutandum et pro utilitate eiusdem ecclesiae convertendum ac perpetuis temporibus affuturis possidendum. Praedictae itaque donationis intuitu, quam ob spem retributionis aeternae facimus et fecimus, in eadem ecclesia Vilnensi singulis diebus temporibus perpetuis una missa in remedium salutis nostrae animae debet legi. Harum quibus sigillum nostrum appensum est testimonio litterarum. Actum Vilnae, die dominico infra octavas Ascensionis Christi anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo. Praesentibus his: Joanne Wislicensi[l], Cristino Sandecensi castellanis, Dimitrio marschalco, Michaele venatore, Peregrino subcamerario Sandomiriensi, Gnevossio[m] de Dalewicze[n], aliis nostris fidelibus fidedignis. Datum per manus domini Zaklicze[o] cancellarii aulae nostrae, nostri fidelis.

17. [a] Lituaniaeque *Lib. II;* Lithvaniaeque *Kop. 1741* [b] nobis compendia *Lib. II i IV* [c] imarcescibiles *Lib. II* [d] Vilia *Lib. II* (*rozumie się rzeka Wilja*) [e] Niemieza *Lib. II;* Niemeza *Lib. IV* [f] duodecem *Lib. II* [g] suprascripto *Lib. II* [h] piscatoribus *Lib. II* [i] piscinis *Lib. II* [j] Oleardus *wszędzie w tekstach* (*rozumie się Olgierd*) [k] dotacione *Lib. II* [l] Visliciensi *Lib. II i IV* [m] Gneuosio *Lib. II* [n] Daleuice *Lib. II* [o] Zaklitae *Lib. II*

17. [1] *Ponary nad Wilją o milę od Wilna w stronie płd.-zach.; w posiadaniu kapituły wil. występują one d. 27 paźdz. 1398 (zob. niżej Nr 33). Wieś tę jako należącą do kapituły zaznacza też Długosz w swojej Historji pod r. 1390, opisując oblężenie Wilna przez Witołda z Krzyżakami, których mistrz usadowił się* a parte fluvii Wilna versus Poloniam et villam Ponari capituli Vilnensis spectante *(Hist. Pol. III 489).* [2] *Niemież na płd.-wsch. od Wilna, przeszło milę przy drodze do Oszmiany, gmina Rudomino (J. Krzywicki w Słown. Geogr. VII [1886] str. 89).*

18.

Mołodeczno, 21 maja 1390.

Król Władysław Jagiełło uposaża kościół prepozyturalny w Bystrzycy Braci od Pokuty św. Męczenników.

Or. *brak. Wiadomość o tym dokumencie podaje ks. M. Herburt w swoich wyciągach z dokumentów Arch. Kap. Wil. w rpisie Bibl. Krasińskich w Warszawie nr 3649 str. 161:* Fundusz pierwiastkowy Władysława Jagiełły we dwóch dyplomatach dla kanoników Regull. de Paenitt^{a} nastąpił w roku 1391^{m} Oct. Resurectionis, który później w r. 1618^{m} d. 11 marca przez Zygmunta III osobnym na pargaminie przywilejem dla suffraganów wileńskich został przyznany *(zob. Nr następny).*

Urywek dokumentu fundacyjnego podaje ks. Kurczewski z niewiadomego źródła (może z późnej księgi wizyt) Kościół Zamkowy T. II str. 331 w tekście następującym:

Assignamus quatuor pullas mellis, duabus videlicet a Timos[a] cum fratribus eius, tercia a Clausuny[b][1] et quarta a Belathuny[2] cedentibus, cum hominibus, silvis, borris, nemoribus, mellificiis, quercetis ... gais, aquis et earum decursibus, obvencionibus, pertinenciis etc.... cum campis et agris pro duobus aratris atque pratis penes fluvium Ploschowa[3] circa eosdem agros existentibus, duobus lacubus Zalawo[3] et Wokrszys[3], in Zwzyemyny[4] silva alias sancta dicta Elchiusz[3], decima de aratris nostris, quinto pisce de obstaculo Bystryciensi et taberna ibidem in Bystrycza[5]; *z obowiązkiem odprawiania dwóch mszy tygodniowo. Miał być wydany ten dokument:* in Mlodzeczno[6], *w r. 1390 w wigilję Zielonych Świątek.*

19.

Oszmiana, 2 kwietnia 1391.

Król Władysław Jagiełło wciela uposażony przez siebie a niedawno wzniesiony kościół w Miednikach do kościoła w Bystrzycy Braci od Pokuty św. Męczenników, nadając prawo prezenty na tenże kościół w Miednikach proboszczowi konwentualnemu w tejże Bystrzycy.

Or. *pergaminowy znajdował się w ostatnich czasach, jeszcze w r. 1911, w Bibljotece Centralnej Wileńskiej pod sygn.* B. mr. *55 nr 11, kiedy to sporządził sobie z niego poniższą notatę prof. Władysław Abraham, użyczoną łaskawie do niniejszego wydania, z uwagą: »zdaje się bez pieczęci i bez świadków«. Wcześniejszą o nim wiadomość w pol. w. XIX podaje ks. M. Herburt w swoich wyciągach z dokumentów Arch. Kapituły Wil. w rpsie Bibl. Krasińskich w Warszawie nr 3649 str. 161 (zob. wyżej Nr 18).*

Kop. *W Archiwum Kap. Wil. w fasc. z r. 1822, znajdującym się tam po dziśdzień pt.:* Regesta dokumentów, służących na dobra funduszowye sufraganii wileńskiej Zadziew zwane *(z 12 sierpnia), 1528 na str. 7 czyta się:* Fascykuł 3ci. Papiery różnego rodzaju

---

18. [a] timos *Kurczewski* [b] Clausimy *Kurczewski.*

18. [1] *Zapewne Kłaczuny w powiecie święciańskim, blisko ujścia Żejmiany do Wilji.* [2] *Prawdopodobnie Biłoduny po prawym brzegu Żejmiany na płd. od Dubinek wśród jezior.* [3] *Nieznane.* [4] *Żejmiana, prawobrzeżny dopływ Wilji, mający od płn. ujście między Niemenczynem a Bystrzycą.* [5] *Bystrzyca, miasteczko nad Wilją po lewym jej brzegu, ok. 40 km. na płn.-wsch. od Wilna, w pow. wileńskim.* [6] *Mołodeczno, miasteczko nad rzeką Uszą w pow. wilejskim, przy dawnym trakcie z Wilna do Mińska.*

i luźne do r. 1700. Pozycja 1[a]: »R. 1391 w oktawę Zmartwychwstania Pańskiego dwie kopie diplomatu króla Władysława funduiąc Braci Zakonnych w Bystrzycy y Miednikach Augustyanów de Penitentia Beatorum Martyrum nadane, oraz kopia bulli papieskiej Urbana VIII sextern ieden«.

Reg. 1. Rosyjski regest tegoż aktu wcale dokładny, z podaniem tylko daty rocznej, przytacza Opisanije rukop. otdiel. Wil. Publ. Bibl. Wyp. III (Wilno 1898) str. 1/2 *nr 11 wśród »pergamennych gramot«* Залъ Б. шкафъ *I nr 11.* — *2. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy II str. 331 z datą* »we czwartek wielkanocny« *(30 marca) w Oszmianie, z częściowem przytoczeniem tekstu o uposażeniu, od słów:* erogamus ecclesie parochiali *aż do* curie nostre ibidem in Mednyky...; *wydawca źródła nie podaje.*

Vladislaus rex...[a] ecclesie parochiali in Myednyki[b 1] nuper erecte pro dote et fundatione eiusdem mediam pullam dictam pulstawne[c] mellis in Vroney[d 2] per Boeycum Voyeycum Skirutem et Staschconem[d] ac eorum successores legittimos solvendum[e] perpetuo, agros Dolebrud[f 3] duobus aratoribus[g] exarandos, prata ibidem in Dolebrud[h], thabernam, lacum dictum Byssino[i 3] necnon decimas post araturas curie nostre ibidem in Myednyky[b] damus... Quam quidem ecclesiam in Myednyky... ecclesie in Bystricza deputate et assignate per nos fratribus et ordini de Penitentia Beatorum Martirum ordinis S. Augustini adiungimus et incorporamus, statuentes et decernentes, quod vacante ecclesia dicta in Myednyky prepositus in Bystrzyca qui pro tempore fuerit personam ydoneam de fratribus ordinis memorati ius presentandi ad eandem debeat perpetuis temporibus optinere. *(Data:)* Oszmiana in octava Pasche 1391.

20.

(Podejrzany).

Lida, 25 maja 1391.

Król Władysław Jagiełło nadaje kościołowi katedralnemu w Wilnie i jego kapitule włość swoją (districtum) *Strzeszyn, z obowiązkiem odprawiania codziennie dwóch mszy za siebie, za zabitego przez Krzyżaków Kazimierza-Korygajłę, za Aleksandra-Wigunta i Bolesława-Świdrygiełłę, swoich braci.*

Or. brak. Znajdował się on w Archiwum Kapituły Wileńskiej jeszcze we wrześniu r. 1645, jak świadczy pochodzący z tego czasu i znajdujący się w temże archiwum Fascykuł sprawy Ich Mci Xży Kapituły Wileńskiej z Xiążęty IM. Sanguszkami Kowelskiemi o Ostrów, Charłatów i jezioro Płociczno, *podpisany własnoręcznie przez Krzysztofa Przecławskiego kanonika wileńskiego, w pozycji pierwszej:* Przywiley KJMci Władysława Jagieła na pargaminie z pieczęcią zawiesistą Wielebney Kapitule Wileńskiey na zamek y włość Strzeszyńską dany datą roku 1391 w dzień Bożego Ciała. *W regestrze sprawy tejże kapituły wileńskiej* z JO. Xiążęciem JMcią Czartoryskim podkanclerzym WXL., starostą Homelskim, o wsi ... do Strzeszyna należące, *pochodzącym z r. 1752, mieści się jako pierwsza pozycja wiadomość następująca:* 1391. Król Jegomość Władysław Jagiełło ex zelo

18. [a] erogamus ecclesie *Kurczewski* [b] Mednyki *tamże* [c] Pulustawne *tamże* [d]—[d] Wroney per Weyen, Woycyemu, Skrintem et Staschkonem *tamże* [e] solvendam *tamże* [f] dalebrud *tamże i regest w Opisaniu* [g] aratris *Kurczewski* [h] dalebrud (dalehrud?)* *tamże* [i] Byssyno *tamże*

19. [1] *Miedniki, gród książęcy na Litwie, dziś miasteczko ok. 30 km. na płd.-wsch. od Wilna, przy dawnym trakcie do Oszmiany.* [2] *Worniany, dziś miasteczko w pow. wileńskim, 60 km. na wsch. od Wilna, w pobliżu Bystrzycy.* [3] *Nieznane.*

pomnożenia chwały Boskiey czyni pewny fundusz w kościele kathedralnym wileńskim y obligacye codzienne odprawowania mszy świętych perpetuis temporibus przepisuje, nadając na to dobra Strzeszyn w powiecie rzeczyckim sytuowane ze wszytkiemi attinencyami alias totum districtum Strzeszynensem, jako sonat fundusz, który producitur in originali aktykowany w kancellarii WXLit. anno Domini MDCXLII. *Okazuje się tedy, że już wówczas (w poł. w. XVIII) tego oryginału w Archiwum Kapitulnem nie było, co również stwierdza rejestr dokumentów pergaminowych tegoż archiwum sporządzony około tego czasu, zachowany w fragmencie za lata 1387—1549, w pozycji drugiej:* 1391. Privilegium Smi Ladislai Poloniae regis ... quod est in pargameno cum appenso sigillo latine Lidae scriptum, ad acta cancellariae maioris MDL. anno 1642, 5 augusti oblatum est. *Wreszcie w regestrze dokumentów tejże kapituły na dobra Strzeszyn i in., już wówczas przez Rosję zajęte, a pochodzącym z r. 1794, w ustępie* fascykuł 1 *na pierwszem miejscu podana jest treść tego przywileju ze wzmianką:* pisany na pargaminie — Extrakt *(zob. niżej Kop. 4).*

*Kop. 1. Lib. I k. I*v*—II z nagłówkiem:* Privilegium super Strzeschin *i współczesnym zapiskiem obok na marginesie, trudnym do odczytania:* non est certum *(raczej niż* lectum), *pod czem ks. M. Herburt w poł. w. XIX dopisał* Inscr. — *2. Lib. III str. 23—24 nr 12, tekst niezawisły od Lib. I. — 3. Lib. IV str. 278—281 w ingrosacji króla Władysława IV do akt kancelarji większej WXL. d. 5 sierpnia 1642 z księgi Metryki Lit. N° 213 k. 124 i z nagłówkiem:* Privilegium serenissimi Vladislai Jagiellonis regis Poloniae et magni ducis Lithvaniae super districtum Strzeszyn venerabili capitulo Vilnensi datum, *w tym samym tekście co w Lib. III (prócz 2 odmianek); królowi Władysławowi IV przedłożono wtedy (15 VIII. 1642)* pargameneum authenticum sigilloque appenso communitum, salvum, sanum, integrum omnique suspitione carens. — *4. Ekstrakt oryginalny króla Stanisława Augusta z 7 września r. 1776 z Metryki Lit. na czterech kartach pap. pod pieczęcią WXL. za podkanclerstwa Joachima Chreptowicza (dobrze zachowany). — 5. Odpis z Metryki Lit. ks. zapisów T. 115 k. 125 w rpsie (Narbutowskim) Bibl. Ossolińskich nr 2938 str. 246/7.*

Reg. 1. Wizyta Arch. Kap. Wil. z r. 1828 (ks. Bowkiewicza) w § II fasc. 1 wymienia: 1391. Przywiley Władysława na dobra Starzyn *(sic)* w extrakcie *(niewątpliwie w powyższym pod Kop. 4). — 2. Ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. str. 17.*

Uw. Dokument w obecnym przekazie tekstu nie jest wolny od podejrzeń. Przedewszystkiem wzbudza je sama redakcja, naśladująca formularz przywileju króla Władysława Jagiełły, nadającego kapitule Ponary d. 15 maja 1390 (zob. wyżej Nr 17). Wśród świadków rzeczywistych występują i zmyśleni, jak Stanisław Pebschtis, Piotr Scorpetuch i Stanisław Gasztołd; o ile nazwiska dwóch pierwszych mogą być do niepoznania przekręcone, to Stanisław Gasztołd jest osobistością dotychczas skądinąd zgoła nieznaną. Jeszcze silniej zaznacza się niejasność nadania pod względem rzeczowym: jest pewna sprzeczność między nadaniem Jagiełły a treścią oryginalnego dokumentu ruskiego Witołda z 3 IV. r. 1399 (zob. niżej Nr 36) we wzmiance o Jerzym Toloczce; wedle powiedzenia Jagiełły w niniejszym dokumencie był on poprzednio właścicielem Strzeszyna, który z łaski Jagiełły otrzymuje teraz kapituła, Witold zaś wyraźnie wspomina, że »kniaź« Jerzy Tolloczko dzierżył Strzeszyn poprzednio z własnego jego nadania, co wszakże przed r. 1391 jest trudnem do przyjęcia. Z wspomnianego przywileju Witołda należy wnosić, że Strzeszyn zostawał już w r. 1399 w posiadaniu kapituły, której Witold dodał był sąsiednią włość berezyńską. Wreszcie trzeba nadmienić, że nałożenie na kapitułę obowiązku odprawiania codziennie dwóch mszy jest w owym czasie niezwyczajne i nie spotyka się w innych współczesnych nadaniach; data zaś roczna przy wspomnieniu o śmierci Korygajły wydaje się być zaczerpnięta z kommemoracji nekrologicznej.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Wladislaus[a] Dei gracia rex Polonie Lythuanieque[b] princeps supremus et heres Russie etc., noticiam presencium habituris presentibus ac[c] futuris significamus quibus expedit universis: Quod[d] sincere devocionis zelo accensi diem extremi iudicii cupientes operibus misericordie prevenire et indubitate salutis perpetue nobis compendia procurare, in immarcescibiles[e] namque celestes thezauros fiducialiter reponimus, quecumque pro honore sacrarum edium et augmento cultus divini liberaliter errogamus, ecclesie nostre Vilnensi cathedrali in honorem beatorum[f] Stanislai pontificis et Vladislai regis martyrum nuper erecte et ipsius capitulo districtum nostrum Strzeschyn[g] [1], quem[h] Georgius dictus[i] Toloczko[j] optinebat, ac[k] agros sive terras in villa nostra Momeza, quas Gedus[l], Stabko[m], Stawbo[n], Semon, Chodor, Voynil[o] Duhonicz, dum vivebant, optinebant dictum districtum Strzeschyn[g] ac agros sive terras cum omnibus fructibus, redditibus, censibus, utilitatibus, agris, pratis, campis, silvis, nemoribus, gays, rubetis, quercetis, virgultis, piscinis, piscaturis, stagnis, lacubus, fluviis, borris, mellificiis, pascuis, venacionibus, aucupacionibus, molendinis, obstaculis, navigiis, aquis et earum decursibus, pertinenciis[p] et appendiis universis, prout dictus Toloczko[j] ipsum districtum ac Gedus, Stabko[q], Stawbo[n], Semon, Chodor, Woynil[o] easdem terras optinebant, damus, atribuimus cum omni iure, dominio et proprietate ac dotacione perpetua et irrevocabili assignamus per ipsam ecclesiam Vilnensem et eius capitulum tenendum, habendum, utifruendum, commutandum et pro utilitate eiusdem ecclesiae convertendum ac futuris et perpetuis temporibus possidendum[r]. Predicte itaque donacionis intuitu, quam ob spem retribucionis eterne facimus et fecimus, in eadem ecclesia Vilnensi singulis diebus temporibus perpetuis due misse[s] pro nostra celsitudine ac illustri principe Casimiro alias Korigalone[t] per Theutonicos[u] Cruciferos de Prussia de anno Domini M⁰ CCC⁰ LXXXX interfecto, Alexandro alias Vigunt[v], Boleslao alias Swytrygalone[w] nostris fratribus uterinis debent legi. Harum quibus sigillum nostrum appensum est testimonio litterarum. Actum[x] Lide, ipso die Corporis Christi anno Domini M⁰ CCC⁰ LXXXX primo[y]. Presentibus his: Michaele alias Minigalone, Stanislao alias Pebschtis[z], Stanislao alias Gastoldo, Prandotha[aa] subiudice Sandomiriensi[bb], Petro Scorpetuch[cc] ac[dd] Petro Penansek[ee], aliisque multis nostris fidelibus fidedignis. Datum per manus honorabilis Zaclice[ff] cancellarii aule nostre, nostri fidelis dilecti.

---

20. [a] Vladislaus *Lib. III* [b] Lituaniaeque *Lib. III* [c] et *Lib. III* [d] etc. *Lib. III* [e] in immerciscibiles *Lib. I* [f] sanctorum *Lib. III* [g] Strzeszyn *Lib. III; na marginesie tą samą ręką:* incorporatio bonorum Strzeszyn ecclesiae cath. Vilnensi a Vladislao rege [h] quam *Lib. I* [i] dominus *Lib. III* [j] Toloczko *Lib. III;* Boleczko *Lib. I* [k] et *Lib. III* [l] *poprawione tą samą ręką z* Godus *Lib. I* [m] Stahko *Lib. III;* Stobko *Lib. I;* Stabko *Lib. IV* [n] Stanko *Lib III* [o] Woynis *Lib. III* [p] decursibus (pertinentiis *przekreślone*) currentibus *Lib. I* [q] Strabko *Lib. III* [r] *wszystkie formy na »dum« w genetiwie Lib. III* [s] *na marginesie tą samą ręką* Singulis diebus duae missae legi debent *Lib. III* [t] Corigalone *Lib. III* [u] Chontaricos *Lib. III* [v] *tak w tekście Lib. III;* Wyguthek *Lib. I* [w] Swidrigalone *Lib. III* [x] Datum *Lib. III* [y] millesimo trecentesimo nonagesimo primo *Lib. III* [z] Peksethis *Lib. III;* Pelesztis *Lib. IV* [aa] Prandocha *Lib. I;* Prundicha *Lib. III* [bb] Sendomiriensi *Lib. III* [cc] Petuch *Lib. III* [dd] et *Lib. III* [ee] Penasch *Lib. III* [ff] Zaclithe *Lib. I;* Zaklicae *Lib. III*

20. [1] *Strzeszyn na prawym brzegu Dniepru, niedaleko ujścia rzeczki Okry, pow. rohaczewski a dawniej rzeczycki i bobrujski (Sł. Geogr. XI [1890] str. 479).*

21.

Wilno, 30 sierpnia 1391.

Andrzej biskup wileński, na prośbę prałatów i kanoników kapituły wileńskiej, daje pełną władzę sądzenia i karania wszystkich grabieżców dziesięcin i zaborców wszelkich innych rzeczy oraz gnębicieli ludzi kościoła.

Or. brak.

Kop. 1. Urywek kopjarza przywilejów kap. wil. z lat 1520—42 str. 28. — 2. Lib. I k. XVII'—XVIII z nagłówkiem: Auctoritas data ab Andrea episcopo Vilnensi canonicis super omnes decimas non dantes cittare, excommunicare et post satisfactionem absolvere. *Obok przy tekście współczesną ręką* lectum *a przy nagłówku ręką ks. M. Herburta* Inscr.; *tąż ręką podkreślony i poprawiony miejscami tekst i rozwiązana data dzienna.*

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 16 (z Lib. I).

Uw. 1. Zatwierdził ten przywilej z przytoczeniem prawie dosłownem jego dyspozycji od słów ut possint et valeant — omnimodam potestatem *Jakub biskup wileński d. 4 grudnia 1398 (zob. niżej Nr 35). Podnieść należy, że w przywileju powyższym, jak jeszcze i w wspomnianym przywileju biskupa Jakuba z r. 1398, jest mowa tylko o dziesięcinach, rzeczach i ludziach kapituły, a niema wzmianki o jej dobrach. Okoliczność, że biskup Andrzej występuje jako świadek w Łęczycy już d. 2 września tegoż roku na dokumencie króla Władysława Jagiełły dla Ziemowita ks. mazowieckiego (Kod. dypl. ks. mazowieckiego [Warszawa 1863] str. 113), nie sprzeciwia się datacji niniejszego aktu. — 2. Tekst poniższy opiera się na Kop. 1 z uwzględnieniem odmianek z Kop. 2.*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. T. I str. 19/20.

Noverint quibus expedit universi[a], quod nos Andreas divina et apostolice sedis providencia episcopus Wilnensis[b], inclinati ad peticionem honorabilium virorum dominorum prelatorum et canonicorum tociusque capituli nostre cathedralis[c] ecclesie Wilnensis ad sanctum Stanislaum martirem et pontificem gloriosissimum[d], ac eciam ex toto cordis affectu cupientes sanctam matrem Ecclesiam in maius et melius accrementum[e] et augmentum abiliorem[f] promoveri et perduci, et ne per[g] aliqua gravamina indebite[h] oppressorum aliquod detrimentum paciatur, eidem[i] premisso capitulo conferimus presentibus et damus[j], ut possint et valeant omnes[1] iniuriatores et occupatores violentos decimarum vestrarum et aliarum rerum quarumlibet raptores ac hominum[k] vestrorum et ecclesie molestatores in diocesi nostra existentes[1] citare, iudicare necnon sentenciis[l] excommunicacionum, premissa canonica monicione, excommunicare, aggravare, reaggravare et

21. [a] universis *Lib. I* [b] Vilnensis *Lib. I* [c] *po* Vilnensis *Lib. I* [d] gloriosum *Lib. I* [e] acrementum *Lib. I* [f] habiliorem *Lib. I* [g] in *błędnie w Lib. I* [h] oppressorum indebite *Lib. I* [i] eidemque *Lib. I* [j] donamus *Lib. I* [k] *ks. Kurczewski błędnie odczytał* bonorum [l] *wyraz ten silnie skrócony rozwiązał na marginesie ks. Kurczewski*

21. [1—1] *Ta klauzula penalna powtarza się w poniższym dokumencie Jakuba biskupa wileńskiego z 4 grudnia 1398 (Nr 35).*

cetera alia, que sunt iuris ad hec pertinencia facere, et gravamine innodatos ipsos ab eisdem sentenciis, habita satisfaccione de premissis, absolvere, auctoritatem nostram damus et committimus plenam et omnimodam potestatem. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum in domo nostre habitacionis Wilne intra[m] muros, ipso die beatorum Felicis et Aucti[n] gloriosorum martirum anno Domini millesimo trecentesimo[o] nonagesimo primo, sigillo nostro maiori subappenso.

22.

B. m. i r. (przed 5 sierpnia 1392).

Hanul namiestnik wileński, za zgodą Skirgiełły najwyższego księcia Litwy oraz Andrzeja biskupa wileńskiego, darowuje kaplicy św. Mikołaja dziedzinę swoją Nakyenny *(dziś Kijany), tudzież wszystkie place naokół tejże kaplicy, którą wraz z swoją darowizną zapisuje klasztorowi franciszkanów wileńskich na Piaskach w mieście Wilnie.*

Or. brak. Nadanie to zachowało się jedynie w regestrze niedatowanym, który mieści się na czele zatwierdzenia wszystkich darowizn, sprzedaży i zapisów dóbr klasztoru franciszkańskiego NMP. na Piaskach w Wilnie przez króla Zygmunta I tamże 5 grudnia 1522 na prośbę Jerzego z Krakowa, tegoż klasztoru gwardjana i zakonu franciszkańskiego w WXL. wikarjusza generalnego; nie sam tekst przedłożonych dokumentów w nadmiernej ilości (54), ale tylko treść ich sumaryczna jest w niem podana (Quarum quidem literarum tenorem de verbo ad verbum huc inserere propter earum pluralitatem et prolixitatem obmisimus, duntaxat summarie singularum literarum sensum et materiam in eis contentam attingere et perstringere voluimus ordine infrascripto. Imprimis i t. d.). *Zatwierdzeniem tem objęte zostały także te wszystkie nadania i posiadłości, których dokumenty oryginalne ojcowie już byli utracili* (omnia et singula bona suprascripta, tam ea super que literas originales exhibuerunt, quam ea super que literas perdiderunt, in quorumcumque possessione ad presens existunt). *Tekst tego zatwierdzenia Zygmunta I przechował się: a) w oryginale obecnie w Bibljotece Polskiej Akademji Umiejętności (rkps nr 1243), który wciągnięto do ksiąg Metryki Koronnej zaraz w r. 1525 po 6 października, T. 36 str. 274—282, tudzież b) w trzech jego transumptach pergaminowych, z których dwa znajdują się obecnie w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, a mianowicie króla Władysława IV w Wilnie d. 20 lipca 1636 i króla Jana Kazimierza w Grodnie d. 3 lutego 1653, a trzeci króla Michała w Warszawie d. 20 lipca 1672 w Bibljotece Polskiej Akademji Umiejętności (l. c.). Pierwszy transumpt tego zatwierdzenia Zygmunta I przez króla Zygmunta III na sejmie warszawskim d. 13 lutego 1596 nie dochował się w oryginale. — Wreszcie w Archiwum Kap. Wil. znajduje się kopjarz franciszkański z r. 1649, który na str. 1 podaje odpis dokumentu króla Zygmunta I z r. 1522 w wypisie z aktów trybunału wileńskiego z d. 31 lipca 1626.*

Uw. Nadanie to niewątpliwie jest autentyczne; dokonane za zgodą najwyższego księcia Skirgiełły, odnieść należy do czasu jego rządów w Wilnie, a więc przed ugodą ostrowską t. j. przed 5 sierpnia r. 1392.

---

21. [m] Datum et actum Villne in domo nostre habitacionis infra *Lib. I* [n] Adaucti *Wyd.* [o] tricentesimo *Lib. I*

(1). Imprimis exhibuit[1] literas, quibus nobilis Hanvl[a][2] heres in Nakyenny[b,3], n a m y e s t h n y k Vilnensis dedit hereditatem suam Nakyenny nuncupatam cum omni iure, et omnes areas[c] suas ante, retro et ex latere oratorii sancti Nicolai, eidem ecclesie et oratorio sancti Nicolai, quod tandem[d] fratribus ordinis sancti Francisci monasterii Vilnensis asscripsit, consensu serenissimi principis Skyrgallo supremi ducis Lituanie, antecessoris nostri et reveren(di)[e] patris domini Andree episcopi Vilnensis, ad donacionem hereditatis et arearum predictarum, tum eciam in asscriptionem oratorii predicti monasterio faciendam accedente.

---

22. [a] Havul *w transumpcie króla Władysława z r. 1636, tak i pierwotnie w transumpcie Jana Kazimierza z r. 1653, ale poprawione tą samą ręką na* Hanul; *ta ostatnia forma przechodzi do transumptu króla Michała z r. 1672* [b] Nakieny *we wszystkich trzech transumptach (w drugim z r. 1653 poprawione tą samą ręką z* Nakiewy) [c] arces *błędnie w Metr. Kor.* [d] eandem *we wszystkich trzech transumptach* [e] reverendissimi *tamże*

22. [1] *Mianowicie królowi Zygmuntowi w Wilnie 5 grudnia 1522 brat Jerzy z Krakowa, gwardjan franciszkanów wileńskich.* [2] *Hanul jest tą samą osobistością, co Hanco capitaneus Vilnensis, który wraz z księciem Borysem suzdalskim w zastępstwie księcia Skirgiełły posłował od Jagiełły na Węgry do królowej Elżbiety w r. 1385 (zob. Cod. epist. saec. XV T. I[1] nr 3 i Długosz J., Hist. Pol. T. III str. 450 i 451 pod r. 1385, gdzie zwany jest Hanulem; tak też i na str. 409 pod r. 1382). Umiera przed 7 stycznia 1421 r., kiedy występuje wdowa po nim Anna relicta Hanulova de Kazimiria (Castr. Crac. T. I str. 435 nr 28). Tejże* Anne relicte Hanulonis et omnibus pueris eius heredibus de Vilna nunc vero de Casimiria *d. 2 listopada 1422 r. w sądzie ziemskim krakowskim Piotr i Andrzej dziedzice Swoszowic sprzedają część swoją ojczystą; zob. Kod. dypl. kat. krak. (Kraków 1883) str. 487 nr 612. Niewątpliwie tenże miles Hanulo załatwia różne transakcje majątkowe przed sądem ławniczym kazimierskim, a mianowicie 29 kwietnia 1409 i 10 września 1416 (Acta scabinalia Casimiriensia w fascykule z lat 1407—1427 w Archiwum aktów dawnych m. Krakowa str. 73 i 239). Syn jego Konstantyn występuje w r. 1404 jako* filius domini Hanulonis de Vilna *(Terr. Crac. T. 4 str. 161 nr 30 w Archiwum aktów ziemskich w Krakowie); występująca często w aktach grodzkich krakowskich już w r. 1421 wdowa po nim jest nazwana* Anna Hanulonis de Vilna. [3] *Nakieny dziś Kijany, pow. wileński w par. Rukojny, na płd.-wsch. od Wilna, przy drodze do Miednik i Oszmiany. Może to jednak Kiena nad rzeką Kieną (na — Kienie), dopływem Wilejki, gdzie szereg osad tej nazwy, wszystkie w par. Rukojnie (zob. Słow. geogr. T. IV 1883 str. 44). Godną uwagi jest późniejsza tradycja franciszkanów wileńskich, którzy odnosili to nadanie do r. 1410, taką o nim przekazując pamięć w wywodzie swoim historyczno-prawnym z r. 1772, zachowanym wśród papierów franciszkańskich w temże teraz Archiwum Kapit. Kat. Wil. p. t.* Na Kiiany służące do obżałowania: Tandem w tymże roku *(1410)* drugi de linea pierwszego fundatora *(Gasztołda, ob. niżej pod 6 grudnia r. 1410),* imieniem Hannul dziedzic na Kienie, namiesnik wileński alias woiewoda zapisał swoią Nakienie. Na co zezwalaiąc xiąże litew. Skirgiło, aprobuiąc ten przywiley dołożył, ażeby do tej Nakieny przyległe dobra nabywać było wolno, a za dobrowolnym czyim zbyciem nakazał ze skarbu xiążęcego wypłacać zapłate na to tylko, aby iak naywięcey w Wilnie Franciszkanow mieszkało i za familio iego Boga błagało *(str. 4).* Xiąże Skiergaiło, aprobuiąc przywiley Hannuwela, że niemal nowy natenczas był chrześcianin z poganina, dodał, ażeby przy Nakienie można skupować przyległe dobra; na to kazał ze skarbu swego wyliczyć kop 500, za ktore Franciszkanie sami kupowali y płacili, ale te piniądze byli wyliczone ze skarbu xiążęcego. A że nie mamy dokumętu Hannuela, ktorego confirma Sigismunda wspomina y inni aprobuio, my to tylko wiemy ex relatis ieden drugiemu. Bo często drudzy niewiadomi zakonnicy dziwowali mowiąc, czemu to nas pierwszych funduiąc o nas zapomnieli y mało nam co dali, odpowiadali, że wyliczono nam ze skarbu piniądze, dozwalaiąc za one przykupować, ale więcej sami ziedli,

23.

B. m., d. i r. (po ugodzie ostrowskiej t. j. po 5 sierpnia 1392).

Witołd wielki książę litewski nakazuje swoim wojewodom, namiestnikom i ciwunom przyjąć z posłuszeństwem i ugościć biskupa lub jego kapłanów, przybywających na wizytację chrzcić Litwinów a także i Rusinów.

Or. niegdyś w języku ruskim zredagowany, obecnie nieznany.

Kop. w przekładzie polskim z ruskiego tekstu w Lib. I 2 str. CXXIII'—CXXIV z nagłówkiem minją: Privilegium super erectione ecclesiarum in tota Vilnensi diocesi. *Na marginesie str. CXXIV inną współczesną ręką czarnym atramentem:* Littere seu mandatum severum Vitoudi ad ciwunos, ut adveniente episcopo congregent Lituanos et eos baptizet etc. *Na początku tekstu ręką ks. M. Herburta* Inscr. — *Ks. Kurczewski J. wyrazy w tekście modernizuje w czterech miejscach.*

Wyd. 1. Wizerunki i Roztrząsania naukowe. Poczet nowy drugi. Tomik 14 (Wilno 1840) str. 134/5; wydawca odnosi ten »surowy rozkaz« do końca XIV w. jako zwrócony do Żmudzi, później w ostatnim tomiku 24 (1843) tychże Wizerunków na str. 230 odnosi go do późniejszych wypraw apostolskich, za czem mogłaby przemawiać najpierw ta okoliczność, że wojewodowie, do których Witołd się zwraca w tym mandacie, wprowadzeni zostali na Litwie dopiero w r. 1413, a powtóre przekonanie wydawcy, iż ten akt dotyczy wyłącznie Żmudzi. Wydanie nadzwyczaj wierne i ścisłe. — 2. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 23 pod nagł. »Uniwersał Witolda w sprawie chrztu Litwinów i Rusinów«, z odniesieniem do r. 1392 (z Lib. I). — 3. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. str. 21/2 (z udzielonego sobie odpisu od ks. M. Herburta).

Ot xyadza wyelkyego Wytvwtha ku moym woyewodam y namyesnykom y ku wszystkym moym czywonom po wszey moyey dzerzawye. Bądz wam swyadomo, ysz gdy ku wam przyyedzye xyadz byskup[a] stym lystem y z moya pyeczączyą sam, tedy wy moy czywonowye sbyerzczye przed nym Lythwą, ktorzy szyą nyekrczyly a thych okrczy byskup, yako yego wola. A ktory Russyn badze a bądze chczyal po swey woly szya krczycz, ten szyą nyechay krczy; a ktory nyechcze, on bądze w swey wyerze. A samemu byskupowy dawayczye yeszcz pycz dosycz y yego konyem y przeuodnykom. A nye przestanpuycze mego slowa xyadza wyelykyego, a ktory szyą ynaczey vczyny, swą szyyą zaplaczy. A gdzye sam byskup nyechcze yachacz a przyszle swoye popy, a tych tak sluchayczye, yako samego byskupa tak yego kaplanow, gdzye bądą krczycz. A ynaczey nyedzalayczye.

24.

B. m. i d. 1395.

Król Władysław Jagiełło nadaje immunitet dobrom kościoła wileńskiego.

Or. nieznany. Dochował się jedynie rejestr poniższy w »Spisaniu przywileiow« kap. wil. z r. 1641 (k. 1 poz. 2), powtórzony zaś jest w następnem »Spisaniu przywileiow«

---

nisz co kupili, y owszem kupione porozprzedawali, mowie, in extrema neces(s)itate pod czas inkursiow, wypłacaiąc sie od nieprzyiacioł od nałożonych podatkow cięszkich y zniesnośnych *(zob. niżej pod 6 grudnia r. 1410).*

23. [a] *Tu następuje przekreślony przez pisarza wyraz* stą p

z r. 1715: Przywiley Krola Je^o Mci Władysława na pargaminie z pieczęcią wielką zawiesistą, łacińskim pismem pisany, ktorym uwalnia wszytkie dobra duchowne od iurisdictiy świeckich, y o pomnożenie wiary s. katholickiey żarliwie submittuie pod datą roku 1395.

Uw. Czy istotnie przywilej pochodzi z r. 1395, lub może raczej z r. 1387, zob. wyżej Nr 5.

25.

(Wielce podejrzany).

Wilno, 2 lutego 1395.

Aleksander-Witołd najwyższy książę litewski, z polecenia i za zgodą Władysława króla polskiego, nadaje kościołowi katedralnemu wileńskiemu i jego kapitule dziesięciny w Cudzeniszkach, dań miodową oraz trzy wsie z ludźmi: Korzeń, Haniewicze i Wołczę we włości (districtus) *Choreckowskiej.*

Or. pergaminowy znajdował się w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej jeszcze w drugiej połowie w. XVIII, jak świadczy następujący o nim zapisek w rejestrze dokumentów pergaminowych tejże kapituły wówczas sporządzonym (zob. wyżej str. 34 w. 7/8) na str. 1—2 pod pozycją 3: 1395. Fundatio Alexandri Witoldi supremi principis MDL-ae latino idiomate scripta in pargameno cum sigillo appenso super bonis Korzeń, Haniewicze et Wołcza, ubi etiam decima de villa Cudzieniszki penes Miedniki sita et singulis annis una pulla mellis de curia ducali V. V. capitulo designatur cum obligatione, ut singulis diebus praeter festa missa de Requiem legatur et in quatuor temporibus vigiliae novem lectionum legantur. *Przywilej ten, zregestowany w »Spisaniu przywilejów« tejże kapituły w r. 1641 (k. 1 poz. 1), był wtedy opatrzony sygnaturą* Bb.

Kop. 1. Lib. I k. II—III pod nagłówkiem: Privilegium super decimis in Thudenisky villa penes Medeniky sita et ad eam mellis attinentibus necnon et super villas Korzen videlicet et Volcza et Honovicze in districtu Chorekowski iacentes. *Na marg. zapisek drugą ręką XVI w.* Lectum, *przy nagł. ręką ks. M. Herburta* II° Inscr. *Data w tekście* 1390 *starannie wypisana, najprawdopodobniej z opuszczeniem cyfry ostatniego roku. — 2, Lib. II str. 12—13 nr 4 pod nagł.:* Privilegium magni ducis Withowdi super bona Tudeniski *z datą również słowami wypisaną* 1396. — *3. Lib. III str. 9—10 nr 8 (opuszczony w numeracji ks. M. Herburta) pod datą słowami wypisaną* 1395. — *4. Bibl. Ossol. rpis nr 2938 (po T. Narbucie) str. 236—237 nr 164 odpis z Metryki Lit. ks. zapisów 115 k. 24 z datą słowami wypisaną* 1395. — *Teksty wszystkich tych kopij są od siebie niezależne. Odtwarza się je na podstawie Kop. 1—3.*

Reg. 1. Wizyta Arch. Kap. Wil. z r. 1828 przez ks. J. Bowkiewicza (Opisanie rukop. otd. Bibl. Wil. I Priloženie str. 18, gdzie Staniewicze zam. Haniewicze a Wołoża zam. Wołcza określona tu »alias Bihoml«, a data dokumentu 1396). — 2. Baliński M., Hist. m. Wilna T. I (Wilno 1836) str. 161/2 przyp. 58, obszerny regest z przytoczeniem wyjątków z aktu w tekście łacińskim, zaczerpnięty z »Archiwum Kap. Wil.« z nagłówkiem jak wyżej pod Kop. 2, niewątpliwie z Lib. II, z którym ma też wspólną datę wyrażoną cyfrą arabską A. D. 1396. — *3. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. I str. 304/5 nr 658, obszerne streszczenie z przytoczeniem całych zdań w przekładzie polskim i datą r. 1396, niewątpliwie także z Lib. II, choć mylnie podaje zapewne za Balińskim: oryginał łaciński w aktach kap. wil. — 4. Ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 17/8.*

Uw. Również i ten przywilej, podobnie jak na Strzeszyn (zob. wyżej Nr 20) wzbudza poważne wątpliwości, albowiem posiada niemal ten sam formularz, zwłaszcza że występujący wśród świadków Moniwid nazwany jest wojewodą, która to tytulacja zjawia się po raz

pierwszy dopiero później, w r. 1411 (zob. niżej pod d. 20 kwietnia r. 1411), następnie dlatego, że nieco później biskup Andrzej przyznaje kapitule dziesięciny ze wsi Cudzieniszek, będących w r. 1397 jeszcze własnością wielkoksiążęcą (Jagiełły, zob. niżej dokument z 9 maja 1397 Nr 28), wreszcie, że wsi z nadania Witołda we włości choreckowskiej (dziś w pow. borysowskim) nie są wymienione w zatwierdzeniu Jagiełły z 21 października r. 1430, pierwsza zaś wzmianka o nadaniu wsi Haniewicz kapitule przez w. ks. Witołda pojawia się dopiero w procesie granicznym tejże kapituły z metropolitą Sołtanem w r. 1516 w dniach 24 i 25 kwietnia oraz 25 listopada (zob. Lib. I str. LVIII'—LXI i LXIX'—LXX).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Allexander alias Vitowdus[a] Dei gracia princeps supremus Lythuanie[b] etc. significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod[c] cupientes extremum diem tremebundi iudicii operibus misericordie salubriter prevenire, et nostram ac fratrum nostrorum videlicet Casimiri[d] alias Corigal[1] et Allexandri dicti Wigunt[e 2] iam defunctorum salutem piis ac sanctis precibus procurare, cum in celestes et (in) immarcescibiles[f] thezauros indubie[g] reponere videamur, quicquid[h] ad magnificandum Deum pro utilitate sacrarum edium et divini cultus augmento liberaliter elargimur: cathedrali ecclesie Vilnensi fundate in honorem sancti Stanislai martyris gloriosi[i] ex mandato et consensu serenissimi principis domini Vladislai regis Polonie, fratris nostri charissimi[j], damus[k] decimas post araturas[l 3] nostras in Tudeniski[4] villa sita penes Medeniki[m 5] et singulis annis unam pullam mellis, que dicitur v s t a w n e l u k n o[n] de curia[o] nostra et villas cum hominibus videlicet Corzen[p 7], Honobicze[q 8], Volcza[r 9], iacentes in districtu Choreckowski[s 10], assigna(vi)mus et presentibus assignamus capitulo eiusdem ecclesie cum omnibus fructibus, redditibus, censibus, utilitatibus, agris, pratis, campis, silvis, nemoribus, gays, rubetis, quercetis, virgultis piscinis, piscaturis, borris, mellificiis, molendinis, venacionibus, aucupacionibus, pertinenciis et appendiis universis, prout progenitores[t] nostri et nos eas tenuimus cum omni iure, dominio pro donacione perpetua et irrevocabili perpetuis temporibus duraturis, ita tamen quod iidem[u] prelati et canonici qui pro tempore fuerint extunc pro animabus prefatorum fratrum nostrorum missam quolibet die, exceptis tamen diebus festivis, et vigilias[v] quibuslibet quatuor temporibus novem leccionum legere debent perpetuis tem-

25. [a] Vitoldus *Lib. II;* Witowdus *Lib. III* [b] Lithuaniae *Lib. III;* Lituaniae *Lib. II* [c] quomodo *Lib. II* [d] Cazimiri *Lib. II* [e] Koigunt *Lib. I;* Vigunt *Lib. II* [f] in marcessibiles *Lib. I i II* [g] indubitate *Lib. III* [h] quidquid *Lib. II i III* [i] gloriosissimi *Lib. III* [j] carissimi *Lib. III* [k] *w Lib. I na marginesie obok tą samą ręką minją:* Donatio Vitoldi de mandato et consensu Vladislai regis Polonie [l] aratras *Lib. I; pierwotne* aratras *popr. tą samą ręką na* araturas *Lib. II;* per manus *Lib. III* [m] Modeniki *Lib. III* [n] łukno *Lib. II;* Lubno *Lib. III* [o] decima *Lib. I* [p] Korzen *Lib. III* [q] Honowicze *Lib. III* [r] Wolicza *Lib. III;* et Wolcza *Lib. II* [s] Choretkowski *Lib. III;* Chorekowski *Lib. I; w Lib. II obok na marginesie inną ręką późniejszą:* Fundatio Korzen, Haniewicze et Wolcza [t] postemptores *Lib. I* [u] idem *Lib. I* [v] vigiliis *Lib. II*

25. [1] *Kniaź Kazimierz-Korygajło Olgierdowicz ks. mścisławski, zabity pod Wilnem r. 1390 (zob. Wolff J., Kniaziowie lit.-ruscy, str. 179).* [2] *Kniaź Aleksander-Wigunt Olgierdowicz ks. kiernowski, zmarły r. 1392 (tamże str. 552).* [3] *Daniłowicz I., Skarbiec T. I str. 305 nr 658 tłumaczy to przez »dziesięciny orome«.* [4] *Cudzieniszki, dzisiaj miasteczko w pow. oszmiańskim.* [5] *Miedniki, dziś miasteczko w pow. wileńskim na drodze z Wilna do Oszmiany, z kościołem fundowanym przez Jagiełłę, wspomniane już w źródłach krzyżackich z w. XIV.* [6] *Zob. wyżej Nr 1 str. 7 przyp. 9.* [7] *Korzeń, wieś w pow. borysowskim nad rzeką Boczyłówką, na płd.-wsch. od Mińska.* [8] *Haniewicze, wieś w pow. borysowskim na płn.-wsch. od Mińska.* [9] *Wolcza, wieś nad rzeką Wierchnią w pow. borysowskim, gmina Biekomla (Słown. Geogr. T. I str. 207 podaje Bieholin).* [10] districtus Choreckowski *nieznany.*

poribus. In quorum omnium et singulorum testimonium presentes nostras litteras fecimus sigilli nostri appensione roborari. Actum et datum in Vilno[w], ipso die Purificacionis Marie Virginis Gloriose, anno Domini millesimo tricentesimo[x] nonagesimo quinto[y]. Presentibus nobilibus ac strenuis viris dominis Minigalone[z], Gastoldo, Moniwidone[aa] palatino Vilnensi necnon Czupurna et Mylone[bb] marschalcis[cc] curie nostre, et aliis quam pluribus fidedignis.

26.

Merecz, 15 maja 1396.

Andrzej biskup wileński wraz z swoją kapitułą i szlachetnymi bojarami chrześcijańskimi jest obecny przy boku w. księcia Witołda, zawierającego przymierze i układ w sprawie wolnego handlu na Litwie z Dietrichem biskupem dorpackim, jego kapitułą i miastem Dorpatem.

Wyciąg z dokumentu dziś nieznanego z Metryki Litewskiej z ks. zapisów T. 64 str. 98 i 100 w dwóch odmiennych redakcjach podał A. Prochaska, Spór o mitrę i pastorał w Rydze 1395—1397 (w lwowskim Kwartalniku Historycznym T. IX [1895] str. 634 przyp. 3).

Uw. Tenże biskup wspomniany jest także w akcie tego przymierza, wydanym przez biskupa Dietricha w Dorpacie tegoż roku d. 26 marca; Daniłowicz I., Skarbiec dipl. (z Indeksu Napierskiego) T. I str. 305 nr 660.

Alexander alias Witoldus Dei gratia magnus dux Lithuaniae, Trocensis et Luceoriensis ex consilio Andreae episcopi Vilnensis eiusque capituli ac nobilium christianorum boiarorum cum Ditricho episcopo Derpatensi ac huius capitulo necnon cum eiusdem civitate Derpatensi ... *zawiera przymierze; pośród świadków na pierwszem miejscu:* Andreas episcopus Vilnensis.

27.

(Falsyfikat).

Pińsk, 25 maja 1396.

Zygmunt książę piński, starodubski i turowski etc., założony przez siebie klasztor z kościołem pod wezwaniem Wniebowzięcia N. M. Panny w Pińsku dla zakonu braci mniejszych, za indultem apostolskim przez Andrzeja Wassiłłę biskupa wileńskiego konsekrowany jako zakonny oraz parafjalny i mający już wtedy ustanowionego gwardjana, zatwierdzając tę erekcję, uposaża dziesięciną snopową ze wszystkich swoich dworów do zamku miasta Pińska należących, a nadto na utrzymanie jeszcze jednego księdza zakonnego jako pomocnika rektora tejże parafji, daje temuż kościołowi swoje pola Wiszkowicze *z dwoma rolnikami.*

---

25. [w] Vilnae *Lib. III* [x] trecentesimo *Lib. II i III* [y] *tak w Lib. III;* nonagesimo *Lib. I;* nonagesimo sexto *Lib. II* [z] Minigalone *Lib. I* [aa] *tak Lib. II;* Monelordone *Lib. I;* Monwidone *Lib. III* [bb] Milone *Lib. II i III* [cc] marschalkis *Lib. I*

Falsyfikat tego przywileju fundacyjnego »na pargaminie pisany, znajdował się d. 24 sierpnia r. 1840 w Archiwum klasztornem ks. franciszkanów pińskich. Pieczęć u niego była na różowem włóknie jedwabnem zawieszona, na wosku wyciśnięta, w puszce krągłej, blaszanej z pokrywką, w której środku lak czerwony z napisem zatartym i nieczytelnym dokoła, jak się zdaje, herbu Hippocentaurus« (wedle ks. M. Herburta) lub Pogoni (wedle ks. Moszyńskiego). Pod tekstem i na lewym marginesie były zapiski aktykacyjne: 1) *na lewym marginesie wzdłuż:* Roku tysiąc siedmsetnego miesiąca februara siedymnastego dnia ten przywiley w Bogu Wielebny Imc Xiądz Bonawentura Gruszkowski konwentu Franciszkańskiego pińskiego do akt grodu pińskiego podał. Przyiołem Alexander Zardecki namiesnik grodu pińskiego mp.; 2) *pod tekstem z lewej strony:* Roku 1742 mensis januarii 5 die comparens personaliter Imc. pan Hrehory Boryczewski regent ziemski piński ten przywiley u sądu per oblatam do akt roczkowych podał. Józef Kurzeniecki, sędzia grodzki i podczaszy powiatu pińskiego, *(obok:)* Franciszek Antoni Szyrma, podstarości grodzki pow. pińskiego, *(z prawej strony:)* Antoni Orzeszko woyski y pisarz grodzki powiatu pińskiego, starosta ostr(yński)[1] *(zob. niżej Kop. 2). — NB. Rzekomego tego oryginału niema już dzisiaj przy kościele pińskim, gdzie się znajdował jeszcze na krótko przed wojną.*

Kop. 1. Księgi grodzkie powiatu pińskiego z r. 1742. Oblata podana do akt przez Hrehorego Boryczewskiego regenta ziemskiego pow. pińskiego, patrona, na roczkach d. 5 stycznia tegoż roku odprawowanych przed Franciszkiem Antonim Szyrmą podstarościm, Józefem Kurzenieckim sędzią y podczaszym a Antonim Orzeszkiem woyskim, pisarzem y starostą ostryńskim, urzędnikami sądowemi grodzkiemi pow. pińskiego, *oraz wypis z tychże ksiąg wydany* pod pieczęcią urzędową *ks. franciszkanom konwentu pińskiego przez Antoniego Orzeszkę, skorygowany przez Nagurczewskiego i skolacjonowany przez Połłchowskiego (sic) (zob. niżej Wyd. 2). — 2. Bibl. Krasińskich w Warszawie rkps nr 3649 (z Bibljoteki Józefa Wolffa), zawierający ks. M. Herburta Aktów czyli dziejów kapituły katedralnej wileńskiej siedmiu pierwszych tomów od 1501 do 1600 roku... wiek drugi, ofiarowany kapitule wileńskiej d. 28 marca r. 1843. Pośród razem w tej księdze oprawnych papierów i notat ks. M. Herburta znajduje się na k. 113'* Kopja dosłowna Przywileju fundacyinego kościoła XXży Franciszkanów pińskich na pargaminie starożytnym 1840 r. d. 24 Aug. w Pińsku wypisana. *Odpis ten ręką koło połowy XVIII w., sporządzony wiernie z zachowaniem miejsc zapisek aktykacyjnych, skolacjonował sam ks. M. Herburt z pierwowzorem falsyfikatu, poprawił z wprowadzeniem oryginalnych skróceń, ponumerował poszczególne wiersze (w liczbie 15) i podał opis pieczęci, który wpisał pod tekstem kopji. Na odwrociu na złożeniu wierzchniem sygnatura ręką XVIII w.* NB. Nr 1mo z przywilegiow kopia.

Wyd. 1. Ks. Moszyński Ant., Historia o klasztorze pińskim xx. Franciszkanów. Athenaeum J. I. Kraszewskiego R. 1844 T. IV (Wilno 1844) str. 40/1, tekst łaciński przywileju z przekładem polskim na str. 41/2 z pierwowzoru falsyfikatu z opisem dokumentu i wzmianką, że »oryginał« znajduje się w Archiwum klasztornem. — 2. Opisanije rukop. otdiel. Wilenskoj Publ. Biblioteki. Wyp. II (1897), Priłożenija str. 33/4 nr 1 pod nagł. Wypis z xiąg grodzkich powiatu Pińskiego *(z Kop. 1).*

Przekł. zob. wyżej pod Wyd. 1.

Uw. Przywilej ten jest notorycznym falsyfikatem. Przedewszystkiem niema najmniejszego śladu, aby Zygmunt Kiejstutowicz już w tym czasie siedział na którymś z tych grodów. W Pińsku żyją jeszcze książęta dziedziczni (Wolff J., Kniaziowie litewsko-ruscy str. 366), jako książę zaś starodubski wspomniany jest Zygmunt po raz pierwszy dopiero w traktacie melneńskim r. 1422 między świadkami (Dogiel, Cod. dipl. Pol. T. IV str. 114

27. [1] *Ostryna w pow. lidzkim, małe miasteczko i starostwo.*

nr 90). Starodub w owych latach dzierżawi Skirgiełło (Długosz J., Hist. Pol. T. III str. 502). Zresztą, jak wiadomo, Zygmunt od r. 1392 do ugody salińskiej 10. X. 1398 jako zakładnik Witolda przebywał w więzieniu krzyżackiem w Jurgenborgu (Posilge, Chronik w Scr. rer. Pruss. T. III str. 180 pod r. 1392 i str. 223 pod r. 1398); ob. Barwińskij B., Żyhimont Kiejstutowycz, weł. kn. lit. ruskij (Żółkiew 1905) str. 8 i tegoż autora Zygmunt Kiejstutowicz, książę starodubski (Lwów 1906) str. 11 i 14.

Również brak autentycznych wskazówek, któreby stwierdzały własną a późniejszą legendę franciszkanów, że już tak wcześnie istnieli w Pińsku. Celem falsyfikatu było widocznie stwierdzenie dokumentalne starożytności osady, jak niemniej dziesięciu z wszystkich wsi należących do zamku, do czego też zmierza szereg późniejszych dokumentów (zob. przywilej Kazimierza Jag. z 3 czerwca 1445 niżej pod tą datą).

Wskazują dalej fałszerstwo, pomijając przypisywanie franciszkanom nawrócenia księcia Zygmunta, wyrażenia takie, jak ex indulto apostolico, paroecia, *przedstawienie stosunków parafjalno-zakonnych (np. wzmianka anachronistyczna o koadjutorze rektora), co wszystko pochodzi z czasów epoki potrydenckiej. Pomimo braku pierwowzoru, dzięki wiernemu odtworzeniu strony paleograficznej tekstu przez ks. Herburta, okazuje się, że pisownia tegoż tekstu (np. używanie* e *caudata i sposób skracania wyrazów) pochodzi z XVII a najwcześniej z końca w. XVI, za czem przemawia też stanowczo pieczęć umieszczona w puszce blaszanej.*

In nomine Domini amen. Ab ipso principio, quo per devotos religiosos ordinis Minorum sancti Francisci ortodoxę fidei sanctis imbuti rudimentis | ac sacro fontis lavacro conspersi sumus, nihil curę nostrę tam solicitum fuit, quam ut conservata baptismatis innocencia fidem sanctam ca|t(h)olicam, quam ipsimet in Domino profitemur, per totum dominium nostrum propagare dilatareque possimus; et quia id viribus nostris absque idoneis in vinea Christi[a] | operariis efficere non valuimus, ideo invocato Dei Patris, Filii et Spiritus Sancti auxilio eosdem religiosos ordinis Minorum pro erudienda et ad[b] agnitionem Jesu Christi veri Dei inducenda rudi gente ad oppidum nostrum Pinsko[1] introducere curavimus, eisque[c] monasterium cum ecclesia ad divina peragenda sub titulo Assumptionis Sanctę et Intemeratę Virginis Dei Genitricis Marię construximus, fundavimus et ereximus. Quam ecclesiam, cum reverendissimus in Christo pater frater Andreas Wassilo[d] episcopus Vilnensis ad commodiorem fidelibus Christi sacramentorum perceptionem ex indulto apostolico non modo in regularem, verum etiam in paroecianam consecravit et erexit, rectorem itidem populi ad ecclesiam oppidi Pinsko segregati devotum religiosum fratrem Vincentium guardianum constituit. Proinde nos Sigismundus Dei gratia Pinscensis, Starodubensis et Turowie[e] etc. dux hanc erectionem gratam habentes, de more aliarum ecclesiarum paroecianarum dotem decimarum manipularium tam ęstivalium quam hiemalium ex omnibus curiis nostris ad castrum oppidi Pinsko pertinentibus, et ut adhuc unus eiusdem religionis sacerdos pro coadiutore rectori in munere paroeci[f] in praedicto monasterio maneat semper, agros nostros Wiszkowicze[g 2] cum suis duobus agricolis supranominate ecclesię Marię assignavimus, dedimus et donavimus, praesentibusque inscribimus, damus, assignamus et in perpetuum largimur cum omnibus et singulis suis pertinentiis et utilitatibus, nihil iuris vel proprietatis pro nobis ac successoribus nostris in eisdem reservando. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Actum in Pinsko, feria quinta proxima post festum Pentecosten anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo sexto. Prę-

---

27. [a] xpi *ks. Herb.* [b] *brak u ks. Herb.* [c] eiusque *Opisanije* [d] Wassillo *Opis.* [e] Turoviensis *Opis.* [f] pareciae *Opis.* [g] Wiszowisze *ks. Herb.*

27. [1] *Pińsk, miasto na Polesiu, nad Piną opodal ujścia do Prypeci, dawniej starożytny gród Rusi litewskiej i stolica kniaziów.* [2] *Nic podobnego w Słowniku Geogr. ani na mapie, tylko w pobliżu Pińska Wizłowicze (Wyżłowicze), początkowo własność ks. pińskich.*

sentibus ibidem carissimo filio nostro principe Michaele et generosis nobilibus Monuido marsalco et Rumboudo secretario, et aliis pluribus aulicis nostris consiliariis fidelibus testibus.

28.

Wilno, 9 maja 1397.

Andrzej biskup wileński kapitule katedralnej nadaje i wyznacza: a) dwie wsie swego stołu Luhyna *i Wasilew, b) dwa jeziora w dystrykcie Taurogieńskim Pejkiszki i Dobicze, c) trzy wymierzone place koło kościoła św. Mikołaja za murami zamku wileńskiego, d) dziesięciny z swego stołu z niewymienionych wsi tejże kapituły oraz z dwunastu wsi króla Władysława i ziemian litewskich.*

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin cienki, 37·9 × 19·7 + 7 cm., splamiony, w niektórych miejscach bardzo zatarty, z dziurką na zagięciu prawem. — Pieczęci brak; zwisała ona na dochowanym cienkim jedwabnym sznurku, splecionym z nici koloru bladoróżowego i zielonego; istniała zaś jeszcze w r. 1830, jak świadczy katalog tegoż Archiwum z owego roku na str. 15 w dziale Przywilejów (N. 2°) *w pozycji 4, streszczający ten przywilej ze wzmianką:* na pargaminie z pieczęcią zawieszoną. — *Inicjał przez całą wysokość tekstu, z inwokacją wypisaną wydłużonemi literami. Na marginesie lewym wzdłuż inicjału zapisek ręki współczesnej:* Anno M. DC. XLII die V. mensis augusti, ad acta cancellariae maioris MDL. a venerabili capitulo Vilnensi oblatum. — *Na odwrociu, na złożeniu spodniem najstarszy krótki zapisek, mocno wytarty, tak że z niego pozostał tylko środkowy wyraz* capitulum. *Ponadto z wieku XV/XVI:* Canonicorum Vilnensium super duas villas, duos lacus in Tarogin et tres areas circa ecclesiam S. Nicolai Vilne et certas decimas; *poniżej* A° 1397. *Z w. XVII* Consensus Andreae episcopi Vilnensis pro venerabili capitulo ex Lubona et Wasilewo proventuum *(inną ręką dokończone:)* tum duarum lacuum in Tauroginie, arearum 3 circa ecclesiam S. Nicolai, tum domorum; *pod tem wcześniejszy, bardzo wyblakły i ledwie czytelny zapisek:* Super capellam circa sacristiam et chorum ecclesiae cathedralis Vilnensis. *Dlatego na złożeniu wierzchniem ręka XVIII w. wypisała:* 1397. Na kaplice circa sacristiam et chorum kosciola katedralnego *(tą samą ręką przekreślone). Wreszcie na zakładce z prawej strony z połowy XVIII w.:* A° 1397. Perpetua donatio et cessio duarum villarum mensae episcopalis Luhino et Wasilowo dictarum ab Andrea primo episcopo Vilnensi, pro VV. Capitulo Vilnensi facta, ubi ex uno adduntur duo lacus in Thaurogieny *(zmienione inną ręką na* Thuurogiowm?) dicti Penekiszki et Dupicze. Item tres areae circa ecclesiam S. Nicolai conf. extra muros castri Vilnensis sitae, eidem capitulo inscribuntur, quae viginti quatuor ulnas in latum, 30 ulnas in longum capiunt etc. *(inną ręką dodane:)* Item decimas etc. *Ten sam zapisek aż do* capiunt *powtarza wspomniany wyżej rejestr dokumentów pergaminowych z drugiej poł. w. XVIII pod pozycją 5, tak się zaczynający:* Perpetua donatio et cessio latino idiomate scripta in pargameno cum sigillo appenso duarum villarum *i t. d. jak wyżej. — Sygnatury na złożeniu wierzchniem u dołu:* N° 4to *(zamazane); wyżej* N° 5to, *nad tem* N° 30 *(sic).*

Kop. 1. Lib. I k. VII'—VIII' pod nagłówkiem: Privilegium super duas villas Lubina *(sic)* et Wassilow Andree episcopi et quasdam decimas per eundem episcopum datas. *Na marginesie obok nagłówka zapisek współczesny* Lectum, *niżej ręką ks. M. Herburta* Inscr. — *2. Lib. III str. 124/5 nr 61. — 3. Lib. IV str. 20—23 w transumpcie króla Władysława IV z 5 sierpnia r. 1642 z Metryki Lit. księga 213 k. 90 z nagłówkiem:* Literae rev[mi] olim Andreae episcopi Vilnensis, quibus duas villas Lubona et Wasilewo dictas cum duobus lacubus in Taurogini, Penekiszki et Supcze (!) vulgariter

nuncupatis, necnon cum tribus domibus Vilnae circa ecclesiam S. Nicolai sitis venerabili capitulo Vilnensi perpetuis temporibus confert et attribuit. — *Tekst Lib. I najmniej poprawny, najlepszy w Lib. III, z którym całkowicie zgodny jest tekst Lib. IV.*

Reg. 1. Wizyta Arch. Kap. Wil. z r. 1828 przez ks. J. Bowkiewicza § II. (Opisanije rukop. otd. Wil. Publ. Bibl. Wyp. 1. Priloženija str. 18). — 2. Ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. I str. 24.

In nomine Domini amen. Quoniam ex congruis officiorum nisibus, quibus pastoralis cura conatur nitide, nobis divina ad hoc | disponente clemencia super utilitates sacrarum edium tempore debilitatis defectuum compellit remediis vigilare, nos itaque frater[a] Andreas divina | et apostolice sedis providencia episcopus Wilnensis ad perpetuam rey memoriam, quorum noticie enodabitur presens scriptum: Quod considerantes in pecuniis[b] | et victualibus inopiam wenerabilium fratrum nostrorum videlicet Wilnensis capituli, nolentes eciam ipsis, quantum in nobis est, aliqualiter deesse, ymmo pocius prodesse, quorum constanciam devocionis intuimur[c], ob animarum nostre et nostrorum successorum salutem, quam quispiam in nullo consequitur, nisi ipsa devocius merente, predictis[d] nostris fratribus videlicet Wilnensi capitulo dedimus damusque presentibus pariter et assignamus duas villas mense nostre Lvhyna[1] et Wassilowo[e 2] wlgariter dictas cum singulis fructibus, redditibus, censibus, utilitatibus, proventibus inibi venientibus et in posterum venire valentibus[f], agris, pratis, campis, silvis, nemoribus, gagiis, rubetis, quercetis, virgultis, piscinis, piscaturis[g], borris, mellificiis, molendinis, pascuis, venacionibus, aucupacionibus, pertinenciis et appendiis universis, aquis, fluviis, earumque cunctis decursibus[h], uti in suis greniciis sunt limitate et circumferencialiter distincte. Insuper dicto capitulo addimus duos lacus[i] in districtu Thurognowiensi[j 3] sitos, Penekyszky[4] et Dupcze[5] wlgariter nuncupatos, cum eorum aquis, rivulis et proventibus ut prefertur exinde fluentibus, cum omni iure, dominio et proprietate, prout eosdem tenuimus, habuimus et possedimus ad hoc tempus; deinde tres areas circa ecclesiam sancti Nicolai confessoris Domini gloriosi extra muros castri Wilnensis situatam, triginta tamen ulnas continentes in longitudinem, viginti quattuor vero in latitudinem in ipsorum usus proprios convertendas; decimasque ad mensam nostram episcopalem spectantes post villas dicti Wilnensi capituli et[k] ipsius hereditates omnimodas, quas nunc habet et habebit dante Domino in futurum et earum incolas araturasque[l], que sunt et erunt in futuro; verum eciam decimas post villas in parte preexcellentissimi[m] principis et domini domini Wladislai regis Polonie aliorumque terrarum[n] nobilium, quarum villarum nomina com-

28. [a] *brak tego wyrazu w Lib. I, III i IV* [b] pcunys *napisane w Or., możnaby czytać i* penuriis, *jak też ma Lib. I* [c] intuen *Lib. I, III i IV* [d] previsis *Or.;* provisis *Lib. I* [e] Lubina et Vassylow *Lib. I;* Lubyno et Vasilowo *Lib. III;* Lubino et Wasielewo *Lib. IV; w Or. wyrazy po* duas villas *podkreślone ręką znacznie późniejszą* [f] habentibus *Lib. I;* venturis valentibus *Lib. III i IV* [g] piscacuturis *Or.* [h] defluxibus *Lib. I i III;* defluibus *Lib. IV* [i] *dwa te wyrazy podkreślone znacznie późniejszą ręką w Or.* [j] Thurognowīn *Or.;* Turognowy *Lib. III i IV* [k] post *dodaje Lib. I* [l] post incolarum araturasque sunt *Lib. I, III i IV* [m] *pisarz Or. zaczął zdaje się pisać wyraz* pr(incipis), *lecz przerobił go na* praeexcellentissimi [n] *tak w Or., może omyłka zam.* terrigenarum

28. [1] *Miejcowość nieodgadniona.* [2] *Wasilew zob. Nr 1 str. 7 przyp. 4.* [3] *Tauroginie zob. Nr 1 str. 4 przyp. 1.* [4] *Penekiszki: w inwentarzu dóbr stołu biskupiego z w. XVIII w kluczu sołockim wśród jezior wielkich wymienione jest Peneyszkiszkis (Opisanije ruk. otd. Wileń. Publ. Bibl. Wyp. II str. 79 nr 5); dziś w okolicy tamtejszej znajduje się na płn. od Łabonar miejscowość Pejkiszki o milę od Tauroginń, na płn. w okolicy małych jezior.* [5] *Niezawodnie Dobicze o milę na płn.-zach. od Pejkiszek. W Słowniku Geogr. brak obu tych miejscowości.*

muniter nunccupantur[o] inferius sic habentur ut scilicet Memysz[6], Wronani[7], Olgymontiszky[p 8], Mosztiszky[9], Thudeniszky[10], Zemana[11], Szerkyszolo[12], Rudemina[13], Lebedewe[14], Hanna[15], Kraszneszolo[16], Mlodeczno[q 17] et earum omnium araturas similimodo dedimus et damus eo tempore, quo decimabuntur, per dictum capitulum habendum, tenendum, utifruendum, pacifice possidentum et in usus proprios perpetue convertendum. In quorum omnium premissorum testimonium nostrum sigillum magis vigorosum presentibus est appensum. Datum et actum Wilne, in crastino sancti Stanislai martiris et pontificis gloriosi sub anno Nativitatis Domini millesimo CCC⁰ nonagesimo septimo. Presentibus discretis nobilibusque viris dominis Andrea preposito Bistriczensi[r], Nicolao plebano de Moszagola, Nicolao notario civitatis Wilnensis, Moniuido capitaneo Wilnensi, Wyszkone advocato eiusdem hiis testibus ad premissa, et aliis pluribus fidedignis.

29.

Wilno, 9 maja 1397.

Andrzej biskup wileński, za zgodą swojej kapituły, dostatnio uposaża wybudowaną przez siebie kaplicę św. Andrzeja i Franciszka obok zakrystji i chóru w katedrze wileńskiej z ołtarzem ku czci NMP. i Bożego Ciała, nadaje kapitule prawo patronatu tejże kaplicy i ołtarza na rzecz jednego z jej kanoników, określa jego obowiązki mszalne i odprawiania anniwersarzy; pierwszym altarystą ustanawia Michała kanonika wileńskiego i plebana niemenczyńskiego.

Or. w Archiwum Kapituły Kat. Wileńskiej. Pergamin dość cienki, 55·4 × 37·5, zakł. (obecna) 6·3, wskutek wilgoci w środku nadbutwiały, w kilku miejscach od robactwa przeżarty, w dolnej części w głąb tekstu z prawej strony ze spróchnienia odpadł w zupełności, z lewej zaś strony w dwóch miejscach pod koniec tekstu; podklejono go pod koniec w. XVIII podwójnym grubym papierem przez całą szerokość w dolnej części, w górnej zaś części dwa miejsca rozdarte podklejono kawałkami tego samego pergaminu. Pierwsze dwie litery inwokacji, wypisanej pismem wydłużonem, tworzą monogram. Pismo nie wzbudza podejrzenia i odpowiada dacie dokumentu. — Pieczęci brak, ślady jej dochowały się w widocznych trzech wcięciach na zakładce. — Na odwrociu, na złożeniu

---

28. [o] nuncupaucia *Lib. I* [p] *w Or. błędnie* Obgymontiszky [q] Myemysch, Wronany, Obgumontiszki (*w Or.* t *zupełnie podobne do* c), Mosthyszki, Thudenyszki, Zemana, Szerkyszolo, Rudomina, Lebedewe, Hanna, Kraszneszyolo, Mledeczno *Lib. I;* Wronany, Obgimontiszki, Mosztyszki, Tudiniszki, Steckiszolo, Rudomina, Lebedowo, Krasnesiolo, Mledeczno *Lib. III; ks. Przyałgowski l. c. podaje powyższe nazwy w następującem brzmieniu:* Niemieża, Worniany, Olgimontyszki, Mostyszki, Tudeniszki, Zemona, Sterkijsiolo, Rudomina, Lebiedziowo, Hanna, Krasnesiolo i Mołodeczna [r] Bystriczy *Lib. I*

28. [6] *Niemież, o milę na płd.-wsch. od Wilna, przy drodze do Oszmiany (Sł. Geogr. T. VII [1886] str. 89).* [7] *Worniany, ok. 60 km. na wsch. od Wilna (nal. do Sunigajłów).* [8] *Olgymontiszky może Olginiany o milę na płd. od Wornian.* [9] *Mosztiszky to albo Mostowiszki w pow. oszmiańskim okr. Mostwiliszki (Sł. Geogr. T. VI [1885] str. 713), albo raczej Mościszcze; kilka wsi tej nazwy w pow. oszmiańskim, gm. Holszany i w pow. wilejskim, gm. Mołodeczno.* [10] *Cudzieniszki, zob. wyżej Nr 25 str. 41 przyp. 4.* [11] *Zemana nieodgadnione.* [12] *Szerkyszolo nieodgadnione.* [13] *Rudomina 1½ mili na płd. od Wilna.* [14] *Lebiedziów na wsch. od Krewa.* [15] *Hanna, może Hajny w Mińszczyźnie.* [16] *Krasnesioło nad Uszą na pograniczu Mińszczyzny.* [17] *Mołodeczno na wsch. od Lebiedziowa.*

wierzchniem zapiski: Privilegium super altare in sacristia capitulari *(w. XVI). Następuje zapisek zupełnie wytarty wraz z datą z XVII w., poniżej zaś ręką jeszcze w. XVII:* Privilegium Andree episcopi Vilnensis de anno 1397 super fundatione capellae cuiusdam, a sua Rma paternitate quondam erectae circa sacristiam et chorum ecclesiae cathedralis Vilnensis, in quo describitur provisio dictae capellae rectoris. *Na złożeniu wewnętrznem przez pół dokumentu z poł. wieku XVIII ręką ks. J. Grudzińskiego:* Fundatio sive erectio capellae in ecclesia cathedrali Vilnensi circa sacristiam et chorum ab Andrea episcopo Vilnensi in honorem S. Andreae apostoli et Francisci confessoris, ad quam providetur; *następuje dokładne streszczenie przywileju, wymieniające wieś* Werki *i dwór* Boyniszki *(sic)* nunc Biskupice. Obligatio 4 missarum septimanatim absolvendarum imponitur 1397. *Ten sam zapisek powtarza wspomniany wyżej na str. 34 w. 7 rejestr dokumentów pergaminowych z poł. w. XVIII pod pozycją 4 z dopiskiem:* NB. Hoc originale iam alias lacerum in pargameno latino idiomate scriptum. *Na złożeniu dziś wewnętrznem ręką w. XVIII:* Przywiley na ołtarz w zakrystji kapitulnej; *pod tem zapisek z w. XVII, dawniejszy, powtarzający treść poprzednią. Wreszcie na złożeniu wierzchniem w miejscu już podklejonem ręką w. XVIII/XIX:* Altarya S. Andrzeja, trzy place przy kosciele S. Mikołaia za murami zamku. Folwark na gruncie werkowskim po tey stronie Wilii y wolność łowienia ryb w rzece Wilij. — *Sygnatury na różnych miejscach z w. XVIII:* N⁰ 73 *(przekreślone),* N⁰ 3⁰, N⁰ 4to, 30mo z C. *Na wierzchniem złożeniu znak* ϴ, *który jako sygnaturę notuje »Spisanie przywilejow« kapit. z r. 1641 (f. 6 poz. 2), wspominając i o pieczęci »zawiesistej« przy tymże pergaminie.*

Kop. 1. Lib. I f. X—XII z nagłówkiem: Privilegium super altare in sacristia capitulari. *Na marginesie obok nagłówka ręką ks. M. Herburta* Inscr., *obok tekstu zaś ręką współczesną* Lectum. *Nadto uwagi ks. M. Herburta (4 marginesowe i 2 w tekście), z których trzy są poprawkami. Dość liczne błędy, pochodzące z niewłaściwego odczytania oryginału, które przykładowo tu się przytacza.*

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy II str. 17/8 z Lib. I »w wyciągu dosłownym«.

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. I str. 24/5. — Ks. Fijałek J., Pierwszy biskup sufragan wileński, którego nie było (Kwart. Teolog. Wileń. R. I—II [1923/4] str. 517/8).

In nomine Domini amen. Universa enim bona nobis in hac valli[a] miserie a Redemptore ex Dei[b] largita clemencia, que pro honore Omnipotentis Dei et cultus divini | ampliori augmento ac valitudine sacrarum edium ob nostre salutis remedium spemque condigne retribucionis erogamus, ex[c] ferventi mentis devocione inmarcesci|biles thezauros eademque reponi credimus et indubie speramus. Proinde nos Andreas Dei gracia episcopus Wilnensis ad perpetuam rei memoriam universorum | preteritorum, presencium et futurorum volumus noticiam quibus expedit devenire: Quod pretendentes salutem anime propriam et nostrorum successorum fidelium fideliter laborare, cupientes, ne in posterum oblivione corpusculi suffocemur, ymmo lucidiori memoria commendemur, ob hoc primum Altissimi proposito et invocato auxilio, de consensu et voluntate wenerabilium fratrum nostrorum, videlicet[d] Wilnensis capituli, construimus construereque fecimus unam capellam in honore beatorum Andree apostoli et Francisci confessoris gloriosi circa sacristiam et chorum kathedralis Wilnensis ecclesie, videlicet beatorum[d] Stanislai martiris et Ladislai confessoris, intra muros castri Wilnensis. In qua quidem capella erigimus et fundamus altare ad laudem Dei Omnipotentis

29. [a] *tak Or. i Lib. I* [b] credi *źle odczytane z Or. w Lib. I* [c] de *Lib. I* [d] *opuszcza Lib. I*

et honorem eius alme Genitricis Virginis Marie et specialiter in laudem et honorem Corporis Christi omniumque Sanctorum consecrandum. Pro cuius dotacione et ipsius rectoris[e] alimento, quem in presenti constituimus ymmo et habere volumus, notanter honorabilem virum dominum Michaelem canonicum Wilnensis ecclesie et plebanum de Nemenczany[f][1], ac ipsius successoris meliori nutrimento dedimus damusque presentibus, pariter et incorporamus centum marcas grossorum Pragensium numeri Polonicalis, quadraginta octo grossos pro qualibet marca computando, ad manus fideles predicti rectoris sive altariste per nos constituti sub forma veri et perpetui census per ipsum emendi et comparandi pro se et suis successoribus, ubi melius et fructuosius sibi videbitur expedire. Tamen hiis premissis omnibus non obstantibus, eiusdem altaris rectori qui pro tempore fuerit pro meliori sustentamento sue mansionis et officii eciam decimas cuiuslibet frumenti in villa nostra Werky[g][2] manipulatas tantum post nostras araturas, eciam decimam in nostra nova curia, videlicet olim Doyniszky[h] nunc vero Biskupicze[i][3], post nostras et nostrorum incolarum communiter araturas, quotquot inibi fuerint; et easdem decimas sicut prefertur exceptas post no[strorum][j] successorum araturas, mediate et inmediate assecutorum, pro allodio per altaristam construendo de agris Werkewn(ensibus)[k] ex ista parte fluvii Vigilie quinque agrorum, quos Jurko noster fidelis olim habuit ibidem, et ex illa parte eiusdem fluvii Vigilie alios quinque mansos agrorum Thewtunicales uterque eorum prout ius Sredense exigit et requirit, cum eorum singulis pratis, usibus, fructibus, proventibus inibi venientibus et in posterum venire valentibus, graniciis, silvis, rubetis, agris cultis et incultis, virgultis, quercetis, paludibus, molendinis, venacionibus, aucupacionibus, piscaturis omnimodis inter eosdem agros existentibus ad sui beneplacitum, aquis, rivulis et earum cunctis decursibus, velud ample et longe sunt limitati et circumferencialiter distincti; et eciam eidem altariste qui pro tempore fuerit, quod pro sua libera voluntate tociens quociens oportunum fuerit et sibi placuerit, omnem piscem indifferenter cuiuslibet generis et speciei poterit piscari in flumine Vigilia ex utrisque littoribus et omnibus graniciebus tocius nostri episcopatus Wilnensis, quam longe et late eadem Vigilia in suis limitibus continetur, damus et concedimus plenam et omnimodam potestatem; de sagena vero piscanti dicta wlgariter n e w o t h[l], si quam fecerimus sive peragemus vel per nostros successores peracta fuerit, similiter de obstaculo decimum piscem habebit tollere absque omni contradiccione secure. Insuper unum pabulatorem equorum Weszys dictum wlgariter in districtu Werkewnensi[m], qui equum unum tenebitur pabulare, cum pulla mellis trium palmarum cum suis singulis borris[n], mellificiis, agris, pratis, campis, silvis, fluviis, aquis et earum cunctis defluxibus, circumstanciis et appendiis universis ad eundem pabulatorem pertinentibus quibuscumque nominibus censeantur, prout in suis limitibus sunt distincta. Tres quoque areas circa ecclesiam sancti Nicolai extra muros castri Wilnensis contiguo se invicem iunctas in unum simul, sexaginta ulnas pro longitudine, quadraginta vero pro latitudine continentes, pro taberna atque totum locum in latitudinem usque ad aurifabrum et in longitudine, sicut nunc est, prope

29. [e] Rectore *Or. z przepisania się* [f] Nemenczony *Lib. I* [g] *Or. niewyraźnie jakby* Verky; Wirki *Lib. I popr. w tekście ręką ks. Herburta na* Werki [h] Ydoyniszki *Lib. I* [i] Byskupicze *Lib. I* [j] *zatarte w Or.* [k] Werkewn *Or.* (*ze znakiem skrócenia nad końcem wyrazu*); Werkewy *Lib. I i edycja* [l] nyewod *Lib. I* [m] Werkewn *Or.*; Verkywien *Lib. I* [n] *można czytać* bonis

29. [1] *Niemenczyn zob. objaśnienie w Nrze 4 str. 10 przyp. 3.* [2] *Werki zob. objaśnienie w Nrze 1 str. 5 przyp. 5.* [3] *Biskupice w pow. wołkowyskim (zob. ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. I str. 142).*

piscinam in tergo, in quo loco taberne pronunc Paulus[o] dictus Szeythar residet sub monte penes stratam publicam, que a castro procedit iuxta domum providi viri Michaelis civis Wilnensis dicti Hurcz[p]. In castro vero pro domo habitacionis altariste de area sive curia nostra directe ab acie cimiterii hodierni, ut stubella nunc est posita, usque ad murum ad longitudinem, ad latitudiem autem ab eadem acie cimiterii usque ad domum honorabilis viri Johannis Boemi[q] canonici Wilnensis, sic procedendo ab eadem domo per medium fontis, velud in privilegio originali tocius episcopatus Wilnensis plenius continetur[4]. Hec et omnia predicta eisdem iure, proprietate et dominio, quibus nos tenuimus, habuimus et hactenus possedimus, assignamus et donamus dotacione perpetua et irrevocabili per predicti altaris rectorem sive altaristam qui pro tempore fuerit habenda, tenenda, utifruenda et pacifice possidenda ac in usus suos proprios perpetue convertenda. Wolumus autem, ut per predictum (capitulum)[r] Wilnense, cui collacionem sive ius patronatus predictarum capelle et altaris presentandi atque conferendi appropriamus, assignamus et conferimus perpetue, tam presentes quam futuri altariste sive rectores ex canonicorum gremio eligantur. Predicte itaque donacionis intuitu, quam ob spem eterne retribucionis fecimus et facimus, altarista, (qui)[r] pro tempore deputatus fuerit, quatuor missas pro salute nostra et nostrorum successorum septimanatim per se vel alium presbiterum legere teneatur, ut videlicet primam de Corpore Christi, secundam de sancto Andrea apostolo glorioso, terciam de sancto Francisco confessore, quartam vero pro defunctis; dum autem et quando nos mori contingerit ut tenemur, tunc similiter singulis septimanis annis perpetuis missam de Corpore Christi, tres quoque missas defunctorum in remedium nostre anime legere tenebitur et devocius celebrare; in quatuor temporibus vero singulis perpetue vigilias nowem leccionum cum missa pro defunctis legendo, in aniversariis quoque nostris similiter vigilias nowem leccionum cum missa defunctorum voce chorali tenebitur accomodare easque devocius decantando celebrare, negli(g)enciis quibuslibet semotis. In quibus premissis [omnibus i]psius altariste conscienciam gravissime oneramus. Wolentes eciam predictorum capelle construccionem, altaris fundacionem et eorundem [donacionem inviolabiliter conservare][s], ut nullo tem[pore deficere ...][t] redargui poterit, in premissorum ideo testimonium presentem litteram nostram et dicti Wil[nensis capituli sigi][u]llorum munimine [fecimus roborari. Datum et actum][t] Wilne, in c[rastino beati Stanislai martiris[u] et pontificis gloriosi sub anno Domini millesimo trecentesimo [nonagesimo septimo. Presentibus honorabilibus viris Jacobo decano, Martino custode, Jacobo procuratore][v], Mathia olim de Tracky[v], Michaele de Rawa[w], Petro de W[arta plebano, Nicolao suffraganeo][5], Joan[ne Boemo, Beruoldo[x] et] Hincza[y] prela[tis et canonicis dicte Wilnensis ecclesie te][t]stibus ad premissa, ceterisque quam plurimis fidedignis.

---

29. [o] Palus *Lib. I; obok na marginesie ręką ks. Herburta* forsan Paulus [p] Hvns *Lib. I* [q] Bohemi *Lib. I i edycja* [r] *brak tego wyrazu w Or.* [s] *dziura i wyblakłe w Or.; uzupełnione z Lib. I* [t] *dziura w Or.;* sive *czy* sine potencia *Lib. I* [u] *dziura w Or.;* castro *Lib. I przekreślone i poprawione przez ks. Herburta na* crastino [v] Throky *Lib. I* [w] Kawa *Lib. I z dopisanem* n *po* w *przez ks. Herburta* [x] *z tego wyrazu w Or. zostały tylko szczątki liter* [y] Cincza *Lib. I*

29. [4] *Por. wyżej dokument króla Władysława Jagiełły z d. 17 lutego r. 1387 (Nr 1).* [5] *Ob. ks. Fijałek J., Pierwszy biskup sufragan wileński, którego nie było (Kwartalnik Teologiczny Wileński. R. I—II [1923/4] str. 517/8).*

30.

Lida, 20 maja 1397.

Król Władysław Jagiełło i książę Witold Andrzejowi biskupowi wileńskiemu, za trud około nawracania ludu litewskiego, nadają dożywotnio 200 grzywien ze swego skarbca i 10 miar miodu z zamku wileńskiego.

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin cienki, 35·5 × 15·6 + 4·5, dość dobrze zachowany, tylko na zagięciach zbrudzony i przez robactwo w kilku miejscach nadgryziony; z lewej strony popękany, cały zaś róg prawej strony wraz z zakładką wygryziony przez myszy. — Z dwóch pieczęci pozostały tylko paski pergaminowe, z tych drugi ze śladami wycisku na nim pieczęci (średnicy 35 mm.), która zapewne znacznie dłużej się zachowała, aniżeli pierwsza. — Inicjał wysunięty w górny margines, przy nim w poprzek dopisek ks. M. Herburta: NB. Jam transcriptum. — *Na odwrociu na złożeniu wierzchniem wyblakły zapisek z w. XVII:* 1397. Pensio certa ex thesauro Vitoldi *(uwydatniony później ten wyraz)* magni ducis Lit. Andreae episcopo Wilnensi concessa; *na złożeniu wewn. bocznem ręką ks. M. Herburta:* Alexandra Witowda 1-mu Wileńskiemu Biskupowi Andrzejowi, zapis w roku 1397. — *Sygnatura z w. XVIII:* Num. 1 *(przekreślony późniejszą ręką, która zapisała obok:)* V num.

Kop. 1. Lib. I 2 k. CXXIX'—CXXX bez nagłówka z notatą ks. M. Herburta na marg. Inscr. — *2. Lib. II str. 314—315 bez nagłówka, obok na marg.* Num 4 *(?) jakoby wytarty i poprawiony na* V; *niżej ręką współczesną:* Hoc privilegium expiratum (extinctum?) cum vita donatarii; *niżej ręką ks. W. Mocarskiego:* Lectum, Correctum. *Odpis zmodernizowany.*

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 305/6 (z Lib. I).

Reg. 1. Baliński M., Hist. miasta Wilna I str. 162 przyp. 59 z »Archiwum Kap. Wil.« (w wyciągu). — 2. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. I str. 310 nr 677, streszczenie z »aktów kapituły wil.« (t. j. raczej kopjarz niż oryginał). — 3. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. I str. 23/4 (z niewłaściwą datą »w niedzielę 4 po Trzech Królach«).

Uw. Po raz pierwszy dopiero tutaj w niewątpliwym tym autentyku ukazuje się Witołd, i to jeszcze jako współwystawca.

Wladislaus Dei gracia rex Polonie Lithuanieque princeps supremus et heres Russie etc. et Allexander alias Witowdus eadem | gracia dux Lithuanie dominusque Trocensis etc. tenore presencium significamus quibus expedit universis: Quia tunc divine retribu|cionis meritum et temporalis prosperitatis augmentum infallibiliter consequi credimus, dum sacrarum edium prelatis orthodoxe | fidei auctoribus, in laudem Dei et cultum christiane religionis deputatis, munificencie nostre pias porrigimus dexteras, ut nostris suffulti beneficiis divinis officiis uberius vacare valeant, et Creatoris nostri clemenciam pro nostra et nostrorum predecessorum salute constancius exorare. Sane interne devocionis z[e]lo accensi, cupientes extremi iudicii diem pietatis prevenire operibus, habitoque respectu ad multe devocionis constanciam et fructuosorum salubriumque operum solerciam, quibus venerabilis in Christo pater dominus Andreas episcopus ecclesie Wilnensis, circa gentem Lithuanicam noviter de tenebris gentilitatis ad agnicionem katholice unitatis[a] eductam insudare studuit, se et sua bona circa doctrinas neophitorum[b] et exempla clarissima omnibus periculis et cunctis defectibus pro Christi nomine tam-

30 [a] *tak Or. i Lib. I, raczej należałoby się spodziewać* veritatis [b] neophicorum *Or. i Lib. I*

quam verus imitator exponendo, horum intuitu sibi de ducentis marcis ponderis et numeri Polonicalium, quadraginta octo grossos computando pro qualibet marca, centum videlicet ad tempora vite sue de thezauris nostris et centum, donec pax habeatur inter[c] terram nostram Lithuanie et Cruciferos de Prussia, similiter de thezauris nostris singulis annis in festo Nativitatis Christi solvendis, ac decem pullis mellis alias stawna lukna[d] dictis de castro nostro Wilnensi et eius celariis similiter in festo Nativitatis Christi singulis annis eciam ad tempora sue vite graciose providimus et tenore presencium providemus, per ipsum dominum Andream episcopum tenendis, percipiendis, levandis et habendis. Harum quibus sigilla nostra appensa sunt testimonio litterarum. Datum in Lyda, d[ie] dominico quo in Ecclesia Dei »Cantate« decantatur anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo septimo.

31.

Lida, 3 czerwca 1397.

Andrzej biskup wileński, z woli króla Władysława Jagiełły i księcia Witolda, eryguje klasztor braci mniejszych w Lidzie i konsekruje im kościół pod wezwaniem Św. Krzyża i św. Franciszka.

Or. *obecnie w Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie, dok. nr 1207 (Vol. X k. 42). Pergamin dość gruby, 25×9·7+3·2 cm., zabrudzony, kilka plam od rdzy i wilgoci, zresztą pismo czytelne. Po pieczęci pozostał pasek pergaminowy ze śladem okrągłej pieczęci, wyciśniętej w czerwonym wosku, średnicy 34 mm. — In dorso zapiski: 1) na złożeniu bocznem z w. XVI:* pro monasterio in Lyda, *niżej z w. XVII:* Fundacio monasterii in civitate Lida 1397; *2) na złożeniu wierzchniem z w. XVIII:* Approbatio Fundationis monasterii et consecratio ecclesiae in Lida A⁰ 1397 *(dopisane inną ręką:* PP. Franciscanorum) ab Andraea primo episcopo Vilnensi. *Obok sygnatury innemi rękami:* N⁰ 39no *pod nią* Sub litera MM. — *Wspomina ten dokument »na parguminie z pieczęcią w Konwencie Wileńskim« ks. Antoni Grzybowski S. T. D., komisarz tegoż konwentu w dziełku »Skarb nieoszacowany Oycow Franciszkanow Litewskich« i t. d. w Wilnie 1740 str. 58. Wymienia go jeszcze rejestr dokumentów tegoż kościoła xx. franciszkanów wileńskich, sporządzony w r. 1831 a znajdujący się obecnie w rpsie Pol. Akad. Umiej. nr 1243, w fascykule 2-gim przywilejów pod pozycją 4:* 1397 roku Andrzeja pierwszego biskupa wileńskiego approbacya funduszu klasztoru i konsekracya kościoła Franciszkanów w Lidzie — gdzie ich dawno niema. *Przypięta na tem miejscu karteczka oznajmia:* niema tego dokumentu, ktoś go wziął. *Notatka ta została sporządzona w Archiwum diecezjalnem przed śmiercią ks. M. Herburta (1873) a po r. 1856, około którego to czasu przejrzano na nowo wspomniany rejestr dokumentów, znajdujących się jeszcze wówczas u franciszkanów.*

Kop. *Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia nr 71 (Kopja ks. M. Herburta z pol. w. XIX z oryginału w »Bibljotece oo. franciszkanów wileńskich«).*

Uw. *W* ***Kop.*** *znajduje się po tekście uwaga ks. M. Herburta następującej treści: »NB. Lecz teraz w Lidzie na temże mieyscu pozostał sam tylko plac pusty za kościołem parafialnym na przedmieściu od przyjazdu z Grodna, krzyżem wysokim oznaczony, gdzie żydowi karczmy zabudować nie dozwolono«.*

Andreas divina et apostolice Sedis providencia episcopus Wilnensis ecclesie. Notum fore cupimus universis et singulis noticiam presencium habituris, quoniam ad manda-

30. [c] *pisarz pierwotnie opuszczone* inter *zaraz dopisał, łącząc ten wyraz dla braku miejsca z* terram [d] *w Or. wypisane razem, w Kop. i rozdzielone i w drugim wyrazie samo* k

tum et voluntatem serenissimorum principum et dominorum dominorum Wladislai Dei gracia regis Polonie supremique ducis Lythwanie et heredis Russie et cetera, necnon Allexandri alias Vitowdi eadem gracia ducis Lithwanie ac domini Trocencis et Lucensis terrarum, locum in Lyda pro ecclesia et monasterio Fratrum Minorum ereximus ac presentibus erigimus, fundantes in eodem loco ecclesiam pro monasterio Minorum Fratrum, in honorem sancte ac invictoriosissime Crucis et beati Francisci confessoris venerandi ecclesiam consecrantes dedicavimus, quem locum pro ecclesia et pro domo fratrum predictorum ratificamus, approbamus et confirmamus, quantum nostri interest; volentes dictum locum, in quo iam constructum est monasterium pro memoratis fratribus ordinis Fratrum Minorum, Dei annuente presidio in sempiternum permansurum. Et in huius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Actum et datum in Lyda, dominico die infra octavam Ascensionis sub anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo septimo.

32.

Rzym, 2 kwietnia 1398.

Papież Bonifacy IX ustanawia biskupów płockiego (Jakuba) i poznańskiego (Mikołaja z Kurowa), tudzież opata łysogórskiego (Stefana?) konserwatorami praw i dóbr biskupstwa wileńskiego, którego ówczesny biskup Andrzej zwrócił się był do Stolicy apostolskiej o pomoc prawną i ochronę przed zaborem, krzywdzeniem i niszczeniem dóbr, klasztorów i beneficjów tegoż biskupstwa.

Or. nieznany.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 58 k. 80—80'; na marginesie lewym od góry: P. de Bosco, *na końcu zaś inną współczesną ręką:* N. XXX de Benevento.

Uw. Odpis prof. dra Edmunda Długopolskiego, uzupełniony przezeń w miejscach opuszczonych w tekście nad podstawie Reg. Later. T. 58 k. 78 i T. 45 k. 130—132; daje się go tu z pominięciem klauzul końcowych.

Bonifacius episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus nostris Plocen(si) et Poznanien(si) episcopis et dilecto filio abbati monasterii de Caluomonte Cracouiensis diocesis, salutem et apostolicam benediccionem. Ad hoc nos Deus pretulit[a] (in familiam domus sue, ut oportuna singulis provisionibus auxilia fidelis servitutis iniuncte prudencia pro tempore dispensantes, eorum presertim necessitatibus intendamus et occurramus dispendiis, ipsosque ab oppressionibus relevemus, qui assumpti in partem sollicitudinis pocioris sunt dignitatis titulo insigniti). Sane venerabilis fratris nostri Andree episcopi Wilnensis conquestione percepimus, quod nonnulli archiepiscopi, episcopi aliique ecclesiarum prelati et clerici ac ecclesiastice persone tam religiose quam seculares, necnon duces, marchiones, comites, barones, nobiles, milites et laici, communia civitatum, universitates opidorum, castrorum, villarum et aliorum locorum ac alie singulares persone civitatum et diocesis et aliarum parcium diversarum occuparunt et occupari fecerunt castra, villas et alia loca, terras, domos, possessiones, iura et iurisdicciones, necnon fructus, census, redditus et proventus et nonnulla alia bona mobilia et immobilia, spiritualia et temporalia ad predictum episcopum et mensam suam episcopalem Wilnensem spectancia et

32. [a] *dalszy ciąg formuły w tekście opuszczony uzupełnia się tu aż do słowa* insigniti *na podstawie aktu zamieszczonego w tymże tomie na k. 78*

ea detinent indebite occupata[b], seu ea detinentibus prestant auxilium, consilium vel favorem. Nonnulli eciam civitatum et diocesis ac parcium predictarum, qui nomen Domini in vacuum recipere non formidant, eidem episcopo super predictis castris, villis et locis aliis, terris, domibus, possessionibus, iuribus et iurisdiccionibus, fructibus, censibus, redditibus et proventibus eorundem et quibuscunque aliis bonis mobilibus et immobilibus, spiritualibus et temporalibus ac rebus aliis ad episcopum et mensam ac monasteria et beneficia huiusmodi spectantibus, multiplices molestias ac iniurias inferunt ac iacturas. Quare dictus episcopus nobis humiliter supplicavit, ut cum eidem valde reddatur difficile pro singulis querelis ad apostolicam Sedem habere recursum, providere sibi super hoc paterna benivolencia curaremus. Nos igitur adversus occupatores, detentores, presumptores, molestatores et iniuratores huiusmodi illo volentes eidem Andree episcopo remedio subvenire, per quod ipsorum compescatur temeritas et aliis aditus committendi similia precludatur, discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum per vos vel alium seu alios, eciam si sint extra loca, in quibus deputati estis conservatores et iudices, prefato Andree episcopo efficacis defensionis presidio assistentes, non permittatis ipsum super hiis et quibuslibet aliis bonis et iuribus, spectantibus ad mensam seu monasteria ac beneficia predicta communiter vel divisim spectantibus, ab eisdem quibusvis aliis indebite molestari, vel ei gravamina seu damna vel iniurias irrogari, facturi dicto Andree episcopo, cum ab eo vel procuratoribus suis super hoc fueritis requisiti, de predictis et aliis personis quibuslibet super restitucione huiusmodi castrorum, villarum, terrarum et aliorum locorum, iurisdiccionum, iurium et bonorum mobilium et immobilium, reddituum quoque et proventuum et aliorum quorumcunque bonorum, necnon de quibuslibet molestiis, iniuriis atque damnis presentibus et futuris, in illis videlicet, que iudicialem requirunt indaginem, summarie et de plano, sine strepitu et figura iudicii, in aliis vero, prout qualitas eorum exegerit, iusticie complementum: occupatores seu detentores, presumptores, molestatores et iniuratores huiusmodi, necnon contradictores quoslibet et rebelles, cuiuscunque dignitatis, status, ordinis vel condicionis existerint, quandocunque et quocienscunque expedierit, auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, invocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis. Non obstantibus *etc.*

Datum Rome, apud Sanctum Petrum quarto nonas aprilis anno nono.

33.

Wilno, 27 października 1398.

Brat Andrzej biskup wileński każe spisać Mikołajowi synowi Mikołaja z Krakowa, notarjuszowi publicznemu, swój testament: 1) nakazuje pochować się w ufundowanej przez siebie kaplicy św. Franciszka i Bożego Ciała w katedrze wileńskiej; 2) wyznacza egzekutorów tegoż testamentu z grona prałatów i kanoników kapituły wil.; 3) czyni zapisy: a) kościołowi wileńskiemu i jego kapitule oddaje księgi swoje liturgiczne i wszystkie inne wyszczególnione w regestrze kapituły, całą swoją argenterję podaną w osobnym rejestrze i cały strój biskupi; b) ka-

32. [b] *dalszy ciąg aktu w tekście opuszczony uzupełnia się tu na podstawie aktu zamieszczonego w Reg. Later. T. 45 k. 130—132*

plicy swojej grobowej i ołtarzowi w niej cały sprzęt kapłański wraz z dwiema skrzyniami na ich przechowanie, jako też dwa konie z wozem; c) na sprawienie swojego pogrzebu i egzekwie przeznacza odpowiednią ilość sukna z datkami pieniężnemi kościołom katedralnemu, św. Anny w obrębie zamku wileńskiego, P. M. franciszkanów na przedmieściu tegoż, w Oszmianie, Lidzie, Bystrzycy i Miednikach; d) zapisuje wikarjuszom katedralnym datki pieniężne, a dwom kanonikom wileńskim i obu swoim siostrom Beacie i Krystynie szaty.

Or. pergaminowy znajdował się w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej jeszcze za życia ks. M. Herburta († 1873), który z niego sporządził wierny odpis (ob. niżej pod. Kop. 1). Już w r. 1641 był on »nadpsowany« i miał na swem odwrociu znak X⁰, *jak nadmienia »Spisanie przywilejów« kapituły z tegoż roku (k. 6 poz. 1). Dokładniejszą wiadomość o nim podaje rejestr dokumentów pergaminowych z drugiej poł. w. XVIII str. 3 poz. 6:* 1398. Testamentum Andreae primi episcopi Vilnensis in pargameno scriptum, iam quodammodo putrefactum, ubi exuvias suas sepelivi voluit in capella a se fundata in ecclesia cathedrali Vilnensi sub titulo et in honorem Corporis Christi, S. Francisci conf. et Omnium Sanctorum erecta, circa sacristiam et chorum sita. Suppellectilia auri et argenti, clenodia et apparamenta pontificalia partim ecclesiae cathedrali et capitulo, partim altaristae suae capellae supradictae perpetuo una cum aliis quam plurimis rebus mobilibus, equis etc. inscripsit et legavit. In eumque modum certos executores personas capitulares designavit et nominavit. *Wzmiankowany jest ten testament Andrzeja pierwszego biskupa wileńskiego, z mylną wszakże datą r. 1391, w Wizycie Arch. Kap. Wil. z r. 1828 przez ks. J. Bowkiewicza (Opis. rukop. otd. Publ. Bibl. Wil. Wyp. I. (Priloženija str. 21 § III).*

Kop. 1. Lib. I 1 k. XL—XLIII z nagłówkiem: Testamentum Andree episcopi Vilnensis primi et de capella capitulari, *z zapiskiem współczesnym na marginesie* Lectum *i z zapiskiem ks. M. Herburta* Inscr. *Dwie glossy rzeczowe z w. XVI, jedna z XVII i kilka ks. Herburta i ks. Kurczewskiego. — 2. Odpis własnoręczny ks. M. Herburta, mieszczący się na osobnej karcie dużego formatu w rpsie Bibljoteki Ord. Krasińskich w Warszawie nr 4028 niepaginowanym. Odpis graficznie wierny, z zachowaniem pisowni i rozciągłości wierszy ściśle wedle oryginału, lecz tekst nie zawsze szczęśliwie rozwiązany. Jedynie tylko w tym odpisie znajduje się na odwrociu klauzula notarjalna Mikołaja z Krakowa, z wielu niestety lukami, widocznie z powodu zniszczenia oryginału.*

Wyd. 1. Narbutt T., Pomniejsze pisma historyczne (Wilno 1856) str. 170—175 nr XXIII z zaznaczeniem: »wyjęte z archiwum kapituły dyecezalnej wileńskiej, kopia z autentyku, na pargaminie dochowującego się« i z nagłówkiem tym samym co w Lib I (wydanie błędne). — 2. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamk. T. II str. 18—21 z Lib. I (wydanie również nieściśle).

Uw. Wydanie niniejsze opiera się na powyższych przekazach, nieuwzględnia jednak notorycznych błędów.

In nomine Domini amen. Noverint universi presentes et futuri, quod[a] nos frater Andreas Dei gracia episcopus Wilnensis[b] ecclesie sana mente[c], sospes corpore et matura deliberacione | prehabita[d] ...[e] considerantes, quod de facili corpus humanum sit

33. [a] *opuszcza ks. Herburt* [b] Vilnensis *Lib. I* [c] *tu luka na jeden wyraz u ks. Herburta* [d] *tak wszystkie teksty* [e] *wyraz w oryginale widocznie był już nieczytelny: ks. Herburt ma* honeste *poprawiane; Lib. I i Narbutt* servatis; *wedle ks. Kurczewskiego wyraz ten jest w kopjarzu nieczytelny*

mutabile omnisque homo mortalis existat ac sue future[f] corrupcionis certus, hore tamen mortis certitudinem nullus habet: cupien|tes igitur futuris periculis obviare, ne decedere valeamus aut iudicaremur[g] intestati, nostrum ultimum testamentum[1] et nostram ultimam voluntatem nuncupantes, ordinacionem seu disposicionem | de bonis nostris et rebus ordinamus, disponimus ac scribi facimus, petimus et postulamus per te Nicolaum infrascriptum ad habendam perpetuam seu perhennem memoriam in futurum, invocantes[h] ad hoc testimonium hic astancium personarum; et si quod testamentum seu testamenta, codicellum seu codicellos, donacionem seu donaciones vel quamlibet aliam voluntatem, ordinacionem seu disposicionem olim fecimus, condidimus seu ordinavimus, illam, illa, illum, illos presenti testamenti testimonio cassamus, revocamus, anullamus, irritamus penitus et infringimus et nullius momenti esse volumus et valoris, sed hoc presens et nuncupatum testamentum et ultimam nostram voluntatem, quod seu quam nunc facimus, modis omnibus volumus valere ac de bonis ac[i] rebus nostris ordinamus[j], quod seu que sequuntur in hunc modum.[k] Inprimis quidem commendamus animam nostram Altissimo Creatori et Gloriose Virgini Marie, matri eius, totique curie civium supernorum et beatis Stanislao et Ladislao dicte nostre Vilnensis ecclesie patronis ac beato[l] Francisco confessori glorioso, dum et quando ab huius carnis ergastulo fuerimus liberati. Corpori autem nostro volumus et eligimus ecclesiasticam sepulturam in capella nostra, quam fundavimus et construximus[m] circa cathedralem ecclesiam prefatam[n], fundata tamen specialiter in honore[o] Corporis Christi, omnium Sanctorum et Francisci confessoris venerandi. Circa vero disposicionem et ordinacionem rerum nostrarum eligimus et ordinamus veros et legittimos executores honorabiles viros dominos Jacobum[p] decanum, Petrum plebanum de Wartha[2], Michaelem altaristam, Jacobum procuratorem[q] in Ponary[3], Beruoldum et Mathiam prelatos[r] et canonicos ecclesie supradicte, presertim[s] executores huius testamenti, ut modum subscriptum teneant et penitus non excedant, et quod eciam de dictis bonis et rebus nostris ultra disposicionem nostram excrescentibus, prenominati[t] executores iuxta beneplacitum eorum ordinent et disponant, prout eis Altissimus inspirabit. Inprimis igitur damus et legamus nostre ecclesie Wilnensi[b] et ipsius capitulo perpetue[u] possidenda duo pontificalia meliora in pargameno scripta, unum ex eis novum, secundum vetus eiusdem rubrice ut primum, tercium autem antiquum rubrice Romane curie, et breviter alios omnes libros, quotquot

---

33. [f] fore *Lib. I i Narbutt;* ferre *ks. Herburt* [g] *tak ks. Herburt;* videremur *Lib. I i Narbutt* [h] involventes *ks. Herburt* [i] et *ks. Herburt* [j] ordinavimus *ks. Herburt* [k] *tu odstęp na jeden wyraz u ks. Herburta* [l] sancto *ks. Herburt* [m] constituimus *Lib. I; ks. Herburt opuszcza ten wyraz* [n] praedictam *ks. Herburt; obok na marginesie Lib. I inną współczesną ręką:* Capella episcopi in catedrali ecclesia [o] honorem *ks. Herburt i Narbutt* [p] *we wszystkich odpisach stanowczo mylnie* Janussium *zamiast* Jacobum, *który jest wśród świadków niniejszego testamentu i w dokumencie z 1. XII 1398 (zob. niżej Nr 34 str. 61)* [q] praesentem *popr. na* procuratorem *ks. Herburt* [r] palatinum *Lib. I przekreślone i nowoczesną ręką najpierw ołówkiem a następnie atramentem poprawione na* prelatos [s] praesentium *ks. Herburt* [t] *tak u Narbutta;* et *Lib. I; ks. Herburt wypuszcza wolne miejsce na jeden wyraz, w które następnie inna ręka wpisała wyraz* Et [u] perpetuo *ks. Herburt*

33. [1] *Na krótko przedtem, dnia 12 października 1398 r. biskup Andrzej znajduje się przy boku Witolda, gdy występuje wraz z biskupami Henrykiem warmińskim i Henrykiem sambijskim jako świadek pokoju zawartego przez Witolda z Zakonem. Bunge, Liv.-Esth. u. Curl. Urkundenb. T. IV (Reval 1859) Nr 1478 i 1479 kol. 222 i 1479 kol. 227.* [2] *Warta, miasto nad rzeką Wartą w woj. sieradzkiem* [3] *Ponary zob. wyżej Nr 17 str. 31 przyp. 1.*

habuimus, prout continentur nominati[v] expresse in capituli registro[4]. Clenodia quoque argentea et de ipsis quedam deaurata, que omnia sequuntur summatim in registro[w] speciali: primo septem scuttellas[x] argenteas, quarum videlicet[y] quelibet alteri imponitur; pelvim[z] cum tectura; duodecim coclearia[aa] argentea; furcam argenteam factam[bb] pro cibariis de scutellis recipiendis; dentes weprinos ex utrisque finibus argento deaurato circumdatos[cc] cum kathena argentea in toto deaurata[dd]; cubellos seu cyphos argenteos septem in uno nido constructos cum tectura in circumferenciis deaurata; cistulam[ee] argenteam pro vino et aqua fabricatam et pro divinis bene dispositam; duos cubellos argenteos, ambo unius equalitatis cum tenaculis deauratis, quorum unus alteri superponitur[ff]; cyphum de radice nucis inclusum argento; octo scutellulas[gg] parvas, de quibus specialiter comedere solebamus; cultellos magnos mensales, equales[hh] pro una vagina, et tercius cultellus parvus circa eosdem maiores continetur, et alios duos cultellos similiter mensales specialiter in una vagina; cubellum argenteum, rotundum, deauratum cum tectura ipsius deaurata eciam, in cuius cubelli tectura supra[ii] est unicor-

33. [v] nominatim *wszystkie odpisy;* summatim *ks. Kurczewski* [w] *tak w ed. Narbutta;* numero *Lib. I;* indexo *ks. Kurczewski;* nostro *ks. Herburt* [x] *tak w ed. Narbutta;* scultellas *Lib. I* [y] una *ks. Herburt* [z] pelvis *Lib. I oraz ks. Herburt dopisane inną ręką* [aa] coclaeria *Lib. I* [bb] *Lib. I ma ten wyraz na marginesie znacznie późniejszą ręką* [cc] circumdatas *Lib. I* [dd] coniunctos *dod. ks. Herburt* [ee] *tak przyjmuje ks. Kurczewski; Lib. I i Narbutt* instullam, *poczem Narbutt dodaje* ampullam; *w Lib. I wyraz ten objaśnia ks. Herburt* cistula; *w tekście ks. Herburta* intulam argenteam [ff] supponitur *Lib. I;* superimponitur *ks. Herburt* [gg] scutellas *Narbutt i ks. Kurczewski* [hh] *brak u Narbutta* [ii] super *ks. Herburt*

33. [4] *W księgach Metryki Koronnej T. XI str. 124 wśród aktów z lat 1459/60 mieści się poniższy zapisek inwentarzowy katedry wileńskiej z r. 1398 z nagłówkiem ręką w. XVII:* Descripcio cuiusdam libri in ecclesia Vilnensi depositi, *który się tu w pełnym tekście przytacza:*

Anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo octavo serenissimus princeps dominus Wladislaus Dei gracia rex Polonie Lithvanieque princeps supremus et heres Russie etc. cum inclita domina Hedvigi invictissimi Lodvici regis Hungarie nata, consorte sua carissima, hunc librum passionalis per strenuum militem Clementem de Moskorzow regni Polonie vicecancellarium, capitaneum Sanocensem, iussit comparare temporibus illustris et magnifici principis domini Vitoldi ex parte regni Polonie supremi ducis Lithvanie et reuerendi in Cristo patris domini Andree primi episcopi Vilnensis ac eciam strennui militis domini Spithkonis palatini Cracouiensis et domini terre Podoliensis, ad laudem Dei Omnipotentis ac eius Genitricis Marie Virginis Gloriose, necnon ad honorem sanctorum Stanislai episcopi et martiris et Ladislai confessoris et patronorum eclesie Vilnensis. Cui eclesie liber presens passionalis per eosdem dominos regem et reginam Polonie est delegatus ad perhennem memoriam pro sua et suorum salute predecessorum. »Sequitur prohemium et incipit hic *(ten wiersz inną współczesną ręką:)* Universum tempus presentis vite in quatuor partes distinguitur etc. Sequitur capitulum secundum de adventu Domini et incipit sic: Adventus Domini per quatuor septimanas agitur etc. Capitulum penultimum de dedicacione eclesie et incipit sic: Dedicacio eclesie inter alias festivitates solenniter ab eclesia celebratur etc. In capitulo ultimo sequitur evangelium Nicodemi«.

Pasjonał ten jest znaną »Legenda Aurea«, z której przytoczony jest początek i koniec. Tekst tego zapisku z tego samego źródła lecz bez żadnego objaśnienia u Wierzbowskiego, Materjały do dziejów piśmiennictwa polskiego (Warszawa 1900) T. I str. 1 nr 1 oraz regest w Matricularum Summaria T. I str. 118 nr 33.

nus[jj] exsculptus et intra tecture[kk] cervus et in fundo eiusdem cubelli intra leo. Infulam gemmis et ceteris lapidibus decusatam seu coronam episcopalem; baculum argenteum seu curvaturam deauratam cum ap(p)endili sericeo, gemmis in vertice appendilis eiusdem decoratam; chirothecas[ll] episcopales cum annulis duobus aureis, in quorum uno est zaphyrus[mm] flaveus sed in secundo est gemma magna, quam cum annulo serena[nn] princeps dedit Anna ducissa Lythwanie[oo]; tercium annulum magnum, argenteum, totum deauratum, in quo est lapis beryll[pp] et sub eodem lapide reliquie optime continentur; crucem deauratam in toto, in qua Lignum vite cum reliquis reliquiis est inclusum; corporale bonum et capsa[qq] eiusdem corporalis est formositer auro texta et duo noduli[rr] de gemmis conformati in clausura capse[ss]; duo manutergia optima, auro texta et fulcita, data per supremam[tt] ducissam[5], et alia sex manutergia in aliquibus locis serico consuta pro curvatura bene apta. Pro capella vero nostra, in qua sepulturam eligimus[uu], ut supra expressum est, et altari in ea fundato[vv], pro qua capella et altarista eiusdem altaris damus et legamus perpetue[u] ornatum presbiteralem, videlicet humerale, albam, cingulum, stolam et casulam nigram, quem ornatum ex integro excellens princeps domina Anna eadem ducissa Lythwanie dedit nobis pro nostro ornatu amisso[ww]; dalmaticas duas nostras[xx] meliores, tapete melius[yy], pulvinar valencius, superpilicium nobis per supremam[zz] ducissam datum; ornatum altaris integrum, videlicet pallas cum appendili de n a s z y e s s z[aaa]; missale nostrum melius rubrice fratrum minorum seu Romane Curie ad modum viatici seu breviarii, et secundum missale magnum, notatum[6], quod habetur in Nyemenczany[bbb]; duos calices argenteos deauratos, minor[ccc] ex eis ab extra sculptus, in quibus his omnibus iam dictis continue legere et celebrare missas solebamus; psalterium novum viaticum seu breviarum nostrum rubrice Romane Curie[ddd]; cappam nostram choralem, duas quoque purpuras: una cottidiana ruffi coloris in toto pro sepulchro nostro tegendo diebus singulis ferialibus, secundam brunatici et glauci coloris, que diebus nobilibus[eee] debet superponi nostro sepulchro, et pro his rebus omnibus conservandis duas ladulas meliores assignamus. Et ad hec duos equos valenciores inter omnes nostros equos, videlicet poledrum[fff] meliorem, in quo soli equitaveramus vulgariter l y s s y s z r z e b y e c z et alium, quem nobis dedit noster filiaster Stanislaus Nemsta[ggg] [7], pro laboribus et necessariis capelle antedicte damus et legamus; qua[hhh] perfecta et ex toto constructa vendantur dicti equi et pro ampliori decore convertantur. Item pro sepultura nostra et exequiis peragendis damus et legamus[hhh]: primo ad beatos Stanislaum martirem et Ladislaum confessorem, patronos pyos nostre Wilnensis ecclesie,

---

33. [jj] unicorvus *Narbutt* [kk] *tak we wszystkich tekstach; ks. Kurczewski ma* lectum [ll] cirotecas *Lib. I;* chirotecas *ks. Herburt* [mm] zaphirus *Lib. I;* saphirus *ks. Herburt* [nn] *tak ks. Herburt i Narbutt;* serenissima *Lib. I* [oo] *Lithuanie Lib. I i Narbutt* [pp] labyl Beryll *Lib. I;* beryll(us) *ma ed. Narbutta* [qq] *tak ks. Herburt popr. z* cappa *jak ma Narbutt;* cappam *Lib. I* [rr] Moduli *Lib. I* [ss] *tak Lib. I i ks. Herburt;* cappe *Narbutt* [tt] *tak ks. Herburt i Narbutt; w Lib. I brak tego wyrazu* [uu] elegimus *ks. Herburt* [vv] *na marginesie Lib. I tą samą ręką współczesną co wyżej:* capella episcopi et altare in ea fundatum [ww] *Narbutt po* amisso *kładzie słówko* sic *a w przypisku objaśnia zupełnie błędnie* a missa [xx] rubras *ks. Herburt* [yy] *Lib. I brak tych dwóch wyrazów* [zz] *tak ks. Herburt;* dominam *Narbutt; Lib. I opuszcza ten wyraz* [aaa] Nassyesz *ks. Herburt;* Naszycsz *Narbutt* [bbb] Nemenczany *ks. Herburt;* Nemenczuny *Narbutt* [ccc] mior *Lib. I* [ddd] *Narbutt ma tylko:* psalterium nostrum Romane Curie; nostre *Lib. I* [eee] *tak we wszystkich tekstach, zapewne za* solemnibus, *jak w ed. ks. Kurczewskiego* [fff] poledarum *Lib. I* [ggg] Nemska *Lib. I* [hhh] - [hhh] *w Lib. I opuszczone; tekst ten podaje Narbutt z Or.*

33. [5] *T. j. królowa Jadwiga.* [6] *T. j. z nutami.* [7] *Rodzina Niemstów wedle Długosza była h. Jastrzębiec (Lib. Ben. I, II).*

quinque ulnas panni et unum currum cum tectura et duobus equis et unam purpuram; ad sanctam Annam intra muros castri Wilnensis quinque ulnas panni; ad Beatam Virginem in suburbio castri Wilnensis ad Fratres Minores similiter quinque ulnas panni; in Oschmanam[iii][8] quinque ulnas panni et unam sexagenam grossorum; item in Lydam[9] quinque ulnas panni cum una sexagana grossorum; item (in) Bistriciam[jjj][10] similiter quinque ulnas panni et unam sexagenam grossorum[kkk], et in Mednyki[11] tantum quinque ulnas panni. Insuper damus et legamus omnibus canonicis circa ecclesiam nostram[lll] kathedralem residentibus, dum nos decedere contingerit, cuilibet eorum per unam sexagenam grossorum, et vicariis tunc eciam presentibus[mmm] circa ecclesiam predictam eorum cuilibet per mediam marcam grossorum. Item domino Petro canonico Wilnensi et[nnn] plebano de Wartha[o] togam brunaticam sive ruffam, pellibus sobolinis subductam specialiter, et Michaeli canonico et plebano de Nemenczany[ooo][12] togam nigram pellibus mardurinis subductam, quam nobis inclitus princeps dominus Witoldus[ppp] dederat, eciam specialiter damus et presentibus assignamus. Item sororibus nostris germanis scilicet Beate pelles mardurinas nostras meliores novas et Cristine tecturam novam mardurinam, panno griseo tectam[qqq] seu toral[rrr] nostri lecti. Item damus et legamus unum currum falcatum pro cemento, lateribus et aliis necessariis pro predicta capella decendis. In quibus omnibus premissis executorum premissorum conscienciam ad exequendam execucionem prehabitam Altissimi advocato[sss] suffragio firmius oneramus, ut compleant intrepide prenotata in hoc advocato consensu venerabilium fratrum nostrorum videlicet Wilnensis capituli, de quorum voluntate et consensu actum presens nostrum testamentum et ultimam nostram voluntatem ipsam cupimus fore ratam. In cuius rei testimonium nostrum et dicti nostri[ttt] capituli sigilla presentibus sunt appensa. Datum et actum[uuu] Wilne, in vigilia beatorum Symonis et Jude apostolorum anno Domini millesimo trecentesimo[vvv] nonagesimo octavo[www]. Presentibus honorabilibus viris dominis Jacobo[xxx] decano, Martino custode, Petro de Wartha, Joanne Bohemo, Michaele de Nemenczany, Beruoldo[yyy], Mathia de Troky, Jacobo procuratore, Nicolao suf(f)raganeo et Kyncza prelatis et canonicis dicte nostri Wilnensis ecclesie, ceterisque quam plurimis[zzz] fidedignis.

Et ego Nicolaus Nicolai de Cracovia clericus ... publicus ... auctoritate ... postulacioni ... celebrato omnibusque et singulis premissis... prelatis et canonicis ac aliis fidedignis testibus ... interfui, eidemque decreto postulacionis me manu propria subscribens, signo ... et consuetis consigno in fidem et testimonium omnium premissorum ad hoc vocatus specialiter et rogatus.

---

33. [iii] Oszmena *ks. Herburt* [jjj] Bistritiam *ks. Herburt* [kkk] *Narbutt opuścił* [lll] praedictam *Lib. I, poczem ma przekreślony wyraz* eorum; *Narbutt i ks. Herburt zamiast* predictam *mają* nostram [mmm] manentibus *ks. Herburt* [nnn] *brak w Lib I* [ooo] Nemyenczyna *Lib. I* [ppp] Vitoldus *Lib. I* [qqq] *opuszcza Lib. I* [rrr] tarat *ks. Herburt* [sss] prehabito *Narbutt* [ttt] *brak u Narbutta* [uuu] *brak tych dwóch wyrazów u Narbutta* [vvv] tricentesimo *Lib. I* [www] primo *ks. Herburt* [xxx] *tak w tekstach, chociaż wyżej* (*zob. Nr 33 str. 56 przyp. p*) *jest nazwany* Janussius [yyy] Bervaldo *Narbutt;* Berrvoldo *ks. Herburt* [zzz] pluribus *Lib. I*

33. [8] *Oszmiana 7 mil od Wilna przy trakcie do Mińska, dawny gród książęcy, dziś stolica powiatu.* [9] *Lida zob. wyżej Nr 8 str. 16.* [10] *Bystrzyca zob. wyżej Nr 18 str. 32.* [11] *Miedniki zob. wyżej Nr 4 str. 10.* [12] *Niemenczyn zob. wyżej Nr 4 str. 10.* [13] *Ks. Fijałek, Pierwszy biskup sufragan wileński, którego nie było (Kwartalnik Teologiczny Wileński); zob. wyżej Nr 19 str. 48.*

34.

Wilno na kapitule, 1 grudnia (1398).

Kapituła wileńska w pełnym swym składzie z Jakubem dziekanem i Marcinem kustoszem na czele, zebrana w kaplicy katedralnej Bożego Ciała, po śmierci i pochowaniu biskupa Andrzeja, zmarłego 14 listopada 1398, za zgodą Władysława Jagiełły i księcia Witołda wybiera Jakuba minorytę syna Jana Plichty, dawniej lektora krakowskiego a teraz wikarjusza litewskiego tegoż zakonu, postuluje go na biskupa i intronizuje, przedstawiając go papieżowi z prośbą o zatwierdzenie tego aktu i o pozwolenie na konsekrację.

Or. brak. Znajdował się on jeszcze w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej w r. 1830 według jej katalogu z tegoż roku na str. 16 w dziale Przywilejów (N. 2⁰) pod pozycją 6, z zapiskiem: Electio Jacobi Plichta Franciscani in episcopum Vilnensem secundum, na pargaminie bez pieczęci.

Kop. Lib. I k. XLIII—XLV z nagł.: Postulacio Jacobi monachi a canonicis Vilnensibus in episcopum Vilnensem et confirmacio, intromissio ac solennisacio. *Obok na marginesie współczesną ręką* Lectum *oraz ręką ks. M. Herburta* Inscr., *który też ponumerował prałatów i kanoników podpisanych.*

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamk. T. II str. 306—308 (z opuszczeniem większej części formuł końcowych).

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. T. I str. 27/8 z powołaniem się na »Archiwum Dyecez.« (niewłaściwie, bo Kapitulne) i wypisy ks. M. Herburta.

Uw. Dnia 5 maja 1399 imieniem tegoż biskupa Janusz z Lubienia (de Luben) *dekretów doktor zobowiązuje się* quod in partibus taxabitur *(t. j. do taksy prowizyjnej, należnej Kurji); ob. Abraham Wł., Sprawozdanie z poszukiwań w archiwach i bibljotekach rzymskich w latach 1899—1913 (Arch. Kom. Hist. S. 2 T. I str. 26 ex Libris Obligationum T. 52 k. 114). Notatę tę podał także C. Eubel O. F. M., Bullarium Franciscanum T. VII (Romae 1904) str. 99 nota 9 ad N⁰ 290. — Wydaje się ten dokument z Lib. I.*

Sanctissimo in Cristo patri et domino domino Bonifacio superna providencia sacrosancte ac universalis Ecclesie summo pontifici et pape nono, Jacobus decanus et Martinus custos ac ceteri omnesque et singuli canonici et totum capitulum ecclesie Vilnensis oraciones in Christo devotas cum reverencia humillima ac pedum oscula beatorum. Sacrorum canonum sancciunt sanctiones, quod cathedrales ecclesie pastoris solacio destitute diu vaccare non debent et precipue de novo fundate, ne in spiritualibus et episcopalibus propter diuturnam vacacionem grave dispendium paciantur. Defuncto igitur reverendo patre fratre Andrea ordinis Minorum, predicte ecclesie nostre episcopo et pastore, nuper de anno Domini millesimo tricentesimo nonagesimo octavo quattuordecima die mensis novembris, et ipsius corpore cum debita reverencia tradito ecclesiastice sepulture, ne ipsa ecclesia viduitatis sue incommoda diucius deploret, fuit a nobis tunc circa ecclesiam eandem presentibus die dominico post festum sancti Andree apostoli concorditer ad eleccionem futuri pontificis celebrandam, citatis absentibus ac aliis omnibus, qui de iure et consuetudine eidem eleccioni interesse debebant, extunc convenientibus nobis in unum ac ecclesiam Vilnensem predictam in capella Corporis Christi et conclavi eiusdem Vilnensis ecclesie, in quibus capitulariter convenire consuevimus et

congregari, deliberacionibus et tractacionibus diligentibus prehabitis, post discussiones multiplices placuit nobis per viam scrutinii de pastore ydoneo et negocio eleccionis procedere, et tandem omnes unanimiter hora terciarum vel quasi, divino invocato auxilio nullo penitus discordante, non coacti nec compulsi, divina favente clemencia, ex consensu serenissimi principis domini Vladislai Dei gracia regis Polonie, summi principis Lythuanie et heredis Russie et fundatoris, ac illustris Allexandri alias Vitowti ducis Lythuanie et Russie terrarum etc., in devotum virum fratrem Jacobum ordinis Minorum, natum quondam Joannis dicti Plychta quondam lectorem Cracoviensem, nunc vero vicarium Lythuanie, eiusdemque nacionis et lingue, qui hucusque laudabiliter vixit in eodem officio, discretum, idoneum, de legitimo thoro procreatum, moribus et sciencia illuminatum, sacerdocio et etate legitima constitutum, in spiritualibus et temporalibus idoneum, cautum et circumspectum, duximus vota nostra et in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti ipsum postulavimus et presentibus postulamus in episcopum ecclesie nostre supradicte et pastorem. Eademque postulacionem sic solenniter celebratam approbamus, ratamque habuimus et habemus; ipsoque requisito et humiliter consenciente, publicataque postulacione eiusdem, ipsum prefatum fratrem Jacobum nostrum postulatum ad altare maius hympnum gloriosum »Te Deum laudamus etc« solenniter decantantes conduximus et ad stallum pastorale intronizavimus iuxta morem solitum et consuetum, postulacionemque eandem clero et populo intimavimus et fecimus publicari. Eapropter Sanctitati Vestre tam devote quam humiliter duximus voce unanimi supplicandum, quatinus postulacionem nostram sic solenniter et canonice celebratam et in presenti decreto conscriptam Vestra Sanctitas confirmare et eidem nostro postulato munus confirmacionis et consecracionis impartiri dignetur graciose. Et ut Sanctitas evidencius cognoscat omnium vota nostra in predictis omnibus et singulis concordasse, presens decretum postulacionis scribi et sigilli nostri capituli appensione fecimus roborari. Actum et datum in nostro capitulo predicto, anno, die, loco quo supro.

Et ego Jacobus dictus Sazin decanus predicte ecclesie postulacioni predicte solenniter celebrate omnibus et singulis premissis una cum infrascriptis prelatis et canonicis presens interfui, eidem decreto postulacionis me manu propria subscripsi, sigillo et nomine meis consuetis consignavi in fidem et testimonium omnium premissorum.

Et ego Martinus custos predicte ecclesie postulacioni predicte solenniter celebrate omnibus et singulis premissis una cum infrascriptis prelatis et canonicis interfui eidemque decreto postulacionis me manu propria subscripsi, signo et nomine meis solitis consignavi in fidem et in testimonium omnium premissorum.

Et ego Be(r)uoldus[a] canonicus predicte ecclesie postulacioni predicte solenniter celebrate omnibus et singulis premissis una cum infrascriptis prelatis et canonicis presens interfui, eidemque decreto postulacionis me manu propria subscripsi, signo et nomine meis solitis consignavi in fidem et testimonium omnium premissorum.

Et ego Petrus dictus Gestrabecz canonicus predicte ecclesie postulacioni predictae solenniter celebrate omnibus et singulis premissis una cum infrasciptis prelatis et canonicis presens interfui, eidemque decreto postulacionis me manu propria subscripsi, signo et nomine meis consuetis consignavi in fidem et testimonium omnium premissorum.

Et ego Michael canonicus predicte ecclesie postulacioni predicte solenniter celebrate omnibus et singulis premissis cum infrascriptis prelatis et canonicis presens in-

34. [a] Beuoldus *Lib. I*

terfui, eidemque decreto postulacionis me manu propria subscripsi, signo et nomine meis solitis consignavi in fidem et testimonium omnium premissorum.

Et ego Mathias canonicus predicte ecclesie postulacioni predicte solenniter celebrate omnibus et singulis premissis una cum infrascriptis prelatis et canonicis presens interfui, eidemque decreto postulacionis me manu propria subscripsi, signo et nomine meis solitis consignavi in fidem et testimonium omnium premissorum.

Et ego Nicolaus canonicus predicte ecclesie postulacioni predicte sollenniter celebrate omnibus et singulis premissis una cum infrascriptis prelatis et canonicis presens interfui, eidemque decreto postulacionis me manu propria subscripsi, signo et nomine meis solitis consignavi in fidem et testimonium omnium premissorum.

35.

Wilno, 4 grudnia 1398.

Brat Jakub biskup wileński przyrzeka i zobowiązuje się zachować w niewzruszonej mocy wszystko, co kapituła wileńska uzyskała od poprzedniego biskupa Andrzeja, a w szczególności: 1) bronić katedry od wszelkich krzywd i popierać jej rozwój; 2) zachować kanoników w wolnościach i prawach, jak w innych kościołach katedralnych, z nakazem rezydencji; 3) pomnażać kościoły parafjalne, klasztorów nie zmniejszać, ale je z kościołów parafjalnych usunąć; 4) zachować w mocy testament swego poprzednika jako też inne testamenty (kanoników); 5) spory swoje z członkami kapituły wobec niej ugodowo załatwiać; 6) bronić kościoła i członków kapituły w razie ich zatargu z książętami lub szlachtą; 7) wreszcie nadaje kapitule prawo karania klątwą krzywdzicieli i zaborców dóbr i dziesięcin kościelnych.

A. — *Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin o wymiarach 36 × 25·7 + 3·8, średniej grubości, dobrze zachowany, tylko na zagięciach trochę rdzą splamiony i wytarty. Pierwsza litera przeciągnięta nieco na marginesie.*

Pieczęć wikarjusza kontraty litewskiej wisi na pasku pergaminowym; podłużna, ostroowalnego kształtu, średn. 44 × 26 mm., wyciśnięta w czarnym wosku. Obszyta w wieku XVII/XVIII w biały wełniany woreczek, zapewne już wówczas nadniszczona, uległa obecnie prawie zupełnemu skruszeniu i całkowitemu zanieczyszczeniu; na szczęście wierzchnia warstwa czarnego wosku z wyciskiem pieczęci dochowała się w przeważnej części, acz rozłupana na kilka kawałków; brak dolnej części, górnej i kawałeczka na prawym (heraldycznie) brzegu. Z pozostałych kawałków i kawałeczków po odrzuceniu woreczka złożyło się starannie pieczęć, która wyobraża na tle ozdobionem ornamentem roślinnym P. Jezusa wiszącego na krzyżu, którego adoruje zachowana prawie w całości postać klęcząca pod krzyżem z prawej strony, z twarzą zwróconą en face, głową odkrytą, w ubiorze mnicha franciszkańskiego; nogi P. Jezusa, o ile rozpoznać można, każda z osobna są przybite. W otoku napis minuskułą gotycką: s * wic|ary, lytwan ... [or]|dini[s f]ratr | mi ... *Pieczęć ta wraz z resztkami pozostałej na pasku zwietrzałej miseczki, odrestaurowana w roku 1922, znajduje się w pudełku, na pokrywce przyklejono zlepione w całości pozostałe kawałki (zob. niżej podobiznę).*

Zapiski in dorso: 1) *na złożeniu spodniem ręką w. XVIII uwydatniony zapisek starszy z w. XVII lub może XVI:* Approbatio libertationum capitularium a Jacobo episcopo Viln(ensi) A. 1398; *ta data znajduje się powtórzoną dawniejszą ręką na złożeniu*

wewn.; tamże na dole ręką w. XVIII/XIX: NB. Jest. 2) *na złoż. wierzchn. zapisek ręką ks. Grudzińskiego, podający obszerne streszczenie aktu:* Sponsio Rdmi Jacobi episcopi Vilnensis ordine secundi, favore vv. capituli facta, quod scilicet omnia gesta><molestatores in dioecesi Vilnensi existentes excommunicare concedit cum plena et omnimoda potestate in praemissis; *zaraz poniżej tą samą ręką:* Connotatum a⁰ 1753. *Przy końcu tego zapisku w ostatnich dwu wierszach znajduje się znak V z literą S w prawej lasce, uwydatniony ręką, która poprawiła kilka wyrazów tegoż zapisku. Znak ten archiwalny przywodzi »Spisanie przywileiow« kapituły wileń. z r. 1641 (k. 6 poz. 3). W rejestrze dokumentów pergaminowych kapituły wileń. z połowy w. XVIII (zob. wyżej Nr 20) przywiedziona jest treść tegoż dokumentu pod nrem 7 w tem samem brzmieniu co i powyższy zapisek z r. 1753, tylko z kilku nieznacznemi odmiankami i dodaniem:* quod est in pargameno latine scriptum cum appenso sigillo. — *Sygnatury: z w. XVII* N⁰ 4 *(uwydatniona ręką późniejszą), obok ręką w. XVIII:* N⁰ 8. *Poniżej zapisku z r. 1753 z prawej strony innemi rękami z w. XVIII:* 1398 N⁰ 7mo.

Kop. Lib. I k. XVI—XVII nr 15 z nagłówkiem: Obligacio Jacobi episcopi capitulo facta per modum iuramenti et quod capitulum potest cittare, excommunicare et absolvere omnes suos iniuriatores. *Obok ręką współczesną* Lectum, *oraz ręką ks. M. Herburta* II⁰ Inscr., *który nadto poprawiał tekst i umieścił numerację. Dwie poprawki w tekście ręką ks. Kurczewskiego. Odpis niedbały.*

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamk. T. II str. 25/6 (z Lib. I).

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. T. I str. 29/30.

Frater Jacobus Dei gracia episcopus Wilnensis wenerabilibus viris dominis decano omnibusque et singulis canonicis tocius capituli nostre Wilnensis | ecclesie kathedralis, salutem in Domino. Pastoralis cura solicitudinis super hoc nobis divina disponente clemencia conpellit sub|ditorum suorum in remediis vigilare. Nolentes itaque, quantum in nobis est, vobis totique capitulo aliqualiter deesse, ymmo pocius | prodesse, vobis sub maioris certitudinis evidencia promittimus et presentibus obligamur, quod omnia et singula facta, acta sive sint perpetua sive temporalia, que per wenerabilem patrem felicis recordii dominum Andream, nostrum immediatum predecessorem, de vestro conformi consensu facta sunt et fuerunt litteris evidentibus roborata, volumus habere rata, grata atque firma, eaque prorsus omnimoda temporalia temporaliter, perpetua vero perpetue nostris litteris ratificare et totaliter approbare, aliaque quibuscumque nominibus et modo vocitari potuerint et presertim ea que subsequuntur inviolabiliter observare. Primo et principaliter promittimus et volumus nostram Wilnensem ecclesiam kathedralem ab omnibus imminentibus iniuriis et molestiis defendere et fideliter tueri et in omnibus licitis et honestis ubilibet promovere eique qua decet reverenciam Deo principaliter exhibere. Eciam volumus vos omnes et singulos tamquam nostros canonicos, prout in aliis ecclesiis kathedralibus pro conswetudine habetur, liberos habere, et si aliquem ex vobis de dyocesi nostra ad partes suas transire contingerit, ponat vicarium, qui propter negligencias et pericula in ecclesia kathedrali adimpleat vices suas, et quemlibet canonicum ex vobis sicut in suo honore invenimus de primo ad ultimum in eodem iure et honore eundem volumus tenere, et si aliquis intrusus contra aliquem ex vobis aliquit attemptare voluerit, fideliter se opponere volumus et promittimus pro vobis et pro quolibet nostro canonico contra intrusum. Verum eciam ecclesias parrochiales augere volumus, monasteria non minuere, sed loca pro ecclesiis parrochialibus fundata inibi monasteria, si que sunt constructa, illa remota et deposita in ecclesias parrochiales volumus creare. Testamentum quoque per predictum nostrum predecessorem de rebus et bonis suis dispositum

et ordinatum, et si quod vel que testamenta fieri possunt in posterum volumus firmissime et inviolabiliter observare. Et si aliquid de iure vel de facto cum aliquo ex nostris canonicis[a] nos agere contingerit, coram vobis et nostro capitulo illud discernere volumus et non coram alio amicabiliter componendo. Et si, quod absit, aliquem ex principibus vel nobilibus se contra ecclesiam nostram predictam vel contra aliquam personam ecclesiasticam manu seculari arguere contingerit, contra illum pro ecclesia et persona eiusdem ecclesie se fideliter opponere volumus incessanter. Premissis idcirco omnibus et ipsis non obstantibus vobis totique capitulo presentibus offerimus, ut possitis et valeatis omnes iniuriatores, occupatores violentos decimarum vestrarum et aliarum rerum quarumlibet raptores ac hominum vestrorum et ecclesie molestatores in dyocesi nostra existentes[1] sentenciis excommunicacionum premissa canonica monicione et aggravacionum innodare et ipsos ab eisdem sentenciis, habita satisfaccione de premissis, absolvere de premissis auctoritatem nostram damus et committimus plenam et omnimodam potestatem. In cuius rei testimonium nostrum sigillum presentibus est appensum. Datum et actum Wylne, ipso die beate Barbare virginis et martyris gloriose anno Domini millesimo CCC° nonagesimo octavo[b].

Pieczęć wikarjusza kontraty litewskiej zakonu franciszkanów w Wilnie z r. 1398.

36.

Troki, 3 kwietnia 1399.

Witold wielki książę litewski nadaje na wieczność kanonikom wileńskim ziemię berezyńską »ku Strzeszynowi«, którą był nadał kniaziowi Jurjowi Tołoczce.

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin 23 × 13·5 + 4 cm. średniej grubości, wcale dobrze zachowany, tylko z kilku nieznacznemi plamkami rdzy i dziurkami, zwłaszcza na zagięciu. — Po pieczęci pozostał tylko pasek pergaminowy, u którego wisi późniejszy woreczek z w. XVII lub XVIII z zielonego sukna, przeżarty przez mole. Istniała ona jeszcze w r. 1830, jak notuje katalog Archiwum Kapituły z tegoż roku na str. 15 w dziale Przywilejów (N. 2°) pod pozycją 5: na pargaminie z pieczęcią zawieszoną, na małej ćwiartce. *O pieczęci tej zamieszcza Lelewel (zob. niżej Wyd. 1) taką wiadomość na podobiźnie:* Roku 1399 na pargaminie pieczęć wisząca na wosku wyciśnięta, nadpsuta,

35. [a] presente canonico *Lib. I* [b] quarto *popr. drugą współcz. ręką na* octavo *Lib. I*

35. [1] *Powtórzona jest ta klauzula penalna z dokumentu biskupa Jakuba z d. 30 sierpnia r. 1391 (zob. wyżej Nr 21).*

resztę tylko pobrzeżnego łacińskiego napisu zostało: witawti. — *Zapiski: a) na lewym marginesie w poprzek tekstu współczesny dacie:* Roku MDCXLII dnia V miesiąca augusta ten list od wielebney capituły Vilenskiey do act cancellariey więtszey W. X. Litt. podany *(podpis własnoręczny:)* Albertus Stanislaus Radziwiłł cancellarius MDLitt. mp.; *b) in dorso: 1) na złożeniu wierzch. zapisek bliskoczesny:* super terram datam per ducem Vithowdum ad Strzchin; *2) niżej ręką jeszcze w. XV:* super terram Berezinska 1399; *3) na złożeniu spodn. z w. XVII:* List Witolda Xcia na Brzeziny 1399 do Wil(na); *4) na złożeniu wewn. zapisek wyblakły, współczesny dacie:* Roku 1636 miesiąca Septembra 20 dnia ten list Xcia Litewskiego Witołda przez J° Mci Xdza Andrzeja Hrebocewicza pisarza Wielebney Capituły Wil. do Acth podany. † J. A. Jabłowsky *(?)* podstarości wilenski mp.; *nadto ślady innych zapisków z w. XVII i XVIII. Sygnatury:* 73 *(?)* N. 28 *(wyblakły);* 56; 79; N° 9; N. 28 *(czerwonym atramentem z pocz. w. XIX ręką zdaje się Połochowskiego).*

Wzmiankowany jest ten oryginał w fascykule sprawy kap. wil. z książętami Sanguszkami kowelskimi z ok. r. 1645 (zob. wyżej Nr 20 str. 33 w. 30) na str. 3 w ustępie »Prawo należące na ziemię Berezynską«: Przywiley Xcia Litt. Witołta fundacyey do Strzeszyna ziemie Berezynskiey pod datą roku 1399. Extract z grodu Wilenskiego actykacyey tegoż funduszu w r. 1636 *oraz w »Regestrze wziętych dokumentów z Archiwum Przew. Kapituły Wileńskiej na dobra Strzeszyn« przez X. Bohusza kantora prałata wileńskiego r. 1788 d. 9 decembra; w ustępie Fascykuł N° 13 na pierwszem miejscu:* 1399 datowanego a. 1636 septembra 20 aktykowanego w grodzie Wileńskim, Extrakt przywileju Xcia Imci Witołda na ziemię Berezyńską P. kapitule wileńskiey daną sztuka N° 1.

Kop. *1. Lib. III str. 24 nr 13 (tekst ruski). — 2. Lib. IV str. 86/7 nr 18 z nagłówkiem:* Prywiley kniazia Witołta, kotorym zemlu Berezinickuju welebney Kapitule Wilenskoy do Streszyna prydaiet *z Metryki Lit. ks. 213 k. 125 w oblacie króla Władysława IV z 5 sierpnia 1642 (tekst ruski zgodny z Lib. III). — 3. Bibl. Ossol. rpis nr 2938 (Narbuttowski) str. 238/9 nr 166ª z Metr. Lit. ks. zap. 115 k. 126 z nagłówkiem jak wyżej w Lib. IV (tekst ruski zgodny z Lib. III i IV). — 4. Kopja ruska dziś nieistniejąca, dołączona do dokumentu w »Trybunale WXL. i grodzie wileńskim aktykowanego«; wzmianka o niej w katalogu Arch. Kap. Wil. z r. 1830. — 5. Lib. I k. LVIII—LVIII' nr 33 z nagłówkiem:* Littere super terram datam per ducem Vytowdum ad Strzeschyn; *obok ręką współczesną* Lectum *(przekład polski).*

Podob. *miedziorytowa naturalnej wielkości, bez pieczęci, u Lelewela, zob. niżej* **Wyd.** *1.*

Wyd. *1. Lelewel J. w artykule pt. »Dodatek do rosprawy Daniłowicza w Nrze 17 umieszczonéy o Dyplomatyce Ruskiéy« pod nagłówkiem: »Donacya Witowda kanonikóm Wileńskim r. 1399 uczyniona«, zamieszczona w Dzienniku Warszawskim T. VI (1826 paźdz.-grud.) str. 227/8, w dwóch kolumnach: tekst ruski (czcionkami łacińskiemi) i obok przekład polski (jego własny). — 2. Akty otnos. k' ist. zap. Rossii T. I str. 28 nr 15. — 3. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 332 (z Lib. I).*

Reg. *1. Daniłowicz I., Skarbiec diplom. T. I str. 317 nr 702 z dobrą datą i ze wzmianką, że oryginał był w kapitule wileńskiej, z objaśnieniem wziętem z Lelewela o Rohaczewie, wreszcie z uwagą, że jest to »najdawniejszy akt oryginalny ze znanych dotąd w Litwie w ruskim języku, atoli nieczytelnie pisany« (!). — 2. Kraszewski J. I., Wilno T. III str. 19 z mylną datą: »we czwartek po Narodzeniu Chrystusa« 1399 r. z cytatem w przypisach na str. 29, że dokument drukowany w Dzienniku Wileńskim. — 3. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. str. 17 (z fałszywą uwagą, że jest to zatwierdzenie Witołdowe nadania Strzeszyna przez króla Jagiełłę). — 4. Prochaska A., Codex epist. Vitoldi str. 58 nr 199 na podstawie* **Wyd.** *2).*

Uw. *Tekst ruski zaczerpnięto bezpośrednio z oryginału, przekład jego polski z Lib. I.*

Tekst ruski.

My welikij knjazь Witowtъ daemъ wědanьe wsěmъ kto | na sej listъ uzozritь ili slyszitь: daliesmo ze|mlju kanownikom wilenskim na imja Berezynskaja kъ | Strěszinu, szto byli esmo dali knjazju Jurьju Tołoczku ot Rohaczewa oto imja. A w tu zemlju perwopisanuju ne ustupatisja nikomu ani Rohaczewcem ani inomu komu nižь deržjat kanownikomъ wilenskimъ k Strěszinu wěczno neporjuszno nikimže. A nato na wse dali esmo na krěpostь sej listъ i peczjatь swoju wełěli priwěsiti. A pisan u Trocěch u czetwerhъ po Welicě dni pod lěty po Roždestwě hospodni Ā. i r sta i dewjatdesjat i dewjat.

(Pod zakładką z lewej strony tą samą ręką:) Moniwid.

Przekład polski.

My xyądz wyelky Vitowth dayem wyedamye[a] wszystkym, kto na ten lysth posrzy albo czthącz vslysszy: Dalysmy szyąmyą canonykom vilenskym na ymya Brzezynska ku Strzeschynv, czo bylysmy daly xyądzv Toloczku hod Rehaczowa. A thą szyąmyą pyrwey pyssaną nyewstampycz szyą nykomv any Rohaczewczem a ynnemv nykomv, telko dzerszacz canonykom vilenskym ku Strzeschynv wyeczno nyeporuszno nykomv. A na tho na wszystko dalysmy ten lysth y pyeczacz swoye przywyessyly. Pyssan w Troczech, we czwarthek po Wyelykyey noczy latha[b] thyssacznego cztyrysta y[c] dzewenczdzesyątnego.

37.

Rzym, 25 kwietnia 1399.

Papież Bonifacy IX Andrzejowi proboszczowi klasztoru w Bystrzycy reguły św. Augustyna od Pokuty diecezji wileńskiej, na własną jego prośbę pozwala ze względu na ubóstwo budującego się klasztoru przyjąć jakiekolwiek beneficjum kościelne w tejże diecezji, nawet w nowo założonym kościele katedralnym.

Or. nie dochował się.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 66 k. CXV'—CXVI, wedle nowej numeracji k. 92'—93. Na początku na lewym marginesie ręką tekstu: de Portugr(uaro).. C., *na końcu zaś inną ręką współczesną:* N. XX. de Benevento.

Reg. Abraham W., Sprawozdanie (II) z poszukiwań w arch. i bibl. rzym. w latach 1896/7 i 1897/8 (Archiwum Kom. Hist. T. IX [1899] i odb. [Kraków 1899] str. 199).

Bonifacius episcopus, (servus[a] servorum Dei[a]), dilecto filio Andree[1] preposito monasterii Bistricensis[2] per prepositum soliti gubernari ordinis sancti Augustini de Penitencia nuncupati Willnensis diocesis, salutem (et[a] apostolicam benediccionem)[a]. Personam tuam nobis et apostolice Sedi devotam paterna benivolencia prosequentes, illa tibi libenter concedimus, que tuis oportunitatibus fore conspicimus oportuna.

36. [a] *w literze* m *trzecia laska jakby poprawiana* [b] *na początku daty na marginesie ręką współczesną* 1490, *przytem ręką dzisiejszą pytajnik a nad datą* 19 [c] *po tym wyrazie przekreślono wyraz* dwvdzestego

37. [a]—[a] *w tekście* etc., *które się uzupełnia zwyczajną formułą*

37. [1] *Data śmierci Andrzeja niewiadoma; znany jest tylko bezpośredni jego następca Wit z niedatowanego aktu prezenty króla Władysława w »Liber canc. Stan. Ciołek« ed. Caro J. T. II str. 174 nr CIII (regest tego aktu w roku śmierci Jag. 1434).* [2] *Bystrzyca zob. str. 32 Nr 18.*

Tuis itaque, qui ut asseris in terra Litwanie pro ampliacione fidei christiane in baptizando paganos eosque in fide catholica instruendo pluribus annis laborasti, prout adhuc laboras in hac parte, tuis supplicacionibus inclinati, tecum, qui eciam ut asseris monasterium Bistricense per prepositum solitum gubernari ordinis sancti Augustini de Penitencia nuncupati Willnensis diocesis, cuius prepositus existis, in dicta diocesi fundare et edificare incepisti, et cuius fructus adeo sunt exiles, quod ex illis cum canonicis eiusdem monasterii comode sustentari non potes, ut beneficium ecclesiasticum cum cura vel sine cura, eciam si in ecclesia Wilnensi, que in illis partibus in cathedralem ecclesiam noviter est erecta, fuerit, si tibi alias canonice conferatur, recipere et una cum dicto monasterio obtinere libere et licite valeas, generalis concilii et quibuscumque aliis constitucionibus apostolicis necnon statutis et consuetudinibus monasterii, ecclesie et ordinis predictorum contrariis, iuramento, confirmacione apostolica vel quacumque firmitate alia roboratis nequaquam obstantibus, auctoritate apostolica tenore presencium de speciali gracia dispensamus; proviso quod beneficium huiusmodi debitis non fraudetur obsequiis et animarum cura in illo[b] nullatenus negligatur. Nulli ergo (omnino[a] hominum liceat hanc paginam)[a] nostre dispensacionis infringere (vel[a] ei ausu temerario contraire)[a]. Si quis autem (hoc[a] attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum)[a]. Datum Rome apud sanctum Petrum, septimo kalendas maii anno decimo.

38.

Rzym, 5 maja 1399.

Jan czyli Janusz z Lubienia doktor dekretów imieniem Jakuba biskupa wileńskiego zobowiązuje się Kamerze apostolskiej złożyć należną taksę (prekonizacyjną).

Zapisek oryg. w Archiwum Watykańskiem: Oblig. et Soluc. T. 52 k. 134 zap. 1 (CXIIII) wskazany przez Abrahama w Sprawozdaniu (III) 1899—1913 (Arch. Kom. Hist. Ser. II T. I) str. 26.

Uw. Formuły tego aktu uzupełnia się tu w nawiasach na podstawie wcześniejszych regestów na k. 116', 117', 126', 128' oraz T. 52 A. k. 254.

Anno (millesimo tricentesimo nonagesimo nono), pontificatus (anno X[mo]), loco et indiccione predictis (VII[a]), die quinta maii coram presentibus[a] (reverendis in Christo patribus dominis Conrado miseracione divina archiepiscopo Nicosiensi domini nostri pape camerario, Antonio Pennensi, Augustino Perusinensi et Antonio Melfiensi episcopis, et venerabilibus viris dominis Sabba de Muscianis, Maczeo de Lamberto et Antonio de Racanaldis clericis Camere apostolice), reverendus pater dominus Jacobus episcopus Wilnensis in Litwania per venerabilem virum dominum Johannem alias Janussum de Luben decretorum doctorem, procuratorem suum ad hoc legitime constitutum, promisit Camere et collegio pro suo communi servicio id, ad quod taxabatur in partibus et quinque servicia consueta.

Solvendo totum infra annum a die[b] relacionis facta de dictis taxacionibus et pro-

37. [a]—[a] *w tekście* etc., *które się uzupełnia zwyczajną formułą* [b] illa *Reg.*

38. [a] *tu na marginesie lewym* Episcopi Wilnensis, *a na prawym* X cardinales [b] *w pierwotnem* a tempore die *przekreślone przez pisarza* tempore

ducere mandatum sufficiens infra annum. Alioquin (vos ad statum debitum reducere et totaliter mediante iusticia curabimus revocare).

39.

Rzym, 14 sierpnia 1400.

Papież Bonifacy IX mianuje Jana z Bzowa, wikarjusza kontraty litewskiej zakonu dominikańskiego a professa konwentu lwowskiego, kapłana diecezji wileńskiej, swoim kapelanem.

***Or.** brak.*

***Kop.** Archiwum Watykańskie, Reg. orig. An. XI. Litt. divers. T. VI k. 50.*

***Wyd.** Theiner A., Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. I str. 773/4 nr 1044 (z **Kop.** bez uzupełnienia skróconych formuł).*

Uw. 1. W związku z niniejszym aktem pozostaje wskazany przez Abrahama w II Sprawozdaniu (z 1896/7—1897/8) str. 221 mandat, znajdujący się w Armarium XXXI T. 36 k. 98' tej treści: Item similis processus fuit factus pro fratre Johanne de Bzowia vicario contrate Litwanie ordinis Fratrum Predicatorum, professori conventus Lamburgensis, presbitero Vilnensis diocesis. Sub data Rome apud S. Petrum etc., anno Domini millesimo quadringentesimo, indiccione octava, die quarta decima mensis augusti, pontificatus etc. anno undecimo. *Wyraz* processus *ma tu znaczenie mandatu, jak wskazuje bezpośrednio poprzedzający akt dla kościoła akwilejskiego. — 2. Akt niniejszy świadczy niewątpliwie o zamierzeniu osadzenia się dominikanów w Wilnie i na Litwie z domu lwowskiego, zapewne w myśl uchwały kapituły generalnej tegoż zakonu. Niestety akta kapituły generalnej z tych czasów są fragmentaryczne. Dopiero po upływie wieku powstał pierwszy konwent dominikański na Litwie w Wilnie.*

40.

B. m. i d. 1400 (?).

Witold nadaje przywilej na dwa jeziora benedyktynom w Starych Trokach [1].

***Or.** brak. Notata w powyższem brzmieniu o tym dokumencie znajduje się w liście Maurycego Krupowicza, datowanym w Wilnie d. 28 maja (między r. 1855 a 1858) do ks. prałata Dra teologji Mamerta Herburta, przy którym mu przesyła wykaz aktów kapituły, opisanych w otrzymanym raptularzu ks. Herburta, »jakie mogą wejść w skład pierwszego tomu Aktów Archeologicznej Komisji (wileńskiej), a niewydrukowanych ani w Dubińskim, ani w Wizerunkach, ani w Kraszewskiego Wilnie«. Pośród sześciu podanych tu w krótkich regestach aktów ostatnie miejsce zajmuje jedyny nieznany skądinąd dokument powyższy, oznaczony w raptularzu § 22. List wspomniany Krupowicza znajduje się wprawiony do rpsu Bibljoteki Krasińskich w Warszawie nr 3649 str. 222/3. Niewiadomo, czy data powyższa podana przez Krupowicza jest ścisła.*

---

40. [1] *Stare Troki, niegdyś z opactwem benedyktynów, o pół mili od miasta Trok, ówczas zamek stołeczny w. książąt litewskich.*

41.

Lublin, 19 czerwca 1403.

Na akcie Witołda wielkiego księcia Litwy, którym przyrzeka królowi Jagielle nie zawierać przymierza tak z krzyżakami w Prusiech jak i z zakonem inflanckim bez jego woli i wiedzy, pośród biskupów, otwierających poczet świadków, Jacobus Wilnensis *występuje po Piotrze krakowskim, Wojciechu poznańskim a przed Grzegorzem włodzimierskim.*

Z oryginału pergaminowego bez pieczęci, przechowanego dawniej w Bibljotece Publ. w Petersburgu, tekst ogłosił Prochaska w Cod. ep. Vit. str. 92—3 nr 267.

42.

B. m., przed 27 lipca 1405.

Witołd wielki książę litewski zakłada klasztor benedyktyński pod wezwaniem Zwiastowania NMP. w Starych Trokach diecezji wileńskiej.

Dokument fundacyjny Witołda nieznany, wiadomość zaś pozytywna o fundacji klasztoru mieści się w tekście przywileju odpustowego papieża Innocentego VII z 27 lipca r. 1405 (zob. Nr następny) oraz w obu Witołdowych dokumentach, dotyczących klasztoru w Starych Trokach (zob. Nr 60 i 70). Również i w Tyńcu, który był macierzą opactwa trockiego, utrzymywała się tradycja o założeniu tegoż klasztoru w r. 1405, niewątpliwie na podstawie tej bulli papieskiej (zob. Szczygielski, Series et notitia Trocensium abbatum).

43.

Rzym, 27 lipca 1405.

Papież Innocenty VII Borzysławowi biskupowi kijowskiemu i opatowi klasztoru benedyktyńskiego pod wezwaniem Zwiastowania NMP. w Starych Trokach, nowo założonego przez Aleksandra-Witołda wielkiego księcia Litwy, udziela prawa rozgrzeszania na każdem miejscu i nakładania pokuty nawet w wypadkach zastrzeżonych Stolicy apostolskiej tym wszystkim, którzy się przyczynią jałmużną na rzecz tegoż klasztoru.

Or. brak. Również i w Regestach Lateraneńskich z tegoż roku, z których przejrzano tomy 119—125, niema powyższego aktu.

Kop. »współczesna na ćwiartce papieru czytelnie pisana« znajdowała się w r. 1880 w Archiwum Państwowem w Królewcu, szuflada XVIIa (zob. Wyd.), gdzie jej jednak obecnie Zarząd Archiwum nie zdołał odszukać, donosząc wydawcom pismem z d. 4 stycznia r. 1928, że przypuszczalnie dostała się na inne miejsce.

Wyd. Prochaska A., Codex epist. Vitoldi str. 115/6 nr 320. Datacja vicesima septima mensis julii *nie odpowiada praktyce kurjalnej, w której datowano datacją rzymską, nie jest więc wykluczone, że ją tak rozwiązał kopista.*

Uw. Wobec braku oryginału i jego kopji królewieckiej jest się zmuszonym oprzeć niniejszą edycję na powyższem Wyd.

Innocencius episcopus, servus servorum Dei, universis christifidelibus utriusque sexus sancte matris Ecclesie filiis, presentes nostras litteras inspecturis, in partibus Lyttwanie, Russie et Mazowie terrarum et alias ubilibet constitutis, filiis nobis in Christo dilectis, salutem et apostolicam benediccionem. Licet is de cuius munere venit, ut sibi a suis fidelibus digne et laudabiliter serviatur, de habundancia sue pietatis, que merita supplicum excedit et vota bene servientibus sibi multa maiora retribuit quam valeant promereri, nichilominus tamen desiderantes Domino populum reddere acceptabilem et bonorum operum sectatorem, fideles ipsos ad complacendum sibi, quasi quibusdam allectivis muneribus, indulgenciis scilicet et remissionibus omnium peccatorum a pena et a culpa a tempore baptismatis ipsorum invitamus, ut exinde reddantur divine gracie apciores. Cupientes igitur, ut monasterium Annunciacionis Beate Marie Virginis in Antiquo Troky ordinis sancti Benedicti Wilnensis diocesis, per serenissimum ac illustrissimum principem dominum Dei gracia Allexandrum alias Wittoldum supremum ducem Lytwanie, filium nostrum carissimum, noviter erectum et fundatum ex motu, gracia et devocione speciali congruis honoribus frequentetur et eciam conservetur, et ut christifideles eo libencius causa devocionis confluant ad eundem[a] et ad eius conservacionem manus prompcius porrigat adiutrices, quo ex hoc ibidem dono celestis gracie uberius conspexerint se refectos, de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis venerabili fratri nostro Borzislao episcopo Kyouiensi ac abbati monasterii predicti vel alteri de mandato suo, quibus a data presencium pro conservacione et fabrica monasterii ac ipsius et Sedis apostolice utilitate convertenda plenam et[b] omnimodam potestatem absolvendi utriusque genus sexuum[a] concedimus, damus motu proprio et de consueta clemencia largimur, prout sibi visum fuerit eorum pro salute expedire; eandem, ubicumque eciam locorum ipsum[c] residenciam seu mansionem personalem facere contingat, habeat auctoritatem ipsorum confessionibus diligenter auditis et eis pro commissis absolucionem debitam auctoritate nostra apostolica impendere, valeat et iniungere penitenciam salutarem, eciam si talia forent, propter que dicta nostra autoritas et Sedes apostolica merito est consulenda, auctoritate predicta tenore presencium omnimodam concedimus facultatem post biennium minime valituram. Nulli ergo omnino huiusmodi liceat hanc paginam nostre facultatis, donacionis, largicionis et absolucionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem contra hoc attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Rome apud sanctum Petrum, vicesima septima die mensis iulii sub anno Domini M° CCCCV°, pontificatus nostri anno primo.

44.

Kalisz, synod prowincjonalny 18—20 maja 1406.

W akcie biskupów obecnych na tym synodzie, nadającym odpust dni 40 parafjalnemu kościołowi w Starem mieście Gdańsku, wśród biskupów po Wojciechu poznańskim a przed Grzegorzem włodzimierskim znajduje się Jacobus Wylnensis episcopus.

Wyd. Simson Paul, Geschichte der Stadt Danzig Bd. IV 1 str. 82 nr 119 z oryg. z 20 maja w Arch. P. Marji w Gdańsku nr 104 z 10 pieczęciami, pośród których jest

43. a—a *tak w edycji* b co *w kopji może zamiast* ac c *w edycji mylnie poprawione na* ipsius

i pieczęć Jakuba. Ob. inny akt z d. 18 maja tegoż roku w kopji z poł. w. XVII, wydał ks. Henryk Likowski, Synod prowincjonalny kaliski z r. 1406, w lwowskim Przeglądzie Teologicznym R. VI (1925) str. 389.

45.

Wilno, 11 czerwca 1407.

Aleksander-Witołd wielki książę Litwy i pan Rusi i t. d., z wolą i za zgodą kapituły katedralnej wileńskiej, w zamian za zbyt odległą od Wilna wieś Jarinice *w ziemi drohickiej daje kościołowi katedralnemu wileńskiemu i jego biskupom wieś Lubary z dołączeniem trzech rybaków w Bystrzycy i jezioro* Rynkuthe.

Or. w Archiwum Kapituły Kat. Wileńskiej. Pergamin dość gruby, lichej jakości, 34 × 19 + 4·8, zbrudzony i splamiony, z dziurą na początku tekstu przez myszy wygryzioną, na złożeniach popękany. — Pieczęci brak, pozostały po niej dwie dziurki oraz ślad sznurów. — Na marginesie, w inicjale, sięgającym do połowy tekstu zapisek ks. M. Herburta: NB. jest w kopii. *W tekście kilka podkreśleń ręką w. XVIII. — Na odwrociu zapiski:* a) Littera super Jarynicze *(podobną ręką bliskoczesną, co i pierwszy zapisek dorsalny na nadaniu ruskiem Witołda z 3. IV 1399; zob. wyżej Nr 36 str. 65 w. 5);* b) Vitoldi ad curiam Lyvbor et lacum Rynkouti et piscatores in Bistrzicza 1407 *(w. XVI);* c) Lubor Witoldowy fundus *(w. XVII), niżej inną ręką wyblakły zapisek:* ecclesiae Vilnensis; d) *polskie streszczenie pismem bardzo wyblakłem o zamianie wsi* Jarenicz *kościoła katedralnego wileńskiego na* Lubor *(w. XVII/XVIII). — Sygnatury:* a) 7; b) N. V *(w. XVIII);* c) N. 16 *(czerwonym atramentem, ręką niedawną, może Połochowskiego).*

Kop. 1. Lib. I 2 k. LXIII'—LXIV' z nagłówkiem: Privilegium super Jarynycze; *obok* 3 *popr. na* 4; *glossy rzeczowe na marginesie inną współczesną ręką rubro. — 2. Lib. II str. 315—317 nr 101 z nagł.:* Commutatio ab Alexandro Vitoldo facta pro bonis Jarinicze villę Lubor cum piscatoribus et lacu eidem ecclesiae Vilnensi incorporatae, *obok* Num. 4 *popr. na* VI *i ręką W. Mocarskiego* Lectum Correctum. *Odpis niezawisły od Lib. I. — 3. Lib. Magn. k. V'—VI z nagłówkiem takim samym jak Lib. II. — 4. Czart. k. VIII'—IX z tym samym nagłówkiem.*

Reg. Daniłowicz I., Skarb. dipl. T. I str. 356 nr 856 »z akt Kapituły wileńskiej« t. j. nie z ksiąg aktów kapitulnych, ale z kopjarzy, najprawdopodobniej z Lib. II.

Uw. Nadanie to Witołdowe zatwierdził król Władysław Jagiełło w Trokach dnia 21 października r. 1430 (zob. niżej pod tą datą).

In nomine Domini [amen][a]. Ad perpetuam rei memoriam. Cum ex successu temporis et nature hominum fragilitate humana | memoria exista[t muta][a]bilis et transitoria, nisi scriptorum robore pro preteritorum futura reminiscencia firmius sollidetur[b], | proinde nos Al[exan][a]der alias Witowdus[c] Dei gracia dux maior Lithwanie[d] et dominus Russie etc., significamus serie presencium, quibus | expedit universis: Quod cupientes statum, honorem, com(m)odum et utilitatem personarum spiritualium, presertim in ecclesie ka-

45. [a] *dziura w pergaminie* [b] roboretur *Lib. I* [c] Vitowdus *Lib. I;* Witoldus *Czart.* [d] Lythuanie *Lib. I;* Litvaniae *Czart.*

thedrali[e] Vylnensi[f] pro cultu divino augendo ad honorem et laudem Omnipotentis Dei, eius intemerate matris Virginis Marie, sancti Stanislai episcopi et martiris, dicte Wilnensis[g] ecclesie patroni et omnium Sanctorum, sperantes nos exinde premium salutare accepturos, pro villa dicta Jarinicze[h 1] sita in longa distancia, videlicet in districtu et terra Drohiczinensi[i], ab ipsa ecclesia Wilnensi, ad quam pertinebat, aliam villam dictam Lubor[2] cum tota familia in ipsa villa existente, cui adiunximus tres piscatores in Bistricia[j 3] dictos Mynteyko[k], Zanus[l] et Breydus[m] et eorum successores; item lacum[n] dictum Rynkuthe[4] cum omni suo fructu et usu per conmutacionem cum voluntate et consensu capituli eiusdem ecclesie factam dedimus, contulimus et assignavimus, y(m)mo damus, conferimus et assignamus ecclesie Wilnensi kathedrali[e] predicte et eius episcopo quicumque fuerit canonice subintrans, ac incorporamus perpetue et in ewm ad habendum, tenendum et pacifice possidendum, rendendum, conmutandum, alienandum et pro suo usu convertendum, cum omnibus iuribus, fructibus et proventibus, agris, pratis, araturis, mellificiis, piscaturis, piscinis, stagnis, lacubus, rivis, aquis et earum decursibus, venacionibus ferarum, aucupacionibus et omnibus prorsus utilitatibus, nichil penitus pro nobis et nostris successoribus in predicta villa Lubor, piscatoribus et lacu predictis proprietatis aut dominii sive iurisdicionis reservantes. Harum quibus sigillum nostrum maius autenticum est appensum testimonio litterarum. Presentibus wenerabilibus patribus Gregorio[o] Wladimiriensi[p] episcopo, Nicolao[q] decretorum doctore, Sandomiriensis collegiate custode et canonico ac officiali Cracoviensis ecclesiarum, pro dicta Wylnensi ecclesia[r] novo[s] electo, necnon nobilibus Minigaylo[t], Monywido[u], Romboldo et Wydimyn[v] nostris terrigenis ac aliis quam pluribus tam spiritualibus quam secularibus personis fidedignis. Per manus Nicolai dicti Czebulca[w] nostri notarii. Datum Wylne, sabbato in festo sancti Barnabe[x] apostoli anno Domini millesimo quadringentesimo septimo.

46.

B. m., 24 lipca 1407.

Nadanie dwóch poddanych we wsi Mirkliszki wraz z ich powinnościami przez niewymienionego wystawcę (Wojciecha Moniwida starostę wileńskiego), na rzecz kościoła NMP. w Oszmianie.

Or. nie dochował się. Jedyna o nim wiadomość mieści się w inwentarzu klasztoru franciszkańskiego NMP. w Oszmianie, sporządzonym 8 marca r. 1585 przez Jerzego

---

45. [e] cathedrali *Lib. I i Czart.* [f] Vilnensi *Lib. I i Czart.* [g] ecclesie Vilnensis *Czart.* [h] Jarynicze *Lib. I;* Jarinice *Czart.* [i] Drogiczensi *Lib. II;* Drohiciensi *Czart.* [j] Bystricia *Lib. I,* Bystrzicia *Lib. II;* Bystrzyca *Czart.* [k] Myntheyko *Lib. I;* Minteyko *Czart.* [l] *można czytać* Zamis *lub* Zainis; Janus *Lib. I i Czart.* [m] Breytus *Lib. I* [n] locum *Lib. I* [o] Georgio *Czart.* [p] Vladimiriensi *Lib. I;* Vlodimiriensi *Czart.* [q] *w Lib. I obok na marginesie drugą ręką współczesną, minją:* N. ex custode Sand. canonico et officiali Cracoviensi episcopus Vilnensis [r] ecclesia Wylnensi *Czart.* [s] *w Or. możnaby czytać i* nova, *jak w Lib. I* [t] Munigaylo *Lib. I;* Minigailo *Lib. II;* Mingaylo *Czart.* [u] Momywydo *Lib. I;* Monivido *Lib. II;* Monwido *Czart.* [v] Widunyn *Lib. I;* Widimin *Lib. II i Czart.* [w] Czebulka *Lib. I* [x] Bernabe *Lib. I*

45. [1] *Zob. objaśnienie do Nru 1 B na str. 7 przyp. 5.* [2] *Lubary w pow. lidzkim ok. 2 mil na płd. od Lidy, nad rzeką Dzitwą (zob. ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 143).* [3] *Niewiadomo, która to Bystrzyca z kilku osad tej nazwy w diec. wileńskiej. Może ta, która jest wspomiana w dok. Nr 18.* [4] *Może Rykonty, osada nad jeziorem w pow. trockim na prawym brzegu Wilji, przy gościńcu z Wilna do Kowna.*

Benigna prowincjała franciszkanów na Litwie. Znajduje się ten inwentarz w Archiwum Kapituły Wileńskiej p. t. Inventarium monasterii S. Marie in Ossmiana *na karcie 5' w dziale* Privilegiorum registrum, Latinarum litterarum. *Zapisek, tyczący się wspomnianego dokumentu, opiewa następująco:* Privilegium in pargameno super duobus subditis in villa Mirklisky[1], qui tene(n)tur dare unam dationem wlgariter dictam pol vstawy mellis cum siclo et malauze[a] et cum dih[a] et singulis aliis proventibus ad dictam dationem pertinentibus, anno Domini 1407 in vigilia S. Jacobi Maioris, cum uno sigillo. Dicitur modo haec villa esse Borthniky in Russia Alba, que dicitur occupata per dominum palatinum Polocensem[2]. *Sygnatura tego dokumentu, posiadającego jeszcze wówczas (r. 1585) pieczęć, zaznaczona jest na marginesie* A. 1. *Pod koniec inwentarza na k. 7' notata jego autora:* Haec omnia privilegia superius scripta a me F. Georgio Benigno provinciali, Vilnam sunt allata et reposita in thesauro nostro clenodiorum *(t. j. w archiwum franciszkanów wileńskich).*

Uw. Tym niepodanym w powyższym zapisku wystawcą jest niewątpliwie Wojciech Moniwid starosta podówczas wileński, który w r. 1403 otrzymał od Witołda Mirkliszki, zatwierdzone sobie wielkim przywilejem tegoż księcia z d. 13 stycznia 1407 (zob. Semkowicz Wł., Przywileje Witołda dla Moniwida, Ateneum Wileńskie 1923 z. 2 str. 255—7). Zapewne z okazji tego przywileju uczynił Moniwid wkrótce potem powyższe nadanie na rzecz kościoła w Oszmianie, wystawiając dokument, który, jak wskazuje sygnatura jego, był pierwszy z pośród dochowanych dokumentów tegoż kościoła. Niewiadomo, od jakiego czasu istniał konwent franciszkański w Oszmianie. Wedle tradycji założył im tutaj klasztor dopiero Aleksander Jagiellończyk w r. 1505 (Baliński M., Starożytna Polska [Warszawa 1846] T. I str. 219 oraz ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wil. str. 256). Nie jest jednak wykluczonem, że ich fundacja jest znacznie wcześniejsza i pochodzi z czasów Jagiełły i Witołda. W każdym razie wieś Mirkliszki wyszła z ich posiadania w ciągu w. XVI, tak że w drugiej połowie stulecia zatarła się już pamięć o położeniu tej osady, skoro autor powyższej zapiski szuka jej na Białej Rusi, gdzie rzeczywiście Bortniki posiadał w owym czasie Mikołaj Moniwid Dorohostajski († 1597 por. Wolff J., Senatorowie i dygnitarze W. X. L. str. 46).

47.

Sjena, 16 stycznia 1408.

Papież Grzegorz XII ustanawia biskupem wileńskim Mikołaja (z Gorzkowa dekretów doktora, kustosza kolegjaty sandomierskiej, kanonika i oficjała krakowskiego).

Or. bulli tej prekonizacyjnej nie dochował się. Wiadomość o niej mieści się w dyspenzie, udzielonej mu w tym dniu przez papieża Grzegorza XII na zatrzymanie dalsze kustodji sandomierskiej (ob. Nr 48). Niema jej również i w Regestach Later. z tego czasu.

Uw. Z wymienionemi wyżej godnościami występuje jako biskup-elekt w charakterze świadka przy boku ks. Witołda w Wilnie dnia 11 czerwca 1407 (ob. Nr 45). Data prekonizacji przypada na dzień 16 stycznia albo na krótko przedtem.

46. a—a *tak w tekście*

46. 1 *Mirkliszki koło Oszmiany nad rzeką Ponarką.* 2 *Mikołaj Moniwid Dorohostajski, zob. tutaj w Uw.*

48.

Sjena, 16 stycznia 1408.

Papież Grzegorz XII pozwala Mikołajowi (z Gorzkowa) elektowi wileńskiemu już prekonizowanemu przez siebie na tę stolicę, by na biskupstwie zatrzymał nadal do lat pięciu kustodję kościoła NMP. w Sandomierzu diecezji krakowskiej.

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 131 k. 97.

Reg. Abraham Wł., Sprawozdanie (III) 1899—1913 (Arch. Kom. Hist. Ser. II T. I str. 6).

Gregorius etc.[a] dilecto filio Nicolao electo Wilnensi salutem etc.[a] Sincere devocionis affectus, quem ad nos et Romanam geris Ecclesiam, promeretur, ut in hiis, que sunt favoris et gratie, nos tibi promptos gaudeas invenisse. Cum itaque nuper ecclesie Wilnensi tunc vacanti de persona tua nobis et fratribus nostris ob tuorum exigentiam meritorum accepta de fratrum eorundem consilio auctoritate apostolica duxerimus providendum, preficientes te eidem ecclesie in episcopum et pastorem, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur[1]: nos igitur tuis, qui ut asseris infra tempus recipiendi munus consecracionis a canonibus diffinitum adhuc fore dinosceris, et quod dicta ecclesia, que in medio scismaticorum et infidelium consistit et olim sufficienter dotata extitit, propter guerrarum disturbia in suis fructibus adeo diminuta existit, quod de ipsius ecclesie fructibus iuxta episcopalis dignitatis decentiam commode sustentari non potes, supplicationibus inclinati, tibi, ut custodiam ecclesie Sancte Marie Sandomiriensis Cracoviensis diocesis, que dignitas non tamen curata nec principalis in eadem ecclesia existit, et cuius fructus, redditus et proventus triginta quinque marcharum argenti puri secundum communem exstimacionem valorem annuum ut asseris non ascendunt, quam tempore promocionis tue ad eandem ecclesiam Wilnensem obtinebas, sicut adhuc obtines, una cum dicta ecclesia Wilnensi usque ad quinquennium a data presencium computandum, eciam postquam munus consecracionis huiusmodi receperis retinere libere et licite valeas, quibuscumque constitucionibus apostolicis ac statutis et consuetudinibus dicte ecclesie Sancte Marie, et aliis contrariis nequaquam obstantibus, auctoritate apostolica tenore presencium de speciali gratia indulgemus; proviso, quod custodia huiusmodi debitis interim obsequiis non fraudetur. Nulli ergo etc.[a] nostre concessionis infringere etc.[a] Si quis autem etc.[a] Datum Senis, decimo septimo kalendas februarii anno secundo. *(Inną ręką na samym końcu:)* N. XXX Acherotius *(bardzo niewyraźnie).*

49.

Kalisz, synod prowincjonalny 27 stycznia 1409.

W akcie biskupów obecnych na synodzie prowincjonalnym, nadającym odpust 40 dni kościołowi parafjalnemu w Iwanowicach diec. gnieźnieńskiej, po

48. [a]—[a] *Rozwiązanie formuły takie same jak wyżej w Nrze 37*

48. [1] *Zob. Nr poprzedni.*

biskupach Jakubie płockim i Wojciechu poznańskim jest wymieniony Nicolaus Vilnensis episcopus.

Wyd. Liber Canc. St. Ciołek, ed. Caro T. II (Wien 1874) str. 242 pod nrem D; obacz także str. 243 pod nrem E.

50.

(Podejrzany).

Nowe Troki, 24 maja 1409.

Aleksander-Witołd wielki książę litewski uposaża założony przez siebie w Nowych Trokach kościół p. w. Nawiedzenia NMP. i Ś. Jana Ewangelisty i jego trzech duchownych t. j. proboszcza i dwóch kanoników-prebendarzy, nadając wsie i dystrykt Bezdzież z tem, że połowę przeznacza dla proboszcza z obowiązkiem utrzymywania szkoły, drugą zaś dla kanoników.

Or. *brak. Tekst jego dochował się jedynie w transumpcie króla Zygmunta I z 5 marca r. 1522, zatwierdzonym przez tegoż króla dokumentem z 8 sierpnia r. 1530, który nas doszedł w zatwierdzeniu i transumpcie Zygmunta III na sejmie warszawskim 26 marca r. 1618. Wedle pierwszego transumptu proboszcz trocki Stanisław Szekowski przedłożył królowi Zygmuntowi oryginał Witołda z prośbą o odnowienie go* propter vetustatem eius atque sigilli destructionem. *Niedługo zaś potem, według narracji drugiego transumptu króla Zygmunta z r. 1530, dokument ten się spalił w czasie pożaru miasta i katedry wileńskiej* nuper eo tempore, quo magna pars civitatis nostrae Vilnensis cum ecclesia cathedrali conflagravit, exusta illi essent privilegia ecclesiae suae Trocensis per nos antea confirmata et in unas litteras redacta, quarum exemplum seu copiam *przedłożył królowi Andrzej de Valentinis proboszcz trocki, fizyk królowej Bony. Ale i ten drugi transumpt spalił się w wielkim pożarze miasta Wilna w r. 1610, dlatego Zygmunt III wydał jego odnowienie.*

Kop. *1. Lib. VI k. 33'—34' N⁰ 2[4] (bez końca ostatniego zatwierdzenia). — 2. Czart. k. 7'—8. — 3. Lib. Magn. k. 3'—4.*

Wyd. *Downar-Zapolskij M., Akty litowsko-russkago gosudarstwa, Wyp. I (Moskwa [1899] str. 5/6 nr 4, z Metryki Lit. ks. zap. T. XVII k. 13—14 (z transumptu Zygmunta I z r. 1522, potwierdzonego przywilejem tegoż w r. 1530); edycja bardzo licha i z poprzekręcanemi nazwami i imionami.*

Reg. *1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 34. — 2. Wspomina ten przywilej Baliński M., Staroż. Polska T. III (1846) str. 304.*

Uw. *Dokument należy uznać za mocno podejrzany najpierw z powodu przedziwnych jego losów i tej okoliczności, że się miał znajdować w Archiwum Kapituły Wileńskiej a nie przy farze nowotrockiej. Utwierdza w tem podejrzeniu fakt, że go niema w pierwszym kopjarzu beneficjów kościołów parafjalnych diecezji wileńskiej, sporządzonym w r. 1522 (t. zw. Kopjarz Tyszkiewiczowski). Dołącza się do tego wzgląd na redakcję dokumentu, powtórzoną z odpowiedniemi zmianami w formie, znanej z tekstu oryginalnego dokumentu Zygmunta Kiejstutowicza dla kościoła parafjalnego w Gieranonach z d. 11 listopada r. 1411, oraz przechowanych tylko w kopjach przywilejów Władysława Jagiełły dla kapituły wileńskiej na Ponary z 15 maja r. 1390 i Strzeszyn z 25 maja r. 1391 (ob. wyżej Nr 17 i 20). W szczególności określenie i rozdział uposażenia między duchownych kościoła nowotrockiego, mający na celu zapobiec przyszłym sporom między nimi, jest na owe czasy niezwyczajny. Zresztą tytuł kościoła i świadkowie nie są podejrzani; występują oni wszyscy przy boku Witołda, zwłaszcza w przywileju jego dla Wojciecha Moniwida, wystawionym w Trokach*

dnia poprzedniego 23 maja r. 1409 (por. Semkowicz Wł., Przywileje Witolda dla Moniwida, Ateneum Wileńskie 1923 zesz. 2 str. 259). Powyższe uwagi nie wyłączają bynajmniej rzeczywistego założenia i uposażenia w owym czasie fary nowotrockiej przez Witolda.

In nomine Domini amen. Alexander alias Witowdus[a] Dei gratia magnus dux Litvaniae[b] etc. Ad perpetuam rei memoriam. Significamus quibus expedit universis quam praesentibus tam futuris, praesentium notitiam habituris: Quod sincere devotionis zelo accensi, diem extremi iudicii cupientes operibus misericordiae praevenire et indubitatae salutis perpetuae nobis compendia procurare, in immarcescibiles namque caelestes thesauros fiducialiter reponimus, quaecunque in augmentum cultus divini ac sacrarum aedium liberaliter erogamus. Quare ecclesiam in Nowe Troki[c] in honorem Visitationis Beatae Mariae Virginis et in honorem S. Joannis apostoli et ewangelistae duximus erigendam, in eaque tres ministros videlicet praepositum et duos canonicos sive praebendarios[d] statuentes et praeficientes, quorum officio fides roborabitur christiana, eorumque actibus mentes hominum suscitentur necnon salutaribus proficiant incrementis. Cui quidem ecclesiae villas seu possessiones necnon districtum dictum Bezdzieza[1], quae fideles nostri Meskutis et Wazgierd possidebant et obtinebant, dictas villas cum dicto districtu Bezdzieza cum omnibus fructibus, redditibus, censibus, tributis, utilitatibus, agris, pratis, campis, sylvis, nemoribus, gaiis, rubetis, quercetis, virgultis, piscinis, piscaturis, stagnis, lacubus, fluviis, borris, mellificiis, pascuis, venationibus, aucupationibus, molendinis, obstaculis, aquis et earum decursibus, pertinentiis et appendiciis universis, quae ibi nunc sunt et in posterum fieri possunt, prout dicti Meskutis et Wazgierd ipsas villas et districtum possidebant et obtinebant, damus et attribuimus cum omni iure, dominio et proprietate ac dotatione perpetua ac irrevocabili assignamus per ipsam ecclesiam in Nowe Troki et eius ministros tenendum, habendum, utifruendum, commutandum, et pro utilitate eiusdem ecclesiae convertendum ac perpetuis futuris temporibus possidendum. Ita tamen, quod supradictorum bonorum et possessionum praepositus eiusdem ecclesiae, tanquam principalis mediam partem pro usu proprio obtinebit, qui etiam clericum sive magistrum scholae propriis stipendiis tenere et procurare sit astrictus; reliquam medietatem iam dictorum bonorum et possessionum praedicti canonici sive praebendarii pro ipsorum utilitate habebunt et possidebunt. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Actum et datum in Nowe Troki[c], feria sexta ante festum Pentecostes anno Domini millesimo quadringentesimo nono. Praesentibus his testibus: reverendo in Christo[e] domino Nicolao episcopo Vilnensi[f], necnon strenuis viris dominis Alberto Moniuith[g] capitaneo Vilnensi et Stanislao Czupurna marschalco terrae Litvaniae[b], Romboltone[h] Volimontonis, Conrado Franczkzemberk, necnon aliis fidedignis.

51.

Wilno na zamku, 16 lutego 1410.

Aleksander-Witold uposaża probostwo kościoła katedralnego, istniejące od czasów jego założenia, dając mu wieś Drogiminiszki *w powiecie tejże nazwy z łąką na Żyżmie i ludźmi na przysiołkach.*

50. [a] Vitoudus *Lib. VI i Lib. Magn.* [b] Lituaniae *Lib. VI i Lib. Magn.* [c] Noue Troki *Lib. VI* [d] praebendiarii *w tekście* [e] Xsto *w tekście i Czart.* [f] Wilnensi *Lib. VI* [g] Momuth *Lib. VI i Czart.* [h] Cobultone *Czart. i Lib. Magn.;* Coboltone *Lib. VI i ed. Downar-Zapolskij*

50. [1] *Bezdzież nad Jasiołdą w pow. pińskim, wśród wielkich błot.*

Or. Archiwum Kapituły Katedr. Wileń. Pergamin dość cienki 47·6 × 26 + 10, nieco zbrudzony, rdzą splamiony, w kilkunastu miejscach od robactwa głównie na zagięciach przeżarty. — Pieczęci brak, została ona widocznie wydarta, czego śladem długie i głębokie rozdarcie zakładki i pergaminu pod nią w okolicy okrągłych dziurek; istniała ona jeszcze w r. 1630 (zob. niżej **Kop.** *2); obok tego zakładka na zagięciu wygryziona przez myszy. — Inwokacja pismem wydłużonem z inicjałem na wysokość całego tekstu. Wzdłuż niego zapisek współczesny:* Anno MDCXLII die V mensis augusti ad acta cancellariae maioris MDL. a venerabili capitulo Vilnensi oblatae *(podpis własnoręczny zielonkawym atramentem:)* Albertus Stanislaus Radziwiłł cancellarius MDL. mp. sst. — *Na odwrociu zapiski: a)* Privilegium super praeposituram *(ręką bliskoczesną); b)* Praepositurae Vilnensis 1410 F *(w. XVI); c)* Fundusz na wieś Droginiszki na probostwo wileńskie *(ręka z r. 1641; ręka z w. XVIII dodaje:)* y na przysiołki do tychże Drogininiszek legitime cum omnibus attinenciis należący. Anni 1410 *(uwydatnione później); d)* Fundusz na probostwo wileńskie sub anno 1410 *(ręka w. XVIII); e)* 1410. Dotatio praepositurae cathedralis Vilnensis >< Acticatum in acta cancelariae maioris in MDL-ae. A° 1642 die 5 augusti *(z połowy w. XVIII ręką ks. J. Grudzińskiego obszerny regest łaciński wraz z aktykacją). Ten sam zapisek pismem bardzo podobnem choć innej ręki znajduje się powtórzony w rejestrze dokumentów pergaminowych z drugiej połowy w. XVIII na str. 5 pod pozycją 8 z dodaniem przed* Acticatum *tych słów:* quod est in pargameno latine scriptum. *Już wówczas zdaje się nie było pieczęci, której brak zapisuje katalog archiwum tejże kapituły z r. 1830 na str. 17 w dziale Przywilejów (nr 3°) pod pozycją 1. — Sygnatury:* XI *(przy zap. pod a);* piąty *(nb. fundusz, tą samą ręką z w. XVIII co powyższy zapisek pod c); różne sygnatury:* N° 43, N° 33, N. 9, 8 *(przy zap. pod e),* 17 *(czerwonym atr. może ręką Połochowskiego); pod zapiskiem z r. 1641 znak* ǂ, *który podaje i przerysowuje »Spisanie przywilejów« tejże kapituły z r. 1641 (k. 1 poz. 3).*

Kop. *1. Lib. I k. V'—VI z nagł.:* Privilegium super praeposituram *i dopiskiem z w. XVI* Lectum. *Skrót* misericordie *na marg. ręką ks. Kurczewskiego; przy imieniu biskupa wil. Mikołaja ręką ks. M. Herburta* Doctor. — *2. Transumpt oryg. króla Zygmunta III w Warszawie 8 czerwca r. 1630 na przedstawienie Jana Karola Białozora, ówczesnego proboszcza katedry wileńskiej, protonotarjusza apostolskiego i sekretarza królewskiego, który mu przedłożył* litteras pergamenas *tegoż przywileju, opatrzonego wiszącą pieczęcią* (sigillo pensili ... communitas). *Odpis sporządzony zgodnie z oryginałem, prócz paru odmianek, które się w przypisach zaznacza. Transumpt ten dochował się w doskonałym stanie na białym pergaminie, z ozdobnym inicjałem złotym, wyobrażającym Pogoń wplecioną w literę S, pod którą tarcza z herbem Wieniawa (z kapeluszem kardynalskim) z literami* I. C. B. / P. V. / S. R. — *3. Lib. III str. 10 nr 8; przy końcu strony pod dokumentem zapisek współczesny:* vide f. 79 *(gdzie znajduje się przywilej króla Aleksandra, wydany w Wilnie 13 kwietnia r. 1493 dla kantora kat. wileń.). — 4. Tamże str. 102—103 nr 47 w wyżej wspomnianym transumpcie Zygmunta III z 8 czerwca r. 1630 (zob.* **Kop.** *2).*

Reg. *1. Baliński M., Hist. miasta Wilna T. I str. 171 przyp. (70), regest z przytoczeniem ustępu o nadaniu Drogiminiszek i z zaznaczeniem, że »autentyk tego przywileju, zachowany w archiwum kapituły, pisany jest na arkuszowej karcie pergaminowej, gockimi literami po łacinie i do dziś dnia bardzo czytelny — pieczęci były dwie:* sigillum nostrum maius et authenticum cum alio sibi minori a tergo appresso — *lecz obie stracone« (co jest mylnem, gdyż druga pięczęć jest kontrasigillum). — 2. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. I str. 368 nr 915 (wyłącznie na podstawie Balińskiego, którego dosłownie powtarza). — 3. Wizyta z r. 1828. Opisanije ruk. otd. Wil. Publ. Bibl. Wyp. I str. 18 fasc. 1.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Allexander alias Wythowdus Dei gracia magnus dux Lythanie[a] et Russie etc. | significamus quibus expedit universis tam presentibus quam futuris, presencium noticiam habituris: Quod sincere devocionis zelo accensi, diem extremi iudicii cu|pientes operibus misericordie prevenire et indubitate salutis perpetue nobis compendia procurare, inmarcescibiles namque celestes thezauros fiducialiter reponimus, | quecumque sacrarum edium et augmento cultus divini liberaliter erogamus, quare volentes ecclesie kathedralis Wylnensis profectum[b], augmentum et condicionem facere meliores, in qua licet tempore fundacionis et ereccionis prepositura expressa sit, nondum tamen aliquibus censibus et obvencionibus dotata extiterat, nos igitur eandem preposituram eiusdem ecclesie Wylnensis et prepositum qui pro tempore fuerit et eius omnes successores volentes habere refectos, dotatos et consolatos, sibi villam in districtu Drogyminensi[c] [1] ecciam ab eodem districtu Drogyminischky[d] nominatam cum prato in fluvio Zyszma[e] necnon et aliis hominibus, videlicet przysolky[f] wlgariter dictis ad eandem legitime pertinentibus, prout Andreas filius olim Mostonis[g] possidebat et obtinebat dictam villam, cum omnibus fructibus, redditibus, censibus, tributis, utilitatibus, agris, pratis, campis, silvis, nemoribus, gaygis[h], rubetis, quercetis, virgultis, piscinis, piscaturis, stagnis, lacubus, fluviis, borris, mellificiis, pascuis, venacionibus, aucupacionibus, molendinis, obstaculis, aquis et earum decursibus, pertinenciis et appendenciis universis, que ibi nunc sunt et in posterum fieri possunt, damus, atribuimus et donamus donacione perpetua irrevocabili et in ewum, per ipsum prepositum qui pro tempore fuerit et per suos successores habendum, tenendum, utifruendum et pro aliis bonis in profectum ipsius ecclesie Wylnensis et prepositure commutandum et convertendum, necnon iuxta omnem proprietatem et libertatem, quibus ipsa ecclesia Wylnensis omnes suas hereditates, possessiones et villas tam episcopales quam capitulares tenet, habet et possidet, pacifice et perpetuis temporibus possidendum, pro nobis vel nostris successoribus nil proprietatis vel dominii in eadem villa Drogymynyschky[d] penitus reservantes, prout ipsa ab omnibus suis predecessoribus, possessoribus et tentoribus ab antiquo in se limitata et ab aliis distincta tenta fuit et possessa. Harum quibus sigillum nostrum maius et autenticum cum alio sibi minori a tergo appresso in maius robur et evidenciam est appensum testimonio litterarum. Presentibus et de certa eorum sciencia reverendo in Christo patre domino Nicolao episcopo Wylnensi doctore iuris canonici et arcium magistro, necnon validis et strennuis militibus fidelibus nostris dilectis Alberto alias Moniwyd[i] capitaneo Wylnensi, Stanislao alias Czupurna[j] nostre curie marschalko, Johanne alias Nemer, Widimyn[k], Olechnone filio olim Montigerdi nostro subpincerna, et aliis quam pluribus tam spiritualibus quam secularibus personis, testibus fidedignis. Per manus Nicolai Czebulka aule nostre notarii sincere

51. [a] *tak w Or.* [b] perfectum *Trans.* [c] Drogiminensi *Lib. III* [d] Drogyminyschky *Trans.*; Drogiminiszki *Lib. III* [e] Zyzma *Trans.* [f] przysiolki *Trans.*; przysolki *Lib. III* [g] Mosthkonis *Trans. i Lib. III* [h] *tak w Or.* [i] Moniwid *Lib. III* [j] Stanislao, Czupurna, alias *Trans.* [k] Widimin *Lib. III*

51. [1] *Drogiminiszki nad rzeką Żyżmą (lidzką?), może Drohiszki (Dorohiszki) w dekanacie oszmiańskim (ob. Schematyzm diec. wil. z r. 1744), a może dzisiejsze Biskupice nad Żyżmą. W Wizycie z r. 1828 (Opisanije i t. d. Wyp. I str. 18) czyta się wzmiankę:* »wieś Drogominiszki nad rzeką Żyżmą alias Kołodzieżyczki«. *Kołodzierzyszki, dobra skarbowe w pow. oszmiańskim, gm. Siedliszcze nad stawem od Dziewieniszek wiorst 13 (Słownik Geogr. T. IV str. 281 i T. XV cz. 2 str. 107). Na mapie Chrzanowskiego nad dopływem Żyżmy Kołodziszki na zach. od Gieranon.*

dilecti. Anno Incarnacionis Domini nostri Ihesu[1] Christi millesimo quadringentesimo decimo actum et datum die dominico Reminiscere, in castro nostro Wylnensi.

52.

Bolonja, 5 lipca 1410.

Papież Jan XXIII zatwierdza i transumuje na prośbę wikarjusza i braci zakonu minorytów na Litwie przywileje temuż zakonowi wydane przez swoich poprzedników: 1) Klemensa IV z 29 czerwca i 2) z 21 lipca r. 1265 oraz 3) Benedykta XI z 2 kwietnia r. 1304, a to z powodu, że oryginały poczęły się już nadpsuwać a zakonowi były one bardzo potrzebne.

Or. nieznany.

Kop. 1. Archiwum Watykańskie, Reg. Later. T. 144 k. 120 (nowa sygn. 121) i 124^{v} *(nowa sygn. 125*^{v}*) w dziale* De regularibus, anno primo. — *2. Transumpt notarjalny Świętosława syna Myślibora z Myśliszowic, sporządzony w Krakowie d. 14 października r. 1410 (zob. Nr następny).*

Wyd. Bullarium Franciscanum red. C. Eubel O. F. M. (Romae, typ. Vat. 1904) str. 432 nr 1209 (z Reg. Lat. T. 144 k. 120). Transumowane są tu bulle: 1) Klemensa IV z 29 czerwca r. 1265 wyd. C. Eubel w Bullarii Franciscani Epitome et Supplementum (Quaracchi 1908) str. 122 nr 1223; 2) tegoż papieża z 21 lipca r. 1265, tamże str. 284—8 nr XLIII; 3) Benedykta XI z 2 kwietnia r. 1304, wyd. tenże w Bullarium Franciscanum T. V (Romae, typ. Vat. 1898) str. 19 nr 33.

Uw. Transumowane są następujące bulle: 1) Klemensa IV wydana w Perużu 29 czerwca r. 1265 »In quibusdam locis aliquando illas« *dla całego zakonu braci mniejszych, mocą której papież zakazuje* ut nullus de cetero ecclesias aut loca vestra ausu temerario presumat infringere aut in illis violenciam dampnabilem exercere *pod grozą klątwy, zastrzeżonej Stolicy apostolskiej lub ustanowionym przez nią konserwatorom tegoż zakonu. — 2) Tegoż papieża wielki immunitet* »Virtute conspicuos[a] sacri vestri ordinis profes(s)ores« *wydany w Perużu d. 21 lipca r. 1265 temuż zakonowi, nadający mu cały szereg szczegółowo określonych przywilejów: a) o objęciu urzędu przez przełożonych, lektorów i kaznodziejów od chwili dokonanego ich wyboru lub ustanowienia ich w inny sposób w myśl reguły i konstytucji zakonnej; b) wolność przedstawiania biskupom braci zakonnych do święceń, bez prawa egzaminowania tychże przez biskupów; c) wolność odprawiania mszy i innych nabożeństw a także przyjmowania sakramentów na wszystkich miejscach w swoich kościołach i oratorjach; d) nawet i w czasie interdyktu generalnego, ale natenczas przy drzwiach zamkniętych, bez dzwonienia i śpiewania a z wyłączeniem obłożonych klątwą, o ile sami bracia nie dali do niej powodu; nie dotyka taki interdykt również osób zostających w służbie, na posłudze lub jakiejkolwiek pracy dla zakonu; sami zaś bracia zakonni mogą w krajach klątwą obłożonych swobodnie przebywać i zbierać jałmużnę, a przełożeni ich spełniać swój urząd nad bracią i odprawiać nabożeństwa; otrzymują również wolność przyjmowania do zakonu także obłożonych suspenzą, interdyktem lub klątwą; e) następnie w sposób bardzo szczegółowy określa ich egzempcję od wszelkich sądów duchownych, nie wyłączając trybunału legatów papieskich, jako też wolność od obciążania ich jakiemikolwiek sprawami i czynnościami duchownemi i kościelnemi, wyjąwszy wyraźną*

51. [1] Jesu *Lib. I i II*

52. [a] carissimos *w Kop. 2*

wolę Stolicy apostolskiej albo i przyzwolenie swoich przełożonych; f) dalsze postanowienia dotyczą wewnętrznej dyscypliny, karności zakonnej, ubioru, ozdoby kościołów, przechodzenia do innych zakonów, wyjąwszy do reguły św. Augustyna oraz zakonów rycerskich bez osobnego zezwolenia, sprawy iuris sepulturae, zakazu zniewalania ich do udziału w synodach i zebraniach i t. p.; g) w końcu zatwierdza przywilej egzempcyjny papieża Innocentego IV z tem jednak, by w niczem nie naruszał on przywilejów i łask nadanych im przez Stolicę apostolską. — 3) Benedykta XI »Inter ceteros ordines quos celestis agricole« *wydany w Rzymie d. 2 kwietnia r. 1304, nadający całemu zakonowi egzempcje od władzy i jurysdykcji wszelkich przełożonych i osób duchownych, zarówno dla wszystkich jego członków, jak i dla kościołów, kaplic, domów i miejsc jego.*

Johannes episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis vicario et Fratribus ordinis Minorum in partibus Lithwanie[a] constitutis, presentibus et futuris, secundum morem dictorum fratrum salutem et apostolicam benediccionem. Sacra vestra religio, que sub onere voluntarie paupertatis iugiter[b] colitur, ut puritate fulgeatis observancie regularis et voluntatis libitum coarctantes[c] dignam et sedulam exhibeatis Domino servitutem. Hinc est, quod nos pium et condignum reputamus[d], ut vos illa prosequamur gracia, quam vestris necessitatibus fore conspicimus oportunam. Sane pro parte vestra fuit nobis[e] humiliter supplicatum, ut quedam privilegia dudum concessa generali et provincialibus ministris ac universis fratribus ordinis vestri per literas felicis recordacionis Clementis[f] quarti et Benedicti undecimi summorum pontificum predecessorum nostrorum[f], quas in cancellaria nostra diligenter inspici, quarumque tenores de verbo ad verbum presentibus inseri fecimus, cum incipiant vetustate consumi et quibus ut asseritis vos in provincia vestra non mediocriter indigetis, innovare de benignitate apostolica dignaremur. Quarum quidem literarum tenores sequuntur per ordinem in hec verba:

Następują bulle papieży Klemensa IV z 29 czerwca i 21 lipca r. 1265 oraz Benedykta XI z 2 kwietnia r. 1403, których treść ob. wyżej w Uw.

Nos igitur huiusmodi supplicacionibus inclinati, eadem privilegia auctoritate apostolica innovamus et presentis scripti patrocinio communimus. Per hoc autem nullum ius de novo[g] acquiri volumus, sed antiquum, si quod generalis et[h] provinciales ministri ac fratres predicti[i] vosque per ipsos habetis[i], tantummodo conservari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre innovacionis, comunicacionis et voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Bononie, tercio nonas julii, pontificatus nostri[j] anno primo.

(W Kop. 1 inną ręką współczesną:) Stplis. L. Residuum pro Deo, de Prato.

53.

Kraków, w klasztorze św. Franciszka, 14 października 1410.

Świętosław syn Miślibora z Myśleszowic, duchowny diecezji krakowskiej i notarjusz publiczny mocą cesarską, na prośby Jakuba gwardjana konwentu franciszkańskiego w Krakowie transumuje przedłożoną przez niego oryginalną bullę papieża Jana XXIII z 5 lipca r. 1410.

---

52. [a] Litwanie *Kop. 1* [b] *w Kop. 2 wyraz zatarty, jakby* integre [c] domitantes *Kop. 2* [d] reputantes *Kop. 1 i 2* [e] nobis fuit *w Wyd.* [f] *Kop. 1 i 2 błędnie wszystko w 4 przypadku* [g] denuo *Kop. 2* [h] vel *Kop. 2* [i] *w Kop. 2 ten wyraz niewyraźny* [j] *brak tych dwóch wyrazów w Kop. 2*

Or. w Archiwum Kap. Wileńskiej, do którego dostał się w poł. w. XIX z Arch. klaszt. franciszkanów wileńskich. Pergamin gruby, na wewnętrznej tylko stronie wyprawiony, 69·2 X 70·2, na prawem zagięciu w środku olbrzymia dziura z mniejszą powyżej wygryziona przez myszy, zbrudzony, splamiony i zwłaszcza na zagięciach zatarty; na całem prawie odwrociu ciemne plamy z rozlanej brunatnej cieczy. — Inicjał na całą wysokość tekstu; pierwszych ośm wierszy ponumerowanych w 1 poł. w. XIX, w czasie, z którego pochodzi kartka przymocowana szpilką do dokumentu z napisem Fasc. 1, 17. *Pod tekstem z lewej strony znak notarjalny w kształcie kielicha z literą* S *pod nodusem na stopie, stojący na dwóch stopniach, u góry ozdobiony ornamentem liściowym z krzyżem. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem zapisek ręką notariusza:* Transumtum literarum Apostolicarum factarum ordini et *(w tem miejscu dziura)* et debet dari fratri Jacobo gwardiano monasterii Sti Francisci [in C]racovia 36; *2) powyżej ręką w. XVI:* Transumptum litterarum apostolicarum *(reszty brak); 3) poniżej dwiema rękami z w. XVII:* 1410, 14 octobris. Transumptum litterarum apostolicarum diversarum gratiarum spiritualium, prout intro contentarum, anno millesimo quadringentesimo decimo, decima quarta mensis octobris, dilectis filiis vicario et fratribus ordinis Minorum in partibus Lithuaniae constitutis, praesentibus et futuris, secundum morem dictorum fratrum authoritate apostolica concessarum. Quas litteras apostolicas venerabilis pater Jacobus gwardianus conventus et monasterii sancti Francisci ordinis Fratrum Minorum in Cracovia per notarium publicum exhibuit et praesentavit.

Uw. Transumowaną tym aktem bullę Jana XXIII z 5 lipca 1410 ob. w Nrze poprzednim.

In nomine Domini amen. Sub anno nativitatis eiusdem millesimo quandringentesimo decimo, indiccione tercia, pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini domini Johannis divina providencia pape vicesimi tercii, anno ipsius primo, die decima quarta mensis octobris, horis terciarum vel quasi, in stuba que dicitur | gwardiani in monasterio S. Francisci ordinis Fratrum Minorum in Cracouia, in mei notarii publici testiumque infrascriptorum presencia constitutus personaliter venerabilis frater Jacobus gwardianus conventus et monasterii predicti exhibuit, presentavit et publice ostendit literas apostolicas sanctissimi patris domini et domini | Johannis pape predicti, eius vera bulla plumbea in filis sericeis depen(dente) more Romane curie bullatas, sanas, salvas et integras, non abollitas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas omnique falso et suspicione carentes. Quarum literarum tenor sequitur in hec verba: Johannes episcopus, servus | ...

Następuje bulla papieża Jana XXIII z d. 5 lipca 1410 (czyt. wyżej w Nrze poprzednim).

Quibus quidem literis sic ut premissum est presentatis, exhibitis et ostensis, prefatus frater Jacobus gwardianus conventus et monasterii sancti Francisci predicti, me notarium publicum solempniter et cum instancia debita de facto coram testibus infrascriptis habuit requisitum, ut ipsas literas apostolicas originales prescriptas transscribere et in publicam formam redigere mei tabellionatus ex officio deberem, ut ex hoc ipsi transumto in omnibus et per omnia exhibeatur plena fides, tam in iudiciis quibuscunque quam extra, sicut originalibus literis prescriptis ipsumque transumptum fidem faciat in quibusvis agendis. Super quibus omnibus et singulis premissis ipse frater Jacobus gwardianus prenominatus sibi peciit fieri a me notario hoc presens transumpti publicum instrumentum. Acta sunt hec anno, indiccione, pontificatu, mense, die, hora et loco quibus supra. Presentibus ibidem honorabilibus et discretis viris Johanne Kruczbor bacala-

rio sacre theologie, Nicolao de Proszouice magistro arcium liberalium, Jacobo altarista altaris sancti Thome in ecclesia Omnium Sanctorum in Crac(ouia) presbiteris Cracouiensis et Wratislauiensis diocesum et aliis quam pluribus fidedignis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

(Znak notarjalny). Et ego Swanthoslaus Misliborii de Misleszouice clericus diocesis Cracouiensis, publicus auctoritate imperiali notarius, dictarum literarum apostolicarum originalium presentacioni et exhibicioni aliisque omnibus et singulis una cum nominatis testibus presens interfui, eaque omnia et singula, dum sic ut agerentur et fierent sic fieri vidi et audivi, et ad requisicionem et peticionem dicti fratris Jacobi facta prius diligenti auscultacione cum originalibus, nichil addendo, nichil deponendo nec mutando preter forte literam vel silabam, que sensum non mutant nec variant intele(c)tum, manu propria conscripsi et in hanc publicam formam redegi, signoque et nomine meis solitis et consuetis consignavi in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum rogatus et requisitus.

54.

(Podejrzany).

Soleczniki, 6 grudnia 1410.

Stanisław Czupurna marszałek najwyższy w. ks. Aleksandra-Witołda funduje i uposaża kaplicę pod wezwaniem PMarji w kościele franciszkanów wileńskich, określając szczegółowo należne im daniny i robocizny, jakie ciężą na ludziach jego w posiadłości Kwacze i nakładając obowiązek odprawiania dwóch mszy w tygodniu (w sobotę »de Beata« a w środę za zmarłych), oraz anniwersarza we wszystkie suchedni.

Or. brak.

Kop. Ekstrakt oryginalny z ksiąg grodzkich wileńskich z 15 października r. 1576, dochowany na luźnym arkuszu folio (na zagięciach potarganym) wraz z odpisem jego w dwóch egzemplarzach na arkuszach folio z drugiej poł. w. XVIII i z pocz. w. XIX, obejmujących początkowe i końcowe formuły ruskiego ekstraktu alfabetem łacińskim, oraz tekst przywileju łaciński, nadto na luźnej karcie folio »kopja aryngi ekstraktu« (formuły jak wyżej). Do oblaty w tychże aktach wniósł przywilej ten za »ponamiestnikostwa« w Wilnie Bohdana Werbowskiego ks. Stanisław Białucki, przedstawiając »list funduszu na parkgaminie po łatinie pisany« (w protokole wstępnym), przy którym (według słów protokołu końcowego) wisiala pieczęc. Sam ekstrakt, wydany w nieobecności pisarza grodzkiego Koryzny przez Jana Aleksandrowicza, posiada ślad pieczęci.

Uw. Wcześniejszych wzmianek o tym wielce podejrzanym a w każdym razie interpolowanym przywileju brak. Nie wspomina o nim również wielki przywilej króla Aleksandra z 5 grudnia r. 1522, zatwierdzający najdawniejsze nadania dla franciszkanów wileńskich. Nadanie, mieszczące się w przywileju Stanisława Czupurny, tradycja franciszkanów wileńskich wiąże z początkami i zasługami swego zakonu w Wilnie, w szczególności z powyższą dla nich bullą papieską Jana XXIII z 5 lipca r. 1410 (ob. Nr 52). Zapisana jest ona w wywodzie ich prawnym z r. 1772, znajdującym się w Archiwum Kap. Kat. Wileń. wśród papierów franciszkańskich p. t.: »Na Kiiany służące obżałowania« *w wstępnym tegoż ustępie* »Kiiany iak się Franciszkanom dostali« *(!) na str. 4:* »Na ten czas — *w r. 1386* — ieszcze Franciszkani żadnych nie mieli dobr własnych, ale żyli z annuat y przez

fundatorow y innych dobrodzieiow hoinie naznaczonych. Nawet dom Jagielonski nie zapomniał: z sczodrobliwości swoiey wielo łask nadał, iuż zapisuiąc trzy place obszerne przy klasztorze na trzy szynki libertowane, iusz to ieziorami opatruiąc. Nie były iakie dobra xiążęce czy krolewskie, gdyby annuato iako Franciszkanow nie opatrywali, ale y to wszytko po trzecim wprowadzeniu *(pierwsze w r. 1332, drugie 1342, trzecie 1386)* w lat 17 ukrociło, kiedy przez nieiakiegoś wodza kiiowskiego za xiążęcia Algimontowicza rządow y za trzecim razem wprowadzonych Franciszkanow do Wilna pomęczono znaiduiących sie w liczbie siedmiu R. P. 1403. Lecz gdy tak częste męczeństwa donoszono do stolicy apostolskiej, iż w naszey tylko Litwie trzema razami na 61 zamęczono osob franciszkańskich, a w tychże czasiech w Bochemii, w Węgrzech, w Czechach y na samey Rusi nawracaiąc z pogan na chrześcian tylo albo więcey męczęstwem okrutnym gineło, zaczym Kościoł maiąc o wszytkim wiadomość, zawdzięczaiąc im takie krwawe pracy, dispęsował od ścisłego ubostwa zachowania, dozwalaiąc, iż ktobykolwiek czy z fundatorow czy dobrodzieiow a fundowałby na iakich dobrach, nakazano, aby bez żadnego szkrupułu Franciszkanie przymowąli, aby z kwesto miedzy pogany nie naprzykrzali, ale ich do iedney wiary świętey nawracali. Ta dyspensa wydana z Rzymu R. P. 1409 *(!)*. Po kturey promulgacij naypierwiei z pozostałych sukcesorow fundatora wysz pomienionego Gasztolda *(Piotr Gasztołd wojewoda wileński przyjął habit i apostołował, umęczony z wszystkimi franciszkanami w Wilnie r. 1341 przez Tatarów* namowionych od pogan litewskich), I. W. Imc Pan Czupryna, marszałek naywyszszy Alexandra Witolda wielkiego xiążęcia litewskiego zapisał Kwiecze leżące w Połocku, aby do nich te ludzie należeli y swoim czynszem Franciszkanow w Wilnie sustentowali. Ten zapis stanoł R. P. 1410. Tandem w tymże roku drugi de linea pierwszego fundatora *(Piotra Gasztołda)* imieniem Hannul *(ob. wyżej Nr 22)*.

In nomine Domini amen. Ea quae aguntur in tempore ne simul lapsu temporis labantur, anniculo cursu et testimonio litterarum solent roborari. Ob hoc nos Stanislaus[a] dictus Czvpvrna[b] marsalchus[c] supremus serenissimi Allexandri alias Vitoldi magni ducis Lithuaniae caeterarumque terrarum, significamus tam praesentibus quam futuris quibus expedit universis, quod de consilio nostro maturo nostrorumque propinquorum, necnon animo et mente sana, deliberata ereximus, fundavimus et fundamus capellam in Vilno ad Beatam Virginem in monasterio Fratrum Minorum ordinis Sancti Francisci. Ad quam capellam pro salute nostra nostrorumque successorum bona memoria duximus pie propter Deum largiendo et assignando unam pullam magnam mellis dictam s t a w n e cum duobus cicliis argenti iuxta decursum terrae consuetudinis praedictam elemosinam assignantes et donantes, necnon approprіantes pro anniversario nostro nostrorumque successorum, necnon pro habitu et vestitu dictorum fratrum supradictae capellae ministrantium. Quam elemosinam iam expressam debent et tenebuntur solvere nostri homines morantes in Qwecz[1] sive circa fluvium dictum Qwecza et penes viam versus Poloczko tendentem, ante vel post Nativitatem Christi in hyeme[d] et adducere per se praefatam elemosinam in Vilnam ad conventum Beatae Virginis perpetuis temporibus duraturis. Et si praedicti homines saepedictam elemosinam dare vel persolvere per impedimenta non poterint, extunc haeredes et successores strenui militis domini Czvpvrnae[e] defendere semper tenentur et adimplere. Praedicti vero fratres pro salute nostra nostrorumque successorum obligati sint propter Deum ac anniversarium sabbato unam missam voce cantare de Beata[f] Virgine et aliam missam defunctorum pro anniversario nostro feria

54. [a] Stanislaus nos *Ekstrakt* [b] Czvprina *tamże* [c] marsalczus *tamże* [d] hyemem *tamże* [e] Czvprine *tamże* [f] Beatha *tamże*

54. [1] *Najprawdopodobniej Kwacze, osada położona przy drodze z Wilna do Połocka, między Daniłowiczami a Głębokiem, w pobliżu rzeki zwanej dziś Mordwą, dopływu Disny.*

quarta; si non poterint, alia die persolvant luminibus accensis in eadem capella et quatuor vigilias Quatuortemporibus in anno in eodem loco persolvantur. In cuius rei testimonium et evidentiam sigillum nostrum sigillo sub serico duplici colore nigro et albo subappenso. Datum et actum in Solcznik in curia nostra, sexta die mensis decembris, quando amicos nostros terrigenas ad honorem et ad solennitatem convocavimus eiusdem ecclesiae in Solcznik sancti Nicolai, sub anno Domini millesimo quatuorcentesimo decimo. Praesentibus nobilibus viris Montivim[g] Eyrdowicz, Montholth[h] Jolvmgowdowicz, Jaginth cum germano Romeikowicz, Sowigailo Vginth, Dauid Kwaczozowicz, civibus et consulibus Vilnensibus Andrea Matheiowicz, Lawrin A(n)dreiowicz, Hanczvss, Luhina Mycznowicz, (et) aliis quam plurimis fidedignis.

55.

Troki, 20 kwietnia 1411.

Aleksander-Witold wielki książę litewski na prośbę biskupa Mikołaja i kapituły katedralnej wileńskiej, w zamian za wieś Wiechotnicę w pow. wołkowyskim, daje temuż biskupowi i kościołowi katedralnemu wsie swoje Milejkowo i Moranonnykouycze *w pow. krewskim, oraz dziedzinę Błużę nad rzeką Świsłoczą, na tych samych prawach, które posiadali niegdyś synowie Andrzeja ks. Druckiego, ze wszystkiemi dochodami i przynależytościami, wyjąwszy jedynię prawa i części dziedziczne, należące do Rumbolda i innych ziemian.*

Or. brak. Miał się znajdować jeszcze w pierwszej połowie w. XIX w Archiwum Kapituły Wileńskiej (zob. niżej Reg. 1).

Kop. 1. Lib. I 2 k. LXII—LXIII' z nagł. Privilegium super Myleykouo et Moranonnykowycze; *obok numeracja ówczesna* 4 *popr. później na* 5. — *2. Lib. II str. 317—320 nr 102 z nagł.* Commutatio ab Alexandro Vitoldo facta pro bonis Wechetnica villarum Mileykowo et Moranonnikowice, Blusza ecclesiae cathedrali Vilnensi incorporatarum; *obok nr* 4 *popr. na* VI *i ręką ks. W. Mocarskiego* Lectum correctum. — *3. Lib. Magn. k. VI—VI' z nagłówkiem takim samym jak w Lib. II. — 4. Czart. k. IX'—X' z tym samym nagłówkiem (tylko:* Wechatnica).

Reg. 1. Baliński M., Historya miasta Wilna T. I str. 171—172 w przypisie 70, z zaznaczeniem, że ten przywilej wraz z innemi »dotąd zachowany« znajduje się w Archiwum Kapituły Wileńskiej. — 2. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 3—4 nr 959 z błędnym zapiskiem: »Oryginał przechowuje się w kapitule wileńskiej«, z powołaniem się na Balińskiego l. c.

Uw. Zamianę tę Witołdową zatwierdził król Władysław Jagiełło w Trokach d. 21 października r. 1430 (zob. niżej pod tą datą). Wydanie niniejsze opiera się na przekazie tekstów w Lib. I i II bezpośrednio od siebie niezawisłych. Witołdowe nadanie Wiechotnicy na rzecz kościoła wileńskiego zob. wyżej Nr 14; por. też Nr 1.

In nomine Domini amen. Nos Allexander alias Witowdus[a] Dei gracia magnus dux Lythuanie[b], Russie dominus et[c] heres etc., significamus tenore presencium perpetue memorie commendantes presentibus et futuris, quibus expedit universis: Quod cum re-

54. [g] *można czytać i* Montivino [h] l *dopisane tą samą ręką*

55. [a] Alexander alias Witoldus *Lib. II;* Vitoldus *Czart.* [b] Lituaniae *Lib. II;* Litvaniae *Czart.* [c] atque *Lib. II i Czart.*

verendus in Christo pater dominus Nicolaus episcopus honorabileque capitulum ecclesie cathedralis Vilnensis villam suam et ecclesie predicte Wechethnycza[d][1] in districtu Volkowiska[e] sitam et locatam propter situs incompetenciam nobis sponte ac voluntarie resignassent, nos autem statum, honorem, commodum et utilitatem[f] ecclesiarum spiritualiumque personarum, presertim in ecclesia cathedrali Vilnensi dicta pro cultu divino adaugendo ad honorem et ad[g] laudem Omnipotentis Dei eiusdemque Intemerate Virginis Matris Dei[h] Marie ac beatorum Stanislai episcopi martirisque[i], Ladislai[j] regis et confessoris, memorate cathedralis ecclesie[k] Vilnensis patronorum, prehonorare et ampliori favore prosequi cupientes, spe future remuneracionis maiora et[l] utiliora et in situ competenciori bona et hereditates pro eadem villa Vechethnycza[m] et alias ex nostre liberalitatis munificencia addere, incorporare et attribuere eidem domino episcopo et ecclesie Vilnensi cathedrali anhelantes[n], villas sive hereditates nostras Mileykowo[o][2] et Moranonnykouycze[p][3] nuncupatas in districtu Crewnensi[q] sitas hereditatemque Blussza[r][4] in flumine Svislocz[s] et districtu[t] Svislociensi[u] eo modo et iure, quo ipsam filii Andreani[v] ducis de Druczsko[w][5] tenuerunt, cum triginta pudis mellis, eiusdem Andreani[v] filiis et duabus pullis alias s t a w n a l u k n a[x] mellis Mileykoni in eadem Blussza olim dari consuetis, una cum decem marduribus castorum, venacionibus ac modo stacionis p o l u d z e appellato, domino Nicolao episcopo et successoribus suis legittimis ac ecclesie Vilnensi cathedrali nominatis dedimus, contulimus, donavimus et assignavimus rite ac racionabiliter modo[y] predicte ecclesie cathedrali Vilnensi iamque dicto domino Nicolao episcopo et successoribus suis legittimis damus, conferimus, donamus, assignamus ac perpetue[z] incorporamus per presentes villarum ac hereditatum predictarum totalem possessionem integram, actualem et realem tenendum, habendum et[aa] pacifice possidendum, utifruendum condicione meliori attenta, vendendum et commutandum cum omnibus et singulis sepedictarum villarum et hereditatum iuribus, fructibus, utilitatibus, obvencionibus[bb] et pertinenciis universis, agris, pratis, agriculturis, silvis, borris, nemoribus, rubetis, quercetis, mellificiis, pascuis, piscaturis, piscinis, stagnis, rivis, obstaculis, aquis et aquarum decursibus, ferarum venacionibus et avium aucupacionibus, necnon familiis et hominibus earundem villarum, ceterisque omnibus et singulis[cc] coniunctim et divisim usibus in predictis villis undecumque provenientibus, quibuscumque nominibus et voca-

55. [d] Wechetnicza *Lib. II;* Wechetnica *Czart.* [e] Wolkowiska *Lib. II;* Wolkowyska *Czart.* [f] utilitates *Lib. II i Czart.* [g] *brak w Czart.* [h] *brak w Lib. II i Czart.* [i] ac martiris *Lib. II i Czart.* [j] Wladislai *popr. na* Ladislai *Lib. II* [k] ecclesiae cathedralis *Czart.* [l] *brak w Czart.* [m] *j. w. pod* [d] [n] anhellantes *Lib. II* [o] *można czytać i* Maleykowo *Lib. II* [p] Moranonnykonice *Lib. II i Czart.* [q] Creunensi *Lib. II;* Crevnensi *Czart.* [r] Blusza *Czart.* [s] Swislocz *Lib. II i Czart.* [t] districtum *Lib. I* [u] Swislocensi *Czart.* [v] Andream *Lib. I* [w] *tak Lib. II popr. z* Drucsko *i Czart.;* Drucissko *Lib. I* [x] Lubka *Czart.* [y] numero *Lib. I;* primo *Lib. II i Czart.* [z] perpetuo *Lib. II i Czart.* [aa] ac *Lib. II; brak w Czart.* [bb] advencionibus *Lib. I* [cc] *brak tych dwóch wyrazów w Lib. I*

55. [1] *Objaśnienie zob. wyżej str. 7 przyp. 6.* [2] *Milejkowo nad rzeką Krewlanką w pow. wówczas krewskim, dziś oszmiańskim, około mili na płd.-wsch. od Krewa (Słown. Geogr. T. VI str. 422). Wedle ks. Kurczewskiego, Kościół Zamk. T. II str. 143 Milejkowo w pow. oszmiańskim.* [3] *Miejscowość nieznana.* [4] *Błuża, wieś wówczas nad rzeką Swisłoczą i w dystrykcie świsłockim, dziś w płd.-wsch. stronie pow. ihumeńskiego u źródeł rzeki Talki, pobocznej Świsłoczy (mińskiej), pół mili od miasta Świsłoczy (Słown. Geogr. T. I str. 254 Jelski). Wedle ks. Kurczewskiego, Kościół Zamk. T. II str. 144, Błuże nad Świsłoczą.* [5] *Andrzej Dymitrowicz ks. Drucki, pasierb kn. Dymitra Wasilewicza Druckiego, który poległ nad Worsklą (zob. Wolff J., Kniaziowie lit.-ruscy, str. 56).*

bulis censeantur, sepefate ecclesie Vilnensi et ipsius episcopo vigore commutacionis sed magis munificencie ascribimus liberalitate, nichil penitus pro nobis et nostris successoribus in predictis villis iuris, proprietatis et dominii sive iurisdicionis reservan(tes); iuribus tamen et porcionibus hereditariis ad fideles nostros Rvmboldum[dd] [6] et alios terrigenas in predicta hereditate Blussza pertinentibus, que ab ipsis absque[ee] eorum voluntate alienari non debeant, semper salvis et exclusis. Harum quibus sigillum nostrum maius est appensum testimonio literarum. Actum et datum Troki, feria secunda proxima post dominicam »Quasimodo geniti« anno Domini millesimo quadringentesimo undecimo. Presentibus nobilibus ac strennuis viris dominis Michaele alias Minigallo[ff] de Dewenyszki[gg], Alberto alias Moniwid[hh] voyeuoda[ii] Vilnensi, Stanislao alias Czupurna marschalko[jj] aule nostre, Nicolao alias Kynsgal[kk], Rumpoldo[ll] capitaneo Samagittiarum[mm], Gregorio alias Gedigold[nn], multisque aliis nostris nobilibus fidedignis.

56.

Geranony, 11 listopada 1411.

Zygmunt książę litewski, brat rodzony Aleksandra-Witołda w. ks. litewskiego, uposaża kościół wybudowany w swojej wsi Geranonach a mający być erygowanym przez biskupa wileńskiego Mikołaja pod wezw. Zwiastowania P. M. i św. Piotra i Pawła apostołów, nadając temuż kościołowi i jego plebanom: 1) dziesięciny szczegółowo wymienione z ról, zboża, ogrodowizn i bydła prócz koni; 2) pole między dwiema dolinami, Dawidową i Munatewą nad rzeką Poplą; 3) łąkę zwaną Nową Łąką przy kościele; 4) plac koło długiego mostu nad rzeką Żyżmą, będący niegdyś w posiadaniu jego brata rodzonego Konrada (Towciwiła); 5) 40 wozów siana rocznie z łąk swoich nad rzeką Żyżmą; 6) trzech ludzi w dobrach swoich Dobromyśli nad rzeką Szczarą wymienionych wraz z ich powinnościami dani miodowej i woskowej.

Or. *znajdował się w r. 1921 w Archiwum Konsystorza Biskupiego w Wilnie. Pergamin gruby 53·5 × 26·5 + 8·5 cm (zakładka i część pergaminu pod nią z prawej strony na długość 15 cm odcięta), zbrudzony, na zagięciach zwłaszcza w środku tekstu liczne dziury wyżarte od robactwa. Pismo w wielu miejscach wyblakłe, późniejszą ręką w kilku wyrazach grubo poprawiane; parę podkreśleń z późniejszych wieków, minją i atramentem.— Inicjał na wysokość prawie całego tekstu w postaci ryby, trzymającej w pyszczku gałązkę, z ogonem zakończonym ornamentem liściastym. — Na sznurku jedwabnym wiśniowo-zielonej barwy, doskonale zachowana pieczęć, wyciśnięta w wosku czerwonym, okrągła, średnicy 31 mm., wyobrażająca księcia zbrojnego na koniu, w prawą pędzącego stronę; w prawej ręce trzyma miecz wzniesiony nad głową, na której hełm śpiczasty; w otoku napis ruski:* **ПЄЧЯТЬ КНѦЗѦ | ЖИКГИМО|НТ|Я.** — *Obok inicjału na lewym marginesie zapisek*

---

55. [dd] *można czytać i* Romboldum *jak mają Lib. II i Czart.* [ee] eorum absque *Lib. I* [ff] Munigalo *Lib. I (pierwsza laska »u« ma kropkę);* Minigayło *Czart.* [gg] Deweniszki *Lib. II i Czart.* [hh] Muniwid *Lib. I;* Monwid *Czart.* [ii] woiewoda *Lib. II i Czart.* [jj] mareschalco *Czart.* [kk] Kinsgal *Lib. II i Czart.* [ll] Rumboldo *Czart.* [mm] Samogitarum *Lib. II i Czart.* [nn] Giedigold *Lib. II i Czart.*

55. [6] *Bojar litewski Rumbold Wolimuntowicz, starosta żmudzki 1409—1411, zob. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich, zbratanych ze szlachtą polską w Horodle 1413 r. (Miesięcznik Heraldyczny 1914 str. 9—10).*

współczesny dacie w nim podanej: Anno Domini 1644 die 18 novembris venerabilis Andreas Gierlachowski personaliter constitutus ad acta cancellariae maioris MDL. has litteras obtulit et ingrossari petiit *(podpis własnoręczny:)* Albertus Stanislaus Radziwiłł cancellarius MDL. mppa. — *Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem ręką w. XVI:* 1411 Sigismundus dux[a] erigit ecclesiam in villa Goran[oyi]no eidemque applicat tres homines ecclesiae in villa Dobromych *(obok inną ręką w. XVI:)* Zigmuncisky; *2) na złożeniu spodniem ręką w. XVIII:* Zygmunciszki *(inną ręką:)* in villa Voranojni *(sic)* nominata ecclesia est fundata a Sigismundo tercio anno 1411; *3) obok na temże złożeniu ręką z drugiej połowy w. XVIII:* Zygmunciszki w D(ekanacie)[b] Raduńskim. Fundusz Zygmunta, którym nadaie 1° dziesięcinę ze wselkiego ziarna etiam zywiołu procz koni z całych Woranoynow, 2° rolę miedzy dolinami Dauidawą i Minatową nad rzeką Poplą, 3° pole pod skarbowym placem, 4° plac z polem do niego nalezącym jak w swym ograniczeniu nad rzeką z lasem do tegoz nalezącym, ktore przed tym trzymał Symradus, 5° 40 wozow siana w rok z łąk skarbowych, 6° w Dobromychi nad Szczarą trzy siedziby z ludzmi, z ktorych kazdy według obowiązku miod i wosk z...[c] dawać maią. *(Ręką w. XVIII/XIX:)* Aktykowany w większej kancellaryi R. 1644. — *Sygnatura ręką nieco późniejszą:* Fascykuł 1. N° 1mo.

Uw. O śladach »wymurowania« kościółka w Geranonach przez ks. Zygmunta wspomina ks. W. Przyałgowski, Żywoty biskupów wil. T. I str. 35 § 9. Powtarza to za nim Cz. Jankowski w Powiecie Oszmiańskim cz. III (Petersburg 1898) str. 111, wspominając nieściśle, że Zygmunt Kiejstutowicz stawił w tymże roku kościół drewniany w Lipniszkach (niewątpliwie za Słownikiem Geogr. T. V [1884] str. 277).

In nomine Domini amen. Sigismundus dei gracia dux Littuanie frater germanus Allexandri alias Witoldi magni ducis Littuanie etc. Ad perpetuam rei memoriam. | Significamus quibus expedit universis tam presentibus quam futuris presentium noticiam habituris: Quod sincere devocionis zelo accensi, diem extremi iudicii cupientes | operibus misericordie prevenire et indubitate salutis perpetue nobis compendia procurare, in inmarcescibiles namque celestes thezauros fiducialiter reponimus, quecumque | sacrarum edium et augmento cultus divini, necnon pro uberiori propagacione fidei katholice liberaliter erogamus. Quapropter ecclesiam in Goranoyni[1] nostra willa construcximus et eandem per reverendum in Christo[d] patrem et dominum dominum Nicolaum Dei gracia episcopum Wilnensem in honorem Anuncciacionis Beate Marie Virginis et in honorem beatorum Petri et Pauli apostolorum duximus erigendam; in eaque plebanum seu pastorem ovium Christi statuentes et prefigentes, quantum ad nos videtur pertinere, cuius officio sedes roborabitur christiana, ut de gracia Omnipotentis Dei speramus, cuiusque actibus bonis et exemplis mentes hominum suscitentur, necnon salutaribus proficiant incrementis. Sed ut ipse rector seu plebanus qui pro tempore fuerit in eadem ecclesia digna retribucionis emolimenta percipiendo ad exequenda ea, que ipsi incumbunt, alacris fiat, et ceteri eius exemplo eciam spe firma bonaque refecti ad aquirendum vitam eternam fervencius elaborent, eidem ecclesie in Goranoyni et rectori eiusdem ecclesie pro tempore existenti omnes et singulas decimas post omnes araturas curie nostre predicte in Goranoyni, tam manipulares quam non manipulares, videlicet tritici, ordei, avene, scruti, pisi, canapi, lini, papaveris, caulis, rape, cepe, siliginis et generaliter de omnibus hiis

56. [a] *możliwe* rex [b] *wytarte* [c] *dwa do trzech wyrazów zatartych na zagięciu* [d] Xpo *w tekście*

56. [1] *Geranony (zwane później Murowane i Gasztołdowskie) w powiecie oszmiańskim, 6 mil na płd.-zach. od Oszmiany.*

seminibus vel leguminibus, que humano usui possunt competere; item de omnibus pecudibus et pecoribus in predicta curia nostra in Goronoyni duntaxat exceptis equis; item agrum, qui in suis limitibus circumferencialiter inter duas valles est et continetur, quarum una nominatur Dauidovadolina et altera sortitur denominacionem videlicet Munateuadolina circa fluvium dictum Popla[2] mediate, sed penes nostrum pratum inmediate; item pratum, quod cognominatur Novum Pratum in nostra nova area in prefata Goranoyni prope eandem ecclesiam; insuper aream una cum agris ad eandem pertinentibus, prout in suis metis et limitibus et circumferencialiter late longeque ab antiquo continetur, que est sita circa longum pontem Sismia[f] fluvii, silvis, borris[g], quercetis, virgultis, ad eandem aream pertinentibus, quam quidem aream, agros et alia inmediate dicta olim Cunradus frater germanus noster[3] pacifice et quiete possidebat et obtinebat, ceterum feni falcastrati et cumulati quolibet anno quadraginta currus de pratis nostris penes fluvium Sziszma[4] adiacentibus; item in Dobromisl[5] bonis[h] nostris tres homines, qui habitant et sedent circa fluvium Sczara[6], quorum unus Michael alter Anania et tercius Paulus nominatur, cum omnibus silvis, nemoribus, borris, mellificiis, rubetis, quercetis, virgultis, fluviis, pertinenciis, appendenciis et obvencionibus universis, prout in suis limitibus et metis nunc continentur vel imposterum ampliari possint bona cura et provisione mediante, quorum hominum Michael et Anania et eorum posteri dare debent et tenebuntur singulis annis semel ecclesie sepedicte in Goranoyni et rectori eiusdem qui pro tempore fuerit pullam mellis, que wlgariter dicitur s z e s c z i p a n t h n e p u d l o [et][i] quatuor mardures et unum lapidem cere wlgariter dicitur p u d v o s k u, Paulus autem et eius posteri dare tenetur et te[n][i]ebitur eidem ecclesie et rectori in eadem pro [temp][i]ore residenti pullam mellis quinque palmorum wlgariter dicitur p a n c z i p a n t h n e p u d l o et duas mard[ures][i] damus, atribuimus cum omni iure, dominio et proprietate ac dotacione [perpe][i]tua et [i][i]rrevocabili assignamus per ipsam ecclesiam in Goranoyni et eius plebanum seu rectorem tenendum, habendum, utifruendum et pro utilitate eiusdem ecclesie convertendum ac futuris et perpetuis temporibus possidendum. Harum quibus sigillum nostrum appensum est testimonio litterarum. Actum in Goranoyni, ipso die sancti Martini anno Domini millesimo quadringentesimo undecimo.

57.

Troki, 31 maja 1412.

Aleksander-Witołd wielki książę litewski Mikołajowi biskupowi wileńskiemu i wszystkim jego następcom nadaje cały swój dystrykt zwany Uborć, leżący nad rzeką Uborcią, z wszystkiemi wsiami i posiadłościami.

Or. brak. Miał się znajdowac jeszcze w pierwszej połowie w. XIX w Archiwum Kap. Wil. (zob. niżej Reg. 1).

56. [f] *poprawione bardzo późno na* Sumia [g] *poprawione później na* pratis [h] *poprawione później na* boris [i]—[i] *na dziurze*

56. [2] *Dawidowa Dolina, Munatewa Dolina i rzeka Popla, dziś nieznane na obszarze Geranon.* [3] *Konrad = Towciwił książę nowogrodzki, młodszy brat Witołda, zabity podczas oblężenia Wilna we wrześniu roku 1390 (zob. Wolff J., Kniaziowie litewsko-ruscy str. 160).* [4] *Żyżma rzeka, dopływ Gawji, pobocznej Niemna.* [5] *Dobromyśl wieś nad Szczarą, na prawym jej brzegu, na płd.-wsch. od Słonimia.* [6] *Szczara, dopływ lewobrzeżny Niemna.*

Kop. 1. Lib. I 2 k. LXXX'—LXXXI' z nagłówkiem: Privilegium super districtum Huborth *poprawione z oryginału, tylko pisownia zmodernizowana. — 2. Lib. II str. 385—387 z nagłówkiem (ręką ks. W. Mocarskiego:)* Privilegium Witowdi ducis Littuaniae super incorporationem districtus totalis Huborth ecclesiae cathedrali Vilnensi; *obok na marginesie:* N. 131 *(błędnie* 133*)* Num. 31 *przekreślone i obok napisane* XXXV; *wreszcie ręką ks. W. Mocarskiego:* Lectum correctum. — *3. Lib. Magn. k. XXI—XXI' z nagłówkiem jak w Lib. II, tekst zaczerpnięty zdaje się z Lib. II. — 4. Luźna niedbała kopja z początku w. XIX wprawiona w rkpisie Bibl. Krasińskich w Warszawie Nr 3649 (po ks. M. Herburcie) k. 89—89' z nagłówkiem:* Dyplomat Witowta służący Wilenskiej katedrze *(z Lib. II).*

Reg. 1. Baliński M., Historya miasta Wilna T. I str. 172 w przypisie 70 pod 4) z zaznaczeniem, że przywilej ten wraz z innemi »dotąd zachowany« znajduje się w Arch. Kap. Wil. (regest bardzo zwięzły). — 2. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 9 nr 985 z powołaniem się na Balińskiego l. c. (prawdopodobnie z Lib. Magn.).

Uw. Nadanie to Witołdowe zatwierdza król Władysław Jagiełło w Trokach dnia 21 października r. 1430 (zob. niżej pod tą datą).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam huius rei memoriam. Sane tunc[a] divine retribucionis et temporalis prosperitatis augmentum infallibiliter credimus, dum personis ecclesiasticis et ecclesiis ad laudem Dei Omnipotentis munificencie nostre manus porrigimus[b] adiutrices. Nam inter cetera pietatis opera, que de fonte procedunt charitatis, elemosina uberius commendatur, que nos abluit a peccatis et graciam nobis restituit Salvatoris. Pro quo nos Allexander alias Vithowdus[c] Dei gracia magnus dux Lythuanie[d] et Russie etc. eiusdem elemosine zelo accensi, ut pro nobis et[e] nostris successoribus creator omnium Deus suplicius exoretur, reverendo in Christo patri domino Nicolao, Dei gracia ecclesie Vilnensis episcopo et suis successoribus, ad laudem Dei Omnipotentis et Beate Marie Virginis, in honoremque beati Stanislai pontificis et martyris gloriosi, patroni dicte Vilnensis ecclesie[f], districtum nostrum totalem Huborth[1] nuncupatum[g] in fluvio Huborth[h] iacentem cum omnibus villis et possessionibus, quibuscunque nominibus vocitentur, in eodem districtu sitis et in posterum situandis, cum omni iure et dominio, censibus, redditibus, borris, mellificiis, nemoribus, silvis, pratis[i], agris, campis, pascuis, venacionibus, aucupacionibus, fluviis, lacubus, stagnis, piscinis, piscaturis, obstaculis, aquis, aquarum decursibus, proventibus, usufructibus[j] ac utilitatibus, que nunc sunt et in futurum Deo duce fieri possunt meliori provisione mediante, nihil penitus pro nobis vel nostris successoribus in eodem districtu iuris et[k] dominii reservan(tes), prout ipsimet tenuimus et[l] habuimus, de innata nostre celsitudinis clemencia damus, assignamus, adiungimus, appropriamus, incorporamus et presentibus confirmamus perpetuis temporibus duraturum et per ipsum dominum Nicolaum episcopum et successores suos Vilnensis ecclesie episcopos perpetuo tenendum, habendum, utifruendum et[m] possidendum,

57. [a] huic *Lib. I* [b] manus *dopisuje Lib. I nad wierszem a* porrigimus *poprawione z* porreximus [c] Alexander alias Vitowdus *Lib. II;* Alexander alias Witowdus *Lib. M.* [d] Lituaniae *Lib. M.* [e] *Lib. I przekreśla w tem miejscu* pro [f] dicta ecclesie Vilnensis *Lib. I* [g] *obok na marginesie ręką w. XVIII dopisek* Uboró iedna [h] Hubort *Lib. I* [i] campis, agris, pratis *Lib. I* [j] utifructibus *Lib. I* [k] vel *Lib. II* [l] *brak w Lib. II* [m] *brak w Lib. I*

57. [1] *Uborć, dystrykt w woj. brzeskiem litewskiem, w pow. mozyrskim (zob. niżej dok. Władysława Jagiełły z dnia 21 października r. 1430) nad rzeką Uborcią, prawobrzeżnym dopływem Prypeci.*

in ususque suos et successorum suorum ultrone(e)[n] et libere ac secure convertendum, prout sibi et suis successoribus melius ac utilius videbitur expedire. In cuius rei testimonium et robur perpetuum sigillum nostrum maius presentibus iussimus et decrevimus subappendendum[o]. Actum et datum in Troki[p], feria tercia proxima ante festum Corporis Christi anno incarnacionis eiusdem millesimo quadringentesimo duodecimo. Presentibus hiis nobilibus ac strennuis viris terre nostre Lythuanie Michaele alias Minigalo[q], Alberto alias Moniuido[r] capitaneo Vilnensi, Rumpoldo Ducatus nostri marschalkone, Kynsgalo[s] capitaneo Samagittarum[t], Cristino alias Ostyk[u], Joanne alias Jawnys[v] capitaneo in Troki[w], multisque aliis terrarum nostrarum nobilibus omnibus fidedignis. Per me Nicolaum Maldrzik[x 1] de Cobiele notarium. Ad relacionem domini ducis personaliter etc.[y]

58.

Horodło, 2 października 1413.

Mikołaj (z Gorzkowa) biskup wileński przywiesza swą pieczęć do aktu szlachty polskiej w unji horodelskiej, adoptując do rodu swego Gerałtów bojara litewskiego Surguta z Reszynek.

Oryginał pieczęci dochował się dotychczas w stanie bardzo dobrym u aktu szlachty polskiej, znajdującym się w Archiwum XX. Radziwiłłów nieświeskich. Pieczęć ta wyciśnięta w czerwonym wosku, okrągła, średnicy 29 mm., wisi na pasku pergaminowym jako pierwsza w drugim dolnym rzędzie; wyobraża w tarczy herb Geralt (Osmoróg), nad tarczą popiersie biskupa in pontificalibus; w otoku napis: ⁑ s ∗ nicolai ∗ dei gra | ∗ epi ∗ wylnen. *Zob. niżej podobiznę pieczęci a podobiznę wspomnianego aktu w pracy W. Semkowicza Braterstwo szlachty polskiej z bojarstwem litewskiem w unji horodelskiej 1413 r.*

Uw. O pochodzeniu biskupa Mikołaja pisze X. Jan Fijałek w Uchrześcijanieniu Litwy przez Polskę str. 133—5.

57. [n] ultroneos *bez następnego* et *Lib. I i Lib. M.* [o] subappendi *Lib. II i Lib. M.* [p] Troki *Lib. I dopisane tąż ręką późniejszą nad wierszem;* Trocki *Lib. II* [q] Mimigalo *Lib. II;* Minigalo *Lib. M.* [r] Alberto Moniwido *Lib. I* [s] Kinsgalo *Lib. II i Lib. M.* [t] Samogitarum *Lib. II i Lib. M.* [u] Ostik *Lib. II i Lib. M.* [v] Jalbnys *Lib. I;* Jawnis *Lib. II;* Jawnys *Lib. M.* [w] Trocki *Lib. II* [x] Drzemlyk *mylnie Lib. II* [y] *Tak w Lib. II; w Lib. I brak tych formuł od* Per me *do* etc.

57. [1] *Ob. Długosz, Hist. Pol. T. IV str. 411, gdzie wymieniony Nicolaus Maldrzyk de Kobyelye, jako poseł ze strony Witołda w r. 1430.*

59.

Konstancja, 13 lutego 1415.

Papież Jan XXIII do Piotra elekta wileńskiego, na prośbę Anny wielkiej księżnej litewskiej, dozwala jej wybudować klasztor żeński z kościołem, w miejscu odpowiedniem w W. Ks. Lit., z regułą zatwierdzić się mającą (benedyktyńską) i wezwaniem przez tęż księżnę obranem, oraz nakazuje biskupowi po uposażeniu tegoż klasztoru przyjąć go i ustanowić jedną z zakonnic ksienią[1].

Or. nieznany.

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Lateran. T. 175 k. 204.

Johannes etc. dilecto filio Petro electo Wylnensi salutem (et apostolicam benedictionem etc.). Piis supplicum votis, illis presertim, que religionis propagacionem et divini cultus augmentum respiciunt, libenter annuimus, illaque favoribus prosequimur opportunis. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilecte in Christo filie nobilis mulieris Anne ducisse magne Litwanie peticio continebat, quod ipsa de propria salute recogitans ac cupiens terrena in celestia et transitoria in eterna felici commertio commutare, de bonis sibi a Deo collatis ad laudem Dei Omnipotentis et ob reverenciam et honorem Beate Marie Virginis Gloriose, ad quam gerit specialis devocionis affectum, in ducatu Litwanie in loco predicto ad id congruo et honesto unum monasterium sororum seu monialium tam virginum quam eciam viduarum, que in eodem pro tempore commorantes Deo perpetuo famulentur, queve sub regula et ordine ac ad honorem et sub vocabulo eiusdem Sancte, quas videlicet ipsa ducissa duxerit nominandas, et iuxta regularia instituta eiusdem ordinis per Sedem apostolicam approbata vivere debeant et Altissimo famulari, fundari et construi facere ac illud sufficienter dotare proponit. Quare pro parte dicte ducisse nobis fuit humiliter supplicatum, ut sibi fundandi et construendi seu fundari et construi faciendi huiusmodi monasterium cum cimiterio, campana, campanili, ecclesia, domibus et aliis necessariis officinis licenciam concedere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur huiusmodi pium propositum eiusdem ducisse in Domino plurimum commendantes, huiusmodi supplicationibus inclinati, discrecioni tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus eidem ducisse, postquam huiusmodi dotem sufficientem assignaverit ut prefertur, fundandi et construendi seu fundari seu construi faciendi in loco ad id ut prefertur ydoneo et honesto in eodem Ducatu huiusmodi monasterium cum cimiterio, campanili, campana, ecclesia, domibus et aliis necessariis officinis, iure tamen parrochialis ecclesie et cuiuscumque alterius in omnibus semper salvo, auctoritate apostolica licenciam largiaris. Et nichilominus hac vice primario moniales seu sorores huiusmodi in eodem monasterio, postquam constructum et dotatum fuerit ut prefertur, auctoritate predicta recipias et recipi facias, ac unam ex eis seu aliam monialem vel sororem ordinem ipsum expresse professam et ad regimen eiusdem novi monasterii utilem et ydoneam ipsi monasterio in abbatissam preficias, curam et administracionem ipsius mona-

59. [1] *Tego samego dnia tamże papież Jan XXIII udziela: 1) Witołdowi dyspenzy na jedzenie mięsa i nabiału w wielkim poście i w inne dni postne; 2) jego żonie Annie przywileju spowiedniczego z zamianą ślubów w młodości uczynionych, których teraz na starość nie może zachować, na inne dobre uczynki (Reg. Lat. T. 175 k. 205'—206). — Już poprzednio Aleksander Witołd otrzymał był od tegoż papieża pismami z 13 stycznia r. 1412 w Rzymie datowanemi dyspensę od postu we środy, piątki i soboty w czasie drogi, oraz pozwolenie na używanie łaźni w niedziele i święta (Reg. Lat. T. 158 k. 78).*

sterii sibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo sibique facias a suis subditis obedienciam et reverenciam debitas exhiberi; contradictores per censuram (ecclesiasticam appellatione postposita compescendo). Et insuper postquam dictum monasterium constructum et dotatum fuerit ut prefertur, abbatisse et moniales sive sorores predicte omnibus et singulis privilegiis et indulgenciis eidem ordini per Sedem apostolicam aut alias quomodocumque concessis perpetuo uti et gaudere valeant, eisdem abbatisse et monialibus seu sororibus eadem auctoritate concedas; constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque. Datum Constancie, idus februarii anno quinto. *(Pod tem inną ręką:)* Franciscus de mandato de Agello.

60.

Troki, 14 lutego 1415.

Aleksander-Witołd wielki książę Litwy i pan Rusi klasztorowi Zwiastowania NMP. i św. Benedykta w Starych Trokach, przez siebie założonemu, nadaje dziesięciny swojego dworca w Starych Trokach, plac z dwoma ogrodami i niwką tamże, wieś nad rzeką Waką niegdyś Sunigajły i Mozgajły braci oraz innych braci Vesconicorum *z prawem stawiania jazów na tej rzece, wieś* Obrowo *i jezioro* Korweko.

Or. *brak.*

Kop. *1. Kop. Tyszk. k. 16—16' Nr 18ª w transumpcie króla Zygmunta I wydanym w Wilnie 23 listopada r. 1517. — 2. Rescriptorium klasztoru tynieckiego z r. 1634, rkps Bibl. Ossolińskich w dziale D. 1 (w transumpcie j. w.).*

Wyd. *1. Sczygielski Stanisław O. S. B., Series et notitia Trocensium abbatum ord. S. Benedicti (Cracoviae, Schedel 1668) K. A₃ vo [A₄] pod nagłówkiem: »Literae fundationis monasterii Trocensis«, z tekstu znajdującego się w archiwum klasztoru tynieckiego: »Hae literae habentur Tineciae in Archiuo sub litera D. num. 1«; pisownię modernizuje i w końcu swej edycji tekstu dodaje: »Locus + sigilli« (co mogłoby przemawiać za odpisem z Rescriptorium). — 2. Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego, cz. I wyd. Dr. W. Kętrzyński (Lwów 1875), str. 225—228 nr 143 w dwóch kolumnach z tekstem polskim, według kopji transumptu Zygmunta Augusta z r. 1558 w Rescriptorium pod D. 4 i z odmiankami z* **Kop. 2.** *i* **Wyd. 1.**

Uw. *Podejrzenia wydawcy ś. p. W. Kętrzyńskiego o interpolację tegoż nadania, wypowiedziane zresztą z wszelkiem zastrzeżeniem, nie są przekonywające, bo opierają się na niedokładnym przekazie tekstu w ustępie* quas quidem decimas *i t. d., który istotnie niegramatycznością swoją mógł budzić wątpliwości. W niniejszej edycji tekst zrestytuowany nie wzbudza już żadnych podejrzeń. Stąd też odpada dalsze podejrzenie nieautentyczności tego dokumentu, chociażby przytoczona w ekspozycji opowieść o oderwaniu pieczęci tegoż dokumentu przez Tatarów nie zasługiwała ze wszystkiem na wiarę.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam huius rei memoriam. Sane tunc divine retribucionis premia et temporalis prosperitatis augmentum ineffabiliter[a] consequi credimus, dum ec(c)lesiis et personis ec(c)lesiasticis ad laudem Dei Omnipotentis munificencie nostre dexteram impartimur, ut ipsi cultui divino liberius vaccare poterint[b] et

60. [a] *tak i w Rescr. D. 1;* nos *dodaje Scz.* [b] *tak i w Rescr.;* vacare possint *Scz.*

Creatorem nostrum pro nobis et nostris successoribus supliciter exorare. Proinde nos Alexander alias Wythowdus[c] Dei gracia magnus dux Lithvanie et terrarum Russie dominus atque heres etc. significamus tenore presencium, quibus expedit universis presentibus et futuris harum noticiam habituris, quomodo anhelantes[d] sanctam per[e] sancti[f] baptismatis renovacionem[e] assumptam fidem piis vivificare operibus et meritorum premia pro salutis nostre compendio in eternitatis errario feliciter cumulare, honorabili viro fratri[g] Luce ordinis sancti Benedicti abbati monasterii in Antiquis Throky, ad honorem et ad laudem Dei Omnipotentis[h] et Gloriose Virginis Annunciacionis Marie et sancti Benedicti confessoris per nos erecti, fratribus et successoribus suis pro cultu divino deputatis vel deputandis damus, conferimus et incorporamus perpetualiter et in ewm presentibus[i] confirmamus[j]: primo decimas omnium[k] frugum curie nostre ibidem in Antiquis Throky cum[l] avena et feno; aream cum duobus ortis[m], unum circa stratam, que mediat castrum et ortum predictum, et secundum circa cimiterium iacentem, et agellum circa curiam; item villam quondam[n] Sungalonis[o][1] et Mosgalonis fratrum germanorum et Vesconicorum[p] aliorum fratrum circa Vakam[2] fluvium sitam, cum omni iure et[q] dominio, utilitatibus et pertinenciis eiusdem ville universis, et obstacula in Vaka fluvio facere pro utilitate et voluntate ecclesie et monasterii supradicti; item villam Obrowo[3] dictam cum totali tributo, venacionibus et utilitatibus universis, que ad dictam villam nunc spectant et in futurum spectare poterint meliori reformacione mediante; item lacum Korweko[r][4] dictum, in quem fluit fluvius[s] et in eiusdem fluvii medietate obstacula et alias, quecunque fieri[t] possunt, utilitates facere pro commodo[u] et utilitate[v] monasterii supradicti in Antiquis Throky. Quas quidem decimas, aream[w], ortos[x], agellum, villam[y] et lacum suprafatus Lucas abbas[z] modernus et sui successores et fratres monasterii supradicti in Antiquis Throky habebunt, tenebunt, utifruentur et possidebunt pacifice et[aa] quiete, perpetualiter et in ewm. Harum quibus sigillum nostre maiestatis est appensum in robur et testimonium literarum. Actum et datum in Throky, feria quinta ipso die beati Valentini sub anno Domini millesimo quadringentesimo quinto decimo[bb]. Per manus Nicolai Maldrzyk notarii eiusdem domini magni ducis.

61.

Konstancja, 15 lutego 1415.

Papież Jan XXIII a) do Piotra elekta wileńskiego: unieważnia dokonaną przez kapitułę elekcję biskupią z powodu zastrzeżonej sobie prowizji tejże stolicy jeszcze za życia poprzednika jego Mikołaja, ale równocześnie nadaje mu to bi-

---

60. [c] Vitoudus *Scz.* [d] annehelantes *Tyssk.* [e]—[e] *u Scz. ujęte w nawias* [f] sacri *Scz.* [g] *brak tych dwóch wyrazów w Tyszk.* [h] Omnipotentis Dei *Scz.* [i] *brak tego wyrazu w Tyszk.* [j] confirman(tes) *Tyszk.* [k] omni *Tyszk.* [l] *brak tego wyrazu w Tyszk. i Rescr.* [m] hortis *Scz.* [n] quandam *Scz.* [o] Smigalonis *w tekście Tyszk. Rescr. i Scz.* [p] *tak Rescr.*; Vescomcorum *Tyszk.*; Vasconum *Scz.* [q] *brak w Tyszk.* [r] *tak Rescr. i Scz.*; Kerweko *Tyszk.* [s] fluvius fluit *Tyszk.* [t] faceri *Tyszk.* [u] quomodo *w tekście Tyszk., źle odczytane z* 9modo [v] usu *Scz.* [w] areamque *Scz.*, *opuszczając* hortos [x] quos *Tyszk. i Rescr.* [y] villas *Rescr. i Scz.* [z] prefatus *dodaje Tyszk.* [aa] *brak w Tyszk.* [bb] MCCCCXV *Scz.*

60. [1] *Prawdopodobnie identyczny z Janem Sunigajłą kasztelanem trockim, który w Horodle przyjął herb Lis; zob. Semkowicz, O litewskich rodach bojarskich (Mies. Herald. 1914 zesz. 3/4 str. 54 i nast.).* [2] *Waka, rzeka w pow. trockim i wileńskim, lewy dopływ Wilji.* [3] *Miejscowość nieznana, zapewne w okolicy Trok.* [4] *Jezioro nieznane, zapewne jedno z licznych jezior w okolicy Trok.*

skupstwo; b) do kapituły kościoła wileńskiego; c) do duchowieństwa; d) do ludu miasta i diecezji: o przyjęcie przez nich tegoż biskupa z należną czcią i winnem posłuszeństwem; e) wreszcie do arcybiskupa gnieźnieńskiego, oddając mu w opiekę prawną i obronę ten kościół, jako jemu podległy (suffraganeam), *i jego biskupa.*

Or. nieznany.

Kop. Archiwum Watykańskie. Regesta Lateran. T. 178 k. 299.

a.

Johannes etc. dilecto filio Petro electo Wilnensi salutem etc. Apostolatus officium, quamquam insufficientibus meritis nobis ex alto commissum, quo ecclesiarum omnium regimini presidemus, utiliter exequi coadiuvante Domino cupientes, soliciti corde reddimur et solertes, ut cum de ipsarum regiminibus agitur committendis tales eis in pastores preficere studeamus, qui commissum sibi gregem dominicum sciant non solum doctrina verbi, sed eciam exemplo boni operis informare, commissasque sibi ecclesias in statu pacifico et tranquillo velint et valeant duce Domino salubriter regere et feliciter gubernare. Dudum siquidem bone memorie Nicolao episcopo Wilnensi regimini Wylnensis ecclesie presidente nos, cupientes eidem ecclesie, cum eam vacare contingeret, per apostolice Sedis providenciam utilem et ydoneam presidere personam, provisionem eiusdem ecclesie ordinacioni et disposicioni nostre ea vice duximus specialiter reservandam, decernentes extunc irritum et inane, si secus super hiis per quoscunque quavis autoritate scienter vel ignoranter contingeret attemptari. Postmodum vero dicta ecclesia per obitum eiusdem Nicolai episcopi, qui extra Romanam curiam diem clausit extremum, vacante, dilecti filii capitulum eiusdem ecclesie reservacionis et decreti predictorum forsan ignari te, tunc prepositum ipsius ecclesie et in sacerdocio constitutum, in eorum et dicte ecclesie episcopum concorditer elegerunt, licet de facto tuque reservacionis et decreti predictorum similiter inscius eleccioni huiusmodi illius tibi prenominato decreto consensisti, similiter de facto ac demum reservacione et decreto predictis ad tuam deductis noticiam huiusmodi eleccionis negocium proponi fecisti in consistorio coram nobis: nos igitur eleccionem huiusmodi et quecunque inde secuta utpote post et contra reservacionem et decretum predicta de facto ut premittitur attemptata, irrita prout erant et inania reputantes et ad provisionem eiusdem ecclesie celerem et felicem, de qua nullus preter nos hac vice se intromittere potuit sive potest, reservacione et decreto obsistentibus supradictis, ne ecclesia ipsa longe vacacionis exponeretur incomodis, paternis et solicitis studiis intendentes, post deliberacionem, quam super hiis cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad te, cui de literarum sciencia, vite mundicia, honestate morum, spiritualium providencia et temporalium circumspeccione aliisque multiplicium virtutum meritis apud nos fidedigna testimonia perhibentur, direximus oculos nostre mentis, quibus omnibus necnon dictorum capituli te eligencium concordi voluntate debita meditacione pensatis, de persona tua nobis et eisdem fratribus ob dictorum tuorum exigenciam meritorum accepta, eidem ecclesie de dictorum fratrum consilio auctoritate apostolica providemus, teque illi preficimus in episcopum et pastorem, curam et administracionem ipsius ecclesie tibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo in illo, qui dat gracias et largitur premia; confidentes, quod prefata ecclesia sub tuo felici regimine, gracia tibi assistente divina, salubriter et prospere dirigetur ac grata in eisdem spiritualibus et temporalibus suscipiet incrementa. Iugum igitur Domini tuis impositum hu-

meris prompta devocione suscipiens, curam et administracionem predictas sic exercere studeas soliciter, fideliter et prudenter, quod ipsa ecclesia[a] gubernatori provido et fructuoso administratori gaudeat se commissam, tuque preter eterne retribucionis premium nostram et dicte sedis benevolenciam et graciam exinde uberius consequi merearis. Datum Constancie, *quinto decimo kal. marcii* anno quinto.

b.

Simili modo: Dilectis filiis capitulo ecclesie Wilnensis salutem etc. Apostolatus etc. Quocirca discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus eundem Petrum electum tamquam patrem et pastorem animarum vestrarum grato admittentes honore ac exhibentes sibi obedienciam et reverenciam debitam et devotam, eius salubria monita et mandata suscipiatis humiliter et efficaciter adimplere curetis. Alioquin sentenciam, quam idem Petrus electus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra.

c.

Simili modo: Dilectis filiis clero civitatis et diocesis Wylnensis salutem etc. Apostolatus etc. Quocirca discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsum Petrum electum tamquam patrem et pastorem animarum vestrarum devote suscipientes ac debita honorificencia pertractantes, eius monitis et mandatis salubribus intendatis, ita quod ipse in vobis devocionis filios et vos in eo per consequens patrem invenisse benivolum gaudeatis. Datum ut supra.

d.

Simili modo: Dilectis filiis populo civitatis et diocesis Wylnensis salutem etc. Apostolatus etc. Quocirca universitatem vestram rogamus, monemus et hortamur attente per apostolica Vobis scripta mandantes, quatenus eundem Petrum electum tamquam patrem et pastorem animarum vestrarum devote suscipientes et debita honorificencia prosequentes, eius monitis et mandatis salubribus intendatis, ita quod ipse in vobis devocionis filios et vos in eo per consequens patrem invenisse benivolum gaudeatis. Datum ut supra.

e.

Simili modo: Venerabili fratri archiepiscopo Gneznensi salutem etc. Ad cumulum etc. Cum igitur ut idem Petrus electus in commissa predicte ecclesie sibi cura facilius proficere valeat, tuus favor ei fore noscatur plurimum oportunus, fraternitatem tuam rogamus et hortamur attente per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus predictos electum et commissam sibi ecclesiam suffraganeam tuam habens pro nostra et apostolice Sedis providencia propensius commendatos in ampliandis et conservandis iuribus suis sic eos tui favoris presidio prosequaris, quod ipse electus tuo fultus auxilio in commisso sibi ecclesie prefate regimine se possit utiliter exercere, tuque divinam misericordiam valeas exinde uberius promereri. Datum ut supra. *(Bezpośrednio potem inną ręką:)* Franciscus XXII. XI. XI. XI. XI. de Agello.

---

61. [a] *w tem miejscu na nowej karcie 299' cztery i pół wiersza powtórzono od* sub tuo felici *aż do* quod ipsa ecclesia *i następnie przekreślono*

62.

Konstancja, 15 lutego 1415.

Papież Jan XXIII zezwala Piotrowi elektowi wileńskiemu na konsekrację w przytomności dwóch lub trzech biskupów przez niego dowolnie obranych i na złożenie przed konsekratorem zwykłej przysięgi, zaznaczając przytem wyraźnie przynależność biskupa wileńskiego do prowincji gnieźnieńskiej.

Or. nieznany.

Kop. Archiwum Watykańskie. Regesta Lateran. T. 185 k. 266.

Johannes etc. dilecto filio Petro electo Wylnensi salutem etc. Cum nos nuper ecclesie Wylnensi, tunc pastoris regimine destitute, de persona tua nobis et fratribus nostris ob tuorum exigenciam meritorum accepta, de eorundem fratrum consilio duximus auctotritae apostolica providendum, preficiendo te illi in episcopum et pastorem, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur. Nos ad ea, que ad tue commoditatis augmentum cedere valeant favorabiliter intendentes, tuis hac parte supplicationibus inclinati, tibi, ut a quocumque malueris catholico antistite graciam et communionem apostolice Sedis habente, ascitis et in hoc sibi assistentibus duobus vel tribus aliis catholicis episcopis, similem graciam et communionem habentibus, munus consecracionis recipere valeas ac eidem antistiti, ut munus predictum auctoritate nostra impendere libere tibi possit, plenam et liberam concedimus tenore presencium facultatem. Volumus autem, quod idem antistes, qui tibi prefatum munus impendet, postquam illud tibi impenderit, a te nostro et Romane ecclesie nomine fidelitatis debite solitum recipiat iuramentum iuxta formam [1], quam sub bulla nostra mittimus interclusam, ac formam iuramenti, quod te prestare contigerit nobis de verbo ad verbum per tuas patentes litteras, tuo sigillo signatas, per proprium nuntium quantocius destinare procuret. Quodque per hoc venerabili fratri nostro archiepiscopo Gnesnensi, cui prefata ecclesia metropolitico iure subesse dinoscitur, nullum imposterum preiudicium generetur. Datum Constancie, septimo kal. marcii anno quinto. *(Pod tem inną ręką:)* Franciscus XII. de Agello.

63.

B. m. d. i r. (po 15 lutego 1415).

Formuła przysięgi Piotra biskupa wileńskiego na wierność i posłuszeństwo papieżowi Janowi XXIII i Kościołowi rzymskiemu.

Tekstu brak. Jedyna o nim wzmianka mieści się w powyższej bulli papieża Jana XXIII do tegoż biskupa jako elekta z d. 15 lutego r. 1415, z którą została przysłana formuła przysięgi (ob. Nr poprzedni). Przeszukało się bez rezultatu tomy (177—185) Regestów lateraneńskich z tegoż roku.

64.

Konstancja, 26 lutego 1415.

Papież Jan XXIII ustanawia Aleksandra-Witołda księcia Litwy wikarjuszem generalnym Stolicy apostolskiej na kraje schyzmatyckie i niewierne, sąsiadujące z Litwą.

---

62. [1] *Zob. Nr następny.*

Or. nieznany. O wydaniu takiej bulli wspomina papież Jan XXIII w analogicznej bulli, wydanej tegoż dnia dla króla Władysława Jagiełły, w końcowem zastrzeżeniu: Per predicta autem nullum volumus preiudicium generari facultati, per nos hodie eciam concesse circa premissa dilecto filio nobili viro Alexandro alias Wictoldo duci Lithwanie circa fines sive metas scismaticorum et hereticorum huiusmodi eius dominia obtinencium *(ob. Codex epist. saec. XV T. II str. 69—71 z oryginału w Bibl. XX. Czartoryskich).*

Uw. Ob. takiż przywilej papieża Marcina V dla Witołda, wydany w Konstancji 13 maja r. 1418 (ob. niżej Nr 75).

65.

Konstancja, 15 marca 1415.

Amadeusz de Saluciis poświadcza, że Piotr biskup wileński, przez Mikołaja sekretarza Aleksandra-Witołda wielkiego księcia litewskiego złożył Kamerze apostolskiej za kościół wileński należne taksy.

Regest w Archiwum Watyńskiem, Obl. et soluc. T. 55 A k. 45' (nowa sygn. 78'), wskazany przez Abrahama w Sprawozdaniu (III) 1899—1913 (Arch. Kom. Hist. S. II T. 1) str. 26.

Amedeus[a] (de Saluciis, universis presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Universitati vestre notum facimus per presentes), quod reverendus in Christo pater dominus Petrus Dei gracia episcopus Wilnensis[b] pro totali solucione sui communis servicii, in quo Camere dicti collegii sub certis penis ac sentenciis ac termino nundum[c] elapso racione dicte sue ecclesie tenebatur et extitit efficaciter obligatus XVI flor. auri de camera, s(olidos) XXXIII et d(enarios) IIII[or] monete Romane. Et pro totali solucione sui minuti servicii, in quo familiaribus et officiariis dictorum dominorum cardinalium sub eisdem penis[d] (et sentenciis ac eciam termino) XLV flor. similis monete die date presencium nobis pro ipso collegio recipientibus per manus honorabilis viri domini Nicolai....[e] Cracouiensis diocesis, secretarii domini ducis Alexandri alias Wytoldi magni ducis Litwanie tempore debito realiter solvi fecit et cum effectu. De quibus etc.[f] In quorum etc.[f] Datum Constancie, sub anno a Nativitate Domini M°CCCC°XV°, indiccione VIII, die vero XV mensis marcii, pontificatus[g] (sanctissimi in Christo patris et domini nostri) domini Jo(hannis Dei providencia) pape XXIII anno quinto. *(Niżej:)* flor. 1 gross. 11.

66.

Konstancja, 15 marca 1415.

Mikołaj Cebulka kanonik sandomierski a sekretarz Aleksandra-Witołda wielkiego księcia litewskiego imieniem Piotra biskupa elekta wileńskiego składa Kamerze apostolskiej należne taksy za kościół wileński, zobowiązując się pod przysięgą złożyć resztę w dwóch ratach w odstępach półrocznych.

65. [a] *w tekście regestu* Amedeus etc., *resztę tytułu uzupełnia się tu z tekstu innych regestów z tego czasu* [b] *tu na lewym marginesie tą samą ręką:* Episcopus Wilnensis [c] *tak w tekście* [d] penis etc. *w tekście, co się tu uzupełnia wedle formuł analogicznych regestów* [e] *miejsce opuszczone na 1—2 wyrazy, niewątpliwie dla jego nazwiska i urzędu* [f] *miejsc tych nie uzupełnia się tutaj, gdyż w regestach z tego czasu nie znaleziono odpowiednich formuł* [g] ut supra *w tekście, co się tu uzupełnia z tekstu innych aktów tego czasu*

Regest w Archiwum Watykańskiem, Obl. et soluc. T. 56 k. 125'—126 (nowa sygn. 172'—173), wskazany przez Abrahama w Sprawozdaniu (III) str. 27.

Die veneris eadem[a] Nicholaus Czebulca canonicus Sandomiriensis Cracouiensis diocesis, magnifici domini Alexandri alias Wittoldi magni ducis Litwanie secretarius, tanquam principalis et privata persona nomine domini Petri electi Vilnensis[b] in Lithwania racione ecclesie Wilnensis obtulit Camere apostolice pro communi servicio debito flor. camere XXXIII et fertonem, ad quos ipsa ecclesia hodie et noviter est taxata, et quinque minuta servicia consueta pro familiaribus et officiariis domini nostri et dicti collegii. Item recognovit pro familiaribus et officiariis predictis, eorundem autem communis et quinque minutorum serviciorum medietatem infra sex menses proxime futuros; et reliquam medietatem infra alios sex menses extunc proxime futuros et recognita in similibus terminis anno revoluto solvere promisit, iuravit, renunciavit, submisit et se obligavit. Et dominus Morinensis[c] (ex commissione domini cardinalis) tulit sentencias. Actum[d] (Constancie, presentibus reverendo patre domino Gentili Neocastrensi episcopo et venerabilibus viris dominis Angelo de Wallionibus auditore Camere et Jacobo de Caluis apostolice Camere clericis et me Ludolpho Rolring). Et promisit producere mandatum ratifficacionis infra unum annum.

67.

Troki na zamku, 22 kwietnia 1415.

Aleksander-Witołd wielki książę litewski kościołowi katedralnemu wileńskiemu, cierpiącemu różne braki, daje na własność swój dystrykt czyli terytorjum Kamieniec w ziemi kijowskiej, który posiadała kniahini Stepańska.

Or. dziś nieznany. Znajdował się on jeszcze w drugiej połowie w. XVIII w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, lecz już był zupełnie zbutwiały i zgoła nieczytelny, jak świadczy zapisek w Rejestrze dokumentów pargaminowych tejże kapituły (ob. wyżej Nr 20) na str. 9 pod pozycją 15: Originale donationis bonorum Kamieńszczyzna V. V. Capitulo Vilnensi a Vitoldo A⁰ 1415. Quod in pargameno scriptum totum plane putrefactum, vix in aliqua sui parte reliquiam praefert.

Kop. Lib. I k. VI—VII z nagłówkiem: Privilegium super Camyenyecz *i zapiskiem inną ręką współczesną:* Lectum.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Sane tunc divine retribucionis et temporalis prosperitatis augmentum consequi infallibiliter credimus, dum ecclesiis et ecclesiasticis personis ad laudem Dei Omnipotentis munificencie nostre dexteram impartimur adiutricem, ut ipsi cultui divino liberius vaccare poterint et Creatorem omnium pro nobis et nostris successoribus supliciter exorare. Proinde nos Allexander alias Vitowdus Dei gracia magnus dux Lythuanie et terrarum Russie etc., perpendentes multiplices et varios defectus, quibus ecclesia cathedralis Vilnensis in honorem Dei Omnipotentis et beatorum Stanislai pontificis et martyris necnon Ladislai regis et confessoris

---

66. [a] *t. j. 15 marca, jak wynika z poprzedniego aktu* [b] Vulnensis *w tekście* [c] ut supra *w tekście* [d] Actum et presentibus ut in obligacione tercia precedente *w tekście regestu, który uzupełnia się tu na podstawie wskazanego aktu*

erecta est oppressa, cui pro charitatis af(f)ectu compacientes volentesque, ut ab huiusmodi defectibus sub nostro felici regimine valeat uberius respirare, prefate ecclesie cathedrali Vilnensi ipsiusque capitulo districtum sive territorium nostrum Camyenyecz[1] dictum in terra nostra Kyowyensi iacentem, quem ducissa Stepanska[2] habuit et possedit, cum omni iure, dominio, utilitatibus, proventibus, censibus, contribucionibus, agris, pratis, silvis, nemoribus, borris, mellificiis, venacionibus, aucupacionibus, aquis, stagnis, lacubus, piscaturis et aquarum decursibus, cum omnibus aliis pertinenciis et obvencionibus, quibuscunque nominibus nuncupantur, quomodolibet ad predictum districtum ab antiquo spectantibus, dedimus, contulimus et presentibus damus, conferimus et incorporamus perpetualiter et in ewm, per supradictam ecclesiam cathedralem et ipsius capitulum tenendum, habendum, utifruendum et perpetuis temporibus pacifice possidendum, et (in) commodum predictorum ecclesie et capituli libere convertendum, quomodo sibi melius videbitur expedire. Harum quibus sigillum nostre magestatis presentibus est appensum in fidem et robur perpetuum litterarum. Actum et datum in castro nostro Throki, feria secunda proxima ante festum beati Georgii martyris sub anno Domini millesimo quadringentesimo quintodecimo. Presentibus strenuis ac nobilibus viris Joanne alias Jawnis palatino Trocensi, Rumboldo marschalkone tocius Lythuanie, Conrado Frankyenburg, Nicolao Sapienski, pluribusque aliis fidedignis.

68.

Konstancja, 11 sierpnia 1416.

Sobór powszechny w Konstancji w czasie wakansu (apostolica Sede vacante) *na prośbę Władysława króla Polski i Witołda księcia Litwy, wyrażoną przez osobne ich poselstwo* (per suos solennes oratores), *udziela pełnej władzy Janowi (Rzeszowskiemu) arcybiskupowi lwowskiemu i Piotrowi biskupowi wileńskiemu, jako swoim komisarzom i legatom, do ochrzczenia ludu żmudzkiego, Rusinów i innych narodów pogańskich* (ad gentem et partes Samaytarum ... necnon Ruthenorum et alias gentes et partes septentrionales infidelium) *i pouczenia ich o prawdach wiary katolickiej; do zakładania i uposażania kościołów na Żmudzi katedralnych i metropolitalnych, kolegjackich i parafjalnych oraz klasztorów (za zgodą tych, do których to należy) i konwentów jakichkolwiek zakonów, szpitali i innych miejsc pobożnych; do przeprowadzenia podziału tych ziem na prowincje i diecezje; do ustanowienia w tychże kościołach, klasztorach, konwentach i innych miejscach pobożnych arcybiskupów, biskupów, kapłanów, diakonów i innych sług oraz osób kościelnych, dostojeństw, kanonij i prebend; do konsekrowania kościołów, arcybiskupów, biskupów i udzielania innych święceń, benedykowania opatów, dziewic i czynienia tego wszystkiego, czego wymaga*

---

67. [1] *Włość kamieniecka czyli Kamieńszczyzna lub ziemia Smolniana w pow. wówczas mozyrskim a województwie kijowskiem, nad rzeczką Biegunką, dopł. Uborci. Zob. A. Jabłonowskiego Atlas Ziem Ruskich, karta 8/5 oraz Źródła dziejowe T. XX str. 90—92 i T. XXII str. 173, 566 i 653.* [2] *Z współczesnych kniaziów Stepańskich znany jest jedynie kniaź Symeon Stepański 11/8 r. 1387 w Cod. Vit. str. 13 nr 35, wskazany przez Wolffa, Kniaziowie lit.-ruscy, str. 504.*

cześć Boża według tradycji i przepisów Ojców, Kościoła rzymskiego i świętych kanonów; wreszcie do wykonywania władzy sądowniczej i karnej w tychże ziemiach w całej rozciągłości (w szczególności inquirendi ac omne inquisitionis heretice pravitatis et scismatis negotium exercendi).

Or. nieznany.

Kop. Transumpt w akcie Jana arcybiskupa lwowskiego i Piotra biskupa wileńskiego w Nowych Trokach d. 24 października r. 1417; zob. niżej Nr 71.

Wyd. Holtzmann W. w Zeitschrift für die Geschichte des Oberrheins N. F. Bd XXXII [Heidelberg 1917] str. 79—81. Powołuje się na to wydanie H. Finke w Acta Concilii Constanciensis T. II (Münster 1923) str. 576.

69.

Troki na zamku, 24 grudnia 1416.

Witold wielki książę litewski przedstawia Piotrowi biskupowi wileńskiemu Alberta mnicha tynieckiego, wybranego przez opata i cały konwent tyniecki do inwestytury na opata konwentu benedyktyńskiego NMP. (Zwiastowania) w Starych Trokach, założonego i uposażonego przez siebie.

Or. brak.

Kop. Rescriptorium klasztoru tynieckiego z r. 1634 w Bibljotece Ossolińskich dział D. 2.

Wyd. 1. Sczygielski Stanisław O. S. B., Series et notitia Troc. abb. (Cracoviae 1668) k. [A. 4ro]—B z uwagą: cuius tenorem ex archivo Tinecensi transcribo *(niewątpliwie z Rescriptorium). — 2. Kodeks dypl. klasztoru tynieckiego, cz. I, wyd. W. Kętrzyński str. 228—229 (nr CXLIV) z Kop. i Wyd. 1.*

Uw. Ogłasza się tu ten dokument na podstawie Wyd. 1 z uwzględnieniem odmianek tekstu w Kop.

Alexander alias Wytowdus[a] Dei gratia magnus dux Lithuaniae ac terrarum Russiae etc. reverendo in Christo patri domino Petro eadem gratia episcopo Wilnensi devoto nobis sincere dilecto salutem et perfectam in Christo Jesu charitatem. Omnis mortalium cura quamvis diverso calle procedat, ad unum tamen beatitudinis finem nititur pervenire. Nos itaque cum mortales exsistamus, de salute animae nostrae et thesauro immarcescibili futurae gloriae sinceriter cogitantes, ad laudem Dei Omnipotentis et gloriosae Virginis Mariae monasterium ordinis sancti Benedicti in patrimonio nostro in Antiquis Troki pro augmento sanctae fidei catholicae inter neophytos nostrarum terrarum de novo[b] ereximus et fundavimus iuxtaque donationem a[c] nobis datam desuper dotavimus et privilegiis nostris, prout decet, munivimus et confirmavimus, pro cuius quidem monasterii regimine spirituali et temporali religiosum virum Albertum monachum professum nobisque per abbatem Tynecensem et per totum conventum dicti monasterii Tynecensis canonice electum, praesentatum et transmissum suscepimus, quem in abbatem verum

69. [a] Vitoudus *Scz.* [b] denuo *Rescr.* [c] *brak Rescr.*

ibidem in Antiquis Troki eligimus, elegimus et statuimus vestraeque paternitati eundem dignum duximus praesentandum; eandem vestram paternitatem requirentes sincero ex affectu, quatenus ipsum investire velitis de monasterio supradicto et in abbatem verum legitime confirmare, adhibitis aliis cerimoniis et solemnitatibus circa talia fieri solitis et consuetis, prout ad paternitatis vestrae officium pertinet pastorale. Harum quibus sigillum nostrum praesentibus est appensum testimonio litterarum. Actum et datum in castro nostro Trocensi, in vigilia Nativitatis Christi sub anno eiusdem millesimo quadringentesimo sexto decimo[d]. Per Nicolaum Maldrzyk.

70.

Troki, 23 października 1417.

Witołd wielki książę litewski na ufundowane przez siebie biskupstwo miednickie na Żmudzi daje prezentę mistrzowi Maciejowi proboszczowi wileńskiemu na ręce Jana arcybiskupa lwowskiego i Piotra biskupa wileńskiego, legatów soboru.

Or. nieznany.

Kop. »*Kodeks Babinowskiego*« *podobno w Archiwum Diecezjalnem w Kownie, zatytułowany* »Fundationes, privilegia ecclesiae cathedralis Mednicensis totiusque dioecesis Samogitiae ex mandato illustrissimi, reverendissimi domini Stanislai Kiszka, episcopi Samogitiae, per me Matthaeum Babinowski canonicum dictae cathedralis, sacra apostolica auctoritate notarium, fideliter ex authenticis descripta et collecta, Vornis seu Mednicis anno 1619 mensis augusti die 7. *Znajduje się ten akt w tymże kopjarzu na k. 2 i 2'; zob. niżej Wyd.*

Wyd. bez początku i końca Walther Holtzmann w Zeitschrift für die Geschichte des Oberrheins N. F. Bd XXXII [Heidelberg 1917] str. 82 przyp. 2 z kodeksu Babinowskiego; zob. Kop.

Uw. Wzmiankuje ten akt ks. biskup Maciej Wołonczewski, Biskupstwo Żmujdzkie (w przekładzie polskim M. Hryszkiewicza [Kraków 1898] str. 24 przyp. 32), niewiadomo jednak, czy z oryginału, czy też raczej z powyższego odpisu w kodeksie Babinowskiego. Wobec niemożności dotarcia do tekstu wydaje się niniejszy akt wedle Wyd.

...Ne igitur sicut navis sine remige derelicta facile periclitat, sic gens ista Samagitarum nondum in fide sancta instructa et firmata, deficiente pastore in errores priores paganicos et revera peiores recidivare videretur, nos igitur huiusmodi pericula evitare et opus tam sanctum solemniter inchoatum fine laudabili cupientes terminare, episcopatum seu ecclesiam cathedralem ibidem in terra Samagitarum in districtu Mednicensi dignum duximus erigendum et fundandum et de facto erigimus et fundamus, ad quem venerabilem virum magistrum Matthiam origine Lithuanum praepositum Vilnensem, idoneum et discretum postulamus, quem paternitatibus vestris Christi nomine invocato praesentamus... Actum et datum in Trockis, sabbato proximo post Undecim Millia Virginum anno Domini millesimo quadringentesimo (decimo)[a] septimo.

---

69. [d] MCCCCXVI *Sce.*

70. [a] *ten wyraz w edycji opuszczony*

71.

Nowe Troki, 24 października 1417.

Jan (Rzeszowski) arcybiskup lwowski i Piotr biskup wileński, jako upełnomocnieni legaci soboru konstancjeńskiego, oznajmują wprowadzenie przez siebie w życie otrzymanego od tegoż soboru zlecenia, którego tekst z bulli oryginalnej i nienaruszonej przytaczają w całości. A mianowicie, jako z woli i za zgodą Aleksandra-Witołda wielkiego księcia Litwy i t. d. przybyli na Żmudź i wiele tysięcy ludu płci obojga z wielką mnogością dzieci ochrzcili; a że nie było tam żadnego miasta, wspomniany książę osobiście przybywszy do tejże ziemi locum dictum Worni in districtu Medinicensi pro civitate satis aptum assignavit, nomen Medniky eidem imponendo, *w którem założyli kościół na katedrę biskupią pod wezwaniem św. Trójcy, NMP. Bożej Rodzicielki, św. apostołów Piotra i Pawła i Aleksandra papieża i męczennika; określili wraz z księciem należyte uposażenie tegoż kościoła; miejsce rzeczone erygowali na miasto z nazwą Miedniki, a kościół uposażony na katedralny miednicki po wieczne czasy; w tymże kościele ustanowili kapitułę, składającą się z 6 kanonij kolacji biskupiej, określając ich obowiązek osobistej rezydencji. Wreszcie na przedstawienie sobie przez wielkiego księcia Litwy Aleksandra (nazwanego tutaj* huius sanctissimi operis inceptor et director), *konsekrowali wraz z przybranym trzecim współbiskupem katolickim (niepodanym imiennie)* honorabilem virum Mathiam de Wilna magistrum arcium et ecclesie Wilnensis prepositum; *jego to książę zalecił* eum fore ydoneum ad huius oneris levamentum, *a którego życie i obyczaje sami także dobrze znali, nadając mu mocą soboru jako biskupowi diecezjalnemu* plenam et omnimodam tam in spiritualibus quam in temporalibus potestatem. *Świadkami tego aktu są:* honorabilis et discretus viri domini Paulus canonicus Wilnensis et Jacobus Martini presbiter diocesis Gneznensis, necnon strenui milites Jawnus palatinus Nowotrocensis et Michael alias Keysgal capitaneus terre Samaytarum, et alii quam plurimi.

Or. *pergaminowy niegdyś w Archiwum Diecezjalnem w Kownie, w marcu r. 1916 w czasie okupacji niemieckiej, złożony przez żołnierza niemieckiego w tamtejszem Muzeum miejskiem. Z dwóch pieczęci zachowała się lewa, arcybiskupa lwowskiego, z prawej pozostały tylko resztki okrywającego ją woreczka płóciennego.*

Kop. *»Kodeks Babinowskiego« z r. 1619 k. 2'—4' (jak wyżej w Nrze 70).*

Wyd. *Holtzmann W. w Zeitschrift für die Geschichte des Oberrheins N. F. Bd XXXII [Heidelberg 1917] str. 79 i 81—83 (z* **Or.** *i* **Kop.** *nie całkiem wzorowo).*

Uw. *Niewątpliwie to pismo wspomina ks. biskup Maciej Wołonczewski, Biskupstwo Żmujdzkie, str. 24 (§ 30) przyp. 34, jako »legaci soboru pismo to zostawili biskupowi Maciejowi, aby było pamiątką dla następnych pokoleń« (zob. Nr poprzedni).*

72.

Troki, 24 października 1417.

Aleksander-Witold wielki książę Litwy, Żmudzi i t. d. dla rozszerzenia i pomnożenia wiary katolickiej w ziemi swej żmudzkiej venerabili magistro Mathie preposito Wilnensi, postulato ad ecclesiam Medenicensem nove plantacionis *oraz kanonikom, mającym być ustanowionymi przy tej katedrze, daje uposażenie w pieniądzach, zbożu i miodzie.*

Wyd. z kopji w Archiwum Królewieckiem (N. Z. szufl. XVII^a^) A. Prochaska w Cod. epist. Vit. str. 393—4 nr 743, z Kop.

Uw. Dopełnienie uposażenia tejże katedry przez króla Jagiełłę na ręce biskupa Macieja (błędnie nazwanego w niedatowanym przekazie N. episcopus Mednicensis) *dochodami z żup wielickich i bocheńskich zob. w Liber cancellariae Ciołka, wyd. Caro T. I str. 69 nr 32.*

73.

Troki, b. dn. (24 października lub w najbliższym czasie) 1417.

Jan arcybiskup lwowski i Piotr biskup wileński do soboru konstancjeńskiego i przyszłego papieża: donoszą szczegółowo o dopełnieniu w ciągu trzech miesięcy zleconej sobie przez sobór misji ochrzczenia Żmudzi przy pomocy Władysława króla polskiego i Aleksandra-Witołda w. księcia litewskiego, tudzież o wyświęceniu (w Trokach) na pierwszego biskupa żmudzkiego ze stolicą w Miednikach wenerabilem virum magistrum M(athiam) prepositum Wilnensem de vite puritate, morum venustate et sciencia ceterisque virtutibus multipliciter commendatum ac de ydiomate Samagitico sufficientissime institutum, ex hominibus assumptum et pro hominibus in pontificem constitutum Medinicensem ad instanciam prefatorum clarissimorum principum in virtute Trinitatis vivifice consecravimus.

Wyd. z »Kodeksu ks. Chodyńskiego« A. Lewicki w Codex epist. saec. XV T. II (Mon. medii aevi T. XII) str. 93—96 nr 78.

Uw. Tej samej treści pismo sprawozdawcze ciż upełnomocnieni delegaci soboru wysłali do kardynałów Kurji rzymskiej na soborze (reverendissimi in Christo patres et domini reverendissimi), *zamieszczając w niem następujący ustęp o ustanowionym przez siebie biskupie miednickim:* venerabilem dominum Mathiam magistrum arcium, prepositum Wilnensem Lythwanum necnon ydiomate Samagitico plenissime eruditum, virum utique et morum eminencia stabilem et virtutum laudabili venustate redimitum, cuius merita brevitate contenta, que plus luce lucent meridiana, (homin)um subiecta sunt oculis testimoniis *(!)* relinquimus, consentientibus prefatis serenissimis principibus in episcopum Mednicensem, qui in dicta Samagittarum terra situs est locus et dictorum dominorum regis et ducis Withowdi benignitate pro ecclesia cathedrali cum sufficienti dotatione deputatus et a nobis consecratus iuxta mandati nobis a beatissima paternitate exhibiti formam et decretum. *Wyd. w Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum T. III (Poznań 1856) str. 191—192. — Ob. Długosz, któremu znane były te pisma, w Hist. Pol. T. IV str. 215 pod nagłówkiem: Ecclesia cathedralis in Samagittia erigitur (z mylną*

wiadomością o obecności króla Władysława Jagiełły wtedy na Żmudzi). Por. X. Fijałek, Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę, str. 60 i nast.

74.

B. m. dn. i r. (między 24 października a 19 listopada[1] 1417).

Witołd donosi któremuś z biskupów prusko-inflanckich o chrzcie Żmudzinów, zarazem o fundacji katedry, kapituły i diecezji na Żmudzi, dokonanych w swej obecności przez Jana (Rzeszowskiego) arcybiskupa lwowskiego i Piotra swego biskupa wileńskiego, z upoważnienia i mocą soboru konstancjeńskiego, do którego o to Witołd poprzednio był się zwrócił. Donosi również o udzieleniu prezenty na toż biskupstwo mistrzowi Maciejowi oraz o urządzeniu i uposażeniu jego kapituły, wreszcie o dokonanej w Trokach konsekracji wspomnianego mistrza Macieja na biskupa miednickiego przez owych legatów soboru w obecności książąt śląskich Konrada Kanthnera i Konrada Białego.

Wyd. *z kopji w Archiwum Królewieckiem (N. Z. szufl. XVIIa) A. Prochaska w Cod. epist. Vitoldi str. 394 nr 744.*

Uw. *Długosz, Hist. Pol. T. IV str. 196 pod r. 1416 zaznacza wyraźnie dane to upoważnienie przez sobór »per litteras«; ob. Nr poprzedni w Uw. Wzmiankowana konsekracja odbyła się zatem w Trokach a nie w Worniach, jak sądzi Wołonczewski (Biskupstwo Żmudzkie, l. c. str. 24 § 30).*

75.

Konstancja, 13 maja 1418.

Papież Marcin V ustanawia Aleksandra-Witołda księcia Litwy wikarjuszem generalnym in temporalibus *Stolicy apostolskiej w temże księstwie i w innych częściach jego władztwu podległych, na Żmudzi i Rusi, tudzież w Wielkim Nowogrodzie i Pskowie, z poleceniem złożenia należnej przysięgi wierności na ręce biskupa wileńskiego.*

Or. *nieznany.*

Kop. *Archiwum Watykańskie, Reg. Vat. T. 348 k. 80—81; na marginesie z prawej strony tą samą ręką:* Gratis de mandato domini nostri pape, *z lewej strony:* F. Aretiñ.

Wyd. *Theiner A., Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. II str. 21—22 nr 26 (z opuszczeniem tekstu w istotnej części bulli).*

Reg. *1. Raynald Od., Annales Ecclesiastici T. VIII (Lucae 1752) str. 494 kol. 1 pod r. 1418 nr 20 (z Regestów Watyk.). — 2. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 57 nr 1239.*

Uw. *1. Zob. takąż bullę papieża Jana XXIII dla Witolda, wydaną w Konstancji dnia 26 lutego r. 1415 (ob. wyżej Nr 64) oraz analogiczną do powyższego bullę papieża Marcina V dla króla Władysława Jagiełły, wydaną w Konstancji dnia 13 maja r. 1418*

74. [1] *W końcu aktu wzmianka o mającej nastąpić koronacji Elżbiety trzeciej żony Jagiełły, dokonanej dnia 19 listopada r. 1417, co służy do określenia daty tego aktu.*

(wyd. A. I. Turgeniew, Historiae Russiae Monimenta T. I [Petropoli 1841] str. 117—119 nr 69 z Reg. Wat. w T. powyższym k. 79—79', oraz A. Theiner, Vet. Mon. Pol. et Lith. T. II str. 20/21 nr 25 z Reg. Vat. jak wyżej). — 2. Opuszczone w tekście Reg. Vat. formuły niniejszego dokumentu uzupełnia się tu z wspomnianej dopiero co bulli papieża Marcina V dla króla Władysława Jagiełły z podobizny regestu.

Martinus etc. dilecto filio nobili viro Allexandro alias Wictoldo duci Lithwanie, in Lithwania et ceteris partibus temporali dominio tuo subiectis ac in omnibus locis Sagmaitarum ac Russie, necnon in Magnanouagroda ac Pszykow civitatibus ac in dominiis earundem in temporalibus pro nobis et Romana Ecclesia generali vicario, salutem etc. Etsi de cunctis negociis[a] (cure atque regimini nostris humeris superna disposicione iugiter incumbentibus nos cogitare conveniat ex apostolice servitutis offitio, circa illa tamen propensioribus vigilancia atque cura extendere compellimur mentis nostre vigilias, per que orthodoxe fidei profectus ac infidelium detestanda malignitas ad patrem luminum[b] et ad unitatem apostolice Sedis conversio auctore Domino valeant incrementis salutaribus atque felicibus salubriter provenire). Cum igitur, sicut manifeste didicimus, plurimorum et catholico principe dignissimorum operum ab effectu, Tua Nobilitas, exponens iugiter se ac sua, non nullis abstinendo laboribus et expensis erga consecucionem pacis et unionis in eadem universali Ecclesia sancta Dei ac pro tutela et incremento orthodoxe fidei et conversione infidelium quorumcumque ad ovile dominicum, necnon unione Orientalis Ecclesie ad veritatem et integritatem catholice et apostolice, sacrosancte et universalis Ecclesie, ut fiat eciam Tue Nobilitatis cooperante ministerio ovile unum et pastor unus, non desierit neque desinat incessanter exponere tocius vigilancie sue curas: et propterea intendentes, ut[c] eo vigilancioribus studiis curisque propensioribus circa premissa et eorum effectum eadem Tua Nobilitas valeat insudare, quo per nos et Sedem apostolicam maiori fuerit auctoritate munita, et ut exemplo huiusmodi laudabili ac honorabili ceteri principes christianitatis excitentur ad similia imposterum peragenda, premissis et nonnullis aliis causis racionabilibus ad hoc animum nostrum moventibus[c] inclinati, personam tuam in ducatu Lithwanie et ceteris partibus, temporali dominio tuo subditis ac in omnibus locis Sagmoitarum ac Russie, necnon in Magnanouagroda et in Pszmkow[d] civitatibus et dominiis earundem et pro conversione infidelium quorumcumque ad cultum prefate fidei et maxime ac presertim in Magnanouagroda et Piszykow civitatibus et earum dominiis Russie, quoad vitam duxeris in humanis, eadem Nobilitate Tua tamen in nostra et successorum nostrorum Romanorum pontificum canonice intrancium et eiusdem Ecclesie fidelitate, devocione et obediencia permanente, cum iurisdictione, potestate et officio, oneribus et honoribus, aliis vicariis in temporalibus in Ducatu et partibus predictis hactenus per Sedem apostolicam deputatis, in eisdem temporalibus tenore presencium auctoritate apostolica generalem vicarium ordinamus, constituimus et eciam deputamus, eidem Tue Nobilitati nichilominus in Ducatu et partibus huiusmodi contra scismaticos et infideles ac hostes prefatos et adherentes complices et sequaces, ac pro conversione eorundem et aliorum quorumcumque oberrancium ad ovile dominicum ac unione Orientalis Ecclesie ad eandem Romanam et universalem Ecclesiam et ab hiis dependentibus et connexis dicto vicariatu durante omnia et singula faciendi, gerendi, excercendi ac eciam exequendi, que eadem Tua Nobilitas viderit salu-

75. [a] *dalszy ciąg formuły w tekście opuszczony z odesłaniem do dokumentu poprzedzającego, w słowach:* etc. ut in precedenti usque. *Uzupełniono go tu aż do* salubriter provenire *wedle tegoż dokumentu (ob. wyżej Uw. 2)* [b] luminum *mylnie w Reg.* [c—c] *opuszczone w ed. Theinera* [d] *możnaby czytać* Pszinkow *i* Psznikow.

briter expedire et que ad huiusmodi vicariatus officium de consuetudine vel de iure spectare noscuntur, plenam et liberam facultatem ac potestatem harum serie concedentes ac mandantes venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis, episcopis et dilectis filiis electis administratoribus, abbatibus ceterisque ecclesiarum et monasteriorum prelatis, ac universis et singulis christifidelibus in virtute sancte obediencie ac pro incremento dicte fidei orthodoxe, quatenus per viscera misericordie Dei nostri ac nostram et apostolice Sedis reverenciam eidem Tue Nobilitati tanquam nostro et eiusdem ecclesie in temporalibus vicario in Ducatu et partibus supradictis, quociens requiri contigerit, archiepiscopi, episcopi, electi administratores, abbates ceterique ecclesiarum et monasteriorum prelati per censuras ecclesiasticas et alia iuris remedia contra obstinatos appellacione cessante et alio quocumque modo, reliqui autem quibusvis presidiis faveant in cunctis oportunitatibus fideliter et assistant, ut fructus uberrimi Altissimo inspirante per Tue Nobilitatis studium iuxta desideratam conceptamque spem valeant pervenire ad Omnipotentis Dei laudem et gloriam, statum et honorem militantis Ecclesie ac nostras tranquillitatem Ducatus et partium predictorum et christifidelium quorumcumque. Volumus autem, quod antequam huiusmodi officium incipias exercere, in manibus venerabilis fratris nostri . . episcopi Wilnensis fidelitatis debite ac de huiusmodi officio sollerter ac fructuose, prout speramus et cupimus, exercendo pro nobis et eadem Ecclesia recipienti prestare debeas in forma solita iuramentum. Tua igitur Nobilitas, sic ut abunde concipimus, onus officii huiusmodi prompta devotione suscipiens, sic illud studeat in singulis exaltacionem status et incrementa fidei Ecclesie nostrique pariter et christifidelium quorumcumque concernentibus laudabiliter et saluberrime exercere, ut apud Altissimum, qui solus regibus et principibus dat salutem, ultra nostram et ipsius Sedis benedictionem et graciam, palmam sempiterne beatitudinis et gloriam valeat promereri. Datum Constancie, tercio idus maii anno primo. *(Pod tem:)* Collacionatum per me Jo. Cordurerij. *(Poniżej:)* G. de Callio.

76.

Genewa, 27 sierpnia 1418.

Aleksander-Witold wielki książę litewski uprasza papieża (Marcina V) o udzielenie odpustu siedmiu lat i czterdziestu kwadragen nowozałożonemu a niedostatecznie uposażonemu kościołowi miednickiemu w ziemi żmudzkiej na czas oktawy św. Piotra i Pawła oraz kościołowi św. Ducha w Wilnie. — Papież w załatwieniu tej prośby nadaje kościołowi miednickiemu odpust lat pięciu na przeciąg dwudziestu lat a kościołowi św. Ducha w Wilnie odpust lat trzech.

Tekst supliki w Archiwum Watykańskiem, Regesta Supplicationum T. 112 k. 212'—213' z nagłówkiem na lewym marginesie: Rotulus diversarum supplicationum Vitoldi ducis Litwanie. Coll. P.

Uw. Proboszczem (prepositus) *kościoła św. Ducha w Wilnie w r. 1428 był Paweł (z Bojanczyc), który naonczas został biskupem kamienieckim; ob. niżej Nr 102.*

Supplicat S(ti) V(re) devotus e(iusdem) S(tis) et sancte Romane Ecclesie filius Allexander alias Vitoldus magnus dux Litwanie, quatenus ipsum in peticionibus infra-

scriptis, que per diversos summos pontifices perantea dudum sibi concessa fuerunt, dignemini misericorditer exaudire cum »non obstantibus« et clausulis oportunis . . . . . .

(Jako ósmy i dziewiąty, t. j. ostatni punkt następuje na k. 213:)

Item cum ecclesia Medinensis[a] in terra Samagitarum de novo fundata et exiliter dotata existat[1] et pro ipsius edificiorum et eciam conservacionem christifidelium suffragiis plurimum indigere noscatur: ut igitur christifideles eo devocius ad ipsam ecclesiam confluant et manus porrigant adiutrices, quo ex hoc uberioris dono celestis gracie conspexerint se refectos, supplicat[b] S. V. humiliter idem dux, quatenus omnibus vere penitentibus et confessis, qui dictam ecclesiam in octavis Petri et Pauli apostolorum devote visitaverint et ad conservacionem et construccionem huiusmodi manus porrexerint adiutrices, septem annos et totidem XL[as c] temporibus perpetuis dignemini misericorditer indulgere.

Fiat de quinque annis ad viginti annos propter novam conversionem. O.[d]

Item similes indulgencie pro ecclesia Wilnensi Sancti Spiritus concedere dignemini.

Fiat de tribus annis alias in forma. O.[d]

Datum Geben(nis), sexto kalendas septembris anno primo[e].

77.

Czerwińsk koło klasztoru na brzegu Wisły, 15 lipca 1419.

Na akcie przymierza króla Jagiełły i w. ks. Witołda z Erykiem królem duńskim, pośród biskupów polskich po Albercie krakowskim, Andrzeju poznańskim i Janie kujawskim a przed Maciejem miednickim występuje Petrus Wilnensis.

Wyd. *Z kodeksu Bibl. Kórnickiej T. II 68 wydał A. Prochaska, Cod. epist. Vitoldi str. 457 nr 845.*

78.

W(ieluń), między 15 a 22 stycznia (1420).

Synod prowincji gnieźnieńskiej w Wieluniu na podstawie relacji obecnego na nim biskupa wileńskiego (Piotra) zwraca się do Witołda, dziękując mu za troskę o rozszerzenie wiary Chrystusowej i kościołów i uprasza gorąco o wydatne uposażenie kościoła katedralnego w Wilnie dziesięcinami snopowemi, jakie posiadają inne kościoły.

Or. *nieznany.*

Kop. *Bibljoteka Uniw. w Królewcu, Liber cancellariae Stanisława Ciołka k. 128'.*

---

76. [a] *tak w tekście* [b] *tu obok tekstu na lewym marginesie tą samą ręką litera* M(edinensi) *oraz inną* Indulg(entie) [c] *t. j.* quadragenas [d] *t. j.* Otto *(Colonna, imię chrzestne papieża Marcina V)* [e] *tu obok tekstu na lewym marginesie inną ręką* Indulg(entie)

76. [1] *Akt uposażenia biskupstwa miednickiego przez wielkiego księcia Witołda w Trokach dnia 24 października r. 1417, w Cod. ep. Vitoldi wyd. A. Prochaska, str. 393/4 nr 743. W akcie tym wymieniony jest mistrz Maciej proboszcz wileński jako postulat przedstawiony przez Witołda na katedrę miednicką.*

Wyd. Caro J., Lib. canc. Stan. Ciolek T. II str. 115 nr 61.

Uw. Ścisłą datę tego synodu ob. w wydaniu jego statutów w nrze 5 Studjów i materjałów do ustawodawstwa synodalnego w Polsce (Polska Akad. Umiej. 1929).

Na prośbę wydawców skolacjonował tekst Dr L. Kolankowski.

Preclarissime Princeps etc. Magnis laudibus reverendus episcopus W(ilnensis) nobiscum in hac sacra nostra sinodo constitutus, ad quam per S. V. missus magnifice apparuit, devocionem et favorem, quibus fidem katholicam et sacras eclesias V. S. prosequitur, commendat coram nobis, pro qua re sacra nostra sinodus Vestre Claritati ad graciarum acciones et vota laudis debita astrictam se fatetur in visceribus Jesu Christi eandem Serenitatem obsecrando, ut in auspiciis tam sancti propositi S. V. adauctis desideriis dignetur iugiter permanere. Cum autem, Princeps Humanissime, zelus divini amoris cordis vestri inflat precordia, ut tanta solicitudine fidem Christi promoveat et eclesias divino cultui dedicatas tantis donis munificiencie sue et graciis preveniat, non dedignabitur Vestra Sublimitas eclesiam kathedralem Wylnensem[a] tam insignem quam tot copiis ipsa V. S. fulcire dignata est, amplioribus perficere incrementis et presertim decimis manipularibus redonare, in quibus omnes eclesie iure divino et humano sunt fundate, quas eciam dominus noster Jesus Christus in testamentum sempiternum eclesiis derelinquit, ut non solum opera vestra salutis eterne promissa premia amplectantur, sed magis fame vestre posteri(s) memoria commendetur; quodque in tempore vestro tam prestantissima eclesia vestris subnixa presidiis in condicione et iuribus aliis basilicis connumeretur equalis, nec post fata vestra hoc, quod ad V. S. fuerat dedicandum, in titolos aliorum convertatur et succedat. Sic enim, Princeps Amplissime, opera vestra non solum celebri perpetuabuntur memoria, sed eterne beatitudinis remuneracione gaudebunt, S. V. per nos nostros cum eclesiis et clero nostris devote comendamus, quam dignetur Altissimus in longitudine dierum et felicitatis continuacione servare. Datum etc. Sacra sinodus provincialis provincie Gneznensis in V(yelun) celebrata.

79.

Rzym, 4 maja 1422.

Papież Marcin V a) do Macieja biskupa miednickiego, postulowanego przez kapitułę wileńską na biskupa wileńskiego: przenosi go na tęż stolicę wileńską i nakazuje mu złożyć przysięgę wierności w formie załączonej w tejże bulli na ręce arcybiskupa gnieźnieńskiego i biskupa chełmskiego (Jana Biskupka); b) do kapituły kościoła wileńskiego; c) do duchowieństwa; d) do ludu miasta i diecezji wileńskiej; e) do wasalów kościoła wileńskiego; f) wreszcie do arcybiskupa gnieźnieńskiego, oddając mu w opiekę prawną i obronę ten kościół jako jemu podległy (suffrageneam) *i jego biskupa.*

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 221 k. 136'—138. Na karcie 136' na lewym marginesie przy intytulacji pierwsze litery imienia korektora Ja, *z drugiej strony* Comlli *(sic).*

78. [a] Wyelunensem *błędnie w Kop., oczywiście wskutek pomieszania przez kopistę z podobnie brzmiącem miejscem wystawienia aktu.*

a.

Martinus (episcopus, servus servorum Dei), venerabili fratri Mathie episcopo Vilnensi salutem etc. Divina disponente clemencia, cuius inscrutabili altitudine ordinacionem suscipiunt universa, in apostolice Sedis specula licet immeriti constituti ad universas orbis ecclesias aciem nostre consideracionis extendimus et pro earum statu salubriter dirigendo apostolici favoris auxilium adhibemus; sed de illis propensius cogitare nos convenit, quas propriis carere pastoribus intuemur, ut eis iuxta cor nostrum pastores preficiantur ydonei, qui commissos sibi populos per suam circumspeccionem providam salubriter dirigant et informent. Dudum siquidem ecclesia Vilnensi, cui bone memorie Petrus episcopus Vilnensis dum viveret presidebat, per obitum dicti Petri episcopi, qui extra Romanam curiam diem clausit extremum, vacante, dilecti filii capitulum ipsius ecclesie te tunc Mediniczensem in Vilnensem episcopum concorditer postularunt, tuque postulacionem huiusmodi illius tibi presentato decreto consensisti et demum premissa proponi fecisti in consistorio coram nobis. Nos igitur huiusmodi te postulancium concordi voluntate pensata, ad provisionem ipsius Vilnensis ecclesie celerem et felicem, ne ecclesia ipsa ulterioris vacacionis exponatur incommodis, paternis et solicitis studiis intercedentes post deliberacionem, quam de preficiendo eidem ecclesie personam utilem et etiam fructuosam cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad te Vilnensem tunc episcopum Mediniczensem, consideratis grandium virtutum meritis, quibus personam tuam ipsarum largitor Dominus insignivit, et quod tu, qui Mediniczensi ecclesie hactenus laudabiliter prefuisti, eandem Vilnensem ecclesiam scies et poteris auctore Domino salubriter regere et feliciter gubernare, convertimus oculos nostre mentis. Intendentes itaque tam ipsi Vilnensi ecclesie quam eius gregi dominico salubriter providere, te a vinculo, quo prefate Mediniczensi ecclesie cui tunc preeras tenebaris, de dictorum fratrum consilio et apostolice potestatis plenitudine absolventes, te ad eandem Vilnensem ecclesiam auctoritate apostolica transferimus teque illi preficimus in episcopum et pastorem, curam et administracionem ipsius Vilnensis ecclesie tibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo, liberamque tibi tribuendo licentiam ad ipsam Vilnensem ecclesiam transeundi firma spe fiduciaque conceptis, quod ipsam Vilnensem ecclesiam per tue circumspeccionis industriam et studium fructuosum grat(i)a[a] tibi assistente divina regetur utiliter et prospere dirigetur, ac grata in eisdem spiritualibus et temporalibus suscipiet incrementa. Volumus autem, quod antequam possessionem administracionis bonorum dicte Vilnensis ecclesie recipias, fidelitatis prestes iuramentum in forma, quam sub bulla nostra mittimus interclusam. Nos enim venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Gneznensi[1] et episcopo Chelmensi[2] et eorum cuilibet per alias nostras literas mandamus, ut a te nostro et Romane ecclesie nomine huiusmodi recipiat seu recipiant iuramentum. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus ad prefatam Vilnensem ecclesiam cum gratia nostre benediccionis accedens, curam et administracionem predictas sic diligenter geras et soliciter prosequaris, quod ipsa Vilnensis ecclesia gubernatori provido et fructuoso administratori gaudeat se commissam, ac bone fame tue odor laudabilibus actibus lacius diffundatur, tuque preter eterne retribucionis premium nostram et apostolice Sedis gratiam exinde uberius consequi merearis. Datum Rome apud sanctum Petrum, quarto[b] nonas maii anno quinto.

79. [a] grata *Reg.* [b] *wyraz ten ręką tekstu z dopiskiem pisarza* Ja. de Cerretanis *uzupełniony na marginesie*

79. [1] *Mikołaj zw. Trąbą, arcybiskup gnieźnieński, 1412 † 2 lub 3 grudnia 1422.* [2] *Jan Biskupek, biskup chełmski, 1417 † 22 kwietnia 1452.*

b.

Simili modo: Dilectis filiis capitulo ecclesie Vilnensis salutem etc. Divina disponente etc. Quocirca discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus eidem Mathie episcopo tamquam patri et pastori animarum vestrarum humiliter intendentes ac exhibentes sibi obedientiam et reverentiam debitas et devotas, eius salubria monita et mandata suscipiatis devote et efficaciter adimplere curetis. Alioquin sententiam, quam idem episcopus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra.

c.

Simili modo: Dilectis filiis clero civitatis et diocesis Vilnensis salutem etc. Divina disponente etc. Quocirca discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus eundem Mathiam episcopum tamquam patrem et pastorem animarum vestrarum grato admittentes honore ac exhibentes sibi reverentiam debitam et devotam, eius sulubria monita et mandata suscipiatis humiliter et efficaciter adimplere curetis. Alioquin sententiam, quam idem Mathias episcopus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra.

d.

Simili modo: Dilectis filiis populo civitatis et diocesis Vilnensis salutem etc. Divina disponente etc. Quocirca universitatem vestram rogamus, monemus et hortamur, attente vobis per apostolica scripta mandantes, quatinus eundem Mathiam episcopum tamquam patrem et pastorem animarum vestrarum devote suscipientes ac debita honorificentia prosequentes, eius monitis et mandatis salubribus humiliter intendatis, ita quod ipse in vobis devocionis filios et vos in eo per consequens patrem invenisse benivolum gaudeatis. Alioquin sententiam, quam idem Mathias episcopus rite tulerit in rebelles, faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra.

e.

Simili modo: Dilectis filiis universis vasallis ecclesie Vilnensis salutem etc. Divina disponente etc. Quocirca universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus eundem [c] episcopum debito prosequentes honore ac eius monitis et mandatis efficaciter intendentes, ei fidelitatem solitam necnon consueta servicia et iura a vobis sibi debita exhibere integre studeatis. Alioquin sententiam sive penam, quam idem episcopus rite tulerit seu statuerit [d] in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra.

f.

Simili modo: Venerabili fratri archiepiscopo Gneznensi salutem etc. Ad cumulum etc. Cum igitur ut idem Mathias episcopus in commissa sibi predicte ecclesie cura facilius proficere valeat, tuus favor sibi fore noscatur plurimum oportunus, frater-

79. [c] *następuje przekreślony wyraz* Mathiam [d] seu statuerit *dopisane na marginesie*

nitatem tuam rogamus, monemus et hortamur attente per apostolica tibi scripta mandantes, quatinus eundem Mathiam episcopum et ecclesiam sibi commissam suffraganeam tuam habens pro nostra et apostolice Sedis reverentia propensius commendatos in ampliandis et conservandis iuribus suis sic eos tui favoris presidio prosequaris, quod ipse episcopus tuo fultus auxilio in commisso sibi ecclesie prefate regimine se possit utilius exercere, tuque divinam misericordiam et nostram ac dicte Sedis benivolentiam valeas exinde uberius promereri. Datum ut supra. *(Pod tem:)* Ja. XXIIII. XII. XII. XII. XII. de Cerretanis.

80.

Rzym, 25 maja 1422.

Papież Marcin V do arcybiskupa gnieźnieńskiego (Mikołaja) i biskupa chełmskiego (Jana Biskupka): zleca im odebrać przysięgę wierności od Macieja biskupa wileńskiego, świeżo przeniesionego na tę stolicę z kościoła miednickiego, według formuły z niniejszą bullą przesłanej.

Or. *brak.*

Kop. *Archiwum Watykańskie, Reg. Lateran. T. 222 k. 68'. Na tejże karcie na marginesie lewym:* Ja.

Uw. *Do tekstu wspomnianej przysięgi stosuje się to samo, co powiedziano o przysiędze Piotra biskupa wileńskiego, o czem wyżej w Nrze 63.*

Martinus (episcopus, servus servorum Dei) venerabilibus fratribus archiepiscopo Gneznensi et episcopo Chelmensi salutem etc. Cum nuper venerabilem fratrem nostrum Mathiam Vilnensem tunc Mediniczensem episcopum licet absentem a vinculo, quo ecclesie Mediniczensi cui tunc preerat tenebatur, de fratrum nostrorum consilio et apostolice potestatis plenitudine absolventes, ipsum ad ecclesiam Vilnensem tunc vacantem duxerimus auctoritate apostolica transferendum, preficiendo ipsum eidem ecclesie Vilnensi in episcopum et pastorem, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur: nos volentes eiusdem episcopi in illis partibus commorantis parcere laboribus et expensis, ne propter hoc cogatur veniendo ad Romanam curiam personaliter laborare, fraternitati vestre presentium tenore committimus et mandamus, quatenus vos vel alter vestrum ab eodem episcopo nostro et Romane ecclesie nomine fidelitatis debite solitum recipiatis seu recipiat iuramentum iuxta formam, quam sub bulla nostra mittimus interclusam. Formam autem iuramenti, quod dictus episcopus prestabit nobis de verbo ad verbum, per eius patentes litteras suo sigillo signatas per proprium nuncium quantocius destinare curetis. Datum Rome apud sanctum Petrum, octavo kalendas iunii anno quinto. *(Pod tem:)* Ja. XVI. de Cerretanis.

81.

Rzym, 29 maja 1422.

Stanisław syn Jana kanonik wileński, prokurator Macieja (biskupa przedtem miednickiego), przeniesionego na stolicę wileńską, zobowiązuje się imieniem

jego pod przysięgą Kamerze apostolskiej złożyć za kościół wileński w dwóch ratach w odstępach półrocznych należną opłatę.

Regest w Archiwum Watykańskiem, Oblig. et soluc. T. 60 k. 7' (nowa sygn. 32'), wskazany przez Abrahama w Sprawozdaniu III (1923) str. 27.

Eadem[a] die honorabilis vir dominus Stanislaus Johannis canonicus Wilnensis tanquam principalis et privata persona, ac eciam tanquam procurator assertus R[di] patris domini Mathie translati episcopi Wilnensis dictis nominibus et quolibet dictorum nominatorum in solidum nomine prefati domini Mathie obligavit atque promisit Camere et Collegio ut supra pro eius communi servicio flor. triginta tres auri de camera et unum tercium alterius flor. aut illud plus, quod per commissionem fiendam in partibus dicta ecclesia taxaretur et quinque[b] minuta servicia consueta, solvendo medietatem promissorum hinc ad sex menses proxime venturos, et reliquam medietatem infra alios sex menses extunc[c] proxime secuturos. Submisit (se insuper iurisdicioni et cohercioni Camere predicte pro premissis firmiter observandis et adimplendis, et obligavit se et bona sua omnia ecclesiastica et mundana presencia et)[d] renunciavit (privilegiis et excepcionibus omnibus, quibus contra premissa excipere possent quomodolibet vel venire in forma dicte Camere in obligacionibus prelatorum fieri solita et consueta)[d] et iuravit (ut est moris in forma predicta consueta)[d]. Et R[mus] dominus vicecamerarius tulit sentencias in scriptis. Et dictus dominus Stanislaus promisit producere mandatum ratificacionis infra primum terminum. Actum . . . . . .[e] orti residencie dicti domini vicecamerarii, presentibus dominis B(enedicto) de Perusio et N(icholao) de Mercatello clericis et me C(ino) de Lambardis notariis[f].

82.

Wilno, 16 lipca 1422.

Maciej Wołoch mieszczanin wileński wraz z żoną Dorotą zapisuje konwentowi P. Marji oo. franciszkanów w Wilnie łąkę swą koło rzeki Niemieży przy drodze z Wilna do Oszmiany.

Or. w Archiwum Kapituły Wileńskiej. Pergamin gruby, wcale dobrze zachowany, nieco splamiony, zwłaszcza na zagięciach w kilku miejscach wyżarty, 23 × 17 + 4.3 cm., z inicjałem aż po zakładkę. — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć wyciśnięta w czarnym wosku, średn. 22 mm. w dolnej części i z lewej strony częściowo zagnieciona, wyobraża postać siedzącą na krześle w długiej szacie jakoby rzymskiej z głową uwieńczoną czy w aureoli, trzymającą w prawej ręce laskę, rozwidloną na otoku w gałązkę. Napis w otoku minuskułą gotycką: dni *(?)* + macci. — *Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu bocznem wewnętrznem:* Super pratum Nemesz *(bliskoczesny); 2)* Littera noviter inventa ... super pratum penes Nyemyeza in dextram manum *(w. XV/XVI); 3) na złożeniu wierzchniem zewnętrznem zupełnie zatarty i wyblakły zapisek późniejszy w trzech wierszach. Nad nim data:* A° 1422,

81. [a] *tu na marginesie lewym tą samą ręką:* Epi. Wilnen. [b] *tu na marginesie prawym tą samą ręką:* Card. XIII [c] *tu na marginesie prawym tą samą ręką innym atramentem:* sol(vit) [d] *w tekście etc. przytacza się tu w nawiasie tę formułę z poprzedniego aktu* [e] *tu wyraz niezrozumiały jakoby* in leg?; *w innych datacjach występuje* Actum in orto [f] *tu na marginesie prawym tą samą ręką:* XXXIII 1 t(ercium)

w środku sygnatura z w. XVI ledwie widoczna A *(cyfra zatarta). Niżej: 4)* Donatio prati Mathiae Woloch prope Niemiez *(inną ręką:)* 1422 *(w. XVII); 5) na złożeniu wewnętrznem:* Prawo na łąki nazwane Popławy przy karczmie pana Kotła na Nowogrodzkim gościńcu pułtory mile od Wilna *(w. XVIII); 6) na złożeniu wierzchniem zewnętrznem:* Donatio prati a Mathia Voloch prope fluvium Niemież A⁰ Dni 1422. *Niżej innemi rękami:* N⁰ 28ᵛᵒ sub litt. A. A. *(w. XVIII); 7) sygnatura franciszkańska:* Odd. 3, fas. 3. N. 1. *(pocz. w. XIX).*

Kop. Archiwum Kapituły Wileńskiej, wśród papierów franciszkańskich dwie kopje na luźnych ćwiartkach (pół folio) z w. XVIII różnemi rękami; na odwrociu jednej z nich: Donatio prati a Mathia Voloch prope fluvium Niemież A⁰ Dni 1422 *(inną ręką dodane:)* Jul. 16 N⁰ 28ᵛᵒ Sub litt. AA. *Sygnatura ręką w. XIX:* Odd. 3, fas. 3. N. 1.; *na drugiej zaś ćwiartce tamże inną ręką* »zgodne«, *sygnatura, jak na poprzedniej tą samą ręką i ta sama.*

Przekł. polski z drugiej połowy w. XVIII (ok. r. 1772) mieści się w temże Archiwum Kapituły Wileńskiej w fascykule kopij dokumentów franciszkańskich u Panny Marji w Wilnie na str. 3 Nr 8.

In nomine Domini amen. Cuncta que aguntur in tempore ne simul lapsu temporis labantur, | anniculo cursu [a] et testimonio literarum solent roborari. Et ob hoc ego Mathias [b] | alias Voloch [b] civis Vilnensis et uxor mea Dorothea, cupientes animarum nostrarum | salubriter providere, scientes quod non per aliud nisi per elemosinas et bona opera illa consequi debemus, ideo conventui Sancte Marie Virginis in Vilna, ad laudem et animarum nostrarum ad salutem, Fratribus Minoribus ordinis sancti Francisci in Vilna, ad remedium nostre saluti pratum nostrum verum patrimonium, situm circa fluvium Niemiesz [c 1] in wlgari comuniter dicendo na Nemeszi in dextra manu transeundo de Vilna ad Oszmenam, et dictum pratum damus perpetuis temporibus. Ut similia similibus congaudeant, sepedicti fratres racione dicte elemosine similiter nobis promiserunt, quamdiu vixerimus, pro sanitate nostra Deum exorare et post decessum nostrum perpetuis temporibus pro animabus nostris Deum implorare. Ut eadem donacio predicti prati retro fluvium Niemesz firmiter robur obtineat, sigillum nostrum est appensum. Actum et datum in Villna, feria Vᵃ in vigilia sancti Alexii sub anno Domini M⁰·C·C·C·C·XXII⁰. Presentibus hiis dominis nobilibusque viris domino Petro cive Vilnensi, domino Marco aurifabro, domino Laurino, et aliis fidedignis ad hoc vocatis.

83.

W obozie nad jeziorem Melnem, 27 września 1422.

Paweł de Rusdorf mistrz zakonu NMP. i brat Zygfryd Lander de Spanheim landmistrz zakonu inflanckiego zawierają pokój wieczysty z królem Władysławem Jagiełłą i Aleksandrem-Witołdem w. ks. Litwy oraz z ziemiami Mazowszem i Rusią, którego to aktu tekst dosłownie zgadza się z takimże aktem pokoju, wystawionym tamże natenczas przez króla Jagiełłę i Witołda.

---

82. [a] *tych dwóch wyrazów przekład polski nie uwzględnia* [b—b] *podkreślone tym samym atramentem* [c] *poprawione przez pisarza z* nemesz

82. [1] *Niemież, dopływ Wilji na płd. od Wilna.*

Or. dawniej przechowany w Archiwum Koronnem na Zamku krakowskim, obecnie znajduje się w zbiorach Bibljoteki Uniwersyteckiej w Warszawie pośród dokumentów rewindykowanych z Rosji.

Kop. Lib. I 2 k. LXXII—LXXIX' w transumpcie biskupa Wojciecha Tabora w Wilnie 1 lutego 1492 pod nagłówkiem: Privilegium et inscriptiones inter Vladislaum regem Poloniae *(sic)* et magistrum generalem Prussiae; *zob. niżej pod datą.*

Reg. Inventarium omnium privil. wyd. E. Rykaczewski, str. 82 (na samym dole).

Uw. Podaje się regest powyższy ze względu na transumpt aktu wydany przez biskupa Tabora, a wciągnięty do I księgi przywilejów kapituły wileńskiej. W akcie wystawionym przez władców Polski i Litwy, pośród świadków litewskich bezpośrednio po Świdrygielle księciu czernichowskim i Zygmuncie księciu starodubskim, występują Mathias episcopus Wilnensis et Nicolaus Mednicensis ecclesiarum electus, *zob. Dogiel, Cod. dipl. Regni Pol. T. IV str. 114.*

84.

B. m., 20 stycznia (1423).

Witold, zniecierpliwiony zbyt długo trwającym wakansem stolicy biskupiej w Miednikach, uprasza usilnie papieża (Marcina V) o nadanie tegoż biskupstwa mianowanemu już przez Władysława króla polskiego oraz przez siebie Mikołajowi proboszczowi kolegjaty trockiej.

Or. brak.

Kop. Bibljoteka Uniw. w Królewcu, Liber cancellariae Stanisława Ciołka k. 45—46.

Wyd. 1. Napiersky K. E., Russisch-Livländische Urkunden (St. Petersburg 1868) str. 176 nr 214 (pod błędną, zbyt wczesną datą 1421). — 2. Caro J., Liber cancellariae Stanislai Ciolek, cz. I str. 106 [424]—108 [426] nr 60 (z datą 1421).

Reg. 1. Napiersky K. E., Index corp. hist. dipl. Liv. T. I str. 220 nr 975. — 2. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 70 nr 1312 (obszerny regest wedle Reg. 1 z datą 1421). — 3. Prochaska A., Cod. epist. Witoldi, str. 511 nr 925 (z datą 1421).

Uw. 1. Akt ten w Lib. canc. Stan. Ciołka ma tylko datę dzienną. Błędnie oznaczany dotychczas rok 1421 posunąć należy conajmniej do roku 1423, albowiem przeniesienie papieskie Macieja ze stolicy miednickiej na wileńską nastąpiło dnia 4 maja r. 1422 (ob. wyżej Nr 79); por. X. Fijałek, Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę (Kraków 1914) str. 114 i nast. z przypisem 4. Prekonizacja biskupa Mikołaja nastąpiła dnia 25 lipca r. 1423, por. X. Fijałek, l. c. str. 117. — 2. Mikołaj jako proboszcz prepozyturalny fary w Nowych Trokach był w chwili promocji swojej na biskupstwo wileńskie także kanonikiem katedry wileńskiej, którą to godność zatrzymał jako biskup miednicki (ob. niżej dok. z 1 lipca r. 1429). — 3. Ze względu na to, że akt dotyczy właściwie biskupstwa żmudzkiego, podało się tu jedynie regest.

85.

(Wilno), 1423.

Albert Moniwid funduje w katedrze wileńskiej altarję pod wezwaniem św. Wojciecha i Jerzego męczenników, jako swoją kaplicę grobową i uposaża ją wsią Gudele, domami w mieście Wilnie i dochodami z innych dóbr.

Or. obecnie nie istnieje. Był jeszcze w Archiwum Kapituły Wileńskiej w r. 1830, jak stwierdza katalog Archiwum z tegoż roku str. 130 w dziale »Przywileje i prawa na altarye kościoła katedralnego« N. 23 Litt. ZZ na altaryą Montwidowską pod pozycją 1: 1423 na pargaminie fundusz w autentyku Albera Moniwida. Altarya Montwidowska *(!)* fundowana w r. 1423 przez Alberta Montwida *(!)* wojewody wilenskiego do kościoła katedralnego wilenskiego in honorem B. Alberti et Georgii martirum. Fundusz oney składa się wieś Gudele[1] w powiecie oszmianskim, jurydyka w mieście Wilnie w trzech miejscach: pod młynem krolewskim domow 3, na Skopowce domow 5, na Zarzeczu domow 3 lecz domy są własnością mieszkancow, tylko tawagia czyle placowe opłaca się i kapitał rs 750.

Kop. mieści się w księdze wizyty kościoła katedralnego wileńskiego przez biskupa Michała Jana Zienkowicza dnia 13 maja r. 1743, znajdującej się niegdyś (przed wielką wojną) w Archiwum Czerwonodworskiem hr. Tyszkiewiczów; ob. ks. J. Kurczewski, Kościół Zamkowy T. II str. 288 (gdzie jest podany dokładniejszy regest) i 304.

86.

(Wilno), 1423.

Witold (wielki książę litewski) zatwierdza uposażenie altarji Moniwidowskiej w katedrze wileńskiej (zob. Nr poprzedni).

Or. pergaminowy dziś nieznany, istniał jeszcze w r. 1828 w Archiwum Kapituły Wil. według świadectwa katalogu tegoż Archiwum str. 76 w dziale »Dokumenta na altarye« nr 14 a (zob. niżej pod Reg.).

Kop. 1. Dołączona do oryginału, z niewiadomego czasu, niezawodnie późna, również się nie dochowała; wzmiankowana w wspomnianym katalogu z r. 1828 (zob. niżej pod Reg.) — 2. Wizyta kościoła katedralnego wileńskiego przez biskupa Michała Jana Zienkowicza dnia 13 maja r. 1743, znajdowała się niegdyś (przed wielką wojną) w Archiwum Czerwonodworskiem hr. Tyszkiewiczów; ob. ks. J. Kurczewski, Kościół Zamkowy T. II str. 288 i 304.

Reg. w wspomnianym wyżej pod Or. katalogu Archiwum Kapituły Kat. Wileńskiej: Altarya Montwidowska *(!)*, Kaplica Św. Woyciecha 1423. Przywiley na tę altaryą Montwida *(!)* przez Witolda zatwierdzony na pergaminie in autentyko z kopią po łacinie pisany. *Przytoczony jest ten regest w edycji wizyty Archiwum pomienionego z r. 1828 w Opisaniju rukopisnago otdielenija Wilenskoj Publ. Biblioteki. Wyp. I (Wilno 1895) str. 29 nr 14 a.*

87.

Rzym, (po 11 listopada 1423 a przed 7 marca 1424).

Papież Marcin V do w. księcia Witołda: przychyla się do jego prośby, by Maciej biskup wileński, którego obecność wraz z innymi prałatami była pożądana na soborze powszechnym (pawijsko-sjeneńskim), pozostał przy swoim kościele wileńskim.

Or. nieznany.

Kop. Bibljoteka Uniw. w Królewcu, Liber cancellariae Stanisława Ciołka k. 159.

---

85. [1] *Gudele w Oszmiańskiem, około 3 mile na płd.-zach. od Oszmiany.*

Wyd. Caro J., Liber canc. Stan. Ciolek, cz. II str. 208 nr 131.

Reg. Prochaska A., Codex epist. Vitoldi str. 614 nr 1121 z oznaczeniem, że pochodzi z końca r. 1423.

Uw. Tekst skolacjonowany ponownie przez Dra L. Kolankowskiego. Datę tego aktu wyznacza rok VII pontyfikatu (od 11. XI. 1417) i czas soboru pawijsko-sjeneńskiego, który się zakończył 7 marca r. 1424; najprawdopodobniej wydany został z końcem r. 1423.

Martinus etc. Quamvis cupiamus venerabilem fratrem nostrum Mathiam[a] episcopum Wylnensem propter eius singularia virtutum merita interesse una cum aliis prelatis concilio generali, tamen quia ipsum episcopum in partibus statui tuo non solum utilem sed necessarium esse scribis, contenti[b] sumus consideracione Excellencie Vestre, cui sumus dispositi complacere, ut (in) ecclesia sua remaneat et Deum oret pro statu nostro et Ecclesie sue sancte. Preterea, Fili Dilecte, intelleximus que dilectus filius nobilis vir Jacobus[1] orator tuus et carissimi in Christo filii nostri W(ladislai) regis P(olonie) illustris nobis pro parte eiusdem nobilitatis exposuit, ex quibus cognovimus sinceram affectionem tuam erga personam nostram, nec nos latent opera fructuosa per te hactenus impensa, et que tenemur[c], indubie impensuros[c] fore cum summa tui nominis gloria defensione katholice fidei et pro heresibus extirpandis de agro Ecclesie militantis. Et nos, qui personam tuam precipua affectione diligimus et paterna complectimur caritate, quandocumque nos requisiveris erga[d] tuos et tuorum honores et comoda, semper invenies propicios et benignos, sicud de optima nostra intencione erga Excellenciam Tuam prefatus Jacobus te plenius informabit. Et quoniam ipsum Jacobum, quem status honorisque tui iamdiu per expergenciam esse cognovimus ferventissimum zelatorem, vos et negocia Celsitudinis Tue in nostra curia non minori fide quam diligencia continuo promoventem, dignum esse iudicamus eum eidem nobilitati propensius commendare; quem ideo, quia eum diucius experti sumus, et fidelissimum servitorem tuum semper invenimus, tali commendacione et laude dignum esse iudicamus allaturum quidem Excellencie Tue pro negociis sibi comissis et gloriam ac honorem. Datum Rome, anno septimo etc.

88.

(Podrobiony).

Wilno, 9 kwietnia 1424.

Siemion Gdygoldowicz *pan wileński i dzierżawca smoleński, funduje i uposaża w dobrach swoich Wiszniew kościół parafjalny pod wezwaniem św. Piotra apostoła i Jerzego męczennika.*

Uw. Ob. ten falsyfikat niżej pod datą 9 kwietnia r. 1451.

87. [a] Matheum *w tekście i wyd.* [b] contempti *l. c.* [c—c] tenemus indubie impensurum *l. c.* [d] et *w tekście, dobrze zaś* erga *w wyd.*

87. [1] *Jacobus de Paravesino, medjolańczyk, znany poseł króla Władysława Jagiełły; zob. X. Jan Fijałek, Polonia apud Italos scholastica. Saec. XV Fasc. 1 (Cracoviae 1900) str. 14/15, a także J. Ptaśnik, Włoski Kraków za Kazimierza Wielkiego i Władysława Jagiełły (Rocznik Krakowski T. XIII [1911] str. 91—94).*

89.

Tyniec, 13 października 1424.

Stanisław opat klasztoru tynieckiego oznajmia Maciejowi biskupowi wileńskiemu, że mocą uchwały kapitulnej godzi się teraz na objęcie i wykonywanie przez Jakuba urzędu opata w klasztorze Matki Bożej w Starych Trokach, wakującego po rezygnacji Wojciecha Żegoty, na który to urząd intronizował go już poprzednio zmarły biskup wileński Piotr.

Or. nieznany.

Kop. Bibljoteka Ossolińskich, Rescriptorium klasztoru tynieckiego z roku 1634 w dziale D. 3.

Wyd. 1. Sczygielski Stanisław O. S. B., Series et notitia Trocensium abbatum ord. S. Benedicti (Cracoviae, Schedel 1668) k. B. i B' z uwagą: Hec nota in Archivo eiusdem caenobii habetur. — *2. Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego cz. II, wyd. Dr Stanisław Smolka (Lwów 1875) str. 238—239 nr 154 z Kop. i Wyd. 1 (niezupełnie ściśle).*

Venerabili ac reverendissimo in Christo patri et domino, domino Mathiae Dei gratia episcopo Wilnensi Stanislaus divina providentia abbas monasterii Tinciensis[a] totusque conventus monasterii eiusdem ordinis sancti Benedicti Cracoviensis dioecesis orationum suffragia devotarum intima cum in Domino caritate. Quoniam quidem venerabilis frater et dominus Jacobus abbas monasterii Sanctae Dei Genitricis in Stare Troki per liberam resignationem religiosi viri fratris Adalberti dicti Zegotha, ultimi et immediati antecessoris sui, possessionem actualem et realem abbatiae eiusdem nec non inthronisationem et confirmationem a reverendissimo in Christo patre et domino, domino piae memoriae Petro eadem gratia episcopo Wilnensi assecutus exstitit[b] gratiose, nostro tamen prius consensu literario[c] non accedente, unde scrupulum in[d] ipsius animo perdificile est exortum[d] et accedens nostram praesentiam humiliter supplicavit, ut videlicet noster nostrique capituli consensus ad factum praedictum accederet favorosus[e]: nos vero unanimiter capitulariterque congregati ex unanimi consensu parilique voce prefatam resignationem, ut praefertur, possessionem, inthronisationem et confirmationem innovamus, approbamus, confirmamus, rata omnia et singula habentes in eum, prout in literis videlicet resignationis et confirmationis reverendissimi patris domini Petri etc. plenius continetur. Insuper autem[f] concedimus et (per)mittimus[g] prefato domino Jacobo abbati Starotrocensi in favorem religionis nostrae et christianitatis augmentum assumendi ad religionem et induendi quaslibet idoneas personas pro religione valentes ad profitendum eos secundum morem ordinis auctoritate nostra, qua in hac parte fungimur[h] speciali. In quorum omnium confirmationem et facti ratihabitionem sigilla nostrum[i] et conventus nostri presentibus sunt appensa. Datum in nostro monasterio Tinicensi[j], anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo quarto[k], decima tertia die mensis octobris.

---

89. [a] Tineccensis *Sczyg.* [b] est *Sczyg.* [c] literatorio *Rescr.* [d—d] in animo suo exortum perscrutare volens *Sczyg.* [e] favorabilis *Sczyg.* [f] etiam *Sczyg.* [g] promittimus *Rescr. i Sczyg.* [h] nostra in hac parte qua fungimur *Rescr. (na rasurze)* [i] sigillum nostrum *Sczyg.*; sigilla nostra *Rescr.* [j] Tineccensi *Sczyg.* [k] MCCCCXXIV *Sczyg.*

90.

(Podrobiony).

B. m. 1424.

Stanisław i Andrzej Prostołowicze (sic) Skinderowie fundują i uposażają kościół parafjalny pod wezwaniem św. Stanisława w Lacku[1].

Uw. Wiadomość o tej rzekomej fundacji z wizyty z r. 1817 przywodzi jako autentyczną ks. Wincenty Przyałgowski w Żywotach biskupów wileńskich T. I str. 48, co powtarza ks. J. Kurczewski w Biskupstwie wileńskiem str. 210. O Stanisławie i Andrzeju Prostywiłowiczach ob. niżej dok. z 29 czerwca r. 1460.

91.

(Podrobiony).

Tawiany dwór, 22 maja 1425.

Michał Rakowicz szlachcic królewski wiłkomierski funduje kaplicę pod wezwaniem św. Michała i św. Anny przy kościele parafjalnym w Wiłkomierzu, założonym przez jego przodków; w uposażeniu daje jej swój dwór Tawiany, dziesięciny wszelkiego zboża i owocu z dworów swoich braci, za ich zgodą, zobowiązując altarystę do odprawiania dwóch mszy, jednej za żywych, drugiej za umarłych.

Tekst tego falsyfikatu mieści się w trzech kopjarzach: 1. Lib. VI k. 340'—341' N⁰ 248 z dopiskiem Lectum Correctum *oraz inną ręką* Descriptum. — *2. Czart. k. 11'—12 pod nagłówkiem* Fundus Michała Rakowicza na altaryą. — *3. Lib. Magn. k. 6'—7'.*

Uw. Notoryczne to fałszerstwo ujawnia się zarówno w redakcji, pochodzącej z czasów znacznie późniejszych niż data, jak i w szeregu innych wewnętrznych kryterjów (nieznany nadawca, świadkowie i t. p.). Stwierdzają to dowodnie późniejsze nadania na rzecz altaryj tejże fary wiłkomierskiej, znajdujące się w kodeksie Czartoryskich i Lib. Magn., a mianowicie: a) nadanie dworu Tawiany przez Alberta i Jerzego braci Stanikowiczów na altarję św. Mikołaja w kościele wiłkomierskim dnia 21 kwietnia r. 1509 oraz b) akt fundacji kaplicy grobowej pod wezwaniem NMP. i św. Krzyża w tymże kościele przez Kaspra Stefanowicza Daugerdowicza sędziego grodzkiego wiłkomierskiego i jego żony Barbary z dnia 8 września r. 1583 (znajdujący się w Czart. k. 232'—234), na którym to akcie oparł się fałszerz w redakcji całego formularza, poczynając od pierwszych słów arengi: Cum cunctorum periret memoria factorum. *Po tym przeto roku powstał ten falsyfikat w pierwszych dziesiątkach w. XVII.*

In nomine Domini amen. Cum cunctorum periret memoria factorum, nisi veridicis testibus et publicis scriptis atque sigillis sint roborata, proinde ego Michael Rakowicz nobilis regius Wilkomiriensis[a] notum facio tam praesentibus quam futuris quibus expedit universis et singulis praesentium notitiam habituris et visuris, non coactus nec compulsus sana mente et ratione, animo bene deliberato fratrisque sui Stanko, caeterorum amicorum ac consanguineorum salubri consilio praehabito, attenden(do) cum hu-

91. [a] Wilkomiriensis *Czart.*

90. [1] *Lack w ziemi lidzkiej, koło Szczuczyna, około 7 mil na płd.-zach. od Lidy.*

mano generi nil commodius et dignius censeatur[b], quam ut memoria hominum bona[c] habeatur et aeterna merces pro caducis et temporalibus bonis lucretur, et id quod intuitu aeterne remunerationis[d] datur, apicibus litterarum ac testium annotatione roborentur, accensus itaque zelo devotionis singulari et tactus divino spiramine nec non proponen(s) saluti animae meae nec non praedecessorum ac successorum meorum, in honorem Omnipotentis Dei et individue Trinitatis ac Intemeratae semperque Virginis Mariae et in honorem S. Michaelis archangeli patroni mei atque sanctae Annae, fundo sacellum ac capellam penes ecclesiam Wilkomiriensem[e] parochialem dioecesis Vilnensis per me et meos antecessores aedificatum, et constituo, ascribo atque dono pro altarista moderno Nicolao Sosnowski sive pro eius nutrimento meliori de bonis meis temporalibus, quibus me gratia Dei liberaliter ampliavit, dote et redditibus infrascriptis do[f], incorporo, approprio, confero et donatione perpetua et irrevocabili perpetuis temporibus praesentibus ascribo. Inprimis bonorum meorum curiolam meam propriam patrimonii mei, a fratribus seiunctam et divisam, cognomine Thawiany[1], adiacentem luto et paludi Ilgowolki[g] dicto cum omnibus aedificiis, campis cultis et incultis, seminatis et seminandis, eradicatis et eradicandis, cum pratis, sylvis, gaiis, borris, nemoribus, aquis, paludibus, cum lacu vel stagno atque sylva cognomine Łany, cum subditis, servitiis duodecem, videlicet Andrea Gaydziun, Thomko Doilida[h], Nicolao Cwikło[i], Piotras Michno, Stanislao Proscion, Mika Rimdzius, fratribus Staniulo[j] Gowieno, Petro Pinigelis, Bogdano et Marco Laniecziei[k], tres fratres Stanio Burtniko, Joanne Buiak, Gregorio Witel cum eorum uxoribus, filiis, filiabus, amicis et propinquis, cum eorum servitiis, bonis, terris, possessionibus, utilitatibus et proventibus, et generaliter cum omnibus prout egomet tenui et habui ita longe, late et circumferentialiter, prout praefata curia et bona eius atque homines hominumque[l] terrae extant in suis graniciebus et limitibus sunt distincta, limitata et ex antiquo divisa, nihil iuris, proprietatis et dominii pro me ac meis successoribus, propinquis ac consanguineis reservan(do), sed cum omni iure, proprietate, dominio praedicto altaristae protunc existenti ac successoribus in posterum[m] futuris tenere, habere, utifrui, possidere[n] do, confero, ascribo et perpetuis temporibus attribuo irrevocabiliter. Item decimam omnis grani et de omnibus fructibus ex duabus curiis fratrum meorum de consensu eorum dictarum Thawiany[o], de eorum bona voluntate eidem altaristae ac successoribus annuatim extradendam ascribo aeviterne et perpetuis temporibus. Qui quidem altarista et alii post eum sequentes tenebuntur et erit astrictus duas missas, unam pro peccatis vivorum et aliam pro defunctis animabus praedecessorum nostrorum qualibet septimana celebrare et adimplere. In quorum omnium et singulorum praemissorum fidem, robur et testimonium sigillo meo quo utor proprio literas praesentes communivi et appendi. Actum et datum anno Domini millesimo quadrigentesimo vigesimo quinto, die vigesima secunda mensis maii in eadem curia Thawiany. Praesentibus honorabilibus et nobilibus Martino a Posnania plebano Wilkomiriensi[e], Gregorio de Wislowo altarista[p] Wilkomiriensi[e], Iwasko Butrymowicz[q], Alexandro Gieltuldowicz[r], Woitko Dolmontowicz, Gasparo Daiklowicz, Matulo Kierkuso, Januszko Jaczkowicz[s], Woytko Triczo, et aliis quam pluribus fide dignis testibus ad praemissa vocatis. Actum et datum ut supra.

---

91. [b] *pierwotne* censetur *poprawione na* censeretur *Lib. VI;* censeretur *Czart. i L. M.* [c] bene *Czart. i L. M.* [d] renumerationis *Czart. i L. M.* [e] Wilkomiriensis *Czart.* [f] *brak w Czart.* [g] Ilgowolki *Czart. i L. M.* [h] Doylida *Czart. i L. M.* [i] Cwikła *Czart. i L. M.* [j] *poprawione z pierwotnego* Stasiulo *Lib. VI* [k] Łanieczei *Czart.* [l] *w miejsce przekreślonego* hominumque *kładzie* huiusmodique *Lib. VI;* huiusmodi *Czart. i L. M.* [m] *drugą ręką* prostium *(sic) Lib. VI; w L. M. po* successoribus *jest luka; w pierwotną lukę wpisano* in post *Czart.* [n] *poprawione na* possideri *Lib. VI* [o] Tiawiany *L. M.;* Trawiany *poprawione na* Tjawiany *Lib. VI* [p] altaristae *Lib. VI* [q] Butrimowicz *Lib. VI* [r] *pierwotnie* Gieltultowicz *Lib. VI;* Gielthultowicz *Czart. i L. M.* [s] Jaczkiewicz *Czart.*

91. [1] *Tawiany, dziś Towiany, dworzec, dwie mile na pln. od Wiłkomierza.*

92.

Rzym, 21 lipca 1425.

Teodoryk zw. Ticza z Obolec kapłan diecezji wileńskiej, popadłszy w nieprawidłowość (irregularitatem) *wskutek współuczestniczenia w krwawem pobiciu Tomki, żony swego sługi niewolnego Aleksego, winnej kradzieży, wnosi do papieża Marcina V suplikę o udzielenie absolucji i zwolnienia od nieprawidłowości, na co papież daje swoje »Fiat«.*

Tekst supliki w Archiwum Watykańskiem, Regesta Supplic. T. 186 (nowa sygnatura 193) k. 87'—88 (nowa folj. 85'—86); na lewym marginesie na początku aktu inną ręką W(ilhelmus), *przy końcu zaś* Dispen(sator).

Beatissime Pater. Exponit Sanctitati Vestre devotus vester Theodoricus dictus Ticza de Obolecz[1] presbiter Vilnensis diocesis, quod cum ipse olim quendam Alexium Thorathotha laicum dicte diocesis in servum non emancipatum more dicte patrie haberet, ipseque Alexius quandam uxorem legitimam nomine Thomcam haberet, ipsaque Thomca mulier et uxor dicti Alexii plurima furta exponenti predicto, in cuius domo habitabant, fecisset, et racione dictorum furticiniorum ipse exponens dictum Alexium suum servum more patrie predicte cum virgis castigari fecisset, ex eo ut ipse Alexius ulterius suam uxorem, ut a furto huiusmodi cessaret, castigaret, ipseque exponens, postquam ipse Alexius ipsius exponentis servus a verberibus sive castigacionibus relaxatus fuisset et uxor sua predicta eidem Alexio gubernanda seu castiganda per ipsum exponentem tradita fuisset, licet in tradicione huiusmodi ab ipso exponente cum ligno flagelli, quod flagellum tunc idem exponens in suis tenebat manibus unius digiti spissitudinis existens, eidem mulieri unus tractus inter ipsius humeros factus fuisset, ipse tunc Alexius laicus suam predictam uxorem ad manus suas capiens ipsam graviter verberavit, et de hiis non contentus sed mala malis accumulans, ipsam in terram prostravit ac pedibus conculcavit, ipso tamen exponente absente. Postquam vero ab aliis hominibus tunc ibidem existentibus visa fuisset ita graviter verberari, ipse exponens in ipsius mulieris subsidium vocatus fuit, ut ipsam mulierem ab ictibus et verberibus suis relevaret, ipseque exponens una cum aliis hominibus veniens eam defendit ac de ipsius Alexii sui servi, dictaeque mulieris mariti legitimi, manibus eripuit et liberavit, et nil plus faciens recessit. Demum tunc ipsa mulier post duas septimanas citra vel ultra secrete unam massam de se emisit, quam abortum esse asseruit, una tamen muliere alia hoc vidente et non pluribus. Verum Pater Sancte, cum ipse exponens ab illo tempore, quod premissa ad ipsius pervenisset noticiam, a divinis officiis se abstinuit, nec eisdem se immiscuit, bonarumque mencium est ibi culpam timere, ubi culpa non reperitur, licet ipse exponens pueros postea baptisaverit et confessiones ex sui tamen ordinarii licencia audiverit, timet maculam irregularitatis incurrisse. Supplicat igitur Sanctitati Vestre ipse exponens, quatenus ipsum ab excessibus huiusmodi et peccatis suis aliis absolvi, secumque super irregularitate, si quam occasione premissorum incurrisset, dispensare dignemini de gracia Vestra speciali. Attentis Pater Sancte, quod istud factum est occultum et novi christiani sunt ibidem, ita quod de more patrie illius est habere servos et pro excessibus castigare

92. [1] *Zob. wyżej str. 19 przyp. 1.*

eosdem. Fiat ut petitur (O). Datum Rome apud sanctos Apostolos, duodecimo kl. augusti anno octavo.

93.

Troki, 7 kwietnia b. r. (1414 albo raczej 1425).

Witołd wielki książę litewski rozsądza spór między biskupem wileńskim a Wigajłą o łowy na Gołem błocie, przysądzając je obu po połowie do przyległych do ich dzierżaw; wydał ten akt wielki książę biskupowi.

Or. *znajdował się niegdyś w Archiwum Kapituły Wileńskiej aż do początku w. XIX, o czem świadczy następujący ustęp notaty Symona Żukowskiego p. t.: »Dekret W. X. L. Witołda względem sporów na ów czas zaszłych o łowy między biskupem wileńskim a Wikhaylem, z krótkiem jegoż opisaniem«, ogłoszonej w Dzienniku Wileńskim T. I (w Wilnie r. 1822 z marca) str. 399—400 z dołączoną w końcu tomu podobizną miedziorytową dokumentu, naturalnej wielkości, wraz z transkrypcją grażdanką, w notacie zaś samej transkrypcja drukiem łacińskim: »Dokument ten pisany jest na pargaminie w takim formacie jak jest rycina: dwa zacięcia u spodu bardzo wyraźnie dowodzą, iż pieczęć była przywieszona. Kopija, polskiemi literami tu ogłaszająca się, z takiemiż znakami interpunkcyi jest wydrukowana, jakie się postrzegają w oryginale. Krótko mówiąc, naywierniey facsimile jest wykonane. Na stronicy tylney znayduje się starodawny napis gotyckiemi literami (Mönchschrift, pismo mniskie, zwanemi) taki:* PRIVILEGIUM EPISCOPI VILNESIS SUPER VENATIONIBUS FERARUM ANTE SCHESCHULI. *Ten napis wskazuje niby ubikacyą, jak zwykle zowiemy, mieysca, o które rzecz idzie w dokumencie. Ażeby zaś mógł on bydź czytany podług teraźnieyszego sposobu pisania po rossyysku, dołączyłem przepis literami rossyyskiemi, zupełnie odpowiadający samemu oryginałowi... Że ten z wielu miar ciekawy dokument otrzymałem, oświadczam publicznie wdzięczność P. Janowi Połochowskiemu Regentowi ziemskiemu wileńskiemu, mężowi przychylnemu dobru nauk, który nie małey wartości darami przysłużył się bibliotece uniwersytetu wileńskiego, i jest bardzo biegły w czytaniu skoropisów, jak zowiemy, ruskich. Symon Żukowski«. Dokument ten następnie znajdował się w Bibljotece rzym.-kat. Duchownej Akademji w Petersburgu, skąd go w podobiźnie cynkotypowej wydali A. I. Sobolewski i S. L. Ptaszycki w wydawnictwie Paleograficzeskije Snimki s russkich gramot (St. Petersburg 1903) na tabl. 18 z mylną datą roczną 1398 i wzmianką, że znajduje się w tejże bibljotece przy rękopisie nr 3. 3. 13. Powtórnie wydał go w takiejże podobiźnie A. I. Sobolewski w swoich Lekcjach p. t. Sławjano-russkaja Paleografija, wyd. II (St. Petersburg 1908) na tablicy 7, bez wskazania źródła, z odniesieniem tegoż aktu do końca w. XIV. Dalsze losy tego dokumentu są nieznane.*

Wyd. *Hołowackij J. F., Pamiatnyki dyplomatyczeskoho i sudiebno-diłowoho jazyka ruskoho w drewnym hałycko-wołodymirskom kniażestwi (Lwów 1867) str. 18.*

Przekł. *polski z początku w. XVI w Kop. I z k. CXXVIII'—CXXIX, który to tekst załącza się w drugiej kolumnie.*

Uw. *Dokument nie posiada daty rocznej, dzienna zaś data wielka sobota przypadała za rządów Witołda na dzień 7 kwietnia tylko w r. 1414 i 1425. Pobyt Witołda w Trokach na Wielkanoc w tych latach nie jest skądinąd znany, jednakowoż działalność biskupa Macieja ku utrzymaniu nienaruszalności dóbr stołu biskupiego każe położyć ten akt raczej pod tą ostatnią datą. Zob. analogiczny akt pod Nrem 108.*

My welikii knjaz Witowtъ czinim znaemo simъ naszim listom, | ktokoli eho

Mi wyelyky knyas Vitulth czynym snamyono thym naschym lystem, kto gy

uzrit ili usłyszit cztuczi. Dosmotriliesmo | toho: żalowalъ knjaz biskupъ na Wikhaila a Wikhail | o żalowal na biskupa o lowiszcza; i my toho dosmotrili i rozděliliesmo imъ Holoe boloto na poly: szto otъ biskupowa sela polowina Holoho bolota, to powernuliesmo kъ biskupowu selu, a szto ot Wikhailowy zemlě polowina Holoho bolota, to esmo powernuli Wikъkhailowi. Biskupъ imaetь lowiti na swoei polowině a Wikhailowi sja u taja lowiszcza ne ustupati, a Wikhailu lowiti u swoei polowině u lowiszczechъ a biskupu sja u to ne ustupati. A na to na wse daliesmo biskupu sjuju naszju hramotu i peczatь swoju priložili A dan u Trocěchъ, u welikuju subotu aprilja u 7 denь.

vszrzy abo cztącz slyschy. Dosmotrzylysmy tego: zalowal xyadz byskup na Wygayla a Wygaylo zalowal na byskupa o lowy; y my tego dosmotrily y rosdzelylysmy ym Holoye blotho na poli: czo byskupowv[a] syolv[b] polowyna Holoo blota, tho obroczylysmy ku byskupowemv syolv, a szto od Wygaylowey szyemye polowyna Holoo blota, tosmy obroczyly Wygaylowy. Byskup ma lowycz na swey polowynye a Wygaylowy sye u thaya[c] lowyszcza[d] nye wstąmpacz, a Vygaylv lowyczy w swoyey polowynye v lowysczech a byskupu sye u to nye[e] wstąmpącz. A na tho na wszystko dalysmy byskupowy then nasch lysth y pyecząncz swoyą przylozyly. A dan w Troczech, wyelyką sobothą aprila w szosti[f] dzen.

94.

Rzym, 27 maja 1426.

Papież Marcin V przyzwala Grzegorzowi de Guraw *franciszkaninowi, w konwencie wileńskim lektorowi, na uzyskanie stopnia bakałarza i mistrza teologji w studjum generalnem.*

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie. Reg. Lateran. T. 261 k. 196; na lewym marginesie od góry Pe, *na prawym* pro A. Wyt Ja. de Ugolinis.

Wyd. Eubel C., Bullarium Franciscanum T. VII (Romae 1904) str. 655 nr 1712.

Martinus (episcopus, servus servorum Dei). Venerabili fratri episcopo Cracoviensi salutem (et apostolicam benedictionem). Sincere devocionis affectus, quem dilectus filius Gregorius de Guraw[1] ordinis Fratrum Minorum professor ad nos et Romanam gerit ecclesiam, promeretur, ut ipsum apostolicis favoribus prosequamur. Cum itaque, sicut pro parte dicti Gregorii fuit propositum coram nobis, ipse qui ut asserit in conventu domus Wilnensis dicti ordinis de partibus Litwanie lector existit in theologica facultate de sui superioris licencia aliquandiu studuit, ut pro incremento catholice fidei et impugnatione infidelium et scismaticorum in eisdem partibus habitancium illis ferventer obsistere possit, pro baccallariatus et magisterii gradibus in dicta facultate adipiscendis studium huiusmodi in ipsa facultate in loco, ubi illud vigeat generale, continuare desideret, pro parte dicti Gregorii fuit nobis humiliter supplicatum,

---

93. [a] *ostatnia litera wskutek poprawiania niepewna* [b] *tą samą ręką nadpisany nad przekreślonem* padla [c] Sluthaya *w tekście, bo istotnie można było tak się paleograficznie pomylić* [d] *po* lowiszcza *daje kreskę interpunkcyjną, bo w oryginale ruskim jest kropka* [e] *podobnie i tu w tekście błędnie* Sloutonye [f] *zapewne zamiast* siódmy

94. [1] *Niewątpliwie Góra, ale niewiadomo która.*

ut sibi quod in quocumque huiusmodi studio libere studere valeat licentiam concedere de speciali gratia dignaremur: nos itaque huiusmodi supplicationibus inclinati Fraternitati Tuė per apostolica scripta mandamus, quatinus si premissis veritas suffragetur prefato Gregorio, ut in quocumque huiusmodi generali studio in facultate predicta statutis et consuetudinibus dicti ordinis ceterisque contrariis nequaquam obstantibus libere et licite ad acquirendum gradus huiusmodi studere valeat, auctoritate nostra plenam licentiam largiaris eumque ob nostram, et apostolice Sedis reverentiam favore benivolo prosequaris. Contradictores etc. premissis per censuram ecclesiasticam (appellatione postposita compescendo). Non obstantibus, si aliquibus communiter vel divisim a Sede apostolica indultum existat, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Rome apud sanctum Petrum, sexto kalendas junii anno nono. *(Pod tem:)* Petrus. Gratis pro Deo de Casatiis.

95.

Rzym, 5 kwietnia 1427.

Papież Marcin V udziela pełnej władzy odpuszczania grzechów Piotrowi synowi Wacława z Waśniowa, kanonikowi wileńskiemu.

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Lat. T. 273 k. 203 (nowa pag. 189) w dziale »De plenaria remissione«, *rozpoczynającym się w tym tomie od k. 197 (nowa pag. 183).*

Uw. Podaje się tu ten regest bez uzupełnienia formuł, gdyż ich niema zupełnie w tym tomie Regestów.

Martinus etc. Dilecto filio Petro Wenceslai de Wansznow [1] canonico ecclesie Vilnensis, salutem etc. Provenit etc. Et insuper etc. Porro etc. Datum Rome apud sanctos Apostolos, nonas [a] aprilis anno decimo.

96.

Rzym, 13 maja 1427.

Papież Marcin V udziela odpustu jednego roku wszystkim pokutującym i spowiadającym się, którzy nawiedzą w Wielki Piątek ołtarz św. Krzyża w katedrze wileńskiej, pomodlą się i przyczynią datkiem do naprawy i utrzymania tegoż ołtarza.

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, od wilgoci zbutwiały, poplamiony, w całej prawie górnej części, głównie z lewej strony rdzą przeżarty, tudzież z wielu dziurami przez myszy i robactwo, zwłaszcza na zagięciach wygryziony. — Po bulli pozostały dwie dziurki. — Zapiski: A) kancelaryjne: 1) na zakładce z prawej strony ręką tekstu: Jo de Montemarcio; *2) pod zakładką z lewej strony:* $\overset{V}{X}$ *(niżej:)* P de Magio *(pod tem:)* Jo de Montemartis, *z prawej:* A. de Luschis; *3) in dorso na złożeniu wierzchniem:* R(egestrata). *B) archiwalne: in dorso na złożeniu spodniem ręką bliskoczesną: 1)* Indulgencie altaris Sancte Crucis in ecclesia catedrali Vilnensi in Parasceve devote visitantibus et aliquid porrigentibus Martinus papa unum annum concessit *(a nadto data:)* 1500; *2) poniżej ręką XVI/XVII w.:* Indulgentiae ecclesiae cathedrali in Parasceve;

95. [a] *tak w tekście*

95. [1] *Prawdopodobnie Waśniów w Sandomierskiem.*

3) ręką ks. M. Herburta: Ex anno 1440mo a Martino V^{to} Papa; *4) Sygnatury na złożeniu spodniem: 1)* 3 KB; *2)* № 16 *(w. XVIII); 3)* 4; *4)* 7; *5)* N 21 *(w pocz. w. XIX czerwonym atramentem).*

Reg. w katalogu Arch. Kap. Kat. Wil. z r. 1830 na str. 42 w dziale bull papieskich N. 2° w pozycji 7 pod wspomnianą wyżej datą r. 1500 i nagłówkiem: Breve apostolicum Martini papae.

Uw. Poszukiwania tegoż aktu w regestach papieskich w Archiwum Watykańskiem nie wydały rezultatu.

+[a] Martinus episcopus, servus servorum Dei. Univer[si]s christifidelibus, presentes litteras inspecturis, salutem | et apostolicam benedictionem. Etsi cuncta loca et altaria sub Sanctorum fundata vocabulis digne honorentur et a christifidelibus frequententur, illa tamen maiori venera|cione et devociori frequentacione convenit honorari, que constructa sub vocabulo sanctissime Crucis, in qua Salvator noster Dominus noster Ihesus Christus de hoste | humani generis triumphavit et quos ille sua fraude abduxerat, preciosi sui sanguinis sparsione dignatus est misericorditer liberar[e]. Cupientes igitur, ut altare sancte Crucis situm in ecclesia Wilnensi noviter in cathedralem erecta, quod reparacione et conservacione nosc^{i}tur indigere, congruis honoribus frequentetur et eciam conservetur, et ut fideles ipsi causa devocionis confluentes ad ipsam Salvatori nostro pro salute ipsorum ac fidei dilatacione suas fundant preces et ad reparacionem et conservacionem huiusmodi manus prompcius porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono celestis g[r]acie uberius conspexerint se refectos, de Omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis, qui in die Parasceve seu veneris sancta, festivitatem Resurrectionis eiusdem Domini nostri immediate precedente, ipsum altare devote visitaverint annuatim et eo prompcius [et][b] ad reparacionem et conservacionem huiusmodi manus porrexerint adiutrices, unum annum de iniunc[t]is eis penitenciis misericorditer relaxamus. Volu(mus)[c] autem, quod si alias ipsum altare visitantibus et ad reparacionem aut conservacionem huiusmodi manus adiutrices porrigentibus seu alias aliqua alia indulgencia imperpetuum vel ad certum tempus nondum elapsum duratura per nos concessa fuerit, presentes littere nullius sint roboris vel momenti. Datum Rome apud sanctos Apostolos, III idus maii pontificatus nostri anno decimo.

97.

Rzym, 13 maja 1427.

Papież Marcin V udziela odpustu jednego roku na lat 10 wszystkim pokutującym i spowiadającym się, którzy nawiedzą z wysłuchaniem kazania i mszy uroczystej katedrę w wymienione święta Pańskie, NMP. oraz św. Jana Chrzciciela, apostołów Piotra i Pawła, św. Stanisława, patrona tegoż kościoła i Wszystkich Świętych tudzież w ich oktawy; unieważnia zaś wszystkie inne nadane odpusty, wieczne lub czasowe, z wyjątkiem odpustu 3 lat i tyluż kwadragen na uroczystość św. Stanisława w tymże kościele z przyczynieniem się datkiem na jego naprawę.

---

96. [a] *Podłużny krzyż z ramieniem pionowem nadmiernie wydłużonem o zawiniętych obu końcach, górnem w lewą, dolnem w prawą stronę* [b] *ten wyraz zatarty* [c] volu *w tekście*

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Lat. T. 276 k. 74'—75 (nowa sygn. 226'—227). Na lewym marginesie przy imieniu papieża ręką korrektora Pe, *niżej ręką tekstu* A. de Luschis.

Martinus etc. Universis etc. Salutem etc. Tunc iniunctum nobis desuper apostolice servitutis officium peragere digne non ambigimus, dum christifideles quoslibet ad spiritualia complectenda munera frequencius invitamus. Cum itaque habitatores et incole parcium, in quibus ecclesia Wilnensis noviter in cathedralem erecta consistit, divina ilustrati gracia ad fidem orthodoxam sint reducti, et ut amplius proficiant firmenturque in ea, pabulo ipsos fovere dominico censeri debeat multipliciter oportunum. Nos cupientes, ut christifideles quique ad huiusmodi contemplandum pabuli ministerium et colligendum ex eo sermone quoque ac predicacione verbi Dei suarum fructuum animarum ferventius[a] excitentur, de Omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis, qui in Nativitatis, Circumcisionis, Epiphanie, Resurrectionis, Ascensionis et Corporis Domini nostri Ihesu Christi, Penthecostes necnon Nativitatis, Annunciacionis, Purificacionis et Assumpcionis Beate Marie Virginis ac Nativitatis beati Johannis Baptiste apostolorumque Petri et Pauli predictorum necnon sancti[b] Stanislai martiris, sub cuius vocabulo ipsa ecclesia dedicata existit, festivitatibus, et in celebritate Omnium Sanctorum necnon per ipsarum Nativitatis, Epiphanie, Resurrectionis, Ascensionis et Co(r)poris Domini ac Nativitatis et Assumpcionis Beate Marie ac Nativitatis beati Johannis Baptiste eorundemque apostolorum Petri et Pauli festivitatum octavas et per sex dies dictam festivitatem Penthecostes immediate sequentes, eandem ecclesiam devote visitaverint annuatim et sermoni ac predicacioni premissis, quos infra maiorum in dicta ecclesia celebrandorum[c] missarum solemnia fieri contigerit, animo et intencione illas[d] audiendi similemque fructum consequendi tunc interfuerint, unum annum de iniunctis eis penitenciis misericorditer relaxamus presentibus, post decennium minime valituris. Volumus autem, quod si alias racione vel intuitu ecclesie predicte aliqua alia indulgencia imperpetuum vel ad certum tempus nondum lapsum duratura, preterquam trium annorum et totidem quadragenarum pro illis, qui in festivitate sancti Stanislai ipsius ecclesie huiusmodi ad reparacionem, conservacionem ac fabricam manus adiutrices porrexerint, per nos concessa fuerit, huiusmodi presentes littere nullius existant roboris vel momenti. Datum Rome apud sanctos Apostolos, tercio idus maii anno decimo. *(Niżej ręką korektora:)* Pe XVI de Casatiis.

98.

Rzym, 13 maja 1427.

Papież Marcin V udziela odpustu 3 lat i tyluż kwadragen wszystkim pokutującym i spowiadającym się, którzy w uroczystość św. Stanisława nawiedzą kościół wileński i złożą jałmużnę na jego naprawę, unieważnia zaś wszystkie inne nadane odpusty, wieczne lub czasowe, z wyjątkiem odpustu 1 roku nadanego równocześnie na rzecz tegoż kościoła.

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Lat. T. 276 k. 75 (nowa pag. 227). Na lewym marginesie przy imieniu papieża ręką korektora Pe, *niżej zaś ręką tekstu* A. de Luschis.

Uw. Formuły tutaj skrócone zob. wyżej w bulli tegoż papieża z tejże daty Nr 96.

97. [a] *poprawione na marginesie prawym inną ręką przez* »Pe« *(korektora) w miejsce niewyraźnie wypisanego w tekście* [b] *dopisane na marginesie prawym przez tegoż korektora* »Pe« [c] *tak w tekście* [d] illos *w tekście*

Martinus etc. Universis etc. Salutem etc. Licet is etc. Cupientes igitur, ut ecclesia Wilnensis noviter in cathedralem erecta, que ut accepimus in suis structuris et edificiis reparacione indiget non mediocriter sumptuosa, congruis honoribus frequentetur et eciam conservetur ac in eisdem structuris et edificiis reparetur, et ut fideles ipsi eo libencius causa devocionis confluant ad eandem ecclesiam et ad reparacionem huiusmodi ipsiusque ecclesie conservacionem ac fabricam manus prompcius porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono celestis gracie uberius conspexerint se refectos, de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis, qui in festivitate sancti Stanislai martiris ecclesiam ipsam devote visitaverint annuatim et ad reparacionem, conservacionem ac fabricam huiusmodi manus porrexerint adiutrices, tres annos et totidem quadragenas de iniunctis eis penitenciis misericorditer relaxamus. Volumus autem, quod si alias visitantibus ecclesiam vel ad reparacionem, conservacionem aut fabricam huiusmodi manus adiutrices porrigentibus vel alias inibi pias elemosinas errogantibus seu alias aliqua alia indulgencia imperpetuum vel ad certum tempus nondum elapsum duratura, preterquam unius anni pro illis, qui iuxta tenorem nostrarum sub data presencium confectarum litterarum[1] sermoni ac predicacioni verbi Dei ad populum faciendis ibidem interfuerint, per nos concessa extiterit, huiusmodi presentes littere nullius sint roboris vel momenti. Datum Rome apud sanctos Apostolos, tercio idus maii anno decimo. *(Niżej ręką korektora:)* Pe XXV de Casatiis.

99.

Rzym, 23 czerwca 1427.

Mikołaj Wawrzyńcowic dziekan kościoła wileńskiego imieniem Mikołaja biskupa-elekta miednickiego składa Kamerze apostolskiej i kolegium kardynałów 40 flor. na poczet należnej taksy za kościół miednicki, zobowiązując się pod przysięgą złożyć resztę w ciągu 8 miesięcy.

Kop. Archiwum Watykańskie, Obligaciones et soluciones T. 60 k. 169' (nowa sygnatura 194'). Na lewym marginesie obok daty dziennej ręką tekstu: Electus Mednicensis. *Na prawym marginesie w środku inną ręką:* Card. XVII, *niżej* ex(hibi)tus[a].

Uw. Formuły uzupełnia się tu na podstawie poprzedzających aktów.

Die XXIII mensis junii honorabilis vir dominus Nicolaus Laurencii decanus ecclesie Wilnensis, habens mandatum ad obligandum se nomine reverendi patris domini Nicolai electi Mednicensis, non tamen in totum sufficiens, tanquam procurator in vim ipsius quantum potest necnon tanquam principalis et privata persona, nomine dicti domini electi obtulit Camere apostolice et Collegio dominorum cardinalium pro suo communi servicio debito flor. auri de camera quadraginta vel illud plus vel minus, ad quod ipsa Mednicensis ecclesia per informacionem taxabitur. Et quinque minuta servicia consueta pro familiaribus et officiariis domini nostri et dicti Collegii. Eorundem autem communis et minutorum serviciorum medietatem infra octo menses extunc proxime secuturos solvere promisit, iuravit, renunciavit, submisit et se obligavit in forma. Actum in domo domini (locum tenentis), presentibus testibus in infra(nomina)ta proxima obligacione

99. [a] extq *w tekście*

98. [1] *Zob. wyżej bullę tegoż papieża z tej samej daty Nr 96.*

positis (f. Cinno, f. Antonio de Pisis, f. Jo. de Vallesio et me Antonio de Sarzana eiusdem camere notariis), quoniam similiter facte fuerunt.

100.

Nowogródek, 28 listopada 1427.

Aleksander (Witold wielki książę litewski) uprasza papieża (Marcina V), aby na wakujące biskupstwo kamienieckie w ziemi podolskiej po zmarłym w czerwcu biskupie Zbigniewie zamianowany został Paweł N. z Bojanczyc ksiądz diecezji krakowskiej, kanonik wileński, którego gorąco poleca.

Or. brak.

Kop. Bibljoteka Uniwersytecka w Królewcu, Liber cancellariae Stanisława Ciołka, k. 91'.

Wyd. Caro J., Liber cancellariae Stan. Ciolek T. I str. 196 nr III.

Uw. Nominat ten Witołda, jak wskazuje akt następny, bawił wówczas osobiście w Rzymie.

Beatissime Pater, domine clementissime. Ecclesia Kamenecensis in terra Podolie [1] dominio meo, nuper videlicet de mense junii per mortem reverendi patris domini Sbignei predicte ecclesie ultimi et immediati pontificis pastoris solacio destituta, talem S. V. personam ad huiusmodi ecclesiam curavi promovere, qui vita et sciencia foret commendatus, ut possit in illa parte, que confiniat hominibus diversorum rituum, prodesse et preesse. Verum quia vir venerabilis dominus Paulus N. de Boyanczycze [2] actu presbyter Cracouiensis diocesis, canonicus ecclesie Wilnensis, apud me et omnem clerum ac populum istius patrie propter suas virtutes extitit multipliciter commendatus: ideo S. V. supplico humiliter et devote, quatenus eadem S. V. prefato domino Paulo de huiusmodi ecclesia vacante dignetur misericorditer providere ipsumque in eadem preficere in episcopum et pastorem [3], ut sub ipsius felici regimine meoque patrocinio recipere valeat incrementa, et ut eo per hoc a V. S. reddar cum subditis meis consolatus. Personam S V. dignetur conservare Altissimus tempora per longewa. Datum in Nowogrodek, feria VI^a^ proxima ante festum Andree anno etc. XXVII.

Eiusdem S. V. devotus filius Allexander etc.

101.

Rzym, 23 grudnia 1427.

Papież Marcin V udziela Zygmuntowi Kiejstutowiczowi księciu litewskiemu przywilej ołtarza przenośnego.

Reg. Archiwum Watykańskie. Reg. Lateran. T. 279 k. 297 w dziale De altaribus portatilibus, *zaczynającym się w tym tomie od k. 295. Na lewym marginesie obok imienia papieża inną ręką* Pe, *w środku regestu ręką tekstu* Cincius.

---

100. [1] *O biskupstwie kamienieckiem czyt. W. Abrahama, Założenie biskupstwa łacińskiego w Kamieńcu Podolskim. Księga pamiątkowa Uniw. Lwowskiego (Lwów 1912) T. I str. 1 i nast.; datę roku Zbigniewa jakoby 1428 podaną tamże na str. 28 należy sprostować na rok 1427.* [2] *Bojanczyce, wieś w parafji Góra św. Jana koło Szczyrzyca w woj. krakowskiem.* [3] *Zob. o nim Abraham l. c. str. 28—30.*

Martinus etc. Dilecto filio nobili viro Sigismundo Keystodii duci Lithwanie salutem etc. Provenit etc. Et insuper etc. Porro etc. Datum Rome apud sanctos Apostolos, decimo kl. januarii anno undecimo. *(Zaraz potem odmienną ręką:)* Pe XIIII de Casatiis.

102.

Cave, 25 czerwca 1428.

Suplika Władysława króla polskiego i Aleksandra-Witołda wielkiego księcia litewskiego, którzy proszą papieża o pozwolenie, aby Paweł syn Mikołaja proboszcz kościoła św. Ducha w Wilnie, prekonizowany biskupem kamienieckim, ze względu na ubóstwo tego biskupstwa, założonego w sąsiedztwie niewiernych, mógł zatrzymać nadal i po konsekracji swojej toż probostwo świętoduskie wraz z kanonją i prebendą kościoła katedralnego w Wilnie, które należą do patronatu króla i księcia.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplic. T. 227 k. 123 i 123'.

Uw. W temże Archiwum w dziale Miscellanea Arm. XII. T. 121 k. 227 znajduje się zapisek tej treści: Die lune III nonas julii *(5 lipca)* ecclesie Camenecensi, post obitum, de persona domini Pauli prepositi ecclesie sancti Spiritus Vuilnensis ad relacionem domini cardinalis Placentinensis, *z dodaną na prawym marginesie datą* 1429, *jakkolwiek aż do k. 232 jest u góry napis* 1428. *Abraham w Sprawozdaniu (II) str. 224 uważa ten niezupełny zapisek jako streszczenie aktu prekonizacji tegoż biskupa.*

Beatissime Pater. Cum S. V. providerit ecclesie Camenecensi, vacanti per obitum, de persona devoti eiusdem Pauli Nicolai prepositi ecclesie Sancti Spiritus Wilnensis, que ecclesia noviter fundata, videlicet in terminis infidelium Turcorum et Tartarorum ac[a] modici valoris existit, supplicatur S. V. pro parte devotorum filiorum eiusdem Wladislai regis Polonie et Alexandri alias Wyctoldi magni ducis Lictwanie, quatinus eidem electo concedere graciose dignemini, quod preposituram ac canonicatum et prebendam ecclesie Wilnensis, quos obtinet, cum[a] illos per munus consecracionis per ipsum electum suscipiendum aut lapsum temporis de consecrandis episcopis vacare contigerit, et quorum fructus etc. quindecim marcharum argenti communi(s) extimacionis valorem annuum non excedunt, quamdiu eidem ecclesie Camenecensi prefuerit, valeat retinere, attento maxime, quod fructus ecclesie Camenecensi sunt exiles et prepositura ac canonicatus et prebenda predicti de iure patronatus ipsorum regis et ducis communiter et in solidum existere dinoscuntur; in contrarium facien(do) non obstantibus quibuscunque.

Fiat ut petitur ad beneplacitum Sedis apostolice. O. Fiat.

Datum Cauis Penestrinensis diocesis, septimo idus julii anno undecimo.

103.

Rzym, 27 czerwca 1428.

Suplika Władysława króla polskiego i Mikołaja biskupa miednickiego, którzy upraszają papieża, aby tenże nowokonsekrowany biskup mógł zatrzymać aż do końca życia kanonję i prebendę kościoła wileńskiego, które dotychczas posiadał, a to ze względu na wielkie ubóstwo swego stołu biskupiego na Żmudzi.

---

102. [a] *w wyrazach tych* c *wygląda jak* t

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplic. T. 227 k. 30—30'.

Beatissime Pater. Cum canonicatus et prebenda ecclesie Wilnensis, quos devota creatura Vestra Nicolaus episcopus Mednicensis tempore promocionis facte de persona sua ad ecclesiam Mednicensem predictam obtinebat, et ad quos illorum vaccacionis pro tempore occurrentis dilecti filii E. S. (Wladislaus) rex Polonie et magnus dux Witoldus Lictwanie pro tempore existentes personam ydoneam presentare habent, per promocionem huiusmodi et munus consecracionis eidem episcopo impensum vacare noscantur, fructus quoque, redditus et proventus mense episcopalis dicti Mednicensis, cuius ecclesia in terra Samagitarum novicia fidei neophitorum eciam subexilis assignacione dotis noviter est erecta, adeo tenues existunt, quod valorem decem marcarum argenti annuum non excedunt: supplicant igitur S. V. devotissimi E. S. filii Wladislaus rex Polonie et dictus episcopus Mednicensis, quatenus cum huiusmodi fructus ad eius sustentacionem et ministrorum dicte ecclesie decentem minime sufficiant, canonicatum et prebendam predictos in ecclesia Wilnensi ut premittitur vacantes, quorum fructus etc. quatuor marcharum argenti communis extimacionis valorem annuum non excedunt, eciam si alias quovismodo aut ex alterius cuiuscunque persona vacent, et specialiter vel alias generaliter reservati, devoluti, affecti vel litigiosi, cuius litis statum presentibus habere placeat pro expresso, existant, eidem Nicolao episcopo predicto Mednicensi per eum quoad vixerit tenendos, regendos et gubernandos de eorundem videlicet regis et magni ducis voluntate et consensu commendare seu commendari mandare dignemini graciose[a], et nichilominus dispensan(tes) cum eodem, ut dictos canonicatum et prebendam in ecclesia Wilnensi una cum episcopatu suo predicto Mednicensi licite valeat ut premittitur obtinere et cum non obstantibus et clausulis oportunis.

Fiat ut petitur ad beneplacitum Sedis apostolice, si non sit mandatum alteri provideri. O. Fiat.

Datum Rome apud sanctos Apostolos, quinto kalendas julii anno undecimo.

104.

Rzym, 27 czerwca 1428.

Władysław król polski i Witold wielki książę litewski upraszają papieża o udzielenie dyspensy małżeńskiej na ręce biskupa żmudzkiego dla swych poddanych zarówno stanu szlacheckiego jak i plebejów na Żmudzi, by mogli pozostać nadal w swych małżeństwach, zawartych jeszcze przed przyjęciem wiary katolickiej w wypadkach zakazanych prawem Kościoła.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplic. T. 226 k. 277'—278.

Beatissime Pater. Multi habitatores et incole nobiles et plebei districtuum Samagitarum in gradibus a iure prohibitis coniuncti, qui noviter ad procuracionem et solicitudinem devotissimorum et obedientum S. V. et Romane Ecclesie filiorum Wladislai regis Polonie et Wictoldi magni ducis Litwanie illustrium, quibus subesse noscuntur, deposito infidelitatis errore ad agnicionem veri luminis pervenerunt et ad fidem cristianam sunt conversi, eis in errore predicto persistentibus matrimonia iuxta ritum eorum contraxe-

103. [a] *tu na marginesie tą samą ręką* commenda

runt et prolem exinde procrearunt. Cum autem habitatores et incole supradicti in matrimoniis huiusmodi de iure sustinendi non existant, et si divorcia fierent inter eos, ex hoc plura dissensiones et scandala possent verisimiliter exoriri, et plures ex eis antequam divorcia huiusmodi permitterent, cum in fide predicta nondum firmiter stabiliti sint, ut canes ad vomitum redeuntes spreta fide predicta ad pristinam perfidiam divertерentur: ut igitur conversi predicti spiritualibus graciis et favoribus inmobiles columpne in Ecclesia Dei constituantur, et eorum exemplo alii celerius ad fidem catholicam, extra quam nullus salvatur, protrahantur, supplicant humiliter S. V. rex et dux predicti, quatenus pro salvacione conversorum et incremento fidei huiusmodi ac in favorem suscepte prolis devote creature Vestre episcopo Samagitarum, ut omnibus et singulis conversis eisdem et inantea convertendis, qui ante conversionem eorum matrimonia iuxta ritum predictum contraxerunt et contrahent in futurum, in quibuscunque gradibus coniuncti fuerint, et defectibus et impedimentis a iure prohibitis quomodolibet introductis et aliis, quecunque quotcunque et qualiacunque sint, in quibus S. V. dispensare poterit, cum hic iusta, honesta et necessaria causa subesse videatur, quantum ex premissis proveniunt, non obstante, in matrimoniis huiusmodi licite remanere valeant, concedere et dispensare valeat prolem susceptam ex illis et suscipiendam legitimam nunciando, concedere dignemini de gracia speciali. Cum non obstantibus et clausulis oportunis.

Fiat ut petitur in tercio et quarto gradu infra biennium. O.

Datum Rome apud sanctos Apostolos, quinto kl. julii anno undecimo.

105.

B. m. (zapewne w Nowogródku) i d. (między 28 listopada 1427 a końcem czerwca 1428).

(Witold wielki książę litewski) przedkłada papieżowi (Marcinowi V) przez P(awła z Bojanczyc) swego kapelana a nominata biskupa kamienieckiego prośbę o unieważnienie małżeństwa Jana zwanego Jawnus wojewody i starosty trockiego a pozwolenie wstąpienia w nowe związki z powodu zamachu żony na jego życie, jak to już był postanowił poprzedni biskup wileński Piotr, a czemu się sprzeciwia biskup teraźniejszy (Maciej), nie dozwalając mu przystępować do sakramentów św.

Or. *brak.*

Kop. *Bibl. Uniw. w Królewcu, Liber cancellariae Ciolek, k. 92 z nagłówkiem:* Pro Johanne Jawnus ad d(ominum) apostolicum.

Wyd. *Caro J., Liber cancellariae Ciolek str. 197 nr 113.*

Beatissime Pater, domine clementissime. Vestre innotescat S., quomodo vivente[a] adhuc domino Petro ecclesie Wilnensis, predecessore immediato domini M(athie) moderni episcopi predicte W(ilnensis) ecclesie, in presencia mei et coram eodem domino Petro episcopo cleroque eius non pauco et in presencia baronie mee tunc presentis compertum fuerat realiter et probatum coniugem nobilis et generosi Johannis dicti Jawnus[1]

---

105. [a] veniente *w tekście*

105. [1] *Jawnuta Wolimuntowicz h. Zadora ob. Semkowicz, O litewskich rodach bojarskich zbratanych ze szlachtą polską w Horodle r. 1413; Miesięcznik Heraldyczny, Tom VII (1914) zesz. 1/2.*

palatini et capitanei mei Trocensis in eiusdem mariti sui necem et interitum toxico et pluribus argute exquisitis maleficiis nequiter fuisse machinatam, unde tunc diworcium eorum processum fuerat conclusum et consumatum. Qui Johannes racione premissorum hactenus eidem mulieri non commansit, sed nec commanere in perpetuum presumet, neque poterit quovismodo. Quare peto S. V., quatenus dignemini cum eodem Johanne, ut aliam possit uxorem ducere et in lege Domini vivere et sacramentis non privari ecclesiasticis, ad que per modernum episcopum non admittitur, graciose dispensare, prout venerabili domino P(aulo)[2] nominato ad ecclesiam Kamenecensem, capellano meo fideli dilecto, lucidius coram S. V. in eo negocio declarandum commisi. Cui eadem S V. benignam audienciam dare et fidem in dicendis parte mei dignetur adhibere. Altissimus etc. Dominus autem modernus episcopus in vim compulsionis eos adinvicem cohabitandum ipsum Johannem predictum communione sacratissimi sacramenti Eukaristie decrevit privandum, qui hactenus ab eadem communione prohibetur.

106.

Brześć (Litewski), 5 października 1428.

Aleksander-Witołd nadaje szlachetnym Maciejowi, Mikołajowi, Dobiesławowi Wawrzyńcowi, Wisławowi i Andrzejowi braciom, prawem »leńskiem« wieś swoją Tchórznicę w powiecie drohickim, z obowiązkiem służby wojskowej, zastrzegając sobie jednak daniny i posługi kmiece z tejże wsi.

Or. *Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument z cienkiego pergaminu 30·5 × 22 + 3·5 cm., poplamiony i w paru miejscach, zwłaszcza w lewem zagięciu przez robactwo i myszy pogryziony. — Inwokacja nieco większemi literami. — Po pieczęci pozostały tylko dwie okrągłe dziurki; nie było już jej w r. 1830, jak świadczy katalog tegoż archiwum, gdzie dokument ten zapisano na str. 17 w dziale Przywilejów (Nr 38) w pozycji 2. — Zapiski: 1) wzdłuż tekstu na lewym marginesie zapisek:* NB. Jam transcriptum § 32°, *ręką ks. M. Herburta, który też pokreskował w dokumencie literę* »i« *i podkreślił przeważną część imion; 2) in dorso: a) na złożeniu bocznem wierzchniem:* Do Braszewicz[1] *(ręką w. XVII); wyżej: b)* 1428. Privilegium perpetuae donationis a serenissimo Alexandro Witowdo MDL[ae] villae Thorznicza et flumen eiusdem nominis Thorznica sitae in districtu Drogicznensi viris nobilibus Laurentio et Andreae, Woslao fratribus etc. *(w. XVIII); na złożeniu środkowem wewnętrznem zapisek ręką ks. M. Herburta:* NB. Wielkiego Xięcia Litt.: Alexandra Witowda zapis na dobra w R. 1428.

Uw. Jakkolwiek niniejszy nieznany dokument treścią swą nie dotyczy przedmiotu wydawnictwa, podaje się go tu w całej rozciągłości nietylko ze względu na jego ze wszech miar ciekawą osnowę, ale przedewszystkiem dla tego, że oryginał dokumentu zachował się w Archiwum Kapitulnem Wileńskiem, dokąd, jak świadczy zapisek dorsalny, dostał się widocznie z archiwum dóbr kapitulnych Braszewicze (od r. 1636), z któremi Tchórznica pozostawała w jakimś związku gospodarczym.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Alexander alias Witawdus Dei gracia magnus | dux Lithuanie, Russie etc. significamus tenore presencium quibus

105. [2] *Paweł z Bojanczyc, zob. o nim w poprzednich aktach Nr 101 i 102.*

106. [1] *W pow. kobryńskim, nadane kapitule przez Alberta Stanisława Radziwiłła r. 1636; por. ks. J. Kurczewski, Kościół Zamkowy T. II str. 164.*

expedit universis presentibus et futuris: | Quomodo inspectis et diligenter consideratis serviciis nobilium Mathie, Nicolai, Dobeslai, Laurencii, | Wyslai et Andree fratrum, fidelium nostrorum, que nobis hactenus exhibuerunt et in futurum aucto fidelitatis studio prestancius poterunt exhibere, sibi et ipsorum successoribus legitimis villam nostram Tchorznicza[1] cum area dicta Gumencze, in districtu Drogiczinensi et flumine Tchorznicza sitas, damus, donamus et inscribimus perpetuo et in ewm iure tamen feodali alias lenskim, prout hoc ipsum ius in omnibus articulis, sentenciis, punctis, condicionibus et clausulis suis postulat et requirit, cum omnibus et singulis utilitatibus, fructibus, censibus, redditibus, agris, pratis, pascuis, mericis, borris, mellificiis, venacionibus, fluviis, rivis, stangnis, lacubus, piscinis, piscaturis, molendinis et ipsorum emolimentis et omnibus pertinentiis ad ipsam villam et aream quomodolibet spectantibus, prout in earum metis et limitibus longe, late et circumferencialiter sunt limitate et distincte, per ipsos et eorum successores legitimos habendum, tenendum, utifruendum et pacifice possidendum, necnon commutandum, vendendum, donandum, obligandum de nostro et nostrorum successorum consensu speciali; ita quod iidem Mathias, Nicolaus, Dobeslaus, Laurencius, Wislaus et Andreas fratres et ipsorum successores nobis et nostris successoribus ad omnes generaliter expediciones et terrarum defensiones servire tenebuntur, prout ceteri terrigene terrarum nostrarum famulantur. Kme(tho)nes autem et incole ville et aree prefatarum, expirata libertate eis data vel danda per fratres supradictos, nobis et nostris successoribus omnia et singula servicia pro castrorum edificacionibus et reformacionibus, contribuciones et exacciones terrestres generales facere, dare et complere tenebuntur, prout ceteri kmethones aliorum nostrorum terrigenarum sive boiarorum Ruthenorum facere, dare et complere sunt consueti; hoc eciam specialiter excepto, quod si qui alii vicini Poloni sive Rutheni arbores mellificiorum intra granicies earundem ville et aree habuerint, in ipsis eis iniuria non debeat irrogari. Harum quibus sigillum nostrum maius appensum est testimonio literarum. Actum in Brzescze, feria tercia post festum beati Francisci anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo octavo. Presentibus preclaro Loduigo duce Slesie, necnon nobilibus et strenuis Mstugio de Skrzin, Jacobo de Cobilani curie nostre marschalko, Nicolao Slancka, Nicolao Cebulka consiliariis et secretariis, Passkone de Crzemien, Johanne Strasch, aliisque quam pluribus fidedignis. Datum per manus Nicolai scribe, notarii nostri fidelis.

107.

B. m., 1429.

Piotr Sienko Gedygołdowicz (w tekście mylnie Bedygilowicz) czyni zapis na Tołociszkach na rzecz altarji WWŚwiętych, niewątpliwie w katedrze wileńskiej.

***Or.** nieznany. Wzmianka o tym dokumencie jako bliżej nieokreślonym »extrakcie« mieści się w zapiskach dawnych katalogów Archiwum Kapituły Kat. Wileńskiej. Mianowicie katalog z r. 1830 na str. 188 w dziale »Dokumenta na dobra prestymonialne kapituły Nr 7° Na folwark Tolociszki pralata scholastyka« wspomina:* Dokumentow zbyt dawnych niema, procz pięciu kopiow przywilejow na ten folwark przez prałata scholastyka X. Osinskiego, wypisanych z ksiąg kapitulnych przywilejow: 1429. Zapis na Tołociszki od Piotra Sienki Bedygilowicza na altarją WWŚwiętych. — *Podobną wzmiankę powtarza katalog Arch. Kap. Kat. Wil. z r. 1848 na str. 133.*

106. [1] *Tchórznica w powiecie drohiczyńskim, 12 klm. na płn.-wsch. od Sokołowa.*

108.

Troki, 27 listopada b. r. (1399, 1414 lub raczej 1429).

Witołd wielki książę litewski rozsądza spór między biskupem wileńskim a kniaziami Gedrojckimi o jezioro Oyszyeto, *przysądzając je obom po połowie.*

Or. nieznany.

Przekł. pol. Lib. I k. CXXIX z nagłówkiem ręką współczesną: Littere super Gessothy lacum *oraz z zapiskiem na marginesie ręką ks. M. Herburta* Inscr. *Obok nagłówka numer bieżący aktu ręką współczesną:* 36 *(zamazany).*

Uw. Podana w niniejszym dokumencie indykcja VII przypada na lata 1399, 1414 i 1429. Kładzie się tu ten akt pod datą ostatnią ze względu na to, że w tym czasie Witołd bawił na Litwie (3 grudnia był w Grodnie; Cod. ep. Vitoldi, str. 873 nr 1390), a także ze względu na działalność biskupa Macieja, zmierzającą do zachowania w całości dóbr biskupich. Zob. analogiczny akt wyżej pod Nrem 93.

My wyelyky xyadz Vitowth dayemy wyedomo tym naschym lystem, szto spyeraly szyą Gedroyczkye[a] knyasy s byskupem Wylenskym o yeszyoro Oyszyeto[1], a my ym rosdzelyly na poly to yesyoro: byskupowy ta polowyna czo Klynkyenom, a Gyedroyczkym druga polowyna. Pysan w Troczech, nouembra dwvdzestego syodmego dnya, indzycta szyodmego.

109.

Troki, 21 października 1430.

Aleksander-Witołd wielki książę litewski zapisuje biskupom wileńskim swój dystrykt czyli terytorjum Ihumeń na wieczną własność po swojej śmierci, przeznaczając jego dochody na uposażenie: 1⁰ psałterzystów; 2⁰ altarysty ołtarza św. Michała przy grobie zmarłej żony Anny, gdzie i sam każe się pochować; 3⁰ z reszty wyszczególnionych dochodów dwie trzecie przeznacza na stół biskupi a jedną trzecią dla kapituły na jej refekcje; 4⁰ wszystkie inne pożytki i przychody przypaść mają na stół biskupi. W końcu zobowiązuje biskupa i kanoników do odprawiania nabożeństw za duszę swoją i obu swych żon, Anny i Juljanny.

Or. brak. Znajdował się on w skarbcu biskupim (zob. niżej Lib. 1), a istniał jeszcze w r. 1559, już wtedy od starości nieco nadniszczony, kiedy Walerjan biskup wileński przedkładał go do zatwierdzenia królowi Zygmuntowi Augustowi: literas in pergameno descriptas sub titulo illustris... domini Alexandri alias Witowdi Dei gracia magni ducis Lituaniae emanatas sigillisque eiusdem publicis in cęra e [ser]icea zona dependente ex utraque parte, intus quidem maiori, foris autem minori effigiatis seu expressis munitas...

---

108. [a] *inną ręką współczesną na marginesie:* Gyedrothi

108. [1] *Jezioro to zapewne identyczne jest z jednem z jezior w kluczu i parafji wówczas Kukuciszki a w puszczy łobonarskiej w dobrach biskupich, z których jedno zwie się Oysiały, drugie Eysiały; zob. inwentarz dóbr biskupich z w. XVIII w Opisaniu rukopisn. otdiel. Wil. Publ. Bibl. Wypusk II str. 111; por. też Słownik Geogr. T. II str. 319 pod Ejsiała jezioro. Istotnie dobra Gedrojciów sięgały w te strony; por. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich, Rocznik Herald. T. V (1920) str. 53 i mapa.*

quandoquidem eiusmodi literae essent vetustate in aliquod locis corruptae. *Drugą i ostatnią o nim wiadomość podaje zapisek w Lib. II z około r. 1620 ob. niżej* **Kop. 5.**

Kop. *1. Akta kapitulne T. I k. 20—21 (nr 18) między zapiskami z lat 1511 a 1513, odmienną ręką, niż zapiski aktów kap., z nagł. inną ręką współczesną:* Copie privilegii super Ihumyeno. *Taż druga ręka pod koniec tekstu dodała:* Originale habetur apud dominum episcopum in thezauro; *wskazuje ten tekst aktów kap. Dr Wł. Zahorski w komunikacie p. t. Sklep grobowy W. Ks. Lit. Witolda w Kat. Wil. (Sprawozd. Kom. do bad. hist. szt. w Pol. T. IX szp. CCXXXVII, sprawozd. z 24 listop. 1909). — 2. Lib. I k. III—IIII (nr III) z nagł.* Privilegium super Humyeno *i dopiskiem na marginesie inną współczesną ręką* Lectum *oraz ręką ks. M. Herburta* III°, *w tekście prawie zupełnie zgodnym z tekstem poprzednim i bezsprzecznie pochodzącym z księgi aktów kap. (Lib. I a). — 3. Tamże k. XCIII'—XCV w transumpcie biskupa Jana z książąt litewskich z 6 kwietnia r. 1521 (zob. w T. II pod tą datą). Ręka rubrycysty regestuje na ośmiu miejscach treść nadawczą (Lib. I b). — 4. Transumpt oryg. króla Zygmunta Augusta w Wilnie d. 2 paźdz. 1559, którego tekst najbardziej zbliżony jest do tekstu poprzedniego transumptu. Na odwrociu tego transumptu na złożeniu bocznem zapisek z r. 1752, podający treść przywileju Witołda i nakazujący ją wciągnąć do regestru (którego dochował się tylko początek do r. 1549, ob. wyżej we wstępie wydawnictwa):* Anno 1559. Confirmatio dati olim seorsivi privilegii ab Alexandro Witowdo MDL[ae] super bonis Ihumieno episcopo Vilnensi et Illmo capitulo servientis sub anno 1430 scripti, per Ser[mum] Sigismundum Augustum regem Poloniae MDL[ae] facta, ubi... *(dokładny regest dokumentu aż do słów:)* celebrare obstringuntur. Tak wpisać do regestru. Connotatum et regestratum anno 1752. *(Zob. w T. II pod datą). — 5. Lib. II str. 383—385 bez nagłówka,* N. 130 *(false* 131*)* Num. 30 *przekr. i napisano* XXX[IV]. *Inną ręką współczesny zapisek:* niepotrzebny, bo confirmowany tenże wyżej y zgnił wszytek oryginał. *Brak wzmianki* Lectum correctum, *bo tekst jest niekorygowany. Tekst zaczerpnięty prawdopodobnie z odpisu oryginału a poprawiony według transumptu z r. 1559. — 6. W Arch. Kap. Wil. nędzny odpis prywatny z końca w. XVIII na dużym arkuszu, wspomnianego wyżej transumptu biskupa Jana z książąt litew. (zob.* **Kop.** *3) z nagłówkiem* Privilegium fundationis Humeni *i mylną datą* 1403.

Wyd. *Ks. J. Kurczewski, Kościół Zamk. II 23—25 (z Lib. I).*

Reg. *1. Daniłowicz I., Skarbiec II 110/11 nr 1514 (»łaciński, wypisany z archiwum wileńskiej kapituły«). — 2. Opisanie rukop. otd. Wil. Publ. Bibl. Wyp. I 52 nr 4 (regest sporządzony przez ks. Bohusza z Aktów kap., zob. wyżej pod* **Kop.** *1).*

Uw. *Wielki książę Aleksander na prośbę Walentego altarysty ołtarza św. Michała, z powodu zmniejszenia się uposażenia tejże altarji, dokumentem z d. 22 lipca r. 1499 na nowo ją uposaża, wspominając przytem o zaginięciu dokumentu uposażenia przez Witołda; ob. niżej pod tą datą.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Allexander alias Witawdus[a] Dei gracia magnus dux Lythvanie[b], Russie etc. significamus tenore presencium quibus expedit universis presentibus et futuris, presencium notitiam habituris: Quomodo in spem retribucionis eterne et nostri memoriam sempiternam ac in remedium animarum nostre videlicet et coniugum nostrarum, tam Anne dive recordacionis defuncte, quam superstitis et in[c] humanis nobiscum agentis illustris Iuliane, perpetuam salutem, eternum remuneratorem pre oculis habentes, ad laudem et gloriam sui ac Gloriose Genitricis Sancte Marie, sancti Michaelis archangeli, sancti Stanislai martiris et pontificis glorio-

109. [a] Vitoldus *Lib. I a i Lib. II* [b] Lythuanie *Lib. I a;* Lyttuanie *Lib. I b;* Lituaniae *Trans.* [c] te *brak w A. kap., Lib. I a i II;* in *brak w Lib. I b i Trans.*

sissimi ac[d] omnium Sanctorum, districtum sive territorium nostrum Hvmyen[e] [1] dictum veri, iusti et hereditarii nostri patrimonii reverendo in Cristo patri domino Mathie[f] episcopo Vilnensi eiusque[g] veris et legittimis successoribus episcopis omnibus, cum omnibus iuribus, iurisdicionibus[h] et pertinenciis singulis, puta eiusdem districtus sive territorii hominibus, agris, pratis, pascuis[i], mellificiis, silvis, nemoribus, mericis[j], gays, virgultis[k], sareptis[l], montibus et vallibus, arboribus, aquis, fluminibus, stagnis, lacubus, rivis, torrentibus et aquarum decursibus, molendinis et ipsorum emolimentis[m], censibus, proventibus, obvencionibus, pabulacionibus equorum, venacionibus omnium ferarum, aucupacionibus, tributis et piscaturis, necnon omnibus et singulis spectanciis et adiacenciis universis, prout nos ipsi tenuimus et hactenus tenemus, cum plena potestate et iure dominii, nihil pro nobis et successoribus reservan(do) dedimus, attribuimus et ascripsimus[n], et vigore presencium damus, attribuimus et ascribimus[n] perpetue et in ewum haben(di), tenen(di) post mortem tamen nostram et pacifice possiden(di). Ita tamen, quod predictus dominus episcopus et quilibet successor suus pro tempore regiminis sui singulis annis stipendiare tenebitur psalteristas sive psalterium in eadem ecclesia legentes[o] et continue legere deben(tes), octoginta[p] sexagenas grossorum ad singula Quattuor Tempora per viginti sexagenas monete in terra nostra Lithuanie[q] communiter decurrentis sine omni retardacione et negligencia eis perpetuo solutur(us)[r]; capellano vero seu altariste sive[s] rectori pro tempore altaris sancti Michaelis archangeli siti[t] penes sepulcrum consortis nostre Anne defuncte, ubi et nostri sepulturam[u] corporis eligimus, idem dominus episcopus et quilibet successor suus pro tempore suo quolibet anno viginti sexagenas ad singula Quattuor Tempora per quinque sexagenas de proventibus prefati districtus perpetuo similiter sit astrictus; de residuitate vero proventuum mellis videlicet, castorum, argenti[v] et mardurum prenominatus dominus episcopus et quilibet successor suus pro tempore[w] duas partes pro se et mensa retinebit, de tercia vero communitati capituli et ecclesie predicte pro refeccionibus eorum annis singulis respondebit perpetue; alias autem omnes utilitates et obvenciones, puta iudicia cum penis, venaciones, equorum pabulaciones, honores et alia omnia quibuscumque nominibus vocentur[x], tam que nunc sunt, quam[y] que per industriam hominum augeri et excogitari poterint, predicti[z] districtus et territorii cum pleno iure[aa], regimine et dominio ipse dominus episcopus et quilibet successor suus legittimus tempore suo pro se et mensa sua perpetue conservabit, nullo alio sibi in hoc[bb] preiudicante, qui providere debet[cc], ne in lectura psalterii et circa ministracionem altaris[dd] predicti et execucionem peraccionemque divinorum officiorum infrascrip-

109. [d] et *Lib. I b* [e] Humyen *Lib. I a;* Humen *Lib. I b;* Humien *Trans.* [f] Matthiae *Trans.* [g] eiusdem *A. kap., Lib. I a i II* [h] iurisdictionibus *Lib. I b* [i] *brak w A. kap., Lib. I a i II* [j] *Lib. I a przez omyłkę powtórzył od* iurisdicionibus *do* eiusdem districtus, *czego korektor w zupełności nie poprawił* [k] virgultibus *A. kap.* [l] sarreptis *Trans.* [m] emolumentis *Lib. I a i b i Lib. II* [n] *Tak A. kap. i Lib. I a;* ascripsimus *popr. na* inscripsimus *Lib. I a i b i Lib. II* [o] legendum *Lib. I a, popr. ręką późniejszą na* legentes [p] octuaginta *Lib. I a i b* [q] Lythuanie *Lib. I a i b* [r] soluturi *A. kap., Lib. I a i b i Lib. II;* solutur̄ *Trans.* [s] seu *Trans.* [t] sive *A. kap. i Lib. I a;* sui *Lib. I b;* sive *popr. na* siti *Lib. II* [u] *tak A. kap., Lib. I b i Lib. II;* pulchrum *Lib. I a i Trans.* [v] argenti, castorum *Lib. I b i Trans.; Lib. II pierwotnie jak Lib. I i A. kap., popr. później wedle Trans.* [w] suo *dodaje Lib. I b, Lib. II i Trans.* [x] vocentur nominibus *Lib. I b i Trans.; Lib. II przestawia tak samo* [y] tam *A. kap., Lib. I a i II* [z] dicti *Lib. I a;* dicti *popr. na* praedicti *Lib. II* [aa] et *dodaje Trans.* [bb] sibi *opuścił Lib. I b i Trans.; brak* in hoc *w A. kap. i Lib. I a;* sibi *przekreślił Lib. II* [cc] debent *Lib. I b i Trans.* [dd] regiminis *Lib. I b i Trans.; tak poprawia i Lib. II*

109. [1] *Ihumeń, miasto powiatowe w woj. mińskiem, nad rzeką Ihumenką, 69 km. na płd.-wsch. od Mińska przy trakcie z Mińska do Bobrujska (Słown. Geogr. t. III str. 249—254).*

tam[ee] negligencia qualiscunque committatur; super quo consciencias eorum oneramus, ita quod canonici ecclesie predicte singulis Quattuor Temporibus anni pro nostra ac[ff] nostrarum coniugum animarum salute tenebuntur racione huiusmodi nostre donacionis vigilias[gg], missas et alia officia defunctorum perpetuo solenniter celebrare. Harum quibus sigillum nostrum maius appensum est testimonio litterarum. Actum et datum Throki[hh], sabbato Undecim Milia Virginum anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo[ii]. Presentibus magnificis et nobilibus Georgio alias Gedigoldo Vilnensi, Jawno Trocensi[jj] palatinis, Rumboldo terre nostre Lythuanie marschalko et Gastoldo curie nostre marschalko ceterisque quam plurimis[kk] fidedignis. Per manus nobilis Johannis Luthek[ll] de Brzesie[mm], secretarii nostri fidelis dilecti etc.[nn]. Ad relacionem eiusdem Joannis Nicolaus scriba etc.[oo].

110.

Troki, 21 października 1430.

Król Władysław Jagiełło, na prośby Macieja biskupa wileńskiego i jego kapituły, zatwierdza i wolnościami obdarza wszystkie nadania Aleksandra-Witołda w. ks. Litwy na rzecz biskupa, kapituły i sług tegoż kościoła, w szczególności młyn miejski na rzece Wilnie (Wilejce) koło ruskiego monastera, włości Uborć, Ihumeń i Kamieniec, tudzież wsi: Lubor otrzymaną w zamian za Jarinicze, *Milejkowo, Błużę również z zamiany za Wiechotnicę, wreszcie Włoszyny i Starzyny, otrzymane niegdyś od Kuczuka w zamian za Terebuń.*

Or. brak. Istniał on, jak się zdaje, w Archiwum Kap. Wil. jeszcze w r. 1830, katalog jego bowiem z owego roku na str. 17 w dziale Przywilejów (nr 3⁰) pod pozycją 3, obok notaty, że był w grodzie wileńskim w r. 1773 aktykowany, podaje, iż był na pargaminie w autentyku ze znakiem sznura jedwabnego koloru granatowego z karmazynowym od byłej pieczęci. *Pieczęć ta istniała jeszcze w r. 1641 (a może nawet jeszcze w r. 1715), jak zaznacza »Spisanie przywilejów« Kapituły z r. 1641 (k. 1, poz. 4), podając regest oryginalny ze wzmianką, że* »był na pargaminie z pieczęcią wielką zawiesistą *i miał znak monogramiczny, złożony z liter* Y *i* E. *»Spisanie« z r. 1715 przypisuje regest jak zwykle bez podania znaku.*

Kop. 1. Metr. Kor. (w Arch. Głownem w Warszawie) T. XI str. 122—123. Kopja ta wciągnięta jest w księgę z lat 1459/60; tytuł ręką w. XVII: Confirmacio privilegii super bonis episcopatus Vilnensis *(do tegoż tekstu najbardziej się zbliża przekaz Długoszowy i tekst w Lib. II). — 2. Długosz, Hist. Pol. w Ks. XI pod r. 1430 (wyd. Przezdziecki, T. IV str. 408—410) z uwagą, że na usilne prośby biskupa Macieja i kapituły wileńskiej, którzy sądzili, iż nadania Witołda* languidas fore, nisi illas obtinerent a Wladislao Poloniae rege confirmari *zostały one przez króla zatwierdzone (niewątpliwie z Metryki Kor.). — 3. Lib. I str. LXXXIX'—XCI' z nagłówkiem:* Littere Vladislai regis Polonie libertacionis ecclesie Vilnensis *(inna współczesna ręka uzupełniła na marg.:)* et

109. [ee] divinorum (et aliarum infrascriptarum *przekreślone tą samą ręką)* officiorum *(wpisane inną ręką w pozostawionem wolnem miejscu:)* infrascriptam *A. kap.* [ff] et *Lib. I b i Trans.* [gg] *Lib. I na marginesie inną współczesną ręką minią:* Vigilie mortuorum, que singulis Quatuor Temporibus debent legi [hh] Troki *Lib. I a i b* [ii] trigesimo *Lib. I b, Lib. II i Trans.* [jj] Throcensi *Lib. I a* [kk] pluribus *Lib. I b* [ll] Kutek *popr. z* Lutek *Lib. II i Trans.;* Lutek *Lib. I a; Lib. I b na marg.* (XCV) *pisze poprawnie minją ręka współczesna:* per manus Lutek de Brze. [mm] Brzezie *Trans.;* Brzezye *Lib. I a i b* [nn] *brak w Lib. I b i Lib. II* [oo] *całej tej formuły relacyjnej brak w A. kap. i Lib. I a*

conventualium ecclesiarum. *Na marg. ręką współcz.* Lectum; *drugą ręką na marg. przy ustępie o nadaniu Witołda:* concessa per Vitoldum mag. Lit. ducem confirmantur per Vladislaum Polonie regem, supremum Lithuanie principem. *Nadto dwie uwagi rzeczowe na marg. z w. XVI i XVII. — 4. Lib. II str. 363—365 nr 122 z nagłówkiem:* Confirmatio regis Vladislai facta super molendinum episcopale Vilnae situm et districtus Uborc, Humien, Lubor, Mieleykow, Bluscha, Wołożyn, Starzyny bona episcopalia et Kamieniec districtum capitulum *(sic). Obok na marg. ręką ks. W. Mocarskiego* Lectum correctum, *pod tem współczesną ręką* Non reperta; *nadto numeracja* Num. 22 *przekr. i wypisane* XXVI. — *5. Luźna i niedbała kopja z' w. XIX z błędną datą roczną 1413, wprawiona w rpis Bibl. Krasińskich w Warszawie nr 3649 k. 82/3 z nagłówkiem:* Dyplomat Władysława Jagiełły służący Katedrze wileńskiej *(z Lib. II). Tą samą ręką pisany co kopja dokumentu Nr 57.*

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamk. II 21—23 (z Lib. I).

Reg. 1. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. II str. 111 nr 1515 (z Długosza). — 2. Opisanie rukop. otdiel. Wil. Publ. Bibl. Wyp. I str. 18 § II w fasc. 1-ym. — 3. Wierzbowski T., Matric. R. P. Summ. I 120 nr 55.

Uw. Zatwierdzone są niniejszym dokumentem nadania Witołda: 1) 24 lipca 1388, 2) 11 czerwca 1407, 3) 20 kwietnia 1411, 4) 31 maja 1412, 5) 22 kwietnia 1415, 6) 21 października 1430; zob. Nry 14, 45, 55, 57, 67 i 109.

In nomine Domini amen. Acta presentis temporis solent citto deperire, nisi scripture presidio et amminiculo testium roborata fuerint. Ad memoriam futurorum sempiternam. Proinde[a] nos Wladislaus[b] Dei gracia rex Polonie necnon terrarum Cracouie, Sandomirie, Siradie, Lancicie, Cuyauye Lithvanieque[c] princeps supremus, Pomeranie Russieque dominus et heres etc., significamus tenore presencium quibus expedit universis presentibus et futuris, presencium noticiam habituris: Firmiter nobis ad salutis nostre et eterne vite gaudia credimus provenire, cum ad statum et profectum spiritualium personarum die noctuque in oracionibus excuban(cium) intendimus et eis favorem regium libenter impartimur. Sane pro parte reverendi in Christo patris domini Mathie Dei gracia episcopi Vilnensis et sui capituli sincere nobis dilectorum nobis oblata peticio continebat, quatenus[d] infrascripta bona, hereditates et possessiones[e], per magnificum principem dominum Alexandrum alias Vitawdum[f] magnum ducem Lithvanie[g] etc., fratrem nostrum carissimum[h], ipsi domino episcopo Vilnensi et suo capitulo predicteque ecclesie donatas et ex commutacione certorum bonorum hereditariorum[i] inter ipsum dominum[j] magnum ducem[j] et prefatos dominum episcopum, capitulum[k] et ecclesiam perpetue facta[l] proveniencium[m], de innata nostre[n] celsitudinis clemencia ratificare, confirmare, gratificare, approbare et innovare dignaremur. Nos itaque, peticionibus ipsorum tanquam iustis et racionabilibus benigniter annuentes, eadem bona, possessiones et hereditates, primo videlicet molendinum civitatis Vilnensis in fluvio Vylna[o] circa

110. [a] Prouidi *Metr.* [b] Vladislaus *Lib. I;* Wladislaus *Lib. II* [c] Cuyawye, Lithuaniae *Lib. I;* Cuiauie, Lituaniae *Lib. II* [d] quattinus *Lib. I* [e] possessionesque *Lib. I* [f] Allexandrum alias Vtiovdum *Lib. I;* Witovdum *popr. z* Witoldum *Lib. II;* Withawdum *wyd. Długosza* [g] Lythuaniae *Lib. I* [h] *w Lib. I obok tekstu na marginesie ręką współczesną minją:* concessa per Vitoldum mag. Lith. ducem confirmantur per ser. Wladislaum Polonie regem, supremum Lithuanie principem [i] haereditatis *Lib. I* [j]—[j] *tak i Lib. II popr. z* magnificum; Lythuaniae *dod. Lib. I* [k] et capitulum *Lib. I* [l] factis *Lib. I* [m] perpetuo factas provenientes *wyd. Długosza* [n] de innate nobis *Lib. I* [o] Vilna *Lib. I i wyd. Długosza*

monasterium Ruthenicale situm; item districtus[p] videlicet Huborth[1], Humyen et Camyenecz[q] cum ipsorum iuribus, dominiis, proprietatibus, oppidis, villis, possessionibus, dacionibus, contribucionibus, proventibus et utilitatibus universis; necnon possessionem villarum, ut puta Lyubor[r], ex causa permutacionis pro Jarinicze[s] provenient(em); item Mileykowo[t] cum tributariis censuariisque et reddituariis; item in Bluscha[u] eciam ex commutacione pro Vochotnycza[v] ceden(te)[w]; item ville in Wloschina[x] et in Starzini[y], quas alias Cuczuk[z] pro Trebyna[aa] possidebat, aliaque omnia et singula bona, hereditates et possessiones, districtus atque villas supradictas, que et quas dicta ecclesia Vilnensis, episcopus, capitulum et ministri in presenti obtinent et in posterum successu felici temporum obtinebunt[bb], prout in suis metis et limitibus longe, late et circumferencialiter sunt distincte et limitate, cum omnibus et singulis earum utilitatibus, fructibus, censibus, redditibus, proventibus, agris, pratis, campis, pascuis[cc], silvis, borris, mericis, rubetis, gaiis, mellificiis, venacionibus, aucupacionibus, stagnis, lacubus, paludibus, rivis, aquis aquarumque decursibus, piscinis, piscaturis, molendinis et ipsorum emolimentis[dd], tributis censuariis, exaccionibus, contribucionibus, solucionibus, iuribus, consuetudinibus, dominiis, proprietatibus, laboribus, vecturis, poduodis, stacionibus aut quibusvis pensionibus in terris Lithvanie dari et conferri solitis solvique consuetis[ee], a quibus dictum dominum episcopum, capitulum, ecclesiam et ministros eximimus et perpetuo libertamus[ff], confirmamus, ratificamus, innovamus, gratificamus et approbamus. Decernentes ea omnia et singula suprascripta et per prefatum dominum Alexandrum Vitawdum[gg] magnum ducem donata, inscripta et ipsi ecclesie Vilnensi, domino episcopo, capitulo[hh] et ministris privilegiata et annexa robur obtinere perpetue firmitatis, facientes et constituentes prefatos dominum episcopum, capitulum, ecclesiam[ii] et ministros ac conventuales ecclesias veros dominos, heredes et perpetuos predictorum bonorum[jj], possessionum, districtuum villarumque presencium et futurorum possessores. Harum quibus sigillum nostrum appensum est testimonio literarum. Actum in Troky[kk], ipso die Undecim milia Virginum anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo. Presentibus ibidem strennuis et nobilibus Georgio alias Gedigowd[ll] Vilnensi[mm], Johanne[nn] alias Jawnus[oo] Trocensi palatinis, Rumboldo terre Lithvanie marschalko, Gaschthowtho[pp] et Dobkone de Oleschnicza[qq] castellano Voynicensi[rr], Johanne Glowacz[ss] de Oleschnicza regni Polonie marschalko, Joanne Thaschka de Conyeczpolye[tt], Andrea de Lubyn[uu] succamerario Dobrinensi, Vincencio de Scha-

---

110. [p] *Lib. II popr. z* districtum [q] Camyenyecz *Lib. I;* Huborc, Humien et Kamieniec *Lib. II;* Kamyenyecz *wyd. Dług.* [r] Lynbor *Metr. i Lib. I;* Lubor *Lib. II* [s] Jarinice *Lib. II* [t] Mylyeykouo *Lib. I;* Mieleykowo *Lib. II;* Mylenkowo *wyd. Dług.* [u] Blusa *Lib. II* [v] Vechetnycza *Lib. I;* Vechotnica *Lib. II;* Wochothnicza *wyd. Dług.* [w] ceden *Lib. I i II* [x] Wołozina *popr. na* Włoschina *Lib. II* [y] Starzyni *Lib. I* [z] Kuczuk *Lib. I i wyd. Dług.* [aa] Trebina *Lib. II i wyd. Dług.* [bb] *w Lib. I ręką współczesną minją:* non modo concessa ecclesie et clero diocesis Vil(nensis), sed et concedenda libertantur [cc] piscinis *błędnie wyd. Dług.* [dd] emolumentis *Lib. I i wyd. Dług.* [ee] dari et solvi consuetis *Metr. i Lib. I; na marg. Lib. I inną ręką jeszcze w. XVI:* libertatio seu exemptio a laboribus, vecturis, poduodis, stationibus et quibusvis pensionibus [ff] liberamus *wyd. Dług.* [gg] *j. w. pod f* [hh] et capitulo *Lib. I* [ii] et ecclesiam *Lib. I; brak w wyd. Długosza* [jj] dominiorum *Lib. I* [kk] Troki *Lib. I;* Trokky *wyd. Długosza* [ll] Gedigold *popr. na* Gedigoud *Lib. II;* Gedigowth *wyd. Dług.* [mm] *Lib. II dopisuje* [nn] Joanne *Lib. I* [oo] Javnus *Lib. II* [pp] Gastoldo *Lib. I;* Gastowdo *wyd. Dług.; Lib. II popr. na* Gastautho [qq] Oleschnycza *Lib. I;* Olesnica *Lib. II* [rr] Voynyciensi *Lib. I;* Woyniciensi *Lib. II* [ss] Głowacz *Lib. II* [tt] Taszka de Koniecpole *Lib. II;* Taschka de Konyeczpolye *wyd. Dług.* [uu] Lynbyn *Lib. I;* Lubin *Lib. II*

110. [1] *Objaśnienia miejscowości, w tym dokumencie występujących, zob. w poprzednim Nrze.*

motuli[vv], Laurencio Zaramba[ww] de Calynowa[xx] et Clemente Vantropka[yy] de Strzelcze[zz], multisque nostris[aaa] aliis fidelibus fidedignis. Datum per manus reverendi in Christo patris domini Johannis episcopi Wladislauiensis[bbb], regni Polonie cancellarii[ccc] et venerabilis Wladislai[ddd] de Oporow decretorum doctoris, S. Floriani ante Cracoviam prepositi, Gnesnensis, Cracoviensis prepositi, Regni eiusdem vicecancellarii, sincere nobis dilectorum.

111.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witołd wielki książę litewski funduje i uposaża ołtarz w kościele katedralnym wileńskim, noszący później jego imię.

Dokumentu brak. Wzmianka o nim mieści się w nowem uposażeniu wielkiego księcia Aleksandra, wydanem w Wilnie 22 lipca 1499 (zob. niżej pod tą datą) w następujących słowach: hon. Valentinus protunc praebendarius altaris, quod felicis recordationis praedecessor noster Alexander alias Witowdus magnus dux Lithuaniae dotavit et de novo erexit, allegans diminutionem proventuum, dicto altari per dotationem ipsam pertinentium, literas etiam dotationis ex inadvertentia primorum praebendariorum perditas referens...

Uw. Za ołtarz Witołdowy (altare Vitoldi) *uchodził później ołtarz św. Krzyża na środku kościoła, który w pożarze w r. 1610 znacznie ucierpiał (por. ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 274), a zburzony został w czasie zajęcia Wilna przez Moskali w r. 1655 (por. Kirkor A. H., Bazylika Litewska, Kraków 1886, odb. z Przeglądu Powszechnego str. 20).*

112.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witołd wielki książę litewski funduje i uposaża kościół parafjalny w Daugach.

Dokumentu brak. Zaginął on wedle wzmianki w dokumencie króla Aleksandra z 14 sierpnia r. 1503 (zob. niżej pod tą datą), wznawiającym tę upadłą fundację Witołda, o której wspomina ten dokument w słowach: ecclesiam parochialem in oppido Daugy[1]... per divum olim Witoldum magnum ducem Lithvaniae fundatam, competenterque dotatam... quia eadem ecclesia privilegium, quod super dotem habuit, amiserit.

Uw. W Biskupstwie Wileńskiem ks. J. Kurczewskiego (str. 192) data erekcji kościoła drewnianego przez Witołda, oczywiście na podstawie późnych wizyt, podana na r. 1393.

113.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witołd wielki książę litewski funduje i uposaża kościół parafjalny w Dubinkach.

---

110. [vv] Schamotuly *Lib. I*; Samotuli *Lib. II* [ww] Zaremba *Lib. I* [xx] Kalinoua *Lib. II*; Kalinowa *wyd. Dług.* [yy] Vantrobka *Lib. I*; Wanthrobka *wyd. Dług.* [zz] Wątrobka de Strzelce *Lib. II* [aaa] aliis nostris *Lib. I* [bbb] Vladislaviensis *Lib. I*; Wladislaviensis *Lib. II* [ccc] *brak tych trzech wyrazów w Metr. i w wyd. Dług.* [ddd] Wladislai *Lib. II*

112. [1] *Daugi, miasteczko w pow. trockim, nad jeziorem tejże nazwy, koło Olkienik.*

Dokumentu brak. Wzmianka o tej fundacji znachodzi się w dokumencie króla Kazimierza Jagiellończyka, wydanym w Wilnie d. 23 kwietnia 1449 (zob. niżej pod tą datą) w słowach: donacionem ecclesie in Dubyngy[1] per preclarum principem dominum Wythowdum magnum ducem Lythwanie, patruum nostrum carissimum erecte factam similiter et donatam...

114.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witołd wielki książę litewski funduje i uposaża kościół parafjalny pod wezwaniem Wniebowzięcia NPM., św. Jana Chrzciciela i św. Agnieszki w Goniądzu.

Dokumentu brak. Wiadomość o tej fundacji mieści się w dokumencie wielkiego księcia litewskiego Aleksandra, wydanym w Wilnie d. 14 kwietnia r. 1493 (zob. niżej pod tą datą) w słowach: ecclesiam parochialem in oppido nostro Goniądz[1]... per dominum Vitoldum piae memoriae avum nostrum, magnum ducem Lituaniae, praedecessorem nostrum erectam, fundatam et aedificatam.

Uw. Wzmianka o dokumencie w. ks. Aleksandra z pomyloną datą 1484 u ks. W. Przyałgowskiego, Żywoty Biskupów Wil. I 96.

115.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witołd wielki książę litewski funduje i uposaża kościół parafjalny pod wezwaniem P. Marji w Grodnie[1].

Dokumentu brak. Zaginął on wedle wzmianki dokumentu Aleksandra wielkiego księcia litewskiego z d. 28 lutego r. 1494 (zob. niżej pod tą datą) w słowach: retulit coram nobis hon. Andreas plebanus S. Marie in Grodno, quod privilegium eiusdem ecclesie adhuc antecessores ipsius ammiserunt... Nos... iuxta dotacionem predecessorum nostrorum magni ducis Wytholdi et serenissimi regis Casimiri parentis nostri... dedimus...

Uw. Wzmiankowany jest ten akt Aleksandra u ks. W. Przyałgowskiego w Żywotach Biskupów Wileńskich I 39.

116.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witołd wielki książę litewski funduje i uposaża kościół parafjalny w Nowogródku[1].

Dokumentu brak. Wzmianka o tej fundacji Witołdowej mieści się w dokumencie króla Kazimierza Jagiellończyka, wydanym w Nowogródku d. 28 lipca r. 1449 (zob. niżej

---

113. [1] *Dubinki, miasteczko o 7 mil na płn.-wsch. od Wilna, niegdyś stolica włości dubińskiej.*

114. [1] *Goniądz, miasteczko na Podlasiu nad rzeką Biebrzą.*

115. [1] *Grodno, miasto na Litwie nad Niemnem w wojew. trockiem.*

116. [1] *Nowogródek, miasto na Litwie, później stolica województwa,*

pod tą datą) w słowach: quatinus serenissimi principis celebris memorie domini Alexandri alias Wytholdi magni ducis Lithvanie, patrui et predecessoris nostri, qui ipsam ecclesiam parochialem in Novogrodek de nova radice erexit et his bonis temporalibus... donavit et dotavit, huiusmodi donaciones et dotaciones... ratificare dignaremur.

Uw. Wzmiankowany jest ten akt Kazimierza Jagiellończyka u ks. W. Przyałgowskiego w Żywotach Biskupów Wileńskich I 39.

117.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witołd wielki książę litewski funduje i uposaża kościół parafjalny w Świencianach[1] *pod wezwaniem Wszystkich Świętych.*

Dokumentu brak. Zaginął on wedle wzmianki w dokumencie króla Zygmunta Starego z d. 26 stycznia r. 1514 (zob. niżej pod tą datą), wznawiającym tę fundację Witołda, o której wspomina ten dokument w słowach: retulit coram nobis hon. Lucas plebanus ecclesiae Omnium Sanctorum in Swienciany... quod privilegium eiusdem ecclesiae adhuc antecessores ipsius amiserunt... Nos itaque iuxta dotacionem antecessorum nostrorum, magni ducis Witoldi et serenissimi regis Casimiri parentis nostri, praedictae ecclesiae... dedimus.

118.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witołd wielki książę litewski funduje i uposaża kościół parafjalny pod wezwaniem św. Mikołaja w Wołkowysku.

Dokumentu brak. Wzmianka o tej fundacji mieści się w dokumencie króla Zygmunta I, wydanym w Brześciu Litewskim d. 9 sierpnia r. 1517 (zob. niżej pod tą datą) w słowach: quia prefata ecclesia S. Nicolai in Wolkowisko[1] ex primeva illius erectione facta per illustrissimum ducem Littuanie Vitholdum et rectores eiusdem in dote hactenus habuere... prout ista omnia magnus dux Litt. Vitholdus ad praedictam ecclesiam resignavit, dedit et ascripsit...

Uw. Wspomina o tym dokumencie króla Zygmunta ks. J. Kurczewski w Biskupstwie Wileńskiem str. 227; wie o tej fundacji Witołdowej ks. W. Przyałgowski w Żywotach Biskupów Wileńskich T. I 22.

119.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witołd wielki książę litewski nadaje klasztorowi franciszkanów wileńskich na Piaskach w mieście Wilnie jezioro Popiszki we włości trockiej wraz z rybakami.

Or. brak. Wiadomość o tem nadaniu zachowała się jedynie w niedatowanym regestrze, mieszczącym się w zatwierdzeniu króla Zygmunta I z d. 5 grudnia r. 1522 (zob. o niem wyżej Nr 22 str. 37).

---

117. [1] *Świenciany, miasto na Litwie w woj. wileńskiem, 80 klm. na płn.-zach. od Wilna.*

118. [1] *Wołkowysk, miasto na Litwie nad rzeką Wołkowyją, dopływem Niemna.*

(3) Item Allexander[a] Witoldus[b] magnus dux Lithwanie[c] literis suis piscaturam seu lacum Popiski[d][1] nuncupatum, in districtu Trocensi iacentem, cum piscatoribus secus lacum consistentibus eisdem fratribus donavit cum ea[e] condicione, quod presente magno duce Lithwanie[c] in Vilnensi aut Trocensi districtibus tres piscatores[f] pro mensa ducali et duo pro monasterio predicto piscari debent, absente vero ipso magno duce omnes pro monasterio servient et de omnibus respondebunt piscaturis.

120.

B. m. i d. (przed 27 października 1430).

Witold wielki książę litewski zakazuje stawiać świątyń (oratoria) *ruskich, nakazuje zaś zburzyć postawione wbrew temu mandatowi.*

Dokumentu brak. Wzmianka o tym mandacie Witołda, skądinąd nieznanym, mieści się w statutach synodu prowincjonalnego łęczyckiego z r. 1527, wyd. B. Ulanowski w Materjałach do historyi ustawodawstwa synodalnego w Polsce w w. XVI (Archiwum Komisji Prawniczej Akad. Umiej. T. I str. 368 i osobne odbicie Kraków 1895 str. 44 nr 8). Dotyczący ustęp statutu brzmi następująco: Similiter supplicandum erit Sacrae Regiae Maiestati, ut in Vilnensi et Mednicensi [diocesibus] faciat ponere in exequutione privilegia Vytholth olim magni ducis Lythphaniensis de non construendis oratoriis Ruthenorum et de iam constructis contra eadem privilegia demoliendis...

Uw. Ob. X. Dr Jan Fijałek, Pierwszy synod diecezji wileńskiej w katedrze św. Stanisława 1520/21 r. (Kwartalnik Teologiczny Wileński R. I [1923] zesz. 1 str. 81 i nast.)

121.

Rzym, 13 lipca 1431.

Papież Eugenjusz IV udziela zupełnego odpuszczenia grzechów Mikołajowi Schurden *człowiekowi świeckiemu diecezji wileńskiej i żonie jego Praksedzie.*

Kop. w Archiwum Watykańskiem, Regesta Lateran. T. 306 k. 305 (nowa sygn., 306 stara) w dziale de plenaria remissione. *Na marginesie lewym* Poggius An.

Eugenius etc. Dilecto filio Nicolao Schurden laico Wilnensis diocesis et dilecte in Christo filie Praxedi eius uxori salutem etc. Provenit etc. Et insuper etc. Porro etc. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnacionis Dominice millesimo quadringentesimo tricesimo primo tercio idus julii anno primo. An. XVI de Adria.

122.

Rzym, 13 lipca 1431.

Papież Eugenjusz IV udziela pełnego odpuszczenia grzechów Mikołajowi Moyszagalle *kapłanowi diecezji wileńskiej.*

119. [a] Alexander *Trans. 1636* [b] Vitoldus *Trans. 1653* [c] Lithuaniae *Trans. 1636* [d] *tak Akta Tryb. wil. z 1626;* Popiszki *Kop. franc. 1649* [e] *wyraz ten dodany ręką pisarza w Trans. 1653* [f] piscaturas *Metr.*

119. [1] *Jezioro Popiszki, niewątpliwie przy wsi tej nazwy w pow. trockim koło Daugów (łączy się z jeziorem Daugi).*

Kop. w Archiwum Watykańskiem, Regesta Lateran. T. 306 k. 305 (nowa sygn., 306 stara) w dziale de plenaria remissione. *Na maginesie lewym* Idem *(tj.* Poggius) An.

Eugenius etc. Dilecto filio Nicolao Moyszagalle presbytero Wilnensis diocesis salutem etc. Provenit etc. Et insuper etc. Porro etc Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnacionis Dominice millesimo quadringentesimo tricesimo primo tercio idus julii anno primo. An. XIIII de Adria.

123.

Rzym, 13 lipca 1431.

Papież Eugenjusz IV udziela zupełnego odpuszczenia grzechów Mikołajowi Mechnick *kapłanowi diecezji wileńskiej.*

Kop. w Archiwum Watykańskiem, Regesta Lateran. T. 306 k. 305 (nowa sygn., 306 stara) w dziale de plenaria remissione. *Na marginesie lewym* Idem *(tj.* Poggius) An.

Eugenius etc. Dilecto filio Nicolao Mechnick presbytero Wilnensis diocesis salutem etc. Provenit etc. Et insuper etc. Porro etc. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnacionis Dominice millesimo quadringentesimo tricesimo primo tercio idus julii anno primo. An. XIIII de Adria.

124.

Troki, 24 września 1432.

Zygmunt wielki książę litewski za duszę zmarłego brata księcia Witołda nadaje klasztorowi franciszkanów PM. na Piaskach w Wilnie trzy karczmy.

Or. brak.

Kop. Jedyny odpis tego dokumentu z końca XVIII lub raczej z pocz. XIX w. mieści się w Kopjarzu przywilejów franciszkańskich konwentu PM. na Piaskach z r. 1649, przechowanym w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, na str. 60 pod nagłówkiem: Copia largitionis trium tabernarum conventui Fratrum Minorum ecclesiae BMV. in harena sitae penes torrentem eorum Vinger. *Niżej tą samą ręką:* Similis copia reperitur in libro, cuius titulus est talis: Księga wpisywanych rożnych dokumentow pag. 66.

Reg. na luźnym arkuszu fol. z samej połowy w. XVIII w temże Archiwum wśród papierów franciszkańskich z sygnaturą na odwrociu na złożeniu wierzchniem z pierwszej poł. w. XIX. Odd. 3. fas. 4. N. 33 *(popr. tąż ręką na 32) pod nagłówkiem:* Meritum actionis w sprawie Ichmci XX. Franciszkanow wilenskich z JO. Xięciem Imci Wojewodą Hetmanem W.W. X. Lit. y innymi. *Regest ten brzmi następująco:* 1432 feria 4 ante festum S. Michaelis Zygmunt pierwszy xiąze litewski ieszcze ante unionem JXX. Franciszkanom wilenskim nadał osobliwszym prawem, przywilejem donacyjnym funduszowym darował za duszę brata swego y antecesora WXLitt. Witolda y za duszę swoią wiecznymi czasy OO. Franciszkanom konwentu wilenskiego trzy karczmy, to iest trzy domy ze wszelką intratą, uwolniwszy od wszelkich podatkow tak swoich hospodarskich y całego Xięstwa Lit. skarbu od płacenia in perpetuum, tylko temuż konwentowi na używanie darował, y te trzy place, w ktorych ad praesens mieszkaią: 1mo Gawarkowski, 2do Jastrzębski, 3^tio^ Michał Jakowski. Tymże przywilejem pomienione trzy domy, na wieczne zapisuiąc czasy, od wszelkich podatkow y exakcyi uwolnił. Producitur przywiley in castro Trocensi dany.

Uw. Według »Petitum« *tegoż Meritum trzy owe domy były* »przy cmętarzu JXX. Franciszkanow wileńskich«.

In nomine Domini amen. Nos Sigismundus Dei gratia magnus dux Lithwaniae, Russiaeque etc. Huius mundi fragilitatem perpendentes, volentesque temporalia et caduca commutare pro aeternis, sperantes post vitae occasum ad vitam transferri aeternam, publice tam coram praesentibus quam futuris recognoscimus et ad laudem Omnipotentis Dei eiusque Gloriosae et Intemeratae semper Virginis Mariae pro anima incliti principis domini Vitoldi, olim antecessoris et fratris nostri carissimi, salute nostraque sanitate ac peccatorum nostrorum remedio pro salutari, conventui ordinis Fratrum Minorum ecclesiae Beatae Mariae Virginis in civitate nostra Vilnensi in harena sitae penes torrentem eorum Vinger, ut tanto ferventius pro nobis Dominum valeant et debeant exorare, praefatis Fratribus in eodem conventu morantibus penes cemeterium praefatae ecclesiae et conventum Fratrum eorundem, eisdem pro subsidio tres tabernas dedimus, contulimus, donavimus et vigore praesentium conferimus et largimur perpetuis temporibus habendas, possidendas, utifruendas cum omni iure, prout incolae nostrae civitatis a praefatis tabernis solent solvere et exactiones dare, nos tamen[a] ibidem pro nobis nihil reservantes. In cuius rei testimonium, ne umquam aliquid ambiguitatis super huiusmodi nostram largitionem et dottationem[b] in futurum quomodolibet suboriatur, praesentem literam per nostrum sigillum appensum fecimus roborari et commu(ni)ri. Datum in castro nostro Trocensi, feria quarta ante festum S. Michaelis anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo secundo. Praesentibus praeclaro principe Allexandro Ollelkone[c] necnon magnificis, strenuis et nobilibus Kiezygal[d] capitaneo Samogitarum, Rumpoldo terrae Lithvaniae generali marschalcone, Johanne Jawnus[e] palatino Trocensi, Petrasio[f] Montygerdowicz[g] palatino Novogrodensi, Ivaschcone Gastold et Saulo Tuardaua[h] secretario nostro, qui praesentia habuit in comissis, aliisque quam pluribus fidedignis etc.

125.

Grodno, 15 października 1432.

Na akcie Zygmunta wielkiego księcia litewskiego, którym przyrzeka wierność królowi polskiemu Władysławowi i Koronie Polskiej, określając swoje wobec nich obowiązki (unja t. zw. grodzieńska), poczet osób, poręczających pod przysięgą ten akt, otwiera Maciej biskup wileński, który też przywiesza doń swoją pieczęć.

Or. w Muzeum Czartoryskich, dok. nr 380. Pieczęc biskupa Macieja wisi na drugiem miejscu, zaraz po pieczęci wielkoksiążęcej, na sznurku jedwabnym czerwonej barwy, wyciśnięta w wosku czerwonym, okrągła, średn. 33 mm., znakomicie zachowana; wyobraża pod gotyckiem podniebiem popiersie biskupa, pod niem tarczę z herbem »Żnin«

123. [a] tales *Kop.* [b] *popr. z* donationem [c] Olletkone *Kop.* [d] Liczygal *Kop.* [e] Jawrenis *Kop.* [f] Piotrase *Kop.* [g] Montygordowicz *Kop.* [h] Taurdana *Kop. W dok. Zygmunta Kiejstutowicza, wydanym w Trokach dnia 22 września r. 1432 dla miasta Wilna, występuje tenże sekretarz książęcy jako* Saul Twardowa, *zob. Dubiński P., Zbior praw y przywilejow miastu Wilnowi nadanych (Wilno 1788) str. 3.*

(majuskuła łacińska Z w środku przekreślona); w otoku pieczęci napis: + sigillū mathie + dei gra + epi + wilnensis.

Wyd. Kutrzeba St. i Semkowicz Wł., Akty unji Polski z Litwą (Kraków 1930) str. 77 nr 55.

Pieczęć Macieja biskupa wilenskiego z r. 1432.

126.

Grodno, 15 października 1432.

Na akcie Zygmunta wielkiego księcia litewskiego, którym stwierdza, że Horodło z okręgiem należało i należeć ma do Korony Polskiej, poczet świadków otwiera Maciej biskup wileński.

Or. obecnie nieznany. Tekst tego aktu zachował się tylko u Długosza Historia Poloniae str. 486—7.

Wyd. Kutrzeba St. i Semkowicz Wł., Akty unji Polski z Litwą str. 81 nr 56.

127.

B. m. 1432.

Zygmunt wielki książę litewski nadaje konwentowi franciszkańskiemu Panny Marji w Oszmianie ludzi zobowiązanych do dani miodowej.

Or. brak.

Reg. tego aktu znajduje się w inwentarzu franciszkanów oszmiańskich z 8 marca 1585 (ob. wyżej Nr 46), przechowanym w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej na k. 5' tej treści: Sigismundus magnus dux Lithvaniae legat homines quosdam tributarios mellis. In pargameno, deest sigillum, anno 1432. *Obok regestu na marginesie podana sygnatura dokumentu* A. 19.

128.

Troki, 20 stycznia 1433.

Na akcie Zygmunta wielkiego księcia litewskiego, w którym przyrzeka wierność królowi polskiemu Władysławowi i Koronie Polskiej, określając zarazem swoje względem nich obowiązki (unja t. zw. trocka), poczet osób, poręczających ten akt, otwiera Maciej biskup wileński, który też przywiesza doń swoją pieczęć.

Or. w Muzeum XX. Czartoryskich, dok. nr 384. Pieczęć biskupa Macieja wisiała niegdyś na drugiem miejscu, zaraz po pieczęci wielkoksiążęcej. Dziś oderwana, pozostał po niej tylko sznurek jedwabny, spleciony z nici białych, czerwonych i niebieskich.

Wyd. Kutrzeba St. i Semkowicz Wł., Akty unji Polski z Litwą str. 90 nr 59.

129.

Wilno, 31 lipca 1433.

Jan Gasztołd dziedzic Gieranon, z przyzwoleniem Władysława króla polskiego i Zygmunta wielkiego księcia litewskiego, zapisuje kościołowi katedralnemu wileńskiemu i jego kapitule wieś swoją zwaną Reschniki Gaschtowti, *nabytą przez jego ojca, z prośbą o pamięć w modłach.*

Or. Istniał on jeszcze w r. 1641, w którym przedłożony był do oblaty w aktach kancelarji WXL. do księgi nr 213 k. 73, jak świadczy »Spisanie przywileiow« Kap. Wileńskiej z tegoż roku na k. 3 w poz. 4, gdzie podany regest dokumentu: Fundusz Jana Gasztołta na Goranoynach dziedzica na wieś Rzeszniki Gasztołty nazwane kapitule wilenskiej w dacie roku 1433 sub signo $\overset{+\,+}{\underset{+\,+}{\triangle\triangle}}$.

Kop. 1. Lib. I k. VII—VII' z nagłówkiem: Privilegium super Rzesznyky; *na marginesie ręką bliskoczesną* lectum. — *2. Lib. II str. 214—215* N⁰ 60. — *3. Lib. III str. 110—111 nr 71* (55).

In nomine Domini amen. Ad perpertuam rei memoriam. Cum nihil cercius sit morte et nihil incercius hora mortis et unicuique iuxta opera sua eadem mensura, qua quis mensus fuerit, remecietur, proinde ego Joannes[a] alias Gaschthowth[b] heres de Goranoyni[c], cupiens prefatam horam mortis prevenire, iudicisque universalis, qui mitis et pius est ac placabilis, operibus misericordie sentencie irrevocabili obviare, meeque ac patris et matris aliorumque omnium[d] predecessorum et successorum meorum saluti consulere animarum, quod tunc sane et indubitanter credo consequi, cum pro cultu divino et sacris edibus manum extendero adiutricem: unde ad laudem et honorem Omnipotentis Dei et sanctorum eius Stanislai martyris et pontificis et Ladislai[e] confessoris ecclesie cathedralis Vilnensis patronorum, pro salute mea ac patris et matris aliorumque omnium predecessorum et successorum meorum, de voluntate et sciencia serenissimorum principum et dominorum, dominorum[f] Vladislai[g] regis Polonie etc. et Sigismundi magni ducis Lythuanie[h] etc.[i] do, attribuo, incorporo, approprio et dono donacione perpetua et irrevocabili ac perpetue inscribo predicte ecclesie cat(h)edrali Vilnensi et ipsius capitulo villam meam[j] Reschniki Gaschtowti[k][1] nuncupatam[l], patrimonium meum peccunia per patrem

---

129. [a] Johannes *Lib. III* [b] Gastowd *Lib. II;* Gastowth *Lib. III* [c] Goranyoni *Lib. I;* Geranoyni *Lib. III* [d] *brak w Lib. I* [e] Vladislai *Lib. II* [f] *brak w Lib. I* [g] Wladislai *Lib. II* [h] Lituaniae *Lib. II i III* [i] *w Lib. I na marginesie obok drugą ręką współczesną minją:* de voluntate et sciencia serenissimorum Wladislai regis Polonie et Sigismundi Magni Ducis Lituanie [j] *brak w Lib. I* [k] Gastoudi *Lib. II;* Gasthowthi *Lib. III* [l] *w Lib. III obok na marginesie ręką współczesną:* Stephanus rex Reschniki Gasthowhti bona capitulo inscripsit

129. [1] *Reszniki Gasztołdowe, dziś nieznane, wymienione są w wielkim przywileju wielkiego księcia Zygmunta dla Gasztołda z 13 lutego 1433 r., którym zatwierdza mu dawne majątki i nadaje nowe; zob. Wł. Semkowicz, O litewskich rodach bojarskich zbratanych z szlachtą polską w Horodle 1413 r. (Rocznik Tow. Herald. T. VI [1923—3] str. 126 i nast.).*

meum comparatum, cum omnibus hominibus, campis, terris, agris, silvis, mericis, pratis, pascuis, rivis, aquis et earum decursibus, ceterisque utilitatibus quibuscunque nominibus pociantur ad dictam villam quovismodo spectantibus, nunc existentibus et que in posterum per humanam industriam possunt excogitari, cum omni iure et[m] dominio, nihil iuris, dominii seu proprietatis pro me et successoribus meis reservando, meipsum ac patrem et matrem aliosque omnes predecessores meos et successores oracionibus prefati capituli[n] recommendans[o]. In cuius rei testimonium sigillum meum presentibus est subappensum. Actum et datum Vilne, feria sexta in vigilia sancti Petri apostoli ad Vincula sub anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo[p] tertio. Presentibus reverendissimo in Christo patre domino Mathia episcopo Vilnensi ac magnifico[q] et strenuis dominis Dowgyrd[r] palatino Vilnensi, Petrassio[s] Montigirdowycz[t], Wasgalo conucho[u] Vilnensi, aliisque quam pluribus personis fidedignis.

130.

Grodno, 27 lutego 1434.

Na akcie Zygmunta wielkiego księcia litewskiego, w którym przyrzeka wierność królowi polskiemu Władysławowi i Koronie Polskiej, określając zarazem swoje względem nich obowiązki (potwierdzenie unij grodzieńskiej i trockiej z lat 1432/3), poczet osób, utwierdzających pod przysięgą ten akt, otwiera Maciej biskup wileński, który też przywiesza doń swoją pieczęć.

Or. w Muzeum Czartoryskich, dok. nr 392. Pieczęć biskupa Macieja wisi na drugiem miejscu, zaraz po pieczęci wielkoksiążęcej, na sznurku jedwabnym, splecionym z nici biało-czerwono-czarnych, zagnieciona, zwłaszcza w górnej części, herb na tarczy jeszcze widoczny, napis jednak niewidoczny. Jest to pieczęć identyczna z przywieszoną do aktu wielkiego księcia Zygmunta z d. 15 października r. 1432 (zob. wyżej Nr 125).

Wyd. Kutrzeba St. i Semkowicz Wł., Akty unji Polski z Litwą str. 100 nr 61.

131.

(Podrobiony).

Troki, 21 maja 1434.

Zygmunt wielki książę litewski na kościół parafjalny w mieście Mały Miadzioł pod wezwaniem św. Andrzeja a nadto w tymże kościele na ufundowany przez siebie wielki ołtarz daje parochowi księdzu Marcinowi Dobrzyłowskiemu i jego następcom uposażenie w uprawnej ziemi wraz z ludźmi, w części jeziora Narocz, w borze i dwóch dziesięcinach, z obowiązkiem odprawiania jednej mszy tygodniowo.

Or. brak.

Kop. 1. Czart. k. 16—17. — 2. Lib. Magn. k. 10'—11.

129. [m] *brak w Lib. I* [n] capituli prefati *Lib. II* [o] recommendamus *Lib. III* [p] trigesimo *Lib. II* [q] magnificis *Lib. I* [r] Dowgird *Lib. II i III* [s] Petrussio *Lib. I;* Petraszio *Lib. II* [t] Motigirdowicz *Lib. II i III* [u] konucho *Lib. II;* coniucho *Lib. III*

Uw. Mimo, że świadkowie są współcześni, nie budzą wątpliwości, zarówno niedołężna stylizacja dokumentu, jak przedewszystkiem niezwykłe w tym czasie formy nazwiska odbiorcy oraz nazw miejscowych (Niwki, Markowski etc.) zniewalają uznać go za podrobiony w czasach znacznie późniejszych. Zobowiązanie do odprawiania jednej mszy tygodniowo jest to samo co w dokumencie Stanisława ze Świru na altarję w Świrze z 22 lipca 1503 r. (zob. niżej pod tą datą).

In nomine Domini amen. Sigismundus Dei gratia magnus dux Littvaniae, Samogitiae nec non terrarum Russiae dominus et haeres, videntes autem nos et considerantes piam mentem, sanctam, iustam et[a] laudabilem subditorum nostrorum et memores verbi Dei »ubi enim est thesaurus tuus, ibi est cor tuum«[1], quomodo scientes nos esse mortales et non alio quam oblationibus et elemosinis animabus nostris et parentum nostrorum posse subvenire et peccata redimere, ad eandem ecclesiam parochialem in oppido minori Medalo[2] S. Andreae ad honorem fundatam et dotatam, insuper in ecclesia praefata ad maius altare fundavimus et fundamus ad honorem Dei Omnipotentis et Beatissimae Marie Virginis nec non S. Mariae Magdalenae et Epiphaniae Domini, ut ei magis, melius ac uberius augeatur divinus cultus, pro salute nostra ac praedecessorum nostrorum et successorum legitimorum honorabili ac discreto Martino Dobrilowski[b] presbytero vel eius successoribus dignae retributionis emolumenta et congruentes vel competentes census, quibus praefatus parochus contentatur[c] et eius successores, ordinavimus, statuimus, dedimus et contulimus ad praefatam ecclesiam culturam cum hominibus dictam Kaczanki et alteram culturam cum hominibus dictam Niwki prope Wilia[d] et Kurzeniec legamus et ascribimus cum omnibus hominibus tributariis ad istas culturas ab antiquo spectantibus, nec non ad homines. Item lacum nostrum dictum Narocz ad portionem spectantem ascribimus ad praefatam ecclesiam. Item portionem ad sylvam alias boru aut desertum dictam Markowski et Iski ascribimus. Item duas decimas ascribimus, primam de villa nostra dicta Junadopi alias Swierani, secundam de curia Stirmilewicze alias Rabon de omni grano tritici, siliginis et cuiusvis annonae quicquid fuerit seminatum, dedimus, donavimus, tribuimus et in perpetuum adscribimus ad praefatam ecclesiam et pro rectore ipsius ecclesiae et eius successoribus cum omnibus utilitatibus, censibus, reditibus, proventibus, obventionibus, contributionibus, mellificiis, apisteriis, tributariis et caeteris quibusvis exactionibus et ritu terrae Litvaniae[e] ad easdem culturas et homines singulatim spectantibus, agris cultis et incultis, silvis, gaiis, nemoribus, quercetis, rubetis, boris, equorum pabulationibus, aquis, fluminibus, fluviis et ripis eorum, rivis, lacis et lacubus, stagnis, piscibus, piscinis, piscaturis, torrentibus et quarumlibet aquarum decursibus, venationibus, aucupationibus, molendinis, breviter cum omnibus et singulis usibus et proventibus, quibuscunque nominibus generalibus et specialibus valeant nominari, longe, late ac circumferencialiter cum ipsorum singulis metis et gradibus limitantur et distinguuntur, cum omni iure et dominio, cum quo vel cum quibus nos hactenus tenuimus, possidebamus et habuimus, nihil penitus iuris ac dominii nobis et nostris successoribus in eisdem reservando. Et quicunque praeiudicium in his omnibus praemissis, datis, legatis et ascriptis faceret, coram superno iudice iustitiam recepturus. Praefatus vero parochus aut eius legitimi successores et altarista debent et tenebuntur perpetuo unam missam legere cum tribus orationibus una pro sanitate, alia pro peccatis et tertia pro defunctis singulis septimanis, (n)ullam omittendo per se vel per alium. In cuius rei testimonium et robur firmitatis obtineri sigilla nostrae maiestatis suspendentur praesentia iussimus communiri[f]. Actum et datum in castro nostro Trocko maiori, feria sexta[g] infra octavas Pentecostes anno Domini millesimo quadrigentesimo trigesimo quarto. Praesentibus magnificis et strenuis Dawgerth palatino Wilnensi, Osty-

131. [a] ac *Lib. M.* [b] Dobrzilowski *Czart.* [c] contentatus *Lib. M. i Czart.* [d] Vilia *Lib. M.* [e] Lituaniae *Lib. M.* [f] *tak w obu kopjach* [g] sexta feria *Lib. M.*

131. [1] *Matth. 6, 21.* [2] *Mały czyli Nowy Miadzioł alias Kobylnik, miasto na Litwie na płn. od Wilna, w dekanacie świrskim, położone na północnym brzegu jeziora Narocz; zob. Baliński, Starożytna Polska, wyd. 2 T. IV str. 199.*

kone castelano Wilnensi, Gedigoldh[h] de Vichniowo, Kezigal[i] de Dewiltowo[j], Chodkone et nobili Nicolao curiae nostrae notario, qui praesentiam habuit in commissis, caeterisque quam pluribus testibus fide dignis.

132.

Wilno, 9 czerwca 1434.

Andrzej Sakowicz dziedzic Niemenczyna uposaża ołtarz św. Szczepana i Wawrzyńca w katedrze wileńskiej: a) dziesięciną zbożową z swojego dworu w Święcianach nad rz. Merą; b) siedmiu ludźmi, składającymi dań miodową, z tych pięciu w Dubrowach a dwóch w Sali, z obowiązkiem odprawiania przez altarystę trzy razy w każdym tygodniu godzin kanonicznych.

Or. Archiwum Kapituły Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości 24·5×19+3·5, na odwrotnej stronie źle wyprawiony, zresztą dobrze zachowany prócz wyżarcia w kilku punktach na zagięciach. — Inicjał kształtu ryby na wysokość tekstu i nad inwokacją; tekst w czterech miejscach najważniejszych podkreślony. — Na pasku pergaminowym przywieszona pieczęć wystawcy, okrągła, śr. 25 mm., wyciśnięta w czarnym wosku, częściowo zwłaszcza na brzegu wypróchniała i przez robactwo zniszczona; w tarczy można jeszcze rozeznać herb Pomian t. j. głowę wołu z mieczem na rogach poziomo leżącym, z napisu otokowego zaledwie ślad liter łacińskich zachowany (zob. podobiznę tej pieczęci z dobrze dochowanego egzemplarza w pracy Wł. Semkowicza O litewskich rodach bojarskich zbratanych z szlachtą polską w Horodle 1413 r., Rocznik Heraldyczny T. VIII [1926—7] str. 134). — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem w miejscu pierwotnego kilkuwierszowego zapisku, z którego pozostały tylko ślady wyrazu decima *oraz kilku liter później uwydatnionych, wypisano ręką XVIII w.:* Privilegium pro altaria Andreae Sakowicz; *2) na złożeniu spodniem ręką ks. J. Grudzińskiego z poł. XVIII w.:* Literae perpetuae inscriptionis Andreae Sakowicz, haeredis de Niemenczyn et fratrum eius, qui pro altari in cathedrali ecclesia, in honorem O. D. et SS. Stephani et Laurentii martyrum extructo, sive pro altarista eius altaris assignant decimam de curia Swonthani super fluvio Mera, excepta avena et orcis *(sic).* Item septem subditos in Dubrowi sedentes donant et legant cum obligatione, ut triplex divinum officium in qualibet hebdomada pro salute eorum peragatur. 1434. *Ten sam zapisek powtarza się we wspomnianym wyżej na str. 34 w. 7 rejestrze dokumentów pergaminowych tejże Kapituły z poł. w. XVIII na str. 5 pod pozycją 9 z dodaniem po wyrazie* Sakowicz *słów:* in pargameno latino idiomate scriptae cum sigillo appenso; *3) sygnatura z w. XVIII:* N° 4.

Kop. Centr. Archiwum Państwowe w Kownie. Wizyta kościoła katedralnego wileńskiego, dokonana przez ks. Michała Jana Zienkowicza biskupa wileńskiego w r. 1743 str. 182—3.

Reg. 1. Wizyta Archiwum Kap. ks. J. Bowkiewicza z r. 1828: Na altaryą świętego Stefana i świętego Wawrzyńca fundacyi Sakowiczów, dziedziców Niemenczyńskich pod rokiem 1434 *(Opisanije rukop. otd. Wil. Publ. Bibl. Wyp. I str. 28 § VIII). — 2. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 295.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum nichil sit cercius morte et nichil | incercius hora mortis et unicuique iuxta opera sua eadem mensura,

131. [h] Bedigoldh *Lib. M.;* Bedigolth *Czart.* [i] Bozigal *Lib. M. i Czart.* [j] Dewiwoltowo *Lib. M. i Czart.*

qua qui mensus fuerit, remecietur, | proinde nos Andreas Sakowicz heres de Nemenczina [1] cum omnibus fratribus nostris, cupientes | ipsam mortis horam prevenire, iudicisque universalis, qui modo mitis et pyus est, operibus misericordie sentencie irrevocabili obviare, nostreque et nostrorum predecessorum ac successorum saluti consulere animarum, quod tunc sane et indubitanter consequi credimus, cum pro cultu divino et sacris edibus manus extenderimus adiutrices: unde ad laudem et honorem Omnipotentis Dei et sanctorum Stephani et Laurencii eius martirum, pro salute nostra nostrorumque predecessorum et successorum damus, attribuimus, appropriamus, incorporamus et donamus donacione perpetua atque irrevocabili ac perpetue inscribimus altari in ecclesia kathedrali Wilnensi in honorem et laudem Omnipotentis Dei et sanctorum Stephani et Laurencii eius martirum predictorum constructo et ipsius ministro pro tempore existenti: inprimis decimam cuiuslibet grani post araturas nostras curie nostre Schwenthani [2] super fluvio Mera [3], que quondam fuit cuiusdam Voythko, avena tamen et ortis exceptis. Item septem tributarios homines nostros, quinque in Dubrowi [4] sedentes, quorum primus Mikita, secundus alter Mikita, tertius Cusma Semaszicz, quartus Navmecz, quintus alter Navmecz, qui omnes solvunt viginti lapides alias pudi mellis, et duo in Sali [5], quorum unus Costhus alius Purschka, qui ambo solvunt quinque lapides alias pudi mellis, cum omnibus posteris et successoribus eorundem tributariorum ac cum ipsorum terris, agris, campis, pratis, pascuis et universis fructibus ac utilitatibus quibuscumque vocentur nominibus, nunc existentibus et que in posterum per humanam industriam excogitari possunt, cum omni iure et dominio, nichil iuris et dominii in predictis tributariis ac eorum posteris et successoribus pro nobis et nostris successoribus in posterum reservantes; sic quod cum quibuscumque hominibus et in quibuscumque terris ab antiquo ambulaverunt et participaverunt alias sabrili, eciam nunc et in futurum temporibus perpetuis debent et possunt ambulare et participare alias sabricz, ita tamen quod quilibet minister predicti altaris pro tempore existens in qualibet ebdomada triplex divinum officium peragat et peragere tenebitur temporibus perpetuis. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio litterarum. Actum et datum Wilne, feria quarta post octavas Corporis Christi statim proxima sub anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo quarto. Presentibus reverendo in Christo patre domino Mathia episcopo, magnifico et strenuis nobilibus dominis Dowgirdo palatino, Vasgalo procuratore, Gyniwilo konucho Wilnensibus, aliisque quampluribus personis ydoneis et fidedignis. Scriptum per me Nicolaum predicti domini episcopi Wilnensis notarium et capellanum.

133.

Florencja, 9 września 1434.

Papież Eugenjusz IV Bolesławowi wielkiemu księciu Litwy i Rusi oraz jego małżonce Zofji, na ich prośby daje przywilej wyboru spowiednika z zastrzeżeniem rezerwatów papieskich; ponadto przywilej ołtarza przenośnego ze zwykłemi

132. [1] *Niemenczyn zob. objaśnienie na str. 10 w. 35. O Andrzeju Sakowiczu i jego rodzie zob. wspomnianą wyżej pracę Wl. Semkowicza O litewskich rodach bojarskich, l. c. str. 133—8.* [2] *Prawdopodobnie Święciany, miasteczko w woj. wileńskiem, w dawn. pow. oszmiańskim.* [3] *Rzeka tej nazwy nieznana.* [4] *Prawdopodobnie Dubrowy, miasteczko w Mińszczyźnie, w par. rakowskiej, 8 km. na zach. od Radoszkowic (Słow. Geogr. T. II str. 202).* [5] *Tej nazwy miejscowość znajduje się w pow. kowieńskim, 8 km. od Kowna (Słown. Geogr. T. X str. 215).*

przy tego rodzaju zastrzeżeniami; wreszcie przywilej poszczenia przez jeden rok najbliższy lub w razie przeszkody w następny w każdy piątek albo też w inny dzień tygodnia, o ile do postu piątkowego są skądinąd obowiązani.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 366 k. 18'—19.

Eugenius etc. Dilecto filio nobili viro Boleslao Lituuanie et Russie magno duci ac dilecte in Christo filie nobili mulieri Sophie eius uxori salutem etc. Devotionis Vestre sinceritas promeretur, ut votis Vestris in hiis presertim, que ad animarum Vestrarum salutem cedere valeant, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus. Hinc est, quod nos Vestris devotis supplicationibus inclinati, ut quilibet Vestrum aliquem ydoneum et discretum presbiterum in suum possit elligere confessorem, qui, quotiens Vobis videbitur, confessionibus Vestris diligenter auditis pro singulis per Vos commissis, nisi talia forsitan existant, propter que Sedes sit apostolica merito consulenda, debitam Vobis absolutionem impendat et iniungat penitentiam salutarem, omnium quoque peccatorum Vestrorum, de quibus corde contriti et ore confessi fueritis, semel in vita et semel in articulo mortis plenam remissionem Vobis in sinceritate fidei, unitate sancte Romane Ecclesie ac obedientia et devotione nostra vel successorum nostrorum Romanorum pontificum canonice intrantium persistentibus, auctoritate apostolica concedere possit; quodque cum reverentia et honore debitis altare habeatis portatile, super quo sine iuris alieni preiudicio in locis ad hoc congruentibus et honestis ac etiam antequam illucescat dies, circa tamen diurnam lucem, cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, necnon si forsan ad loca ecclesiastico interdicto supposita Vos declinare contingerit, in illis clausis ianuis, excommunicatis et interdictis exclusis, non pulsatis campanis et submissa voce in Vestrum et familiarum Vestrorum domesticorum presentia per proprium vel alium sacerdotem ydoneum, dummodo Vos vel illi causam non dederitis interdicto nec eius occasione id Vobis vel illis specialiter interdicti contingerit, celebrari facere missas et alia divina officia licite valeatis, auctoritate predicta tenore presentium indulgemus. Provisoque quoad celebrationem antequam dies illucescat utamini parce concessione predicta, quia cum in altaris officio immoletur Dominus noster Dei filius Ihesus Christus, qui candor lucis est eterne, congruit hoc non noctis tempore fieri, sed in luce. Quoad remissionem vero huiusmodi quod idem confessor de hiis, de quibus fuerit alteri satisfactio impendenda, eam Vobis per Vos, si supervixeritis, vel per heredes Vestros, si tunc forte transieritis, faciendam iniungat, quam Vos vel illi facere teneamini ut prefertur, et ne quod absit propter huiusmodi gratiam reddamini procliviores ad illicita in posterum committenda, volumus, quod si ex confidentia remissionis huiusmodi aliqua forte committeretis, quoad illa predicta remissio Vobis nullatenus suffragetur. Et insuper quod per unum annum a tempore, quo presens nostra concessio ad Vestram notitiam pervenerit, computandum, singulis sextis feriis impedimento cessante legitimo ieiunetis; quod si predictis feriis ex precepto Ecclesie regulari observantia iniuncta penitentia voto vel alias ieiunare teneamini, una alia die singularum septimanarum eiusdem anni, quoad ieiunandum ut premittitur non sitis astricti, ieiunetis. Si vero in dicto anno vel aliqua eius parte essetis legitime impediti, anno sequenti vel alias quamprimum poteritis modo simili huiusmodi ieiunium supplere teneamini. Porro si forsan alias prelibatum ieiunium in toto vel in parte quandocunque adimplere[a] commode nequiveritis, eo casu confessor predictus ieiunium ipsum in alia

133. [a] *po tym wyrazie wypisany i przekreślony wyraz* quomodocunque

pietatis opera, prout animarum Vestrarum saluti expedire viderit, commutare valeat, que Vos pari modo debeatis adimplere, alioquin huiusmodi nostra concessio nullius sit roboris vel momenti. Nulli ergo omnino hominum etc. Datum Florentie, anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo trigesimo quarto quinto idus septembris, pontificatus nostri anno quarto.

134.

Florencja, 9 września 1434.

Papież Eugenjusz IV Bolesławowi wielkiemu księciu Litwy i Rusi oraz jego małżonce Zofji, na ich prośby udziela przywileju przenośnego ołtarza ze zwykłemi przy tego rodzaju przywilejach zastrzeżeniami, przyczem zastrzega rzadkie odprawianie mszy św. o wschodzie słońca, tudzież dla każdego z nich prawa wyboru odpowiedniego spowiednika, z obowiązkiem zadośćuczynienia, które ciąży na nim lub na jego dziedzicach.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 328 k. 33—33' w dziale De diversis formis; *na lewym marginesie obok imienia papieża inną ręką (korektora)* An., *poniżej inną ręką* Blondus.

Eugenius etc. Dilecto filio nobili viro Boleslao Litwanie et Russie magno duci ac dilecte in Christo filie nobili mulieri Sophie eius uxori salutem etc. Magne devocionis affectus, quem ad nos et Romanam geritis Ecclesiam, non indigne meretur, ut peticionibus Vestris, illis presertim, per quas animarum Vestrarum saluti consulatur ac devocionis Vestre sinceritas adaugeatur, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus. Hinc est, quod nos Vestris devotis supplicationibus inclinati, ut habere altare portatile cum debita reverencia et honore, super quo in locis ad hoc congruentibus et honestis absque iuris alieni preiudicio, necnon si forsan ad loca ecclesiastico interdicto supposita vos declinare contigerit, ut Vos aut familiares Vestri, si interdicto huiusmodi causam non dederitis, ut in locis predictis clausis ianuis, excommunicatis et interdictis exclusis, non pulsatis campanis et summissa voce missam et alia divina officia ac antequam illucescat dies orta tamen diurna luce, cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, huiusmodi missam per proprium vel alium sacerdotem ydoneum in Vestra et eorundem familiarum presentia celebrari facere possitis, Vobis liceat. Et ut quilibet Vestrum aliquem ydoneum et discretum presbiterum in suum possit eligere confessorem, qui quociens Vobis oportunum fuerit, confessionibus Vestris diligenter auditis pro commissis, nisi talia fuerint, propter que Sedes apostolica sit merito consulenda, debitam Vobis absolutionem impendat et iniungat penitenciam salutarem, necnon ut confessor, quem eciam quilibet Vestrum duxerit eligendum, omnium peccatorum Vestrorum, de quibus corde contriti et ore confessi fueritis, semel in vita et semel in morte plenam remissionem Vo(bi)s in sinceritate fidei, unitate sancte Romane Ecclesie ac ob(e)diencia et devotione nostra vel successorum nostrorum Romanorum pontificum canonice intrancium persistentibus auctoritate apostolica concedere valeat, Devocioni Vestre auctoritate predicta tenore presentium indulgemus. Ita tamen quod nec Vobis nec sacerdoti quoad missam in ortu lucis huiusmodi per eum celebrandam ad culpam valeat imputari, ac in ea parte concessione huiusmodi parce utamini, quia cum in altaris officio immoletur Dominus noster Ihesus Christus, qui candor est

mam concessionem huiusmodi confessor predictus de hiis, de quibus fuerit altari satisfactio impendenda, eam Vobis per Vos, si supervixeritis vel per heredes Vestros, si tunc forsan transieritis, faciendam iniungat, quam Vos vel illi facere teneamini ut prefertur. Et ne quod absit propter huiusmodi ultimo concessam graciam reddamini procliviores ad illicita imposterum committenda, volumus, quod si ex confidencia remissionis huiusmodi aliqua forte committeretis, quoad illa predicta remissio Vobis[a] nullatenus suffragetur. Et insuper etc. Porro etc. Nulli ergo etc. nostre concessionis et voluntatis infringere etc. Si quis etc. Datum Florencie, anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo tricesimo quarto quinto[b] idus septembris, anno quarto. *(Inną ręką:)* An. LXXX de Adria.

135.

Troki, 15 września 1434.

Zygmunt wielki książę litewski Maciejowi biskupowi wileńskiemu i jego kościołowi (katedralnemu) nadaje wieś i ziemię we włości miednickiej, jezioro Lakoe *w pobliżu dworu biskupiego Jakubiszek wraz z uchodzącemi do jeziora rzekami we włości dubieńskiej oraz ludzi we włościach łyngmiańskiej i niemenczyńskiej.*

Or. brak.

Kop. 1. Lib. I 2 k. LXVII'—LXVIII' z nagłówkiem: Privilegium episcopi super villa circa Mednyky et lacu dicto Lekroy; *obok nagłówka współczesna numeracja* 6. — *2. Lib. II str. 320—322 z nagłówkiem:* Privilegium Sigismundi regis *(sic)* super fundationem certae villae in districtu Mednicensi et certarum terrarum ac hominum pro ecclesia cathedrali Vilnensi; *na marg. z lewej strony ręką ks. Herburta* 103, *obok nr* 6 *popr. na* VIII *i ręką ks. W. Mocarskiego* Lectum correctum. — *3. Lib. Magn. k. VI'—VII z nagłówkiem jak pod 2., tylko zamiast* regis *jest* ducis. — *4. Czart. k. X'—XI'.*

Reg. 1. Baliński M., Historya miasta Wilna T. II str. 25/6 przyp. 28, podaje dłuższy ustęp z tegoż aktu »z Archiwum Kapituły Wileńskiej«. — 2. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 157 nr 1692 (z Reg. 1).

Uw. Tekst dokumentu występuje w dwóch przekazach, z których jeden poprawniejszy, wzięty w niniejszem wydaniu za podstawę, dochował się w Lib. I, drugi zaś w reszcie kopjarzy (por. przypisy do tekstu).

In nomine Domini amen[a]. Ad perpetuam rei memoriam. Tunc[b] eternos thesauros nobis conciliamus[c] in celis, cum ecclesiis et earum ministris ad laudem Omnipotentis Dei et sanctorum eius manus nostre munificencie porrigimus adiutrices, hos[d] namque thesauros nec erugo consumit nec tinea demolitur nec[e] fures possunt effodere et furari, his in vita futura credimus nos infallibiliter sustentari. Proinde nos Sigismundus Dei gracia magnus dux Lythuanie, Russie etc., premissa ex corde considerantes devote, re-

134. [a] *wyraz dodany na marginesie przez korektora, który przy tym wyrazie podpisał się* An. [b] *ręką korektora na marginesie dodane z podpisem* An.

135. [a] In nomine sanctae et individuae Trinitatis amen *Lib. II, Lib. M. i Czart.* [b] *tak Lib. M. i Czart.; pierwotne* Nunc *poprawione tą samą ręką na* Tunc *Lib. I; tak samo poprawił ks. Mocarski w Lib. II* [c] cumulamus *Lib. II, Lib. M. i Czart.* [d] has *Lib. I* [e] demollitur ne *Lib. I*

verendo in Christo patri domino Mathie[f] episcopo Vilnensi et eius successoribus ad laudem Omnipotentis Dei et Gloriose Virginis Marie in honoremque[g] sancti Stanislai pontificis et martiris et sancti Wladislai[h] confessoris, patronorum ecclesie Vilnensis, villam nostram in districtu Mednyczensi[i], quam olim Iwaszko[j] et Fedko[k] germani Koreviczy[l] dicti possidebant, et unam terram cuiusdam cmetonis[m] nostri Ondrusch dicti eidem ville adiunctam; item lacum nostrum[n] Lakoe[o 1] prope curiam episcopi Jacubyschki[p 2] dictam iacentem cum fluminibus eundem[q] lacum intrantibus et exeuntibus, quorum primus Lekoyo, secundus Komoszo, tercius Kerthnoy[r], quartus Troma, quintus Roszo in districtu Dubinensi[s 3]; adicimus[t] eciam duos homines in districtu Lenkmenj[u 4], Kyrkilo[v] et Szodeyko cum eorum filiis et posteris; item homines dictos Monduny in districtu Nemenczany[w 5]: hec omnia et singula cum eorum fructibus, utilitatibus, campis, silvis, pratis, borris, nemoribus, aquis et earum decursibus, piscaturis, obstaculis, wlgariter jazi[x] et breviter cum omnibus et singulis usibus et proventibus quibuscunque nominibus generalibus et specialibus nominantur possint aut valeant nominari, longe, late ac circumferencialiter, prout in suis limitibus ab antiquo sunt distincta et limitata et cum appendiis universis, que nunc sunt et in posterum per industriam humanam possunt adinveniri meliori provisione mediante, nihil penitus iuris et dominii pro nobis et successoribus nostris in eisdem reservantes, de innata clemencia nostra assignamus, damus, incorporamus et presentibus confirmamus temporibus perpetuis per ipsum dominum Mathiam[y] episcopum et suos successores ecclesie Vilnensis episcopos perpetue tenendum, habendum, possidendum et in usus suos, prout sibi et suis successoribus melius expedire videbitur, convertendum. In cuius rei testimonium et robur perpetuum sigillum nostre magestatis[z] presentibus est appensum. Actum et datum Trocki[aa], feria quarta in octava Nativitatis Beate Marie Virginis Gloriose anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo[bb] quarto. Presentibus magnifico et strennuis Ostykone[cc] castellano Vilnensi, Dewgerd[dd] Vilnensi, Leluschio[ee] Trocensi palatinis, Kezygal[ff] de Demwoltouo[gg], Petraschio Montigerdowycz, Chodkone[hh] Jurgeowycz[ii], Iwaschkone[jj] Gastoltowycz[kk], Olechnone Dowoynowycz[ll] et nobili Nicolao curie nostre notario, qui presencia habuit[mm] in commissis, aliisque quam pluribus testibus fidedignis.

---

135. [f] Matthiae *Czart.* [g] honoremque *poprawione na* honoreque *Lib. II;* honoreque *Lib. I* [h] *pierwotne* Wladislai *poprawione na* Ladislai *Lib. II; zgodnie Lib. I i Lib. M.* [i] Mednicensi *Lib. II, Lib. M. i Czart.* [j] *tak pierwotnie Lib. II, który poprawił na* Iwaschko; Iraszko *Lib. I;* Iwaschko *Lib. M.;* Iwasko *Czart.* [k] *tak poprawia Lib. II z* Fedetko; Fiedko *Czart.* [l] Korewiczy *Lib. II, Lib. M. i Czart.* [m] kmethonis *Lib. M.* [n] nostram *w kopjarzach* [o] Lacoc *Lib. II, Lib. M. i Czart.* [p] Jakubiszki *Czart.;* Jakubischki *Lib. M.; Lib. II poprawia na* Jakubischki [q] eandem *Lib. I i II;* eamdem *Czart.* [r] Kertnoy *Lib. II, Lib. M. i Czart.* [s] Roscho *Lib. II, Lib. M. i Czart.* [t] Addicimus *Lib. II;* Adiicimus *Lib. M. i Czart.* [u] Lenkmem *Lib. II, Lib. M. i Czart.* [v] Kirkilo *Lib. II, Lib. M. i Czart.* [w] Nemenczam *Lib. II, Lib. M. i Czart.* [x] jazy *Lib. II i Lib. M.* [y] Matthiam *Czart.* [z] maiestatis *Lib. II, Lib. M. i Czart.* [aa] in Trocky *Lib. II i Lib. M.;* in Troki *Czart.* [bb] trigesimo *Czart.* [cc] Ostikone *Lib. II, Lib. M. i Czart.* [dd] Dawgerd *Czart.* [ee] Leluszchco *Czart.* [ff] Krzygal *błędnie Lib. I* [gg] Douoltowo *Czart.;* Deuwoltowo *Lib. II i Lib. M.* [hh] Pirdkone *Lib. I* [ii] Jurgeowicz *Lib. II, Lib. M. i Czart.* [jj] Iwaskone *Czart.;* Iwaschkone *Lib. II i Lib. M.* [kk] Gastoldowicz *Czart.;* Gastoltowicz *Lib. M.* [ll] Dowynowicz *Lib. I;* Dowoynowicz *Lib. II, Lib. M. i Czart.* [mm] *brak w Lib. I*

135. [1] *Jezioro tej nazwy jest nieznane.* [2] *Z pośród wielu osad tej nazwy żadna nie znajduje się na obszarze dawnej włości dubieńskiej.* [3] *Dubno w Grodzieńskiem nad Niemnem, zob. objaśnienie na str. 7 w. 43.* [4] *Łyngmiany, miasteczko w Święciańskiem, 28 km. od Święcian (Słown. Geogr. T. V str. 851).* [5] *Niemenczyn zob. objaśnienie na str. 10 w. 35.*

136.

Florencja, 20 października 1434.

Papież Eugenjusz IV prosi, upomina i zobowiązuje Macieja biskupa wileńskiego, by starał się koniecznie pogodzić walczących ze sobą książąt litewskich Bolesława i Zygmunta.

Or. brak.

Kop. współczesna w Archiwum Królewieckiem, szuflada 18 nr 11e.

Reg. 1. Kotzebue A., Switrigail str. 162/3 w uwadze. — 2. Narbutt T., Dzieje Narodu Litewskiego T. VII. Dodatek VIII str. 63.

Uw. Równocześnie w tem samem literalnie brzmieniu otrzymał takież upomnienie Paweł biskup kamieniecki. Tekst jego u Kotzebuego l. c. i (za nim) u Narbutta l. c. str. 62/3 pod 4. — Tejże sprawy dotyczy szereg listów papieża Eugenjusza IV w sprawie unji kościoła ruskiego z tej samej daty do 1) Bolesława (Świdrygiełły) wielkiego księcia Litwy, 2) Herasyma metropolity ruskiego. Teksty tych listów zob. u Kotzebuego l. c. str. 156—161 i (za nim) u Narbutta l. c. str. 56—60.

Eugenius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Mathie episcopo Wilnensi salutem et apostolicam benedictionem. Nonnullorum a Lituanie partibus venientium fide digna didicimus relatione dilectos filios nobiles viros Boleslaum et Sigismundum Lituanie duces, inimico pacis et humani generis instigante, apertis invicem odiis certare et acerrimum quoad possunt bellum continuo gerere. Cuius rei causa preter in(n)umerabilia utriusque partis subditorum damna, finitimorum etiam illis locorum populos agitari et maximis affici damnis audivimus Quare et illorum errori et populorum, qui damna sustinent, incommodo paterno compatientes affectu, litteras ad eos duces dedimus, exhortantes et quantum oportere visum fuit urgentes, ut ea que pacis sunt cogitantes, quemadmodum sanguinitate iuncti sunt, ita etiam velint fraterna caritate et benevolentia copulari. Huiusmodi autem litteras et si multum in ea re credimus efficaces futuras, vocem tamen vivam, que alterutros movere, urgere et impellere posset, plurimum momenti habituram speramus. Ideoque munus hoc pietate plenum episcopo et viro Deum timente dignissimum existimamus, tuam hortamur fraternitatem, ut apud predictos duces oportune et importune summa cum sollicitudine velis instare, eosque ad pacem, caritatem et animarum quietem unionemque nitaris inducere. Argumenta enim ad hanc rem illis suadendam nullatenus deesse poterunt, quoniam eos faciliter adduci in sententiam credimus, nisi modo sese homines, sese christianos, sese consanguineos esse voluerint oblivisci. De hac autem re fraternitatem tuam strictissime oneramus, quoniam nulla esse posset, que nostris precordiis tenacius insideret, quam ut duces istos tot christianorum dominos ad pacis caritatisque dulcedinem iungi sentiamus. Datum Florentie, anno Dominice Incarnationis millesimo quadringentesimo trigesimo quarto XIII kalendas novembris, pontificatus nostri anno quarto.

137.

B. m. i d. (1434).

Król Władysław Jagiełło brata Wita, wybranego kanonicznie proboszczem kanoników reg. od Pokuty w Bystrzycy po śmierci Andrzeja, proboszcza tegoż

klasztoru, którego patronat należy do niego, udzieliwszy mu prezenty, za zgodą biskupa przedstawia papieżowi do zatwierdzenia.

Or. nieznany.

Kop. Bibljoteka Uniw. w Królewcu, Liber cancellariae Stan. Ciołka k. 147'.

Wyd. Caro J., Liber cancellariae Stanislai Ciolek T. II str. 174 nr 103.

Uw. O wspomnianym tutaj Andrzeju proboszczu klasztoru bystrzyckiego ob. wyżej Nr 37. Domysł Cara, że akt ten król wydał około 4 października r. 1421, bo wtedy bawił w tej Bystrzycy, jest bezpodstawny, gdyż król przebywał wówczas w Bystrzycy lubelskiej.

Reverendissime pater devote nobis dilecte. Quia fratre Andrea olim preposito monasterii in Bistrzycza[1] nostri dominii iuxta voluntatem divinam per mortem de medio sublato fratres eiusdem ordinis qui pro tunc aderant, ne monasterium suprascriptum patre orbatum in spiritualibus et temporalibus incomoda sustineret, religiosum fratrem Vitum canonice eligentes, nobis, ad quem ius patronatus prefati monasterii legitime pertinere dinoscitur, presentarunt humiliter supplicantes, ut ellectioni sic facte assensum prebere dignaremur. Nos vero nominati fratris Viti audita conversacione et fama laudabili a multis personis fidedignis eleccioni de ipso Vito fratre nostrum consensum prebuimus; videtur enim nobis consonum, ut hii, qui secuntur mores et disposicionem hominum in terris nostris, ad huiusmodi dignitates deberent pocius promoveri, quam ii, qui hec ipsa ignorant. Unde affectamus et petimus, quatenus iuxta ordinis vestri formam et regulam dictum fratrem Vitum, per fratres electum et per nos et episcopum assu(m)ptum, velitis approbare, scientes, quod ignotum nullomodo convenit nobis acceptare.

138.

Troki, 7 lutego 1435.

Na akcie Bolesława alias Michała księcia litewskiego, nadającym swojej żonie Eufemji tytułem wiana w dożywocie Brześć (nad Bugiem) wraz z ziemiami Kamieńcem, Słonimem i Wołkowyskami, poczet dostojników, poręczających to nadanie, otwiera Mathias Dei gracia episcopus Wylnensis.

Kop. w Bibl. Kórnickiej, rpis nr II 68 str. 72—3.

Wyd. Lewicki A., Codex epistolaris s. XV T. II str. 342—3 nr 232.

139.

Nowe Troki, 9 czerwca 1435.

Zygmunt wielki książę litewski funduje urząd archidiakona w kościele katedralnym wileńskim, złączony z jedną z istniejących kanonij, i uposaża go wsią Rukojny w dystrykcie miednickim wraz z dworem, ludźmi i daniną miodową

---

137. [1] *Zob. objaśnienie na str. 32 w. 41.*

we włości Kurzeniec oraz dannikami, należącymi do tejże wsi Rukojny; prezentę na tę archidiakonję nadaje kanonikowi Marcinowi.

Or. brak.

Kop. 1. Transumpt dokumentu dochowany jest w oryginalnem potwierdzeniu przywilejów na archidiakonję wileńską przez króla Zygmunta I w Krakowie 1. XI 1537 w formie dużego poszytu pergaminowego na str. 3—5, mieszczącego się w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej (ob. tom następny). — 2. Lib. III str. 83—4. — 3. Luźna kopja papierowa z w. XVII, zawierająca wspomniany pod Kop. 1 transumpt, przechowana w temże Archiwum. — 4. Kopja w Archiwum Państwowem w Wilnie, zob. Sprogis, Geograficzeskij ukazatel str. 9. — 5. Lib. IV str. 345—351.

Reg. Ks. Kurczewski J., Kościól Zamkowy T. III str. 535/6 (z Kop. 5).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Presentis aevi lubrica condicio cunctas hominum actiones in oblivionis abissum plerumque demergere consuevit, nisi literarum apicibus et testimonio fidedignorum fuerint perhennate. Proinde nos Sigismundus Dei gratia magnus dux Lituanie, Samagitie Russieque dominus et heres etc., huius mundi fragilitatem perpendentes, volentesque temporalia et caduca commutare pro ęternis, sperantes post vite presentis occasum ad vitam transferri ęternam, universis et singulis tam presentibus quam futuris, presentium noticiam habituris, quibus expedit significamus tenorem per presentium: Quomodo ecclesia nostra Vilnensis cathedralis hucusque archidiaconatu et archidiacono caruit, qui tamen in ipsa ecclesia sicut et in aliis ecclesiis cathedralibus et collegiatis est summe necessarius et utilis; ad laudem igitur Omnipotentis Dei Glorioseque Genitricis ipsius necnon omnium sanctorum et precipue beatorum Stanislai et Ladislai ipsius ecclesie nostrae Vilnensis patronorum gloriosorum, archidiaconatum predictum in eadem nostra ecclesia erigimus et de facto fundamus, adiungentes ipsum et adunantes uni canonicatuum sive prebendarum dicte nostre cathedralis ecclesie, quem canonicatum sive prebendam honorabilis dominus Martinus fidelis et bene meritus noster sincere dilectus hucusque tenuit et possedit tenetque et possidet canonice, quem dominum Martinum pro primo archidiacono ad ipsum archidiaconatum presentamus. Quibus quidem archidiaconatui predicto simul cum prebenda donamus, damus, attribuimus et incorporamus villam nostram Rvkoyni[a][1] dictam in districtu Mednicensi sitam cum curia dicte ville et hominibus una cum tributo mellis in districtu Kurzeniecz[2] nuncupato, dimidiam alteram pullam vstaw dictam simul cum tributariis dicti tributi ad dictam villam Rvkoyni dudum pertinentibus, cum omnibus utilitatibus, agris cultis et incultis, silvis, nemoribus, quercetis, rubetis, borris, mellificiis, pratis, pascuis, aquis, fluminibus, venationibus, aucupationibus et breviter cum omnibus et singulis usibus et proventibus quibuscumque nominibus censeantur pronunc existentibus et in futurum dante Domino per humanam industriam inveniendis, longe, late et circumferencialiter, prout ipsa villa predicta Rvkoyni et dictorum tributariorum terra in suis limitibus et metis ab antiquo sunt distincte et limitate, cum omni iure et dominio

---

139. [a] *Lib. III* Rukoyni *z dopiskiem współczesnym obok na marginesie* Rukoynie archidiacono; *nieco wyżej zapisek tą samą ręką:* Josephus Jasienski, archidiaconus simul et canonicus

139. [1] *Rukojnie, dziś miasteczko 19 km. na płd.-wsch. od Wilna, przy trakcie do Mińska.* [2] *Kurzeniec, dziś miasteczko nad rzeką Pienią w pow. wilejskim o milę na płn. od Wilejki (Słown. Geogr. T. IV 945).*

perpetuo assignamus, nobis et nostris successoribus in eisdem bonis nichil omnino reservando, dictum archidiaconatum et canonicatum cum suis bonis predictis per ipsum dominum Martinum primum archidiaconum et suos successores legitimos tenenda, habenda et iure perpetuo possidenda. Harum quibus sigillum nostrum maius est appensum testimonio literarum. Datum et actum in Noua Throki, feria quinta intra octavas festi Pentecostes anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo quinto. Presentibus magnificis, strennuis[b] et nobilibus viris dominis, videlicet Dewgert[c] Vilnensi, Leluschio Trocensi palatinis, Georgio alias Gedigoldo de Wissnewo[d], Petrassio Montigerdowicz, Andrusskone[e] Nemerowicz[f], Andrusscone[g] Zacowicz et Nicolao nostro secretario, qui presentia habuit in commissis, aliisque quam pluribus testibus fidedignis.

140.

Bazyleja, 17 lipca 1435.

Sobór bazylejski przychyla się do prośby Macieja biskupa wileńskiego, należącego do metropolji gnieźnieńskiej, uwalniając go od obowiązku odbycia podróży do grobu apostołów.

Or. *Archiwum Kapituły Katedralnej Wileńskiej. Pergamin 41 × 24·5 + 7·5, delikatny, biały, tylko w dolnej części na zakładce kawał pergaminu wyżarty przez myszy. — Pieczęci brak. — Pierwszy wyraz pisany majuskułą, z inicjałem przeciągniętym do połowy tekstu. — Zapiski: A) kancelaryjne współczesne: 1) na zakładce z prawej strony zewnątrz:* E. de Oclpe; *2) pod zakładką na marginesie z lewej strony:* Jul. *a pod tekstem tamże:* V x x Raiscop; *3) in dorso duże:* R(egestrata), *w dolnej części tej litery:* ·n· Tiburtin; *na prawym marginesie znak w kształcie długiego* ſ *mającego w środku i u dołu po 3 kropki, obok niego na prawo litera* S. *B) archiwalne: 1) na złożeniu wierzchniem zatarty, ledwie czytelny adres współczesny:* pro domino Vilnensi episcopo; *2)* Relaxatio iuramenti quod praestiterat Matthias episcopus Vylnensis de visitandis liminibus orthodoxis *(w miejsce zdaje się wyrazu* sanctorum) apostolorum *(bliskoczesny zapisek ten przeciągnięty został w późniejszych wiekach i to dwiema rękami); poniżej data* A° 1435; *3) sygnatury różne: a) pod datą* 20 *(nowsza), b)* N° 5to *(w. XVIII).*

Sacrosancta generalis Synodus Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam representans, vene|rabili Mathie episcopo Wilnensi salutem et Omnipotentis Dei ben(edictionem). Personam tuam nobis et universali Ecclesie devotam benivole prosequentes, votis tuis, quantum cum Deo possumus, | libenter annuimus in hiis presertim, que status tui quietem et comoda respicere dinoscuntur. Sane pro parte tua nobis oblata peticio continebat, quod tu olim tempore, quo ad | ecclesiam Wilnensem tunc vacantem per Sedem apostolicam promotus illique prefectus in episcopum et pastorem fuisti, iuramento ut moris est prestito promisisti, quod apostolorum limina de biennio in biennium per te vel alium visitares, quamquam ecclesia ipsa privilegium exempcionis non habeat, sed venerabili.. archiepiscopo Gnesnensi[a] iure metro-

---

139. [b] *tak w Kop. I* [c] Dewgerd *Lib. III* [d] *tamże* Wisznewo [e] *tamże* Andruszkone [f] *tamże* Nemirowicz [g] *tamże* Andruszkone

140. [a] *pierwotnie był w dokumencie inny wyraz, prawdopodobnie* Leopoliensi, *poprawiony inną współczesną ręką (ale nie w Kurji) na* Gnesnensi

politico sit subiecta; cum autem, sicut eadem peticio subiungebat, tu a quadriennio citra propter damna irrecuperabilia ac insultus et persecuciones, que tu et dicta ecclesia interim passi estis et patimini in dies a perfidis scismaticis et Tartaris, in vicinio dicte ecclesie constitutis, comode visitare nequiveris neque possis in futurum: pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatum, ut tibi et ecclesie tue compati, tecumque graciose in hac parte agere dignaremur. Nos igitur, tue devocionis exigentibus meritis huiusmodi supplicacionibus inclinati et volentes eciam te et dictam ecclesiam ab ulterioribus oneribus, laboribus et expensis, que vos subire propterea oporteret, relevare, te a iuramento predicto, quo ad huiusmodi visitacionem dumtaxat, dummodo ad eam faciendam alias realiter non tenearis, necnon eciam a reatu periurii, si quod propter non visitacionem liminum huiusmodi quomodolibet incurristi, auctoritate universalis Ecclesie tenore presencium absolvimus, volentes iuramentum ipsum in ecclesiis aliis inviolabiliter observari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre absolucionis et voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei ac universalis Ecclesie se noverit incursurum. Datum Basilee, XVII kalendas augusti anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo quinto

141.

Bolonja, 18 stycznia 1436.

Papież Eugenjusz IV udziela odpustu 3 lat na przeciąg lat 20 wszystkim pokutującym i spowiadającym się, którzy w wymienione szczegółowo uroczyste święta z dotyczącemi oktawami nawiedzą kościół katedralny w Wilnie, wysłuchają kazania i nabożeństwa, przyczem unieważnia wszystkie inne odpusty z wyjątkiem odpustu 3 lat z tyluż kwadragenami, nadanego już tejże katedrze na uroczystość św. Stanisława.

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 338 k. 265' w dziale de diversis formis. *Na marginesie* A. de Floren. Ja.

Uw. Podobny odpust ale tylko 1 roku i na przeciąg 10 lat w te same uroczystości dał był już katedrze wileńskiej papież Marcin V w Rzymie 13 maja r. 1427, równocześnie nadał był tenże papież odpust w uroczystość św. Stanisława, który to odpust następca zachowuje niniejszą bullą w mocy (zob. wyżej Nr 97 i 98).

Eugenius etc. universis etc. salutem etc. Tunc iniunctum nobis desuper apostolice servitutis officium peragere digne non ambigimus, dum christifideles quoslibet ad spiritualia complectenda munera frequentius invitamus. Cum itaque habitatores et incole partium, in quibus ecclesia Wilnensis noviter in cathedralem erecta consistit, divina illustrati gratia ad fidem orthodoxam sint reducti, et ut amplius proficiant firmenturque in ea, pabulo ipsos fovere dominico censeri debeat multipliciter oportunum. Nos cupientes, ut christifideles quique ad huiusmodi contemplandum pabuli ministerium et colligendum ex eo sermone quoque ac predicacione verbi Dei suarum fructuum animarum ferventius excitentur, de Omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus vere penitentibus et confessis, qui in Nativitatis, Circumcisionis, Epiphanie, Resurrectionis, Ascensionis et Corporis Domini nostri Ihesu Christi, Penthecostes necnon Nativitatis, Annunciationis, Purificationis ac Assumptionis Beate Marie Virginis ac

Nativitatis beati Johannis Baptiste apostolorumque Petri et Pauli predictorum necnon sancti Ladislai et Stanislai martirum, sub quorum vocabulo ipsa ecclesia dedicata existit, festivitabus, et in celebritate Omnium Sanctorum necnon per ipsarum Nativitatis, Epiphanie, Resurrectionis, Ascensionis et Corporis Domini ac Nativitatis et Assumptionis Beate Marie ac Nativitatis beati Johannis Baptiste eorumdemque apostolorum Petri et Pauli festivitatum octavas et per sex dies dictam festivitatem Penthecostes immediate sequentes, eandem ecclesiam devote visitaverint annuatim et sermoni ac predicacioni predictis, quos infra maiorum in dicta ecclesia celebrandarum missarum solemnia fieri contigerit, animo et intentione illas[a] audiendi similemque fructum consequendi tunc interfuerint, tres annos de iniunctis penitenciis misericorditer relaxamus presentibus, post viginti annos minime valituris. Volumus autem, quod si alias ratione vel intuitu ecclesie predicte aliqua alia indulgentia imperpetuum vel ad certum tempus nondum lapsum duratura, preterquam trium annorum et totidem quadragenarum pro illis, qui in festivitate Stanislai huiusmodi ad ipsius ecclesie reparationem, conservationem ac fabricam manus adiutrices porrexerint, per nos concessa fuerit, huiusmodi presentes littere nullius existant roboris vel momenti. Datum Bononie, anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo tricesimo sexto quinto decimo kalendas februarii, anno sexto. Ja XXIII Aprutin.

142.

Bolonja, 18 stycznia 1436.

Maciej biskup wileński uprasza papieża (Eugenjusza IV) o zupełne odpuszczenie grzechów na godzinę śmierci swojej i wolność wyboru spowiednika, mającego władzę odpuszczania od rezerwatów papieskich, na co papież udziela swej łaski.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplic. T. 323 k. 175.

Supplicatur S(anctitati) V(estre) pro parte devote vestre creature Mathie episcopi Wilnensis, qui in partibus, in quibus ecclesia Wilnensis noviter in cathedralem ecclesiam erecta consistit, verbum Dei noviter conversis ad fidem orthodoxam predicando et diversos infideles baptizando residet, quatinus sibi omnium suorum peccaminum semel in morte plenariam remissionem concedere et impertiri dignemini de gratia speciali, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque, cum clausulis necessariis et oportunis; quodque idem episcopus eligere valeat sacerdotem ydoneum, qui confessione sua diligenter audita eum, dum et quociens oportunum fuerit, ab omnibus suis peccatis eciam in casibus Sedi apostolice reservatis absolvere possit et valeat. Cum clausulis oportunis.

Concessum de utroque in forma in presencia domini nostri pape. Johannes de Mella. Datum Bononie, quinto decimo kalendas februarii, anno sexto.

143.

Bolonja, 20 stycznia 1436.

Mieszkańcy diecezji wileńskiej upraszają papieża (Eugenjusza IV) o odpust siedmiu lat i tyluż kwadragen za nawiedzenie kościoła katedralnego w po-

141. [a] illos *w tekście*

szczególne dni święte i złożenie jałmużny na jego naprawę z dopełnieniem warunków pokuty, na co papież udziela zgody.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplic. T. 323 k. 179'.

Beatissime Pater. Exponitur S(anctitati) V(estre) pro parte humilium et devotorum vestrorum habitatorum et incolarum[a] parcium, in quibus ecclesia Wilnensis noviter in cathedralem erecta consistit in honorem sanctorum Ladislai et Stanislai martirum, quatenus cum ecclesia ipsa cathedralis reparacionibus multum indigeat et aliis ornamentis, verum eciam propter tenuitatem fructuum et reddituum dicte ecclesie, que vix ad sustentacionem presbiterorum et aliorum ibidem famulancium (sufficere) possint, propter quod elemosine christifidelium pro huiusmodi reparacionibus complendis quam plurimum sunt necessarie: eapropter dignetur S(anctitas) V(estra) omnibus et singulis christifidelibus vere confessis et penitentibus, qui pro reparacione huiusmodi ecclesie cathedralis de bonis sibi a Deo collatis grata subsidia caritatis erogaverint et donaverint, illamque ecclesiam cathedralem devote visitaverint ac manus porrexerint adiutrices, singulis diebus festivitatum per cancellariam e(iusdem) S(anctitatis) V(estre) dari consuetis et per octavas earundem septem annos et totidem quadragenas de vera indulgencia concedere ut in forma, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque et cum clausulis oportunis.

Concessum in forma, in presencia domini nostri pape. Johannes de Mella. Datum Bononie, terciodecimo kalendas februarii, anno sexto.

144.

Bolonja, 25 stycznia 1436.

Papież Eugenjusz IV udziela zupełnego odpuszczenia grzechów Maciejowi biskupowi wileńskiemu.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 346 k. 313 w dziale De plenaria remissione. *Na marginesie obok tekstu:* Cincius An.

Uw. Ob. wyżej suplikę biskupa Macieja w tej sprawie z dnia 18 stycznia r. 1436, Nr 142.

Eugenius etc. venerabili fratri Mathie episcopo Wilnensi salutem etc. Provenit etc. Et insuper etc. Porro etc. Datum Bononie, anno Incarnacionis Dominice millesimo quadringentisimo sexto octavo kal. februarii, anno sexto. An. XIIII de Adria.

145.

Bolonja, 3 lutego 1436.

Jan rektor kościoła parafjalnego w Oszmianie diecezji wileńskiej uprasza papieża (Eugenjusza IV) o absolucję i zwolnienie od nieprawidłowości z powodu śmierci złodzieja, już poprzednio za swoje zbrodnie okaleczonego, którego poddał karze chłosty za włamanie się do kościoła, acz się nie poczuwa winnym jego zgonu; łaski tej papież mu udzielił.

143. [a] incole *w tekście*

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplic. T. 324 k. 135'.

Beatissime Pater. Cum sub regimine rectoris parrochialis ecclesie in Oschmana[1] Wilnensis diocesis nonnulli obnoxii sclavi et servi illiberi esse consueverunt, inter quos quidem dudum extitit fur insignitus, cui propter eius dimerita et maleficia nasus, aures et digiti utriusque pedis abscisi fuerunt, prout pro castigacione maleficiorum inibi circa eorum necem seu mortem fieri consuevit, deinde ipse fur sub regimine devoti vestri Johannis, tunc rectoris eiusdem ecclesie existens prout existit de presenti, non attendens suas mutilaciones ac asperas castigaciones sibi per predecessores dicti Johannis propter malleficia sua, prout inibi moris est, inflictas, ubi preterita mala deplangere deberet, ibi se ad deteriora exhibebat, incipiens rumpere ecclesiarum ostia et subtus parietes fodendo ecclesiam subintravit et inibi nonnulla pro laude Dei et cultu divino deportata surripiendo; quod percipiens dictus Johannes rector, eius dominus, dictum furem detinere fecit, requirendo ab eo huiusmodi sublata ut restitueret, quemadmodum pro parte restituit, diversis incolis instigantibus atque clamantibus, ut dictus fur morti traderetur, prefatus tamen rector attendens, quod in partibus neophitorum seu ad fidem catholicam noviter conversorum non esset consuetudo tales deliquentes morti tradere, sed illos per amputacionem membrorum secundum antiquam eorum consuetudinem castigare, prout ipse fur ut prefertur prius fuerat castigatus; nolens eciam ipse rector propterea irregularitatis maculam incurrere, pro excessibus maleficiorum ac penitencia iussit dictum furem flagellare et virgis cedere secundum morem illius patrie, ne deinceps talia et similia committeret, quod si non fecisset, ac eum penitus incorrectum reliquisset, huic maleficio seu sacrilegio visum fuisset consentire. Qui quidem fur deinde decima die vel circa non detentus nec carceribus mancipatus de dictis correctione, castigacione seu pocius ut creditur ex aliquo alio adiectu vel naturali casu suum clausit diem extremum. Cum autem, Pater Sancte, prefatus Johannes rector in morte dicti furis laici alias quam ut premittitur culpabilis non fuerit, et ex magno devocionis fervore cupiat im omnibus suis ordinibus perpetuo Domino famulari, supplicatur igitur S(anctitas) V(estra) humiliter pro parte dicti Johannis, quatenus ipsum, cum sit optimus predicator et omni die infideles scilicet paganos et Valachos ac Ruthenos ad fidem catholicam reduxit et convertit eis predicando eosque fidem catholicam docendo, ac eciam propter sacerdotum paucitatem in partibus illis, ab huiusmodi homicidii reatu et excessu huiusmodi ac peccatis suis alias absolvi mandare, secumque super irregularitate dicto modo contracta, ita quod in omnibus suis ordinibus ministrare, dictamque ecclesiam, cum inibi paucissimi sint sacerdotes ut prefetur, retinere libere et licite valeat, dignemini misericorditer dispensare omnemque inhabilitatis et infamie maculam quomodolibet contractam benigne abolendo, premissis et aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Cum clausulis necessariis et oportunis.

Concessum ut petitur, in presencia domini nostri pape. Johannes de Mella. Datum Bononie, tercio nonas februarii, anno sexto.

146.

Troki, 15 lutego 1436.

Zygmunt wielki książę litewski kościołowi katedralnemu w Wilnie i jego kapitule nadaje wieś Wojniołgona zwaną Swetglicza *z danią miodową i dan-*

143. [1] *Oszmiana zob. objaśnienie na str. 59 Nr 33.*

nikami we wsiach Boyancze *i* Polyanye, *jeziorem Narocz, łowami między rzeką Narocz a włością Kurzeniec, jazami i przewozem na tejże rzecie z wszystkiemi prawami, które służyły dotąd temuż Wojniołgonowi.*

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin gruby, wyprawiony z jednej tylko strony, 42·8×23·5+5·2, mocno zbrudzony; pismo spłowiałe i blade, nad zakładką na kilka wierszy dość mocno zatarte, tak że kilka wierszy nieczytelnych, w zagięciach parę dziurek od robactwa. — Pieczęci brak, pozostał tylko gruby sznur jedwabny, podwójnie spleciony, wiśniowo-białego koloru. Zginęła ona po r. 1830, gdyż o niej wspomina Katalog tegoż Archiwum z owego roku na str. 18 w dziale przywilejów (N. 3°) pod pozycją 5, w słowach: na pargaminie w autentyku przy zawieszonej pieczęci w wosku wyciśnionej na jedwabnym sznurze z kolorem karmazynowym z białym. — *Inicjał na marginesie na wysokość tekstu wyrysowany w kształcie ryby. — Zapiski: 1) na odwrociu, na złożeniu wierzchniem ślad współczesnego zapisku, z którego pozostał tylko wyraz:* Woynalgouo; *również i późniejsze zapiski są prawie zupełnie starte, widocznym jest tylko u dołu zapisek z w. XVII:* Privilegium super Wojnalgow; *2) na złożeniu spodniem z w. XVIII znacznie zatarte:* Villa Wołniaginie ad Capellam S. Stanislai in Ecclesia Cathedrali Viln. inscripta a Sigismundo Duce Lith. A^{o} 1436; *inne późniejsze zapiski zatarte, z których tylko widać wyraz* Wojnalgonis. *Data inną ręką:* 1436, *nad którą data* 1737 *i zaznaczona różnica lat* 301; *3) na złożeniu wewnętrznem zapisek z poł. w. XVIII ręką ks. Grudzińskiego:* 1436. Privilegium Serenissimi Sigismundi haereditarii MDL^{ae} super villa Woyniałgow dicta olim Woynialgonis nuncupata ecclesiae cathedrali Vilnensi Eiusque VV. Capitulo datum, Incorporando ac perpetuo donando Eam cum omnibus attinentiis intro contentis. Quod habetur in actis Metrices cancellariae Maioris MDL^{ae}. Unde per extractum sub anno 1726 die 29 men: 9 bris est extraditum cum subscriptione Illustrissimi Vicecancellarii MDL. sigilloque Regio MDL^{ae} munitum ad supplicationem VV. Capituli Vilnensis. Extrakt authentyczny nayduie się in archivo VV. Capituli Vilnensis między Przywilejami ułożony i do Regestru ingrossowany. *Niżej tą samą ręką:* Connotatum 1752 in augusto. *W tym zapisku wyraz* haereditarii *jest wypisany tą samą ręką na razurze, w miejsce pierwotnego wyrazu* Regis, *który to wyraz znajduje się w równobrzmiącym regeście tegoż dokumentu, w wcześniejszym nieco rejestrze dokumentów pergaminowych tejże kapituły (zob. o nim przv. nrze 20) na str. 5/6 pod pozycją 10, aż do wyrazów:* ad supplicationem capituli Vilnensis, *poczem następuje:* vide infra suo loco, quod originale est in pargameno latine scriptum; *4) na złożeniu wierzchniem zapisek z końca w. XVIII:* Kaplica S^{o} Stanisława w zamku wileńskim *(przekreślony tą samą ręką); 5) sygnatury: a) na złożeniu spodniem* 1mo *(tak uwydatnione w w. XVIII);* N 10mo; *b) na złożeniu bocznem* N. 27 *czerwonym atramentem niedawną ręką.*

Kop. 1. Lib. I k. IIII—V z nagłówkiem: Privilegium super Sweyglicza Voynolgonis, *z bliskoczesną glossą. — 2. Lib. II str. 177—8 z numeracją na marginesie* N° 45. — *3. Odpis luźny na osobnym arkuszu z w. XVII w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, z nagłówkiem:* Unum ex privilegiis capituli Vilnensis super certam villam prope Magnum Narocz; *u spodu na drugiej stronie:* In libro Reginae Bonae qui inscribitur Regestrum diversorum privilegiorum et literarum Lithuanicalium fol. 23°; *na odwrociu na złożeniu wierzchniem ręką w. XVII:* Copia Przywileiu na Woniałgowo N° 1°, *sygnatura druga poniżej z w. XVIII:* 1mo. — *4. W temże Archiwum w zeszycie o 5 kartach folio z w. XVII p. t.* Privilegia et documenta praestimonii capitularis Woyniałgowo dicti. *Na pierwszem miejscu t. j. na 1 karcie:* Fundatio Woyniałgowo 1436. *Następują tą samą ręką odpisy pięciu dokumentów królewskich i innych z r. 1522—1530, nakoniec własnoręcznie:* Concordat cum originalibus Joannes Andreas Zgierski can. Vilnensis, parochus Słonimensis, venerabilis capituli causarum procurator *z pieczęcią jego wyciśniętą przez*

papier. — 5. Nadto dochował się przekład polski z w. XVIII na luźnym arkuszu z pergaminu łacińskiego Swoyglicza y Narocz.

Uw. Wzmianka o tym dokumencie znajduje się u ks. J. Kurczewskiego, Kościół Zamkowy T. II str. 160, oraz u M. Balińskiego, Historya miasta Wilna T. II str. 26.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Presentis ewi lubrica condicio cunctas hominum acciones in oblivionis | abissum[a] plerumque demergere consuevit, nisi litterarum apicibus et testimonio fidelium fuerint perhennate[b]. Proinde nos Sigis|mundus Dei gracia magnus dux Lithwanie, Russie etc., huius mundi statum perpendentes volentesque temporalia et caduca commu|tare pro eternis, sperantes post vite presentis occasum ad vitam transferri eternam, universis et singulis tam presentibus quam futuris, presencium noticiam habituris, quibus expedit, significamus tenorem per presencium universis[c]: Quod ad laudem et honorem Omnipotentis Dei, Glorioseque Genitricis ipsius[d] necnon omnium Sanctorum et precipue beatorum Stanislai et Ladislai ecclesie nostre Wilnensis patronorum gloriosorum, pro nostra nostrorumque successorum animarum salute ac nostrorum peccaminum remedio salutari, prefate nostre kathedrali ecclesie[e] et capitulo eiusdem villam Woynolgonis[f 1] in fluminibus Swetglicza[g 2] et Norocz[3] cum tributo et tributariis mellis duarum pullarum alias puolustawi[h] in villis scilicet Boyancze[4] ac Polyanye[i 5] et lacu Norocz dicto, de quo ipse fluvius Norocz emanat[j], cum venacionibus inter predictum fluvium Norocz et districtum Kurenecz[6] dictum sitis et obstaculis alias jaszi[k] in predictis fluminibus, simul cum navigio in flumine prefato Norocz ad ipsam villam Swetglicza[7] predictam pertinentibus dedimus, donavimus, contulimus, adiunximus et assignavimus presentibusque damus, donamus, conferimus, assignamus et imperpetuum largimur cum omnibus utilitatibus, censibus, redditibus, introitibus et obvencionibus, agris cultis et incultis, silvis, nemoribus, gaiis, quercetis, rubetis, mericis, borris, pinetis, mellificiis, campis, pratis, pascuis, stagnis, paludibus, lacubus, fluviis, fluminibus, rippis, rivis, piscinis et earum piscaturis, torrentibus et aquarum decursibus, aucupacionibus, molendinis et eorum emolimentis, et breviter cum omnibus et singulis usibus et proventibus, quibuscumque nominibus generalibus et specialibus nominentur aut nominari valeant, pronunc existentibus et in futurum, dante Domino per humanam industriam inveniendis, longe, late et circumferencialiter, prout ipsa villa Woynalgonis et dictorum tributariorum terra in suis limitibus et metis sunt distincte et limitate, cum omni iure et dominio, quemadmodum ipse Woynalgo dictam villam

---

146. [a] abyssum *Lib. II* [b] perennatae *Lib. II* [c] *brak w Lib. II* [d] Virginis *Lib. II* [e] ecclesiae cathedrali *Lib. II* [f] *te dwa wyrazy podkreślone ręką w. XVIII* [g] Sweyglicza *Lib. I i II* [h] *Lib. I, na marginesie obok inną współczesną ręką* hic duo polvstawi [i] Boiancze ac Polance *Lib. II* [j] emanet *Or. i Lib. II* [k] Jazy *Lib. II*

146. [1] *Wojniałgowo, pierwotnie Swetglicza, wieś w pow. święciańskim nad rzekami Swetglicza i Narocz (zob. niżej), dziś należy do gminy pol. Wojstom, położonej 20 km. na płn.-zach. od Wilejki. (Słown. Geogr. T. XIII str. 752).* [2] *Może to dzisiejsza Sniahlica al. Spiahlica, dopływ rzeki Narocz z jez. wiszniewskiego (zob. mapę gen. Chrzanowskiego, karta Wilno). Wedle Słown. Geogr. (T. VI str. 914) dopływ tej nazwy nie istnieje.* [3] *Narocz, rzeka odprowadzająca wody jeziora tejże nazwy na płd. do Wilji.* [4] *Może Bijance koło Żodziszek, niedaleko Wojstomia (na płn.-zach.)* [5] *Nieznana miejscowość, zapewne w okolicy jeziora Narocz.* [6] *Kurzeniec zob. objaśnienie wyżej str. 157 w. 43.* [7] *Jest osada Sniahlica al. Spiahlica nad rzeką tej nazwy na płn.-zach. od Wojstomia, a na płd. od jeziora wiszniewskiego.*

Swetglicza cum dictis tributariis et terra ipsorum tenuit, habuit et possedit, nil penitus[1] iuris et dominii nobis et nostris successoribus in eadem reservan(tes), tenendum, habendum, possidendum et in usus suos beneplacitos, prout ipsis melius, salubrius et consulcius expedire videbitur, convertendum[1]. In cuius rei testimonium et robur perpetue firmitatis optinere sigillo nostro maiori presencia[m] iussimus communiri. Actum et datum in Troky, feria quarta post festum sancti Valentini anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo[n] sexto. Presentibus magnificis et strenuis Dewgerd[o] Wylnensi et Petro alias Lelusch Trocensi palatinis, Petraschio[p] Montigerdowicz[q] terre Lithwanie marschalco, Andruschkone Nyemyerowicz[r], Andruschkone[s] Sakowicz, Olechnone Dowoynowitcz[t] et nobili Nicolao nostro secretario, qui presencia[u] habuit in commissis, aliisque quam pluribus testibus fidedignis.

147.

Rzym, 18 maja 1436.

Prowizja Jakuba kanonika wileńskiego na biskupstwo miednickie po śmierci Mikołaja.

Zapisek w Archiwum Watykańskiem, Obl. et Solut. T. 66 k. 25' (nowa sygn. 49'). Na lewym marginesie tą samą ręką: Mednicze̅n. *Por. Abraham, Sprawozdanie (III) str. 28.*

Uw. Jakub biskup miednicki, bezpośredni następca Mikołaja (Dzierzkowicza), zmarł 8 czerwca r. 1439. (Kod. dypl. Wpol. T. V str. 623 nr 643).

Die veneris XV kl junii pontificatus anno VI[to] ad relationem domini cardinalis Placentinensis provisum fuit ecclesie Medniczensi, vacanti post obitum quondam Nicolai ultimi episcopi extra Romanam Curiam defuncti, de persona domini Jacobi canonici Wilnensis ad ipsam ecclesiam promoti.

148.

Ciecierzyn, 1 lipca 1436.

Konrad alias Kuczuk dziedzic na Żyrmunach nadaje kościołowi franciszkańskiemu NMP. w Wilnie miarę miodu ze wsi swojej Dokudów oraz dziesięć miar żyta.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wil. Dokument pergaminowy, gruby, w trzech miejscach przez myszy nadgryziony, 32×19·5+3·5 cm. — Inicjał na całą wysokość tekstu. — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć, wyciśnięta w czarnym wosku, średn. 23 mm.; wyobraża ona w polu Topór żeleźcem w prawo; w otoku napis ruski nieczytelny. — Zapiski in dorso: 1) na złożeniu wierzchniem: 1436. Pro mensura mellis et decem vasis siliginis ex parte domini Cunradi de Szirmvni *(współczesny); 2) poniżej:* ten Dokudow za Lidą mil dwie Xże Pan Hetman trzyma *(w. XVII); 3) tamże:* Dominus Conradus de Szyrmuni legat

146. [1]—[1] *w Or. zatarte z wyjątkiem niektórych wyrazów;* nihil proprietatis *Lib. I1* [m] *brak w Lib. II* [n] trigesimo *Lib. II* [o] Demgerd *Lib. II* [p] *brak w Lib. I* [q] Montugierdowicz *Lib. II* [r] Andruskone Niemierowicz *Lib. II* [s] Andruskone *Lib. II* [t] Dowoynowicz *Lib. II* [u] quia praesentiam *Lib. II*

mensuram mellis dictam vszatek in Dokudow millessimo quadringentesimo tricesimo sexto *(w. XVII); 4) tamże* A. 72 *(w. XVI); 5) na złożeniu spodniem z w. XVIII:* N⁰ 2 *(przekreślone).* Legatio pro una mensura mellis ex villa Dokudow et pro decem vasis siliginis ex Ostrow a domino Conrado de Szyrmin. A⁰ Dni 1436 Jun. 24; *6) sygnatury innemi rękami z w. XVIII:* N⁰ 40mo Sub litera MM.; *obok* Oddział 5 (*popr. z* 4). Fascykuł 1. Numer 1.

Kop. Niezdarna tego dokumentu kopja z zapiskiem wszakże »do poprawienia« z pocz. w. XIX dochowała się na kartce dołączonej do dokumentu z tą samą sygnaturą co wyżej (Oddział 5 *i t. d.*)

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei[a] memoriam. Sane et sine omni esitacione tunc credo ab Omni|potenti Deo eternam et incomutabilem consequi retribucionem, cum pro cultu divino et sacris edibus de bonis a Domino Deo | michi in hac vita collatis dextram porrexero adiutricem. Proinde nos Cunradus alias Kuczuc[b] heres | de Szyrmuni[1], volentes cultum divinum augmentare, dotavimus et dedimus ad ecclesiam Beate Virginis monasterii sancti Francisci in Wilna unam mensuram mellis wlgariter dictam szathec in villa nostra Dokudow[2] eiusdem wille mensure et decem wasa siliginis (de) Ostrow[3] perpetuis temporibus duraturum. Presentibus religiosis et discretis viris videlicet fratre Stanislao confessore nostro ordinis sancti Francisci et Paulus alias Tȍlczus et Agapita, Mathia Polono et notario ipsius Philimono et aliis quam plurimis fidedignis viris in veritate probatis. Actum et datum in Teterin[4], in octava sancti Johannis Baptiste sub anno Domini M⁰CCCC⁰XXX⁰. VI⁰.

149.

Wilno, 9 kwietnia 1437.

Stanisław alias Dowgiało chorąży wileński nadaje kościołowi katedralnemu w Wilnie ziemię swoją zwaną Nowiny »na dziesięć beczek«.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. I k. VIII'—IX z nagłówkiem: Privilegium Stanislai *(nad tem dopisane ręką późniejszą* Dowgalo) vexiferi *(sic)* Vilnensis super terram decem tunnarum alias Beczki. — *2. Lib. III str. 111 nr 72.*

Uw. Tekst aktu odtworzono tu zasadniczo na podstawie Kop. 2, której przekaz, aczkolwiek zmodernizowany, jest lepszy niż w Kop. 1.

---

148. [a] regi *Or.* [b] *tu następuje błędnie napisany ale nieprzekreślony wyraz* hederes

148. [1] *Żyrmuny, miasteczko w pow. lidzkim, 2 mile na pln. od Lidy przy drodze do Wilna, dziedzictwo rodziny Butryma, który przyjął w Horodle herb Topór. Może Konrad al. Kuczuk jest synem Aleksandra Montowta h. Topór, starosty solecznickiego i ejkszyskiego. Michał Montowtowicz, zapewne brat Konrada, miał jakiś dział w Żyrmunach Butrymowych, do których w r. 1497 rościł sobie prawo bliższości Wojciech Kuczukowicz (Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich, Rocznik Heraldyczny T. V [1926] str. 48/9).* [2] *Dokudowo, miasteczko w pow. lidzkim, poniżej ujścia Dzitwy do Niemna.* [3] *Zapewne to nazwa osady niewiadomego położenia, może Ostrownia na lewym brzegu Niemna dwie mile na południe od Dokudowa.* [4] *Teteryn al. Ciecierzyn nad Druczą w pow. mohylowskim, 43 klm. na pln.-zach. od Mohylowa.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Sane tunc et sine omni dubio[a] credo ab Omnipotente Deo eternam et[b] incommutabilem consequi mercedem, et mee[c] meorumque predecessorum et successorum saluti consulere animarum, cum pro cultu divino et sacris edibus de bonis a Domino Deo mihi in hac luce collatis manus extendero adiutrices: proinde ego Stanislaus alias Dowgalo[d] vexillifer[e] Vilnensis ad laudem et honorem Omnipotentis Dei et sanctorum Stanislai martyris et pontificis Ladislaique[f] confessoris ecclesie cathedrali Vilnensi, que dictorum sanctorum est insignita nominibus, et ipsius ecclesie canonicis pro tempore existentibus terram meam camporum meorum Nowiny[1] vocatorum ad decem tunnas alias beczki do, confero, approprio, attribuo et irrevocabiliter ac perpetuo[g] inscribo. Harum quibus sigillum meum est subappensum testimonio litterarum. Actum et datum Vilne, feria tercia proxima post dominicam »Quasimodo etc.« anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo septimo. Presentibus reverendissimo in Christo patre domino Mathia episcopo Vilnensi, discretisque[h] et nobilibus dominis magistro Joanne plebano Cownensi[i], commendario de Szyrmvny[j], magistro Stanislao de Ponary, Petro Kensgalowicz[k], Conrado Gudigirdowycz[l] et aliis quam pluribus[m] fidedignis.

150.

B. m., 24 czerwca 1437.

Dowgiał Girdowicz z małżonką swą Oluszką dają kościołowi franciszkańskiemu NMP. w Wilnie na Piaskach jako jałmużnę 10 miar żyta ze wsi swej Scarini, *położonej nad jeziorem* Worno.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin gruby, rdzą w paru miejscach splamiony, zresztą dobrze zachowany, 37·3×12·5+4 cm. — Inicjał na całą wysokość tekstu. Pismo przypomina rękę dokumentu Konrada al. Kuczuka z Żyrmun z 1 lipca r. 1436 (zob. wyżej Nr 148). — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć, wyciśnięta w czarnym wosku, okrągła, średn. 20 mm., wyobrażająca w polu pieczęci herb Zadora (Płomieńczyk); napis w otoku łaciński, lecz niewyraźny i nieczytelny. — Zapiski in dorso: 1) na złożeniu wewnętrznem zwykły zapisek współczesny: Litere super X vasa siliginis in Starini, *pod tem późniejsza ręka dodała:* Scaryny circa lacum Worno *(dwa wyrazy nieczytelne)* Dowgal; *2) na złożeniu wierzchniem:* Dominus Dowgal Girdowicz legat decem vasa siliginis in villa circa lacum Vornie seu in Sczeriny MCCCCXXXVIII *(sic, ręką w. XVIII); 3) tamże:* A. 74 *(przekreślone)* A. 1437 *(w. XVI); 4) na złożeniu spodniem z w. XVIII:* N° 3 *(przekreślone)* Legatio pro decem vasis circa lacum vulgariter dictum Wozno alias in Starini a domino Dowgał Girdowicz anno Domini 1437, *innemi rękami sygnatury franciszkańskie:* N° 67mo Sub litera N. N.; *5) z w. XIX:* Oddział 5 *(poprawione z* 4) Fascykuł 1. Numer 2. *(poprawione z* 1).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Sane et sine omni esitacione tunc credo ab Omnipotenti eternam | et incontempnabilem consequi retribucio-

149. [a] *Lib. I rozpoczyna* Sane omni dubio [b] ac *Lib. I* [c] meo *mylnie Lib. III* [d] Dowgiało *Lib. III* [e] vexifer *Lib. I* [f] Vladislaique *Lib. III* [g] et perpetue *Lib. I* [h] discretis *Lib. I* [i] Caunensi *Lib. III* [j] Szyrmuny *Lib. III* [k] Kreuschalowycz *Lib. I;* Kensgałowicz *Lib. III* [l] Sudigirdowicz *Lib. III* [m] plurimis *Lib. I*

149. [1] *Osad tej nazwy wymienia Słownik Geograficzny (T. VII 239 i XV 390) kilkanaście. Niewiadomo wobec tego, o której z nich jest mowa w niniejszym dokumencie.*

nem, cum pro cultu divino et sacris edibus de bonis a Domino Deo nobis in hac vita collatis | dexteram adiutricem porrexero et eciam alias dicit(ur): in cunctarum rerum periit memoria factorum, nisi veridicis testibus, con|sangwineorum maturo prehabito[a] consilio, fuerint roborati. Nos igitur Dowgal Gyrdowicz una cum conturali[b] nostra domina Oluszkca sane deliberate mentis dedimus et damus elemosinam ad ecclesiam Beate Virginis pro sustentacione Fratrum Minorum in eodem monasterio commorancium[c] in conventu Wilnensi in Arena, videlicet decem vasa siliginis in villa nostra sedenti circa lacum wlgariter dictum Worno[1] alias in Scarini[2] perpetuis temporibus duraturum. In huius rei testimonium sigillum nostrum est appensum. Presentibus nobilibus et strenuis militibus domino Michaele Downuszowicz de Szviro, domino Szastoltone de Geydrothy, Juskone filio Taliathonis, Nicolao Polono alias Glodonis et quam pluribus fidedignis. Datum in die sancti Johannis Baptiste sub anno Nativitatis Domini millesimo quadricentessimo tricessimo septimo.

151.

Słonim, 9 lipca 1437.

Michał książę litewski, syn Zygmunta (Kiejstutowicza) wielkiego księcia Litwy, funduje i uposaża kościół parafjalny we wsi swej Chołchło pod wezwaniem NPM., św. Stanisława i WWŚŚ., nadając temuż kościołowi i jego plebanowi Pawłowi, kapelanowi swemu nadwornemu na plebanję tę prezentowanemu, dziesięciny zbożowe w tejże wsi, wolną karczmę i sześciu danników miodu i czynszowników, nadto ziemię Hrycz z wszystkiemi przynależytościami.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 59—59'; na marginesie ręką współczesną N⁰ 39 *oraz* Lectum — *2. Lib. Magn. k. 11'—12 (z datą 1431) w transumpcie króla Zygmunta III wydanym w Warszawie 29 kwietnia r. 1600. — 3. Czart. k. 17 w transumpcie j. w.*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. T. I str. 48 (z mylną datą 1431); *rok błędny założenia* 1473 *zam.* 1437 *podaje ks. J. Kurczewski w Biskupstwie Wileńskiem str. 216.*

Uw. Dokument niniejszy budzi pewne wątpliwości z powodu nazwisk trzech ostatnich świadków, które brzmią, jak na owe czasy, dość niezwykle, oraz nazwisk niektórych poddanych, również dziwacznie brzmiących, które wszakże w odpisach mogły być przekręcone. Dnia 3 lipca tegoż roku wystawił książę Michał dokument w Brańsku (podlaskim), mógł więc 9 lipca być w Słonimiu (Inventarium privilegiorum ed. Rykaczewski str. 358/9; por. też A. Kopystiański, Książę Michał Zygmuntowicz, Kwartalnik Historyczny T. XX [1906] str. 98).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Michael Dei gratia dux Lituaniae, natus serenissimi principis domini et domini Sigismundi Dei gratia ducis

150. [a] prehabitu *Or.* [b] *tak w Or.* [c] comemorancium *Or.*

150. [1] *Zapewne Wornie, jezioro w Święciańskiem, około 26 klm. na płn. od Święcian (Słown. Geogr. T. XIII str. 941).* [2] *Miejscowość nieznana.*

magni ducatus[a] Lituaniae, Samogitiae et Russiae[b] terrarum etc., notum facimus quibus expedit universis: Quomodo zelo devotionis accensi et diem extremi divini iudicii volentes praevenire operibus pietatis thesaurosque caelestes, quos nec[c] fures effodiunt nec tinea demolitur, in humanis existentes nobis cupien(tes) comparare, ut tempore suo pro terrenis caelestia, pro caducis stabilia et pro temporalibus aeterna capiamus, ecclesiam parochialem in villa nostra Chołchło[1] ad laudem Omnipotentis Dei et memoriam Virginis Mariae et S. Stanislai martyris cum omnibus Sanctis pro salute nostra et nostrorum praedecessorum ereximus. Quam quidem ecclesiam discreto domino Paulo capellano curiae nostrae iure patronatus conferimus, dotantes possessionibus infrascriptis. Damus igitur et assignamus et incorporamus irrevocabili donatione perpetue et in aevum praedictae ecclesiae et ipsi domino Paulo et suis successoribus legitimis saltim[d] plebanis pro tempore existentibus legitime intrantibus in primis decimas[e] in dicta villa cuiuslibet[f] grani in campis et in[g] hortis seminati; tabernam liberam et sex homines: Rudak, Jakowecz[h], Philipowicz[i], qui debent solvere quatuor tunnas[j] mellis et quatuor mensuras videlicet p u d y cum triginta[k] grossis, Budwił[l], Philipecz[m], Lewonteiecz[n], Schidorzecz[o], Hołubczyc[p] cum eorum posteris et bonis mobilibus et immobilibus; terram vero dictam Hrycz[q] [2] cum omnibus iuribus[r], redditibus, fructibus et cum spectantibus[s] et pertinentibus[s] usibus, sicut praedicta terra ab antiquo possessa est, cum aquis, fluctibus, paludibus, stagnis, vallis et eorum decursibus, cum areis[t], allodiis, agris, pratis, pascuis, silvis, rubetis, quercetis, borris, mellificiis et omnibus aliis pertinentiis, quibuscunque nominibus censentur, tam longe et late, prout limites huius terrae ab antiquo se extendebant; haec omnia et singula cum omni iure et dominio, nihil iuris et dominii pro nobis et nostris successoribus nil[u] penitus[u] reservantes. Itaque[v] praedictus dominus Paulus et sui successores plebani pro salute nostra et nostrorum praedecessorum et successorum exorare habebit et tenebuntur[w], dictumque dominum Paulum suae paternitati[x] reverendae praesentamus, supplicantes, quatenus ipsum dignetur[y] ad ipsam[z] ecclesiam investire et confirmare, curam spiritualium et temporalium committendo. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Actum et datum in Słonim, feria tertia in octava Visitationis Mariae anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo[aa] septimo[bb]. Praesentibus strenuis nobilibusque dominis Dolgerdo capitaneo Vilnensi, Vaskone, Paulo Paczkowski, Vito Radczynski, Nicolao Vitanski et aliis quam pluribus.

151. [a] *brak w Lib. M.* [b] Prussiae *Czart.* [c] ne *Czart.* [d] saltem *Czart. i Lib. M.* [e] decimam *Czart.* [f] cuiuscunque *Czart.*; cuiu:que *Lib. M.* [g] *brak w Czart. i Lib. M.* [h] Jakowicz *Czart. i Lib. M.* [i] Philipkowicz *Czart.* [j] *Lib. VI poprawia na* the(o)nas; tonas *Czart. i Lib. M.* [k] viginti *Czart. i Lib. M.* [l] Budwil *Czart. i Lib. M.* [m] Philipecz *Czart.*; Philipec *Lib. M.* [n] Lewonteiec *Czart. i Lib. M.* [o] Schidorzec *Czart. i Lib. M.* [p] Hołubczyk *Czart. i Lib. M.* [q] Hryc *Czart. i Lib. M.* [r] nostribus *Czart. i Lib. M.* [s—s] spectantiis et pertinentiis *Lib. VI* [t] horeis *Lib. VI* [u—u] penitus nihil *Czart. i Lib. M.* [v] Ita quod *Czart. i Lib. M.* [w] tenebitur *poprawia na* tenebuntur *Lib. VI;* tenebitur *Czart. i Lib. M.* [x] Vestrae Paternitati *Lib. VI, poczem dopisane ręką poprawiacza* reverende pater [y] *Lib. VI poprawia na* dignetur; dignemini *Czart. i Lib. M.* [z] *Lib. VI tąż ręką poprawione na* dictam; dictam *Czart. i Lib. M.* [aa] *Lib. VI poprawia na* trecesimo; trecesimo *Czart. i Lib. M.* [bb] primo *Czart. i Lib. M.*

151. [1] *Chołchło, wieś (nazywana niekiedy miasteczkiem) w pow. wilejskim, 38 klm. na płd. od Wilejki.* [2] *Miejscowość nieznana.*

152.

Połonka, 3 listopada 1437.

Piotr Raczko Stroczewicz dziedzic Połonki, za zgodą wielkiego księcia Zygmunta założony przez siebie kościół w Połonce pod wezwaniem Nawiedzenia NMP., apostołów Piotra i Pawła oraz św. Jerzego, uposaża dziesięcinami, danią miodową i jednym kmieciem, plebanowi zaś daje »płótno lunskie«, pole rolne z dąbrową i łąkami, ponadto karczmę, prawo mlewa w swoim młynie i prawo rybołostwa.

Or. *brak.*

Kop. *1. Kopja z pocz. w. XVI, spisana na odwrotnej stronie wielkiego dokumentu kościoła w Połonce, w górnem złożeniu z lewej strony (zob. niżej pod r. 1502). — 2. Lib. VI k. 309 (odpis z* ***Kop.*** *1). — 3. Czart. k. 51'—52. — 4. Lib. Magn. k. 309.*

Reg. *Wzmiankuje ten dokument ks. W. Przyałgowski, Żywoty bisk. wil. T. I str. 79, jako dla Połoneczki.*

Uw. *Dokument niniejszy na ogół nie budzi większych podejrzeń; jedynie zbyt szczegółowe określenie uposażenia wskazuje prawdopodobieństwo interpolacyj przy sporządzeniu kopji w pocz. w. XVI, jednak wydzielenie tychże jest niemożliwem.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum nihil sit cercius morte et incercius hora mortis, in qua unicuique iuxta opera sua retribuetur, proinde ego Petrus Raczko[a] Szthroczevyczb[b] heres de Polonka[c] dictam[d] horam mortis pietatis operibus cupiens prevenire, volensque[e] temporalia et caduca pro eternis co(m)mutari[f], publice tam coram presentibus quam futuris recognosco, quod ad laudem Omnipotentis Dei, eiusque Gloriose Matris semperque Virginis Mariae Visitationis ac beatorum apostolorum Petri et Pauli, martirisque[g] gloriosi beati Georgii pro animarum genitorum meorum saluteque[h] mee ob spem retribucionis sempiterne[i] ecclesiam parochialem in dicta villa Polonka[1] mea ex consensu serenissimi principis et domini Sigismundi Dei gracia magni ducis Lithphanie[j], Russie etc. erexi, construxi, fundavi dotavique his infrascriptis: Primo tres decimas villarum mearum post araturas meas[k], videlicet unam in prefata villa mea Polonka de omni grano et eciam de ortis[l] in Szulathycze[m] eciam de omni grano excepta avena[n], eciam in Czczyernyechovo[o] eciam de omni grano excepta eciam avena; item de melle unam pullam dictam c z o t h y r y[p] p y a d n a, duas to(n)nas continentem[q], apud homines dictos Szyemyonovyczy[r]; item in eadem villa mea in Polonka unum kmethonem dictum Moyszey[s] cum suis successoribus, cum campis, agris et[t] pratis et omnibus aliis, que ante possidebat; item plebano eiusdem ecclesie pannum

152. [a] *w tekście pisarz pierwotnie napisał* Racz, *poczem nadpisał* ko [b] Stroczewicz *Lib. VI* [c] Polonka *i* Połonka *Lib. VI* [d] dicta *Lib. VI* [e] *w Kop. 1* pro temporalia, *tak i w kopjarzach* [f] commutare *Lib. VI* [g] martyrisque *Lib. VI* [h] *Lib. VI pierwotne* salutesque *poprawia na* salute quam [i] aeterne *Lib. VI* [j] Lituaniae *Lib. VI* [k] *Lib. VI pierwotne* araturam meam *poprawia na* araturas meas [l] *te 3 wyrazy w Kop. 1 w miejscu próżnem, wypisane inną ręką bliskoczesną;* hortis *Lib. VI* [m] *Lib. VI pierwotne* Szulatice *poprawia na* Szulatycze [n] *w Lib. VI ręką korektora dodane* et [o] Czernichowo *Lib. VI; Lib. VI dopisuje w tych miejscach* etiam *ręką korektora* [p] czotyry *poprawia* *s* czotery *Lib. VI* [q] continentes *Lib. VI* [r] Siemionowiczy *Lib. VI* [s] Moysiey *Lib. VI* [t] *brak w Lib. VI*

152. [1] *Polonka, dziś Połoneczka, miasteczko nad rzeką Dźwieją, lewym dopływem Uszy, w pow. nowogrodzkim ok. 60 km. na płd. od Nowogródka (Słow. Geogr. T. VIII str. 725).*

Lunensem alias Lunszkye[u] ad tunicam quolibet anno; item eciam et[v] campum pro aratura eiusdem plebani in fine pontis eundo ab e(c)clesia versus occidentem ad quadraginta mensuras seminis dictas alias dzyacla[w] et mericam cum pratis adiacentibus eidem campo pro quinque cumulis wlgariter sthogy[x] iam de pratis paratis et totidem non de paratis; item eciam tabernam perpetuam, sic quod[y] alia taberna in dicta villa mea Polonka non potest esse alia taberna preter ecclesiasticam neque ulla propinacio pro pecunia; item eciam in molendino meo molare[z] plebano huius ecclesie omnia sine mensura ulla; item eciam et pisces prandere in eodem fluvio, stagno penes eandem ecclesiam feria quarta, sexta et sabbatto et in omnibus vigilliis apostolorum atque Beate Virginis Marie, ut sit illi libere cum rethe tantum, videlicet szwatha alias et cum kryhą[aa]. Hec omnia do et attribuo ac irrevocabiliter inscribo dicte ecclesie et eius rectori pro tempore existenti cum omni iure et dominio, nihil iuris et dominii pro me et successoribus meis penitus in posterum reservando. In cuius rei testimonium sigillum meum est subappensum. Actum et datum in dicta villa mea Polonka, die dominico proximo post festum Omnium Sanctorum anno Domini millesimo Q⁰XXXVII⁰[bb]. Presentibus Rmo in Christo patre domino Mathia Dei gracia episcopo Villnensi et[cc] discretis et honorabilibus[cc] Nicolao canonico de Vilną[cc], Andrea plebano de Vilną[cc], plebanis protunc ex(iste)ntibus in Kleczko et in Novogrodek etc.

153.

Soleczniki, 1 sierpnia 1439.

Jerzy i Stanisław synowie Radziwiłła, franciszkanom u NMP. w Wilnie na Piaskach zapisują dziesięcinę z żyta, pszenicy i gryki ze dworu swego Pomusze *z obowiązkiem odprawiania co wtorek mszy żałobnej śpiewanej, we czwartek cichej za żywych a po śmierci wypominek.*

Or. Archiwum Kap. Kat. Wil. Dokument pięknie zachowany, pergamin średniej grubości, biały, 31·8 × 17·3 + 5·6. — Inicjał do połowy tekstu. Pismo to samo co w dokumentach z 21 października 1440 oraz 19 lipca 1441 (zob. niżej pod temiż datami). — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć w ciemnozielonym wyciśnięta wosku, średn. 22 mm., wyobrażająca w tarczy herb Sulimę; w otoku napis nieczytelny. — Zapiski in dorso: 1) na złożeniu wewnętrznem współczesną ręką: In Pomoszche decima et annona ex parte Stanislai Radvilonis; *2) tamże inną późniejszą ręką:* datum in conventu nostro Solecznicensi 1439; *3) na złożeniu wierzchniem ręką w. XVI:* decima in Musniki A. 75; *4) na złożeniu wewnętrznem z w. XVII:* Decimae de curia Pomosci domini Georgii et Stanislai Radziwił 1439; *5) na złożeniu spodniem z w. XVIII:* N⁰ 4 *(przekr.).* Legatio pro decima silliginis et annonae de curia Pomosche ad pręsens Musniki a dominis Georgio et Stanislao filiis domini Raddivillonis anno Domini 1439 *(inną ręką:)* N⁰ 41mo; *niżej późniejszą ręką z w. XVIII:* Sub litera MM; *6) z w. XIX:* Oddział 5 *(przerob. z 4)*, Fas. 1, N⁰ 3.

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli presencium noticiam habituri, quod nos dominus Georgius | et Stanislaus filii domini Radwylonis felicis recordacionis

---

152. [u] Lunskie *Lib. VI* [v] *brak w Lib. VI* [w] dziakla *Lib. VI* [x] stogi *Lib. VI* [y] *Lib. VI poprawia z* que [z] *Lib. VI poprawia z* molare *na* molere [aa] *Lib. VI* szwatą krichą *poprawia na* krychą; szwatą krychą *Lib. M.* [bb] *Lib. VI słowami* quadringentesimo *poprawia z* quingentesimo [cc] *brak w Lib. VI*

cum uxoribus et liberis nostris ad honorem Dei Om|nipotentis et Virginis Gloriose Marie nostramque ac carorum nostrorum tam vivorum quam defunctorum ob salutem | mera et spontanea voluntate ac matura deliberacione duximus decimam dare siliginis et annone et precipue g r y c k i de curia nostra Pomoszche [1] singulis annis temporibus eviternis Fratribus Minoribus in conventu Wilnensi apud Sanctam Mariam in Arena commorantibus tam presentibus quam futuris; cupientes, quod fratres predicti conventus teneantur feria secunda missam pro defunctis decantare et feria quinta missam pro salute vivorum legere singulis septimanis eciam temporibus eviternis et nos in suis oracionibus recommendatos habeant; post obitum vero nostrum animas nostras suis libris asscribent et pro ipsis Altissimum iugiter exorent. Si quis autem post decessum nostrum predicta ausu temerario vel nefando violare presumpserit vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat coram altissimo iudice de iniuria nobis illata responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum in conventu [2] Soleczninensi, ipso die Ad vincula sancti Petri apostoli anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo nono. Presentibus nobilibus strenuisque viris domino Muntrim videlicet cum filio suo Bogdan et domino Sowigal cum filio Narcone et domino Michaele Ghedroczki et Clemente cum filio suo Juszkone et aliis quam pluribus fidedignis in premissis constitutis.

154.

Bazyleja, 21 sierpnia 1439.

Sobór powszechny w Bazylei na prośbę Macieja biskupa wileńskiego udziela mu przywileju spowiedniczego (wyboru spowiednika) na godzinę śmierci, z obowiązkiem poszczenia przez rok od otrzymania bulli w piątki pod określonemi warunkami.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, 55·5 × 27 + 8·5, dobrze zachowany, pismo wyraźne i czytelne, w jednem tylko miejscu na prawem zagięciu rdzawą plamą zalane. — Na prawym marginesie obok tekstu znak w kształcie długiego ſ z ozdobami w kształcie punktów i przecinków. — Po pieczęci pozostał tylko ślad w dwóch dziurkach, przez które niegdyś sznur był przewleczony. — Zapiski kancelaryjne: 1) na zakładce z prawej strony: pro rescribendario x x x, *poniżej ręką pisarza* C. Kuenlin; *2) pod zakładką z lewej strony:* Sep(tember) ≡ x x x A. de Pamgaliis, *niżej inną ręką:* R. Malherbe; *3) na odwrociu na złożeniu głównem:* R(egestrata); *wewnątrz tej litery:* N. Holrat (H *niepewne)* Slausanen. — *Zapiski archiwalne in dorso: 1) na złożeniu wierzchniem zapisek współczesny, podający regest bulli pismem zupełnie wyblakłem (w czterech wierszach); 2) powyżej ręką w. XVII, później uwydatniany i poprawiany:* Bulla universalis concilii Basiliensis de anno Dni 1439, apostolica sede vacante, in qua praefatum concilium indulget illustrissimo Matthiae episcopo Vilnensi, ut confessarius, quem sibi duxerit eligendum *(drugą ręką słusznie poprawione:* quem vult absolverit, indulgentiam) omnium peccatorum suorum, de quibus corde contritus et integre confessus fuerit, semel in vita et semel in agone ipso mortis remissionem concedere valeat. Ita tamen, ut per annum integrum quamprimum poterit una die singulis septimanis legitimo impedimento

---

153. [1] *Pomusze, wieś w pow. wileńskim gm. Muśniki nad rzeką Musą, niedaleko jej ujścia do Wilji.* [2] *Istnienie konwentu franciszkańskiego w Solecznikach jest w tym czasie nieznane, więc chyba tu* conventus *oznacza jakiś zjazd.*

non obstante ieiunet; *3) na złożeniu spodniem z w. XVIII:* Indultum Matthie episcopo; *4) na złożeniu wierzchniem z w. XVIII:* Indult Mathiaszowi biskupowi z synodu Bazilienskiego universalnego remissionis peccatorum plenarie semel in anno ipsi soli; *5) Sygnatury z w. XVIII:* N° 2 *i* N° 17. — *Na stronie głównej, na lewym marginesie obok inicjału ręką ks. M. Herburta* Inscr(iptum) M. H.

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 46 (z mylną datą dzienną 12 września).

Uw. W wizycie ks. J. Bowkiewicza z r. 1828 wymieniona jest jako znajdująca się w fascykule 5-tym bulla z r. 1439 Eugenjusza papieża Maciejowi (w tekście błędnie Mateuszowi) biskupowi wileńskiemu o procesjach (mylnie zam. o indulgencjach); zob. Opisanije rukop. otd. Wil. Publ. Bibl. Wyp. I str. 19 szp. 2.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam representans, | venerabili Mathie episcopo Willnensi salutem et Omnipotentis Dei benedictionem. Provenit ex tue devocionis affectu, quo nos et universalem Ecclesiam revereris, ut peticiones tuas | illas presertim, que anime tue salutem respiciunt, ad exaudicionis graciam admittamus. Hinc est, quod nos tuis supplicacionibus inclinati, ut confessor tuus, quem | duxeris eligendum, omnium peccatorum tuorum, de quibus corde contritus et ore confessus fueris, semel in vita et semel in mortis articulo plenam remissionem tibi in sinceritate fidei, unitate sancte universalis et Romane Ecclesie ac obediencia et devocione nostra et alterius generalis concilii pro tempore legitime congregati ac Romanorum pontificum canonice intrancium persistenti, auctoritate eiusdem universalis Ecclesie concedere valeat devocioni tue tenore presencium indulgemus; sic tamen, quod idem confessor de hiis, de quibus fuerit alteri satisfactio impendenda, eam tibi per te, si supervixeris vel per alios, si tunc forte transieris, faciendam iniungat, quam tu vel illi facere teneamini, ut prefertur. Et ne, quod absit, propter huiusmodi graciam reddaris proclivior ad illicita imposterum committenda volumus, quod si ex confidencia remissionis huiusmodi aliqua forte committeres, quoad illa predicta tibi remissio nullatenus suffragetur. Quodque per annum a tempore, quo presens nostra concessio ad tuam noticiam pervenerit, computandum singulis sextis feriis impedimento legitimo cessante ieiunes; quod si predictis feriis ex precepto Ecclesie, iniuncta penitencia, regulari observancia, voto vel alias ieiunare tenearis, una alia die singularum septimanarum eiusdem anni, qua ad ieiunandum, ut praemittitur, non sis astrictus, ieiunes; et si in dicto anno vel aliqua eius parte esses legitime impeditus, anno sequenti vel alias quamprimum poteris modo simili supplere huiusmodi ieiunium tenearis, alioquin huiusmodi nostra presens concessio nullius sit roboris vel momenti. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis et voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei et universalis Ecclesie se noverit incursurum. Datum Basilee, XII kalendas septembris anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo nono, apostolica Sede vacante.

155.

Bazyleja, 7 września 1439.

Sobór powszechny w Bazylei Zygmuntowi wielkiemu księciu Litwy i Rusi na jego prośby pozwala: a) wybrać sobie odpowiedniego spowiednika z możnością zamiany ślubu pielgrzymki i postu na inne pobożne uczynki z wyjątkiem

zastrzeżonych Stolicy apostolskiej; b) słuchać mszy o świcie i nawet godzinę po południu, z zastrzeżeniem rzadkiego korzystania z tego przywileju; c) rzeczy zabrane, jeśli nie może dojść ich właścicieli, obrócić na służbę bożą i pobożne uczynki.

Or. Archiwum XX. Radziwiłłów w Nieświeżu, obecnie w Warszawie, dok. nr 162 (dawn. 42). Pergamin biały, dość dobrze zachowany, pismo trochę zatarte, nacieki z wilgoci u dołu, na prawym marginesie parę dziurek od robactwa, 52×20·1+2·3. — Na niciach iedwabnych różowo-żółtej barwy wyciśnięta w ołowiu wisi znana pieczęć soborowa dość dobrze zachowana (por. Urkunden u. Siegel hgb. v. G. Seeliger, H. IV: Philippi F., Siegel, Tab. VIII nr 19). — Na zakladce z prawej strony zapisek kancelaryjny: C. Kuenlin, *niżej na prawo* pone sericum C. arelaten.; *na lewym brzegu zakładki inną ręką:* N. Voluit. Y. Tanguidi; *pod zakładką:* $\frac{\overline{\overline{\overline{I}}}}{X}$ X. — *Na odwrociu zapiski archiwalne: 1) na złożeniu środkowem duże* R(egestrata), *w które wpisano wyraz* Slauzanen; *niżej 2) ręką w. XVIII:* Consensus a synodo universali Basiliensi datus Sigismundo duci Litvanie etc. eligendi pro arbitrio confessarium. Datum Basileae anno 1439; *niżej 3) sygnatura:* Litera A. Szuflada 3. Sztuka 5.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam representans, | dilecto Ecclesie filio nobili viro Sigismundo duci magno Lithwanie et Russie, salutem et Omnipotentis Dei benedictionem. Benigno sunt illa Tibi concedenda favore, per que, sicut pie | desiderare videris, consciencie pacem et salutem anime Deo propicio consequi valeas et spiritualis salutis Tibi proveniat augmentum. Hinc est, quod nos Tuis devotis | supplicacionibus inclinati, ut aliquem ydoneum et discretum presbiterum in Tuum possis eligere confessorem, qui, quociens Tibi fuerit oportunum, confessione Tua diligenter audita pro commissis Tibi debitam absolucionem impendere, ac penitenciam salutarem iniungere, vota vero peregrinacionis et abstinencie, que emisisti et commode observare non potes, in alia pietatis opera commutare valeas, nisi forsan talia fuerint, propter que Sedes apostolica sit merito consulenda; quodque missam, antequam illucescat dies, circa tamen diurnam lucem et eciam per horam post meridiem, cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, liceat Tibi per proprium vel alium sacerdotem ydoneum facere celebrari, ita quod nec id Tibi nec sacerdoti taliter celebrandi ad culpam valeat imputari; quod eciam per Te male ablata sive extorta, dummodo noticiam illorum, quibus esset satisfactio impendenda, habere non possis, ad divinum cultum et in alia similia pietatis opera iuxta eiusdem confessoris consilium convertere valeas, Devocioni Tue auctoritate universalis Ecclesie tenore presencium de speciali gracia indulgemus, proviso quod parce huiusmodi concessione eciam ante diem utaris, quia cum in altaris officio ymmoletur Dominus noster Dei filius Jhesus Christus, qui candor est lucis eterne, congruit hoc non noctis tempore fieri sed in luce. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei et universalis Ecclesie se noverit incursurum. Datum Basilee, VII idus septembris anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo nono, apostolica Sede vacante.

156.

Bazyleja, 17 września 1439.

Sobór powszechny w Bazylei ogłasza jako dogmat wiary naukę o Niepokalanem Poczęciu NMP. i nakazuje święcić w całym Kościele uroczystość tegoż

Poczęcia dnia 8 grudnia, z nadaniem wszystkim spowiadającym się i pokutującym wiernym odpustu 100 dni za wysłuchanie sumy i za obecność na pierwszych lub drugich nieszporach, 50 zaś dni za obecność na kazaniu w to święto.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin 51×30·7+6·7 cienki, rozdarty z rogu lewej strony w głąb tekstu prawie aż do połowy, rdzą trochę i tłuszczem, zwłaszcza na marginesie prawym, splamiony, na zagięciach przetarty a na zakładce nadgryziony przez myszy. — Pierwszy wyraz pismem wydłużonem z inicjałem w kształcie koła, pod którym w poprzek na marginesie notata z poł. w. XIX: Inscr. M. H. (Mamertus Herburt). — *Pieczęci brak. — Zapiski kancelaryjne: 1) na zakładce z prawej strony współczesną ręką:* De curia; *2) niżej:* Mi-Galterj; *3) z lewej:* Ausculta[ta] cum originali plumbata per me Johannem de Rocapetri et concordat. De Rocapetri. — *Na odwrociu zapiski archiwalne: 1) na złożeniu wierzchniem zapisek współczesny wyblakły, uwydatniony wraz z datą w znacznie późniejszych czasach:* Determinatio quod Beata Virgo est concepta sine peccato originali. Indulgencye *(ten wyraz zmodernizowany).* De data A[o] 1439; *2) obok tego zapisku ślady innego nieco późniejszego zapisku:* MDL; *3) na złożeniu wewnętrznem z w. XVIII:* 1439 Decretum consilii generalis Bazilejensis de conceptio(ne) Beatissimae Virginis absque originali peccato, tum de celebratione in perpetuum diem Ejus conceptionis et elargiens vere paenitentibus indulgentias; *4) sygnatury: najstarsza zatarta* (75 *lub* 15); *z w. XVIII* N. 5 *i czerwonym atramentem niedawna* N. 64.

Kop. Lib. I 2 k. CXLVII'—CXLIX z nagłówkiem: Determinatio quod Beata Virgo est concepta sine originali peccato.

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 46.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata universalem Ecclesiam representans, ad | perpetuam rei memoriam. Elucidantibus divine gracie misteria mercedem gloriosam repromisit eterna Dei Patris sapiencia, dum ait »Qui elu|cidant me, vitam eternam habebunt«. Quod eciam de Gloriosa Virgine, que ipsam Patris sapienciam, Dei Filium eternum, in utero p[ro]tulit[a] ac mundo | peperit, sacrosancta legit Ecclesia, nam quicquid de dignitate et sublimitate Virginis Matris educitur in lucem, hoc non dubium est ad laudem et honorem Filii sui pertinere, et qui honorificant graciam et sactitatem Matris, honorificant et elucidant gloriosum nomen Filii eius, qui ipsam sanctificavit et replevit gracia. Unde si in ceteris rebus elucidacio veritatis, que a Domino Deo est, preclara merita parturit, in ea re specialiter fructus uberrimos afferre speranda est, que sanctificationem et dedicationem templi illius concernit, in quo ante secula, antequam terra fieret et ab eterno sibi mansionem ordinavit, prima et eterna veritas, id quoque maxime congruit, ut pax habeatur in questionibus concernentibus sanctitatem illius, per quam pax diffusa est in terris. Hactenus vero difficilis questio in diversis partibus et coram hac sancta synodo super concepcione ipsius Gloriose Virginis Marie Matris Dei et exordio sanctificationis eius facta est, quibusdam docentibus[b] ipsam Virginem et eius animam per aliquod[c] tempus aut instans temporis subiacuisse actualiter originali culpe, aliis autem e converso dicentibus a principio creationis sue Deum ipsam diligendo graciam eidem contulisse, per quam a macula originali illam beatissimam personam liberans et preservans[d] sublimiori sanctificationis genere redemit, cum fundaret eam ipse Altissimus et ipsam fabricaret Filius Dei Patris, ut esset

156. [a] *początek wyrazu na zagięciu rozdartem zatarty i nieczytelny;* pertulit *Lib. I* [b] dicentibus *Lib. I* [c] illud *Lib. I* [d] perseverans *Lib. I*

eius mater in terris. Nos vero diligenter inspectis auctoritatibus et rationibus, que iam a pluribus annis in publicis relationibus ex parte utriusque doctrine coram hac sancta synodo allegate sunt, aliisque eciam plurimis super hac re visis et matura consideratione pensatis, doctrinam illam disserentem[e] Gloriosam Dei Genitricem Mariam, preveniente[f] et operante divini muneris gracia singulari, nunquam actualiter subiacuisse originali peccato, sed immunem semper fuisse ab omni originali et actuali culpa sanctamque et immaculatam, tanquam piam et consonam cultui ecclesiastico, fidei catholice, recte rationi et Sacre Scripture ab omnibus catholicis approbandam fore, tenendam et amplectendam diffinimus et declaramus, nullique decetero licitum esse in contrarium predicare seu docere. Renovantes preterea institutionem de celebranda sancta eius[g] Conceptione, que tam per Romanam quam alias ecclesias VI idus decembris antiqua et laudabili consuetudine celebratur, statuimus et ordinamus eandem celebritatem prefata die in omnibus ecclesiis, monasteriis et conventibus christiane religionis sub nomine Concepcionis festivis laudibus colendam esse, cunctisque christifidelibus vere penitentibus et confessis ea die missarum solemniis[h] centum, primis autem vel secundis vesperis totidem, sermoni vero verbi divini de ea festivitate interessentibus quinquaginta dies concessione perpetuis temporibus duratura de iniunctis sibi penitentiis hec sancta synodus elargitur. Datum Basilee in sessione nostra publica in maiore[i] ecclesia Basiliensi solenniter celebrata, XV kalendas octobris anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo nono.

157.

Bazyleja, 27 września 1439.

Sobór powszechny w Bazylei Maciejowi biskupowi wileńskiemu przysyła dekrety synodalne i inne pisma, powiadamiające o swoich prawach i działalności, osobliwie zaś o złożeniu Gabrjela zwącego się Eugenjuszem IV, z prośbą, aby o tem powiadomił współbiskupów swoich na Litwie oraz swoje duchowieństwo i wiernych.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument dobrze zachowany, 60 X 39·5. Pergamin biały, dość cienki, nieco poplamiony i w kilku miejscach na zagięciach wyżarty. Ponieważ była to t. zw. littera clausa, więc przy otwarciu dokumentu, zamkniętego niegdyś sznurkami bulli, której dziś brak, powstały w górnym i dolnym brzegu pergaminu przecięcia, podczas gdy nieprzecięte dziurki w dolnym brzegu z prawej strony są śladem przywieszenia bulli. — Pod inicjałem S, *mającym kształt koła, obok tekstu w poprzek zapisek ręką ks. M. Herburta:* Inscr. § 23°, *a przy dacie na lewym marginesie wypisany rok 1439 atramentem ręką ks. J. Kurczewskiego. — Zapiski kancelaryjne: 1) pod tekstem z prawej strony ręką współczesną:* Mi. Galterj; *2) na samym dole inną ręką współczesną:* placet, *powtórzone tą samą ręką na odwrociu na złożeniu wewnętrznem; 3) na złożeniu wierzchniem ręką pisarza adres:* Venerabili Mathie episcopo Wilnensi. — *Zapiski archiwalne: 1) na złożeniu wierzchniem ręką współczesną:* Bula Ruthenorum, *w ciągu dalszym ręka w. XVII/XVIII uzupełniła:* contra Gabrielem postea Eugenium IIII ex concilio Constanciensi et Basiliensi; *2) na złożeniu wewnętrznem ręką bliskoczesną:* Sacrosanctum concilium generale Basiliense universalem ecclesiam representans, reverendissimo olim Mathie episcopo Vylnensi scribit, mittens decreta synodalia, que tunc pro unione ecclesie

156. [e] differentem *Lib. I* [f] prae mente *Lib. I* [g] eius sancta *Lib. I* [h] solennis *Lib. I* [i] maiori *Lib. I*

fiebant. Scribitque Eugenium papam causam fuisse, quod Greci atque Armeni ad unitatem *(dalej zatarte)* professionem fidei *(zatarte)* assignans illis alium locum celebrandi concilium scilicet in Ferraria, ubi illi venire commode non potuerunt; *3) sygnatury na złożeniu wierzchniem z w. XVIII: a)* N⁰ 26; *b)* N⁰ 12; *c) z w. XIX:* 2.

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. T. I str. 46 (z mylną datą 5 października).

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam representans, venerabili Mathie episcopo Wilnensi salutem et Omnipotentis Dei benedictionem. Desiderantes | devocionem tuam de hiis rebus veraciter informari, que pro salute universalis Ecclesie per hanc sanctam synodum aguntur, mittimus eidem nostras litteras, decreta synodalia et alias scripturas, ex quibus veritatem et iusticiam huius sacri concilii | magna ex parte poterit conspicere et quomodo necessarium est toti religioni christiane, ut in regimine Ecclesie provisio salutaris apponatur. Videbit autem hec omnia, ut credimus, tua devocio atque plenius necessitatem ipsius Ecclesie intelliges, | quam a suis calamitatibus et languoribus relevari opus est per providenciam alicuius probi pastoris, qui mores hominum exemplo salutari et Deo digna administracione in melius convertat, sacrosque canones et decreta salubria prudenter ac feliciter exequatur in edificacionem cunctorum, qui eciam debite revereatur auctoritatem conciliorum generalium et non res Ecclesie pro libito voluntatis agere velit. Si vero absque huius provisione relicta fuisset Ecclesia Dei et postquam hec sancta synodus tot annis congregata extitit, cui reges catholici, principes et prelati fere omnes incorporati sunt, dimissus fuisset ille pro suo libito voluntatis in ipsa Ecclesia regnare, qui eiusdem sancte synodi auctoritatem eiusdemque decreta et sacros canones bonum publicum universe christiane religionis concernentes contempnebat et parvipendebat ac eciam determinacionem catholice fidei de ipsa auctoritate generalium conciliorum representancium universalem Ecclesiam in sacro Constanciensi concilio elucidatam violabat per contrariam heresim, et dum aliis exemplum correctionis et emendacionis proferre debuerat, ipse abusus augmentabat, facile omnes conspiciunt, quanta desolatio, quanta ruina imminebat Ecclesie Dei, cum amplius summi pontifices non potuissent in futurum per concilia generalia corrigi, sed liberum fuisset eis quidquid voluissent agere, unde si quispiam eorum fidem evertere voluisset, hominesque passim in dampnacionem ducere, non potuisset Ecclesia congregata eius correctionem efficere, si talis incorrigibilitas Gabrielis, prius nuncupati Eugenii papae IIII, qualis nunquam inventa est in[a] alio pontifice, quasi a principio seculi prevaluisset adversus huius sancte synodi auctoritatem. Sed Deus hoc non permisit, qui usque ad ipsius seculi consumacionem Ecclesiam suam non[b] deseret, quique, ut speramus, talem pastorem donabit eidem Ecclesie sue, sub quo universa christianitas consolacionem accipiet; tua autem devocio, sicut presulem fidelem veritatis ac iusticie et salutis publice zelatorem decet, velit omnibus favoribus et auxiliis ipsam iuvare Ecclesiam in hoc necessitatis tempore ad suam ac suorum perpetuam salutem in gloriam divine maiestatis. Nec ipsam devocionem tuam ac aliorum quorumcunque a prosecucione prefate iusticie et veritatis retrahant cautele supradicti Gabrielis, qui sub umbra unionis et reductionis Grecorum sua facta cooperire conatur et reformacionem evitare atque hanc sanctam synodum et decreta eius prosternere. Satis enim potest cognoscere universus orbis, quibus artibus Grecos ipsos ad se traxit et impedivit, ne cum hac sancta synodo convenirent, sicut fuerat cum eis concordatum magnumque scisma in

157. [a] *w tekście* in *powtórzone* [b] *w tekście* no

orbe posuit, ut ipsos ad se traheret, mittens oratores et galeas in Constantinopolim in contrarium illorum, qui mittebantur ex parte huius sancte synodi et de facto aliud pretensum concilium in Ferraria erigens, ubi ipsa reductio Grecorum cum unione et bona pace Ecclesie nostre fieri poterat, si ipse non talia obiecisset impedimenta. Si quam autem professionem veritatis prefati Greci fecerint in articulis, in quibus a nobis dissidebant, cuiuscunque impulsu vel inductione id factum sit, gracias agimus divine bonitati, que nonnunquam ex malis aliqua bona elicere dignatur et valde desideramus, ut Greci ipsi in recta fide semper permaneant, pro quorum[c] unione procuranda multos labores gravissimosque sumptus hec sancta synodus sustinuit. Sed cavebit ecclesiastica providencia, ne sub umbra huius rei prefatus Gabriel Ecclesiam nostram Latinam pessundare possit, nec ea, que in tribus conciliis generalibus Constanciensi, Senensi et Basiliensi pro reformacione et salutifera gubernacione Ecclesie elaborata sunt, nunc miserabiliter corruere permittantur, maneatque tam enormiter prostrata conciliorum auctoritas. Has autem litteras et decreta nostra intimare curavimus tue devocioni, ut noticiam habeat eorum, que per hanc sanctam synodum aguntur propter animarum salutem et gloriam nominis Dei, iniungentes eidem devocioni tue, ut ipsa decreta, que transmittimus singulis coepiscopis tuis parcium Litwanie omnique clero et populo tibi subiectis, notifices diligenter, ut omnes agnoscant iusticias Domini et eius misericordiam deprecentur super Ecclesia sua, ut secundum multitudinem dolorum, quas sub pontifice iam deposito et iustissime privato perpessa est, consolaciones accipiat sub probo et virtuoso pastore, quem populo suo donare dignetur Dominus, qui tuam devocionem conservare dignetur in eternam salutem. Datum Basilee, V[d] kal. octobris anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo tricesimo nono, apostolica Sede vacante.

158.

Słuck, 28 października 1439.

Michał książę litewski w mieście swojem Słucku kościół pod wezwaniem Św. Jana Chrzciciela i Św. Mikołaja wybudowany przez siebie i poświęcony uposaża sześciu ludźmi dannikami imiennie podanymi, dziesięciną z czterech osad Iwanie, Ostrow, *Pohost, Omchowicze, ziemią rolną i bartną oraz wolną karczmą.*

Or. brak. Znajdował się on przed wojną światową w Archiwum XX. Radziwiłłów w Nieświeżu, gdzie miał sygnaturę nr 198; dziś, po przewiezieniu archiwum do Warszawy, nie można go tam znaleźć.

Kop. 1. Lib. VI k. 59—59', akt oznaczony na marginesie N⁰ 39 *z dopiskiem* Lectum. — *2. Czart. str. 18'—19 w transumpcie króla Zygmunta III z 22 stycznia r. 1632. — 3. Lib. Magn. k. 12'—13 w transumpcie j. w.*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 48/9. — Wspomina o tem uposażeniu ks. J. Kurczewski w Biskupstwie Wileńskiem str. 473.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Sane et sine omni haesitatione tunc credo ab Omnipotente Deo aeternam et incommutabilem consequi retributionem, cum pro cultu divino et sacris aedibus[a] communibus de bonis a Domino Deo

157. [c] *w tekście pierwotnie* quarum, *poprawione przez korektora* [d] *raczej* V *niż* X
158. [a] *brak w Czart. i Lib. M.*

mihi in hac vita[b] collatis dexteram porrexero adiutricem. Proinde nos Michael Dei gratia dux Lituaniae in oppido nostro dicto Słucko[c][1] ecclesiam ad laudem et honorem Omnipotentis Dei et beati Joannis Baptistae et S. Nicolai ac omnium sanctorum construximus et aedificavimus et dedicari procuravimus. Ut autem ipsa ecclesia per nos, sic ut praemittitur, constructa et aedificata a rectore ipsius pro tempore existente eo salubrius et attentius regatur, et ipse rector pro tempore existens defectum in victualibus et aliis[d] necessariis minime patiatur, damus igitur, conferimus, attribuimus, appropriamus, donamus ac perpetue et irrevocabiliter inscribimus[e] ipsi ecclesiae et eius rectori pro tempore existenti: inprimis sex homines tributarios, primus Siemion, secundus frater ipsius Malischa, tertius Timosch[f] Thobuszowicz[g], quartus Hichnath[h] frater eius, quintus Zeleszkowicz Wereszko[i], isti omnes dant quatuor tunnas[j] mellis, quorum tres videlicet Hichnath[k], Siemion et Malischa[l] dant quadraginta grossos latos et solus Timosch[m] triginta, item Veresch triginta[n], item sextum hominem dictum Maloschiniati[o]; item decimas: prima in Iwanie[2], secunda in Ostrow[2], tertia in Pohoscze[p][3], quarta in Mhowiczy[q][4], et hoc de qualibet supradicta cuiuslibet grani et de hortis[r]; item terram pro aratura Odinczowo[s]; item terram[s] mellificiorum[s] alias podlasna[t] ipsius Sawae Odinczowicz[u]; item liberam tabernam. Haec omnia et singula damus, conferimus, attribuimus, appropriamus, donamus ac perpetue inscribimus ipsi ecclesiae et rectori ipsius pro tempore existenti cum omni iure et dominio, nihil iuris et dominii pro nobis et successoribus nostris reservantes, cum agris, pratis, silvis, borris, nemoribus, rubetis, montibus, vallibus, aquis et earum[v] decursibus ceterisque utilitatibus nunc existentibus et in posterum, quae per humanam industriam possunt excogitari. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio literarum. Actum et datum in Słuczko[w], feria quarta ipso die beatorum[x] apostolorum Simonis et Judae, quae fuit vigesima octava[y] mensis octobris, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo[z] nono. Praesentibus reverendissimo in Christo patre et domino domino Mathia[aa] Dei gratia episcopo Vilnensi et honorabilibus ac discretis viris dominis Joanne officiali et Nicolao canonicis Vilnensibus, Mathia, Swantoslao[bb] capellanis praefati serenissimi principis Michaelis ducis Lituaniae, et aliis quam pluribus[cc] fidedignis.

159.

Bazyleja, 3 grudnia 1439.

Sobór powszechny w Bazylei gwardjanowi i braciom domu kowieńskiego zakonu oo. franciszkanów na ich prośby udziela przywileju słuchania spowiedzi,

---

158. [b] *Lib. VI dodaje drugą ręką* in hac vita *co powtarza Czart. i Lib. M.* [c] Słuczko *Czart. i Lib. M.* [d] suis *Czart. i Lib. M.* [e] ascribimus *Czart. i Lib. M.* [f] Timosoch *Czart. i Lib. M.* [g] *Lib. VI poprawia tąż ręką na* Thabushowicz; Thabuschowicz *Czart. i Lib. M.* [h] Hycnach *Czart. i Lib. M.* [i] *Lib. VI przed* k *drugą ręką dodaje* h; Zeleskowic, Jereszko *Czart. i Lib. M.* [j] tinas *Czart. i Lib. M.* [k] Ichnath *Czart. i Lib. M.* [l] Malisch *Lib. VI i Lib. M.* [m] Timoch *Czart. i Lib. M.* [n] *brak w Czart. i Lib. M. tych 3 wyrazów* [o] *Lib. VI pierwsze* i *drugą ręką poprawione na* e; dictum Miłosch Hichnath *Czart.* [p] *Lib. VI poprawia tąż ręką z* P *(trzy litery nieczytelne)* chiscze; Poboszcze *Czart. i Lib. M.* [q] Mchowiczy *Czart. i Lib. M.* [r] ortis *Czart. i Lib. M.* [s] *brak w Lib. VI* [t] Podlasnia *Czart. i Lib. M.* [u] Odynczowicz *Lib. VI.* [v] eorum *Lib. VI i Lib. M.* [w] *Lib. VI nad* z *drugą ręką pisze* s *długie*; datum Słucko *Czart. i Lib. M.* [x] SS *Czart. i Lib. M.* [y] XXVIII *Czart. i Lib. M.* [z] *Lib. VI poprawia* g *na* c [aa] Matthia *Czart. i Lib. M.* [bb] Swentoslao *Czart. i Lib. M.* [cc] plurimis *Czart. i Lib. M.*

158. [1] *Słuck, miasto na Litwie, nad górną Słuczą.* [2] *Miejscowość nieznana.* [3] *Pohost dziś miasteczko w pow. słuckim, nad rzeką Słuczą, 20 km. na płd. od Słucka.* [4] *Omchowicze, wieś w pow. bobrujskim nad Wiesiejką, dopływem Służy, 16 km. na wsch. od Słucka.*

odpuszczania grzechów, udzielania w razie potrzeby innych sakramentów i grzebania wszystkich kupców i innych osób, przybywających do Kowna z Prus i Inflant, tudzież przyjmowania jałmużny i zapisów z zastrzeżeniem praw kościoła parafjalnego.

Or. obecnie nieznany. Istniał on jeszcze w połowie w. XIX i posiadał zachowaną na sznurze z jedwabiu płowego pieczęć ołowianą (ob. Kop.).

Kop. w Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia nr 71 k. 16—17. Kopja z poł. w. XIX zmodernizowana, z oznaczeniem końców wierszy, bezpośrednio z oryginału przechowanego niewątpliwie w Archiwum franciszkanów wileńskich. Zapiski kancelaryjne: pod tekstem z lewej strony C. Fabri *a pod nim* May *(raczej* Mag.) Jo Peregallus, *z prawej strony:* Jo Helptem.

Reg. Ks. Kantak K., Die Entstehung der polnischen Konwente der böhmisch-polnischen Franziskaner-Provinz (Franziskanische Studien, Münster 1929 Jhg. 16 z. 1/2 str. 119 nr 3).

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata, univer|salem Ecclesiam repraesentans, dilectis ecclesiae filiis gardiano et fratribus domus Counenensis[a] ordinis fratrum Minorum Vilnensis dioeceseos, salutem et | Omnipotentis Dei benedictionem. Sacrae religionis, sub qua devotum et sedulum mundanis abdicatis illecebris exhibetis Domino famulatum, promeretur hone|stas, ut petitionibus vestris illis praesertim, per quas etiam divini nominis perseverantia[b] animarum propagata salute domus vestrae ac personarum in illa divinis laudibus dedicatarum[c] profectibus consulitur, quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus. Cum itaque, sicut exhibita nobis pro parte vestra petitio continebat, ad civitatem Counenensem[a] de Prussiae et Livoniae aliisque diversis mundi partibus mercatores et aliae personae per mare et alias pro mercaturis et aliis rebus plerisque accedant, et inibi nonnunquam per longa tempora remaneant et morentur, qui etiam singularis devotionis fervorem, quem ad domum sive in eadem civitate fratres illic de diversis mundi partibus et insulis confluentes inibique degentes habere solent, illis propter intelligentiam idiomatis confiteri et ab eis nonnunquam ecclesiastica sacramenta eis pro tempore necessaria recipere desiderant et requirunt: nos igitur vestris in hac parte humillibus supplicationibus inclinati, vobis ut gardianus et per eum deputati pro tempore fratres dictae vestrae domus etiam futuris temporibus omnium et singulorum mercatorum et advenarum extranearumque personarum ad praefatam civitatem pro quibusvis causis seu peragendis inibi negotiis accederint vobisque confiteri eligerint, confessiones diligenter audire eisque pro commissis per eos, in casibus tamen Sedi apostolicae minime reservatis, debitam absolutionem impendere et poenitentiam salutarem iniungere ac eis, si id desiderent, intra conventum vestrum ecclesiastica sacramenta ipsis pro tempore necessaria ministrare, decedentes quoque ex eisdem ad ecclesiasticam sepulturam et perinde vobis et domui vestrae in elemosynam pie legata sive erogata recipere, iure tamen parochialis ecclesiae et cuiuslibet alterius nihilominus semper salvo, libere possint et valeant, constitutionibus et ordinationibus apostolicis, nec non statutis et consuetudinibus ordinis et domus praedicte, licet etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, caeterisque contrariis nequaquam obstantibus, vobis auctoritate universalis Ecclesiae tenore praesentium de specialis dono gratiae indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam

159. [a] *tak w Kop.* [b] *w Kop.* perseverantiam *atoli z zaznaczonym odnośnikiem, którego kopista nie wypełnił* [c] dedicatis *Kop.*

nostrae concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et universalis Ecclesiae se noverit incursurum. Datum Basileae, III die decembris anno a Nativitate Domini quadringentesimo tricesimo nono, apostolica Sede vacante.

160.

Miedniki, 13 stycznia 1440.

Kapituła miednicka na Żmudzi po śmierci Jakuba biskupa tegoż kościoła, zmarłego 8 czerwca r. 1439, zebrana uroczyście w dniu 11 czerwca t. r., wybrała jednomyślnie biskupem swoim Bartłomieja kanonika katedr. wileńskiego, którego przedstawia papieżowi Eugenjuszowi IV do zatwierdzenia i udzielenia mu konsekracji.

Or. 1. w Archiwum Kap. Metrop. Gnieźnieńskiej nr 426. Wedle wydawcy »dokument pergaminowy, znacznie zniszczony, opatrzony był pierwotnie jedną pieczęcią, po której tylko pasek pargaminowy pozostał«. — 2. Tamże nr 427, drugi egzemplarz tego samego aktu adresowany jednak do soboru bazylejskiego, dziś pozbawiony pieczęci.

Wyd. Codex dipl. Maioris Poloniae T. V wyd. Fr. Piekosiński, nr 643 str. 623—4 (wedle Or. 1).

161.

Florencja, 27 lutego 1440.

Papież Eugenjusz IV do Zygmunta księcia litewskiego: zachęca go i upomina, aby wytrwał w jedności Kościoła; po szczegółowem przedstawieniu walki swojej i zatargu z soborem bazylejskim, ubolewając nad wyborem nieszczęsnego Amadeusza, którego wyborców przytacza, podnosi swoje zasługi około unji z Grekami i Ormianami i wskazuje niebezpieczeństwo, grożące od pogan (Turków), zwłaszcza Węgrom i Bośni; wkońcu zwraca się do adresata z gorącą zachętą do wytrwania za przykładem swych przodków katolickich w obedjencji biskupom rzymskim i do działania w tym kierunku przez listy i poselstwa.

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości 57·5 X 37·5; bulla naogół dość dobrze zachowana prócz dużej tłustej plamy w środku tekstu i kilku mniejszych rdzawego koloru, zwłaszcza na odwrociu; nadto cztery dziurki od wytarcia. Przy otwarciu bulli, która była t. zw. littera clausa, obcięto ją w górnej części marginesu do połowy prawie inicjału E, *oraz w dolnej części, gdzie z zapisków kancelaryjnych z prawej strony widać tylko w jednem miejscu ślady. Dolny prawy róg karty pergaminowej oderwany. — Pieczęci brak, pozostały po niej tylko przecięte dziurki na obu tych marginesach. — Pod inicjałem obok tekstu w poprzek zapisek ks. M. Herburta:* Inscr. § 21°. *Zapiski kancelaryjne współczesne: 1) na złożeniu wierzchniem adres ręką pisarza:* Dilecto filio Nobili viro Sigismundo Duci Lituaniae; *2) na złożeniu spodniem:* a *(ledwie czytelne)* domino Jo. Rey preposito presentatur. — *Zapiski archiwalne: 1) na złożeniu wierzchniem współczesny:* Eugenii pape littera ad Sigismundum ducem Lithfanie; *2) na złożeniu wewnętrznem zapisek z w. XV, podający dokładnie treść bulli:* Queritur in presentibus sanctissimus dominus noster Eugenius papa adversus Bazilienses, quia tempore concilii inibi celebrati factionem quandam adversus suam sanctitatem clandestinam et tandem

apertam moverunt, illumque indignis iniuriis affecerunt, vocantes suam sanctitatem dilapidatorem, hereticum et aliis probris, obstiteruntque aliquatenus unioni Sanctę Ecclesię, adhortando serenissimum ducem magni ducatus Lithuanię, ut adhereat vestigiis predecessorum suorum sitque conformis Romane Ecclesie ut capiti, ad extremum ut gratuletur ex unione Romanę Ecclesię cum Orientali Ecclesia et Armenis, qui noningentis annis a Romana Ecclesia erant seiuncti, utque ipsos sua gratia prosequatur prosequique faciat; *3) na złożeniu wierzchniem ręką w. XVI:* Continetur intro, quod hec bulla contineat et desuper est annotatum brevioribus verbis; *4) poniżej z w. XVII:* Justificatio Eugenii papae de haeresi ad Sigismundum ducem Lithuaniae scripta, *z błędną datą nad tem inną wcześniejszą ręką:* 1433; *5) wreszcie pod zapiskiem o Reju z w. XVIII:* Justificatio Eugeniusza papieża o schyzmie do Zygmunta krola Roku 1439 *(*krola *inną ręką przekreślone i napisane:* W. Xzcia Litt.); *6) sygnatury z w. XVIII: na złoż. wewn.* N⁰ 8, *na wierzchn.* N⁰ 11.

Reg. Wizyta ks. J. Bowkiewicza z r. 1828 w Opisaniju rukop. otdiel. Wil. Publ. Bibl. Wyp. I str. 20 § II fasc. 7 (z pomyloną datą 1433).

Eugenius episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro Sigismundo duci Lituanie salutem et apostolicam benedictionem. Rem pestiferam ac scelestam, deflendam certe atque exhorrendam omni fideli christiano non dubitamus | videri Tibi Fili dilecte hoc portentuosum et informe monstrum[a], quod Basiliensium perversa temeritas hiis diebus in Dei Ecclesia excitavit. Quis enim Christi fidelis non horreat ac lamentetur insidias ac dolos sathane in illa Basiliensi colluvione sic valuisse, ut qui ad tollen|das hereses et scismata tanto antetempore se convenisse iactabant, hii nunc malorum omnium pessimi scismatis ac heresis auctores existant, Christi inconsutilem tunicam, quam gentilis miles servavit, impiis manibus abrumpere et lacerare conentur. Que nos dudum de huiusmodi hominibus suspicantes, omnem servande in Dei Ecclesia unitatis et pacis po(s)sibilem operam dedimus, et quidem per multa honesta media nichilque in ea re ex parte nostra, ut notissimum est, pretermisimus. Verum ad quid impia pectora non cogit ambitionis fames aut ad que invidie et odii rabies a furore non impellitur? Non illos Sedis apostolice reverentia, non iusiurandum quo ipsi sancte Sedi tenentur astricti, non ut assolet fidelium principum preces, non protestationes, non ipsum bonum unitatis et pacis, non denique ex alto prospectans Deus a scelere revocarunt; quinimo in ipsis multiplicatis precibus in maiorem erecti superbiam dudum conceptum virus evomerunt, quo dissensiones et scandala ac intestina bella omni populo christiano pararent, nichil profecto periculosius allaturi maxime hiis temporibus, quibus nullum regnum, nulla patria a perturbationibus et angustiis videtur immunis. Et ut multa pretereamus, presertim illa, que in nostre persone destructionem ac confusionem nominis nostri variis artibus moliti sunt, ne personales iniurias accusare videamur, sed pocius eas constanti animo ferre atque utinam digni habiti simus pro nomine Ihesu contumeliam pati, quid in illa sancta unione Orientalis Ecclesie tam contrarium sensimus, quam Basilien(sium) factionem illam, nichil enim factioni huiusmodi defuit machinationis et fraudis, quibus sancta illa unio interciperetur omnino. Infinitis pene artibus tum publicis, tum privatis tam sancti operis se hostes apertissime ostenderunt, apponentes contumelias et terrores, fulminantesque impias ac funestas contra nos sententias et omnes catholicos nobis adherentes, sicque sedebant in locum iudicis rei, sic fidei hostes, sic innocentie persecutores auctoritatis sibi tribunalia vendicabant. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, transierunt in affectum cordis. Quid de Armenys dicemus, qui nonigentis annis a sancta apo-

161. [a] *w tekście* in *przez pisarza wyrzucone niepotrzebnie; por. niżej* informe portentum

stolica Sede divisi fuerant? nonne pergentibus illis ad unionem fidei et apostolici capitis per informe portentum in ipso uno capite dissidium posuerunt, quo illos disturbarent et ab unione averterent penitus? O cecam rabiem, o malum omni seculo detestandum! Licuit Grecis et Armenys per tanta terrarum ac marium spatia sine ulla[b] infidelium molestia ad Petri sedem pervenire, apud eam ob Basilien(sium) factiones sine gravi molestia esse non licuit. Neque id tale sacrilegium illis satis fuerat, nisi et Latine Ecclesie, quantum in eis est, rumperent unitatem ac puritatem fidei, ab exordio nascentis Ecclesie semper servatam, per nova et impia documenta. Hec est illa extirpatio heresum, hec pax in populo christiano, hec morum reformatio, quam tantopere buccis tumentibus concrepabant. Ista est illa professio in hec verba prorumpens: Quid felicius gloriosiusque Ecclesie Dei contingere unquam[c] posset, quam tot orientales populi, qui numero hominum ab hiis, qui nostre fidei sunt, non multum distare videntur, in eadem nobiscum fideli unitate conveniant? Et in alio loco inquiunt: Nos advertentes, quantus Dei honor et profectus Ecclesie, quanta exaltatio fidei orthodoxe, quantum incrementum nominis christiani, quot milium animarum salus, quantaque utilitas et innumerabilia bona populo christiano hinc forent proventura, non solum impensas sed etiam personas proprias fore exponendas dignum iudicamus. Hec omnia ad optatum effectum licet gravissimis laboribus et impensis Deo disponente perduximus, pro quibus apud Basilien(ses) illos perditos homines hoc premium reportamus, ut nos Ecclesie scandalizatorem, dilapidatorem et hereticum vocent ac veluti hereticum crudelissimum persequantur. Nunquid tanti nostri labores pro gloria Dei, pro salute tot milium animarum ista meruerunt? An vero ambitio, cupiditas, furor, odium, indignatio istos iustos persecutores effecit? Hec est illa eorum liberalitas impense fatiende pecunias, pro unione huiusmodi congregatas, continuo rapere illamque in eversione eius ac pacis Ecclesie omnino consumere conantur. Postremo ne quid eorum iniquitati complende deesset, teterrimum monstrum, ut ante conceperant sicut prediximus, erexerunt. In quo quam variis et dudum exquisitis artibus usi sint, nemo prudens ignorat. Adinvenerunt infelicem Amadeum Sabaudie ducem, secularem hominem, quem hiis laqueis implicarent, ut dum ipsa rei novitate admiraretur nec quo traheretur, veluti ecclesiasticarum rerum ignarus penitus intelligeret, irretiretur pocius ac solo tantum odore summi pontificatus illectus illorum impietatem per omnia sequeretur. Advertentes in primis illius potentiam et thesauri quantitatem ut fertur, quibus vi et armis nos et catholicos omnes opprimerent ac sic sibimet ipsis per eum omnia subiugarent atque ita miserabilem principem seduxerunt, ut esset lapis offensionis et petra scandali omni fideli populo, ut domus sue fieret obprobrium sempiternum. In qua re inter alia ad tantam cecitatem constat esse perductum, ut sui dominii episcopos et prelatos inferioris gradus pene omnes minis et terroribus ad se eligendum Basileam ire compulerit. Quod iniquius detestabiliusque, Fili dilecte, tam turpi factioni astrui posse videtur? Quid etiam aliis huiusmodi electionis circunstanciis execrabilius? Pudet certe commemorare, tamen aliquid dicendum est. Octo italici interfuisse dicuntur omnes subditi Sabaudiensi dominio, quorum nomina hec sunt: episcopus Augustensis de Pedemontium[1], episcopus Vercellensis[2], episcopus Ypo-

161. [b] *w tekście* ulla *powtórzone, ale skasowane pod- i nadkreśleniem* [c] *w tekście pierwotnie* nunquam, *w którem pierwsze* »n« *podkreślone celem skasowania*

161. [1] *Biskupem Aosty (w Piemoncie) był od 16. II. 1433 Georgius de Saluciis (Saluzzo) (Eubel C., Hierarchia Catholica m. ae. Vol. II ed. altera Monasterii [1914] str. 98).* [2] *Biskupem Vercelli w Piemoncie był od 17. V. 1437 Guilelmus (Didier) ep. Bellcen. (Eubel l. c. str. 265).*

rigensis[3], episcopus Taurinensis[4], abbas de Careto[5], abbas de Segusia[6], preceptor sancti Antonii de Ranuerso[7], preceptor sancti Antonii de Clauasso[8]; Gallici octo et hii magna ex parte Sabaudienses, videlicet episcopus Tarantasiensis[9], episcopus Gebennensis[10], episcopus Marsiliensis[11], abbas Conchensis[12], Nicolaus Tibut[13], Thomas de Curcellis[14], quidam Johannes de Brito archidiaconus Metensis[15]; ex vera Gallia nulli; Germani octo homines pretio empti, qui aut nichil saperent aut de fide et Ecclesia male sentirent hiis nominibus apellati, videlicet episcopus Basiliensis[16], abbas de Scurcola[17], abbas de Scocia[18], decanus Basiliensis[19], quidam archidiaconus Cracoviensis[20], magister Christianus[21], Henricus de Judeis[22], Jacobus de Salzburga[23]; Ispani totidem, quorum sex ex regno Aragonum, quorum nomina hec sunt: episcopus Dertusensis[24], episcopus Vicensis[25], abbas sancti Cucufatis[26], abbas Arularum[27], Nicolaus Bosch[28], Raymundus Albioli[29]; episcopus Visensis[30] de Portugalia; Johannes de Segobia[31] de Castella[32] supernumeratus Arelatensis. An talis electio dici debeat, an vere profanatio et vilissimorum

161. [3] *Biskupem w Iwrei w Piemoncie był od 6. III. 1437 Joannes de Parella (Eubel l. c. str. 168).* [4] *Biskupem Turynu w Piemoncie był od 10. X. 1438 Ludovicus de Romagnano (Eubel l. c. str. 247).* [5] *Cerreto w Lombardji koło m. Lodi, opactwo cysterskie.* [6] *Suza w Piemoncie, diec. turyńskiej; opatem był podówczas Jakub (Concilium Basiliense, ed. J. Haller, Basil. 1903, t. VI w indeksie).* [7] *Reversium (Revers) w Piemoncie, diec. turyńskiej; preceptorem św. Antoniego był podówczas Jan de Monte Canuto (Concilium Basiliense l. c. w indeksie).* [8] *Chivasso w Piemoncie, na płn.-wsch. od Turynu w diecezji Ivrea; preceptorem św. Antoniego był podówczas Bartłomiej de Provanis (Concilium Basiliense l. c.).* [9] *Biskupem Tarentaise w Sabaudji był od 4. XI. 1433 Marcus (Condulmarus) bisk. awinjoński (Eubel l. c. str. 245).* [10] *Biskupem Genewy był od 4. III. 1426 Franciscus (de Meez) opat klaszt. św. Eugendiusza (Eubel l. c. Vol. II str. 261).* [11] *Biskupem Marsylji był w owym czasie Ludwik (Concilium Basiliense l. c.).* [12] *Conques, we Francji w depart. Aveyron; opatem klasztoru benedyktynów był Reymund (Conc. Bas. l. c.).* [13] *Był magistrem teologji, kanonikiem i penitencjarjuszem kościoła w Konstancji (Conc. Bas. l. c.).* [14] *Magister Pisma św., kanonik w Amiens (Conc. Bas. l. c.).* [15] *Metz w Lotaryngji, stolica biskupstwa.* [16] *Biskupem elektem bazylejskim był w tym czasie Fryderyk de Ryn (Conc. Bas. l. c.).* [17] *Zapewne Courcelles.* [18] *Opatem »de Scocia« był Tomasz opat de Dundrainan zak. cysterskiego w diec. Candide Case w Szkocji (Conc. Bas. l. c.).* [19] *Dziekanem kość. bazylejskiego był Jan Wiler elektor niemiecki (Conc. Bas. l. c.).* [20] *Mowa tu o Dersławie z Borzynowa h. Kopacz, mistrzu arcium i doktorze dekretów, archidiakonie i kanoniku krakowskim, kilkakrotnym rektorze Uniwersytetu Jagiellońskiego, wysłanniku biskupa krakowskiego na sobór bazylejski (ks. Fijałek J., Jakób z Paradyża T. I str. 187/8 i nast. oraz indeks w Tomie II).* [21] *Christianus de Greczregine t. j. z Königgrätz, mag. teol., kanon. ołom., proboszcz kość. św. Piotra w Bernie, elektor z Czech (Conc. Bas. l. c.).* [22] *Henricus de Judeis doktor praw z Kolonji (Conc. Bas. l. c.).* [23] *Licencjat prawa kanon., kanonik ratyzboński, elektor niemiecki (Conc. Bas. l. c.).* [24] *Biskupem Tortozy w Katalonji był Otton (Conc. Bas. l. c.).* [25] *Biskupem Vich w Katalonji był Jerzy (Conc. Bas. l. c.).* [26] *S. Cucufate de Valles w diecezji barcelońskiej, z klasztorem benedyktyńskim, którego opatem był Piotr (Conc. Bas. l. c.).* [27] *Arles-sur-Tech, dziś we Francji w depart. wschodnio-pirenejskim; opatem był Antoni (Conc. Bas. l. c.).* [28] *Może identyczny z Mikołajem de Besza, rektorem kość. paraf. św. Stefana w Vercelli? (Canc. Bas. l. c.); chyba że to pomyłka zam. Bernardus de Bosco, który był elektorem aragońskim (Conc. Bas. T. VI. str. 729).* [29] *Kanonik tarazoneński w Aragonji (Conc. Bas. l. c.).* [30] *Biskupem Visen w Portugalji był Ludwik (Conc. Bas. l. c.).* [31] *Jan z Segowji profesor św. teologji w Salamance, archidiakon w Villaviciosa w diec. Oviedo w Asturji i kanonik toledański, jeden z najwybitniejszych i najgorliwszych uczestników soboru i jego historyk (Conc. Bas. l. c.).* [32] *Kastylja, prowincja hiszpańska.*

hominum conspiratio adversus sanctum Domini et Petri sedem? Tibi perspicuum esse non dubitamus. Misit manum hostis ad omnia desiderabilia eius, ascendit gens prophana supra sanctuarium Domini, de qua preceperat, ne intraret Ecclesiam eius. Ad hec ingemiscamus potius quam loquamur, nichil honoris aut commodi proprii prosequentes; quippe qui gloriam nostram non querimus nec diem hominis desideramus, sed christiane religionis dampna deploramus. In quo quid primum conqueramur, an senem miserabilem et utinam non miserum et omni lacrimarum fonte plangendum, an ipsos impios seductores? non satis conspicimus. Neque enim credere poteramus, ut is, quem hominem prudentem et timentem Deum extimabamus, tam ceca mente permitteret se seduci et huiusmodi impietatis laqueis irreteri, presertim cum alias per solennes litteras ad nos ex consulto destinatas, se nobis contra Basilienses perpetuo adhesurum libere repromiserit. An non etiam lamentamur, ut hii nepharii homines sic in preceps ruere permittantur et tandiu de suis iniquitatibus glorientur, timeamusque, ne quos alios incautos forte seducant, obtenebrent, capiant aut certe multa et magna bona nobis et christiano populo a Domino preparata impediant et perturbent. Profecto magna nimis semper fuit potestas tenebrarum! Constitueramus enim inter alia, ut post huiusmodi Grecorum unionem sanctissima ipsa Orientalis Ecclesia, que ab infidelibus maxime opprimitur simul et Latina Ecclesia, que molestias multas ab hiis etiam patitur huiusmodi sancte unionis pace fruerentur ac perfidi Teucri e Gretia et Europa, ut facile erat, Deo propitio pellerentur illisque perpetuo obstrueretur aditus ad nocendum, quemadmodum ipsi Greci de nobis et Occidentali Ecclesia sperant[d] ac prestolantur. Quid si per horum impiorum hominum impedimenta et scissuram tocius Ecclesie molientium hac spe frustarentur intuerenturque nos ipsis tantis dissensionibus laborare tantisve periculis subici. Nonne spe subsidii adempta in hac sancta unione tepescere possent cum innumerabilium perditione animarum ac sempiterna infamia tocius Occidentalis Ecclesie. Quid etiam Vngarie, Bosne amplissima regna hostili vastitate nunc pene labentia, nonne ex nostra mutua dissensione amissa resistendi fidutia[e] Teucrorum potentie cederent, viamque relaxarent ad multas alias provintias procurrendum, vastandum, diripiendum? Quid preterea nobis hic Basilien(sium) furor affere potest, nisi intestinum bellum et incendium maximum omni populo christiano, ad que quantum in eis est concitatissime pergunt. Verum fiduciam habemus in Domino, qui non derelinquit sperantes in se, ut excellentiam Tuam simul cum aliis principibus ad unionem Ecclesie defendendam sincera voluntate et ardenter disposita continuo magis inspirabit et sanctiora Tibi ministrabit consilia, quo hec, que diximus altiori consideratione metiaris ac plane intelligas, quibus artibus, quibus consiliis et per quos homines hec prophanatio fluxerit ac que pericula ex ea fidelibus immineant; et veluti fidelis princeps et sancte unitatis defensor impiorum hominum scelera perhorresces, nec iuxta preceptum Domini eorum tabernaculis Te proximum fieri patieris, ne ipsorum involvaris peccatis, sed nobis et Petri cathedre constantior adherebis, ut teneris, per vestigia Tuorum progenitorum catholicorum principum incessurus. Tu[f] ut verus filius et successor unionem huiusmodi serva et eam illibatam custodi ac ceteros principes, ut idem faciant, per Tuas litteras et nuntios exhortare. Grecis quoque et Armenys in hac sanctissima unione congratulare litteris Tuis, illos consolare, illos confirma, illos spe bona nutrias. Certe iam Tui fratres sunt in Christo per fidei unitatem atque conservi: hos iuvare et confovere teneris, si Christo placere desideras, si ut fidelis Deum et proximum

161. [d] *w tekście pierwotnie* sperantur, *poprawione na* sperant *przez przekreślenie* »ur« [e] *tak w Or.* [f] *w tekście mała litera i bez interpunkcji poprzedzającej*

diligis. Hec a Te requirimus, hec prestolamur, que ut exequaris celsam Tuam nobilitatem per viscera Domini nostri Ihesu Christi hortamur et obsecramus in Domino. Datum Florentie, anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo tricesimo nono, tertio kalendas martii, pontificatus nostri anno nono.

162.

B. m. i d. (przed 20 marca 1440).

Zygmunt wielki książę litewski nadaje klasztorowi franciszkanów wileńskich na Piaskach w Wilnie trzy jeziora Thekesz, Syemeth *i* Szemedoczysz.

Or. brak. Wiadomość o tem nadaniu zachowała się jedynie w niedatowanym regeście, mieszczącym się w zatwierdzeniu króla Zygmunta I z dnia 5 grudnia r. 1522 (zob. o niem wyżej Nr 22 str. 37) po regeście, dotyczącym nadań jeziór Popiszek i Juzina przez Witołda (zob. Nr 119 i 119[b]).

(5). Prefatus vero dux Sigismundus alias literas, quibus tres lacus Thekesz, Syemeth et Szemedoczysz [1] cognominatos monasterio prefato et fratribus ipsius monasterii contulit.

163.

B. m. i d. (przed 20 marca 1440).

Zygmunt wielki książę litewski nadaje klasztorowi franciszkanów wileńskich na Piaskach w Wilnie trzy karczmy obok cmentarza i konwentu w mieście Wilnie.

Or. brak. Wiadomość o tem nadaniu zachowała się jedynie w niedatowanym regeście, mieszczącym się w zatwierdzeniu króla Zygmunta I z dnia 5 grudnia r. 1522 (zob. o niem wyżej Nr 22 str. 37) po regeście, dotyczącym nadań Hanula (tamże); po nim idą nadania Witołda (zob. Nr 119 i 119 b).

(2). Item alias literas, quibus illustrissimus Sigimundus magnus dux Lithwanie, predecessor noster [1], contulit eidem monasterio tres tabernas penes cimiterium et penes conventum fratrum predictorum in civitate Vilnensi cum omni eo iure possidendas, prout maiestati ducali incole civitatis predicte de aliis tabernis solvere consueverunt.

164.

B. m. i d. (przed 20 marca 1440).

Zygmunt wielki książę litewski kościołowi w Pobojskach diec. wileńskiej i jego rządcom nadaje 12 ludzi imiennie przywiedzionych.

Or. brak. Wiadomość o tem nadaniu mieści się w zatwierdzeniu Kazimierza Jagiellończyka, wydanem w Wilnie dnia 3 stycznia r. 1441 (ob. niżej Nr 168).

---

162. [1] *Dziś nazwy te nie są znane.*

163. [1] *T. j. króla Zygmunta I.*

165.

(Podrobiony).

B. m. i d. (przed 20 marca 1440).

Zygmunt wielki książę litewski zatwierdza uposażenie ówczesnego rektora kościoła w mieście Małym Miadziole Marcina Dobrzyłowskiego i jego następców, dane i zeznane przez książąt Świrskich Jana Talimonta, Piotra zwanego Pieczko, Stanka Talimonta, Stanisława Lodwika i Mikołaja Tura braci stryjecznych.

Or. brak.

Kop. 1. Czart. k. 15—16 w transumpcie króla Zygmunta III, wydanym w Krakowie dnia 28 lipca r. 1608. — 2. Lib. Magn. k. 10'—11 (w transumpcie jak pod Kop. 1).

Uw. W szeregu falsyfikatów miadziolskich dokument niniejszy jest w całości najniezdarniej podrobiony (brak eschatokołu) i jeszcze niedołężniej, aniżeli podany wyżej dokument tegoż księcia dla kościoła parafjalnego w Małym Miadziole i jego parocha Marcina Dobrzyłowskiego (zob. wyżej str. 147—9 Nr 131).

In nomine Domini amen. In honorem excellentissimae ac individuae Trinitatis Virginisque Mariae Sanctissimae necnon SS. Andreae apostoli et Michaelis archangeli. Sigismundus Dei gratia magnus dux Littvaniae[a], Samogitiae necnon terrarum Russiae dominus et haeres. Ut humana opera sic(ut) in se sunt labilia, a memoria hominum, quae labilis est et caduca, ad durabilitatem aeviternorum temporum faciliter non evanescant, necessarium est, ut ad persistentiam ipsorum literarum apicibus et testimonio fidelium perhennentur. Ad cunctorum perhennem memoriam praesentium et futurorum significamus tenore praesentium, quibus expedit universis et singulis notitiam habituris, visuris, lecturis pariter et audituris pateat evidenter et sit notum: Constituti personaliter generosi duces haeredes de Swir Joannes Thalimonth et Petrus cognominatus Pieczko, Stanko Thalimonth, Stanislaus Lodvik, Nicolaus Thur fratres patruelles coram nostra praesentia et praesentibus infrascriptorum pia mente et animo plene deliberato ac bono intellectu, non vi, fraude aut aliquo dolo seducti aut circumventi, sed ex sua mera propria ac spontanea voluntate, volentes animarum suarum, praedecessorum suorum animarum, a quibus cuncta bona habent, salubriter providere ecclesiam parochialem S. Andreae in oppido suo Minori Medalo funditus erectam per olim Joannem Thalimonth et Pieczko et Krik patronorum ac praedecessorum suorum in oppido suo Medalo diu fundatam ac dotatam melius ac uberius, et ut cultus divinus eo magis augeatur, dotare rectorem eiusdem ecclesiae protunc existentem, videlicet honorabilem Martinum Dobrziłowski[b] dioec. Cracoviensis pinguiori stipendio providere per hanc suam ultimam voluntatem et testimonium suum ad meliorationem ac amplificationem fundati approbaverunt, beatificaverunt, approbatamque beatificatamque esse voluerunt. In primis igitur praefati duces ascripserunt atque legaverunt ad ecclesiam praefatam et ad altare Assumptionis Sanctissimae Virginis Mariae et ad altare S. Michaelis archangeli pro rectore et altarista ipsius honorabili domino Dobrziłowski necnon pro successoribus eius perpetue et in aevum ac irrevocabiliter de speciali consensu ac voluntate uxorum suarum necnon consanguineorum suorum ad hoc consentientium curiam suam in oppido suo Minori Medalo nuncupatam iuxta fluvium Siermiezicza cum cmetonibus ac eorum filiis et successoribus. Item etiam partem civium et m i t h a alias t a r g o w e g o duas partes exceptis duabus partibus civium, et m i t h a alias t a r g o w e g o unius partis pro se et successoribus suis reservaverunt. Item tabernam in oppido suo Minori Medalo antiquitus sitam, supra quam nulla alia taberna in toto oppido suo Medalo fieri debet. Item in villa sua Postarzinie[c] duodecim cmetones ascripserunt, iacentes prope fluvium Vilia nominibus Bohdan Kilewicz, Fiecko Kilewicz, Procuk Sziszie, Siemion Skutowicz, Kosten Kilicz, Wasil Iwaskowicz, Sebestyan Iwaskowicz, Chodzko Pawłowicz, Bibko Iwaszkowic, Ty-

165. [a] Lituaniae *Lib. M.* [b] Dobrzilowski *Lib. M.* [c] Podstarzinie *Lib. M.*

musz Szerokowicz, Sieliwon Owdzieiowicz, Fiedor Kieckowicz. Item aliam culturam cum hominibus in variis locis iacentem Szkiniewczizna, Żołnierzewczizna, Skopkowczizna, Rodziewczizna, Łantuchowczizna, Kowalewczizna[d], Woronkowczizna, Sawkowczizna, Iciniewczizna[e], Hrynczewczizna[f], Czuprinowczizna, Sołaiewczizna, Bakunowczizna, Bohdanczewczizna, Pazdziukowczizna[g], Szustułowczizna, Chwalewczizna, Lipowczizna, Michalewczizna, Ciuchowczizna, Hawłasowczizna, Misiewczizna, Izebkowczizna, Bernatowczizna[h]. Item pratum dictum Wołczino et Swidawka. Item adscripserunt ad praefatam ecclesiam in Minori Medalo ad eandem curiam ab antiquo spectantem de speciali consensu ac voluntate collectim silvam alias boru aut desertum quatuor miliaria tam late et longe et circumferentialiter, quae est in suis metis et graniciebus, una cum magnifico Dowgierth palatino Vilnensi et magnifico domino Ostykone castelano Vilnensi et plebano Swirenensi, videlicet a curia et oppido suo Minori Medalo usque ad Hrezdzienica, a Hrezdzienica usque ad Nanos, a Nanos usque ad Niesłucz, a Niesłucz usque ad Zanorocze[i], a Zanorocze usque ad Mokrzica, a Mokrzica usque ad Łantuchowczizna, a Łantuchowczizna usque ad Rodziewczizna et Siermieze magno, a Siermieze[j] usque ad Żołnierzewczizna et Kłodna, a Kłodno usque ad Szykiniewczizna, a Szykiniewczizna usque ad villam Wincewici, a Wincewici usque ad Boaczki, a Boaczki usque ad Slinki et Bakszti, a Bakszti usque ad spaciosam viam quae ducit Vilnam et gradibus et limitibus Niemenczenski Puszczi, a spatiosa via usque ad Hłuboki Ruczay, a Hłuboki Ruczay[k] usque ad Domanczizski, a Domanczizski usque ad praefatam ecclesiam S. Andreae in Minori Medalo. Item ascripserunt portionem spectantem ad silvam alias boru dictam Kurzopolska. Item ascripserunt portionem ad tredecim stagna, quae nuncupantur primum stagnum Swir una cum fluvio dicto Thuszcza et obstaculum alias z jazem, secundum Spore, tertium Swito, quartum Hlubokie, quintum Wieiwirowo, sextum Switlo, septimum Woroniec, octavum Borsuich, nonum Maszarynych, decimum Solza, undecimum Cieczwierc[l], duodecimum Siermieze[j], tredecimum Szwakszti maius et minus una cum fluvio dicto Jodup et obstaculum alias z jazem. Et ut praefata ecclesia et eius rectores legitimi plebanus et altarista uberioribus abundent fructibus et Deo Omnipotenti valeant famulare securius, de curiis suis in Minori Medalo in toto districtu et de curiis Spori et Czeczwierć[m] et Siermieze iuxta fluvium Niesłucz de agris earundem curiarum universas omnis grani decimas quidquid fuerit seminatum dederunt, tribuerunt et in perpetuum ascripserunt una cum filiis et filiabus natis et nascentibus, et generaliter cum universis et singulis proventibus, fructibus, censibus, taxis ordinariis et inordinariis, silvis, boris, venationibus, pratis et agris, campis cultis et incultis et excolendis, caeteris utilitatibus, mellificiis, apisteriis, gaiis, rubetis, aquis tam magnis quam parvis et universi generis piscibus, stagnis et molendinis tam late et longe et circumferentialiter, prout et quemadmodum dictae terrae cum hominibus ab antiquo sunt, fuerunt tentae et limitatae in suis metis et graniciebus, generaliter universis, quoquomodo ad eosdem homines pertinentibus, nihil iuris, proprietatis, dominii sui in praemissis datis, legatis et ascriptis pro se et successoribus suis legitimis in eadem curia Minori Medalo et oppido suo penitus reservaverunt. Et ut praefatae ecclesiae dotatio et inscriptio ac omnium et singulorum superius ipso privilegio contentorum perpetuae robur obtineat firmitatis, rogaverunt nos, ut munimine nostro et titulo sigillique appensione faciamus communiri, quod libenter et hilariter fecimus.

166.

Wilno, 13 lipca 1440.

Kazimierz (Jagiellończyk) wielki książę litewski nadaje Marcinowi archidiakonowi wileńskiemu i wszystkim jego następcom na tym urzędzie ziemię

165. [d] Kowalewczyzna *Lib. M.* [e] Ieiniewczizna *Lib. M.* [f] Hrynczewczizna *Lib. M.* [g] Pazdziudkowczizna *Lib. M.* [h] Biernatowczizna *Lib. M.* [i] Zanarocze *Lib. M.* [j] Siermieże Magno a Siermieze *Lib. M.* [k] Hluboki Ruczai *Lib. M.* [l] Ciecwierz *Lib. M.* [m] Czecwier *Lib. M.*

Bohdana Tartari *w dystrykcie miednickim z człowiekiem i wszelkiemi przynależytościami.*

Or. brak.

Kop. 1. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej w transumpcie króla Zygmunta I w Krakowie z daty 1 listopada r. 1537 w formie poszytu na str. 5—6, ob. wyżej str. 157 Nr 139 pod Kop. 1. — 2. Lib. III str. 84—5. — 3. Luźna kopja papierowa z w. XVII, przechowana w temże Archiwum. — 4. Kopja w Archiwum Państwowem w Wilnie (zob. Sprogis, Geograficzeskij ukazatel str. 9). — 5. Lib. IV str. 349—350.

Reg. Wizyta ks. J. Bowkiewicza z r. 1828 w Opisaniju Wil. Publ. Bibl. Wyp. I. Priloż. str. 18 § II.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Presentis evi lubrica condicio cunctas hominum actiones in oblivionis abissum plerumque demergere consuevit, nisi scripturarum apicibus et testium annotatione fuerint perennate. Proinde nos Kasimirus Dei gratia magnus dux Lituanie, Russie etc. significamus tenore presentium tam presentibus quam futuris quibus expedit universis: Quomodo considerantes nichil certius morte et nichil incertius hora mortis, volentesque diem extremum piis prevenire operibus attentisque serviciis fidelibus, quibus nobis honorabilis[a] dominus Martinus archidiaconus Vilnensis hactenus placuit et in futurum dante Domino placere poterit attentius, terram nostram quandam Bohdani Tartari dictam in districtu Mednicensi[b 1] sitam cum homine Melczuss dicto ipsam terram inhabitante, cum omnibus eiusdem terre utilitatibus, campis, pratis, pascuis, borris, silvis, rubetis, piscinis, aquarum decursibus et generaliter omnibus et singulis pertinenciis ad eandem terram ex antiquo spectantibus, nunc inventis et in futurum humana industria inveniendis, late, longe et circumferentialiter, prout ipsa terra ab aliis est distincta et limitata, eidem domino Martino archidiacono predicto et ipsius archidiaconatui incorporando dedimus, donavimus presentibusque damus, donamus et largimur perpetuo, eandem terram per eundem dominum Martinum archidiaconum et successores ipsius ecclesie Vilnensis archidiaconos futuros tenendam, habendam, utifruendam[c] et pacifice possidendam, nec ab ipso archidiaconatu aliquatenus alienandam temporibus perpetuis, pro nobis et nostris successoribus in dicta terra nichil iuris aut dominii reservantes. Harum quibus sigillum nostrum appensum est testimonio literarum. Actum et datum Vilne, ipso die festi S. Margarete virginis anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo. Presentibus reveren(do) in Christo patre domino Mathia Vilnensi episcopo, illustribus Allexandro alias Olelkone[d], Georgio Semeonis principibus et magnificis viris dominis Christino alias Ostik castellano, Dawgert[e] palatino Vilnensi, Joanne Gastoldo[f] palatino Trocensi et aliis quam pluribus fidedignis ad premissa testibus.

167.

Wilno, 21 października 1440.

Aleksander al. Muntholt wraz z żoną Heleną i synami Michałem, Janem al. Thautwil *Bartłomiejem i Konradem zapisują franciszkańskiemu kościołowi*

166. [a] honoratus *Lib. III* [b] Miednicensi *Lib. III* [c] uti fruendum *Trans.* [d] Olechnone *Lib. III* [e] Dawgerd *Lib. III* [f] Gastolto *Lib. III*

166. [1] *Miedniki, ob. objaśnienie do Nru 4 na str. 10 przyp. 4.*

Panny Marji na Piaskach w mieście Wilnie jako coroczną dań 20 beczek żyta i jedną krowę ze wsi swojej Orlaukiski, *z obowiązkiem odprawiania dwóch mszy tygodniowo, po śmierci zaś wpisania ich imion do księgi wypominków.*

Or. w Archiwum Kap. Kat. w Wilnie. Dokument pergaminowy średniej grubości, dobrze zachowany, tylko w dwóch miejscach na dolnem zagięciu wzdłuż przez myszy wyżarty, 30·5×17+7 cm. — Inicjał na całą wysokość tekstu, ręka ta sama, co wyżej w dokumencie Nr 153 (str. 171). — Na pasku pergaminowym wisi doskonale zachowana pieczęć, wyciśnięta w czarnym wosku, okrągła, średnicy 25 mm., wyobraża ona w polu herb Topór (ostrzem w prawo), w otoku napis ruski: **ПЕЧАТЬ МОНТОВТОВА**. — *Zapiski na odwrociu: 1) na złożeniu spodniem napis z w. XV zatarty, prawie zupełnie nieczytelny i uwydatniany w w. XVII; ledwie dostrzegalne ślady słów:* supra XX tunnas siliginis ... Allexandro aliter Mvntolt; *2) tamże niżej ręką w. XVI:* A domino Mątholth decima; *3) na złożeniu wewnętrznem ręką w. XVII, przepisaną w w. XVIII:* Supra XX tunnas decima a domino Alexandro aliter Mątholt *oraz ślad sygnatury z w. XVII* A. 79; *4) na złożeniu wierzchniem z w. XVIII:* N. 5. Legatio pro viginti tunnis siliginis et una vacca de villa Orlaukiszki a domino Alexandro Munholt et conthorali ejus Helena anno Domini 1440, *poniżej innemi rękami z w. XVIII:* N⁰ 42do Sub litera MM; *5) sygnatury z w. XIX:* Oddział 5 (*popr. z* 4), Fasc. 1, N⁰ 4.

Kop. Transumpt króla Zygmunta III z dnia 2 czerwca r. 1595 w temże Archiwum (ob. w tomie II pod tą datą).

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli praesencium noticiam habituri, quod nos dominus | Allexander alias Muntholt una cum conthorali mea domina Helena ac filiis nostris, videlicet Michaele | Johanne alias Thautwil, Bartholomeo, Cunrado[a], ad honorem Dei Omipotentis et Virginis Gloriose | Marie, nostram carorumque nostrorum tam vivorum quam defunctorum ob salutem, mera et spontanea voluntate ac matura deliberacione duximus dare singulis annis in perpetuum viginti tunnas siliginis et unam vaccam de villa nostra Orlaukiski[b 1] Fratribus Minoribus in conventu Wilnensi apud Sanctam Mariam in Arena commorantibus; cupientes, quod fratres conventus predicti tam presentes quam futuri teneantur duas missas in abdomada[c] celebrare, unam de Beata Virgine, aliam pro defunctis et nos in suis oracionibus recommendatos iugiter habere, post obitum vero nostrum animas nostras suis libris asscribere et eas diebus festivis post sermonem pronuncciare. Si quis autem supradicta ausu temerario vel nefando violare presumpserit vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat nobis coram altissimo iudice de iniuria illata responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum in Wilna, ipso die sanctarum Undecim Milia Virginum anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo. Presentibus nobilibus strenuisque viris domino Petro alias Sowigal, domino Yaczkone, domino Talkone Dangwidowicz[d], domino Narkone Sowigalowicz, domino Naributh Yatoltowicz, domino Stanislao Radwilowicz[e] et aliis quam pluribus fidedignis in premissis constitutis.

167. [a] Conrado *Trans.* [b] Orlankisski *Trans.* [c] *tak w Or.;* hebdomada *Trans.* [d] *tak w Or.* [e] Sowigal, Jackone, Zarkone, Jatoltowicz, Radwiłowicz *Trans.*

167. [1] *Miejscowość nieznana; może Orłowciszki w pow. oszmiańskim (Słown. Geogr. T. 15 str. 415).*

168.

Wilno, 3 stycznia 1441.

Kazimierz (Jagiellończyk) wielki książę litewski zatwierdza kościołowi w Pobojskach i jego rektorom nadanie 12 ludzi przez Zygmunta (Kiejstutowicza) swego poprzednika, z przydatkiem dani miodowej od innych ludzi z tegoż dystryktu.

Or. brak.

Kop. 1. Czart. k. 20 (w odnowieniu tegoż króla Kazimierza z dnia 20 stycznia r. 1492). — 2. Lib. Magn. k. 13'—14 (w odnowieniu jak pod Kop. 1).

Uw. Przy odnowieniu tegoż dokumentu otrzymał Kazimierz pełną intytulację: rex Poloniae *i* Prussiae (dominus et haeres). *Sama treść uposażenia nie budzi wątpliwości.*

[Kazimirus Dei gratia <rex Poloniae,> magnus dux Littuaniae[a], Russiae <Prussiae>que dominus et haeres, significamus tenore praesentium quibus expedit universis: Quomodo volentes, ut in nostro magno ducatu Littuaniae[b] christianitas lausque Christi in ecclesiis tantummodo augeatur, homines infrascriptos[c] pro tempore existentibus, videlicet Wotris, Teykathos[d], Pinus, Gaczus, Gayszus, Szinus, Geduczys, Czysch[e], Dako, Jaczysz, Godzyeythoszch et Sputhko, quos illustrissimus olim dominus princeps[f] Sigismundus eadem gratia antecessor noster eidem ecclesiae dederat et assignaverat, cum novem pullis mellis alias thtyrankij per alios homines de eodem districtu singulis annis exsolvendis dedimus, inscripsimus et largiti sumus, damusque, largimur et inscribimus tenore praesentium mediante cum omnibus fructibus, censibus, dationibus, servitiis et generaliter cum omnibus proventibus, attinentiis quibuscunque vocentur nominibus, nihil pro nobis aut successoribus nostris reservando, per eosdem rectores tenendum, habendum, utifruendum, possidendum pacifice et quiete ac in aevum. Harum quibus sigillum nostrum est subimpressum testimonio literarum. Datum Vilnae, feria tertia in octava Circumcisionis Domini anno eiusdem millesimo quadringentesimo quadragesimo primo. Ad relationem] magnifici Sandiwogii protunc cancellarii.

169.

Wilno, 19 lipca 1441.

Marcin Maciejowicz z żoną i dziećmi, imiennie podanemi, zapisuje franciszkanom wileńskim u P. Marji na Piaskach dziesięcinę z pól swojego folwarku Raczkiszki, prosząc o odprawianie za siebie dwóch mszy tygodniowo i wpisanie imion swych do ksiąg wypominkowych.

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, lekko poplamiony, zresztą dobrze zachowany, 30·3 × 14·4 + 3·2. — Inicjał na większą część wysokości tekstu; pismo ręką, która spisała dokumenty z 1 sierpnia r. 1439 i z 21 października r. 1440 (ob. Nry 153 i 167). — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć w czarnym wy-

168. [a] Lythwanie *Lib. M.* [b] Lythuanie *Lib. M.* [c] *Lib. M. dodaje* ecclesiae in Poboyska dioecesis Vylnensis et eius rectoribus. [d] Theykathos *Lib. M.* [e] Czysh *Lib. M.* [f] princeps dominus *Lib. M.*

ciśnięta wosku, średn. 22 mm., w dolnej części wykruszona; w polu pieczęci wyobrażony znak (gmerk) widocznie u dołu uszkodzony, w kształcie laski u góry ukosem załamanej w lewo i przekrzyżowanej; w otoku napis ruski: + **ПЄЧАТЬ М[АРТ]ИНОВА**. — *Zapiski na odwrociu: 1) na złożeniu wewnętrznem ręką współczesną:* X de Raczkiszki; *2) zaraz niżej z w. XVII:* Decima nomine Rat'kyszki, nunc X vocata Jasszvny a domino Raczko fratre Kloczkonis *(ostatni wyraz bardzo wyblakły i ledwie czytelny), poniżej z tegoż wieku:* decima in Raczkiszki; *3) na złożeniu wierzchniem z w. XVII:* Fundatio decimae domini Martini Macieiowicz in Rakiszki 1441; *4) na złożeniu spodniem ręką z w. XVIII:* N° 6. Legatio decimae de omnibus, quae sumuntur ex campis curiae Raczkiszki a domino Martino Maczejowicz et conthorali eius Margaretha alias Maska Anno Domini 1441; *5) sygnatury: a)* A. 80 *(w. XVI), b)* N° 60mo sub litera MM. *(w. XVIII), c)* Odd. 5 (*popr. z* 4) Fasc. 1, N° 5 *(w. XIX).*

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli presentium noticiam habituri, quod nos | dominus Martinus Maczeyowicz cum conthorali nostra Margaretha alias Maszka liberisque nostris | Stanislao, Michaele, Andrea, Nicolao, Anna, Helena, Anastacia et aliis sequentibus, ad honorem Dei | Omnipotentis et Virginis Gloriose Marie, nostram carorumque nostrorum tam vivorum quam defunctorum ob salutem, mera et spontanea voluntate ac matura deliberacione duximus decimam dare de omnibus, que seruntur in campis curie nostre Raczkiszki[1] singulis annis temporibus eviternis Fratribus Minoribus in conventu Wilnensi commorantibus tam presentibus quam futuris; cupientes, quod fratres predicti conventus teneantur qualibet abdomada[a] duas missas celebrare, unam pro salute nostra, aliam pro defunctis singulis septimanis temporibus eviternis et nos in suis oracionibus recommendatos habeant, post obitum vero nostrum animas nostras libris suis ascribent et pro ipsis Altissimum iugiter exorent. Si quis autem post decessum nostrum predicta ausu temerario vel nefando violare presumpserit vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat coram altissimo iudice de iniuria nobis illata responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum in conventu Wilnensi, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo primo feria quarta ante festum Marie Magdalene. Presentibus providis et discretis viris domino Petro Gosschowicz cum fratre suo domino Jaczcone et domino Johanne Tilcowicz et aliis quam pluribus fidedignis in premissis constitutis.

170.

Merecz, 18 marca 1442.

Kazimierz (Jagiellończyk) wielki książę litewski kościołowi w Mereczu (Wielkim) pod wezwaniem św. Mikołaja, założonemu przez ojca swego Władysława (Jagiełłę), nadaje dziesięcinę rybną ze stawów, należących do grodu Merecza oraz jezioro Pilwingis.

Or. brak.

Kop. Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie w transumpcie Zygmunta III z r. 1593, dok. nr 1230.

---

169. [a] *tak w tekście*

169. [1] *Jak zapisek dorsalny objaśnia, są to późniejsze Jaszuny, dziś miasteczko w pow. wileńskim nad Mereczanką przy drodze z Wilna do Lidy.*

Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 191/2. — Ks. Przyałgowski W. w Żywotach bisk. wil. na str. 22 wspomina o kościele w Mereczu jako o fundacji Władysława Jagiełły.

In nomine Domini amen. Cum praesentia opera cito ab hominum labuntur memoria, necesse est, ut ea, quae futurorum debeant respicere cognitionem et maxime, quae ad cultum divinum dirigenda sunt perpetuis temporibus, hominum et literarum testimoniis confirmentur. Proinde nos Kazimirus Dei gratia magnus dux Litvaniae, Russiae etc., ad universorum notitiam volumus pervenire presentium per tenorem: Quoniam huiusmodi fragilitatem perpendentes, volentesque temporalia et caduca commutare pro terrenis, sperantes post vitae occasum ad vitam transferri aeternalem, ad laudem Omnipotentis Dei eiusque Gloriosae et Intemeratae Matris semper Virginis Mariae pro anima divae memoriae serenissimi principis domini et domini Władislai Poloniae regis, genitoris nostri carissimi salute nostrorumque peccatorum venia salutari, ecclesiae in Merecz in honorem beati Nicolai confessoris et pontificis gloriosi, per praefatum nostrum genitorem serenissimum errectae, discreto Jacobo plebano et rectori eiusdem et eius successoribus legitime in ipsa ecclesia intrantibus in flumine Merecz de piscaturis stagnisque[a] nostris (ad) castrum Merecz pertinentibus, decimam omnium piscium dedimus, tribuimus, contulimus, inscripsimus et sumus largiti, et lacum Piluingis[b][1] dictum damus, donamus, conferimus, inscribimus, perpetuo largimur, per nostros officiales dicti castri videlicet tenutarium et clavigerum pro tempore existentes ecclesiae, rectori ipsius et successoribus ut prefertur dandum, exhibendum et irrefragabiliter observandum. Harum quibus sigillum nostrum presentibus est appensum testimonio literarum. Actum in Merecz, dominica Judica anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo. Praesentibus praeclaro principe Georgio Siemionowicz magnificisque et strenuis Petro Montigierdowicz[c] terrę Lituanicae supremo[d] marsalco et Venceslao Mongirdowicz[e], aliisque quam pluribus fidedignis. Per manus Nicolai nostri secretarii fidelis dilecti.

171.

(Podejrzany).

Szczuczyn, 25 lipca 1442.

Piotr Lelusz wojewoda trocki swemu kościołowi parafjalnemu w Szczuczynie nadaje dziesięcinę wszelakiego zboża i jarzyn.

Or. brak.

Kop. 1. Czart. k. 20'. — 2. Lib. Magn. k. 14—14'.

Uw. Stylizacja tego aktu nie budzi zaufania, wydając się zręcznym zlepkiem formuł o cechach późniejszych. Uderza zaś w tym zapisie data zmylona, gdyż dzień św. Jakuba w tym roku przypadał na środę, nie na niedzielę.

170. [a] *wyraz źle przez kopistę odczytany jako* sagneisque, *poprawiony na niemożliwe* agrisque [b] *nazwa ta w Trans. niewyraźnie wypisana na zagięciu i poprawiana* [c] Antrigierdowicz *błędnie w Trans.* [d] sublimo *błędnie w Trans.* [e] Monwidowicz *błędnie w Trans.*

170. [1] *Pilwingi, jezioro; wedle ks. Kurczewskiego (Bisk. Wil. str. 192) od r. 1867 już nie istnieje.*

In nomine Domini amen. Cum humana opera a memoria hominum cito labuntur, necesse est ergo, ut ea, quae futurorum debeant respicere et maxime, quae ad cultum divinum sunt dirigenda, temporibus perpetuis testimonio fidedignorum et literarum apicibus confirmentur. Ego Petrus alias Lelusche palatinus Trocensis, huius mundi fragilitatem perpendens, volensque temporalia et caduca commutare pro aeternis, sperans post vitae huius occasum ad vitam transferri aeternalem, publice coram praesentibus quam futuris recognosco, quod ad laudem Omnipotentis Dei eiusque Gloriosae et Intemeratae Matris semperque Virginis Mariae pro animarum proavorum meorum[a] salute suorumque peccaminum remedio salutari decimam omnium frumentorum et leguminum, puta siliginis, tritici, hordei, scruti, pisi, millii, papaveris et aliorum frumentorum, quae seminantur in agris, campis et hortis ecclesiae nostrae parochiali in Szczuczyna[1] tribuo et assigno, avena duntaxat excepta. Et ut haec donatio et assignatio quaelibetque[b] praescripta dispositio[c] ferventius innotescat roburque obtineat firmitatis sempiternum, et ne cuiquam ambiguitatis aliquid super huiusmodi donatione et assignatione praescriptaque dispositione in futurum quomodolibet suboriatur, sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Datum in Szczuthyno[d], die dominico ipso die beati Jacobi apostoli gloriosi anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo.

172.

(Interpolowany).

Kroszyn, 2 sierpnia 1442.

Jerzy alias Joschko *Gojcowicz kościół we wsi swojej Kroszynie, wybudowany przez siebie a konsekrowany przez biskupa Macieja pod wezwaniem Bożego Ciała, św. Jerzego i św. Mikołaja uposaża: a) dziesięcinami z czterech swoich wyliczonych dworów, b) ziemią z ośmiu wymienionymi ludźmi wraz z ich daninami i powinnościami, c) danią miodową, pieniężną i skórkami, d) rolą z dworem i ich przynależnościami, e) bobrami na rzekach Szczarze i Kołpienicy, wolnem mlewem, rybołostwem, jazami na tejże Szczarze, f) służbą domową.*

Or. *brak.*

Kop. *Tekst z datą zmyloną 1542 zam. 1442 dochował się w transumpcie w. ks. Aleksandra z 27 kwietnia r. 1498 (zob. niżej pod tą datą), zatwierdzonym przez Zygmunta I 16 marca 1536. 1. Lib. I 2. k. CXXXV—CXXXVI' pod liczbą 39 i nagłówkiem:* Tenor privilegii fundacionis ecclesie parochialis diocesis Vilnensis in Croszyno. — *2. Lib. VI k. 170—171. — 3. Czart. k. 191. — 4. Lib. Magn. k. 183—3'.*

Reg. *Ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 49 (z mylną oczywiście datą 1452).*

Uw. *Zbyt rozwlekły protokół dokumentu oraz drobiazgowe wymienienie uposażenia wraz z imionami ludzi uzasadniają dostatecznie podejrzenie o interpolację uposażenia z końcem w. XV przed jego transumowaniem, jakkolwiek trudno dzisiaj wydzielić części interpolowane z tekstu, by go przywrócić do pierwotnego brzmienia.*

---

171. [a] *oba kopjarze dodają* ac [b] quaelibet *Czart.* [c] *oba kopjarze mają* assignatio, *co atoli jest przepisaniem się* [d] Sczuthyno *Lib. M.*

171. [1] *Szczuczyn zw. Litewskim, miasteczko nad Szczuczynką w pow. lidzkim, na wsch. od Grodna.*

In nomine sancte Trinitatis et individue unitatis amen. Omnia que geruntur in tempore, simul labuntur cum tempore, nisi fuerint proborum hominum testimonio et scripture roborata munimento. Eatenus ego Georgius alias Joschko[a] Goyczowicz[b] universis et singulis presentibus et futuris quibus expedit notifico per presentes, quod[c] volens laudem et honorem Omnipotentis Dei et sanctorum eius pro meo posse ampliare, elemosinis quoque peccata mea et parentum meorum seu predecessorum redimere et extremi iudicii terrorem operibus misericordie in mansuetudinem convertere, celestia eciam pro terrenis et aeterna pro temporalibus in quantum valeo promereri, quod mihi dante Domino tunc fieri non diffido, dum de bonis meis paternis mihi a domino Deo[d] collatis edes seu e(c)clesias eius per me erectas et ediffficatas sufficienter dotavero, proinde e(c)clesiam in Crossyno[e] [1] villa mea per me denuo[f] constructam in honorem Omnipotentis Dei et sacrosancti Corporis Domini nostri Jesu Christi et SS. Georgii martiris[g] et Nicolai episcopi et confe(s)soris per reverendum in Christo patrem et dominum dominum Mathiam Dei gracia episcopum Vilnensem dedicari et consecrari procuravi[h]. Cui quidem e(c)clesie prefate in Croszyno[i] et eius rectori, qui pro tempore fuerit, do, dono, approprio, incorporo, at(t)ribuo et presentibus perpetuo inscribo hec bona mea[j] infrascripta: Primo et principaliter quatuor decimas in quatuor curiis meis post araturas meas, primam ibidem in Croszyno[k] cuiuslibet grani et[l] seminis, secundam in Szyenno[m] [2] eciam cuiuslibet grani et seminis, terciam in Szirowicze[3] similiter cuiuslibet seminis, quartam in Woranczancze[n] [4] eciam cuiuslibet grani et seminis; item terram cum octo hominibus dictis Soczewczizci[o] [5] cum octo hominibus ipsis et cum tributo mel(l)is quatuor tunnarum[p] et cum omnibus laboribus, censibus dictorum hominum, quorum nomina sunt hec: primus homo Hricz[q] Wozilowicz[r], secundus Pawliecz[s] Diedowicz, tercius Lukjan[t] Klimowiczi[u], quartus Paulus frater eius, quintus Wewssey, sextus Budziey, septimus Borisz, octavus Andreas Szmokoth[v] cum eorum filiis et posteris, terris cultis et incultis, boris, silvis, gaiis, rubetis, indaginibus, aucupiis, venacionibus, aquis, fluviis, rivis, tor(r)entibus, lacubus, aquarum decursibus, piscinarum locacionibus et aliis utilitatibus, quas ipse plebanus et pro tempore existens excogitare et adinvenire poterit, ita late et longe ac circumferencialiter, prout dicta terra cum hominibus per me et anteces(s)ores meos (erat) tenta; nec non mediam tunnam[w] mel(l)is dictam[x] tiwunczizna[y] una cum media sexagena latorum grossorum et ibidem triginta asperiolos; item ibidem agrum sive terram arabilem cum omni mea curia Andrichowczizna[z] seu predio ac omnibus campis, mericis, pratis ac fluvio Colpinicza[6] ad dictam terram seu curiam spectantibus[aa]; item

---

172. [a] Joszko *Czart. i Lib. M.* [b] Boyczowicz *Lib. I; Lib. VI poprawia z* Boyczowicz [c] quia *Lib. VI i Lib. M.* [d] a domino Deo mihi *Lib. M.* [e] Kroszino *Lib. VI i Lib. M.* [f] *w znaczeniu* de novo [g] martyris *Lib. VI i Lib. M.* [h] procurari *Lib. I; także Lib. VI poprawia z* procurari [i] Kroszyno *Lib. VI i Lib. M.* [j] *Lib. I opuszcza* [k] Kroszyno *Lib. VI i Lib. M.* [l] sive *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [m] Sienno *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [n] Woronczancze *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [o] Soczewiczy *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [p] tinnarum *Lib. I* [q] Hucz *Lib. I* [r] Woziłowicz *Czart. i Lib. M.* [s] Pawlecz *Czart. i Lib. M.* [t] Lukian *Czart. i Lib. M.* [u] Klimowczy *Czart. i Lib. M.* [v] Pawlecz, Lukian, Klimowczy, Gudziey, Boris, Smokoth *Lib. VI i Lib. M.* [w] tinnam *Lib. I* [x] dictam melis *Lib. I* [y] tiwuczyzna *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [z] Andrichowczyzna *Lib. M.* [aa] spectantem *Lib. VI, Czart. i Lib. M.*

172. [1] *Kroszyn, miasteczko w pow. nowogródzkim nad Szczarą (Słown. Geogr. T. IV str. 710).* [2] *Miejscowość nieznana.* [3] *Żyrowice (Żurowice), miasteczko nad rzeczką Wiknią, dopł. Szczary, 8 km. na płd. od Słonimia.* [4] *Miejscowość nieznana.* [5] *Soczewki, osada położona o 2 km. na płn. od Kroszyna (Słown. Geogr. T. XI str. 7).* [6] *Kołpienica, prawobrzeżny dopływ Szczary na płd. od Stołowicz.*

eidem plebano et pro tempore existenti do et dono in utroque fluvio dicto Sczar[7] et Colpinnicza liberam castorum venacionem[bb]; item do prefato plebano liberam molicionem ibidem in Croszino[cc] in meo molendino decima sive alia die aut quandocunque idem plebanus aut pro tempore existens indiguerit, similiter et liberam piscacionem in piscina feriis quartis, sextis et sa(b)batis, aliis vero diebus ubi et quando voluerit, in fluvio; item duo obstacula in flumine dicto Sczar in superiori parte mee piscine e(t) tercium obstaculum in eodem flumine ex opposito curie plebani ibidem in Croszino[dd]; item undecem capita de familia obnoxia et unum servitorem nomine Jacobum. Hec igitur omnia et singula bona superius scripta do, dono, a(t)tribuo, approprio, incorporo et pagina presenti perpetuis temporibus, nihil pro me et succes(s)oribus meis reservando, inscribo supradicte e(c)clesie mee in Croszyno[ee] et eius rectori, qui pro tempore suo fuerit, habenda, tenenda, utifruenda et pacifice tempore perpetuo possidenda ac in usus proprios convertenda et cum omnibus usibus, fructibus, proventibus, emolumentis aut quocunque nomine vocentur utilitatibus universis, nihil iuris et dominii ac proprietatis in supradictis bonis dicte ec(c)lesie mee in Croszyno[ff] ut premit(t)itur donatis pro me et successoribus meis reservando. In cuius rei evidens testimonium sigillum meum[gg] presentibus est appensum. Actum et datum in Croszyno, in mense augusto feria quinta in crastino ad Vincula S. Petri anno a Nativitate Domini mil(l)esimo quadringentesimo[hh] quadragesimo secundo. Presentibus venerabilibus, honorabilibus[ii] et discretis viris domino Joanne Gomolka[jj] officiali et domino Georgio canonicis Vilnensibus ac domino Nicolao de Lypa[kk] plebano et domino Alberto curie prefati domini episcopi capellano ac nobili Chvieytkone[ll] fratre meo germano, testibus ad premissa, et aliis quam plurimis fidedignis. Per manus Nicolai Jakobi de Klodawa, tunc domini episcopi vicenotarii.

173.

Wilno, 30 września 1442.

Anastazja wdowa po Gedygołdzie zapisuje kaplicy św. Wojciecha i Jerzego na zamku wileńskim przy kościele katedralnym dziesięcinę snopową każdego zboża ze swojego dworu Tołociszek; czyni to w myśl swego dawnego ślubu, że przekaże tę dziesięcinę kościołowi lub kaplicy, w której spocznie ciało jej męża.

Or. dziś nieznany. Wzmianka o istnieniu jego jeszcze w r. 1743 mieści się w wizycie biskupa Zienkowicza (zob. Kop.) z tegoż roku w słowach: Haec fundatio in exigua charta pargameni scripta est, ad quam sigillum in cera veteri impressum in funiculo pargameneo appensum est.

Kop. Archiwum Państwowe w Kownie. Wizyta kościoła kat. wileńskiego przez ks. biskupa Michała Zienkowicza z r. 1743.

Reg. 1. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 267 i 288. — 2. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich str. 49 (z Arch. Diecez.).

---

172. [bb] Croszyno *Lib. VI i Lib. M.* [cc] *brak w Lib. I* [dd] Kroszyno *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [ee] Kroszino *Lib. VI i Lib. M.* [ff] Kroszyno *Lib. VI i Lib. M.* [gg] *Lib. M. dodaje* proprium [hh] *Kopjarze piszą bezmyślnie* quingentesimo *(w Lib. M. pytajnik kopisty)* [ii] *Czart. i Lib. M. przestawiają:* honorabilibus, venerabilibus [jj] Gomolka *Lib. M.* [kk] Lipa *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [ll] Chwiedkone *Lib. VI i Lib. M.*

172. [7] *Szczara, rzeka, dopływ lewobrzeżny Niemna.*

Uw. Kaplica pod wezwaniem św. Wojciecha i Jerzego w katedrze wileńskiej jest fundacją Wojciecha Moniwida, którego Jerzy Gedygołd, mąż Anastazji, był bratem rodzonym; zob. wyżej Nr 85 i 86 (por. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Miesięczniku Heraldycznym z r. 1913 nr 11—12 str. 184). — Tołociszki, jak widać z tego dokumentu, należały jeszcze wówczas do Gedygołdowiczów (zob. wyżej Nr 107).

In nomine Domini amen. Cum inter singula opera humana futurum opus sigillis et testibus est roborandum, ego igitur Anastasia uxor domini pie memorie Gedigaudonis[a], cupiens pro terrenis celestia pro transitoriis aeterna possidere, ob salutem meae virique mei praedicti animarum do, tribuo et perpetuo adscribo capellae S. Adalberti et Georgii martyrum, sitae et muratae in castro Vilnensi iuxta templum S Stanislai episcopi et martyris, decimam manipularem cuiuslibet grani in curia nostra dicta Tołoczyszki[1] colligendam et in usus tam praesentis quam futurorum dictae capellae ministrorum convertendam. Votum namque prius super hoc pie et sponte coram Domino Deo emisi dicens, in quacunque ecclesia vel etiam capella sepultum fuerit corpus mariti mei, illi ecclesiae vel capellae decimam praenominatae curiae dabo ac perpetuo adscribam, nihilque iuris ac proprietatis seu dominii in decimam pradictae capellae mihi ac successoribus meis reservabo. In cuius rei testimonium sigillum proprium meum praesentibus est appensum. Datum et actum in Vilna, anno Domini 1442 ipso die sancti Hieronymi confessoris. Praesentibus honorabilibus dominis Philippo, Georgio de Dworzyszczy canonicis Vilnensis ecclesiae, necnon strenuis viris dominis Joanne et fratre eius Debeslao filiis domini Kiesgał.

174.

Horodziłowo, 2 lutego 1443.

Jakób Ralowicz dziedzic Horodziłowa kościół przez siebie wybudowany a przez Macieja biskupa wileńskiego ku czci Bożego Ciała, MB. Gromnicznej i WWŚŚ. konsekrowany uposaża, nadając pierwszemu jego rektorowi Janowi z Płońska: a) dziesięciny snopowe w czterech wymienionych miejscowościach, b) dwóch ludzi czynszowników przywiedzionych imiennie wraz z ziemią bartną, c) dwie beczki miodu z swego dworu rocznie, d) czterech robotników również imiennie podanych, e) rolę dwóch ludzi.

Or. brak.

Kop. 1. Tyszk. k. 68—9 nr 61. — 2. Ekstrakt z transumptu biskupa Walerjana Protasewicza z 16 maja r. 1565 z aktów biskupich, wydany dnia 27 lutego r. 1759 z aktów Archiwum Diec. Wileńskiej, na czterech kartach folio razem z sobą zszytych sznurkiem karmazynowym, którego koniec znajduje się pod pieczęcią kanclerza tejże diecezji i z podpisem pod nią jego zastępcy, wicekanclerza ks. Jana Grudzińskiego. Do aktów biskupich ingrosowany był przez Baltazara Krassowskiego, tychże aktów i publicznego notarjusza, z oryginałów łacińskiego dla kościoła parafjalnego w Horodziłowie a ruskiego dla jego altarji, bez wzmianki, czy te »originalia« były pergaminowe; zabrał je z sobą napowrót pleban i zarazem altarysta horodziłowski Wawrzyniec.

---

173. [a] *w kopji mylnie* memorati Bedigaudonis

173. [1] *Tołociszki, folwark i wieś w pow. oszmiańskim, 14 km. na płn. od Oszmiany.*

Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 201 (tylko krótka wzmianka o tej fundacji).

Uw. Dokument współczesny posiada formularz bardzo zbliżony do formularza dokumentu Andrzeja Sakowicza dla kościoła w Hruzdowie, wystawionego w dniu następnym (ob. zaraz niżej), w którym wystawca niniejszego jest jednym ze świadków tamtejszego a notarjusz wymieniony jest w obu aktach ten sam.

In nomine Domini amen[a]. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam[b] humana memoria eternitati non comparatur, expedit igitur, ut ea, que in humanis fiunt negociis, ad perpetuitatis ratitudinem deducantur scripturarum[c] testimonio ac sigillorum munimento. Proinde ego Jacobus Ralowicz[d] heres de[e] Horodzylowo[f 1] universis et singulis tam presentibus quam futuris presentes literas lecturis, inspecturis[g] vel audituris quibus interest notum facio per presentes: Quod volens laudem Dei Omnipotentis pro meo posse ampliare, elemosinis quoque pecata mea parentumque[h] meorum redimere et extremi iudicii iram pietatis operibus prevenire, celestia etiam pro terrenis et eterna pro caducis in quantum valeo promereri, quod michi fieri tunc non[i] ambigo, dum de bonis meis paternis michi a Deo collatis edes seu[j] ecclesias eius per me de nowo[k] erectas sufficienter dotavero, unde ecclesiam in villa mea Horodzylowo[f] per me de nowo[k] constructam, per reverendum[l] in Christo patrem et dominum, dominum Mathiam Dei gratia quintum episcopum Wylnensem, in honorem Omnipotentis Dei et sacrosancti Corporis Domini nostri Jhesu Christi ac memoriam Beatissime Genitricis eius Marie Purificacionis et[m] Omnium Sanctorum dedicari et consecrari[n] facere procuravi. Ut autem predicta ecclesia mea in Horodzylowo[f] per me sic ut premittitur constructa et edificata a rectore ipsius primo, videlicet discreto domino Joanne de Plonsko[o] Plocensis diocesis presbitero ac ab alio pro tempore existenti[p] eo melius et salubrius regatur Christique fideles sexus utriusque, qui ipsius ecclesie sunt et erunt parrochiani, in ecclesiasticis minime negligantur sacramentis, rector quoque ipsius ecclesie prefatus seu pro tempore existens in victualibus aliisque[q] necessariis defectum minime paciatur, do igitur, attribuo, approprio et[m] incorporo, dono quoque donacione perpetua et irrevocabili et presentibus perpetue inscribo dicte ecclesie mee in Horodzylowo[f] et eius rectori pro tempore existenti bona et dominia infrascripta: Primo et principaliter quatuor decimas manipulares in[r] quatuor curiis meis[r] post araturas meas, primam hic in Horodzylovo[f], secundam in Slyszyna[s], terciam in Jurgyowczyna[t] et quartam in Dubrowny[2], omnes predictas tocius seminis seu[u] grani; demum duos homines tributarios, quorum nomina sunt hec: primus Maxymyecz et secundus Bok ibidem in Dubrowny et cum omni tributo eorum ac terra melleficiosa wlgariter podlasnvyv[v], tam longa et lata sicut ab antiquo in suis metis est metita; quam terram et iam[w] cum tributariis prefatis olim Prolyeszybok[x] tenuit et

174. [a] In nomine sanctae et individuae Trinitatis Amen *Ekstr.* [b] Quum *Ekstr.* [c] scriptorum *Tyszk.*; scripturis *Ekstr.* [d] Rałowicz *Ekstr.* [e] in *Ekstr.* [f] Horodziłowo *Ekstr.* [g] universis et futuris et presentibus presentes literas inspecturis *Tyszk.* [h] ac parentum *Ekstr.* [i] *brak w Tyszk., uzupełnione ręką ks. M. Herburta* [j] sive *Ekstr.* [k] denuo *Ekstr.* [l] reverendissimum *Ekstr.* [m] ac *Ekstr.* [n] dedicare et consecrare *Ekstr.* [o] Płońsko *Ekstr.* [p] existente *Ekstr.* [q] absque *Tyszk.* [r—r] *brak w Ekstr.* [s] Slizina *Ekstr.* [t] Jettowszczyzna *Ekstr.* [u] et *Tyszk.* [v] pod Łaznoju *Ekstr.* [w] et *Tyszk.* [x] Prolczhebok *Ekstr.*

174. [1] *Horodziłów, osada w pow. oszmiańskim nad rzeką Berezyną tuż koło Hruzdowa około 50 km. na płd.-wsch. od Oszmiany (ob. Jankowski Cz., Powiat Oszmiański T. II str. 22).* [2] *Tych trzech miejscowości nie udało się odszukac.*

possedit; item do et dari[y] ad tempora perpetua inscribo duas tunnas[z] mellis de curia mea annuatim; item quatuor homines laboratores et cum terris eorum, quorum nomina sunt ista: primus Jamylecz, secundus Syemyenyecz, tercius Orsa et quartus Macharzecz[aa]; item terram arabilem dictam Rodkowicz duorum hominum alias dwa slyedy[bb], tam longam et latam, sicut in suis graniciis ab antiquo est distincta[cc]. Hec igitur omnia et singula bona et dominia prescripta do, dono, attribuo, approprio, incorporo et per presentes perpetuis temporibus inscribo sepedicte ecclesie mee in Horodzylowo[dd] et[ee] prefato eius rectori aut qui pro tempore suo fuerit habenda, tenenda, utifruenda et pacifice perpetuo tempore possidenda ac in usus proprios[ff] convertenda et cum omnibus iuribus, usibus, fructibus et[ee] proventibus ac etiam emolimentis[gg] universis inventis et inveniendis quocunque nomine censeantur, nichil[hh] iuris et dominii ac proprietatis in suprascriptis[ii] bonis sic ut prefertur[jj] dicte ecclesie datis sive[kk] donatis pro me et meis successoribus reservando. In[ll] cuius rei testimonium sigillum meum proprium presentibus est appensum[ll]. Actum et datum in Horodzylowo[dd], in mense februario sabato ipso die Purificacionis sancte Marie Virginis anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo tercio. Presentibus his testibus: magnifico domino Andrea Sakowicz et nobili Nyecrassio[mm] de districtu Zuprany ac honorabilibus viris domino[nn] Joanne alias Gomolka et Georgio[oo] canonicis Wylnensibus et discreto Alberto de Thrlang curie dicti domini episcopi capellano, ac aliis quam pluribus[pp] fidedignis. Per manus Nicolai de Klodawa, tunc dicti domini episcopi vicenotarii.

175.

Hruzdowo, 3 lutego 1443.

Andrzej Sakowicz dziedzic Hruzdowa kościół parafjalny w tejże wsi przez siebie założony a przez biskupa Macieja konsekrowany ku czci św. Trójcy, św. Ducha i Wniebowzięcia NMP. uposaża, nadając mu: a) dziesięcinę snopową ze wsi Hruzdowa, b) dwóch ludzi czynszowników, c) rolę na cztery sochy z dworem i łąkami, d) pięciu robotników wyliczonych imiennie, trzech z Hruzdowa i dwóch z Wytroczy, e) cztery grzywny z Iży płacone przez danników, f) jaz na rzece Brzezinie.

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości 29·2×8·1+3·5, na zagięciach przetarty, w czterech miejscach rozdarty, nieco nadgryziony przez myszy. — Pieczęć wraz z paskiem pergaminowym wydarta, jak wskazuje oderwanie kawałka pergaminu na zewnętrznej stronie dokumentu. — Inicjał prawie do połowy tekstu z uwydatnieniem inwokacji wydłużonem pismem. Tekst w dwóch miejscach podkreślany i w czterech wyrazach niżej wskazanych wskutek zatarcia i rozdarcia nieczytelnych uwydatniany tą samą ręką w. XVIII, która dopisała na lewym marginesie przy dotyczącym ustępie: chłopi zs Hruzdowa. — *Na odwrociu: 1) na złożeniu bocznem wewnętrznem zapisek dość wyblakły współczesny:* Privilegium super ecclesiam in Hruzdowo. *W ciągu dalszym innemi rękami w. XVII:* 1443. N° 47. rescriptum *(ten ostatni wyraz znacznie zatarty i później*

174. [y] dare *Ekstr.* [z] tynas *Tyszk.* [aa] Manuliecz, Siemieniecz, Orscha, Maszarecz *Ekstr.* [bb] szlady *Ekstr.* [cc] distincta *Tyszk.* [dd] Horodzilowo *Ekstr.* [ee] ac *Ekstr.* [ff] perpetuos *Tyszk.* [gg] emolumentis *Ekstr.* [hh] nil *Ekstr.* [ii] suprafatis *Ekstr.* [jj] premittitur *Ekstr.* [kk] seu *Ekstr.* [ll] *brak w Ekstr.* [mm] Niecrasko *Ekstr.* [nn] *brak w Tyszk.* [oo] Gregorio *błędnie Ekstr.* [pp] plurimis *Tyszk.*

innym atramentem przekreślony). Przed »Privilegium« *podobnym atramentem później dodano:* N⁰ 21; *2) na złożeniu wierzchniem pierwszy zapisek z w. XVII zatarty, a wypisano w tem miejscu ręką w. XVIII:* 1443. Hruzdow, *drugi zaś z w. XVII zatarty, uwydatniony późniejszą ręką (w. XVIII):* Fundusz Imc P. Andrzeja Sakowicza dziesięciny na plebanią Hruzdowską de omni grano *(z dawniejszego zapisku z w. XVII zostały wyrazy:)* cum semine post araturas nostras; *ponad tem widoczny wyraz inną ręką w. XVII:* descriptum *(tą samą ręką co w Lib. VI)* NB. *Tych samych rąk te ostatnie zapiski znajdują się i na falsyfikacie tegoż kościoła z dnia 15 paźdz. r. 1475 (ob. niżej pod tą datą).*

Kop. 1. Lib. VI k. 66'—67' nr 46 z zapiskiem Lectum. — *2. Czart. k. 21—21'.* — *3. Lib. Magn. k. 14'—15.* — *4. Ekstrakt na luźnym arkuszu folio o 2 kartach w Archiwum Kap. Kat. Wil. z uwagą:* ex actis Archivi dioecesis Vilnensis *pod pieczęcią tegoż archiwum za biskupa I. J. Massalskiego z 11 stycznia 1778 a z podpisem obok Jacka Miłosza wikarjusza kat. wil., kanclerza diecezjalnego (dosłownie z Kop. 2).*

Uw. Pierwszy to jest prywatny dokument uposażenia kościoła parafjalnego, dochowany w oryginale, pochodzący z dawnego Archiwum Diecezjalnego.

In nomine sancte Trinitatis et individue unitatis amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam ea que fiunt et geruntur | sub tempore, simul eciam labuntur s[ub][a] tempore, nisi scriptorum serie pro futura preteritorum reminiscencia debite roborentur, ne oblivioni | hominum qui sunt et fuerint[b] tradantur. Sane tunc et sine omni dubio credo ab Omnipotente Deo eternam et incommutabilem | consequi mercedem et mee meorumque, predecessorum ac successorum saluti consulere animarum, dum pro cultu divino et sacris edibus de bonis a Domino Deo in hac vita michi collatis manum porrexero adiutricem. Proinde ego Andreas Sakouicz[c], heres de Hrusdowo[d 1], universis et singulis tam presentibus quam futuris presentem literam inspecturis quibus expedit notifico per presentes: Quod ecclesie parrochiali in villa mea Hruzdowo per me de novo erecte et edificate ac in honorem Sancte Trinitatis et S. Spiritus ac in memoriam Assumpcionis Sancte Marie Virginis per reverendum in Christo patrem et dominum, dominum Mathiam Dei gracia quintum[e] episcopum Wylnensem dedicate et consecrate do, attribuo, approprio, incorporo donoque donacione perpetua et irrevocabili ac presenti pagina perpetuis temporibus inscribo, rectori quoque eius qui[f] tempore suo fuerit bona hec infrascripta: Primo et principaliter decimam manipularem hic in Hruzdowo omnis seminis sive grani post araturas meas; demum duos homines tributarios, quorum nomina sunt [hec][g]: primus[h] Bresteny[i], secundus Racholovicz[j] et cum tributo, quod ipsi[k] dant et dare tenentur, annuatim videlicet viginti pundos[l] mellis; item terram arabilem ad quatuor aratra alias s o c h i[m] dictam Synakowska[n 2] et cum curia seu predio in dicta terra Sinakowska[n] constructo seu construendo prefatam terram arabilem ita longam et latam, prout

175. [a] *na dziurze widać kreskę skracającą ślady liter* s *i* b, *które każą czytać raczej* sub *jak ma Lib. VI, niż* cum *jak mają Czart. i Lib. M.* [b] *tak w Or.*, fuerunt *Kopjarze* [c] Sakowicz *Kopjarze* [d] Hruzdowo *Kopjarze* [e] Qutū *Or.*, ordinatum *Lib. M. a Lib. VI i Czart. ręką korektora* nominatum [f] pro *dodaje Czart.* [g] *w Or. na zagięciu rozdarcie, niewątpliwie był tu wyraz* videlicet, *przepisywany w w. XVIII zdaje się na* scilicet *i na* haec; *Lib. VI ma* haec, *Czart. i Lib. M. opuszcza* [h] *poprawiany w w. XVIII* [i] *Lib. VI poprawia z* Bresteni [j] *oba te wyrazy przepisane ręką w. XVIII, przyczem nazwisko wypisane* Pacholovicz; Bacholowicz *Lib. M.* [k] ipso *Czart.* [l] pudos *Lib. VI, nad tym wyrazem ręką korektora na podstawie Or. wypisano niewłaściwie* pundls; pudos *Czart. i Lib. M.* [m] soche *Czart.* [n] Sinakowska *Lib. VI*

175. [1] *Hruzdowo dziś z kościołem par. w Oborku, miasteczko w pow. oszmiańskim, nad rzeką Brzeziną (Berezyną) na płd.-zach. od Mołodeczna (zob. Jankowski Cz., Powiat Oszmiański T. II str. 115 i nast.).* [2] *Prawdopodobnie Senkowszczyzna, kilka km. na płn.-zach. od Oborka (zob. mapę Chrzanowskiego).*

in suis metis ab antiquo est distincta, una cum pratis ad dictam terram spectantibus; item quinque homines laboratores, tres hic in Hruzdowo[o], quorum nomina sunt ista: primus Pyctus[p], secundus Bytonicz[q], tercius Petrus, duos vero in Wytrocz[r 3], unus Semyen[s], secundus Olexa; item quatuor marcas latorum grossorum in Yzha[t], quas tributarii ibidem solvere tenebuntur; item obstaculum alias yaz[u] in fluvio dicto Brzezyna[v 4]. Hec igitur omnia et singula bona suprascripta do, dono, adiungo, attribuo, approprio, incorporo prefate ecclesie mee in Hruzdowo et eius rectori, qui pro tempore suo extiterit, habenda, tenenda, utifruenda et pacifice perpetue possidenda ac in usus proprios convertenda, cum omnibus iuribus, usibus, fructibus, proventibus ac universis emolimentis, nichil iuris et dominii ac proprietatis in dictis bonis, sic ut premittitur, ecclesie predicte datis et donatis pro me et meis successoribus reservando. In cuius rei testimonium sigillum meum proprium presentibus est appensum. Actum et datum in Hruzdowo, in[w] mense februario die dominico in festo S. Blasii episcopi et martyris anno Nativitatis Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo tercio. Presentibus his testibus, scilicet[x] honorabilibus viris dominis Johanne alias Gomolka et Georgio canonicis Wylnensibus ac[y] nobilibus dominis Necrassio[z] de districtu Zhuprani[aa], Jacobo Relowicz[bb] et Promczeykonę[cc] ac eciam discreto Al[ber]to de Trlang curie prefati domini episcopi capellano, et aliis quam pluribus fidedignis. Per manus Nicolay de Clodawa[dd] tunc dicti domini episcopi vicenotarii.

176.

Wilno, 13 lipca 1443.

Jan [książę świrski] al. Kryg wraz z żoną Dorotą i rodziną zapisuje franciszkanom wileńskim u Panny Marji na Piasku ofiarę w zbożu a zwłaszcza w gryczce ze wsi swej Miadzioła, prosząc o odprawianie co tydzień dwóch mszy i wpisanie do ksiąg wspominkowych po ich śmierci.

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, w gornej części w kilku miejscach bardzo znacznie wyżarty przez myszy, 33·5 × 12·6 + 3·5 cm. — Inicjał na całą wysokość tekstu. — Po pieczęci pozostał tylko pasek pergaminowy. — Zapiski in dorso: 1) zapiski z w. XV i XVI z powodu dziur przepadły; 2) na złożeniu wierzchniem z w. XVII: Dominus Joannes dux de Swir legat eleemosinam annuam de villa Medelo 1443; *3) na złożeniu dziś spodniem z w. XVIII:* N° 7 *(przekreśl.)* Legatio siliginis et annonae et pręcipue g r y c z k i de villa Medelo a domino Joanne duce de Swir anno Domini 1443; *4) sygnatury:* A. 67 *(w. XVII) oraz różnemi rękami w. XVIII:* N° 43ttio Sub litera M. M.; *z w. XIX:* Od. 5 *(popr. z* 4), Fas. 1 N° 6.

Uw. Tekst dokumentu w miejscach brakujących odtworzony na podstawie dokumentu Nr 153 z 1 sierpnia 1439, mającego ten sam formularz.

---

175. [o] Hruzdow *Czart.* [p] Pictus *Lib. VI* [q] Bvtonisz *Lib. VI, poprawione drugą ręką na* Bytonicz; Bytonicz *Czart.* [r] Witrocz *Lib. VI* [s] Siemien *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [t] Vsza *Czart. i Lib. M.*; Isza *Lib. VI* [u] Jaz *Lib. VI i Lib. M.* [v] Brzezina *Lib. VI* [w] *dodane ręką korektora w Lib. VI* [x] videlicet *Czart.* [y] et *Lib. M.; Lib. VI poprawia pierwotne* et *na* ac [z] *Lib. VI poprawia z pierwotnego* Nicassio [aa] Zhuprany *Lib. VI* [bb] Belowicz *Czart. i Lib. M.* [cc] Promczeikone *Lib. VI;* Promczykone *Czart.* [dd] Nicolai de Kłodawa *Lib. VI*

175. [3] *Nieznane.* [4] *Berezyna, prawobrzeżny dopływ Niemna.*

In nomine D[omini amen]. Noverint univ[ersi et singuli presencium noticiam habituri], quod nos Johannes [dux de Swir][a][1] | alias Crig una [cum conthorali nost]ra Dorothea *(brak 9—10 wyrazów)* ... gert *(brak 1—2 wyrazów)*... [ux]orib[us et liberis] | nostris ad honorem [Dei Omnip]otentis et Virginis [Gl]oriosae Mariae [in Vilna] nostram carorumque nostrorum tam viv[oru]m quam d[efunctorum ob salu]tem, mera et spontanea voluntate ac matura delib[eracione duximus elemosinam sanct]am dare siliginis et [annone et] precipue gryczky de villa nostra Medelo[2] singulis annis temp[oribus eviter]nis Fratribus Minoribus in conventu [Wylnensi] aput Sanctam Mariam in Arena commorantibus tam presentibus quam [fururis]; cupientes, quod fratres predicti conventus teneantur missas legere, unam pro defunctis et aliam pro sanitate vivorum sing[ulis] septimanis eciam temporibus eviternis et nos in suis oracionibus recommendatos habeant; post obitum vero nostrum animas nostras suis libris ascribent et pro ipsis Altissimum iugiter exorent. Si quis autem post decessum nostrum predicta ausu temerario vel nefando violare presumpserit vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat coram altissimo iudice de iniuria nobis illata responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum in conventu Wilnensi, ipso die sancte Margarete virginis anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo tercio. Presentibus nobilibus strenuisque viris domino Georgio Gottoltowycz et domino Allexandro Yadogowycz et Yusko Radywylowycz, et aliis quam pluribus fidedignis in premissis constitutis.

177.

Wilno, 25 lutego 1444.

Waśko Sakowicz wraz z żoną Miłochną i dziećmi franciszkanom wileńskim u P. Marji na Piaskach zapisuje dziesięć beczek żyta, jednego wieprzka i beczkę grochu corocznie ze wsi swej Minkowa, prosząc o dwie msze tygodniowo i wspominki w modłach.

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, cienki, w kilku miejscach w górnem zagięciu wygryziony przez myszy, pergamin w miejscu przywieszenia pieczęci, której brak, wydarty, 29·5 × 13 + 2·2 cm. — Inicjał sięga pod zakładkę. — Zapiski in dorso: 1) na złożeniu dziś wewnętrznem: X siliginis 1 pisi 1 porcum ex parte Basilii in villa Mynkowo X *(ręką współczesną); 2)* Privilegium super decem tunnas siliginis, unum porcum, unam tunnam de pisa de villa Mynkowo *(z w. XVI); 3) na złożeniu spodniem (z w. XVII)* A° 1444. Privilegium X tunnarum siliginis etc. de villa Minkowo; *4) poniżej inną ręką, raczej z w. XVIII:* R. 1444. Wieprz, 10 beczek żyta, grochu beczka co rok z Mynkowa. Zato dwie obligi na każdy tydzień; *5) na złożeniu wierzchniem z w. XVIII:* N° 8 *(przekreślone)*. Legatio decem tunnarum siliginis unius porci et unius tunnae de piso de villa Minkowo a domino Basilio Waszko et conthorali eius Milochna, anno Domini 1444; *6) sygnatury z w. XVIII:* N° 44tto sub litera MM.; *z w. XIX:* Od. 5 *(popr. z 4)*, Fas. 1 N° 7.

---

176. [a] *uzupełnione wedle dorsum podanego wyżej w Or.*

176. [1] *Świr, miasteczko w pow. święciańskim na płn.-zach. brzegu jeziora tejże nazwy, 35 km. na płd.-wsch. od Święcian.* [2] *Miadzioł (Nowy) nad jeziorem Miastro w pobliżu Starego Miadzioła, miasteczko w pow. wilejskim, 40 km. na płn. od Wilejki.*

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli presencium noticiam habituri, quod nos dominus Basilius alias | Waschko Sackowycz una cum conthorali nostra Mylochna et filia mea scilicet Katherina et ceteris liberis nostris tam | presentibus quam futuris, ad honorem Dei Omnipotentis et Virginis Gloriose Marie nostramque ac carorum nostrorum tam vivo|rum quam mortuorum ob salutem, mera et spontanea voluntate ac matura deliberacione duximus elemosinam sanctam dare decim[a] tunnas siliginis, unum porcum et unam tunnam de pisa[a] de villa nostra Mynkowo[1] singulis annis temporibus eviternis Fratribus Minoribus in conventu Wilnensi aput[a] Sanctam Mariam in Arena commorantibus tam presentibus quam futuris; cupientes, quod[b] fratres predicti conventus teneantur missas legere, unam pro defunctis et aliam pro sanitate vivorum singulis septimanis eciam temporibus eviternis et nos in suis oracionibus recommendatos habeant; post obitum vero nostrum animas nostras suis libris ascribent et pro ipsis Altissimum iugiter exorent. Si quis autem post decessum nostrum predicta ausu temerario vel nefando violare presumpserit vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat coram altissimo iudice de iniuria nobis illata responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum[c] in conventu Wylnensi, feria tercia post dominicam »Esto michi in Deum protectorem« anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto. Presentibus nobilibus strenuisque viris domino Bohdan Mutrymowycz et domino Georgio Radwylowycz et Jaczko Goyschewicz et Suchy Jan, et aliis quam pluribus fidegnis in premissis constitutis.

178.

Wilno, 8 kwietnia 1444.

Kazimierz (Jagiellończyk) wielki książę litewski, ruski etc., Marcinowi archidiakonowi kościoła wileńskiego zatwierdza nadanie stryja swego Zygmunta wielkiego księcia litewskiego archidiakonji wileńskiej, mianowicie ludzi i ziemię w Lelkuszkach wraz z łąką zwaną Skirmunciszki.

Or. brak.

Kop. 1. Transumpt króla Zygmunta I w Krakowie z 1. XI 1537 j. w. przy dokumencie w. ks. Zygmunta z 9 czerwca r. 1435 (Nr 139 str. 157) na str. 6—7. — 2. Lib. I k. LXXXVII—LXXXVIII z nagłówkiem: Confirmatio regis super Lelkuszky et super pratum Skyrmuntyszky circa Kutuywy. — *3. Lib. III str. 85—6 (w transumpcie j. w.). — 4. Luźna kopja z w. XVII j. w. przy dok. Nr 139. — 5. Kopja w Archiwum Państwowem w Wilnie j. w. przy dok. Nr 139. — 6. Lib. IV str. 350—2.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum presencia opera cito ab hominum labuntur memoria, necesse est ergo, ut ea que futurorum debeant respicere cognicionem et maxime, que ad cultum divinum respiciunt, perpetuis temporibus hominum et literarum testimoniis confirmentur. Nos igitur Casimirus Dei gracia magnus dux

177. [a] *tak w Or.* [b] que *w Or.* [c] *odtąd do końca tą samą ręką, ale później innym, ciemniejszym atramentem*

177. [1] *Może Mińków; dwie osady tej nazwy znajdujemy w Słowniku Geograficznym (T. XV cz. 2 str. 337), jedną w pow. wołkowyskim, drugą w pow. rohaczewskim; niewiadomo, czy i o której z nich tu jest mowa.*

Lituanie, Russie etc., significamus tenore presencium quibus expedit universis: Quomodo consideratis et attentis serviciis venerabilis domini Martini nostre Vilnensis ecclesie cathedralis archidiaconi, nobis ac[a] predecessori et[b] patruo nostro charissimo domino[c] Sigismundo magno duci fideliter exhibitis, bona per eundem antecessorem et patruum nostrum[d] predictum eidem domino Martino archidiacono data et donata, ymmo archidiaconatui ipsius et ecclesie cathedrali perpetuo incorporata, videlicet quattuor homines cum terra Lelkusski[e 1] dicta simul cum curia, quam ipse dominus Martinus in eadem terra construxit, quos et quam idem dominus Sigismundus Ostasschkoni clavigero Vilnensi donaverat ac demum ab ipso commutacione sufficienti facta recipiens, prefato domino Martino archidiacono et ecclesie predictis una cum prato seu palude Skirimuntiski[f 2] dicto, quod pratum alias Tartari de Nemisza[g 3] hucusque tenuerant, iure perpetuo donavit. Ipsam igitur huiusmodi donacionem, in spem retribucionis eterne gratam habentes, ratificamus et presentibus perpetuis temporibus confirmamus, cum omnibus eiusdem terre campis cultis et incultis, pratis, pascuis, silvis, nemoribus, borris, rubetis, quercetis, montibus, collibus[h], vallibus, torrentibus, rivis, aquarum decursibus, piscinis, piscaturis, stagnis, paludibus, molendinis et eorum emolimentis, venacionibus et aucupacionibus et generaliter cum omnibus et singulis utilitatibus ad eandem terram ab antiquo quovismodo[i] spectantibus modo existentibus, et que humana racione in eadem terra quomodolibet in posterum poterint[j] adinveniri; decernentes ipsam nostram et ipsius patrui et predecessoris nostri donacionem robur habere perpetue firmitatis. Harum quibus sigillum nostrum, quo nunc utimur, presentibus est appensum testimonio litterarum. Actum et datum Vilne, feria quarta ante festum Pasche anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto. Presentibus reveren(do) in Cristo patre domino Mathia episcopo Vilnensi, necnon magnificis strennuis et nobilibus Joanne Gastoldi Vilnensi et Joanne Moniwidowicz[k] Trocensi palatinis, Joanne Nemyrowicz[l], Michaele cancellario, Alberto marsalco et[m] Nicolao nostro secretario, qui habuit presencia in commissis.

Ad[n] relationem solius domini magni ducis et dominorum suprascriptorum[n].

179.

(Podejrzany).

Wilno, 16 kwietnia 1444.

Kazimierz (Jagiellończyk) wielki książę litewski, ruski etc., Marcinowi archidiakonowi kościoła wileńskiego zatwierdza dokument fundacyjny stryja swego

---

178. [a] *tak i Lib. III;* et *Lib. I* [b] *tak i Lib. III;* ac *Lib. I* [c] *w obu Kop. brak tego wyrazu* [d] nostrem *Trans.* [e] *tak i Lib. III;* Lelkuszky *Lib. I; w Lib. III na marginesie inną współczesną ręką:* terra Lelkuszki cum quatuor hominibus archidiacono [f] *tak i Lib. III;* Skyrmunthyszky *Lib. I* [g] *tak i Lib. III;* Myemysza *Lib. I* [h] collibus, montibus *Lib. I* [i] *tak i Lib. III;* quovismodo ab antiquo *Lib. I* [j] *poterunt Lib. III* [k] *tak i Lib. III;* Monylwydolwycz *Lib. I* [l] Nomywyldovycz *Lib. I* [m] *w Lib. I tego wyrazu brak* [n—n] *w Lib. I brak tego zdania*

178. [1] *Nieznane w diec. wileńskiej, może Lelkiszki w pow. rosieńskim gm. Taurogi (Słown. Geogr. T. XV cz. 2 str. 46).* [2] *Miejscowość nieznana, niewątpliwie położona koło Niemieży (zob. niżej).* [3] *Niemież pod Wilnem, przy drodze do Oszmiany, gdzie Witołd miał osiedlić Tatarów, pokonanych w r. 1397 nad Donem.*

Zygmunta wielkiego księcia litewskiego (ob. wyżej Nr 139), który polecił przejrzeć i zbadać, oraz swoje własne nadanie ludzi i ziemi w Lelkuszkach (zob. Nr poprzedni).

Or. brak.

Kop. 1. Transumpt króla Zygmunta I w Krakowie z 1. XI 1537 j. w. przy dokumencie w. ks. Zygmunta z 9 czerwca 1435 (Nr 139 str. 157) na str. 7—9. — 2. Lib. I k. XIV'—XVI z nagłówkiem: Confirmatio regis Casimiri super archidiaconatum. — *3. Lib. III str. 86—87 (w transumpcie j. w.). — 4. Luźna kopja z w. XVII j. w. przy dok. Nr 139. — 5. Kopja w Archiwum Państwowem w Wilnie j. w. przy dok. Nr 139. — 6. Lib. IV str. 352—5 (w transumpcie j. w.).*

Reg. 1. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. I str. 331 (w dodatku do str. 158 z niewłaściwą datą »we czwartek wielkanocny« i z błędną nazwą Delkuszki zam. Lelkuszki). — 2. Tenże, Kościół Zamkowy T. III str. 535/6 (z Kop. 6).

Uw. Nie wydaje się zupełnie pewnem to nadanie przedewszystkiem ze względu na sprzeczność, dotyczącą nadania Lelkuszek, jaka zachodzi między niem a dokumentem tegoż Kazimierza Jagiellończyka tylko o 8 dni wcześniejszym, albowiem w dokumencie z dnia 8 kwietnia, niewątpliwie autentycznym, Lelkuszki nazwane są nadaniem w. ks. Zygmunta, tymczasem w niniejszym akcie nadawcą tychże jest sam Kazimierz. Zwraca przytem uwagę w niniejszym dokumencie wzmianka o przedłożeniu Kazimierzowi dokumentu w. ks. Zygmunta, który tenże polecił przeczytać i zbadać, czy nie sprzeciwia się jego prawom. Poza tem formularz zwłaszcza w drugiej części prawie dosłownie powtarza tekst dokumentu z dnia 8 kwietnia. Wreszcie najbardziej zastanawia fakt nowego zatwierdzenia dopiero co przed tygodniem przez tegoż wystawcę dokonanego nadania. Byłżeby ten dokument podrobiony bezpośrednio przed transumowaniem przez Zygmunta I?

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Ea que voluntas principum et serenissimorum magnificencia ducum[a] ex[b] gratitudinis animo in subditis adimplere decreverat, non decet[c] per aliquem serenitatis principem secus facere, sed multo magis benignitatis animo confirmationis robore largiter confirmari. Nos igitur Kasimirus Dei gratia magnus dux Lituanie, Russie etc., significamus tenore presentium quibus expedit universis: Quod constitutus coram nobis venerabilis dominus Martinus nostre Vilnensis ecclesie cathedralis archidiaconus, fidelis noster[d], nostro proferens[e] conspectui[f] literas privilegiales sibi, archidiaconatui[g] et ecclesie predictis a preclaro principe Sigismundo magno duce, predecessore ac patruo nostro charissimo pro libertate ville Rukoyni[h] [1] dicte et curie eiusdem traditas speciali; quas quidem literas perlectionis et audicionis iuste titulo diligenter examinare commisimus et nichil in ipsis reperientes[i], quod iuri nostro seu dominio in aliquo derogare videretur[j], sed solum dicti domini Martini obsequiositatem eiusque copiosius fidelitatem narraverunt, quorum occasione libertatem in prefatis litteris contentam videtur merito possidere: nos igitur, videntes ipsius[k] obse-

179. [a] dudum *w Trans. i Lib. I* [b] et *Lib. I* [c] licet *Lib. I* [d] *tak w Trans. i Lib. III; Lib. I dodaje* dilectus [e] *tak w Trans.;* proferens *Lib. I;* praeferens *Lib. III* [f] conspectu *Lib. I* [g] archidiaconatuique *Lib. I;* »que« *dodano rubro* [h] Rukoyny *Lib. I;* Rukoynie *Lib. III; obok na marginesie inną współczesną ręką* Rukonie [i] recipientes *Lib. III* [j] viderentur *w obu kopjach* [k] eius *w obu kopjach*

179. [1] *Objaśnienie ob. str. 157 Nr 139 przyp. 1.*

quiositatem et fidelitatem nobis ac nostro predecessori quam pluries sudorose[l] impensas et adhuc in futurum maioris continuitatis exercitio exhibendas, omnia et singula in dictis literis contenta aprobamus[m], ratificamus et ratificando presentibus confirmamus, dantes et concedentes prefato domino Martino, archidiaconatui[n] et ecclesie prefatorum bonorum, videlicet Rukoini[o] ville cum hominibus et curia, servis et ancillis, pecoribus et pecudibus in eadem curia existentibus, ius et potestatem ev(itern)o tempore cum omni iure et dominio, nichil penitus pro nobis et nostris successoribus in eisdem reservando, campis cultis et incultis, pratis, pascuis, silvis, nemoribus, borris, rubetis, quercetis, montibus, collibus et vallibus, venationibus, aucupationibus fibrorum seu castorum captionibus, torrentibus, rivis, aquis et aquarum decursibus, piscinis, piscaturis, stagnis, paludibus, molendinis et eorum emolumentis, et breviter cum omnibus et singulis fructibus, utilitatibus et proventibus, veluti in literis prefatis dictionatim ac clausulatim est contentum, possidendum pacifice ac[p] tenendum. Insuper adicimus prefato domino Martino et suo archidiaconatui quatuor homines cum terra Lelkuski[q][2] dicta simul cum curia, quam ipse dominus Martinus in eadem terra construxit, quos et quam idem dominus Sigismundus Ostasskoni[r] clavigero Vilnensi donaverat ac demum ab ipso commutacione sufficienti facta recipiens, prefato domino Martino archidiacono et ecclesie predictis una cum prato seu palude Skirmuntisski[s][3] dicto, quod pratum alias Thartari de Niemysza[t][4] hucusque tenuerunt, iure perpetuo donavit. Ipsam igitur huiusmodi donationem in spem retributionis eterne gratam habentes, ex speciali gratia nostra ratificamus et presentibus perpetuo confirmamus, cum omnibus et singulis utilitatibus ad eandem terram ab antiquo quomodolibet spectantibus, pronunc existentibus, et que in eadem terra in posterum quovismodo poterunt[u] inveniri, decernentes ipsam nostram et patrui nostri et predecessoris predicti donationem robur habere perpetue firmitatis. Ne autem literarum nostrarum presentis nostre confirmationis traditio ab aliquibus successoribus nostris violata ac lesa fieret, presentes literas privilegiales subappenso nostro, quo utimur, sigillo, non obstantibus etiam quibuscumque munimentis in contrarium editis, roborari fecimus ac signari. Actum et datum Vilne, feria quinta intra[v] octavas solennitatis Pascalis[w] anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quarto. Presentibus reveren(do) in Christo patre domino Mathia episcopo Vilnensi, necnon magnificis, preclaris, strennuis et nobilibus Joanne Gastoldi[x] Vilnensi palatino, Vasilio de Ostrog duce, Andruszkone[y] Szacowicz[z] in Poloczko[aa] et Degerdt[bb] in Ossmiana[cc] tenutariis, Dowgone[dd], Radyl[ee] Osticowicz[ff], Michaele cancellario et Alberto curie nostre marsalco[gg], aliisque quam pluribus testibus fidedignis. Per manus nobilis Nicolai nostri secretarii, fidelis nostri[hh] dilecti.

Ad relationem solius domini magni ducis Lituanie et dominorum suprascriptorum.

---

179. [l] sudoroso *Lib. I* [m] probamus *Lib. I* [n] archidiaconatuique *Lib. I*, »que« *dodano rubro* [o] Rukoyny *Lib. I*; Rukoyni *Lib. III* [p] et *Lib. I* [q] Lelkuschkj *Lib. I* [r] Ostaschkoni *Lib. I*; Ostaszkoni *Lib. III* [s] Skyrmunhhyszkj *Lib. I*; Skirmuntiszki *Lib. III* [t] Nemysza *Lib. I*; Niemisza *Lib. III* [u] poterint *w obu kopjach* [v] infra *w obu kopjach* [w] Paschalis *Lib. III* [x] Gastold *Lib. I* [y] Andrischkone *Lib. I* [z] Sakowycz *Lib. I* [aa] Polocko *Lib. III* [bb] Degerd *w obu kopjach* [cc] Oschmana *Lib. I*; Oszmiana *Lib. III* [dd] Dowgrone *Lib. I* [ee] Radul *Lib. I*; Radil *Lib. III* [ff] Ostikowycz *Lib. I* [gg] marschalko *Lib. I*; marschalco *Lib. III* [hh] *brak w Lib. I*

179. [2] *Zob. wyżej objaśnienie na str. 204 przyp. 1.* [3] *Zob. wyżej objaśnienie na str. 204 przyp. 2.* [4] *Zob. wyżej objaśnienie na str. 204 przyp. 3.*

180.

B. m. i d., 1444.

Jerzy „Pyetkonis" z Żupran[1] *zapisuje konwentowi franciszkańskiemu w Oszmianie pole Illoylupiis nad rzeką Wcabło.*

Wiadomość o tem nadaniu znajduje się w Inwentarzu franciszkanów oszmiańskich z 8 marca r. 1585 k. 5' z podaniem sygnatury dokumentu »A. 14«, *dochowanego jeszcze wówczas w oryginale* in pargameno cum sigillo, *oraz z regestem:* Dominus Georgius Pyethkonis de Zuprani legat campum in prato sito circa fluvium Wcablō, nuncupatom (s.) Illoylupiis[2].

181.

Rudniki, 3 czerwca 1445.

Kazimierz wielki książę litewski kościołowi w Pińsku pod wezw. Wniebowzięcia NMP., założonemu przez stryja swego Zygmunta wielkiego księcia litewskiego, na ręce brata Wacława (gwardjana klasztoru) nadaje: a) czterech ludzi wymienionych po nazwisku, b) dziesięciny snopowe jare i ozime, c) pola w Wyszkowicach, d) jezioro Błudne i e) karczmę w Pińsku.

Or. nieznany. Przedstawiony był ten dokument »na pargaminie pisany« do oblaty w księgi grodzkie pow. pińskiego dnia 5 stycznia r. 1742, gdzie zanotowano: »u tego przywileiu pieczęć w wosku na laku (sic) wybita, na sznurze iedwabnym wisząca« (ob. niżej Wyd.).

Kop. 1. Transumpt Wojciecha Tabora biskupa wileńskiego z dnia 7 lutego r. 1504 (zob. niżej pod tą datą). — 2. Bibljoteka Seminarjum duchownego w Pińsku. Transumpt króla Zygmunta I w Warszawie r. 1513 (ob. niżej Reg.). — 3. Rps Bibl. Krasińskich w Warszawie nr 3649 (notaty ks. Herburta zob. o nich wyżej pod Nrem 27 str. 43).

Wyd. Opisanije rukop. otd. Wilen. Publ. Bibl. Wyp. II 2 str. 34 nr 2 i str. 35 nr 3 (z ksiąg grodzkich powiatu pińskiego z r. 1742).

Reg. Ks. Kantak K., Die Entstehung der poln. Konwente etc. (Franz. Studien 1929 T. 16 str. 119 nr 4).

Uw. W Opisaniju rukop. otd. Wilen. Publ. Bibl. Wyp. II 2 str. 38 nr 5 transumpt króla Zygmunta I nosi datę: w Krakowie 12 października r. 1510.

In nomine Domini amen. Cum humana opera in se sint[a] labilia et a memoria hominum, que labilis est et caduca, facillime evanescant, nisi fuerint literarum apicibus et fidelium testimonio perennata, eapropter[b] nos Cazimirus Dei gratia magnus dux Lithwaniae, Russiae[c] etc., huius mundi fragilitatem perpendentes, volentesque temporalia

181. [a] *tych trzech wyrazów brak u Herburta* [b] *brak u Herburta* [c] Prussiae *Wyd.*

180. [1] *Żuprany włość na płn.-wsch. od Oszmiany* [2] *Rzeka i miejscowość nieznane.*

et caduca commutare pro aeternis, sperantes post huius vitae occasum ad vitam transferri aeternam, publice recognoscimus tam praesentibus quam futuris, quod ad laudem Omnipotentis Dei eiusque Gloriose et Intemeratae Matris semper Virginis Mariae, pro animae genitoris nostri carissimi salute nostrorumque peccaminum remedio salutari, ecclesiae in Pynsko per praeclarum principem dominum Sigismundum magnum ducem Lithwaniae, Russiae etc., patruum nostrum carissimum, in honorem Assumptionis Beatae Mariae Virginis Gloriosae erectae et constructae ac religioso et devoto Wenceslao fratri ordinis Minorum suisque successoribus legitimis bona infrascripta, videlicet quatuor homines, in Hochowo tres, scilicet Petrum fabrum alias rudnik, Hnath tokarz[d] dictum et Maslus, quartum vero[e] Gressko[f] sinkarz[g] dictum circa lacum Bludne residentem; item decimas manipulares tam aestivales quam hiemales omnium curiarum[b] ad castrum Pynsko pertinentium; item agros in Wyschowycze[h], quos ipse frater Wenceslaus hucusque in pacifica possessione habuit et tenuit; item lacum supradictum Bludne nuncupatum; item tabernam in Pynsko liberam donavimus, dedimus, inscripsimus et assignavimus praesentibusque damus[i], assignamus, inscribimus et in perpetuum largimur cum omnibus et singulis utilitatibus, usibus, proventibus[j], tributis, agris cultis et incultis, aquis, stagnis, paludibus, piscinis, fluviis, rivis, aquarum decursibus, montibus, collibus, vallibus, pratis, graniciebus, pabulis, silvis, rubetis et nemoribus et cum omnibus et universis spectantiis quibuscumque nominibus generalibus et specialibus valeant nominari, longe late et circumferencialiter ab antiquo in suis limitibus distinctis, quae nunc sunt et meliori provisione mediante in futurum fieri possunt, nihil iuris et proprietatis pro nobis ac nostris successoribus in eisdem reservantes, habendi, tenendi, utifruendi, perpetuis temporibus pacifice et quiete possidendi et in usus beneplacitos prout dictae ecclesiae rectoribus protunc existentibus melius videbitur convertendi. Harum quibus sigillum nostrum praesentibus est appensum testimonio literarum. Datum in Rudnyky, feria quinta in octava Sacri Corporis Christi anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quinto.

182.

Wilno, 8 marca 1446.

Jan al. Koniuch z żoną Małgorzatą i dziećmi swemi konwentowi franciszkanów wileńskich u P. Marji na Piaskach zapisuje dziewięć beczek żyta, dziesięcinę grochową i wieprzka ze wsi swojej Szastowo, a z drugiej wsi swojej koło Merecza krowę i kopę groszy corocznie z obowiązkiem odprawiania dwóch mszy św. co tydzień, jednej za zmarłych, drugiej za żywych, ponadto anniwersarz we wszystkie suchednie w roku i wypominki.

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, dość dobrze zachowany, zbrukany, 27·5 × 9·7 + 1·5. — Inicjał aż pod zakładkę. — Na pasku pergaminowym wisi miseczka z pieczęci, w której być może nigdy wycisku nie było. — Zapiski in dorso: 1) na złożeniu dziś wewnętrznem: X siliginis et 1 pisum et 1 porcus ex parte Johannis dicti *(?)* Conyuch una cum uxore *(współczesny); 2) niżej:* novem tunnas siliginis,

181. [d] Żegotarz *Wyd.* [e] *tych dwóch wyrazów brak u Herburta* [f] *brak tego wyrazu w Wyd.* [g] Sucharz *Wyd.* [h] Wiszkowicze *Wyd.* [i] *brak u Herburta* [j] proprietatibus *Herburt*

unam pisi, uno porco in villa Markowo *(XVI w.)*; *3)* A. 70 *(XVI w.) tamże:* Dominus Joannes Koniuth fundat dari conventui novem tonnas siliginis, unam de pisis, porcum in Markowo 1446 *(XVII w.)*; *4) na złożeniu dziś spodniem:* N° 9 *(przekreślone)* Legatio novem tunnarum siliginis unius tunnae de piso et unius porci de villa Sekastowo *(sic)* sita circa villam Markowo. Et de alia quae jacet supra Merecz legatio unius vaccae et unius sexagenae a domino Joanne Coniuth et conthorali eius Margaretha, anno Domini 1446; *5) sygnatury:* A. 70 *(XVI w.)*, *z w. XVIII:* N° 66tto Sub litera NN, *z w. XIX:* Od. 5 *(popr. z* 4), Fas. 1. N° 8.

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli presencium noticiam habituri, quod nos Johannes alias Conyuch una | cum conthorali nostra Margaretha et filiis nostris et ceteris liberis nostris tam presentibus quam futuris ad honorem Dei Omnipotentis et | Virginis Gloriose Marie nostramque ac carorum nostrorum tam vivorum quam mortuorum ob salutem mera et spontanea voluntate ac | matura deliberacione duximus elemosinam sanctam dare, novem tunnas siliginis et decimam de piso et unum porcum de villa nostra Schastowo[1] sita circa villam Markowo Scholo[2] et de alia villa nostra, que iacet supra Merecz[3], unam vaccam et unam sexagenam grossorum[a] singulis annis temporibus eviternis Fratribus Minoribus in conventu Wylnensi aput Sanctam Mariam in Arena commorantibus tam presentibus quam futuris; cupientes, quod[b] fratres predicti conventus teneantur missas legere, unam pro defunctis et aliam pro sanitate vivorum, singulis septimanis eciam temporibus eviternis. Volumus nos Johannes prefatus eciam habere per eosdem fratres et conventum Sancte Marie Wylnen(sem) singulis Quatuor temporibus seorsum currentibus in quolibet anno, ut missas cantent pro defunctis similiter et vigilias eciam temporibus eviternis, et nos in suis oracionibus recomendatos habeant; post obitum vero nostrum animas nostras suis libris ascribent et pro ipsis Altissimum iugiter exorent. Si quis autem post decessum nostrum predicta ausu temerario vel nefando violare presumpserit vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat coram altissimo iudice de iniuria nobis illata responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum in domo eiusdem predicti Johannis Wylne, feria tercia proxima post dominicam »Invocavit« etc. anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo sexto. Presentibus circumspectis viris domino Petro Goschewycz, Jaczko Goschewycz civibus de Vilna et nobili viro domino Martino Conyuchsso[c], et aliis quam pluribus fidedignis in premissis constitutis.

183.

Labiewo, 23 czerwca 1446.

W raporcie przesłanym przez marszałka Zakonu wielkiemu mistrzowi o układach z pełnomocnikami wielkiego księcia litewskiego Kazimierza w sprawie granic i w niektórych sprawach handlowych, na czele tych pełnomocników wymieniony jest biskup wileński.

Reg. 1. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 183 nr 1823. — 2. Index actorum saec. XV. ed. A. Lewicki str. 290 nr 2498.

182. [a] *dopisane w skróceniu tą samą ręką* [b] *pisane jak* que [c] *końcowe* ss° *dopisane tą samą ręką*

182. [1] *Miejscowość nieznana.* [2] *Może Markowo w pow. wilejskim, 30 km. na płd.-zach. od Wilejki.* [3] *Dopływ prawobrzeżny Niemna, uchodzący doń pod miastem Mereczem.*

184.

Malborg, 25 czerwca 1447.

Wielki mistrz Zakonu niemieckiego do landmistrza inflanckiego w sprawie rokowań, jakie prowadzili w dniu 4 czerwca pełnomocnicy wielkiego księcia litewskiego z (Maciejem) biskupem wileńskim na czele, z pełnomocnikami Zakonu inflanckiego o granice między Litwą a Inflantami.

Wyd. Bunge F. G., Liv.-Est.- u. Kurl. Urkundenbuch T. 10 (Ryga—Moskwa 1896) str. 248 nr 359.

Reg. 1. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 186 nr 1847. — 2. Index actorum saec. XV ed. A. Lewicki str. 294 nr 2540.

185.

Rzym, 11 października 1447.

Mikołaj z Błażejowic proboszcz wileński i kanclerz Księstwa Litewskiego uprasza papieża Mikołaja V o zatrzymanie tegoż probostwa kościoła (katedralnego) wileńskiego bez obowiązku wyświęcenia się na kapłana przez lat siedm, ze względu na to, że jest zajęty obowiązkami urzędu sekretarza króla polskiego Kazimierza. — Otrzymuje dyspenzę tylko na lat dwa.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplicationum Mikołaja V T. 413 k. LIV'.

Uw. Udzielenie tej dyspenzy ob. w Nrze następnym.

Nicolaus de Blazeyewicze prepositus Wilnensis in Lithwania, cancellarius ducatus Lythwanie[1], quatinus ipsam dignitatem post pontificalem maiorem, absque se promoveri ad ordinem presbyteratus, per septennium possidere possit. »Attento Pater Sancte, quod dictus praepositus serviciis domini regis Poloniae Casimiri, cuius secretarius existit, occupatus detinetur«.

Fiat ad biennium. Romae, V idus octobris anno 1.

186.

Rzym, 11 października 1447.

Papież Mikołaj V Mikołajowi z Błażejowic proboszczowi kościoła wileńskiego a Kazimierza króla polskiego sekretarzowi i Księstwa Litewskiego kanclerzowi pozwala, by przyjąwszy w ciągu dwóch lat święcenia subdiakonatu, wolnym był od przyjmowania dalszych święceń.

185. [1] *Był sekretarzem Zygmunta Kiejstutowicza w r. 1432, występując w tymże roku dnia 22 września na zamku trockim:* per manus Nicolai de Blaseowicz secretarii nostri fidelis dilecti *(Dubiński P., Zbiór praw i przywil. m. Wilna. Wilno 1788 str. 3). Występuje jeszcze w r. 1437 (Barwinśkyj B., Žigimont Kiejstutowycz. Żółkiew 1905 str. 130).*

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Later. T. 443 k. 310. Na marginesie na początku tekstu: A. de Cortesiis.

Nicolaus etc. Dilecto filio Nicolao de Blazeyouicze preposito ecclesie Wilnensis salutem etc. Vite ac morum honestas aliaque laudabilia probitatis et virtutum merita, super quibus apud nos fidedigno commendaris testimonio, nos inducunt, ut te specialibus favoribus et gratiis prosequamur. Hinc est, quod nos volentes te, qui ut asseris carissimi in Christo filii nostri Cazimiri regis Polonie illustris secretarius et ducatus Lithwanie[a] cancellarius existis, premissorum meritorum tuorum intuitu favore prosequi gratie specialis, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, tecum ut usque ad biennium a data presentium computandum, dummodo hinc ad annum ad subdiaconatus ordinem rite promotus fueris, racione prepositure ecclesie Wilnensis, que dignitas inibi post pontificalem existit cuique cura inminet animarum, quam ut asseris inter cetera obtines, et ad alios sacros ordines promoveri facere minime tenearis nec ad id a quoquam invitus valeas coartari, generalis concilii et quibuscumque aliis apostolicis necnon in provincialibus et synodalibus editis generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, statutis quoque et consuetudinibus dicte ecclesie iuramento, confirmatione apostolica seu quacumque firmitate alia roboratis, ceterisque contrariis nequaquam obstantibus, auctoritate apostolica tenore presentium de speciali gratia dispensamus, proviso quod prepositura huiusmodi debitis propterea non fraudetur obsequiis et animarum cura in ea nullatenus negligatur. Nulli ergo etc. nostre dispensationis infringere etc. Si quis etc. Datum Rome apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo quadragesimo septimo quinto idus octobris anno primo. *(Pod tem:)* A. XVI. de Jeletis.

187.

Radoszkowicze, 29 października 1447.

Piotr Sienko dziedzic Wiszniewa założony przez siebie kościół parafjalny we wsi swej Radoszkowiczach pod wezwaniem Św. Trójcy, św. Anny i św. Szczepana uposaża, nadając mu pięciu ludzi zw. Sieczewlanie *z ich ziemiami, szóstego w Radoszkowiczach, dziesięcinę zbożową w Radoszkowiczach i Bucewiczach oraz cztery beczki miodu.*

Or. brak.

Kop. w transumpcie króla Aleksandra z dnia 2 czerwca r. 1503 (zob. niżej pod tą datą): 1. Czart. k. 21'. — 2. Lib. Magn. k. 15—15'. — 3. Luźna kopja w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej w inwentarzu kościoła radoszkowickiego z 23 marca r. 1720 (zob. wspomniany dok. z 2 czerwca r. 1503).

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 49. — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 214/5.

In nomine Domini amen. Quoniam humana memoria aeternitati non commensuratur, expedit igitur, ut ea quae sunt in humanis actibus, ad perpetuitatis ratitudinem[a] deducantur, proborum testium et sigillorum munimentis roborentur. Proinde nos strenuus

186. [a] lischwanie *Regesta*

187. [a] rectitudinem *Czart.;* gratitudinem *Kop. 3*

Petrus Sienko[1] haeres de Wisniowo[b][2] notitiae universorum, tam praesentium quam futurorum, harum serie literarum fieri volumus manifestum, (quod) ad corroborationem et ad exaltationem fidei catholicae devotissime acclinati, ecclesiam parochialem in villa nostra Radoszkowicze[c][3] fundamus et erigimus in honorem S. Trinitatis, S. Annaeet S. Stephani protomartyris, fundatamque et erectam donis et utilitatibus et proventibus infrascriptis donamus et dotamus, videlicet quinque homines dictos Sieczewlanie[d] cum eorum terris, pratis, silvis, nemoribus ac cum omnibus aliis pertinentiis universaliter universis, quocunque nomine censeri valeant, item sextum hominem in Radoszkowicze[e]; duas decimas, unam in Radoszkowicze[e] et aliam in Buczewicze[f][4] omnis grani; item quatuor tunnas mellis alias p o l u d n e[g]. Praesentibus venerabili et honorabili nobilibusque viris dominis Georgio[h] archidiacono et Mathia praelato et canonico Vilnensibus, Andrea Sakowicz, Woydiło genero eiusdem, Sowkone[i] plebano in Naliboki, Andrea Wasilowicz[j] et aliis quam pluribus. Datum in Radoszkowicze, die dominico ante festum Omnium Sanctorum anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo septimo, nostro sub sigillo.

188.

(Ragneta), 29 grudnia 1447.

Najwyższy marszałek Zakonu i komtur Ragnety składa (wielkiemu mistrzowi) sprawozdanie z rokowań o zaprzysiężenie pokoju wieczystego, jakie toczyły się w Wilnie w dniach 28 i 29 grudnia tegoż roku z królem polskim i jego panami, na których czele wymieniony jest biskup wileński.

Wyd. Bunge F. G., Liv.-Est.- u. Kurl. Urkundenbuch T. 10 (Ryga—Moskwa 1896) str. 270—272 nr 401.

Reg. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 188 nr 1858 (bez wzmianki o udziale biskupa wil.). — 2. Index actorum saec. XV ed. A. Lewicki str. 297 nr 2569.

189.

B. m. i r. (1444 - 1447).

Księżna Fedorowa Korybutowiczowa Nastazja, za przyzwoleniem wielkiego księcia Kazimierza wydawszy córkę swoją księżniczkę Annę za Piotra Montygierdowicza marszałka ziemskiego, zapisuje im Łosk, zastrzegając sobie opiekę zięcia nad sobą i dwiema swemi córkami, Wasilisą i Marją, które on ma wydać za mąż.

---

187. [b] Visznowo *Kop. 3* [c] Radoszkowice *Czart. i Lib. M.* [d] Siecrevlanie *Kop. 3* [e] Radoszkowice *Czart.* [f] Buczewicze *Czart. i Lib. M.* [g] poludnae *Kop. 3* [h] Gregorio *Czart. i Lib. M.* [i] Siwkone *Lib. M.*; Snukonae *Kop. 3* [j] Masilowicz *Kop. 3*

187. [1] *Piotr Sienko Giedygołdowicz herbu Leliwa, dziedzic Wiszniewa, występuje w latach 1429—1451; ob. Semkowicz W., O litewskich rodach bojarskich etc. w Miesięczniku Heraldycznym T. VI (1913) str. 186.* [2] *Wiszniew, miasteczko nad rz. Olszanką, dopł. Berezyny w pow. oszmiańskim, 35 km. na płd.-wsch. od Oszmiany (Słown. Geogr. T. XIII str. 623).* [3] *Radoszkowicze, miasteczko w pow. wilejskim na pograniczu pow. mińskiego, 33 km. na płn.-zach. od Mińska (Słown. Geogr. T. IX str. 458).* [4] *Bucewicze, wieś położona 11 km. na wsch. od Radoszkowicz (Słown. Geogr. T. I str. 430).*

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Papierowy na ćwiartce (1/4 folio) 21·8 × 19·5, znak wodny w kształcie korony o dwóch bocznych liściach lilji z krzyżem pośrodku, podobny do znaku, podanego przez C. M. Briqueta w dziele Les filigranes (Genève 1907) T. II nr 4639 i 4640 dla papieru bardzo rozpowszechnionego w latach 1438 i 1441, pochodzenia włoskiego; bardzo podobny też znak podaje Lichaczew, Paleograficz. znacz. bumaż. znakow T. III nr 1037 dla papieru używanego w Moskwie w latach 1460/1; papier na zagięciach zwłaszcza w środku i na dolnym brzegu popękany, zresztą dobrze dochowany. — Poniżej tekstu z prawej strony ślad pieczęci okrągłej 23 mm., wyciśniętej w czarnym wosku, z którego tylko drobne okruchy pozostały. Na przeciwległem złożeniu odbicie pieczęci wykazuje słabe ale jeszcze widoczne zarysy godła pieczętnego w kształcie jakoby krzyża, którego dolne ramię (stopa) rozczepione i kotwicznie w obie strony wygięte, jak na pieczęci ks. Fedora Korybutowicza z r. 1433 (por. Semkowicz Wł., Korybutowicze w świetle sfragistyki. Miesięcznik Heraldyczny, Lwów 1913 str. 200—204); w otoku ślady liter, których jednak odczytać nie podobna. — Na odwrociu na złożeniu wierzchniem zapisek z w. XVII: List X. Nastazii Fiedorowey Korybutowiczowey ktora dawszy corke swoie X. Anne za pana Piotra Montygierdowicza za pozwoleniem krola Kazimierza zapisuie im Łosk wiecznością *(niżej inną ręką:)* bez daty. *Sygnatury: tamże ręką zapisku powyższego nad nim:* 1; *obok z w. XVIII:* »B« *oraz* »A«, *która to sygnatura tąż samą ręką jest wypisana obok tekstu na lewym marginesie u góry; pod rzeczonym zapiskiem z w. XVIII:* 1.; *na złożeniu spodniem z tegoż wieku:* Łosk. Fascykuł 1. N⁰ 1. Litera A.

Reg. Semkowicz Wł., Łosk i wygaśnięcie Korybutowiczów (Rocznik Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie T. VII [1924—5] str. 202).

Uw. Termin a quo 1444 uzasadnia wzmianka o Iwju, które nadane zostało Pietraszowi Montygierdowiczowi 24 sierpnia 1444 (oryginał w Iwju, por. Jankowski Cz., Powiat Oszmiański T. III str. 18); termin ad quem 1447 określa wzmianka o wielkim księciu Kazimierzu jako jeszcze »królewiczu«, nie królu (por. cyt. wyżej rozprawę Wł. Semkowicza o Łosku).

† Milostьju Božьeju se jazъ knjahinja Fedorowa Korьbutowicz(a) Nastasьja po ospodarja | welikoh(o) knjazja priwolenьja Kazimira korolewicz(a) i po swoej ljubwi dala esmi doczьku swoju knjazьnu Anъnu za pana Petra Monьtikirdowicz(a) marszalъka | zemskoh(o) a Loszeskъ[1] dala esmi doczьce swoej knjažьne Anьne a na to esmi i listъ swoj zapisъnyj dala zjatju swoemu panu Petru Monьtikirdowicz(u) i doczьce swoej knjažьne Anьne; panъ Petrъ Monьtikirdowicz Losьku ospodarь kakъ i Iwъju[2], a mene emu knjahinju Nastasьju korъmiti do žiwota i cztiti, kakъ žo to matъku roditelja swoeho, a doczkъ moi knjažnu Wasilisu i knjažьnu Mar[ь]ju otъdawati za mužь, kakъ otьcju detьmi swoimi, a po moemъ žiwote Loszeskъ[a] zjatju moemu panu Petru Monьtikirdowicz(u) i eho žone a moej doczьce knjažьne Anьne. A szьto Bohъ dastь meži inni detej ino i detemъ tymъ.

190.

Rzym, 27 lutego 1448.

Aleksander Sudymuntowicz laik diec. wileńskiej uprasza papieża Mikołaja V o przywilej zupełnego odpuszczenia grzechów raz w życiu i na godzinę śmierci, co też uzyskał.

---

189. [a] *wyraz podkreślony współcześnie*

189. [1] *Łosk, miasteczko w pow. oszmiańskim, 32 km. na płd.-wsch. od Oszmiany; ob. Jankowski Cz., Powiat Oszmiański T. II str. 16 i nast.* [2] *Iwje, miasteczko w pow. oszmiańskim, 58 km. na płd. od Oszmiany; ob. Jankowski Cz., l. c. T. III str. 56 i nast.*

Reg. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplic. Mikołaja V T. 416 k. CLVI.

Alexander Sudimuntowycz[a] laicus Wilnensis in eadem causa (*i. e.* de plenaria omnium peccatorum remissione semel in vita et semel in articulo mortis) supplicat.

Fiat. Romae, IV kal. martii anno I.

191.

Wilno, 4 kwietnia 1448.

Olechno Sudymuntowicz z Chożowa podczaszy litewski kościół parafjalny we wsi swojej nowozałożonej Ostroszycach pod wezw. Niepokalanego Poczęcia NMP., św. Piotra i Pawła i św. Mikołaja uposaża, nadając mu jako też jego rektorom czyli plebanom dwunastu ludzi Smolniewiczów i Chlepkowiczów z obowiązkiem składania daniny miodowej i dwóch bobrów corocznie oraz dziesięcinę zbożową z tejże wsi.

Or. brak.

Kop. Tyszk. k. 66—66' nr 58.

Reg. Ks. Mamerta Herburta dokładny regest w rpsie Czart. nr 3516 (z Kop.) pod koniec tomu w dodatku, zawierającym streszczenia dokumentów kościelnych.

In nomine Domini amen. Ad rei memoriam sempiternam. Consulte saluti animarum prospicitur, dum illorum, qui se benignitatibus exibent devotis, actus pietatis in eterni regis beneplacitum diriguntur et eorum iugis memoria habeatur, scripture testimonio commendantur. Proinde ego Olyechno Svdymonthovicz[1] de Chozowa[2] serenissimi principis et domini domini Casimiri regis Polonie et magni ducis Lithvanie suppincerna significo tenore presencium quibus expedit universis presentibus et futuris, presencium noticiam habituris: Quomodo considerans et intimis cordis mei assidua meditacione revolvens, quam sit honestum et animarum saluti saluberrimum divinum cultum adaugere sacrasque edes, in quibus peticiones suum sorciuntur effectum pro vita eterna consequenda, de novo erigere vel edificare ministrosque eisdem Domini Dei et cultui deputare dotatos, ea consideracione non immerito deliberavi atque decrevi ecclesiam parochialem in villa mea Ostrosszicze[3] nuper per me de nova radice erectam ad honorem Omnipotentis Dei eiusque Gloriosissime Matris perpetue Virginis omniumque sanctorum et specialiter sub titulis et vocabulis Concepcionis eiusdem Gloriosissime Virginis Marie et sanctorum Petri et Pauli apostolorum et beati Nicolai confessoris gloriosi. Et nedum ipsam ecclesiam, verum etiam ipsius rectores sive plebanum dotare cupiens, bona mea

---

190. [a] *w tekście błędnie* Suchimuntowycz

191. [1] *Olechno Sudymuntowicz dziedzic Chorzowa występuje w latach 1448—9 jako* supremus subpincerna magni ducis *(zob. niżej Nr 194 str. 220), w tymże też roku jako łaziebny królewski (rps Czart. nr 821 str. 128), w r. 1453* supremus cubicularius *(Akta gr. i ziem. XI nr 3103). Z tytułem* pincerna *występuje jeszcze później, w latach 1466 i 1475, poczem zostaje wojewodą wileńskim i kanclerzem W. Ks. L. (ob. Wolff, Senatorowie i dygnitarze str. 77, 288).*
[2] *Chożów, wieś w pow. wilejskim, 26 km. na płd. od Wilejki (Sł. Geogr. T. I str. 641).*
[3] *Ostroszyce, wieś nad rzeką Dubrowką dopł. Usiaży w płn. stronie pow. mińskiego, należąca do dominium Gródek (Sł. Geogr. T. VII str. 695).*

infrascripta, non coactus non compulsus sed de mera ac libera mea voluntate ex causisque superius expressis concitatus et pro salute animarum patris, matris ac aliorum parentum meorum pro dicta ecclesia ipsiusque rectores sustentacione dedi, contuli, donavi ac assignavi et presentibus do, confero, dono et assigno irrevocabiliter et in ewm per huiusmodi rectores pro tempore existentes habenda, tenenda, possidenda et gubernanda pacifice et quiete. Et primo do, dono, confero et assigno duodecim homines cognomine Smolnyeviczi et Chlepkoviczy, quorum decem, qui morantur in districtu Osthrosszicze ecclesie prefate et suis rectoribus singulis annis unum wsthaw mellis et duos castores dent et solvant cum omnibus et singulis utilitatibus, fructibus, censibus, proventibus, agris cultis et incultis, pratis, campis, pascuis inventis seu inveniendis ac cum omni iure et dominio, prout solus eosdem duodecim homines usque in hactenus tenui et possedi, nichil iuris, dominii aut proprietatis pro me meisque successoribus in eisdem reservando; item decimam cuiuslibet grani et seminis post agros et araturas curie mee in villa prefata Osthrosszicze. Que omnia et singula superius enumerata cum serviciis, honoribus, attinenciis, pertinentiis et coherentiis universis do, dono, ascribo et approprio ecclesie prememorate et rectoribus eius pro tempore existentibus temporibus perpetuis et eviternis per presentes. Harum quibus sigillum meum est appensum testimonio literarum. Actum et datum Wilne, feria quinta in festo sancti Ambrosii anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo.

192.

Rzym, (ok. 1 lutego) 1449.

Papież Mikołaj V Maciejowi biskupowi wileńskiemu zleca, by zbadał sprawę znieważenia, okaleczenia i obrabowania Teodoryka syna Albryka, księdza diecezji krak., proboszcza kieleckiego i kanonika krakowskiego oraz rektora kościoła parafjalnego w Maninie tejże diecezji, akolita papieskiego i winnych tej zbrodni mocą apostolską ukarał, a Teodorykowi dał zadośćuczynienie.

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Vatic. T. 409 k. 2.

Uw. W tej samej sprawie pod datą 1 lutego r. 1449 wydał papież Mikołaj V »venerabilibus fratribus archiepiscopo Leopoliensi et Premisliensi ac Tricaricensi« [1] *takież samo zlecenie, w innej wszakże redakcji werbalnej (wyd. Theiner, Vetera Monumenta Pol. et Lith. T. II str. 62—3 nr 91: Ex Reg. orig. An. II de Curia Tom XXXIV fol. 285). Zlecenie tej sprawy kapłana diecezji krakowskiej biskupom lwowskiemu, przemyskiemu i wileńskiemu można tłumaczyć niezłożeniem jeszcze w owym czasie obediencji papieżowi Mikołajowi V przez biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego. — Podaje się tu tylko początek aktu, przedstawiający stan faktyczny, dyspozycję zaś papieską treści kanonistycznej, bardzo obszerną, pomija się ze względu na brak bezpośredniego związku z niniejszem wydawnictwem oraz wydanie aktu przez Theinera.*

Nicolaus episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo Vilnensi salutem et apostolicam benedictionem. Ex suscepti pastoralis officii cura tenemur perversorum rescindere conatus, ut ab aliis subtrahatur audatia delinquendi. Sane non sine gravissima

192. [1] *Tricarico, biskupstwo w płd. Włoszech.*

displicentia dilecti filii Theoderici Albrici[2] presbiteri Cracoviensis diocesis, prepositi Kelciensis et canonici Crakoviensis ac rectoris ecclesie parrochialis in Manina eiusdem diocesis, accoliti nostri, querelis animum nostrum perturbantibus ad nos provenit, quod nonnulle iniquitatis tam ecclesiastice quam seculares persone dicte diocesis maligno tradente spiritu non solum in ipsius tum etiam in illis partibus nuncii nostri ausu temerario in eius personam manus violentas inicere, et ipsius membra mutilare, bonis rebusque fere omnibus spoliare, denudare litterasque nostras violare, sed etiam, quod gravius ferimus, linguam eius perforare et abscindere, aliqua nephanda quam plurima in eius persona inferre presumpserunt, adeo quod in ipsius Theoderici corpus, sensus et membra maxima subsecuta sunt detrimenta, in presbiteralis ordinis vilipendium, divine maiestatis offensam, apostoli Petri iniuriam nostrique et apostolice Sedis contemptum, pernitiosum quoque exemplum et scandalum plurimorum, sentencias, censuras et penas in tales generaliter promulgatas dampnabiliter incurrendas. . . . .

Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnacionis Dominice millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo, secundo pontificatus.

193.

Wilno, 23 kwietnia 1449.

Kazimierz Jagiellończyk król polski i wielki książę litewski kościołowi w Dubinkach, założonemu przez Witołda wielkiego księcia litewskiego i jego rektorowi Świętosławowi daje w uposażeniu dziesięciny snopowe ze swojego dworu przy Dubinkach, w Szeszolach, Bolnikach; folwark z ludźmi, łąkami i jeziorem Wilno; czterech ludzi wymienionych z rodzinami do służby kościelnej we włości szeszolskiej; czterech ludzi wymienionych z rodzinami we włości mojszagolskiej; wreszcie nieokreślone bliżej nadanie Witołda.

Or. brak.

Kop. Tyszk. k. 6'—7 nr 6.

Reg. Ks. Mamerta Herburta bardzo dokładny regest w rpsie Czart. nr 3516 przy końcu tomu w dodatku, zawierającym streszczenia przywilejów kościelnych.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum presencia opera cito ab hominum labuntur memoria, necesse est, ut ea que futurorum habeant respicere cognicionem et maxime, que ad cultum divinum dirigenda sunt perpetuis temporibus, hominum et litterarum testimonio confirmentur. Nos igitur Casimirus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lithvanie, Russie, Samogithie etc. heres, ad universorum deducimus noticiam: Quomodo cupientes extremum diem iudicii operibus pietatis prevenire et terrena commutare pro eternis, donacionem ecclesie in Dubyngy[1] per preclarum principem do-

---

192. [2] *Jest to Teodoryk syn Albryka z Wawrzeńczyc (koło Krakowa), proboszcz kielecki i kanonik katedry krakowskiej; otrzymuje on od papieża Mikołaja V d. 20 października r. 1447 godność akolita papieskiego i Stolicy apostolskiej (ob. Theiner, Vet. Mon. Pol. et Lith. T. II str. 51 nr 72).*

193. [1] *Dubinki, miasteczko w pow. wileńskim, 43 km. na płn. od Wilna nad jeziorem Oswje albo Dubinka (Słow. Geogr. T. II str. 191).*

minum Wythowdum magnum ducem Lythwanie, patruum nostrum carissimum, erecte factam similiter et donatam per nos ipsi ec(c)lesie et discreto Swanthoslao rectori eiusdem additam, et imprimis decimas manipulares: prima videlicet in curia nostra prope Dvbingi sitta omnis grani (et)[a] seminis, secundam in Schescholi[2] eciam de omni grano, terciam in Bolnyky[3] similiter de omni grano, dempta avena in qualibet decimarum; item allodium alias dworecz cum hominibus, pratis et lacu Vylna[4] dicto ad ipsum spectantibus; item quatuor homines ad serviendum dicte ec(c)lesie, scilicet Wydvs, Sthabvth, Eypvs, Tanthnyvs cum fratribus ipsorum et eorum successoribus, cum frumentis, siligine, avena, melle et lyno in districtu Schescholi sitt(os); item quatuor homines per nos ipsi et prefato rectori eiusdem donatos, videlicet Poczis, Gaylwdos, Wydenys et Rodus cum fratribus et eorum successoribus in districtu Moyschegola; item ibidem in Dvbingi...[b] cum agris spectantibus et per prefatum dominum Wythawdum magnum ducem Lythwanie ipsi ec(c)lesie in Dvbyngi datam, ad quam postea et nos nostrum prebuimus consensum, ipsi ecclesie et rectori prefato et suis successoribus ratifican(tes) et confirmantes donacionem supradictam prefati domini Wythowdi et nostram dedimus, inscripsimus, incorporavimus et sumus largiti, presentibusque damus, inscribimus, incorporamus et perpetuis temporibus largimur cum omnibus utilitatibus ad ipsos homines supradictos et allodium predictum spectantibus, agris cultis et incultis, quercetis, rubetis, lacu, pratis, mellificiis, aquis, fluminibus, pascuis, piscinis, aquarum decursibus, nihil pro nobis iuris, dominii et proprietatis in eisdem reservan(do), et generaliter cum omnibus et singulis utilitatibus, proventibus, qui modo sunt vel postea per humanam industriam meliori provisione mediante fieri possunt quibuiscumque nominibus censeantur, longe, late et circumferencialiter in suis metis et limitibus ab antiquo distinctis, prout prefatus dominus Wythowdus plenius habuit, tenuit et possedit, nosque tenuimus, habuimus et possedimus, habendum, tenendum, possidendum et in usus ec(c)lesie beneplacitos, prout sibi et suis successoribus legittimis melius expedire videbitur, convertendum. Harum quibus sigillum nostrum presentibus est subimpressum testimonio litterarum. Datum et actum in Wylna, feria quarta ipso die sancti Georgii anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo nono. Hiis presentibus: reveren(do) in Christo patre et domino Mathia Dei gracia episcopo Wylnensi, nec non magnificis Joanne Kyesgal castellano et capitaneo Samogithie, Ivaschkone Gastold palatino Wylnensi, Petro Mongyrdowicz marsalco generali terre Lithvanie, Joanne Nyemyrowicz, et aliis quam pluribus personis fidedignis. Per manus venerabilis Nicolai prepositi Wylnensis et maiestatis nostre secretarii.

194.

Nowogródek, 28 lipca 1449.

Kazimierz Jagiellończyk król polski i wielki książę litewski na prośbę Arnolda z Warki rektora kościoła parafjalnego w Nowogródku zatwierdza temuż kościołowi, założonemu przez Witołda wielkiego księcia Litwy, i jego ple-

193. [a] *opuszczone w Kop.* [b] *w tem miejscu widoczny brak przedmiotu nadania, chociaż w tekście luki nie zaznaczono*

193. [2] *Szeszole, miasteczko w pow. wileńskim, 55 km. na płn. od Wilna a 15·5 na płd.-wsch. od Wiłkomierza (Sł. Geogr. T. XI str. 909).* [3] *Bolniki, miasteczko w pow. wiłkomierskim, 23 km. na wsch. od Wiłkomierza, nad jeziorem Pirszą (Sł.-Geogr. T. I str. 302).* [4] *Może jezioro Wilnoje w pow. wileńskim w dobrach Suderwa, 15 km. na płn.-zach. od Wilna (według mapy gen. Chrzanowskiego).*

banom uposażenie we wsiach Luky *i Horodeczna oraz w gruntach* Syvyr *i Krzywonogi tudzież we wsiach Mysz, Wołochwa i Kołpienica we włości nowogrodzkiej; ponadto pomnaża je dziesięciną snopową i polną ze dworów wsi swoich Brycianka i Horodeczna oraz ze wsi Kuborka; wreszcie zezwala na wybudowanie karczmy na placu kościelnym i na wypuszczenie jej w dzierżawę, z nadaniem karczmarzowi wszelkiej wolności.*

Or. brak.

Kop. 1. Tyszk. k. 57—58 nr 51 w transumpcie króla Zygmunta I wydanym w Brześciu dnia 13 grudnia r. 1518 (z błędną datą 1409). — 2. Czart. k. 22'—24' w transumptach: a) Jana biskupa wileńskiego z 3 sierpnia 1529; b) króla Zygmunta I, jak wyżej w Kop. 1, zatwierdzonym przez tegoż króla w Krakowie 14 sierpnia 1531 (ze skróconym tekstem przywileju Kazimierzowego i powołaniem na poprzedni transumpt). — 3. Lib. Magn. k. 16'—18 w transumptach jak Kop. 2.

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich str. 39 (ułamkowy regest z wiadomością niepodaną w samym dokumencie, jakoby »z czasem papiery zaginęły«). — 2. Ks. Mamerta Herburta streszczenie polskie w rpsie Czart. nr 3516 przy końcu (z Kop. 1).

Uw. Nie można wyłączyć prawdopodobieństwa interpolacji powyższego dokumentu przy sposobności transumowań, zwłaszcza w końcowym ustępie, dotyczącym uprzywilejowania karczmarza (por. przywilej króla Aleksandra dla kościoła w Daugach z 14 sierpnia r. 1503 ob. niżej pod tą datą). — Por. wyżej Nr 116.

In nomine Domini amen. Nos Casimirus Dei gratia rex Polonie[a], magnus dux Lithvanie, Russie[b], Prussie Samogitieque, significamus tenore presencium quibus expedit universis, presentibus et futuris presencium noticiam habituris: Quomodo per honorabilem Arnoldum de Varka[c] rectorem parrochialis ec(c)lesie in Nowogrodek nobis oblate peticionis tenor continebat in effectu: quatinus serenissimi principis celebris memorie domini Alexandri alias Wytholdi[d] magni ducis Lithvanie patris et predecessoris nostri, qui ipsam ec(c)lesiam parochialem in Nowogrodek de nowa radice erexit et his bonis temporalibus, videlicet villis Luky[1] et Grodzeczyanka[2] ac areis Syvyr[1] et Crzywonowo[e][3] communi[f] wlgari vocabulo vocatis et in ipso Nowogrodensi territorio sitis cum omnibus ipsarum villarum et arearum utilitatibus, fructibus, proventibus, tributis, curiis, allodiis, agris, pratis, campis, pascuis, silvis, borris, mellificiis, gaiis, indaginibus, sareptis, venacionibus, fluviis, lacubus, piscinis, piscaturis, aquis, molendinis, graniciis, Mysz, Volochpha, Colpyenycza[g][4] cum singulis attinenciis, pertinenciis, coherenciis, ap(p)endiis universis ad prescriptas villas et areas quomodolibet spectantibus et pertinentibus, nichil iuris, dominii et proprietatis in eisdem pro se et suis successoribus reservan(do), pro sustentacione ipsius ecclesie rectorum seu plebanorum pro tempore existencium donavit et dotavit[h], huiusmodi donaciones et dotaciones superius expressas ratificare, approbare con-

194. [a] et *dodaje Tyszk.* [b] etc. *dodaje i opuszcza resztę intytulacji Tyszk.* [c] Warka *Czart. i Lib. M.* [d] Witowdi *Czart.;* Withowdi *Lib. M.* [e] Łuki et Grodeczanka ... Swir et Krzywonow *Czart. i Lib. M.* [f] eorum *Czart. i Lib. M.* [g] Wołochowa, Kopienica *Czart.;* Wołochwa, Kolpienica *Lib. M.* [h] donat et dotat *Czart. i Lib. M.*

194. [1] *Miejscowośc nieznana.* [2] *Niewątpliwie Horodeczna, wieś w pow. nowogródzkim, 4 km. na płn.-wsch. od Nowogródka (Sł. Geogr. T. III str. 133).* [3] *Zapewne Krzywonogi, wieś w tymże pow., 11 km. na płn. od Nowogródka (Sł. Geogr. T. IV str. 768).* [4] *Mysz, Wołochwa i Kołpienica, wsie w tymże pow. pod Stwołowiczami, ok. 45 km. na płd. od Nowogródka (ob. mapę gen. Chrzanowskiego).*

firmare et innovare dignaremur. Et nos peticionibus[i] ipsius plebani Arnoldi aclinati, ipsas donaciones et dotaciones[j] per memoratum patruum nostrum magnum ducem Lithvanie[k] Witholdum[l] taliter ut prescripsimus factas, ex speciali magni ducatus nostri[m] Lithvanie consiliariorum tunc ad latus nostrum assistencium consilio et assensu ratificamus, approbamus, confirmamus, ac eciam intimo ex affectu cupien(tes) ipsorum nostrorum predecessorum[n], qui gratia Spiritus S. cooperante ad agnicionem fidei christiane vocati in his dominiis M. D. Lithvanie ipsam fidem christianam radicantes, roborantes, stabilientes et amplificantes, ec(c)lesias quam plures de nova radice erexerunt et certis bonis dotaverunt, huiusmodi imitari[o] vestigia laudabilia, omnia bona prescripta taliter[p] per prefatum patruum nostrum magnum ducem Wytholdum[r] donata, prescripta ec(c)lesie parochiali in Nowogrodek ac ipsi Arnoldo[s] moderno dicte ec(c)lesie rectori et suis successoribus ipsius ec(c)lesie rectoribus pro tempore existentibus de novo damus et donamus donacione perpetua[t] et irrevocabili per presentes, per ipsum Arnoldum plebanum et suos successores dicte ec(c)lesie rectores pro tempore existentes nomine ipsius ec(c)lesie tenend(um), habend(um), utifruend(um), possidend(um), gubernand(um) et disponend(um) pacifice et quiete, prout ipsi Arnoldo et suis successoribus dicte ec(c)lesie rectoribus melius et utilius videbitur expedire, temporibus perpetuis et eviternis. Et ulterius ad illius gloriam seu illi in holocaustum[u], qui nos suo[v] precioso redemit sanguine et pro magnificando ac amplificando in ipsa ec(c)lesia parochiali Novogrodensi cultu divino et pro rectorum seu plebanorum ampliori circa ipsam ec(c)lesiam sustentacione decimas[w] manipulares et campestres cuiuslibet grani et seminis post curias villarum nostrarum, videlicet Bryczyona[5] et Grodzeczno[x 6] et in villa Cvbyerka[y 7], similiter post curiam decimam manipularem cuiuslibet grani preter avenam ad prescriptam nostram donacionem damus, donamus et adiungimus ac[z] ascribimus, per prefatum Arnoldum et suos successores dicte ec(c)lesie rectores pro tempore existentes singulis annis percipiend(as), levand(as), tollend(as) et[aa] utifruend(as) pacifice et quiete temporibus perpetuis et eviternis. Eciam memorato Arnoldo plebano in area ipsius ec(c)lesie Novogrodensi[bb] in Nowogrodek[cc] tabernam novam et liberam edificare et in ea tabernatorem, qui mel braxare et alia potagia braxataque libera propinare libere poterit, locare indulsimus et concessimus ac[dd] indulgemus per presentes; cuiusmodi tabernatorem eciam ab omnibus nostris solucionibus et serviciis presentibus eximimus et libertamus, quod non alteri preterquam rectoribus prefate ec(c)lesie de solucionibus et serviciis respondere[ee] tenebitur. Que omnia et singula per nos[ff] modo premisso ratificata et approbata, confirmata et de novo data, ascripta, adiuncta et donata in ius et proprietatem ec(c)lesie prefate Novogrodensis et rectorum eiusdem pro tempore existencium ap(p)ropriamus et incorporamus

194. [i] petitioni *Czart.* [j] et dotaciones *opuszcza Tyszk.* [k] *opuszcza Tyszk.* [l] Witowdum *Czart. i Lib. M.* [m] *opuszcza Czart.* [n] praedecessorum nostrorum *przestawia Czart. i Lib. M.* [o] *opuszcza Czart. i Lib. M.* [p] totaliter *Czart.* [r] Witowdum *Czart.;* Vitowdum *Lib. M.* [s] Arnolfo *Tyszk.* [t] perpetua donatione *Czart. i Lib. M.* [u] holocastum *Tyszk.* [v] *opuszcza Czart. i Lib. M.* [w] detimas *Tyszk.* [x] Grzeczona et Grodeczno *Czart. i Lib. M.* [y] Kuberka *Czart. i Lib. M.* [z] et *Czart. i Lib. M.* [aa] *brak w Czart.* [bb] plebano ipsius ecclesiae Novogrodensi in area *zmienia szyk Czart. i Lib. M.* [cc] Novohrodensi, Nowohrodek *Tyszk.* [dd] et *Czart. i Lib. M.* [ee] responderi *Tyszk.* [ff] modo praemisso per nos *Czart. i Lib. M.*

194. [5] *Dziś Brycianka, wieś w tymże pow., 4 km. na pln. od Nowogródka tuż przy Horodecznej (mapa gen. Chrzanowskiego).* [6] *Horodeczna j. w.* [7] *Kuborka, wieś w tymże pow., 2 km. na płd. od Nowogródka.*

per presentes, decernentes premissa omnia robur obtinere perpetue firmitatis[gg]. Harum quibus sigillum nostrum, quo ut magnus dux Lithvanie utimur, presentibus est appensum testimonio litterarum. Datum et actum in Nowogrodek, feria secunda post festum beati[hh] Jacobi apostoli proxima anno domini millesimo quadringentesimo quadragesimo[ii] nono. Presentibus ibidem generosis et strennuis Saczkone[jj] curie nostre marsalco, Olyechno Svdymvntho[kk] supremo nostro subpincerna, Andruszkone Golgynovicz[ll] coquine nostre magistro, Olyechno[mm] Dyl[nn] et aliis nostris familiaribus.

195.

Wilno, 28 września 1449.

Dorota al. Sońka z synem Talimuntem księciem na Świrze kościołowi PM. na Piaskach w Wilnie nadaje dziesięcinę ze wsi swojej Miadzioł za duszę ich dziadów i ojca z dziećmi, podanych imiennie, z obowiązkiem odprawiania dwóch mszy tygodniowo i śpiewania wilij w suchedni z wypominkami.

Or. *w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy dość dobrze zachowany, tylko na pierwszem zagięciu wyżarty przez myszy, 36×23·5+5·5. — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć wyciśnięta w czarnym wosku, okrągła, średnicy 28 mm.; wyobraża ona w tarczy herb Lis (strzała ostrzem w słup), w otoku napis ruski:* **+КНѦ[ЗѦ]... ВЕ** *(?)* **... ДА ПЕЧАТЬ.** — *Zapiski na odwrociu: 1) Na złożeniu wewnętrznem współczesną ręką:* Dorothea cum filio Talymunth duce de Swyr decimam in Medelo, *poniżej ręką jeszcze w. XV:* X (*i. e.* decima); *2) tamże poniżej z w. XVI (później uwydatnione):* Decima in Medelo de omnibus frumentis; *3) na złożeniu spodniem z w. XVI:* A. 82, *tamże z w. XVII:* 1449 Miedział; *4) na złożeniu wierzchniem z w. XVIII:* Nielenuiąc sie dochodzic pewne; *poniżej ręką w. XVIII:* N⁰ 10 *(przekreśl.)* Legatio decimae omnium frumentorum de villa Medelo a domina Dorothea et filio eius Talimuth. A⁰ Dni 1449 *(inną ręką)* N⁰ 45tto, *jeszcze inną ręką w. XVIII:* Sub littera MM., *z w. XIX:* Od. 5 *(popr. z 4)* Fas. 1. N. 9 *(popr. z 10)*.

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli presencium noticiam habituri, lecturi et audituri, tam presentes quam | futuri, ad quos presens scriptum pervenerit, quod nos Dorothea alias Sonyka cum filio nomine Thalymunth duce de Swyr | dedimus et assignavimus decimam in villa nostra Medelo[1] omnium frumentorum pro sanitate nostra et pro animabus predecessorum | nostrorum, videlicet pro anima avi nostri nomine Dittus et uxoris sue Anne et anima patris nostri Johannis alias Krik ducis de Swyr[2] et pro animabus filiorum ipsius, videlicet Vaszko, Nyechrasz, Georgius, Daugyr, ceterisque predecessoribus nostris. Quam decimam damus et assignamus pro ecclesia Beate Virginis Marie in Arena Fratribus Minoribus commorantibus in Wylna, tam presentibus quam futuris, perpetuis temporibus duraturis; ita tamen cupientes, quod pre-

194. [gg] firmiter *Czart. i Lib. M.* [hh] S. *Czart. i Lib. M.* [ii] *opuszcza Tyszk.* [jj] Daczkone *Czart.;* Sazkone *Tyszk. i Lib. M.* [kk] Olichno Sudimunto *Czart.;* Olychno Sudimunto *Lib. M.* [ll] Golginowicz *Czart. i Lib. M.* [mm] Oychno *Czart. i Lib. M.* [nn] Syl *Tyszk.*

195. [1] *Miadziol (Nowy) ob. objaśnienie na str. 202 w. 42.* [2] *Ob. wyżej dok. Nr 176; por. o nich Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich etc. Mies. Herald. T. VII (1914) str. 57—8.*

dicti fratres tenentur singulis septimanis duas missas[a] celebrare, unam pro sanitate et aliam pro defunctis et eciam singulis Quatuor temporibus tenentur vigilias decantare et in suis oracionibus eos recommendatos habere, et libris suis animas eorum[b] ascribere. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum, videlicet domino Andrea duce de Swyr filio Allexandri, domino Georgio Kyrmalis, domino Hosthey[k]o[c] Rymtholthovycz[d] et domino Barnardo altarista[e] de castro magni ducis Lythwanie Wytholdi, domino Jaczko plebano de Swyr, et aliis quam pluribus fidedignis. Actum et datum in Wylna, die dominico in festo sancti Venceslai anno Domini millesimo etc. XLIX° etc.

196.

Wilno, 2 listopada 1449.

Dorgys Getowtowicz sprzedaje Piotrowi kuchmistrzowi biskupa wileńskiego Macieja i jego dziedzicom za 70 kóp groszy praskich wieś swoją Loschycze al. Vaszylewo *wraz z ziemią nad rzeką* Slepla al. Podlasna.

Or. *w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin dość cienki, 31·6 × 20·1 + 6·5, dobrze zachowany, nieco tylko splamiony i na zagięciach w kilku miejscach nadgryziony. — Brak pieczęci, której śladem są trzy nacięcia pod sobą na zakładce, z wyciskami paska pergaminowego. — Inwokacja wypisana większem pismem z inicjałem na marginesie przez całą prawie wysokość tekstu. Przy inicjale w poprzek marginesu ręką ks. M. Herburta z poł. w. XIX:* NB. jam perscriptum. — *Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wewnętrznem z w. XVI, przeciągnięte w w. XVIII:* Littera Dergyss Getoltowycz venditicionis *(s); 2) na złożeniu wierzchniem z w. XVII:* 1449 Venditio villae cuiusdam sed haec non pertinet ad capitulum 1449, *niżej inną ręką:* Przedaza wsi Thoszyce *(s)* alias Wasilewa od Jerzego Getholotowicza niejakiemu szlachetnemu Piotrowi kuchmistrzowi *(1—2 wyrazy z powodu zalania nieczytelne)* Mathiasza Biskupa Wilenskiego y ziemie nad rzeką Sleplą alias Podłasną A° 1449 *pod spodem wyrysowany może tą samą ręką znak w kształcie herbu Pobóg z tą odmianą, że z lewego boku obok oceli wychodzi ukosem mała strzała, z dopiskiem przytem* sigillum; *3) na złożeniu spodniem z w. XVIII:* A° 1449. Przedaza wsi Wasilewa, *inną późniejszą ręką z w. XVIII:* kuchmistrzowi biskupa Wileńskiego; *4) sygnatury: na złożeniu wierzchniem* 15 *(przekreślone), wyżej wyblakłe* N° 29, *u samej góry* 4.

Kop. *Lib. I cz. II k. LXVIIIʳ—LXIXʳ z nagłówkiem:* Littere Dorgyss Getoltowycz vendicionis ville etc.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam humana memoria eternitati non comensura|tur, expedit igitur, ut ea quae in humanis sunt negociis ad perpetuitatis ratitudinem proborum testimonio et sigillorum mu|nimento deducantur. Proinde ego Dorgys Gethowthowycz[a][1] universis et singulis presencium noticiam habituris, lecturis et | audituris publice recognoscendo profiteor: Quomodo non coactus[b] nec

---

195. [a] misas *Or.* [b] eos *Or.* [c] *wydarte na zagięciu* [d] *pierwotnie napisał* Rinutholthovycz, *później z* i *zrobił* y *wchodzące na pierwszą laskę* n, *tak że należy czytać* Rymtholthovycz [e] altariste *w Or.*

196. [a] Dorgyss Getolutowycz *Lib. I* [b] actus *Or.*

196. [1] *Bojar litewski herbu Kopacz; ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich etc. w Roczniku Herald. T. VII (1924/5) str. 218.*

compulsus nec aliquo dolo seductus, sed animo deliberato ac meorum amicorum et consangwineorum maturo consilio prehabito, villam meam Loschycze alias Vaszylewo[c,2] dictam possessam vendidi et presencium tenore vendo nobili domino Petro reverendi in Christo patris et domini domini Mathie Dei gracia episcopi Wilnensis magistro coquine suisque heredibus et legittimis successoribus pro septuaginta sexagenis latorum grossorum Pragensis monete ad utilitatem meam et meorum successorum integre et complete receptorum. Quam quidem villam[d] prefato Petro et suis successoribus legittimis cum omni iure et dominio et potestate et libertate, quibus ipsam hactenus possedi, cum omnibus agris cultis seu colendis, locatis seu locandis, arvis, argulis, silvis, nemoribus, sareptis, rubetis, borris, mericis, mellificiis, venacionibus, pratis, pascuis inventis et inveniendis, constructis et construendis, stangnis[e], lacubus, paludibus, vallibus, collibus, montibus, antris, aquis, fluminibus, vadis, piscinis, rivis, obstaculis et aquarum decursibus, molendinis aquaticis factis et fiendis et que per humanam industriam excogitari possunt, prout se longe lateque in suis graniciis et limitibus ab antiquo tentis et observatis extendunt et difundunt, cum omnibus usibus et universis fructibus, utilitatibus, censibus et proventibus, contribucionibus, redditibus et donacionibus, prout solus tenui, habui et pacifice hucusque possedi, et cum terra, que est super flumine Slepla alias Podlasna[3] dicta libere et perpetue resigno habendum, tenendum, possidendum, fruendum, utendum, vendendum, comutandum, alienandum et ad usus proprios convertendum, cum omni iure et dominio, nichil iuris et dominii pro me aut pro meis successoribus reservando. Harum quibus sigillum meum presentibus est subappensum testimonio litterarum. Actum et datum Wilne, die dominico in crastino Omnium Sanctorum anno Domini millesimo quandringentesimo quadragesimo nono Presentibus nobilibus dominis Andrus Nacz Dowgyalowycz, Jurgi Irnystowthowycz, Raczko Mosgeykowycz[f].

197.

Iszkołdź, 16 listopada 1449.

Mikołaj Niemirowicz dziedzic Wsieluba zbudowanemu w swoich dobrach Iszkołdzi nowemu kościołowi ku czci Św. Trójcy, Zwiastowania PM. i św. Mikołaja nadaje dwóch ludzi w Małym Lulinie wraz z danią miodową, trzech w samej Iszkołdzi z ich gruntami, dziesięcinę zbożową z czterech dworów swoich, wreszcie rolę w granicach opisanych nad rzeką Chyrpówką.

Or. brak.

Kop. Tyszk. k. 63—63' nr 54.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum nichil sit cercius morte et nichil incercius hora mortis, proinde nos Nicolaus Nyemyrowicz heres de

196. [c] Loszycze, Vasylow *Lib. I* [d] Quam villas *Lib. I* [e] stagnis *Lib. I* [f] Jurgy Irnystowtowycz, Mosgyeykowycz *Lib. I*

196. [2] *Może Łosice na Podlasiu w pow. konstantynowskim, 20 km. na płd. od Drohiczyna.* [3] *Może Podleśna, rzeczka na Podlasiu, dopływ z prawego brzegu Leśny (Białki), uchodzący do niej koło Bordziłówki, na płn. od Białej Podlaskiej.*

Syelyvb, volens ipsam horam mortis operibus misericordie prevenire, mee meorumque predecessorum et successorum animarum saluti consulere, ec(c)lesiam nove fundacionis in patrimonio meo Iskolka[1] in honorem sancte Trinitatis, Virginis Marie An(n)unciacionis et beati Nicolai confessoris erexi et fundavi. Cui quidem ec(c)lesie imprimis do et assigno et perpetuis temporibus ascribo in parvo Lvlyn[2] tributarios, videlicet Malynyczi et Pavel, et isti dant duas pullas czothyrypyadne lvkno mellis, cum omnibus serviciis eorumque terris, venacionibus, pratis, borris, gaiis, mericis, aquis et aquarum decursibus ac cum omnibus terris inventis et post inveniendis; item Pyotrkovicz cum tributis suis exceptis serviciis, et hii homines post tributa sua dant duas sexagenas latorum grossorum sine decem grossis; item in Iskolka do et ascribo homines, scilicet Zuncziczi et Malyskovicz et Boris alias Nonaszath cum eorum terris, agris cultis et colendis, pratis, serviciis et singulis posszlynys; item quatuor decimas de curiis meis omnis grani excepta avena, scilicet de Iskolka, de Lyssycza[3], de Zvchovicze[4] et de Rudnyky[5]; item terram arabilem ad tria aratra, cuius terre granicie currunt a gayo Chyrpowka ad calwum lapidem et ad altum pinum alias sosna usque ad finem antique vie, tendentis usque in Ostrowky, iterum ad vallem venientis de Zaboye et secus prata Zaboyskne usque ad rywm Podolchne et ad prata Makacz usque ad fluvium Chyrpowka, una cum fluvio Chyrpowka et pratis ibi existentibus usque supra Chyrpovka. Hec omnia et singula do et assigno et perpetua donacione inscribo ipsi ecclesie et rectori eius pro tempore existenti, nichil iuris et dominii pro me et meis successoribus penitus reservando. Harum quibus sigillum meum presentibus est apensum testimonio literarum. Actum et datum in Iskolka, dominico die infra octavas sancti Martini anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo nono. Presentibus reverendo in Christo patre domino Mathia episcopo Wylnensi, honorabili Georgio archidiacono et Joanne canonico ec(c)lesie Vylnensis.

198.

Nowogródek, 17 lipca 1450.

Andrzej Mostywiłowicz dziedzic wsi Rudikouice *z tegoż dworu swojego nadaje kościołowi w Klecku ku czci Św. Trójcy i NPM. dziesięcinę wszelakiego zboża.*

Or. brak.

Kop. 1. Czart. k. 25. — 2. Lib. Magn. k. 18.

In nomine Domini amen. Nos Andreas Mostyuilowicz haeres in Rudikouice[1] ad perpetuam rei memoriam significamus quibus expedit universis, tam praesentibus quam futuris, harum notitiam habituris: Quod sincero devotionis zelo accensi diem extremum iudicii cupientes operibus misericordiae praevenire et indubitatae salutis perpetuae nobis compendia procurare, immarcescibiles namque caelestes thesauros fiducialiter reponimus,

197. [1] *Iszkołdź, miasteczko w pow. nowogrodzkim, 46 km. na płd.-wsch. od Nowogródka (Sł. Geogr. T. III str. 308).* [2] *Miejscowość w tej okolicy nieznana.* [3] *Łysice, wieś kilka km na wsch. od Iszkołdzi.* [4] *Zuchowicze, wieś kilka km. na płn. od Iszkołdzi.* [5] *Nieznane.*

198. [1] *Prawdopodobnie dzisiejsze Rotkiewicze, mała osada koło Iszkołdzi około 50 km. na płd.-wsch. od Nowogródka (zob. mapę gen. Chrzanowskiego).*

quapropter decimam in curia nostra Rudicowicz[a] omnis seminis, videlicet siliginis, tritici, hordei[b], avenae, pisi, scruti damus ecclesiae in Cleczko[1] ad honorem S. Trinitatis et S. Mariae Virginis, et hiis scriptis perpetue assignamus et incorporamus. Quam quidem decimam nos et nostri successores ligitimi dare tenebuntur singuli pro nostra nostrorumque salute animarum per ipsam ecclesiam et eius rectorem seu plebanum qui tunc pro tempore fuerit tenendam, habendam et pro utilitate eiusdem ecclesiae committendam ac futuris et perpetuis temporibus possidendam Harum quibus sigillum nostrum appensum est testimonio literarum. Testes circa praemissa rogati et vocati: reverendissimus pater in Christo dominus Matthias episcopus Vilnensis, archidiaconus dominus Georgius ecclesiae Wilnensis et dominus Matthias canonicus eiusdem ecclesiae, et alii quam plures fidedigni. Actum et datum in Nowogrodek, ipso die S. Allexii confessoris gloriosi sub anno millesimo quadricentesimo quinquagesimo.

199.

Wilno, 16 października 1450.

Wawrzyniec al. Sobol z żoną Elżbietą i synami Waśkiem i Maciejem braciom minorytom u PM. w Wilnie nadaje dziesięcinę żyta i grochu z jednym wieprzkiem corocznie, zobowiązując tychże braci do anniwersarzy w suchedni i do mszy następnego dnia za siebie i swoich.

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, z prawej i lewej strony od wilgoci poplamiony, atrament wyblakły, 22×10+2·5. — Po pieczęci zachował się pasek pergaminowy. — Zapiski na odwrociu: 1) na złożeniu wierzchniem współczesną ręką: 1450 Pro decem vasis de silygine ex parte domini Laurencii dicti Sobol; *ręka znacznie późniejsza dodała:* nie mianuje zkąd; *2) tamże niżej z w. XVII:* Donat conventui Laurentius Sobol decem tonnas siliginis, pisorum unam et porcum 1450; *3) na złożeniu spodniem z w. XVIII:* N° 11 *(przekreślone),* Legatio super decem vasa siliginis unum de piso et unum porcum bene nutritum a domino Laurentio alias Sobol et conthorali eius Elisabeth anno Domini 1452 *(s);* non est expressum de quibus bonis; *4) sygnatury: z w. XVI* A. 78, *z w. XVIII* N° 46[tto], Sub litera MM., *z w. XIX* Od. 5 *(popr. z 4),* Fas. 1. N° 10.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Noverint universi tam presentes quam futuri, presencium | noticiam habituri: Quod ego Laurencius alias Sobol una cum contorali mea legitima nomine Elizabeth | necnon et filiis meis precaris, videlicet Vaszkone sequentique Mathia, perpendens huius mundi | caducitatem, volensque pro temporalibus eterna commutare, ad laudem et ad honorem Omnipotentis Dei eiusque Gloriose et Intermerate Virginis Marie dedi et assignavi Fratribus Minoribus ad Sanctam Mariam in Wylna commorantibus decim vasa siliginis cum uno de piso et unum porcum bene nutritum annuatim; ita tamen, quod predicti fratres tam presentes (quam)[a] futuri teneantur singulis Quatuor temporibus vigilias decantare cum una missa[b] pro defunctis predecessoribus meis caris, sequentemque missam[b] sanitate pro mea et eciam contoralis mee necnon et filiis meis precaris quo supra. In cuius rei testimonium ne alicui videatur ambiguitas fieri, sigillo mei contor(al)is[c] presentem litteram roboravi. Datum in conventu

198. [a] Budicovicz *Czart. i Lib. M.* [b] ordei *Lib. M.*

199. [a] *brak w Or.* [b] misa *Or.* [c] contoris *Or.*

198. [1] *Kleck, miasteczko w woj. nowogrodzkiem nad rzeką Łań.*

Vylnensi, ipso die sancti Galli sub anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo etc.

(Na zakładce wewnątrz z prawej strony tą samą ręką trzy ozdobne siglé, zapewne podpis pisarza:) P. D. O.

200.

B. m. i d. d. (w drugiej połowie) 1450.

Kazimierz król polski, po ogłoszeniu bulli jubileuszowej „Immensa et innumerabilia sunt“ z 19 stycznia 1449, ogłaszającej śladem niektórych poprzednich papieży pełne odpuszczenie grzechów w roku jubileuszowym pod warunkiem odbycia spowiedzi i dopełnienia pokuty, tudzież nawiedzenia osobiście w Rzymie czterech kościołów, uprasza papieża o zwolnienie wszystkich wiernych chrześcijan swoich poddanych od osobistego nawiedzenia tychże kościołów w Rzymie i odpowiednie zarządzenie, by mogli dostąpić tegoż odpustu jubileuszowego, pozostając w swem Królestwie, a to ze względu na konieczność obrony jego i wiary katolickiej przed okrutnem barbarzyństwem Tatarów, którzy niespodziewanie napadli ziemie tegoż Królestwa, Podole i Ruś, i przed innymi nieprzyjaciółmi Krzyża Chrystusowego.

Or. brak.

Uw. Przedłożenie tej supliki stwierdza papież Mikołaj V w bulli wydanej w Rzymie dnia 7 grudnia r. 1450 (ob. Nr następny), w której ona jest niemal dosłownie przytoczona. — Rzeczona bulla papieża Mikołaja V, ogłaszająca wszystkim wiernym w Kościele jubileusz w Rzymie na r. 1450 za przykładem papieży Klemensa VI z 27 stycznia r. 1342 i Grzegorza XI z 29 kwietnia r. 1373, znajduje się w Archiwum Kapitulnem Kat. Krak. dypl. nr 393; O. Raynald w Annales ecclesiastici T. IX (wyd. J. D. Mansi'ego w Lucce r. 1752) 543 pod r. 1449 nr 15 bez arengi i w skróceniu, z datą XI kal. febr. p. n. a. secundo t. j. 22 stycznia. — O niespodziewanym napadzie Tatarów XI kal. febr. na Podole i Ruś z końcem lata 1450 w czasie mało szczęsnej wyprawy polskiej przeciwko Bogdanowi mołdawskiemu czyt. Długosza Hist. Pol. V 78/9.

201.

Rzym, 7 grudnia 1450.

Papież Mikołaj V na prośbę Kazimierza króla polskiego (ob. Nr poprzedni), obowiązek nawiedzenia osobiście czterech kościołów w Rzymie, mianowicie Św. Piotra, Św. Pawła, lateraneńskiego i Matki Boskiej Większej, celem dostąpienia zupełnego odpuszczenia grzechów, zamienia na nawiedzenie jednego z tych kościołów: gnieźnieńskiego, lwowskiego albo krakowskiego i wileńskiego przez trzy dni bezpośrednio lub z przerwami, na złożenie połowy tej sumy, którąby wydali na podróż, udając się osobiście na jubileusz do Rzymu i dopełnili tam nakazanych warunków odpustowych, przyczem kapłanom nadaje władzę słuchania spowiedzi i nakładania pokuty nawet w wypadkach zastrze-

żonych Stolicy apostolskiej; wreszcie zleca, ażeby skarbony przy owych czterech katedralnych kościołach miały każda po cztery klucze, które mają posiadać wskazane osoby, pośród nich na pierwszem miejscu król; połowę pieniędzy jubileuszowych przeznacza królowi na obronę państwa, z drugiej zaś połowy jedną część królowej Zofji na posag dziewcząt, powracających do wiary katolickiej, drugą zaś kolektorowi papieskiemu Mikołajowi Spicimirowi kantorowi krakowskiemu na naprawę czterech owych kościołów rzymskich; trwać ma ten jubileusz w Polsce od najbliższych świąt Bożego Narodzenia aż do końca sierpnia.

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Vat. T. 393 k. XVII—XVIII. Na początku regestu na marginesie treść aktu: Cazimiro regi Polonie et omnibus eius subditis conceditur indulgentia Jubilei. *Przy końcu pod tekstem ręką tekstu* De curia, *niżej inną ręką (korektora)* A. de Racaneto.

Wyd. 1. Raynald O., Annales ecclesiastici T. IX (Lucae 1752) str. 551/2 pod r. 1449 nr 9 (dopiero od słów: sicut pro parte charissimi in Christo filii nostri Kazimiri...). — *2. Theiner A., Vet. Mon. Pol. et Lith. T. II str. 80 nr 119 (z podaną sygnaturą:* Ex Reg. orig. An. IV. Secret. Tom. IX fol. 17).

Reg. 1. Długosz, Hist. Pol. V 99 pod r. 1451, przyczem nie królowi ale Zbigniewowi biskupowi krakowskiemu przypisuje uzyskanie tego odpustu dla Polski. — 2. Index actorum s. XV ed. A. Lewicki str. 312 nr 2700.

Nicolaus (episcopus, servus servorum Dei). Ad futuram rei memoriam. Catholice fidei defensionem et animarum salutem summo desiderantes affectu, ad ea libenter attendimus, per que perfidorum ac crudelissimorum hostium eiusdem fidei nefanda conteratur iniquitas, ac eorum furiosa compescatur audatia, et ut christifideles, maxime ipsis hostibus vicini, ad opportunum huiusmodi defensionis auxilium eo ferventius animentur, quo maius ex hoc animarum suarum commodum se speraverint adepturos, nonnumquam pro temporalibus suffragiis spiritualia eis iniuncta, videlicet remissiones et indulgentias elargimur. Dudum siquidem, videlicet de anno proxime preterito, nonnullorum Romanorum pontificum predecessorum nostrorum vestigiis inherentes, indulgentiarum remissiones per eosdem pontifices fidelibus singulis beatorum Petri et Pauli ac Lateranensem et Sancte Marie Maioris de Urbe ecclesias in quolibet jubilei anno devote visitantibus olim factas innovantes et approbantes, de venerabilium fratrum nostrorum sancte Romane Ecclesie cardinalium consilio et apostolice potestatis plenitudine decrevimus, indulsimus, statuimus, concessimus et ordinavimus, quod omnes et singuli utriusque sexus fideles ubicunque consistentes, qui de presenti anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo in festivitate Nativitatis eiusdem Domini nostri Jhesu Chisti proxime preterita inchoato, personaliter ad Urbem prefatam accederent, ac vere penitentes et confessi ecclesias predictas per quindecim dies continuos vel interpolatos devote visitarent, veniam peccatorum suorum omnium plenariam obtinerent, prout in aliis nostris desuper confectis litteris plenius continetur[1]. Verum, sicut pro parte carissimi in Christo filii nostri Kazimiri Polonie regis illustris nobis nuper exhibita petitio continebat, licet ipse catholicus ac sancte Romane Ecclesie devotissimus bono zelo motus, omnibus Regni et ducatus magni Litwanie ac dominiorum suorum utriusque sexus christifidelibus Urbem

201. [1] *Mowa tu o bulli z 19 stycznia 1449, ob Nr poprzedni.*

et eius ecclesias supradictas ad suarum salutem animarum pro remissione antedicta plenarie consequenda personaliter visitandi plenam et gratissimam prebuisset voluntatem: his tamen novissimis diebus crudelis Tartarorum barbaries in certis terris Regni sui, Podolie videlicet et Russie, tunc a remotis a gente tam inopinatam tamque funestam depopulationem fecit, ut preter infandam et molestam promiscui sexus cedem, preter virginum, matronarum et adolescentum sine certo numero miserandam direptionem, preter aliam omnium aliorum bonorum nephario latrocinio predam et cetera innumera perpetrata mala nihil incolume relictum sit, quod ferro aut igni devastari posset; cum autem, sicut eadem peticio subiungebat, novus allatus sit rumor de incredibili ipsorum Tartarorum apparatu et vallidissimis exercitibus passim iam prope fines Regni sui vagantibus, ex quibus non modo dicto Regno, quod in faucibus prefatorum Tartarorum et aliorum Crucis Christi hostium tanquam murus positum christianitatis scutum esse censetur, sed etiam ipsi universe christianitati maximum afferri posset detrimentum ad non mediocrem nominis et religionis christiane confusionem: idcirco pro parte dicti regis asserentis se pro ipsa fide catholica contra dictorum Tartarorum perfidiam velle ad Omnipotentis Dei laudem et ipsius fidei catholice exaltationem omnes Regni sui vires exponere, nobis fuit humiliter supplicatum, ut prefati christifideles in dicto Regno permanere et maiori cum fervore prefatis Tartaris resistere valeant, ad tot et tanta pericula evitanda apostolicam clementiam impendere, necnon in premissis statui et indemnitati prefati Regni providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur premissa omnia et singula pie, debite et paterna caritate pensantes, ac etiam attendentes, quod Regnum predictum, mediantibus virtutibus dicti regis aliorumque in illo commorantium murus fortissimus multis aliis fidelium regionibus fore dignoscitur, quodque si ille rumperetur et infidelibus ipsis pateret aditus, proculdubio gloria eiusdem christiani nominis in magno periculo versaretur, ac propterea circumspectionem dicti Regni condignis in Domino laudibus commendantes, et pium propositum suum, cum Dei causa agatur, coadiuvare volentes, necnon super premissis statui et indemnitati Regni prefati et animarum saluti incolarum in eodem Regno consistentium providere cupientes, ut omnibus proficiat ad salutem, et christifideles defensionem huiusmodi pro totius christianitatis utilitate eo ferventius prosequantur, de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, dicti quoque Regis supplicationibus inclinati, universis et singulis archiepiscopis, episcopis, abbatibus et prioribus aliisque presbiteris et clericis, cuiuscunque gradus, status seu preeminencie existant, tam secularibus quam regularibus, ac nobilibus, palatinis, castellanis, proceribus ceterisque omnibus utriusque sexus regni Polonie, magni ducatus Lithwanie et provinciarum predictarum, (qui) Gneznensem et Leopoliensem aut Cracouiensem vel Wilnensem ecclesiam per tres dies continuos vel interpolatos devote visitaverint, ac in certa ad id in qualibet ecclesiarum predictarum deputanda capsa medietatem eius totius, quod essent verisimiliter expososituri, si de Regno ipso ad predictam Urbem accederent, ac in ea per quindecim dierum huiusmodi spatium permanerent, et exinde ad propria remearent, realiter et cum effectu in pecunia numerata persolverint, plenariam veniam ac remissionem peccatorum suorum omnium consequantur et obtineant, perinde in omnibus et per omnia, ac si vere penitentes et confessi personaliter ad Urbem accessissent et sanctorum Petri et Pauli, necnon Lateranensem Sancteque Marie Maioris ecclesias per quindecim dies continuos personaliter visitassent, auctoritate apostolica tenore presentium de specialis dono gratie indulgemus. Et insuper omnibus et singulis sacerdotibus ydoneis tam secularibus quam regularibus, quos quilibet prelatorum Gneznensis, Leopoliensis, Cracouiensis et Wilnensis ecclesiarum, quilibet in sua

ecclesia, duxerit eligendos, omnium et singularum[a] utriusque sexus personarum predictorum Regni, Magni Ducatus et provinciarum, (que) Gneznensem vel Leopoliensem seu Cracouiensem aut Wilnensem ecclesias devote visitaverint ut prefertur, semel duntaxat pro earum qualibet confessiones audiendi, eisque pro commissis, etiam si talia forent, propter que Sedes apostolica foret merito consulenda, absolutionem debitam impendendi et salutarem penitentiam iniungendi plenam et liberam auctoritate apostolica tenore presentium concedimus facultatem. Volumus autem, quod in singulis Gneznensi, Leopoliensi, Cracouiensi et Wilnensi ecclesiis predictis una capsa cum quatuor clavibus pro predictis reponendis pecuniis deputetur: quarum primam carissimus in Christo filius noster Kazimirus rex prelibatus seu pro eo palatinus seu castellanus loci, secundam prelatus ipsius ecclesie, tertiam consules seu magistri civitatis eiusdem, quartam dilectus filius Nicolaus Spyczimiri decretorum doctor, cantor Cracouiensis et in partibus regni Polonie ac provinciis predictis denarii sancti Petri ac fructuum, reddituum et proventuum Camere apostolice debitorum generalis collector, teneant et pecuniarum huiusmodi custodiam habeant; quodque illarum medietas prefato regi ad exercitus adversus Tartaros supradictos decetero parandos ac alias in prefati Regni utilitatem, prout idem rex desuper duxerit ordinandum, exhibeatur, reliqua vero medietas in duas partes equaliter dividatur: quarum una carissime in Christo filie nostre Zophie regine Polonie illustri ad maritandas puellas, quas ad fidem orthodoxam reducere poterit, assignetur, reliqua vero pars collectori predicto, quocunque cessante impedimento, libere et sine aliqua diminutione consignetur pro reparatione dictarum quatuor ecclesiarum Urbis per ipsum collectorem ad eandem Urbem fideliter transmittendam. Preterea omnes et singulos christifideles predictos in Domino exhortamur, ut ad suscipiendum remissionem huiusmodi toto mentis affectu, confessione, contritione veris et debitis precedentibus, se parare studeant et procurent, ita quod illis mediantibus per Salvatoris Domini nostri Jhesu Christi ac ipsius Gloriose Genitricis Beate Marie Virginis, apostolorumque predictorum ac reliquorum omnium sanctorum et sanctarum Dei merita eadem remissione gaudentes, ab insidiis et periculis Tartarorum eorundem liberati, de eis optatam ad laudem et gloriam ipsius christiani nominis victoriam, ac demum eterne felicitatis premia consequantur, presentibus per totum mensem augusti proximum firmiter valituris. Nulli ergo etc. nostre concessionis, voluntatis et exhortationis infringere. Si quis etc. Datum Rome apud S. Petrum, anno etc. millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo idus decembris, pontificatus nostri anno quarto.

202.

Smoleńsk, 7 kwietnia 1451.

Siemion Giedygołdowicz kasztelan wileński i namiestnik smoleński zapisuje kościołowi parafjalnemu w Radoszkowiczach ludzi nad rzeką Hują, płacących dań miodową, w czem mają ich wspomagać ludzie Rokuczjanie, jak dotychczas.

Or. ruskiego brak; tekst niniejszy jest łacińskim jego przekładem, jak świadczy o tem wyraźna wzmianka w transumpcie króla Aleksandra z 2 czerwca r. 1503: versum hoc privilegium ex Rutenico.

201. [a] singulorum *Reg.*

Kop. 1. Czart. k. 22 w przekładzie łacińskim znajduje się we wspomnianym transumpcie króla Aleksandra z 2 czerwcu r. 1503. — 2. Lib. Magn. k. 15' (w transumpcie j. w.). — 3. Luźna kopja z w. XVIII w Arch. Kap. Kat. Wil.

Uw. Indykcja 14 odpowiada r. 1451, zgodna z czasem kasztelaństwa wileńskiego Siemiona Giedygołdowicza.

Nos dominus Siemion Giedygołdowicz[a] castellanus Vilnensis[1] et capitaneus alias namiestnik Smolenensis[1] notum facimus praesentibus literis nostris[b], quia dedimus, donavimus et inscripsimus ecclesiae parochiali in Radoszkowicze[c 2] homines tributarios cum datiis et tributis, qui resident in fluvio Huya[d] mellificatores et dant pullam crudi mellis alias ustaw, et ad istam pullam mellis iuvant homines Rokuczyanie[e] istis tributariis mellificatoribus supradictis, et ideo isti homines Rokuczyanie tenentur supportare ad istam pullam crudi mellis homines supradictos, sicut tempore possessionis nostrae iuverunt eos, quos homines Huianie[f] una cum reditibus ecclesiae Radoszkowicze inscripsimus in perpetuum. Datum in Smolensko, die septima aprilis, indictione[g] quarta decima.

203.

(Podrobiony).

Wilno, 9 kwietnia 1451.

Siemion Giedygołdowicz kasztelan wileński i namiestnik smoleński funduje i uposaża w dobrach swoich Wiszniew kościół parafjalny pod wezwaniem NMPanny, Św. Piotra apost. i Jerzego męczennika, nadając mu swój dwór Otmyt z ludźmi służebnymi, dalej ludzi imiennie wyliczonych z daninami i posługami w trzech miejscach, nadto dziesięcinę, role, jazy, sianożęcia itd.

Or. brak.

Kop. 1. Czart. k. 10'—11' (z błędną datą 1424). — 2. Lib. Magn. k. 6—6' (z błędną datą j. w.).

Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 199 (z błędną datą j. w.).

Uw. Dokument niniejszy jest w swej obecnej redakcji o frazeologji późniejszej, rozwlekłej treści i zbytnio drobiazgowych nadaniach, zwłaszcza dla plebana, widocznie w różnych czasach dopisywanych, niewątpliwie podrobiony w czasach wiele późniejszych, aczkolwiek można przyjąć, że nadanie testamentowe Siemiona Giedygołdowicza na rzecz kościoła w Wiszniewie rzeczywiście istniało, tylko w skromniejszym znacznie zakresie i zwartej formie; świadkowie jego przecież nie budzą wątpliwości. Nadanie również testamentowe tegoż Siemiona na rzecz żony jego Miłochny z tego samego dnia, niewątpliwie autentyczne, mieści się w Metryce Litewskiej, Księga zap. T. II k. 126 (ob. Boniecki, Poczet szlachty litewskiej str. 65 i Wolff J., Senatorowie i dygnitarze str. 50). Dwa dni

202. [a] Giedygoldowicz *Lib. M.* [b] *brak w Lib. M. i Kop. 3* [c] Radoszkowice *Czart.* [d] Huia *Lib. M.;* Hude *Kop. 3* [e] Rocucianie *Kop. 3* [f] Hajanie *Kop. 3* [g] *opuszcza Kop. 3*

202. [1] *Piotr Siemion (Sienko) Giedygołdowicz namiestnik smoleński r. 1450, kasztelan wileński r. 1451, zmarł w tymże roku 1451 (ob. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich etc. w Miesięczniku Heraldycznym R. VI [Lwów 1913] str. 186).* [2] *Radoszkowicze, ob. objaśnienie na str. 212 przyp. 3.*

przedtem, dnia 7 kwietnia sporządził tenże Siemion Giedygołdowicz akt nadawczy na rzecz kościoła w Radoszkowiczach (ob. wyżej Nr poprzedni).

In nomine Domini amen. Quoniam humana memoria aeternitati non commensuratur, expedit igitur, ut ea, quae in humanis negotiis fiunt, ad perpetuitatis ratitudinem deducantur proborum testimoniis et sigillorum munimentis. Nos igitur Siemion Gdygoldowicz[1] dominus Vilnensis et tenutarius Smolnensis significamus tenore praesentium universis et singulis, praesentium notitiam habituris: Quomodo devotione ducti animadveretntesque, quod in his inferioribus omnia fluxa et corruptibilia sunt, quapropter in animo stabilimus nostro[a], existentes compos rationis et corpore sanus, ut ea, quae ex divina gratia sortiti sumus in vita[b], in opera pietatis convertamus. Quare in laudem et gloriam Omnipotentis Dei et suae Matris Sanctae, totiusque gerarchiae coelestis et SS. Petri apostoli, Georgii patronorum ac omnium sanctorum ecclesiam parochialem in bonis nostris Wisniowo[2] erigere et fundare volumus, fundamusque per praesentes. Ad quam ecclesiam inibidem in Wisniowo incorporamus[c] curiam nostram Othmyth[d 3] cum hominibus dictae curiae servientibus praesentibus et futuris, cum terris, areis, pratis, pascuis, sylvis, nemoribus, borris, gaiis, mellificiis, indaginibus, rubetis, fluviis et aquarum decursibus, venationibus castorum et aliarum ferarum, obstaculis in dicto fluvio Suła[4], piscinis et aquis et aliis quibuscunque utilitatibus, obventionibus[e], fructibus et quomodolibet de facto per humanam industriam inveniendis, ad dictam curiam spectantibus; item etiam adscribimus et incorporamus ad praefatam ecclesiam in Wisniowo quatuor homines nomine primus Petrus Buziewicz, secundus Sawinysz, tertius Truchon, quartus Sudyssz, qui praefati dent et solvant praedicto plebano, qui pro tempore fuerit, mellis pullas triginta; insuper ad eandem capellam adiicimus, donamus quatuor homines illiberos propriis nominibus descriptos, primum Kuszma, secundum Iwaniecz, tertium Ponos, quartum Jacobum cum eorum uxoribus, qui plebano praefatae ecclesiae servire tenebuntur cum successoribus eorum; item praeter eos alios inscribimus et incorporamus homines trans ripam fluvii alias Brzezyna, videlicet Sosniusz Buniowicz, secundus Chodor, qui hi praefati duo cum filiis et filiabus serviant plebano praefatae[f] ecclesiae cum terris, pratis, pascuis, sylvis, nemoribus, indaginibus, rubetis, fluviis et aliis omnibus obventionibus, utilitatibus, fructibus, qui pradicti dent et solvant in manus plebani tres tunnas mellis; addimus insuper plebano eiusdem capellae montem altum alias Zorawia gora[g 5] cum agro alias z p a s z n i ą[h], qui sub monte est, quod eosdem agros nullus audeat occupare et colere praeter plebanum existentem. Et ut rector eiusdem capellae, quicunque pro tempore fuerit, facilius et commodius ministros eiusdem ecclesiae servare possit, eidem plebano inscribimus quendam limitem incipiendo ab Hanuss Ciołkowicz et etiam Gierwieczy alias Dubinczy ducis Mscisławskie, qui praefatus plebanus et eius successores teneant pacifice cum omni iure, dominio, proprietate, prout soli tenuimus, habuimus, possedimus, habeat, teneat et possideat sine contradictione quorumcunque perpetualiter. Ordinamus insuper et Deo teste statuimus, quod nullus audeat violentiam inferre praedictae ecclesiae SS. Petri apostoli, Georgii martyris in omnibus per nos eidem ecclesiae collatis, donatis, inscriptis, hoc est in nemoribus, indaginibus et omnibus expressis, in quibus praedicti homines possent commoda sua attemptare et conducere melius. Non minus etiam incorporamus praedicto plebano et eius successo-

---

203. [a] animo nostro stabilimus *Lib. M.* [b] in vita sortiti sumus *Lib. M.* [c] *brak w Lib. M.; w Czart. wyraz ten dopisany inną współczesną ręką (korektora)* [d] Othmuth *Lib. M.; tak też pierwotnie w Czart. ręką korektora poprawione na* Othmyth [e] obventionibus, utilitatibus *Lib. M.* [f] praedictae *Lib. M.* [g] Żurawia gura *Lib. M.* [h] pasnią *Lib. M.*

203. [1] *Ob. o nim wyżej na str. 229 Nr 202 przyp. 1.* [2] *Wiszniew, ob. objaśnienie na str. 212 przyp. 2.* [3] *Otmyt, wieś w pow. mińskim nad bezimiennym dopływem Suły, około 54 km. na płd.-zach. od Mińska.* [4] *Suła, prawobrzeżny dopływ Niemna w pow. kojdanowskim.* [5] *Żórawja góra, wieś dziś Żurawce nad Berezyną, 14 km. na płd.-wsch. od Wiszniewa.*

ribus agrum alias pasznią Girimuszki cum omni iure, dominio et proprietate, prout soli tenuimus, habuimus et possedimus, nil penitus pro se aut successoribus nostris reservantes, cum pratis, pascuis, sylvis, nemoribus, borris, gaiis, mellificiis, indaginibus, rubetis, fluviis et aquarum decursibus, venationibus castorum et aliarum ferarum, obstaculis cum fluviis dictis Brzezina aliter Łossuna[i], piscinis, aquis aliisque[j] quibuscunque expressa ecclesia augeri et ampliari posset; item etiam damus, ascribimus in Wisniowo decimam de omni grano et de fructibus hortorum, de equis, de galinis, de caseis, de butiro, de ovis; interea etiam radicamus inibidem nomine Dapsiski et Iposzniszki prata alias sianozaczy ad eandem ecclesiam una cum alto monte, ubi situata fuit passio Christi una cum campanella; item etiam ascribimus decimam in Wołma[6] modo eo ut in Wisniowo; insuper etiam appropriamus, inscribimus decimam in Swyrznko[7] eo modo sicut in praefatis curiis similiter de omni grano. Quicunque autem privilegium praefatum et voluntatem nostram, sicut scriptum est, ordinatam et dispositam violare et infringere voluerit, eidem coram districto iudicio Dei parere volumus. Actum et datum Vilnae, dominica Judica anno Christi millesimo quadringentesimo vigesimo quarto. Praesentibus magnifico ac generosis dominis Michaele Giezgałowicz[k] cancellario serenissimi domini regis Poloniae et magni ducis Littuaniae, domino Sopia et domino Jaczyna, et aliis pluribus fidedignis.

204.

Wilno, 30 kwietnia 1451.

Koreywa Adaugowicz za wiedzą króla Kazimierza sprzedaje Maciejowi biskupowi wileńskiemu i katedrze wileńskiej za 25 kóp groszy włość własną Wołkowyska, którą był kupił u Bartosza przezwiskiem Kozimistrz wraz z ziemią kupioną u Maćka Wołkowianina.

Or. (przypuszczalnie ruskiego) brak.

Kop. Lib. I 2 k. CXXVII'—CXXVIII' z nagłówkiem: Privilegium super Wolkowysky. *Na marginesie ręką ks. M. Herburta:* Rok 1451.

W ymyą boze amen. Se ya a nye ynaczey Koreywa Adaugowycz przedalem dobrovolnye y s szwyadomym hospodara crola Casimira szemyą swoyą wlasną volosczy[a] Volkowyska[1], ktorą tho szyąmya kupylem byl v Barthosza przeswyskyem Kosyego mystrza y s tą szyemyą, ktorąm cupyl v Maczka Wolkowyanyna, xyądzv Maczeyv byskupowy[b] Vilenskyemv y czyrkwy Wylenskey swyentego Stanislaua a wszyalem v nyego za thą szyąmya duadzesczya y pyacz kop gr. a thą szemyą przedalem ze wszystkymy vszytky y s polmy przedzalanymy y nyeprzedzalanymy y zyemyamy podlasznymy y z bormy y z lassy y dubrowamy y s worczmy y s rzekamy y ze stawy y s syenozaczmy a konyecznye ze wszystkymy vszytky, ctore nynye ssą y napothym mogą bycz luczkym rosvmem wymyslone, ny[c] yednego praua sobye y moym potvmkom w thych

203. [i] Loszuna *Lib. M.* [j] et aliis *Lib. M.* [k] Kiezgalowicz *Lib. M.*

204. [a] *ręką w. XVII popr. na* volosczy [b] buskupowy *w tekście* [c] nye *w tekście, lecz* e *zalane i lekko przekreślone*

203. [6] *Wolma, wieś w pow. mińskim, 38 km. na zach. od Mińska.* [7] *Może Świerzeń nad Niemnem, na płn. od Nieświeża.*

204. [1] *Wołkowysk, raczej wieś w pow. ihumeńskim gm. Hrebionka (Słown. Geogr. T. III str. 879), aniżeli znane miasto powiatowe w gub. grodzieńskiej.*

szyemyach zachowawayacz ale ze wszystkym prauem przerzeczonemv byskupowy y ktorzy po nym bądą byskupi thymy szyemyamy ym wlodacz y dzerszacz na wyeki, yako ty szyemye bądą dlugye y szyrokye w swoych graniczach. A slubuyą przy czczy y przy wyerze: bądzely kto w thych szyemyach byskupa y cosczyol[d] nagabacz, ya chczą o tho szyą wstampycz, bronycz, oczyscz tą szyąmyą. A przy thym byly Mohorycznyky na ymyą Voythko konyvszy wolkowski y s synem Mikolayem, Paschko y Maczko Oszeneyczy a Maczko Wolkownyanyn. A kolym thy szyemye zawodzyl, bylo przy thym ynszych dobrych ludzy dosycz Wolkowyąn y ynnych stronnych. Pisan Vilnye, aprila myessyacza trzydzestego dnya, indzycta czternastego. A przy thym byly czy panowye: pan Pyetrassz Montigerdowycz marszalek zyemly lythewskye, pan Sudzywoy namyesnyk kowyensky, Davgyrd Dadauxyss y ynnych wyelye dobrych ludzy, ktorzy przy thym byly. A pisan Vilnye, lata Bozego thyssyecznego czotyrysta pyeczdzeszyatnego pyruego.

205.

B. m. i d., 1451.

Kazimierz król polski uprasza papieża o zniżenie wszystkim jego poddanym, mającym dostąpić pełnego odpustu jubileuszowego w Polsce, do czwartej części sumy, którąby wydali na podróż, udając się osobiście na jubileusz do Rzymu.

Or. brak.

Uw. Fakt wniesienia takiej supliki stwierdza bulla papieża Mikołaja V wydana w Rzymie dnia 12 lipca 1451 (ob. Nr następny).

206.

Rzym, 12 lipca 1451.

Papież Mikołaj V na prośbę Kazimierza króla polskiego wszystkim wiernym w Królestwie Polskiem i Wielkiem Księstwie Litewskiem a w gnieźnieńskiej i lwowskiej prowincjach, którzy przez trzy dni nawiedzą jeden z czterech kościołów (katedralnych): gnieźnieński, lwowski, krakowski lub wileński, i złożą tylko czwartą część (zamiast połowy) tej sumy, którąby wydali na podróż jubileuszową do Rzymu, dopełniając przy tem nakazanych poprzednio warunków — nadaje pełne odpuszczenie grzechów, przyczem określa szczegółowo rozdział tych pieniędzy jubileuszowych w połowie królowi na obronę państwa, z drugiej zaś połowy jedną część królowej Zofji na uposażenie sierot, resztę kolektorowi papieskiemu.

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości 48 X 31 + 7 cm., bardzo zniszczony, zbutwiały, zapleśniały, podziurawiony, przez robactwo i myszy nadgryziony, dziś grubym papierem podklejony; że zniszczenie nastąpiło dopiero w ostatniem stuleciu, świadczą zapiski z w. XVII i XVIII w miejscach dziś nadniszczonych. — Pismo w znacznej części zatarte i wyblakłe, z wielką trudnością daje się odczytać. Intytulacja

204. [d] *nad tym wyrazem tą samą ręką wypisano* sunt [e] *po tym wyrazie przekreślone tą samą ręką* by

i formułka uwieczniająca wypisane ozdobnem, wydłużonem pismem na całą długość pierwszego wiersza. — Po pieczęci pozostał szczątek nici jedwabnych barwy wiśniowo-żółtej. — Zapiski: 1) kancelaryjne: a) na zakładce z prawej strony: de cu[ria] A. de Racaneto; *b) pod zakładką z tejże strony:* Pe de Noxeto; *c) na odwrociu, na złożeniu wierzchniem:* R(egestrata), *obok:* apud me p[etrum de No]xe[to]; *2) archiwalne: a) na złożeniu spodniem ręką bliskoczesną:* Littera Nicolai papae cum Jubileo pro contribucione; *b) na złożeniu wierzchniem zapisek z w. XVII, wyrażający treść bulli, z którego pozostały tylko poszczególne litery i słowa; c) powyżej zapisek zdaje się jeszcze z w. XVII, zupełnie spłowiały i uwydatniony w w. XVIII lub XIX:* Bulla Nicolai summi pontificis anno Domini 1[4]01, qua concedit christifidelibus plenariam indulgentiam et [remiss]ionem omnium peccatorum, qui Gnesnensem seu Leopoliensem vel Cracoviesem seu Vilnensem ecclesias visitaverint, ac in certa ... in qualibet ecclesiarum 1401 *(poprawione późniejszą ręką na* 1454); *d) na złożeniu spodniem zapisek z w. XVIII:* Indult papieski albo odpust, ktorym nadaie ktoby nawiedził gnieznienski, lwowski, krakowski, wilenski kosciol; *e) sygnatury z w. XVIII:* N° 7. G. N° 7. — *W Katalogu Arch. Kapit. Wil. z r. 1830 bulla wspomniana jest na str. 41 w dziale bull papieskich N 10 pod pozycją 1 z błędną datą 1401 i bez wzmianki o zniszczeniu.*

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Vat. T. 396 k. 145—145' z dopiskiem przy końcu: A. de Racaneto. Gratis de mandato etc. et.... *(bez daty dziennej).*

Reg. 1. Opisanije Wil. Publ. Bibl. Wyp. I Priloż. str. 19 (z datą 1401). — 2. Index actorum saec. XV ed. A. Lewicki str. 314 nr 2710.

Wyd. Theiner A., Vetera Mon. Pol. et Lith. T. II str. 86 nr 128 (z datą: Id. Aprilis anno quinto, z tych samych Regestów Wat.).

Nicolaus servus servorum Dei. Ad futuram rei memoriam. | Provida Sedis apostolice benignitas cunctorum salutem [animarum][a] perquirens, illa nonnunquam que per eam gesta sunt ampliat et extendit ac moderat et comutat, prout[b] sibi salubrius in | Domino conspicit expedire. Dudum siquidem carissimi in Christo [filii nostri][c] Kazimiri Polonie[d] regis illustris [supp]licationibus inclinati, omnibus utriusque sexus regni Polonie et magni ducatus [Lyth][a]wanye ac Gnecznensis et Leopoliensis provinciarum, [qui][c] Gne[cne]n[sem][a] seu Leopoliensem vel Cracouiensem seu Wyln[ensem][b] ecclesias per tres dies continuos vel interpollatos devote visitaverint, ac [in certa] ad id in qualibet ecclesiarum predictarum deputanda capsa medieta[tem][a] eius totius, quod essent verisimiliter [expondituri, si][b] anno jubileo proxime elapso de Regno et locis ipsis[e] ad almam Urbem causa [con]sequ[endi] remissionem et indulgentias jubilei per summos pontifices ipso[f] anno jubilei[f] visitantibus ecclesias [Ur]bis concessas et per nos innovatas, accederent, ac in ea per quindecim dierum [huiusmodi spatium permaner][b]ent et exinde ad propria remearent, realiter et cum effectu in pecunia numerata persolverent, plenariam veniam ac remissionem peccatorum suorum omnium consequere[n]tur et obtinerent, [perinde in][a] omnibus et per omnia, ac si vere penit[entes et confe][b]ssi personaliter ad Urbem accessissent et sanctorum Petri et Pauli necnon Lateranensem Sancteque Marie Maioris ecclesias per [quindecim dies][a] con[tinuos][a] personaliter visitassent, per alias [nostras][b] indulsimus[g 1]; volentes inter cetera, quod in singulis Gnecznensi, Leopoliensi, Cracouiensi et Wylnensi ecclesiis predictis una capsa cum quatuor clavibus pro predictis [reponendis][a] pecuniis deputa-

206. [a] *wyraz wyblakły* [b] *dziura w pergaminie* [c] *zupełnie zatarte i przedarte* [d] pollonie *Reg.* [e] de Regno ipso in locis *Reg.* [f—f] *w Reg. opuszczone* [g] *w Reg. opuszczone*

206. [1] *Ob. bullę papieża Mikołaja V z 7 grudnia r. 1450 wyżej Nr 201.*

retur: quarum primam rex prelibatus seu pro eo pallatinus[h] vel castellanus[i] loci, secundam prelatus ipsius ecclesie, tertiam consules seu mag[istri][a] civitatis eiusdem, quartam vero dilectus filius Nicolaus Spiczimiri[j] decretorum doctor, cantor ecclesie [Cracouiensis][b] et in partibus regni Polonie ac provinciis predictis denarii sancti Petri, fructuum, reddituum et proventuum Camere[k] apostolice [debitorum ge][c]neralis collector tenerent et pecuniarum [huiusmodi custodi][b]am haberent; quodque illarum medietas prefato regi ad exercitus adversus Tartaros et Christi nominis inimicos decetero[l] [parandos ac alias in prefati Regni][c] utilitatem, prout idem rex [desuper ordinaret][c], reliqua[a] vero medietas in duas partes equaliter divideretur: quarum una carissime in Christo filie nostre Zophie regine Polonie illustri ad maritandas puellas, quas ad fidem orthodoxam[m] [reduce]re[a] posset, [assig][c]naretur, reliqua vero pars collectori predicto quocunque cessante impedimento libere et sine aliqua diminutione [consignaretur pro repara][a]tione dictarum quatuor ecclesiarum [Urbis, per ipsum][a] collectorem ad dictam Urbem fideli[ter][a] transmittenda, [prout][a] in nostris desuper confectis litteris[1], quarum tenores [hic haberi volumus pro expressis, plenius][c] continetur. Cum itaque, sicut accepimus, quam plurimi dictarum provinciarum [summam][c] medietatis huiusmodi sib[i] gravem existere[a] reputantes, ad con[seq]uendum, remissione[m et indulgentiam huiusmodi minime se][c] coaptent, [nec illas][c] ob solutionem [eiusdem minime con][c]sequantur: nos[n] ut quam plures [ind]ulgentie et remissionis huiusmodi reddantur participes, eiusdem regis in hac [parte supplicacionibus inclinati, me][c]dietatem ipsam ad [quartam partem][c] expe[nsarum][c] huiusmodi alias [ut pre][c]mittitur convertendam[o] harum serie reducimus et reduci volumus; ita quod sin[guli] dictarum parcium christifide[les quartam partem expensarum quas fecissent][c] ut prefertur etiam in pec[unia n][b]umerata vel rebus aliis equivalentibus persolvendo ac ecclesias visitando ceteraque in premissis litteris[1] expressa [alias][c] faciendo, [eandem remissionem et indulgentiam perinde consequantur][b] et habeant, ac si [medietatem ipsa][b]m persolverent seu ecclesias Urbis huiusmodi ut prefertur personaliter [visitassent][a], volentes, [quod quarta pars huiusmodi similiter dividatur et assignetur, ac consignetur ceteraque de illa fiant et in illa con][b]vertatur, prout de illa media parte per alias [nostras] litteras[1] fieri, assignari, [dividi et consignari volueramus ac etiam ordinaveramus taxam quarte][b] partis huiusmodi conscientie cuiuslibet eorum remittentes, presentibus per totum mensem decembris proximum f[irmiter valituris][a]. [N][b]ulli [ergo][a] voluntatis et appelationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit....[p] se noverit incursurum. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo quinquag[esimo][a] prim[o] quarto idus julii, pontificatus nostri anno quinto.

207.

Giedrojcie, 1451.

Korewa dziedzic Giedrojciów nadaje kościołowi w Dubinkach i jego rektorowi ziemię koło Swobiszek na wieczne czasy.

Or. brak.

206. [h] palatinus *Reg.* [i] castelanus *Reg.* [j] Spiczmiri *Reg.* [k] Camare *Reg.* [l] decetoro *Or.* [m] ortodoxam *Reg.* [n] cupientes *dodaje Reg.* [o] convertendo *Or.* [p] *8—10 wyrazów zatartych i nieczytelnych; brak ich w Reg.*

Kop. 1. Lib. VI k. 64'—65 N⁰ 44 z zapiskiem: In rescripto recentiori vide et corrige. — *2. Czart. k. 27. — 3. Lib. Magn. k. 20.*

In nomine Domini amen. Quoniam humana memoria aeternitati non commensuratur, expedit igitur, ut ea, quae in humanis negotiis fiunt, ad perpetuitatis rectitudinem[a] deducantur proborum testimonio et sigillorum munimento. Ego igitur Korewa[b] haeres de Gedroty[c][1] ad universorum notitiam deducendo[d] praesentium per tenorem (recognosco): Quomodo cupiens extremi diei iudicium[e] operibus pietatis praevenire et terrena commutare pro aeternis, dono[f], incorporo et praesentibus assigno unam terram prope Swobiszki[2] ecclesiae[g] in Dubingi[3] et eius rectori temporibus[h] aeviternis et eius successoribus de meo proprio patrimonio liberam[i] et[j] ab omni onere absolutam[k] ac ad nullum pertinentem[l], in honorem Dei Omnipotentis et Omnium Sanctorum eandem terram tenendam, habendam et possidendam et in usus eiusdem ecclesiae beneplacitos, prout sibi et suis successoribus legitimis melius expedire videbitur, committendam. In cuius rei testimonium sigillum meum praesentibus subappendi. Datum et actum in Giedroty[m], anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo. Praesentibus his testimoniis domino Buthwid[n] fratre meo germano, domino Thalud[o] et filiis ipsius Butwid[n], videlicet Juracha[p], Stanislao et Bartolomaeo, domino Mitkone[q], domino Georgio, domino Stanislao Witoutowicz[r], Heszis[s], et aliis quam pluribus fidedignis personis circa praemissa testibus. Per me Swantoslaum rectorem eiusdem ecclesiae tunc temporis hoc negotium expeditum est et confectum.

208.

Wilno, 23 kwietnia 1452.

Kazimierz król polski i wielki książę litewski i t. d. nadaje kościołowi i rektorowi jego szkoły (katedralnej), instytuowanemu przez kanoników, uposażenie w kwocie ośm kóp groszy rocznie z karczem miasta Wilna, zobowiązując księży kanoników do modłów o zdrowie dla siebie i odprawianie anniwersarzy w suchedni za dusze swoich przodków.

Or. brak; był on jeszcze w połowie w. XVII na pargaminie z pieczęcią wielką zawiesistą, pismem łacińskiem pisany, na kop osm groszy litewskich z kapszczyzny Wilenskiey na bakałarza przy kościele S⁰ Stanisława w kozdy rok wiecznie oddawane bydz mają pod datą r. 1452 sub signo Q, *jak zaznacza »Spisanie przywilejow« tejże kapituły z r. 1641 (k. 1' pod pozycją 5).*

---

207. [a] perpetuitatem recti *Czart. i Lib. M.* [b] Corewa *Czart. i Lib. M.* [c] Giedrothy *Czart. i Lib. M.* [d] deducere *Czart. i Lib. M.* [e] iudicii *Lib. VI* [f] do *Czart.* [g] terram Swobeszky prope ecclesiae *Czart.;* terram prope Swobeczky ecclesiae *Lib. M.* [h] et *dodają Czart. i Lib. M.* [i] liberum *Lib. M.* [j] *brak w Czart.* [k] absolutum *Lib. M.* [l] pertinens *Lib. VI i Lib. M.* [m] Giedrothi *Lib. M.* [n] Buthwyd *Czart. i Lib. M.* [o] Thaluth *Czart.;* Thalut *Lib. M.* [p] Jurocha *Czart. i Lib. M.* [q] Mytkone *Czart. i Lib. M.* [r] Gytonthowicz *Czart. i Lib. M.* [s] Heszys *Czart. i Lib. M.*

207. [1] *Giedrojcie, miasteczko w pow. wileńskim, nad jeziorem tejże nazwy, 45 km. na płn. od Wilna, siedziba Giedrojciów, o których ob. Wł. Semkowicz, O litewskich rodach bojarskich etc. w Roczniku Heraldycznym T. V (1920) str. 51.* [2] *Miejscowość nieznana.* [3] *Dubinki, ob. objaśnienie wyżej str. 216 Nr 193 przyp. 1.*

Kop. 1. Lib. I k. LXXXV'—LXXXVI' z nagłówkiem: Privilegium pro magistro scolae *i z zapiskiem na marginesie (minją):* lectum. — *2. Lib. III str. 3 i 9 (z powodu niewłaściwego wszycia w tem miejscu dwóch kart przy oprawie kodeksu).*

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 45—6 (z Kop. 1).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quia tunc nobis indubitanter celestes thezauros cumulamus, cum sacris edibus et earum ministris elemosinas elargimur, proinde nos Casimirus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lythuanie, Samogittie[a] Russieque dominus et heres etc., considerantes in ecclesia nostra cathedrali Vilnensi defectum in salario rectoris scolarium[b], quem sup(p)lere cupientes de nostra speciali gracia, quam ad predictam ecclesiam habuimus et habemus, ipsi ecclesie et rectori scolarium[b], qui pro tempore fuerit per dominos canonicos institutus, damus, conferimus et irrevocabiliter donamus quolibet anno temporibus perpetuis octo sexagenas grossorum[c] in tabernis nostre civitatis Vilnensis, districte[d] precipientes exactori sive collectori qui tunc fuerit predictarum pecuniarum, ut non obstantibus quibuscumque aliis donacionibus nostris aut nostrorum successorum supervenientibus iam dicte pecunie, quam cito tempore consueto inceperit easdem pecunias colligere, imprimis ipsi ecclesie et rectori scolarium[b] pro tempore existenti sine quavis dilatione nominatas octo sexagenas latorum grossorum det et assignet cum ef(f)ectu, nullo colore excusacionis interiecto. Volumus autem, ut domini canonici speciales oraciones pro sanitate et prosperis nostris successibus faciant, pro nostrorum autem predecessorum animabus singulis quatuor temporibus anniversaria complere tenebuntur[e]. Harum quibus sigillum nostrum presentibus est subappensum testimonio litterarum, presentibus preclaro principe, magnificis, strennuis, nobilibus et generosis dominis duce Ivan Volodimirowycz, Joanne Gassztowdo Vilnensi, Joanne Monnvyd Trocensi palatinis, Sudiwogio castellano Vilnensi, Petrassio Montigerdowycz marsalco generali terre Lythuanie, castellano et tenutario Nouogrodensi[f], Nacz castellano Trocensi et tenutario Witebensi, Andrea Sakowycz capitaneo Polocensi, Andrea, Joanne et Jacobo Nemiri, Radiwil Ostikowycz, Iwaskone Goyczewycz, Joanne Kyenszgalowycz capitaneo Samogittiensi, Juszkone Gethowtowicz[g] tenutario[h] Braclawiensi, Andrea Dowoynowicz, Iwaszthnone Wiązewicz[h] curie nostre marsalco[i], aliisque nobilibus et boiariis[j] quam pluribus in convencione generali congregatis, fidelibus nostris dilectis ad premissa testibus fidedignis. Actum et datum Vilne, anno Nativitatis Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo dominico ipso die sanctorum Adalberti pontificis[k] et Georgii martirum gloriosorum, per manus magnifici domini Michaelis cancellarii Magni Ducatus et tenutarii Smolnensis[l], qui hec omnia habuit in commissis.

208. [a] Lituaniae, Samogitiae *Lib. III* [b] scholarum *Lib. III* [c] *w Lib. I obok na marginesie minją ręką współczesną* 8 sexagene pro magistro scole [d] *ks. Kurczewski mylnie odczytał* vilnen. districtu [e] *obok na marginesie tą samą ręką minją* anniversaria singulis IV[or] temporibus per d. canonicos [f] *obok na marginesie tą samą ręką minją powtórzone* castell. Nouohrodensi [g] Iwaszko Kwyaszkowycz, w *niezbyt wyraźne Lib. I;* Justhkone Gethowtowicz *Lib III* [h]—[h] *opuszcza Lib. I* [i] Iwan Wolodimierowicz, Gastowdo, Moniwid, Montigerdowicz marschalco, Nowogrodensi, Withbensi, Radiwill Ostikowicz, Iwaszkone Goyczewicz, Kenszgayłowicz, Samogitarum *Lib. III* [j] boiaris *Lib. III* [k] *opuszcza Lib. I* [l] *obok na marginesie tą samą ręką minją* tenutar. Smolnen., cancellarius Lithuanie

209.

Wilno, 25 kwietnia 1452.

Kazimierz król polski i wielki książę litewski nakazuje horodniczemu wileńskiemu Iwaszkowi i jego następcom wypłacać mistrzowi szkolnemu przy kościele katedralnym wileńskim corocznie ośm kóp (groszy) z karczem wileńskich.

Or. brak. Był ten mandat na pargaminie, niewielki, ruskiem pismem pisany, *jak świadczy »Spisanie przywilejów« Kapituły Kat. Wil. z r. 1641 (k. 1' pod pozycją 6), dodając:* »ktorym funduie kop osm bakalarzowi szkolnemu wilenskiemu przy kosciele S° Stanisława wiecznie kozdy rok z kapszczyzny karczem wilenskich z dokładem tego, aby naypierwey onego niż kop dochodziło sub signo *(tu następuje rysunek znaku, przedstawiającego dwie wężykowate linje pionowe, między któremi krzyżyk mały).*

Kop. Lib. III str. 9 nr 7.

Przekł. pol. w Lib. I k. LXXXVI'—LXXXVII z nagłówkiem: Privilegium pro magistro scolae. *Na marginesie ołówkiem ręką niedawną uwaga:* w księdze pargaminowej *(t. j. Lib. III)* znajduje się kopia autentyku ruskiego.

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 46 (wedle Lib. I).

Tekst ruski.

Kazimirъ Božju milostio korolь polskij, weliki knjaz litowskij i ruskij i žomoitъckij i innychъ, horodniczomu wilenьskomu Iwaszьku Podbipjate i inym horodniczymъ wilenskimъ, chto potomъ budetь: Zapisali esmo mistru szkolnomu u Wilne cerkwi swetoho Stanislawa osmъ kopъ hroszej s korczomъ wilenskichъ na koždy hod, ino sztoby este tuju osmъ kopъ na wsjakij hody dawali bez omь szkanja perwo, nižli komu kak rokъ bywaetь. A danъ u Wilьni, apryla dwadcatь pjatyj, indyktъ petnastyj. Pry tom byli wsi panowe rada.

Przekład polski.

Casimirz z Bozey laski krol polsky, wyelki xyądz lythewsky etc., horodnyczemu vilenskyemv Ivaszkv y ynnym, ktorzy pothym bąda: Zapyssalysmy mystrzv szkolnemv Wylnye w kosczyelye swyentego Stanyslawa osm kop s karczem vilenskych na kaszdi rok, abysczye thą osm kop na koszdi rok dawaly przes samyeszkanya pyrwey, nyszly komv gdy rok przydze. Pyssan Wylnye, dwvdzestego y pyątego dnya aprila, indicta pyąthnastego.

210.

Rzym, 26 maja 1452.

Papież Mikołaj V zleca biskupowi wileńskiemu Maciejowi, by zakazał surowo zawierania małżeństw wiernych chrześcijan z schyzmatykami i niewiernymi, chyba że się wprzód nawrócą; takie małżeństwa różnej wiary ma ogłosić za nieważne, a osobom, które je zawarły a nie chcą się nawrócić, ma zabronić pozostawania w tem małżeństwie; ponadto dla dobra wiary zrodzonym z takich małżeństw nawróconym do wiary chrześcijańskiej daje uprawnienie do przyjęcia święceń i beneficjów.

Or. Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie, dok. nr inw. 499 Vol. III k. 18. Dokument pergaminowy, 51×30·5+8·5, dziury na zagięciach, mniejsze z lewej, większe

z prawej strony tekstu przez myszy wygryzione. — Po pieczęci pozostały dziurki. — Zapiski: a) kancelaryjne: 1) pod zakładką z prawej strony: Poggius; *2) na zakładce z prawej strony ręką tekstu:* [J]. de Aranda; *3) na grzbiecie, na złożeniu wierzchniem:* R(egestra)ta In curia apostolica, *w środku litery* R:Pav; *b) archiwalne: 1) na złożeniu spodniem z w. XV:* Comittitur episcopo Wilnensi, ut in Rossie et vicinis partibus d[issol]uat matrimonia inter fidelem et scismaticum ac infidelem contracta, nisi infidelis convertatur et n[.....]int prohibendi nisi sub promissione, quod alter veram fidem profitebitur. Item dispensandi cu[..] natis ex matrimoniis huiusmodi fidelium et infidelium, si fidem catholicam profitebuntur, ut ad omnes ordines promoveri et beneficia ecclesiastica possint obtinere; *2) na złożeniu wierzchniem ręką w. XVI zapisek wyblakły i częściowo na dziurze nieczytelny:* Inhibicio [*dziura na 1—2 wyrazy* catho]licis Romane Ecclesie mat[rimo]nia contrahant et contra[hentes] cogant accedere ad obedien[dum...] Ecclesiae Romanae per dominum episcopum [Vilnensem] cum Invocatione brahii secularis et prolis ex eis nate legitimacione A° 1452; *niżej 3) ręką w. XVII:* Bulla Nicolai V interdicens cum scismaticis fidelibus matrimonium 1452; *4) na złożeniu bocznem ręką w. XVIII:* Bulla zakazująca małżeństwa z heretykami, chybaby z nadzieią nawroc[enia]; *5) sygnatura z w. XVIII:* N° 2do.

Kop. 1. Archiwum Watykańskie. Reg. Vatic. T. 421 k. 45' w dziale »De Curia« z nadpisem Poggius *i z zapiskiem przy końcu* J. de Aranda. — *2. Lib. I 2 k. CXLVI—CXLVII' z nagłówkiem:* Bula prohibens copulam matrimonialem fidelium cum Ruthenis et aliis scismaticis.

Wyd. Cod. epist. saec. XV ed. A. Lewicki T. III str. 61—2 nr 50 (z Or.).

Nicolaus episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri ..[a] episcopo Wylnensi salutem et apostolicam benedictionem. Illius, qui se pro redemptione humani ge[neris in pre][b]tium immolare non | abhorruit, vices licet immeriti gerentes in terris, ne sui pretiosissimi sanguinis aspersione redemptos contagione pestifera a Redemptoris sui fide, sine qua nemo proficit ad salu[tem, ob]errare contingat, sed ut | ipsa fidedignos se repromissionis eterne constituant, vigilantie nostre studia, prout precipue offitii nostri cura deposcit, libenter adhibemus. Accepimus siquidem, quod in Russie partibus et aliis illis vicinis | terris et locis, in quibus cultus christiani nominis dono Altissimi in dies ampliatur, ac scimatici et infideles sacro baptismate renascuntur ad fidem, pernitiosa quadam permissione tolleratur christifideles cum[c] ipsis[d] infidelibus matrimonialiter copulari. Nos igitur animarum pericula, quę huiusmodi copula ut plurimum percurrit, prorsus adimere, et ne illic pestifera erroris contagio fidei catholice afficiat et fideles ipsos in precipitium damnationis abducat, salubriter providere cupientes, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatinus per te vel alium seu alios in quibusvis locis et dioc(esibus) ubilibet constitutos, omnibus christifidelibus partium terrarum et locorum predictorum copulam matrimonii cum quibusvis scismaticis et infidelibus fatiendam auctoritate nostra sub censuris ecclesiasticis et aliis congruentibus penis districtius interdicas, non permit(t)ens huiusmodi matrimonia contrahi, nisi per hoc ipsorum infidelium cum fidelibus ipsis contrahere volentium ad fidem[e] huiusmodi primo[f] conversio[e] fiat[g]; taliter vero in dispari cultu contracta matrimonia nulla denunties, personas que ea contraxerunt, si infideles ex eis obstinate ad fidem huiusmodi converti noluerint, in ipso matrimonio in[h] detrimentum salutis ea ut prefertur contrahentium remanere non permittas,

210. [a] *dwie kropki w miejsce imienia* [b] *dziura w pergaminie* [c] *razura na dłuższy wyraz wypełniona kreskami i kółkami kasującemi* [d] *mała razura wypełniona kreską* [e—e] *na razurze* [f] prius *Lib. I* [g] *na marginesie obok ręką pisarza wyrysowany wskaźnik Lib. I* [h] ad *Lib. I*

sed eos, ut ad Christi[i] fidem convertantur, iuxta tue fraternitatis prudentiam, proviso ne scandalum inde oriatur, cohercendi et ammovendi[j] plenam damus tibi et concedimus, prout visum fuerit ipsarum animarum utilius expedire, disponendi auctoritatem; contradictores et rebelles quoslibet per censuras huiusmodi et alia iu[ris r]emedia appellatione postposita compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii pape octavi predecessoris nostri, quibus [cavetur, n]e quis extra suam civitatem vel diocesim nisi in certis exce[pti]s casibus et in illis ultra unam dietam a fine sue diocesis ad iuditium evocetur, seu ne iudices a Sede apostolica deputati contra quoscu[nque procedere] aut alii vel aliis vices suas committere, seu aliquos [ult]ra unam dietam a fine diocesis eorum trahere presumant, ac aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis quibuscunque; aut si al[iquibus commun]iter vel divisim a dicta Sede indultum existat, quod in[ter]dici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indul[to huiusmodi me]ntionem. Nos insuper, ut ex hoc amplior fidei huiusmodi propagatio succedat, cum quibuscunque, qui ex contrahentibus in dispari[k] cultu huiusmodi geniti et ad fidem conversi christian[am fuerint, h]abilitandi, ut ad omnes etiam sacros ordines promoveri et singuli ex illis singula benefitia cum cura vel sine cura recipere et retinere valeant, Pictaviensis concilii[l 1] et quibuscunque aliis [apostolicis cons]titutionibus necnon statutis et consuetudinibus eccl[esia]rum, in quibus benefitia huiusmodi fuerint iuramento, confirmatione apostolica vel alia quavis firmitate roboratis, ceterisque contrariis nequa[quam obstanti]bus dispensandi, prout tibi videbitur, concedimus [vigore p]resentium omnimodam facultatem. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominice millesimo quadri[ngentesimo quinqua]esimo[m] secundo septimo kal. iunii, pontificatus [nostri an]no sexto.

211.

Wilno na sejmie, 28 czerwca 1452.

Na czele kniaziów, panów i bojarów litewskich, wystawiających Marcinowi de Lusky notarjuszowi króla Kazimierza pełnomocnictwo do rokowań z Ludwikiem Erlichhausen wielkim mistrzem Zakonu Niemieckiego, występuje Mathias Dei gracia S. Wilnensis ecclesie episcopus.

Or. papierowy, dobrze zachowany w Archiwum Państwowem w Królewcu w dziale Ordensbriefarchiv bez sygnatury. Z pośród 7 zachowanych pieczęci pierwsza jest biskupia, wyciśnięta niegdyś przez papier, który się odkleił, odkrywając wosk, dziś połamany z odbiciem niewyraźnem. Pieczęć okrągła, śr. 35 mm., przedstawia w obwódce z czterech łuków popiersie biskupie z pastorałem w prawej ręce, lewa wzniesiona do błogosławieństwa, u dołu tarcza z herbem Żnin: majuskuła Z w środku przekreślona (jak na jego innej pieczęci z r. 1432, ob. wyżej str. 145 Nr 125); napis w otoku zagnieciony.

210. [i] *brak tego wyrazu w Lib. I* [j] ammonendi *Wyd.* [k] disputari *Lib. I* • [l] Contilii *Or.;* consilii *Lib. I* [m] nonagesimo *Lib. I*

210. [1] *Ma na myśli kanon synodu w Poitiers (w dekretach Grzegorza IX c. 1. L. III t. 17).*

212.

Trokiele, 1452.

Magdalena wdowa po Jagincie z synami swymi rycerzem Rymowidem, Saczkiem i Michałem nadaje oo. franciszkanom w Wilnie u NPM. na Piaskach „pasznię“ zwaną Nespyecisky *po wieczne czasy, z pięciu służebnikami, dwoma rolnikami, dwiema służącemi i jednym broniarzem, zobowiązując ich do odprawiania dwóch mszy św. w tygodniu, jednej za zmarłych, drugiej o odpuszczenie grzechów i o zdrowie oraz o zapisanie dusz wymienionych i swojej własnej do ksiąg wypominkowych.*

Or. brak; znajdował się jeszcze w połowie w. XIX za czasów ks. M. Herburta w Archiwum oo. franciszkanów wileńskich, mając już wówczas pieczęć oderwaną, której ślad tylko pozostał w kawałku wosku na pasku pergaminowym.

Kop. Archiwum Główne w Warszawie rpis Varia nr 71 k 8' odpis ręką ks. M. Herburta, naśladujący grafikę oryginału.

In nomine Domini amen. Quoniam humana memoria eternitati non aequiparatur, expedit igitur, ut ea, quae sunt in humanis negociis, ad perpetuitatis ratitudinem proborum testimonio et sigillorum munimento deducentur. Ego igitur honesta ac nobilis Magdalena relicta strenui domini Jagint una cum pueris meis, videlicet strenuo milite domino Rimouid[a] [1] et strenuo domino Saczkone et domino Michaele universis et singulis presentibus et futuris presencium noticiam habituris, lecturis et audituris notum facimus per presentes: Quomodo cupientes subvenire saluti nostre et amicorum nostrorum tam vivorum quam defunctorum, precipue saluti predecessorum nostrorum, videlicet domini Sudynth[b] cum pueris eius, et domini Jagynt et filiorum meorum et filiarum mearum et aliorum amicorum meorum et omnis genologie mee, predium ac agrum alias p a s z n i a nomine vocata Nespyecisky[2], quem actenus possidebam et utebar de eo cum omnibus proventibus et omnibus eiusdem predii agris, montibus, collibus, vallibus, mericis, silvis, pratis, pascuis, aquis, rivulis, fluminibus et aquarum decursibus et omnibus attinenciis, que pertinent ad hoc predium, non coacti nec compulsi nec aliquo dolo subrepti, sano animo, matura deliberacione, pye propter Deum altissimum pro ellemosina sancta prefatum predium ascribimus, damus et incorporamus vigore presencium temporibus perpetuis et in evum, et etiam damus ad prefatum predium quinque de familiaribus, duos agricolas et duas ancillas et unum arpicatorem pro labore predicti predii, viris religiosis Fratribus Minoribus ordinis Sancti Francisci in conventu Vilnensi apud Sanctam Mariam in Arena commorantibus, tam presentibus quam futuris; ita tamen cupientes, quod fratres predicti conventus tenentur singulis annis in qualibet septimana duas missas complere: unam secunda feria pro defunctis, et aliam tercia feria pro pecatis et in eis[c] sanitatem nostram memorantes, animas vero suprascriptas et post decessum nostrum libris suis asscribant nos et pro ipsis Altissimum iugiter exorare. Si quis

212. [a] **Rimoñid** *Kop.* [b] **Sudynth et** *Kop.* [c] **earum** *Kop.*

212. [1] *O rodzie Rymwidów ob. Wł. Semkowicz, O litewskich rodach bojarskich etc. w Roczniku Heraldycznym T. VII (1924/5) str. 212/3, gdzie tego aktu nie uwzględniono.* [2] *Miejcowość nieznana.*

post decessum nostrum hec violare ausu nefando presumpserit, ille coram iudice altissimo compareat responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum in domo nostre habitacionis in curia Trokyeli[3], anno Domini millesimo CCCC°L°II°. Presentibus bonis viris domino plebano Andrea de Hermaniszky et domino Johan(n)e eius vicario condam et discreto Simone notario eiusdem, et aliis fidedignis etc.

213.

B. m., 1452.

Mikołaj Radziwiłł kanclerz WKL. do starosty oszmiańskiego w sprawie zajęcia bydła i ludzi konwentu franciszkanów w Oszmianie.

Reg. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, Inventarium konwentu P. Marji oo. franciszkanów w Oszmianie k. 6 w dziale »Ruthenica privilegia et litterae, in papyro omnes«. Obok na marginesie sygnatura dokumentu: A. 1. *Brzmi on następująco:* Dominus Nicolaus Radziwil cancellarius regis nomine scribit ad capitaneum Ossmianensem, ut pecora in quibusdam ablata et homines incapti restituantur, se enim vidisse privilegia fratrum illius monasterii. In papyro cum sigillo, anno 1452.

214.

Kijów, 1452.

Aleksander Włodzimierzowicz książę słucki uposaża kościół św. Jana Chrzciciela, św. Mikołaja i WWŚŚ. w mieście Słucku.

Or. brak. Wzmianka o nim, jako o dokumencie ruskim, znajduje się w potwierdzeniu przywilejów kościoła słuckiego przez króla Zygmunta III z dnia 22 stycznia r. 1632, w którego jedynym tekście, zamieszczonym w Czart. k. 18'—19', brakuje odpisu dokumentu Aleksandra Włodzimierzowicza, pozostawiono tylko na niego puste miejsce.

215.

Newenmole, 7 sierpnia 1453.

Landmistrz Zakonu Inflanckiego do wielkiego mistrza Zakonu Niemieckiego: donosi między innemi o śmierci biskupa wileńskiego (Macieja) i o sporze między Polakami a Litwinami w sprawie obsadzenia biskupstwa wileńskiego.

Wyd. Bunge F. G., Liv.-Est. u. Kurländisches Urkundenbuch T. XI cz. 1 (Ryga—Moskwa 1905) str. 261/2 nr 296. Brzmi ten ustęp następująco: ...Dorumbe das eyn sulchs *(t. j. związek Litwinów z Tatarami)* keynen vortgang hatte gehat, sulde sich der selige bisschoff czur Wille haben gemuet, das her sulcher muenisse halben czum tode komen were... Bey der Kirchen czur Wille ist czweetracht umbe das bisschoffthum, die Polan welden gerne eynen Polan unde die Littowen eynen awsz Littowen czum bisschoffe

212. [3] *Trokiele, w pow. lidzkim 16 km. na płn.-wsch. od Lidy przy drodze do Dziewieniszek.*

haben. Die Littowen sollen lassen wort awszgeen, ee ym semlichen die Polan eren willen sulden behalden, sie wulden sich ee an unsir orden halden...

Reg. 1. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 196 nr 1907. — 2. Index actorum saec. XV wyd. A. Lewicki, str. 327 nr 2828.

Uw. W tym przedmiocie o wysuniętym przez króla Kazimierza Jagiellończyka na katedrę wileńską Polaku Sędziwoju z Czechła kanoniku gnieźn. czytaj ks. J. Fijałka Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę l. c. str. 200—203.

216.

Rzym, 17 października 1453.

Papież Mikołaj V a) do Mikołaja elekta wileńskiego: po śmierci biskupa Macieja (9 maja 1453), za którego życia zastrzegł sobie obsadę biskupstwa wileńskiego, mianuje go biskupem; b) do kapituły wileńskiej; c) do duchowieństwa; d) do ludu miasta i diecezji wileńskiej; e) do wasalów kościoła wileńskiego; f) do arcybiskupa gnieźnieńskiego, polecając go i jego kościół, jako temuż arcybiskupowi podległy (suffraganeam); *g) wreszcie do Kazimierza króla polskiego, oddając mu biskupa w opiekę królewską.*

Or. brak.

Kop. w Archiwum Watykańskiem, Regesta Lateran. T. 484 k. 37—38'. Na marginesie lewym u góry T *(początkowa litera imienia korektora, który też dopisał ustęp opuszczony na k. 37'); z prawej strony u góry:* A. de Courtesiis. *Przy końcu regestu zapisek kancelaryjny:* T. X.X.X.X.X.X.X.X. de Taruisio, *niżej:* A. de Courtesiis.

Reg. w Archiwum Watykańskiem, Oblig. et Solut. T. 72 k. 58' (nowa folj. 83'): Die mercurii XVI kls novembris S(anctissimus) D(ominus) n(oster) in con(sistorio) se(creto) ad rela(tionem) d(omini) car(dinalis) Firmani de persona d(omini) Nicolai prepositi ecclesie Villensis *(sic)* providit eidem ecclesie tunc vacanti per (obitum) quondam Mathie episcopi Villensis extra Romanam Curiam defuncti.

Uw. Mikołaj syn Dziersława ze Solecznik[1]*, zob. o nim ks. Fijałek Jan, Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę, l. c. str. 152 i nast.*

a.

Nicolaus etc. dilecto filio Nicolao electo Wilnensi salutem etc. Apostolatus officium quamquam insufficientibus meritis nobis ex alto commissum, quo ecclesiarum omnium regimini presidemus, utiliter exequi coadiuvante Domino cupientes, soliciti corde reddimur et solertes, ut cum de ipsorum regiminibus agitur committendis, tales eis in pastores preficere studeamus, qui commissum sibi gregem dominicum sciant non solum doctrina verbi, sed eciam exemplo boni operis informare commissasque sibi ecclesias in statu pacifico et tranquillo velint et valeant ducere Domino, salubriter regere et feliciter gubernare. Dudum siquidem bone memorie Mathia episcopo Wilnensi regimini ecclesie Wilnensis presidente, nos cupientes eidem ecclesie cum vacaret per apostolice Sedis providentiam utilem et ydoneam presidere personam, provisionis ipsius ecclesie ordinationi et dispositioni nostre duximus ea vice reservandam, decernentes extunc irritum et inane,

216. [1] *Soleczniki, miasteczko na płd. od Wilna przy trakcie z Wilna do Lidy.*

si secus super hiis per quoscunque quavis auctoritate scienter vel ignoranter contingeret attemptari. Postmodum vero ecclesia predicta per obitum ipsius Mathie episcopi[2], qui extra Romanam Curiam debitum nature persolvit, pastoris solatio destituta, nos vacatione ipsa fidedignis relatibus intellecta ad ipsius ecclesie provisionem, de qua nullus preter nos hac vice se intromittere potuit sive potest, reservacione et decreto obsistentibus supradictis, ne ipsa ecclesia longe vacacionis exponatur incommodis, paternis et solicitis studiis intendentes, post deliberacionem, quam de preficiendo eidem ecclesie personam utilem et eciam fructuosam cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad te prepositum prefate ecclesie in sacerdotio constitutum, magistrum in artibus, cui de vite mundicia, honestate morum, spiritualium providentia et temporalium circumspectione aliisque multiplicium virtutum donis apud nos fidedigna testimonia perhibentur, direximus oculos nostre mentis, quibus omnibus debita meditacione pensatis de persona tua nobis et eisdem fratribus ob dictorum tuorum exigentiam meritorum accepta, eidem ecclesie de dictorum fratrum consilio auctoritate apostolica providemus teque illi preficimus in episcopum et pastorem, curam et administrationem ipsius ecclesie tibi in spiritualibus et temporalibus[a] plenarie committendo in illo, qui dat gratias et largitur premia, confidentes, quod dirigente Domino actus tuos prefata ecclesia per tue circumspectionis industriam fructuosam regetur utiliter, prospere dirigetur grataque in eisdem spiritualibus[a] suscipiet incrementa. Iugum igitur Domini tuis impositum humeris prompta devotione suscipiens, curam et administrationem predictas sic exercere studeas solicite, fideliter et prudenter, quod ipsa ecclesia gubernatori provido et fructuoso administratori gaudeat se commissa, tuque preter eterne retribucionis premium nostram et dicte Sedis benedictionem et gratiam exinde uberius consequi merearis. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnacionis Dominice millesimo quadringentesimo quinquagesimo tercio septimodecimo kal. novembris, anno septimo.

b.

Simili modo: Dilectis filiis capitulo ecclesie Wilnensis salutem etc. Hodie ecclesie nostre per obitum bone memorie Mathie episcopi Wilnensis, extra Romanam Curiam defuncti, vacanti de persona dilecti filii Nicolai electi Wilnensis tunc prepositi dicte ecclesie de fratrum nostrorum consilio apostolica auctoritate providimus, ipsumque illi preficimus in episcopum et pastorem, curam et administracionem dicte ecclesie sibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo, prout in nostris inde confectis literis plenius continetur. Quocirca discrecioni vestre per apostolica scripta mandamus, (quatinus) eidem electo tanquam patri et pastori animarum vestrarum humiliter intendentes ac exhibentes sibi obedientiam et reverentiam debitas et devotas, eius salubria monita et mandata suscipiatis humiliter et efficaciter adimplere curetis; alioquin sentenciam, quam idem electus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra.

c.

Simili modo: Dilectis filiis clero civitatis et diocesis Wilnensis salutem etc. Hodie etc.[b] Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus eun-

216. [a]—[a] *dopisane przez korektora T. na marginesie w miejsce zakreślonego w tekście wyrazu* et temporalibus [b] *jak wyżej w wierszu 27 i nn. pod b*

216. [2] *Datę śmierci biskupa Macieja 9 maja r. 1453 zapisał ks. Jan Długosz w Kalendarzu Krakowskim (Mon. Pol. Hist. T. II str. 921) oraz w Historji Polski (wyd. Przezdziecki, T. V str. 132).*

dem electum tanquam patrem et pastorem animarum vestrarum grato admittentes honore et exhibentes sibi obedientiam et reverentiam debitas et devotas, eius salubria monita et mandata suscipiatis humiliter et efficaciter adimplere curetis; alioquin sententiam, quam idem electus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra.

d.

Simili modo: Dilectis filiis populo civitatis et diocesis Wilnensis salutem etc. Hodie etc.[b] Quocirca universitatem vestram rogamus et hortamur attente per apostolica scripta vobis mandantes, quatinus eundem electum tanquam patrem et pastorem animarum vestrarum grato admittentes honore, exhibeatis ei obedientiam et reverentiam debitas et devotas, ita quod ipse in vobis devocionis filios et vos in eo per consequens patrem invenisse benevolum gaudeatis. Datum ut supra.

e.

Simili modo: Dilectis filiis universis vasallis ecclesie Wilnensis salutem etc. Hodie etc.[b] Quocirca universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus eundem electum debita honorificencia prosequentes, ei fidelitatem solitam necnon consueta iura et servicia a vobis debita sibi exhibere integre studeatis; alioquin sentenciam sive penam, quam idem electus rite tulerit seu statuerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfaccionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra.

f.

Simili modo. Venerabili fratri archiepiscopo Gneznensi salutem etc. Hodie etc.[b] Cum igitur, ut idem electus in commissa sibi predicte ecclesie cura facilius proficere valeat, tuus favor ei fore noscatur plurimum oportunus, fraternitatem tuam rogamus et hortamur attente per apostolica scripta mandantes, quatinus eundem electum et commissam sibi ecclesiam predictam, tuam suffraganeam, habeas pro nostra et dicte Sedis reverentia promptius commendatos et in ampliandis et conservandis viribus suis sic tui favoris presidio prosequaris, quod ipse electus fultus auxilio in commisso sibi dicte ecclesie regimine se possit utilius exercere, tuque divinam misericordiam valeas uberius promereri. Datum ut supra.

g.

Simili modo: Carissimo in Christo filio Kazimiro regi Polonie illustri salutem etc. Hodie etc.[b] Cum itaque, Fili carissime, sic virtutis opus Dei ministros benigno favore prosequi ac eos verbis et operibus pro regis eterni gloria venerari Serenitatem Regiam rogamus et hortamur attente, quatinus eundem electum et ecclesiam sue cure commissam habens, pro nostra et apostolice Sedis reverentia propensius commendatos in ampliandis et conservandis iuribus suis sic eos Tui favoris presidio prosequaris, quod ipse electus in commisso sibi dicte ecclesie regimine possit Deo propicio prosperari ac Tibi exinde a Deo perennis vite premium et a nobis condigna proveniat actio graciarum. Datum ut supra[3].

216. [3] *Do wszystkich tych aktów por. podobny formularz prowizji biskupa Piotra z 15 lutego r. 1415 (ob. Nr 61 str. 94/5), brak tylko pisma do króla (pod g) w poprzednich prowizjach (tamże i Nr 79 str. 111).*

217.

Rzym, 29 października 1453.

Mikołaj prebendarz wileński imieniem Mikołaja elekta wileńskiego składa Kamerze apostolskiej i Kolegjum kardynałów należną taksę za tenże kościół.

Reg. w Archiwum Watykańskiem, Oblig. et Solut. T. 76 k. 93 (nowa fol. 113).

Die predicta (XXIIII[a] octobris) venerabilis vir dominus Nicolaus prebendarius Wilnensis suo proprio et privato nomine ac vice et nomine R[di] patris domini Nicolai electi Vuilnensis obtulit Camere apostolice et Collegio R[morum] dominorum cardinalium florenos auri de camera quinquaginta, ad quos dicta ecclesia reperitur taxata. Et quinque minuta servicia etc. Eorundem autem communis et minutorum etc. G. de Pisis.

218.

B. m., 1454.

Andrzej Dowgirdowicz dziedzic Świran słudze swemu Miszkowi, żonie jego i dzieciom nadaje trzy ziemie przytoczone według ich nazw oraz ośmiu ludzi danników imiennie wyliczonych, pod warunkiem służby do końca życia nadawcy.

M. A. *Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin z świńskiej skóry, 24×15+2·1, cienki, zbrukany i zmięty, w środkowem zagięciu pęknięty. — Pismo mocno wyblakłe, miejscami trudno czytelne. — Po pieczęci pozostał sznurek jedwabny, wiśniowej barwy, ze śladami wosku. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem ślady współczesnego zapisku ruskiego zupełnie zatarte; 2) na złożeniu spodniem z w. XVII:* Darowizna P. Andrzeja Daugirdowicza Mickowi słudze trzech ziem na imię Daniewo y Ranunciszki *(inną ręką:)* 1454. *Tamże sygnatura:* N° 58; *3) na złożeniu spodniem z w. XVIII:* Łosk Fas. 31. Litera Ab. N° 1.

My Andrij Dowkhirьdowicz[1] dedicz Swirjanь[2] jawno budь nineszьnim i po tom buduczim w listь sij smotreczim, obozrewszi pilnuju służbu n(a)szoh(o) we|rnoh(o) sluhi Miszka dal i zapisalom emu i eho żone i detem ichь tri zemli na imja Danewu, Raczjutinu u Relutowu, Ilju, dej osmь[a] cz(e)l(o)w(e)kowь na imja Rymsza, Ejtorta, Stalputja, Chudynusotja, Żemoika, Monja, Subocza, izъ ichъ synmi, izъ ichъ danьju, izъ ichъ służbami, jaże esmi tyi ljudi sam derżal. I s tychъ zem i zъ ljudei onь nam maetь służitь do n(a)szoho żiwota a po żiwote n(a)szom s toho imenьja wolьno emu budetь służiti korolju eho m(i)l(o)sti abo komu onь uschoczetь a deti n(a)szi i blizki w to imenьe ne majutь sja ustupati. I na to dal esmi emu sij n(a)sz listь s peczatьju n(a)szeju priwesistoju. A pri tom byli kn(ja)zь Iwan Dmitrowicz a pan Janъ Towtwilь a pan Juszko Cziżь a pan Kondratъ. Danь leta Bożeье(ho) Naroż(e)nьja A czotyrysta pjatьdesjatь czetьwertoho.

---

218. [a] *wyliczonych imiennie jest tylko siedmiu*

218. [1] *Andrzej Dowgirdowicz h. Pomian, pan na Świranach i Łyntupach, występuje w latach 1454—1461; ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich etc. w Roczniku Heraldycznym T. VIII (1926/7) str. 136.* [2] *Świrany, wieś w pow. święciańskim nad Wilją, powyżej Niemenczyna.*

219.

Rzym, 23 stycznia 1454 — 24 stycznia 1455.

Mikołaj syn Andrzeja z Lublina opat starotrocki wraz z innymi opatami benedyktyńskimi sprzeciwiają się wyborowi Macieja rodem ze Skawinki proboszcza u św. Wawrzyńca w Kościele na opata tynieckiego.

Uw. Wzmianka o tem mieści się w bulli Mikołaja V z d. 23 stycznia r. 1454, wydanej w Kodeksie dypl. Tynieckim nr 209 str. 367/8: dilecti filii Joannes Sieciechoviensis, Joannes Orłoviensis, Nicolaus Starotrocensis monasteriorum etiam a dicto monasterio dependentium abbates nec non Laurentius de Orłow, Joannes de Starotroki monachi eiusdem monasterii, qui tunc ad electionem huiusmodi legitimis subsistentibus causis vocari et illi interesse commode non poterant, falso praetendentes, quod ipsi ad dictam electionem vocari potuissent et debuissent... *Por. też inne akta procesowe w tej sprawie tamże nr 212 str. 372 z 12. XI 1454 i nast. oraz nr 213 str. 380 i nast. z 24. I 1455.*

220.

Wilno, 28 maja 1455.

W liście panów litewskich do Ludwika de Erlichhausen wielkiego mistrza Zakonu Niemieckiego w sprawie uwolnienia przezeń jeńców, do czego zobowiązał się w pokoju wieczystym z Litwą, na pierwszem miejscu wymieniony jest Mikołaj biskup wileński.

Or. pap. w Archiwum Państwowem w Królewcu, Ordensbriefarchiv 68 nr 3. Wśród sześciu pieczęci, wyciśniętych przez papier, na pierwszem miejscu pieczęć Mikołaja biskupa wileńskiego, okrągła, średn. 40 mm., wyobraża pod gotyckiem podniebiem tarczę z herbem Wieniawa; nad tarczą popiersie biskupie; w otoku napis: + s × nicolai × dei × gra || episcopi wilnenſ.

Pieczęć Mikołaja biskupa wileńskiego z r. 1455.

221.

Wilno, 17 czerwca 1455.

W liście panów litewskich do Henryka Reuse von Plauen komtura Elbląga w sprawie zwolnienia z sekwestru rzeczy kupców kowieńskich, zajętych w mnie-

maniu, że są to kupcy gdańscy, na pierwszem miejscu wymieniony jest Mikołaj biskup wileński.

Or. pap. ze śladami czterech niegdyś pieczęci w Archiwum Państwowem w Królewcu, Ordensbriefarch. szufl. XXX nr 30.

222.

Wilno, 31 (?) grudnia 1455 (?)[1]

W liście panów litewskich do Henryka Reuse von Plauen marszałka Zakonu Niemieckiego i komtura Elbląga donoszącym, że z powodu niebezpieczeństwa ze strony Połocka, Nowogrodu, Moskwy i Tatarów nie mogli przyjąć dotąd jego poselstwa, co w najbliższym czasie uczynią, na pierwszem miejscu wymieniony jest Mikołaj biskup wileński.

Or. pap. w Archiwum Państwowem w Królewcu, Ordensbriefarch., szufl. XVII/a nr 139. Z siedmiu niegdyś pieczęci tylko dwie pozostały, niestety biskupia pieczęć wykruszona.

223.

(Formalny falsyfikat).

(Połonka), 1455.

Łukasz z bratem swym Juchną zapisuje kościołowi św. Piotra i Pawła w Połonce oraz »kuratowi« Mikołajowi i jego następcom dziesięcinę wszelkiego ziarna.

Or. brak.

Kop. 1. Odpis z początku w. XVI na marginesie wielkiego dokumentu kościoła w Połonce z r. 1502 (ob. niżej pod tymże rokiem). — 2. Lib. VI k. 310' (odpis z Kop. 1) z datą mylnie rozwiązaną słowami millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo. — *3. Czart. k. 53 (z datą jak w poprzednim). — 4. Lib. Magn. k. 40 (z datą jak w poprzednich).*

Uw. Redakcja niniejszego aktu, jak i przeważnej części tego rodzaju nadań dla Połonki spisanych na marginesach głównego aktu z r. 1502, jest szablonowa i niewątpliwie późniejsza, pochodząca z czasu sporządzenia tegoż głównego aktu, o czem świadczy też tytuł plebana połonieckiego: »curatus«, *który to tytuł u nas jeszcze nie był wtedy w użyciu, pojawiając się dopiero sporadycznie w końcu w. XV. Natomiast istota i czas nadania, które nie miało pierwotnie swego dokumentu a znane było niezawodnie z kościelnego zapisku podręcznego, są zupełnie możliwe i nie powinny budzić podejrzeń. Świadkowie jednak występują dopiero w późniejszych aktach połonieckich z siódmego i ósmego dziesiątka w. XV.*

---

222. [1] *Data określona niejasno:* an den Methewoche noch Nativitatis etc. im Jare M°LVI. *Jeśli to Nativitas Domini, to przypuszczając, że rok rozpoczynano wówczas a Nativitate Dni, wypadłaby ta środa na 31 grudnia r. 1455; ale niema pewności, czy mowa tu jest o Narodzeniu Pańskiem czy też NMP. lub św. Jana, ani też czy rok zaczynano od Bożego Narodzenia.*

Anno salutis 1455[a]. Ego Lucas una cum fratre Juchno[b] legavi decimam de omni grano ad ecclesiam S. Petri et Pauli ad Polonka[1] perpetualiter dare, solvere domino Nicolao curato de ibidem et eius successoribus coram testibus, coram Holechno Rymszycz, coram Zyborth Chothko, coram Nyekrasz[c] ob salutem animarum nostrarum.

224.

Brzeziny, 13 czerwca 1456.

Oleksandra z synem swoim Janem, z nakazu zmarłego swego męża Jerzego, kościół w Brzezinach, wsi ich dziedzicznej, konsekrowany przez Mikołaja biskupa wileńskiego ku czci Nawiedzenia NMP., św. Jana Chrzciciela, św. Jerzego i WWŚŚ. uposaża, nadając jego plebanowi dwanaście pudów miodu i dziesięciu ludzi imiennie przytoczonych; pola, łąki i stawy przy dworcu plebańskim; dziesięcinę snopową i zbożową z Zabrzezia i Dekszan; dziesięcioro czeladzi; jaz na rzece.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 65—66' N⁰ 45. — 2. Czart. k. 25—25' (z błędną datą 1446). — *3. Lib. Magn. k. 18—18' (z błędną datą* 1446).

Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 201.

In nomine sanctae et individuae Trinitatis amen. Ut ea quae fiunt in tempore non[a] simul evanescant cum tempore, necesse est, ut aeternitatis munimine confirmentur solide. Proinde ego Olexandra una cum filio meo Johanne[b] de consensu et speciali mandato mariti mei Georgii[1] pridem functi vita, diem extremae messis considerans, saluti animae eiusdem mariti mei et nostrarum salubrius[c] occurrere cupiens, spem habendo in misericordia Dei, eiusdem mariti mei et meorum antecessorum et successorum proximorum exinde[d] animabus subvenire, ecclesiam in villa Brzeszyny[e][2] ad me et filium meum Johannem[f] iure haereditario spectantem et pertinentem per reverendum in Christo patrem et dominum Nicolaum Dei gratia episcopum Vilnensem in honorem Omnipotentis Dei, Visitationis Beatae[g] Mariae, S. Jo(h)annis Baptistae, S. Georgii martyris et Omnium Sanctorum dedicatam et consecratam erexi et fundavi. Volens autem, ut praedicta ecclesia certis donetur et dotetur stipendiis, rectorque eius sive parochialis ple-

---

223. [a] *data wypisana cyframi arabskiemi; Lib. VI rozwiązuje słowami na rok 1477* [b] Michno *Lib. VI* [c] Rimszycz, Hotho, Niekrasz *Lib. VI*

223. [1] *Polonka, zob. objaśnienie na str. 170 Nr 152.*

224. [a] moderno *Lib. VI* [b] Joanne *Lib. VI* [c] salubribus *Lib. VI* [d] et inde *Czart. i Lib. M.* [e] Bresziny *Czart. i Lib. M.* [f] Joannem *Lib. VI* [g] Visitationem S. *Czart. i Lib. M.*

224. [1] *Syn Rymowida, protoplasta Zabrzezińskich h. Leliwa, ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich etc. w Miesięczniku Heraldycznym T. VI (1913) str. 187.* [2] *Obecnie Zabrzezie (Zabrzeź), miasteczko w pow. oszmiańskim nad rzeką Bondarówką, dopływem Brzeziny (pobocznej Niemna), 43 km. na płd.-wsch. od Oszmiany, gniazdo rodziny Zabrzezińskich.*

banus, qui pro tempore fuerit in eadem serviens, sufficientibus in perpetuum gaudeat emolumentis, ex quibus satius et commodius divinis officiis valeat insistere, pro decore et honore eiusdem ecclesiae victuque et utilitate rectoris in ea pro tempore existentis temporibus perpetuis una cum eodem filio meo Johanne[h], nihil iuris, proprietatis et dominii nobis et nostris legitimis successoribus in eo penitus reservan(do), dedi, donavi, assignavi, inscripsi et[i] incorporavi praesentibusque do, dono[j], confero, inscribo et incorporo: Primo et principaliter duodecem pullas alias pudow mellis et decem homines vulgo[k] cognominatos et nominatos: primus Opanaszec[l], secundus Paczus[m], Wasil[n] tertius, Demid[o] quartus, Damian quintus cum fratre suo Olichwierecz[p], Owsiey Borkontowicz[q], Iwan Dorohowicz[r], Moneith[s] et alios duos homines Lewon et Iwasko eisdem adiungo et associo, ita ut sint duodecem in numero una cum eorundem curiis, laboribus et servitiis et eorum legitimis successoribus; item campum penes curiam nostram ex opposito curiae plebani super quadraginta beczkas, deinde pasznam[t] curiae nostrae Szastowo[u 3] dictam super sexaginta tunnas alias beczkas una cum sylva penes eundem campum Szastowo[v] dicta Swiati lasz[w] super alias sexaginta beczkas; item prata sub curia plebani usque ad fluvium et in alio loco Kułakowszczyzna[x] dicto, etiam prata una cum stagno alias z prudem dicto niszny[y] Michaelis; etiam inscribimus pro ecclesia stagnum ante Monkonis Jo(h)annis patris, quod eis dominus meus bonae memoriae Georgius pro servitio contulit, quam longe et late inundaverit pro ecclesia non inscribo, quia mutuum[z] eorum est; item decimam manipularem siliginis et omnis annonae in eadem curia Zabrzezie[aa] et aliam decimam siliginis tantum in Dexani[4] inscribo; deinde decem familiares alias czeladzi inscribo et confero; deinde obstaculum alias jaz[bb] in fluvio similiter inscribo et assigno, quod plebanus reparare debet in loco, qui locus sibi per me demonstratus fuerit. Quae omnia superius[cc] descripta cum omnibus iuribus, proprietatibus et pertinentiis ita longe, late et distincte[dd], prout in se limitata sunt ex antiquo, rectores eiusdem ecclesiae pro tempore existentes in perpetuum possidere et de eis pro libitu suo et utilitate disponere debe(n)t et debebunt. In cuius rei fortius robur sigillum eiusdem mariti mei Georgii functi vita praesentibus est appensum. Actum et datum in Brzesziny[ee], feria secunda proxima post festum Sanctae Trinitatis anno Domini millesimo quandringentesimo quinquagesimo[ff] sexto. Prasentibus venerabilibus et honorabilibus viris Nicolao canonico Vilnensi et officiali, magistro Andrea canonico, Mathia[gg] et Stanislao presbyteris domini episcopi, necnon magnificis, generosis et nobilibus dominis Andrea Sakowicz duce[5], Andrea dicto Szach[hh], Olechno Rimowidowicz[ii] marschalco domini regis curiae, Nicolao germano domini episcopi et Opisko Chrin[jj] et Janko Montowicz[kk] familiaribus meis, de cuius Jankonis terra, ipso consen-

224. [h] Joanne *Lib. VI* [i] *Lib. VI ma* et *przed* inscripsi [j] dono do *Lib. VI* [k] a vulgo *dodaje Czart. i Lib. M.* [l] Opanaszecz *Czart. i Lib. M.* [m] Paczusz *Czart. i Lib. M.* [n] Waszil *Czart. i Lib. M.* [o] deinde quartus Damian *Lib. VI* [p] Olychwyerecz *Czart. i Lib. M.* [q] Owszey Borłontonycz *Czart. i Lib. M.* [r] Dorochowicz *Lib. VI;* Dorohonicz *Czart. i Lib. M.* [s] Moneyth *Czart. i Lib. M.* [t] pasniam *Lib. VI* [u] Szasthowo *Czart. i Lib. M.* [v] Szasthow *Czart. i Lib. M.* [w] dictam Swyathylasz *Czart. i Lib. M.* [x] Kulakowczizna *Czart. i Lib. M.* [y] nyszny *Czart. i Lib. M.* [z] maritimum *Czart. i Lib. M.* [aa] Zabrzeze *Czart. i Lib. M.* [bb] jasz *Czart. i Lib. M.* [cc] supra *Czart. i Lib. M.* [dd] districte *Czart. i Lib. M.* [ee] Breszyny *Czart. i Lib. M.* [ff] quadragesimo *Czart. i Lib. M.* [gg] Matthia *Czart.* [hh] Czach *Czart. i Lib. M.* [ii] Rimowidonicz *Czart. i Lib. M.* [jj] germani *Czart. i Lib. M.* [kk] Monkowicz *Czart. i Lib. M.*

24. [3] *Miejscowośc nieznana.* [4] *Miejcowość nieznana.* [5] *W współczesnych dokumentach występuje jako ductor supremus exercitus = hetman.*

tiente, partem[ll] pro ecclesia addidi et praesentibus inscripsi et aliam commutationem sibi pro ea dedi, praesenteque Woyszutis[mm] familiari domini Olechno, qui Woiszutis[nn] auctoritate[oo] et nomine eiusdem domini Olechno omnia superius descripta limitavit et manu induxit.

225.

Wilno, 11 września 1456.

Krzysztof z Rzymu, Mikołaj z Arezzo i Franciszek Hiszpan duchacy rzymscy i wikarjusze generalni oraz komisarze, wysłani na cały świat chrześcijański przez Mateusza z Rzymu preceptora swojego zakonu, mocą bull apostolskich zatwierdzonych przez papieża Kaliksta III nadają wikarjuszowi i wszystkim braciom płci obojga kościoła NMPanny na Piasku w Wilnie przywilej na wybranie sobie spowiednika świeckiego (kapłana) czy zakonnego na godzinę śmierci z władzą zupełnego odpuszczenia wszystkich grzechów, jeśli się sercem skruszonem wyspowiadają, i na przyjęcie do bractwa tegoż zakonu św. Ducha z dostąpieniem uczestnictwa wszelakich jego łask, dobrodziejstw i prerogatyw; oświadczają iż współbracia obowiązani do jałmużny rocznej mogą ją dawać ubogim (miejscowym) albo też na fabrykę i wspomożenie rzeczonego kościoła NMPanny. Do przywileju dołączony jest tekst formuły rozgrzeszenia.

Or. Bibljoteka Polskiej Akademji Umiejętności rpis nr 1243, zawierający w teczce dokumenty klasztoru oo. franciszkanów w Wilnie. Dokument pergaminowy, dobrze zachowany, tylko na grzbiecie zabrudzony i na zagięciach popękany, 59·5 × 32·5 + 6. — Trzy pierwsze wyrazy tekstu i tytuł formuły są wypisane grubą frakturą; między tekstem a formułą z lewej strony inna współczesna ręka dopisała cztery wiersze uzupełnienia do tekstu. — Po pieczęci pozostał ślad w dwóch dziurkach, przez które przewleczony był niegdyś sznurek. — Na grzbiecie: 1) na złożeniu niegdyś wierzchniem zapisek kilkuwierszowy zupełnie zatarty, obok ręką może jeszcze w. XVI data: Anni 1456, *niżej* Ao 1 Bened: Ptes N.; *2) na złożeniu spodniem ręką w. XVII:* Aggregatio naszych zakonniczek y zakonnikow Wilenskich ad confratriam S. Spiritus de Saxia et indulgentia plenaria concessa per eius legatos in articulo mortis porrigentibus manus adiutrices. Unde plus non valet quoad hoc, nisi ad probandam confratriam et bonam amicitiam cum religiosis S. Spiritus et ad probandum contra Luteranos alias Sasow, ubi colligitur fuisse ecclesia monialium nostrarum et observatur annotatio ex alia parte piae mem. ARP. Dembołecki *(† przed r. 1650) (niewątpliwie ma na myśli starty zapisek na złożeniu wierzchniem).*

Uw. Przed głoszeniem tego rodzaju odpustów (sub nomine Spiritus Sancti et Sedis apostolice) *przestrzegał niezadługo potem biskupów i króla polskiego papież Paweł II ok. r. 1470 (ob. Materjały do hist. Jag. z archiwów weneckich wyd. Aug. hr. Cieszkowski w Roczn. Tow. przyj. nauk pozn. XIX [1892] 4 nr II).*

Universis et singulis christifidelibus, ad quos presentes nostre littere pervenerint, clarius elucescat et notum sit, quod nos | Christophorus de Roma, Nicolavs Aretinus et Franciscus Hyspanus sacri et apostolici hospitalis S. Spiritus urbis Rome[a], necnon vi-

224. [ll] potestatem *Czart. i Lib. M.* [mm] Woystudh *Czart. i Lib. M.* [nn] Woyszthudh *Czart. i Lib. M.* [oo] authoritate *Lib. VI*

225. [a] de urbis Rome *Or.*

carii generales et comissarii universaliter deputati in toto | orbe christiane professionis per reverendum in Christo patrem et dominum dominum Petrum Matheum de Roma benemerito preceptorem ipsius religionis pro alimonia et gubernacione pauperum peregrinorum | et infancium proiectorum, comorancium et adveniencium ad visitandum limina apostolorum, cum religio ipsa sit in reditibus diminuta, ut vix pauperes, qui modo insunt, possunt subvencionibus substentari, nisi de piis fidelium elimosinis succurantur: idcirco vigore nonnularum apostolicarum bullarum per summos Romanos pontifices concessarum et per sanctissimum dominum nostrum dominum Calistum papam tercium confirmatarum, vobis dilectis nobis in Christo vicario et omnibus confratribus utriusque sexus et cuiuscumque etatis venerabilissime ecclesie Sancte Marie Virginis de Arena Vilnensis diocesis salutem et sincere devotionis affectum, licenciam vobis damus atque concedimus dictis nominibus, ut confessor ydoneus secularis vel regularis, quem duxeritis vobis eligendum, si infra annum vel in capite eiusdem anni ab hac vita aliquis vestrum migrari contingerit, seu (in)[b] mortis articulo tociens quociens fuerit oportunum, plenariam remissionem omnium peccatorum vestrorum a pena et a culpa, de quibus corde contriti et ore confessi fueritis, concedere valeat iuxta dictarum apostolicarum bullarum tenorem, et eciam participes fieri in cunctis graciis, beneficiis, prerogativis, indulgenciis, stacionibus, missis, vigiliis et oracionibus ipsius religionis, admittentes ipsos et quemlibet ipsorum in sanctam confraternitatem ordinis Sancti Spiritus cum illa indulgencia et privilegio ac auctoritate, quam[c] ceteri homines ausi sunt habere et pociuntur tam pro vivis quam pro mortuis; declarantes expresse, ut confratres supradicti debeant iuxta ipsorum voluntatem et facultatem facere elimosinam omni[d] anno iuxta ritum et consuetudinem actenus observatam, et ipsa elimosina contribuatur propter distanciam longinquam pauperibus Christi aut pro fabrica et iuvamine supradicte ecclesie Beate Marie Virginis, eo quia de bonis operum prenominatorum confratrum[e] secundum bullarum apostolicarum et reatus qualitatem, prout ipsi asseruerunt, manus porrexerunt adiutrices. In quorum has nostras litteras fieri fecimus magni sigilli iussimus adpensione munire. Datum Vilne in domo ubi moram trahebamus, sub annis Domini millesimo quadringentesimo sexto, tempore pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Calisti divina providencia pape tercii anno secundo, die vero undecima mensis septembris die sabatho.

(frakturą:) Forma absolucionis: Misereatur tui etc.

Dominus noster Jhesus Christus per suam sanctam misericordiam te absolvat, et ego auctoritate[f] sancte matris Ecclesie et beatissimorum apostolorum eius Petri et Pauli te absolvo a quibuscumque peccatis quomodocumque comissis tam oblitis quam neglectis, de quibus corde contritus et ore confessus es, te absolvo a culpa et a pena. Et remitto tibi omnem penam purgaturi debitam propter culpas et offensas, quas contra Deum et proximum tuum comisisti, in quantum claves sancte matris Ecclesie se extendunt et permittunt. Et restituo te illi innocencie et puritati, in qua eras, quando baptisatus fuisti. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

(Druga ręka współczesna dopisała z lewej strony, w miejscu wolnem między tekstem a formułą:)

Insuper volumus, ut dicta indulgentia intelligatur concessa et locum habeat in transeuntibus et venientibus ad dictam confraternitatem Sancte Marie in posterum utriusque sexus personarum et cuiuscumque conditionis existant vigore supradictarum bullarum etc.

225. [b] *brak w Or.* [c] quem *Or.* [d] omnino *Or.* [e] confratrem *Or.* [f] *nadpisane drugą ręką*

226.

(Interpolowany).

Miadzioł, 21 lutego 1457.

Andruszko Sakowicz namiestnik połocki, założony przez siebie a konsekrowany przez Mikołaja biskupa wileńskiego kościół we wsi swej Miadziole uposaża, nadając jego plebanowi: dwunastu ludzi w Rodzie a trzech w Miadziole, wszystkich imiennie wyliczonych; cztery uszatki miodu; dwa pola i ziemię z nazwy przytoczone; jeziora Kniahynino *i* Hłubokie; *dwanaścioro czeladzi; dziesięcinę snopową wszelakiego zboża z paszni* Czerniczko *a drugą z Weretejki; dziesiątą rybę; dziesięcinę ze Smyczy, dwie grzywny rocznie i ośm łokci sukna, z obowiązkiem utrzymywania wikarjusza i odprawiania co tydzień czterech mszy przez siebie lub przez wikarjusza.*

Or. brak.

Kop. 1. Czart. k. 25'—26. — 2. Lib. Magn. k. 19.

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 55. — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 219 (z podaniem, że kościół założony został w r. 1454, za Starożytną Polską Balińskiego i Lipińskiego, wyd. I T. III [Warszawa 1846] str. 244).

Uw. Redakcja dokumentu, który niezawodnie był wydany przy konsekracji (świadkowie nie budzą wątpliwości) jest rozszerzona a zmierza widocznie do znacznego powiększenia dotacji, zwłaszcza ludzi służebnych. Zwraca uwagę brak w dokumencie fundacyjnym wezwania kościoła. W podejrzeniu tem utwierdzają losy kościoła, który uległ pożarow i przestał istnieć w w. XVI.

In nomine Domini amen. Ne ea quae sunt in tempore simul in tempore evanescant, necesse est, ut aeternitatis munimine solide confirmentur. Proinde nos Andruszko Sakowicz capitaneus Polocensis[1] diem extremae messis considerans, saluti animae nostrae salubrius occurrere cupiens, spem habens in misericordia Dei, nostrorum antecessorum et successorum in villa nostra Miadeły[2] per reverendum in Christo patrem dominum Nicolaum Dei gratia episcopum Vilnensem ecclesiam dedicatam et consecratam fundavimus et ereximus. Volentes autem, ut praedicta ecclesia amodo certis donetur et dotetur stipendiis, rectorque eius sive parochialis plebanus qui pro tempore fuerit in eadem serviens, datis gaudeat in perpetuum emolumentis, ex quibus valeat satius et commodius divinis insistere et colere devotius authorem pacis, unde primo et principaliter pro eadem ecclesia et rectore eius donamus, conferimus, inscribimus, appropriamus, largimur et[a] incorporamus duodecem homines in predio Roda[3] et tres homines circa curiam nostram Miadeły nominibus Nikipor Ławaskowicz, Zacharia Dimitrowicz, Mikita, Chodor, Wasil, Samuyło, Chryc Czu-

226. [a] *brak w Czart.*

226. [1] *Andruszko Sakowicz namiestnik połocki w latach 1444—1457, od r. 1458 wojewoda trocki; ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich etc. w Roczniku Heraldycznym T. VIII (1926/7) str. 134.* [2] *Miadzioł, miasteczko nad jeziorem Miastro naprzeciw Starego Miadzioła, dawna posiadłość Sakowiczów.* [3] *Miejscowość nieznana.*

rylowicz[b], Michael frater eius, Jakowicz[c], Malisowicz, Walisowic, Marco Malianowicz[d] et frater eius Ochcip, Chodok Wasilinowic et cum tribus suprascriptis nominibus circa curiam Hysnorok, Iwaniec Subaczowicz[e], Stefaniec Koszka una cum legitimis successoribus, laboribus, servitiis et aliis proventibus universis, quomodolibet ad eosdem homines pertinentibus perpetuo, nihil iuris, proprietatis et dominii nobis aut nostris legitimis successoribus in eisdem hominibus reservan(do); deinde quatuor vszadki[f] mellis de celario nostro singulis annis similiter perpetuo inscribimus; item duos campos nominibus Łeky et Iwanowskie nuncupatos et terram totam Stakowo dictam; item lacum Kniahynino[4] una cum fluvio dicto Kniahynica et obstaculum alias z jazem, deinde alium lacum dictum Hłubokie[4]; item duodecem familiares alias czeladzi; deinde aliam manipularem decimam de omni grano tritici et siliginis et cuiuslibet annonae de pasznia nostra Czerniczko; deinde aliam decimam in Wereczec[5] de omni grano siliginis, tritici et cuiusvis annonae et de quolibet semine olerum; item decimum piscem de sagenis nostris et de Skiemina parte nostra alias z dzielnice naszy etiam decimam partem; item aliam decimam similiter de omni grano tritici, siliginis et cuiusvis annonae de Smycz[6] inscribimus, duas marcas grossorum annuatim et octo ulnas panni solvendas, de quo idem plebanus vicarium servare tenebitur. Pro sanitateque nostra et animarum suprascriptarum salute de qualibet septimana idem plebanus pro tempore existens per se vel per suum vicarium legere tenebitur et debebit quatuor missas. Quae omnia et singula suprascripta idem plebanus pro tempore existens et sui successores canonice instituti cum omni iure, proprietate et dominio quiete et pacifice debent tenere et possidere in aevum et perpetuo. Ut autem haec nostra donatio, inscriptio et incorporatio perpetuae firmitatis robur obtineat, sigilli nostri appensione praesentes communiri fecimus. Datum in Miadeły, feria secunda ante festum[g] S. Petri ad Cathedram[7] proxima anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo. Praesentibus eodem reverendissimo in Christo patre domino Nicolao Dei gratia episcopo Vilnensi, Nicolao canonico et officiali Vilnensi, Luca presbytero eiusdem domini episcopi, magnificis viris domino Rodiwyl[h] Hostikowicz, Iwaskone Sakowicz, Woydeł, Juskone Kosthołtowicz, aliisque spiritualibus et saecularibus praesentibus circa praemissa specialiter constitutis.

227.

Łyntupy, 14 stycznia 1459.

Andrzej Dowgirdowicz założony przez siebie a konsekrowany przez Mikołaja biskupa wileńskiego kościół we wsi swej Łyntupach, pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP., ŚŚ. Andrzeja i Jerzego uposaża, nadając mu i jego plebanom: trzynastu ludzi imiennie wyliczonych z określeniem ich powinności; pud wosku z swego dworu; dziesięcinę żyta, owsa i hreczki ze wsi Łyntupy, Korkorzyszki

---

226. [b] Czuriłowicz *Lib. M.* [c] Jakowic *Lib. M.* [d] Melianowic *Lib. M.* [e] Subaczowic *Lib. M.* [f] uszatki *Lib. M.* [g] *brak w Czart.* [h] Skodinyl *Czart. i Lib. M.*

226. [4] *Jezioro nieznane.* [5] *Zapewne Weretejka, dziś folwark 18 km. na płn.-zach. od Miadzioła (Mapa gen. Chrzanowskiego).* [6] *Dziś folwark, należący do gminy Mańkowicza, 20 km. na płn.-zach. od Miadzioła (Słown. Geogr. T. X str. 925).* [7] *T. j. Antiochiae.*

i Zaiesnie *a grochu ze Struny; ziemię przy rzece Olksni; trzy beczki jęczmienia i trzy beczki pszenicy z dworu swego.*

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 300'—301 N⁰ 216 z zapiskiem Descriptum. — *2. Czart. k. 26'—27. — 3. Lib. Magn. str. 19—20.*

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 57. — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 203 (wcale dokładny).

Uw. Przekaz tekstu jest skażony a sama redakcja jest niezdarna, niema jednak wyraźnych znamion nieautentyczności.

In nominae sanctae et individuae Trinitatis amen. Ne ea quae fiunt in tempore simul evanescant cum tempore[a], necesse est ut aeternitatis munimine[b] confirmentur solide. Proinde ego Andruszko Dogirdowicz[1], volens diem extremae messis piis operibus praevenire salutique[c] animae meae meorumque praedecessorum et successorum salubrius occurrere cupiens, consideratoque, (quod) cooperatio bonorum[d] operum amor(e) Dei ex[e] habito in terris multiplici fructu recompensatur in coelis ab ipso Domino omnium bonorum elargitore, ecclesiam in villa mea Lintup[f 2] in laudem et honorem Omnipotentis Dei, Assumptionis Beatae Mariae Virginis, S. Andreae apostoli et S. Georgii per reverendum[g] in Christo patrem dominum Nicolaum Dei gratia episcopum Vilnensem dedicatam et consecratam fundavi et erexi. Volensque ut ipsa ecclesia[h] certis donetur et dotetur stipendiis, rectoresque eius pro tempore existentes obsignatis perpetualiter gaudeant emolumentis, quibus potiti satius et congruentius valeant colere[i] auctorem[j] pacis cultumque divinum iugiter prosequi et magis augeri, primo igitur et principaliter ecclesiae[k] eidem et rectoribus pro tempore in ea existentibus dono, confero et inscribo homines in villa mea Mileykoni dicta tredecem nominibus nuncupatos: primus Speiuthy[l], qui unum pud mellis, tres grossos et duos denarios solvit; secundus[m] Nareiko, qui similiter unum pud mellis, tres grossos et duos denarios solvit; tertium Duguthi, qui duos pudi mellis, sex grossos et quatuor denarios solvit; quartum Dobra, qui dimidium, alium tertium bezmien mellis unum grossum et unum denarium; Wiszowid[n] bezmien mellis et medium grossum solvit; sextum Lubko[o], qui medium bezmien mellis et duos denarios solvit; septimum Lowkutis[p], qui bezmien mellis et unum grossum solvit; octavum Veluti, qui bezmien mellis solvit; nonum Jownigold, qui unum pud cum medio mellis et dimidium alterum undecimum grossum solvit; Ownia, qui cum fratre Milan solvunt dimidium alterum pudum, pud mellis et dimidium alterum undecimum grossum; Sipielis, qui unum pud mellis et septem grossos solvit et Nariwos[q] tredecimum hominem, qui cum Duguti suprascripto in fundo in una domo moratur et uno victu potiuntur unumque tributum suprascriptum solvunt in fundo; quos homines suprascriptos eidem ecclesiae cum omni ure, proprietate et dominio et cum eorum successoribus, terris, tributis, donationibus et

---

227. [a] cum tempore evanescant *Czart.* [b] numine *Lib. VI i Lib. M.* [c] saluaque *Lib. VI i Lib. M.* [d] bonorum *powtórzone Lib. VI* [e] et *w Kopjarzach* [f] Łyntup *Czart.* [g] reverendissimum *Czart.* [h] ipsam ecclesiam *Lib. VI i Lib. M.* [i] coli *Czart.*; colli *Lib. VI i Lib. M.* [j] authorem *Czart.* [k] eidem ecclesiae *Czart.* [l] Spejuthy *Czart.* [m] *Czart. i Lib. M. ten ustęp przestawił przed* tertium Duguthi [n] Wissowid *Czart. i Lib. M.* [o] Łubko *Czart.* [p] Łowkutis *Czart. i L. M.* [q] Narivo *Czart.*

227. [1] *Andruszko Dowgirdowicz h. Pomian; ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich etc. w Roczniku Heraldycznym T. VIII (1926/7) str. 136.* [2] *Łyntupy, miasteczko w pow. święciańskim, 15 km. na płd.-wsch. od Święcian (Słown. Geogr. T. V str. 851).*

aliis quibusvis proventibus dono et inscribo, nihil iuris, proprietatis et dominii mihi in eis reservando, neque meis legitimis successoribus, hoc adiecto, quod plebanus pro tempore existens pro media sexagena, quam Jownigold cum suis consanguineis Ownia, Milan et Sipielis solvit, pro ecclesia annuatim ceram emere debet. Item inscribo de curia mea unum pud cerae pro candelis ad ecclesiam. Item dono et inscribo decimas eidem ecclesiae in villis meis Lintup[r], Korkosziski[s][3] et Zaiesnie[4] tantum siliginis, avenae et hreczychy et de aliis omnibus granis decimas mihi excipio; item in villa Struna[5] dicta tantum decimarum[t] pisi inscribo eidem ecclesiae et aliarum frugum et segetum omnium decimas excipio inibidem. Item eidem ecclesiae dono[u], confero et inscribo terram et agrum penes fluvium Olxnia[6] iacentem in longitudine et distantia usque ad luta et paludes dictos Lugwiszki[v] perpetuo et in aevum; quibus omnibus bonis suprascriptis rectores eiusdem ecclesiae canonice instituti pacifice et quiete perpetuis temporibus uti, frui et gaudere debe(n)t. Item eidem ecclesiae singulis annis perpetualiter dono et inscribo de curia mea tres beczkas hordei et duas beczkas tritici conferendas rectori pro tempore existenti. Ut autem haec omnia et singula suprascripta perpetuae firmitatis robur obtineant, sigillum nostrum praesentibus appendimus. Datum in Łyntup[w], die dominico ante S. Priscae proximo anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono. Praesentibus honorabilibus, generosis et nobilibus dominis Joanne canonico Vilnensi, Mathia[x] altarista domini Sandiwogii[y] castellani Vilnensis, domino Wasgal, domino Naributh Calatowicz et Hanczo Wisztortowicz, Juskone et Stanislao Krzewicz, et aliis multis spiritualibus et saecularibus personis circa praemissa personaliter constitutis.

228.

Mantua, 10 września 1459.

Papież Pius II Wacława Raczkowicza dziekana kościoła wileńskiego mianuje biskupem łuckim po śmierci biskupa Andrzeja.

Kop. w Archiwum Watykańskiem, Regesta Later. T. 549 k. 275—277' (nowa sygnatura 274—276'). Według odpisu sporządzonego łaskawie przez prof. J. Dąbrowskiego.

Reg. Abraham Wł., Sprawozdanie III (1923) str. 8.

Pius etc. dilecto filio Wenceslao Raczkouicz electo Luczoriensi salutem *etc.* Suscepti cura regiminis *etc.* Dudum siquidem bone memorie Andrea episcopo Luczoriensi regimini ecclesie Luczoriensis presidente, nos... provisionem eiusdem ecclesie disposicioni nostre duxerimus ea vice specialiter reservandam... ad te tunc decanum ecclesie Vilnensis et in sacerdocio ac legitima etate constitutum, cui de litterarum sciencia, vite mundicia, honestate morum... *etc.*.. de persona tua... prefate ecclesie Luczoriensi... providemus teque illi preficimus in episcopum et pastorem, curam regiminis et admini-

227. [r] Łyntup *Czart. i Lib. M.* [s] Korkoszyszki *Czart.* [t] decimam *Czart.* [u] do *Czart. i Lib. M.* [v] Łuywiszki *Czart. i Lib. M.* [w] Łyntup *Czart. i L. M.* [x] Matthia *Czart.* [y] Sandivogii *Czart;* Sandiuogii *Lib. M.*

227. [3] *Korkorzyszki, miasteczko w pow. święciańskim, 32 km. na płd.-zach. od Święcian (Słown. Geogr. T. IV str. 402).* [4] *Miejscowość nieznana.* [5] *Struna, dziś folwark w pow. święciańskim nad rzeczką tej nazwy, 10 km. na płd. od Święcian (Słown. Geogr. T. XI str. 420).* [6] *Olksna, dziś wieś tej nazwy, należąca do gminy Łyntupy; zapewne więc i struga, nad którą ta wieś leży, nosiła nazwę Olksna.*

stracionem ipsius ecclesie Luczoriensis tibi in spiritualibus et temporalibus eisdem plenarie committendo... Datum Mantue, anno Incarnacionis Dominice millesimo quadringentesimo quinquagesimo nono, quarto idus septembris, anno secundo.

Simili modo capitulo Luczeoriensi; clero civitatis et diocesis Luceoriensis; populo civitatis et diocesis Luceoriensis; universis vasallis ecclesie Luceoriensis; archiepiscopo Leopoliensi[1]; Kazimiro regi Polonie (*wszystkie z* Datum ut supra).

Przy końcu tego regestu zapisek: A. XX.X:X.X.XXX Concordien(sis).

229.

B. m., 28 września 1459.

Tomasz de Lomani *pleban w Miadziole imieniem Wacława Raczkowicza elekta łuckiego płaci w Kurji rzymskiej taksę w sumie 33 1/3 florena.*

Reg. w Archiwum Watykańskiem, Obl. et soluc. T. 76 k. 174 (nowa sygn. 195), wskazany przez Abrahama w Sprawozdaniu III (1923) str. 30.

Die XXVIII septembris venerabilis vir dominus Thomas de Lomani[1] plebanus in Medelo[2] Wilnensis diocesis, ut principalis et privata persona ac vice et nomine R^di^ patris domini Wanceslai Raskouicz electi Luczoriensis obtulit Camere apostolice et Collegio flor. auri de camera triginta tres cum uno tercio, ad quos dicta ecclesia taxata reperitur. Et quinque minuta servicia consueta. Eorundem autem (medietatem infra sex menses et aliam medietatem infra alios sex menses solvere promisit). Jo. de Aquilone notarius.

230.

Wilno, 10 października 1459.

W liście panów litewskich do biskupów pruskich, w którym obiecują wyprawić swoich posłów wraz z posłami tychże biskupów do króla polskiego i we wszystkiem ich popierać, na pierwszem miejscu wymieniony jest Mikołaj biskup wileński.

Kop. Odpis papierowy współczesny w Archiwum Państwowem w Królewcu, Ordensbriefarch. szufl. XVI/a nr 18.

231.

Mantua, 15 listopada 1459.

Izydor biskup sabiński, Filip kapłan i Prosper diakon kardynałowie rzymskiego Kościoła nawiedzającym kościół NMP. oo. franciszkanów w Wilnie i wspomagającym go jałmużną przy dopełnieniu warunków pokuty, udzielają w oznaczone uroczystości NMP. odpustu 720 dni.

---

228. [1] *Grzegorz z Sanoka.*

229. [1] *Zapewne przekręcone z Łowmiany, której to nazwy osad jest na Litwie kilkanaście, chyba że to Łomazy na Podlasiu.* [2] *Miadziol, niewiadomo o który tu chodzi; ob. objaśnienie na str. 202 przyp. 2 i str. 252 przyp. 2.*

Or. brak.

Kop. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, Kopjarz franciszkański z r. 1649 str. 22—23 pod nagłówkiem: Indulgentiae perpetuae septingentorum annorum (*ten ostatni wyraz znacznie późniejszą ręką przekreślony, która dodaje:* viginti dierum), pro festis Anunciationis, Visitationis, Assumptionis, Nativitatis Beatissimae Virginis Mariae.

Reg. Rękopis Pol. Akad. Umiej. nr 1243, wykaz dokumentów franciszkańskich na luźnym arkuszu z poł. w. XIX z następującym dopiskiem: w kopii, ktora się znajduje w księdze Przywilejow i Indulgencyj. Odd. 2. Litera F. Fasc. 29. Oryginału zaś niema.

Uw. Dopuszcza te odpusty ówczesny biskup-ordynarjusz Mikołaj, dodając od siebie odpust 40 dni, w Wilnie 7 września r. 1460 (ob. niżej Nr 235). Tekst bardzo skażony miejscami się uzupełniło.

Isidorus episcopus Sabinensis, Latinus tituli sanctorum Joannis et Pauli, Philipus tituli sancti Laurentii in Lucina Urbe (presbiteri) et Prosperus sancti Georgii ad Velum aureum diaconus, sacrosanctae Romanae Ecclesiae cardinales[1], universis et singulis christifidelibus praesentes literas inspecturis salutem in Domino sempiternam. Dum praecelsa meritorum insignia, quibus regina caelorum, Virgo Dei Genitrix Gloriosa, sedibus praelata sydereis quasi stella matutina praerutilat[a], devote considerationis indagine praescriptorum dum etiam intra pectoris arcana revolvimus, quod ipsa utpote mater misericordiae et pietatis, amica humani generis consolatrix, pro salute fidelium, qui delictorum onere praegravantur, sedula oratione et pervigil ad Regem quem genuit intercedit, dignum quin potius debitum arbitramur, ut ecclesias et loca ecclesiastica in honorem sui nominis instituta peccatorum[b] remissionum impendiis et indulgentiarum muneribus decoremus. Cum itaque ecclesia Beatae Mariae Virginis ordinis Fratrum Minorum Vilnensis congruis honoribus frequentetur ac in suis structuris et aedificiis necnon libris, calicibus et aliis ornamentis ecclesiasticis debite conservetur, augmentetur et manuteneatur, et ut ipsi fideles eo libentius devotionis causa confluant ad eandem, et ad conservationem, augmentationem et manutentionem huiusmodi manus promptas porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono caelestis gratiae uberius compescuerint[c] se refectos de Omnipotentis Dei misericordia ac beati Petri et Pauli apostolorum, cuius authoritate confisi omnibus et singulis vere paenitentibus et confessis, qui in Annunciationis, Visitationis, Assumptionis, Nativitatis Beatae Mariae Virginis et Dedicationis ipsius ecclesiae festivitatibus ecclesiam ipsam devote visitaverint annuatim, et ad conservationem, manutentionem et augmentationem easdem manus porrexerint adiutrices, pro singulis diebus festivitatum huiusmodi cuilibet videlicet septingentos et viginti dies[2] de iniunctis paenitentiis in Domino misericorditer relaxamus praesentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. In quorum fidem et testimonium praemissorum praesentes literas exinde fieri sigillorum nostrorum cardinalatuum iussimus et fecimus appensione communiri. Datum Mantuae in domibus nostrarum solitarum residentiarum, anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquage-

231. [a] praerutilans *w tekście* [b] *w tekście wyraz skrócony jakby* peccatis [c] *tak w tekście, wyraz poprawiany i popsuty*

231. [1] *Izydor kijowski kardynał-biskup sabiński, tytułu św. Marcelina i Piotra † 27. IV 1462 (Eubel, Hierarchia Cath. T. II, wyd. II [Monasterii 1914] str. 60). — Latinus biskup traneński, kardynał kapłan tytułu św. Jana i Pawła (Tamże, str. 63). — Filip Calandrini kardynał kapłan tytułu św. Wawrzyńca in Lucina Urbe (Tamże, str. 63). — Prosper de Columna notarjusz apostolski, kardynał diakon tytułu św. Jerzego ad Velum aureum (Tamże, str. 66).* [2] *T. zn., że na każdego z nich przypadło po 180 dni.*

simo nono, indictione septima, die vero decima quinta mensis novembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Pii divina providentia secundi anno secundo pontificatus.

232.

Uszaków, 13 stycznia 1460.

Woydziło wraz z żoną Anną kościół we wsi swojej Uszakowie pod wezwaniem Oczyszczenia NMP., św. Macieja i św. Jerzego przez siebie ufundowany a przez biskupa wileńskiego Mikołaja konsekrowany, wraz z swoimi braćmi uposaża, zapisując od siebie pole z łąką, dziesięcinę z trzech wsi oraz człowieka, i zobowiązując do odprawiania dwóch mszy przez plebana. Wspomniani zaś bracia jako fundatorowie i kolatorowie również każdy z nich zapisują temuż kościołowi po jednym człowieku z dziesięciną, albo też ziemię z łąką, samą łąkę, bądź samą dziesięcinę.

Or. brak.
Kop. Tyszk. k. 12—13' nr 14.
Uw. Tekst dokumentu robi wrażenie przeredagowania.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum nichil cercius morte, incercius vero hora mortis, in qua unicuique eadem mensura qua mensus fuerit remecietur, proinde ego Woydzilo una cum consorte mea Anna animarum nostrarum, predecessorum successorumque nostrorum salubrius saluti occur(r)ere cupientes et a Deo Omnipotenti mercedem consequi sempiternam, ecclesiam in villa dicta Wschakowo[1] hereditatis mee ad laudem et honorem Omnipotentis (Dei), Purificationis Sancte Marie, sancti Mathie apostoli, sancti Georgii (martyris) erexi et fundavi, et per reverendissimum in Christo patrem dominum Nicolaum Dei gratia episcopum Wylnensem dedicare et consecrare una cum fratribus meis inferius subsequentibus, patronis et collatoribus eiusdem ec(c)lesie procuravi. Volens autem, ut predicta ec(c)lesia certis dotetur et donetur stipendiis, rectoresque pro tempore existentes perpetuis gaudeant emolimentis, quibus potiti valeant salubrius divinis insistere et colere congruentius et devotius (auctorem)[a] pacis[b], et primo eidem ec(c)lesie eius et rectori eius pro tempore existenti do, inscribo, assigno, attribuo, approprio, incorporo et irrevocabiliter perpetue ascribo campum sive agrum una cum prato penes Crasneblotho iacentem[c] cum omni iure, proprietate et dominio ite longe et late, prout dictum pratum una cum campo hactenus et hucusque tenui, habui et possedi; deinde in tribus villis decimas inscribo: et primo decimam in Wschakowo de omni grano et de omnibus peccoribus et pecudibus; in secunda vero villa dicta Gezrben[d2] inscribo decimam de omni similiter grano et ferarum quandocunque venari poterint et piscium et eciam octo pundos mellis in eadem curia inscribo; in tercia vero curia dicta Wolbey[e3] do et inscribo hominem dictum Geremiasz cum omni iure, proprietate et dominio

232. [a] *w tekście brak tego wyrazu* [b] paucis *błędnie w tekście, ob. niżej* [c] iancentem *w tekście* [d] *poprawione z* Gezrven [e] *tak w tekście może zam.* Wolbcy

232. [1] *Uszakowo, późniejszy Wojstom (ob. niżej dok. z 30 maja 1491), miasteczko w pow. święciańskim, na prawym brzegu rz. Naroczy, 20 km. na płn.-zach. od Wilejki; nazwę Uszakowo zachował tylko zaścianek tuż pod Wojstomiem leżący (Słown. Geogr. T. XIII str. 761).* *Miejscowość nieodgadniona, nazwa widocznie popsuta.* [3] *Miejscowość nieodgadniona.*

et cum eius legittimis successoribus et decimam in eadem villa omnis grani, ferarum et eciam piscium; ita tamen, quod exinde et propter premissa in qualibet septimana annis singulis per plebanum pro tempore existentem aut per eius vicarium due misse legantur, una pro peccatis et alia pro defunctis. Et nos similiter Allexius, Jurgys Jodkowicz, Rediuil Jadogowicz, Thalywosch Jodkovicz, Svdvmvnth Rymowydowicz et Myszko germanus eius, Andruszko Jadogowicz, Paulus Jodkowicz, Nymyra Rymowydovicz et Chonyka[f], existen(tes) eciam fundatores et legittimi collatores eiusdem ec(c)lesiae, volen(tes) suprascriptis dotibus in eadem ec(c)lesia peragendis nostrarumque animarum antecessorumque nostrorum et successorum saluti salubrius occur(r)ere et ab Omnipotenti Domino mercedem consequi sempiternam, volentes, ut dicta ec(c)lesia et rectores eius in administrandis divinis officiis sufficienciam habeant devociusque et congruencius colant auctorem pacis[g], unde eidem ec(c)lesie et rectori eius damus, inscribimus, assignamus, at(t)ribuimus, appropriamus, incorporamus et irrevocabiliter perpetue ascribimus. *(1)* Et primo ego Allexander inscribo hominem dictum Petrum tributarium in Svyrany[4] cum omnibus attinenciis et proventibus et laboribus quibuscunque et cum eius legittimis successoribus, sicut solus eundem tenui, habui et possedi, nichil iuris sive proprietatis michi neque legit(t)imis successoribus reservan(do); item decimam in Wschakowo inscribo de omni grano et in alia curia dicta Norocz[5] inscribo qui(n)que[h] cassulas alias c o p y siliginis similiter singulis annis solvendas. *(2)* Item ego Gregorius Jodkowicz inscribo similiter hominem Mysko cognomine dictum Okulicz cum terra et omni labore dominioque et proprietate et cum eius legittimis successoribus; item in Wschakowo inscribo decimam de omni grano, de peccudibus et peccoribus et alia curia Gery alias Staryny[6] quinque cassulas alias k o p y siliginis et tres p y d o s mellis de celario meo singulis annis dandos. *(3)* Item ego Radiuil Jadogowicz similiter inscribo hominem dictum Thomam cum terra omnibusque laboribus, proventibus, sicut solus eundem tenui, habui et possedi et eius legittimis successoribus; item inscribo decimam in Wschakowo de omni grano et in Norocz quinque cassulas siliginis et unum p y d mellis de celario meo *(4)* Item ego Andruszko Jadogowicz inscribo unum hominem Andream tributarium in Swyrany cum tributo et aliis omnibus proventibus et cum eius legittimis successoribus, sicut eundem solus tenui, habui et possedi; deinde decimam de Wschakowo de omni grano et in Norocz quinque cassulas siliginis. *(5)* Deinde nos tres fratres Allexander, Radiuil et Andruszko unanimiter inscribimus pratum penes Crasneblotho ex altera parte iacentem. *(6)* Item ego Paulus Jodkowicz inscribo (hominem) dictum Malyvs cum terra, labore et omnibus proventibus, sicut solus eundem tenui et possedi, et decimam de una curia in Wschako(wo)[i] de omni grano, de alia quinque cassulas siliginis. *(7)* Item ego Thalwoschowa inscribo hominem Moyseyko una cum eius legittimis successoribus cum omni similiter labore et proventibus, sicut sola[j] tenui, habui et possedi; deinde inscribo decimas in duabus curiis, videlicet in Wschakowo et in Stharini de omni grano, de omnibus pecoribus et pecudibus. *(8)* Item nos Gregorius et Paulus et vidua Thalwoschowa inscribi-

---

232. [f] *przy imionach tych liczby dodane ręką ks. Herburta, który naliczył ich 8* [g] paucis *w tekście* [h] quique *w tekście* [i] Wschako *w tekście* [j] solus *w tekście*

232. [4] *Z kilku osad tej nazwy w pow. święciańskim, wileńskim i słonimskim, niewiadomo, o której z nich jest tu mowa (Słown. Geogr. T. XI str. 714).* [5] *Narocz, wieś w pow. wilejskim nad rzeką tej nazwy, na płn. od Wilejki (Słown. Geogr. T. VI str. 914).* [6] *Zapewne Giry, osada w pobliżu rzeki Narocz, 16 km. na zach. od Wilejki (ob. mapę gen. Chrzanowskiego).*

mus pratum penes Susta[7] ita longe et late, prout dictum pratum tenuimus, habuimus et possedimus. *(9)* Item ego Chonyka inscribo hominem Paulum tributarium in Svyrany similiter cum omni tributo et labore et proventibus et cum eius legittimis successoribus, sicut sola eundem tenui, habui et possedi; deinde inscribo decimam in Hrusdzenycza[8] de omni grano. *(10)* Item ego Svdymvd Rymowidovicz inscribo terram ad duas boczkas et pratum ad duos currus et decimam de una curia in Vszakowo de omni grano, et de alia curia qui(n)que cassulas siliginis. *(11)* Et ego Myszko frater Svdymud similiter inscribo terram ad duas boczkas et pratum ad duos currus; item inscribo decimam in Wschakowo de omni grano, de alia curia quinque cassulas siliginis. *(12)* Item ego domina Raczowa inscribo decimam in Wschakowo de omni grano. *(13)* Item ego Wlkothkowa inscribo decimam de omni grano in Wschakowo. *(14)* Item ego Marco inscribo decem cassulas siliginis singulis annis solvendas. Hec autem omnia et singula supradicta nos predicti collatores eidem ec(c)lesie et eius rectoribus pro tempore existentibus perpetuo et in ewm damus et inscribimus cum omi iure et proprietate et dominio, ita ut est premissum, nichil iuris et proprietatis et dominii nobis et nostris successoribus in eisdem reservan(do), ab eodem rectore[1] pro tempore existenti tenenda, utifruenda et in usus beneplacitos convertenda. In cuius rei robur sigilla nostra sunt presentibus appensa. Datum in Wschakowo, presentibus reverendo in Christo patre domino Nicolao Dei gracia episcopo Wylnensi, Nicolao canonico officiali, Stanislao canonico, magnifico domino Andrea Sakowicz palatino Throcensi et filio eius Bogdan, Joanne filio domini Monywyd, Bogvmyl et germanus[k] domini episcopi et me Joanne notario, die dominico in octava Epiffanie anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo.

233.

Krupa, 25 maja 1460.

Anna wdowa po Iwaszku Dowojnowiczu z wyraźnej woli męża nadaje kościołowi w Krupie ku czci NMP. część wsi Jastrzębli w dystrykcie pińskim, należną jej po mężu z działu między nim a bratem jego Olechną Dowojnowiczem; nadaje ją za zgodą dwóch swych córek Heleny i Uljany a mimo sprzeciwu upornego syna Piotra; ponadto zapisuje plebanowi kościoła sadzawkę z młynem i łąkę we wsi Olchowie, *a nadto dwa kamienie wosku ze wsi* Sahaniewicze *na światło przy grobie męża i swoim.*

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin dość gruby, 34×20·8+2·3, na zagięciach nieco wytarty, w środkowych zaś przez myszy wzdłuż i w poprzek, zwłaszcza w górnym marginesie wygryziony, nadto kilka dziurek od robactwa. — Dwie pieczęcie: pierwsza z nich, wisząca na zielonym sznurku jedwabnym, zachowała się tylko w dwóch małych kawałeczkach, z których na jednym widoczne w otoku litery: pół jakoby n, *nadto* ow; *druga na takimże sznurku koloru ciemno czerwonego, dochowana w całości, przed-*

232. [k] *tak w tekście* [1] ab eadem rectori *w tekście*

232. [7] *Może Szostaki, mała osada tuż pod Wojstomiem na płd.* [8] *Hruździenica, wieś i dobra w pow. święciańskim nad rzeką Naroczą, na płd. od Wojstomia, 16 km. na wsch. od Wilejki (Słown. Geogr. T. III str. 191).*

stawia tarczę, w której znak herbowy zagnieciony, w otoku napis częściowo tylko czytelny: . . . . . . onis do *. . . . . . (może Olechnonis Dowojnowicz). — Inwokacja wypełniająca cały pierwszy wiersz wydłużoną frakturą, z ozdobnym inicjałem do połowy wysokości tekstu. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wewnętrznem bocznem zapisek ręką bliskoczesną:* Privilegium fundacionis ecclesie parrochialis in Krupa; *2) tamże przez całą długość zapisek z w. XVII:* Roku 1636 miesiąca 8-bra wtorego dnia n[a trze]cim dniu wołania Jego Msc Xiądz Adam Lipnicki plieban Lidzki imieniem Wie[lm]oznego Jego Msci Xdza Biskupa Wilienskiego ten fundusz do act dał *(innemi rękami własnoręcznie:)* Samuel Kuncewicz sędzia mp., A. Al. Owsiany podsędek mp., *(ręką pisarza zapisku:)* Jakub Kuncewicz ziemski Lidski pisarz, Koniawski y Dubicki starosta mp.; *3) na złożeniu wierzchniem zapisek z w. XVII/XVIII, poczynający się od wyrazu* Fundacya *prawie w całości zatarty, widać z niego tylko wyrazy:* pasniczo. . . . sadzawki y młyna . . Kru[p]ey A⁰ 1460; *inną ręką w. XVIII:* 1 fundusz; *4) na złożeniu dawniej spodniem z w. XVII/XVIII:* 1460. Infra octavas Ascensionis Christi. Fundatio supra ecclesiam in Krupa; *na złożeniu dzisiaj spodniem z w. XVIII/XIX:* 1460. Fundusz kościoła krupskiego przez Annę Iwaszkowę Dowoynowiczowę uczyniony; *6) sygnatura na złożeniu wierzchniem:* 8.

Kop. 1. Tyszk. k. 51—52 nr 44 z uwagą po tekście: Sta: Comorovsky notarius ex originalibus transscripsit. — *2. Czart. k. 27—28. — 3. Lib. Magn. k. 20—21.*

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 55/6 (cytuje na to Liber privilegiorum p. 186). — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 209.

In nomine Sancte Trinitatis et individue unitatis amen[a]. | Cunctorum perit memoria factorum, nisi veridicis testibus et publicis scriptis sint roborata. Ego igitur Anna contoralis vita functi domini ac | strenui[b] Iwaszko[c] Dowoynowicz[1] relicta notum facimus tam presentibus quam futuris quibus[d] expedit universis publice recognoscentibus, profitendo sana | mente et corpore, non compulsa, non coacta, nec aliquo dolo seducta, sed deliberato animo suo suorumque amicorum salubri prehabito consilio, considerans momentanea huius mundi tempora falsa[e], nam omnia muttantur et nos immuttabimur[f] in eis, sed sperans in multiformi divina gracia, dedimus, contulimus divine remuneracionis ob respectum[g], nam que[h] Deo largimur in presenti vita, in futuro eis fruemur et nunc vigore presencium damus et conferrimus pro ecclesia in Crupa[d 2] ad honorem Dei Omnipotentis et[i] sacratissime matris eius Virginis Marie willam Jastrzabla[j 3] nuncupatam in districtu Pynyensy[k] sitam cum omnibus[l] singulis iuribus, libertatibus, iudiciis[m], dominiis, usibus[m], censibus, utilitatibus[n], fructibus, emolimentis[o] et proventibus, cum[p] reditibus, angariis[q], exaccionibus, contribucionibus cum omnibus frondis et fron-

233. [a] In nomine Sancte et individue Trinitatis amen *Tyszk.* [b] *Tyszk. opuszcza te dwa wyrazy* [c] Ivaszko *Tyszk.* [d—d] *Tyszk. skraca cały następujący ustęp:* quod ad ecclesiam parochialem in Crupa damus et conferimus [e] *brak w Czart. i Lib. M.* [f] mutabimur *Czart. i Lib. M.* [g] ob remunerationis respectum *Czart. i Lib. M.* [h] quae *Czart. i Lib. M.* [i] *opuszcza Tyszk.* [j] Jastrabla *Tyszk.* [k] Pynyenssy *Tyszk.*; Pinscensi *Czart. i Lib. M.* [l] et *dodaje Tyszk.* [m—m] *opuszcza Tyszk.* [n—n] *opuszcza Tyszk.* [o] emolumentis *Czart. i Lib. M.* [p] *brak w Czart. i Lib. M.* [q] anguriis *Or.*; auguriis *Czart. i Lib. M.*

233. [1] *Iwaszko syn Dowojny występuje w latach 1431—1459 (ob. o nim Semkowicza Wł. O litewskich rodach bojarskich etc. w Roczniku Herald. T. VII [1924/5] str. 215).* [2] *Krupa, wieś w pow. lidzkim, 9 km. na płn.-zach. od Lidy (Słown. Geogr. T. IV str. 728).* [3] *Jastrzębla, wieś w pow. pińskim, gm. Płotnica, na wsch. od Pińska (Słown. Geogr. T. VIII str. 504).*

dalibus[r], silvis, rubetis, borris[r] et arborum crescenciis, gaibus, sareptis, cum venacionibus animalium, quocunque nomine generali vel speciali valeant nominari, ac eciam venacionibus castorum ceterorumque animalium, cum aquis, stagnis, piscinis, rippis, ortis, agris cultis et incultis, pratis, pomoriis, fluminibus, fluviis, lacub[us], torrentibus et aquarum decursibus, cum montibus, collibus, vallibus, nemoribus, tributariis mellis, marduribus, castoribus, exaccionibus ex rit[u] parcium illarum terreque Lythphanie[s] spectantibus et cum omnibus et singulis usibus et[t] proventibus[r], quibuscunque nominibus generaliter et specialiter nominentur vel no[mi]nari videantur[u], longe, late, circumferencialiter, prout in ipsarum metis et limitibus, gadibus[v] singulis et ipsorum protensione et dilatacione[v] limitantur et distin[gu]untur, et cum omnibus et singulis pertinenciis[w], sicut predicta willa in divisione mariti mei vitafuncti divisa fuit, que fuit facta inter dominum et mar[itu]m meum et Olechno Dowoynowycz[x][4] ger[manum] eius ab antiquo est constituta et adhuc in suis metis, limitibus et terminis[y] pro presenti extat fundata, pr[ou]ti[z] solus tenuit, habuit et possidebat, nichil iuris et dominii pro se et pro suis pueris et legittimis successoribus in eisdem bonis[aa] reservantes et us[ur]pantes, sed quiete et pacifice per rectores dicte ecclesie nobis spiritualia ministrantibus habendum, tenendum, possidendum et eisdem fruendum[bb], ut sibi[cc] meliu[s] et utilius videbitur. Nam pro prefata willa sepe a marito ammonita sum, quod partem eiusdem wille mediam post mortem suam videlicet mariti deberem dar[e] pro ecclesia nullo termino prorogato, et si ego[dd] priusquam precederem sepulcro[ee] marito meo, tunc ipse totam sepedictam willam deberet dare pro ecclesia, nichil de p[red]ictis minuendo[ff]; et hoc quia propter ius verum et[gg] legittimum omagium[hh] est michi[ii] predicta willa data, unde causa maioris certitudinis, ut illa, que trac[tata][jj] sunt inter me et maritum meum sit perfectum et[kk] firmum et finis bonus haberet effectum[ll], dicentes[mm], quod si e nobis ea non compleverit aut liberi nostri contradi[xe]rint quisquis sit, deleatur, deleatur de libro vite; demum adiuravimus nos et iuramento in ecclesia constricti fuimus invicem, ut hoc sit firmum et p[e]r me vel ipsum completum[mm] et hoc, ut corpus eius in predicta ec(c)lesia requiesceret et ec(c)lesia augmentaretur, ne post vacua permaneret deficiens. Timens ergo, ne que gesta sunt et colloquiis facta ne mergerer[nn] in profundum, damus, contulimus partem predictam, quam maritus meus sepisper monuerat me largituram et partem alteram, qua debui sola frui, eidem parti addentes totumque invicem coniungentes, damus, tribuimus cum consilio et voluntate liberorum nostrorum, videlicet Helena[oo] filia nostra seniori et Vliana[pp] filia nostra minori ec(c)lesie in Crupa, eiusque rectori qui nunc est et successoribus eius post eum existentibus in ewm tenendum et possidendum[qq]. Filius noster Petrus, noscens me[rr] talia facturam, indurato corde recusabat venire pro concordacione

233. [r]—[r] *opuszcza Tyszk.* [s] Lythuaniae *Lib. M.* [t] *brak w Czart. i Lib. M.* [u] et generaliter quibuscunque nominibus nominentur *Tyszk.* [v]—[v] *opuszcza Tyszk.* [w] proventibus *Tyszk.* [x] Olyechno Dowoynowicz *Tyszk.* [y] et *dodaje Tyszk.* [z] prout *Tyszk.* [aa] *Tyszk. opuszcza te 3 wyrazy* [bb] *Tyszk. opuszcza te 3 wyrazy* [cc] eis *Czart. i Lib. M.* [dd] *Tyszk. zamiast* si ego *ma* eo [ee] sepulchro *Czart. i Lib. M.* [ff] *brak w Tyszk.* [gg] *Tyszk. zamiast* verum et *ma* nostrum [hh] coniugium *Czart. i Lib. M.* [ii] in *Tyszk., Czart. i Lib. M.* [jj] tractatura *Tyszk.* [kk] ut *Tyszk.* [ll] *zamiast* haberet effectum *ma* haberetur *Tyszk.* [mm]—[mm] *opuszcza Tyszk.* [nn] mergantur *Czart.;* ne mergantur *Lib. M.;* colloquiis ne mergeretur *Tyszk.* [oo] Helene *i dalej w genetiwie Tyszk.* [pp] Vleana *Czart. i Lib. M.;* Jvliana *Tyszk.* [qq] possidendi *Tyszk.* [rr] ecclesiam *dodaje Czart. i Lib. M.*

233. [4] *O tym bracie Iwaszka, Olechnie Dowojnowiczu kasztelanie trockim r. 1459, ob. Semkowicza Wł. O litewskich rodach bojarskich etc. w Roczniku Herald. T. VII (1924/5) str. 214.*

et confirmacione predicti negocii[ss], quod celebratum est in quadragesimalibus alias syroczyny. Eciam piscinam, que sub curia[tt] plebani sita est, cum molaendino parwo alias mąthphycza[uu] inscribimus et damus in usus plebani. Item pratum in Olchowo[vv5] hic idem circa aliud pratum plebani, quod ex antiquo est[ww] ec(c)lesiasticum, contulimus. Et[xx] adhuc inscribimus et contulimus in Sahannyewyce[yy5] de cera annuatim duos lapides iusti (ponderis), unum lapidem marito et alterum michi, ut [ar]deant circa sepulcra nostrorum[zz]. Ut igitur haec[aaa] singula nostrarum litterarum negocio in perpetua diuturnitate, que licite et[bbb] spontanea voluntate pro ecclesia dedimus, sigillo nostro fecimus roborari. Presentibus honorabilibus dominis viris, honorabili domino[ccc] Stogneio plebano[ddd] in Lidda ac eciam[eee] honorabili domino Johanne plebano in Crupa et discreto domino Martino vicario in Sczvczyno[fff] et domino Johanne tunc temporis moranti in Lidda, et[ggg] magnificis ac nobilibus viris domino Schemyoth Nyemoykowycz et domino Stanislao Ostykowycz et domino Jaczko Mylcowycz et Johanne fratre eius et domino Narko Steczewycz[hhh] et domino Wacz Rexthowycz[iii] dominis et heredibus, et aliis quam plurimis fidedignis testibus ad presencia[jjj] vocatis[kkk]. Actum et datum in Crupa, dominico[lll] infra octavas Asscensionis Domini anno Domini millesimo quadrincentesimo[mmm] sexagesimo.

234.

(Prawdopodobnie interpolowany).

Porozowo, 29 czerwca 1460.

Jan Jagintowicz Rymowid dziedzic Porozowa we wsi królewskiej tejże nazwy, w ziemi kupionej wystawionemu przez siebie kościołowi pod wezwaniem NMP., św. Piotra i Pawła apostołów i św. Wojciecha i św. Jerzego męczenników dla lepszego utrzymania jego duchowieństwa nadaje ludzi koło Słonimia wyliczonych imiennie z ich powinnościami, pola i łąki również wymienione, wreszcie pełną dziesięcinę z swego dworu w Porozowie.

Or. brak.

Kop. 1. Tekst dokumentu zachował się w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej jedynie w redakcji oryginalnego przywileju wydanego przez króla Zygmunta I na sejmie w Brześciu Litewskim dnia 16. VII r. 1511, na podstawie przedłożonych mu tamże przez ówczesnego plebana w mieście Porozowie Stanisława z Siedlewa jedenastu poprzednich przywilejów królów Kazimierza, Aleksandra i Zygmunta, jako też zmarłego Jana Jagintowicza Rymowida, dzierżawcy brzeskiego i lidzkiego dla tegoż kościoła parafjalnego (exhibitis litteris undenis tam nostris quam divorum olim Kazimiri genitoris et Alexandri

---

233. [ss] pro concordacione negocii predicti *dalej brak aż do* Syroczyny *włącznie Tyszk.* [tt] circa curiam *Tyszk.* [uu] Mvthvycza *Tyszk.*; mathphycza *Czart. i Lib. M.* [vv] Okchowo *Tyszk.* [ww] *brak w Tyszk.* [xx] eciam *Tyszk.* [yy] Sahanyewicze *Tyszk.*; Schannyewyce *Czart. i Lib. M.* [zz] nostra *Tyszk.* [aaa] in hoc *Czart. i Lib. M.* [bbb] honeste ac *dodaje Tyszk.* [ccc] *brak tych dwóch wyrazów w Tyszk.* [ddd] *brak w Czart.* [eee] *brak w Czart.* [fff] Scuczyno *Czart. i Lib. M.* [ggg] *brak w Czart. i Lib. M.* [hhh] Marko Steszewycz *Czart. i Lib. M.* [iii] Stogneyo plebano in Lyda ac eciam Joanne plebano in Crupa et discretis Martino viccario in Szczvczyno, Joanne vicario in Lyda — *reszty świadków brak, poczem:* et aliis quampluribus *(itd.) Tyszk.* [jjj] circa premissa *Tyszk.* [kkk] et rogatis *dodaje Tyszk.* [lll] dominica *Tyszk.* [mmm] quadringentesimo *Tyszk.*

233. [5] *Miejcowość nieodgadniona.*

germani; regum et magnorum ducum predecessorum nostrorum, quam generosi olim Joannis Jaginthowicz Rymowid tenutarii Brestensis et Lydensis super fundum et dotationem agrorum, hominum, piscinarum et molendini, decimarum aliorumque proventuum et reddituum ecclesie parrochialis predicte in Porozow canentibus). *Przywilej ten zatwierdził i transumował król Zygmunt August w Knyszynie 6. XII r. 1569, którego to dokumentu oryginał mieści się w temże Archiwum (ob. pod tą datą w nast. tomie). — 2. Tyszk. k. 34—34' nr 31. — 3. Lib. VI k. 104—105' nr 77. — 4. Czart. k. 28'—29. — 5. Lib. Magn. k. 21—21'.*

Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 228.

Uw. Nie można się oprzeć podejrzeniu, że dokument niniejszy doznał szczegółowego rozszerzenia, kiedy go przedłożono do zatwierdzenia w r. 1511. Uderza w szczególności położenie nacisku na wzmocnienie uposażenia duchownych przy kościele porozowskim. Zresztą o początkach jego nic nie wiadomo. — Tekst poniższy podaje się tu na podstawie transumptu z r. 1511, odmianki zaś z transumptu z r. 1569 i z kopjarzy.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum inter humane nature commoda nil[a] dignius censetur, quam ut memoria hominis bona habeatur et eterna merces pro caducis bonis lucretur et ut id, quod intuitu remuneracionis eterne datur, apicibus litterarum et testium annotacione roboretur, proinde ego Joannes Jagynthowicz Rimowjd[b] [1] heres in Porozow[c] [2] significo universis et singulis quibus expedit presentibus et futuris presencium noticiam habituris: Quia accensus zelo devocionis singulari et tactus divino spiramine, necnon pretendens salutem anime mee, necnon predecessorum et successorum meorum, construxi, fundavi, ordinavi et dedicari[d] disposui ecclesiam in villa illustrissime regie maiestatis eciam[e] dicta Porozowo in fluvio Porozowka, in terra, quam emi apud Gierdzusz[f] hominem eiusdem serenissime regie maiestatis, in honorem Nativitatis Gloriosissime Marie Virginis necnon beatorum apostolorum Petri et Pauli et beatorum martirum Adalberti[g] et Georgii, quam pro cleri nutrimento meliori de bonis temporalibus, quibus me superne provisionis opulenta benignitas liberaliter ac multipliciter ampliavit dote, redditibus infrascriptis. Do igitur, adiicio[h], incorporo[i], ap(p)roprio, confero et donacione perpetua et irrecuperabili[j] temporibus perpetuis et affuturis presentibus ascribo: imprimis quatuor homines in villa dicta Rysczyczye[k] [3] bene possessionatos in flumine Sczara prope oppidum Slonyn[l] consistentes et nominibus hiis nuncupatos: primum siquidem Szvincza, secundum Sydorcza[m], tertium Chodorcza[n], quartum Panoscza cum ipsorum legittimis successoribus, necnon terris, mericis, pratis, serviciis, laboribus, proventibus, venacionibus piscium et[o] avium et cum duabus[p] urnis crudi mellis alias vssathky[q] et cum eorundem[r] mellificiis alias polazy[s] videlicet in Parne[t] prope Slonyn

234. [a] nichil *Tyszk.* [b] Jaginthowicz Rymowid *Tyszk.;* Jagintowicz Rimowid *Trans. 1569, Czart. i Lib. M.;* Jagynthovicz Rimowyd *Lib. VI* [c] Porozowo *Tyszk.* [d] dedicare *inne kopje* [e] *brak w Tyszk.* [f] Gyrdvzs *Tyszk.;* Gierdziusz *Trans. 1569;* Gyerdzusz *Lib. VI;* Gierdzusz *Czart. i Lib. M.* [g] Alberti *Tyszk.* [h] addicio *Tyszk.* [i] incorporor *Tyszk.* [j] irrevocabili *Czart.* [k] Ryschczycza *Tyszk.;* Risczicze *Trans.;* Kisczycze *Lib. VI;* Kiszyce *Czart.;* Kiszyvie *Lib. M.* [l] Slonym *Tyszk.;* Slonin *Trans.;* Słonim *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [m] Szvnicza *Tyszk.;* Szwincza-Szidorcza *Trans.;* Szumca-Sidorcza *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [n] Chodorka *Tyszk.* [o] *Tyszk. opuszcza te dwa wyrazy* [p] duobus *Tyszk. i Czart.* [q] wschathky *Tyszk.;* vssatki *Trans.;* vszatki *Lib. VI i Lib. M.;* uszadki *Czart.* [r] eorum *Tyszk.* [s] polasy *Tyszk.* [t] parno *Trans.*

234. [1] *Jan Jagintowicz Rymowid dzierżawca brzeski i lidzki, ob. o nim Semkowicza Wł., O litewskich rodach bojarskich etc. w Roczniku Herald. T. VII (1924/5)* str. *213.* [2] *Porozów, miasteczko nad Porozówką, dopływem rzeki Rosi, w pow. wołkowyskim, 28 km. na płd. od Wołkowyska (Słown. Geogr. T. VIII str. 826).* [3] *Miejscowość tej nazwy dziś nieznana.*

et in Czemra[u][4] et[v] Zawecze[w][5] in venacionibus domini Nacz sitis[x] et cum nemore Slotha[y] dicta et mellificiis in eodem nemore sitis, sic prout est ex antiquo in suis graniciebus posita et circumsepta[z], et universis obvencionibus, prout eosdem solus habui et tenui[aa], nichil in eisdem iuris aut dominii pro se et meis legittimis successoribus penitus reservando; item campum penes[bb] ecclesiam circumquaque parte fluvii Roszya[cc] una cum pratis; item pratum post Porozov; item pratum ad duos cumulos[dd] in Roszynsskye[ee]; item campum in Nyeczyetryssky[ff]; item campum in Dvbowa dolyna[gg]. Ceterum ut rector eiusdem ecclesie et alii impost existentes meis munificiis suffulti divino cultui valeant operiosius[hh] inherere, ascribo eidem rectori et aliis impost existentibus decimam de omni grano tam de campis quam de ortis[ii], videlicet siliginis, tritici, ordei, avene, scruti, pisi[jj], cicere[kk], rape, papaveris, caulis[ll], cepe[mm], canapis et cum omnibus fructibus in campis et in ortis crescentibus de curia mea Porozowo sitis in flumine Rosya[nn] annis singulis provenientibus eciam approprio, do, donacione perpetua et irrecuperabili perpetuis temporibus valitur(a). Harum quibus testimonio litterarum sigillum meum presentibus est subappensum. Actum et datum in Porozowo, feria quinta[6] in die sanctorum Petri et Pauli apostolorum anno Domini millesimo quadrincentesimo[pp] sexagesimo, presentibus honorabilibus et nobilibus Laurencio et Joanne canonicis ecclesie Vilnensis[qq] et Jacobo curato in Wolkowissko[rr] Stanislao et Andrea Prosczywylowiczy[ss] et Nicolao Glowaczowicz[tt], et aliis quam plurimis[uu] fidedignis testibus.

235.

Wilno, 7 września 1460.

Mikołaj biskup wileński dopuszcza odpusty rzymskie dane kościołowi franciszkańskiemu w Wilnie w Mantui 15 listopada 1459 (ob. Nr 231) i sam od siebie dokłada 40 dni.

Or. brak.

Kop. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Kopjarz franciszkański j. w. pod Nrem 231 z nagłówkiem: Admissio Illustrissimi et Reverendissimi Domini Domini Nicolai Dei Gratia episcopi Vilnensis praedictarum indulgentiarum *oraz z uwagą przy końcu:* Privilegii huius originale in Archivio conservatur.

Reg. w wykazie dokumentów franciszkańskich na luźnym arkuszu z poł. w. XIX w rękopisie Pol. Akad. Umiej. ob. wyżej Nr 231.

---

234. [u] Czenra *Trans. 1569;* Czeyrza *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [v] et *opuszcza Tyszk.* [w] Zawiczi *poprawia nad słowem:* Zameczi *lub* Zanieczi *Trans.* [x] sunt *Tyszk.* [y] Zlota *Trans.;* Slota *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [z] circumscripta *Trans. i Czart.* [aa] tenuique *Trans.* [bb] circa *Tyszk.* [cc] Rosya *Tyszk.;* Rossia *Trans.;* Roszia *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [dd] cuntulos *oba Trans.* [ee] *koniec wyrazu w Trans. 1511 zatarty;* Rossynskye *Tyszk.;* Rossinskie *Trans.;* Roszinskie *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [ff] Nyeczyethryssky *Tyszk.;* Nieczie, Triski *Trans.;* Wieczetriszki *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [gg] Dubowa dolina *Trans., Lib. VI i Czart.* [hh] operiosus *w Kopjarzach* [ii] *Tyszk. przestawia:* tam de ortis quam de campis [jj] pise *Trans. 1511* [kk] ciceris *Trans., Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [ll] caule *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [mm] cepis *Trans.* [nn] Rossya *Tyszk., inne j. w.* [pp] quadringentesimo *inne Kopjarze* [qq] Wylnensis *Tyszk.* [rr] Wolkowysko *Tyszk.;* Wolkowisko *Czart. i Lib. M.* [ss] Prosczilowiczi *Trans.;* Prosczywilowiczy *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [tt] Kowacewicz *Tyszk.* [uu] pluribus *Trans., Lib. VI, Czart. i Lib. M.*

234. [4] *Czemery, wieś w pow. słonimskim, 4 km. na zach. od Słonimia.* [5] *Może Zawiersze, osada na płd. od Słonimia, 13 km. od tego miasta.* [6] *W r. 1460 święto to przypadało w niedzielę.*

Et nos Nicolaus Dei gratia episcopus Vilnensis, praesentibus literis nos conformantes, omnibus christifidelibus sexus utriusque contritis duntaxat et confessis, praemissa devote implentibus, de misericordia Omnipotentis Dei et authoritate beatorum Petri et Pauli apostolorum eius confisi, quadraginta dies indulgentiarum in Domino misericorditer relaxamus, praemissasque indulgentias in dioecesi nostra admittimus, robur perpetuum, ut praemissum est et descriptum, easdem habere volentes. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Vilnae, die solis septima mensis septembris anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo.

236.

Na rzece Zuji, 16 listopada 1460.

Ksiądz Michał Dołuszewicz i Jacko Mokowicz wysłańcy kniazia Wojciecha Moniwidowicza, załatwiając spór między jego ludźmi z Dokszyc i Hnieździłowa a ludźmi księdza Macieja archidiakona wileńskiego z Parafjanowic, przeprowadzają na miejscu rozgraniczenie o sianożęcia na Serweczy, ziemię bartną i ostrów na rzece Zuji.

Or. brak.

Kop. 1. Tekst aktu zachował się jedynie w Lib. I na k. LVI'—LVIII z nagłówkiem: »Litterae judiciales super bonis Archidiaconatus«. — *2. i 3. Są nadto w temże Archiwum Kap. Kat. Wil. na dwóch luźnych arkuszach z końca w. XVIII urzędowe pod pieczęcią kapitulną dwa współczesne niedatowane ekstrakty jego z tegoż kopjarza* (Ex libro privilegiorum variorumque munimentorum ecclesiae cathedralis Vilnensis vetusto gothico charactere scripto), *obydwa z podpisem X. Marcina Wincentego Mordasa, protonotarjusza apostolskiego, pisarza Kapituły Wileńskiej i archiwisty; pierwszy z nich, opatrzony pieczęcią większą kapitulną, jest odpisem dosłownym ale nieścisłym; drugi, z pieczęcią mniejszą kapitulną, dokładniejszy acz zmodernizowany, sporządził sam ks. archiwista Mordas.*

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 109—111 (z Kop. 1, wydanie nieścisłe).

Reg. Streszczenie tego aktu zamieszcza Compendium dokumentow Parafianowskich, *znajdujące się w temże Archiwum na dwóch arkuszach z r. 1778, jako* pierwszy dokument na dowod, iż dobra Parafianow nazwane do archidiakonij praelatury kathedralney wilenskiey należą: W nim wymienia sie rozsądek o granice między ludzmi Dokszyckiemi y Niesdzyłowickiemi z jedney, a ludzmi Parfienowicz archidiakonowymi z drugiej strony, o sianozęcie, ktore pod Serweczą etc. spor mającemi. Pisan na Zuy, gdzie granice poczynili. Znayduje sie dokument pisany po polsku staroswieckim charakterem nader do czytania trudnym w xiędze oprawney, gdzie przywileja, fundusze y rożne nadania kapitule y biskupom wilenskim są wpisane *(t. zn. w Lib. I).*

Ja xyądz Mychal Doluszewycz a Yaczko Mokowycz: Poslal nass xyądz Woyczyech Monywydowycz[1] na kopv kv rekom patrzycz prawa myedzy swoymy ludzmy Doxy-

236. [1] *Wojciech Moniwidowicz syn Iwaszka Moniwidowicza, dziedzic Geranon, występuje jako starosta wileński w r. 1461 (Boniecki, Poczet rodów str. 187).*

czany[2] y z Nyesdzylowczy[3] z xyądza Maczeyowymy archidiaconowymy ludzmy s Parfenyewycz[4] o szyemy[a] o bortney, o szyenoząnczyach, czo po Szyerwyeczy[5], a poslal s namy pąn Woyczyech Monywydowycz yszcze swoych boyar Jacza Sanyekraszewycza[b] a pyssarza swoyego Czuhaya a Polyxu y ynnyk ktemv swoych slug Sokolcza y Obathulycza, y kv cz(e)mvsmy z obu stron braly ludzy. Y napyerwey nass przywyedly ku syenoszączyam na Serwyeczy, y my tego obaczyly. Pansky sluga Sokolecz poczal nąm powyadacz, tho mowyącz: »za granyczą Turowyczką na Roszenczv s staradawna szyemya kosczyelna y syenozączya kosczyelnych ludzy«. Y my thy syenoszączye xyądzv Maczyeyowy archidiaconowy przyssądzyly, oth tegosmy pressud wszyaly. A pothym powyedly nas na szyąmyą bartną y my tham yesdzyly, gdzye nas czy ludze wodzyly Doxyczanye y (s) Parphenkowycz. Y byl ym wyelky spor panskym ludzom s xyądza Maczyeowymy archidiaconowymy ludzmy, Doxyczany[c] s Parfyenkowycz; a pothym swarzywszy szyą dossycz y sgodzyly szya myedzy sobą z obv stron, poczely nąm mowycz, yszbysmy myedzy ymy granyczą vczynyly, iako ony myedzy sobą wyedzą, y na tho sobye rącze daly y przysyągly, czo tey granycze nyeprzestąpowalyby. Y my poslalysmy czudzych ludzy, obrawszy s thymy szyemyany, a ktemv przystawylysmy s nymy pana Woczyecha slugą a Botulycza a na ymyą, czudze ludzy, czo chodzyly tham krolewskye Kurenczanye Senko a Roszczyna[d] a Lukyan a Rahocyn czlowyek Philipp a Bartoschow Montoltowych[e] Chorithon a Mordasow starzecz Philipp a Mysszko a Koth Mychalow czlowyek Donyvssewycz. Y ony tam chodzywszy s nymy szyemyanye zarambyly granycze po ych woly, gdzye ssobye s obvdwv stron slubyly, począwsschy od rzeky od Bladzy[6] pyrwa granycza, a druga granycza na Lychey rzecze na mchv, trzeczya granycz(a) na Svy[7] na rzecze w moch; a za granycza ny thym any owym yvsze nyeydz, any bobrow lowycz, any lyssycz, any kunycz, any byelky, any gronostaya, any chmyelv drzecz. A pothym staly Nyesdzylowczy pansczy[f] ludze s tymysz ludzmy xyadza Maczeya archidiacona y s Parfyenowycz sprawyacz szyą o ostrowyecż z Zvzeyv, z Nyesdzylkowycz xszyązych ludzy nyechczyely pusczycz w ten ostrow za Zvyą, to mowyącz: »a tho nąm sama granycza Zvya«, y o thym szyą sparly. Y my tego począly myedzy ymy patrzacz; archidiaconowy ludzy mowyą: »nasza tho pradzadzyna y dzedzyna y oyczysna y teras to nassche«. Y my Nyesdzylkowycz pythaly: »począmv then wąm ostrow dostal, w thym ostrowye wassch rosdzyal v dzerewye staryly na woboszly«. Y nye tego nąm nyczego nyekazaly, telko mowya: »nye chczemy wa(s) za Zvyv pusczyczy, tho nąm s wamy granycza y kszyądza Maczeya archidiaconowy ludze yescze przes to wszyske z dzesyączy rublow na ludzy na trzy szyela«. Y Nyesdzylkowycz pansky ludzy natho nye smyely kynvcz y nye kynąly. Y my tho wydząncz, ten ostrow za Zvyą xyądzu archidiaconowy przysądzyly ku kosczyolu swyentemv Stanislawowy. Y na thym wszystkym przesud wszyąly, a na tho wschystko y pyeczączy swoye

236. [a] *w tekście* szejemy *poprawione na* szyemy [b] *w tekście końcowe* a *zamazane* [c] *litera* e *w tekście zamazana* [d] *te trzy wyrazy razem napisane* [e] *po tym wyrazie przecinek* [f] *pisarz zaczął pisać* pansk

236. [2] *Dokszyce, dziś miasteczko w pow. borysowskim, niedaleko źródeł rzeki Berezyny, dopływu Dniepru (ob. Słown. Geogr. T. II str. 93).* [3] *Hnieździłów, wieś i dobra w płn.-zach. stronie pow. borysowskiego, o milę na płd. od miasteczka Dokszyc, należy do gminy Parafjanowa (Tamże, T. III str. 80/1).* [4] *Parafjanów, miasteczko nad rzeczką Bladką, w pow. wilejskim na granicy pow. borysowskiego, o milę na płd. od Dokszyc (Słown. Geogr. T. VII str. 858).* [5] *Serwecz, prawobrzeżny dopływ Wilejki, biorący początek z jeziora Serwecz.* [6] *Zapewne Bladka, nad którą leży Parafjanów (ob. wyżej).* [7] *Zuja, dziś Zuika, lewobrzeżny dopływ Serweczy (ob. wyżej).*

przyloszyly. A pisan na Zvy, gdzye granycze poczynyly, lata narodzenya Cristusowego thyssyącznego cztyrzysta lyath y szesczdzesathnego nouembra szesnastego dnya, indicta dzewyątego. Pyssal Cvhay pyssarz pana Monywydow.

237.

Dąbrowa, 22 listopada 1460.

Olechno Goliginowicz dziedzic Wawerki, uposażając założony przez siebie we wsi swojej Hrodziscze *kościół pod wezwaniem św. Trójcy, św. Feliksa i Aukta oraz św. Bernardyna*[1]*, nadaje jego plebanom dwór Olżewo z przynależnościami oraz z ludźmi Truchonowiczami, Szeliwonowiczami i Olechnowiczami, których imiona przytacza wraz z ich ziemiami i powinnościami, nadto w Hrodziszczu dziesięcinę zbożową i ogrodową, zastrzegając sobie i swoim prawowitym następcom prawo patronatu.*

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin gruby, 32 × 13·2 + 2·9, nieco poplamiony i starty na zagięciach. — Pieczęci brak, zostało samo tylko nacięcie. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem zapisek zdaje się pierwotny: Litterae parrochialis ecclesie in Minori Wawerka, Grodzisce *(dalej ręką w. XVIII:)* alias dictae 1460 *(uwydatnione), obok ręką w. XVII/XVIII:* rescriptum *(dalej nieczytelne); 2) na złożeniu spodniem:* 1561 *(uwydatnione ręką późniejszą)* Die Lune XXIII Junij oblat(ae) et ingrossat(ae) in actis episcopatus Vilnensis. Balthasar Crassowski actorum notarius subscripsit; *ta sama ręka wypisała na złożeniu wierzchniem:* R(eges)tratum; *3) na złożeniu wewnętrznem bocznem z w. XVIII:* 1460. Sabatho in die S. Caeciliae. Litterae fundationis parochiae Minoris Veviorcae alias Grodziscze ab Olechno Goliginowicz datae, qui curiam Golzowo inscribit cum attinentiis intus expressis et decimam frumenti in Grodziscze assignat; *4) inne zapiski: na złożeniu wierzchniem* Wawerka-Wawiórka *a na złożeniu spodniem sygnatura* 1 *(popr. później na* I*), prawpodobnie wypisana przy regestracji w r. 1561.*

Kop. 1. Tyszk. k. 52' z napisem z w. XVII: Ecclesia in Hrodzyscze *(skraca tekst i przestawia wyrazy). — 2. Archiwum Kap. Kat. Wil., odpis z w. XVI/XVII urzędowego wyciągu z aktów biskupich, dokonanego w r. 1561, w formie poszytu folio z 4 kart, gdzie ten akt jest podany na pierwszem miejscu. — 3. Lib. VI k. 275'—276 nr 186 z zapiskiem* Descriptum. *— 4. Czart. k. 29'—30. — 5. Lib. Magn. k. 22'. — 6. Arch. Kap. Kat. Wil., na luźnej karcie folio wypis nieścisły tego przywileju* Ex actis Diaecesis Vilnensis *z 15 maja r. 1741 na prośbę Franciszka Wasilewskiego parocha Wawerki z podpisem własnoręcznym Dra Tomasza Józefa Szymaka, protonotarjusza apost., kanonika smoleńskiego, podkanclerzego diec. wileńskiej.*

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty Biskupów Wileńskich T. I str. 56. — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo wileńskie str. 213. — 3. Ks. Fijałek J., Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę l. c. str. 151 przyp. 3.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam[a]. Cum nichil cercius sit morte et incercius hora mortis, in qua unicuique eadem mensura qua | mensus fuerit

237. [a] *Tyszk. dodaje* etc., *poczem opuszcza aż do* ego Olechno *wyłącznie*

237. [1] *Wymienienie św. Bernardyna ze Sjeny, zmarłego 20 maja 1444 a kanonizowanego 24 maja r. 1450, poza kościołami bernardyńskiemi w Polsce wówczas powstałemi, jest w tem wezwaniu kościoła parafjalnego jednem z najwcześniejszych, jakie znamy; cześć jego bowiem poza zakonem obserwantów (bernardynów) wprowadziły statuty synodalne naszego Kościoła, prowincjonalne i diecezjalne, zaraz po kanonizacji.*

remecietur, proinde ego Olechno[b] Goliginovicz heres in Wavyerka[c] [1], saluti anime mee predecessorumque meorum et successorum salubrius[d] oc(c)urrere | cupiens[e] et a Deo Omnipotenti mercedem consequi sempiternam, e(c)clesiam in villa mea dicta Hrodziscze[f] ad laudem, honorem Omnipotentis Dei, Sancte Trinitatis | sanctorum Felicis et Avcti et sancti Bernardini, que curia sive villa me iure patrimonii concernit, fundavi et erexi et dedicare procuravi. Volens autem, ut predicta e(c)clesia certis donetur et dotetur stipendiis, rectoresque eius pro tempore existentes perpetuis gaudeant emolimentis, quibus potiti valeant salubrius divinis officiis insistere, primo igitur et principaliter e(c)clesie predicte et eius rectori pro tempore existenti do, inscribo, assigno et incorporo et irrevocabiliter perpetuo attribuo curiam dictam Holzowo[g] [2], que iure patrimonii me concernit, una cum hominibus ad eandem curiam spectantibus: primo tres fratres Truchonoviczy Tarasz, Osszyp et[h] Maxim cum terris ipsorum, laboribus, tributis et quibuscunque aliis proventibus et cum eorum legittimis successoribus, nichil iuris aut proprietatis michi neque meis successoribus reservando; item Szeliwonoviczy Issak, Radyvk et Radyko, deinde Olechnoviczy Osszipyec et Iwanyec ad eandem curiam Holszowo spectantes, cum eorum legittimis successoribus, laboribus[i], censibus, tributis et quibuscunque aliis proventibus, prouti solus eosdem habui, tenui et possedi, nichil similiter iuris, proprietatis sive dominii michi et meis legittimis successoribus in eisdem hominibus reservando; deinde, ut premissum est, suprascriptam curiam Holszowo eidem ecclesie et rectori pro tempore existenti cum omnibus attinenciis, pertinenciis et proventibus inscribo, nemoribus, indaginibus, silvis, pratis, mericis, pascuis, rippis, fluviis, fluminibus et eorum decursibus, molendinis constructis et construendis et eorum emolimentis, borris, mellificiis, tributis, piscinis, stagnis, piscaturis, obstaculis et omnibus modis, quibus pisces capere possint, aucupacionibus, venacionibus, campis, terris, agris cultis et colendis, prediis, allodiis omnibusque proventibus et utilitatibus, quocumque nomine sive vocabulo poterint nominari aut per industriam hominum aquiri et inveniri, tam longe lateque, prout dicta villa est limitata circumferencialiter et distincta et per me hactenus posessa, nichil iuris, proprietatis sive dominii michi et meis legittimis successoribus in eadem curia et hominibus eiusdem[j] reservando; quibus omnibus et singulis utilitatibus rectores pro tempore existentes eiusdem e(c)clesie uti, frui et gaudere pro suo beneplacito possunt et ea iuxta posse meliorare et dilatare pro suis amplioribus usibus. Item inscribo eidem e(c)clesie et rectori eius existenti pro tempore decimam in Hrodziscze omnis frumenti et omnis grani et ortorum perpetuis (temporibus) per me et meos legittimos dandam et solvendam successores. Volo autem, ut collacio predicte e(c)clesie sive ius patronatus per me taliter fundate et dotate ad me et meos legittimos successores et consangwineos legittimam propinquitatem habentes dewolvatur. Ut autem hec omnia et singula in perpetua et irrevocabili maneant diuturnitate, sigilli mei appensione eadem com(m)univi. Datum in Dambrowa[3], sabbato in die sancte Cecilie anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo. Coram reverendo in Christo patre domino Nicolao Dei gracia

---

237 [b] *w Or. na zagięciu zupełnie wytarte* [c] *w odpisach* Wawerka; *Tyszk. te dwa wyrazy opuszcza* [d] *Tyszk. opuszcza* [e] *Tyszk. opuszcza stąd aż do* inscribo [f] Hrodzyszcze *Tyszk.*; Grodziszcze *Czart.*; Grodziscze *Lib. VI i Lib. M.* [g] Golzowo *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [h] *Tyszk. opuszcza stąd aż do* reservando [i] *Tyszk. opuszcza* [j] *brak w Czart. i Lib. M.*

237. [1] *Wawerka lub Wawiórka (Mała), wieś w pow. lidzkim, 22 km. na zach. od Lidy.* [2] *Olżewo, wieś w pow. lidzkim, 10 km. na płd. od Lidy.* [3] *Dąbrowa (Dubrowa) w pow. lidzkim nad rz. Lebiodą, przy ujściu jej do Niemna (Słown. Geogr. T. I str. 925), raczej niż Dąbrowno w par. lidzkiej.*

episcopo Vilnensi, Nicolao canonico Vilnensi et officiali, Stognyew plebano de Lida, Jacobo presbitero et me Johanne notario domini episcopi, Stanislao, Martino, Bogvmil germanis domini episcopi et tota familia domini episcopi.

238.

B. m. i d., 1460.

Treściwy wyciąg aktów legacji Eynwalta Pathkula ze strony Sylwestra biskupa ryskiego i Pawła biskupa kurlandzkiego przesłany do Mikołaja biskupa wileńskiego i senatorów litewskich, do króla Kazimierza oraz do ziemian i miast pruskich.

Kop. Archiwum Główne w Warszawie, Metryka Koronna T. XI 439.
Reg. Wierzbowski T., Matricularum Regni Summaria T. I str. 29 nr 566.

239.

(Podrobiony).

(Miejsce nieczytelne) 1461.

Andrzej Dowgirdowicz słudze swemu Andrzejowi nadaje ziemię Pużanowo na czterech ludzi i wchód do puszczy Pozowskiej.

[illegible] *Dok. perg. w Arch. Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości w paru miejscach rdzą przeżarty 23·8×18·4+3·1 cm., ścierany i zmywany, tak że tekst jest zatarty i w większej części nieczytelny. Pismo ruskie z w. XVII. — Przez dwa trójkątne otworki w zakładce przeciągnięty sznurek lniany, wiśniowej barwy z dwoma węzełkami ze śladami wosku po pieczęci. — Na grzbiecie zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem z w. XVIII częściowo uwydatniony później:* Danina P. Andrzeia Daugirdowicza Słudze na imię Andrzeiowi na Ziemię Pużanowo nazwaną na 4 człowieki na wstęp do Pusczy Pozowskiey. Roku 1461; *2) poniżej inną ręką:* Do Sory. *Taki zapisek powtarza się na innych złożeniach:* Do Sory, Do Sor; *3) na złożeniu wewnętrznem z w. XVIII:* Semonowa danina; *4) na złożeniu spodniem niedawna sygnatura czerwonym atramentem* N⁰ 10.

240.

(Świrany), 1461.

Andrzej Dowgirdowicz dziedzic Świran swojemu kościołowi w Łyntupach przez siebie ufundowanemu, pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP., św. Andrzeja ap. i św. Jerzego męcz. ostatnią wolą swoją zapisuje dwudziestu ludzi danników wyliczonych imiennie z ich rodzinami i ziemiami. Świętochna zaś wdowa po nim zatwierdza ten jego zapis wobec przytoczonych świadków.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 301—301' N⁰ 217 z dopiskiem Lectum, Descriptum. — *2. Czart. k. 30'. — 3. Lib. Magn. k. 23.*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 56/7.

In nomine Sanctae Trinitatis et individuae unitatis amen. Sub anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo primo. Cum inter universa animalia sit dignior homo et perfectior creatura in resolutione carnis ab anima, merito debet cognoscere suum creatorem. Pateat igitur universis et singulis praesentibus et futuris literas praesentes inspecturis, quia nos Andreas Dow(g)yrdowycz[a 1] haeres in Swyrany[b 2], sana mente existens et deliberata voluntate sic nostrum volumus testamentum disponere. Cupientes salutem animae nostrae, nostrorumque carorum praedecessorum, damus, tribuimus ascribimusque ecclesiae in Lynthup[c] per nos fundatae ad honorem Dei Omnipotentis et[d] genitricis suae Mariae Virginis Gloriosae Assumptionis, beatique Andreae apostoli necnon beati Georgii martyris viginti homines tributarios, quorum primus vocatur Michael, secundus Woytczesz[e], tertius Gyriath[f], quartus Narimunt[g], quintus Greytis[h], sextus Rimeyko[i], septimus Jacobus, octavus Wasco, nonus Jaczko, decimus Puturna, undecimus Hodziło[j], duodecimus Iwan, tredecimus Rimowid[k], quartusdecimus Miłosch[l], quindecimus Buxy, sexdecimus Pribitko[m], decimus septimus Petko Smilkowicz[n], decimus octavus Lupko, decimus nonus Czeszwthycz, vicesimus villanus nomine Cuzma[o] non tributarius, cum domibus, pueris, familia et utilitatibus suis, videlicet agris, pratis, pascuis, virgultis, mericis et cum aliis et omnibus attinentiis suis quibuscunque nominibus censeantur, nihil de eisdem pro se et suis successoribus usurpantes, sed prout ab antiquis temporibus idem praedicti homines in suis metis et terminis possidebant, pro eadem ecclesia praefatos homines iure haereditario pacifice et quiete perpetuis annis tenendos et habendos et ad usus beneplacitos convertendos. Insuper ego Swatochna[p] relicta praefati domini Andreae confirmo et roboro praefata scripta praesentibus testibus strenuis Towthwyl[q] et Wesgal[r], duceque Iwan, generosisque domino Iwsko Czyszowicz, Conrado Hanuszkowicz[s], et aliis quam plurimis fidedignis. In cuius robur et evidentiam sigillum meum appendo etc.

241.

Świrany, 1461.

Andrzej Dowgirdowicz wraz z swą małżonką Świętochną kościołowi św. Stanisława w Wilnie zapisuje dziesięciu ludzi danników z całą ich daniną, rodzinami i posiadłościami, podając ich imiona. Zapis ten potwierdza wdowa po nim Świętochna w obecności świadków.

Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin cienki 21·5 × 14·9 + 2·2 cm., nieco poplamiony i zbrudzony i zwłaszcza na marginesie w kilku miejscach przeżarty; pismo nieco wyblakłe. Mały inicjał prawie do połowy tekstu. — Na cienkim jedwabnym sznurku białego koloru, wisi pieczęć okrągła, średn. 28 mm., wyciśnięta w czarnym wosku,

240. [a] Dowyrdowycz *Lib. VI;* Dowyrdowicz *Czart. i Lib. M.* [b] Swirany *Czart.* [c] Łynthup *Czart.* [d] *Lib. VI poprawia z* ac, *które też ma Czart. i Lib. M.* [e] Woytzesz *Czart. i Lib. M.* [f] *poprawia z* Gyria *Lib. VI* [g] Narymunth *Czart. i Lib. M.* [h] Greythys *Czart. i Lib. M.* [i] Rymeyko *Czart. i Lib. M.* [j] Hodzyło *Czart. i Lib. M.* [k] Rymowith *Czart. i Lib. M.* [l] Mylosz *Czart. i Lib. M.* [m] Prybitko *Czart. i Lib. M.* [n] Smylkowicz *Czart. i Lib. M.* [o] Cusma *Czart. i Lib. M.* [p] Swastochna *Lib. VI.* [q] Thowthyl *Czart. i Lib. M.* [r] Woszgal *Czart. i Lib. M.* [s] Hanuskowycz *Czart. i Lib. M.*

240. [1] *Ob. o nim objaśnienie na str. 245 Nr 218.* [2] *Ob. objaśnienie topograficzne tamże.*

z herbem Pomian w tarczy (miecz ukosem); w otoku napis częściowo zachowany an.... dovgyrt. — *Na zakładce zapisek współczesny:* Anno MDCXLII die V mensis Augusti ad acta cancellariae maioris MDL^{thae} a Vnbili capitulo Vilnensi oblatum *(własnoręcznie zielonkawym atramentem:)* Albertus Stanislaus Radziwiłł cancellarius MDL^{ae} sst. *Obok po prawej stronie inną ręką:* 29 *(może jeszcze z w. XVI). Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu spodniem zapisek ręką pisarza dokumentu:* Andree Davgyrdovycz super decem homines. Idem legat pro ecclesia nostra sancti Stanislai; *2) na złożeniu wierzchniem dawny zapisek (w. XV/XVI), zaczynający się od wyrazu* Littere, *kilkuwierszowy, zupełnie wyblakły i przepisany innemi zapiskami z w. XVIII i XIX. Tu należy też znak w kształcie dwóch łuków ⁀ później uwydatniony; 3) na złożeniu bocznem wewnętrznem ręką w. XVII:* Testamentum Andreae Dowgierdowicz una cum consorte sua Swientochna quo inscribit ecclesiae cathedrali Vilnensi decem homines tributarios singulis nominibus propriis expressis cum domibus et omnibus bonis suis, in anno 1461. *Ten sam zapisek powtarza się w rejestrze dokumentów pergaminowych tejże kapituły z połowy w. XVIII na str. 6 pod pozycją 11 pod rokiem 1451 (sic) i dodatkiem:* in pargameno latino idiomate scriptum, *a przy końcu:* Oblatum ad acta cancellarie maioris MDL^{ae} Anno 1642, 5 Augusti; *4) na złożeniu wierzchniem przez całą długość z w. XVIII:* Testament Jana Dawgirdowicza, ktorym leguje kościołowi kathedralnemu Wileńskiemu 10 chłopa ze wszytkim roku 1461 *(rok przekreślony i znów inną ręką dopisany); 5) w poprzek przez złożenie spodnie i wierzchnie:* Roku 1805 miesiąca Februaryi osmego dnia przed sądem ziemskim wileńskim osobiście adwokat JWPan Rafał Chludziński ninieyszy testament do akt podał *(innemi różnemi rękami:)* Hipolit Podbereski prezydent ziemski powiatu wileńskiego, Urban Jazdowski sędzia ziemski powiatu wileńskiego, Paweł Pac Pomarnacki sędzia ziemski powiatu wileńskiego; *(inną ręką:)* Est in actis listow Leon Ongirski z. w. regentt; *6) sygnatury: z w. XVII:* N° 23; *z w. XVIII:* N° 31; N° 57; N° 8.

Kop. 1. Lib. I k. IX—IX' pod nagłówkiem: Privilegium Andreae Daugyrdowycz super decem homines. — *2. Urywek kopjarza przywilejów kapitulnych z ok. r. 1542 w Arch. Kap. Kat. Wil. str. 29. — 3. Lib. III str. 111—112 (nr 56) z przekręconemi nazwiskami świadków.*

In nomine Sancte Trinitatis et individue unitatis amen. Sub anno Domini M° quadricentesimo | sexagesimo primo. Cum inter universa animalia sit dignior homo perfecciorque creatura in resolucione | carnis ab anima, merito debet cognoscere creatorem suum. Pateat igitur presentibus et futuris | litteras presentes inspecturis, quod nos Andreas Davgyrdovycz[a][1] una cum (con)sorte[b] nostra Szvanthochna sana mente existens et deliberata voluntate sic nostrum testamentum fieri disposuimus. Cupientes anime nostre salutem nostrorumque carorum predecessorum, damus, tribuimus, ascribimus, largimur ad honorem Omnipotentis Dei et gloriosi pontificis ac martiris sancti Stanislai decem homines tributarios cum eorum omni tributo et possessionibus nomine vocatos, videlicet Danilo et Zenowecz, Samson[c], Dauid, Arist, Hylicza, Zanko[d], Choma[e], Beduna ad ecclesiam sancti Stanislai in Vylna, et hos prefatos homines cum domibus, uxoribus, pueris omnique familia et possesionibus predictorum hominum, videlicet agris, pratis, pascuis, nemoribus, silvis, mericis, virgultis et cum omnibus attinenciis eorum quibuscunque nominibus censentur, et de hiisdem hominibus nichil usurpantes, sed prout ab

---

241. [a] Dawgyrdowycz *Lib. I;* Dawgirdowicz *Urywek kopjarza;* Daugierdowicz *Lib. III* [b] cum sorte *Or.* [c] *poprawione z* Samsson *w Or.* [d] Zautro *Urywek kopjarza* [e] Thoma *Urywek kopjarza;* Chomka *Lib. III*

241. [1] *Andrzej Dowgirdowicz, ob. objaśnienie wyżej na str. 245 Nr 218.*

antiquis temporibus predicti homines in suis metis et terminis possidebant, prefatos homines iure hereditario pacifice ac quiete perpetuis annis tenendos et habendos et ad usus beneplacitos convertendos. Insuper ego Szvanthochna relicta prefati domini Andree confirmo et roboro hec scripta. Presentibus testibus illustri[f] duce Yvan Matra[g] strenuisque dominis Tholthvil et Vasgal generosisque Juskone Gyzovicz[h] et Cunrado Januskovicz[i]. Datum in Szvyrani[j]. In cuius rei memoriam et testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum.

242.

(Prawdopodobnie interpolowany).

Worniany, między 8 a 13 marca 1462.

Maryna wdowa po Songajle, zobowiązana ostatnią wolą swego męża, wybudowany przez siebie i konsekrowany kościół pod wezwaniem Bożego Ciała, Zwiastowania NMP., św. Pawła ap. i św. Maryny w Wornianach, dziedzinie swego męża, uposaża, nadając mu i jego plebanowi 42 ludzi danników koło rzek Dudy, Wilji i Miery, wyliczonych imiennie z ich ziemiami, powinnościami i t. d.; ziemię w Serenczanach na folwark plebański; pełną dziesięcinę w Wornianach, nadto w trzech innych wsiach wymienionych i w dwóch folwarkach; części ziem wyszczególnionych, w różnych miejscach; karczmy; połów ryb i mlewo nieograniczone w Wornianach; dwa kamienie wosku na światło do kościoła; ośm pudów miodu z dwiema beczkami soli; trzy jeziorka też nazwane z dwoma ludźmi do ich strzeżenia i do rybołostwa, wreszcie dwóch ludzi do strzeżenia kościoła w Wornianach.

Or. brak. Był on jeszcze w początkach w. XIX w Archiwum Diecezjalnem Wileńskiem. W Archiwum Kap. Kat. Wil. znajduje się Regestr dokumentów kościołowi Worniańskiemu służących, staraniem WJXiędza Andrzeia Kłągiewicza kanonika kamienieckiego, proboszcza worniańskiego *(późniejszego biskupa wileńskiego)* zebranych y dostatecznie opisanych, *a znajdujących się* in Archivo Dioecesano w roku 1814 in Januario, *w którym pod pozycją pierwszą, obejmującą:* Fascykuł 1. Fundusz pierwiastkowy dawny, przez PP. Ewangelikow suprimowany, *czyta się:* »1462 datowany, 1561. 8bra 25 w aktach zadwornych biskupstwa Wileńskiego, tegoż czasu, w aktach konsystorza Wileńskiego, a w roku 1775 Xbra 13 dnia na Trybunale Wileńskim oblatowany, fundusz Maryny Sągałłowy spełniając zeszłego męża swoiego intencyą y polecenie, na kosciół w Wornianach uczyniony *(następuje regest wyczerpujący).* Oryginał na pargaminie pisany, y dwie autentyczne kopie *(razem sztuk)* 3«.

Kop. 1. Tyszk. k. 14'—15 (nr 16). — 2. Czart. k. 30'—31'. — 3. Lib. Magn. k. 23—24.

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 56. — 2. Ks Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 185.

Uw. Nie można się oprzeć wrażeniu, że tekst niniejszy dokumentu, z tego samego powodu co wyżej podany dokument dla Porozowa z 29 czerwca 1460, nie przedstawia

241. [f] illustro *Or. i Kopjarze* [g] Joane Matia *Lib. III* [h] *w Or.* y *złączone z* G; Gzowycz *Lib. I;* Czizowicz *Urywek i Kopjarze* [i] Tholthwil, Vasgal, Juszkone Cyzowicz et Conrado Choniskowicz *Lib. III* [j] Swyrany *Lib. I;* Szwierani *Urywek;* Szwirany *Lib. III*

redakcji w swej pierwotnej formie. Zdaniem X. Dra Jana Fijałka »jest ten dokument co najmniej dobrze interpolowany« (w Uchrześcijanieniu Litwy przez Polskę, Polska i Litwa w dziejowym stosunku 177 w przypisie).

In nomine Domini amen. Cum nichil cercius sit morte et incercius hora mortis, in qua unicuique eadem mensura qua mensus[a] fuerit remecietur, proinde ego Marina relicta domini Songal[1] de voluntate, consensu et voto eiusdem mariti mei, ad quod exequendum causa salutis anime sue, meeque ac[b] predecessorum et[c] successorum nostrorum ad(h)uc in humanis existens et tandem in ultima sua voluntate me obligavit specialiter ec(c)lesiam in Wornyany[d 2], hereditate eiusdem mariti mei paterna, ad laudem et honorem Omnipotentis Dei et Sacratissimi Corporis eius, An(n)unciacionis Genitricis eiusdem Gloriose[e], beati Pauli apostoli et sancte Marine erexi, fundavi ac dedicare procuravi. Volens autem, ut ec(c)lesia predicta certis donetur et dotetur stipendiis, rectoresque eius in eadem pro tempore[f] servientes perpetuis gaudeant emolimentis[g], quibus potiti divinis valeant conducibilius insistere officiis ac[h] colere devocius auctorem pacis, primo igitur et principaliter eidem ec(c)lesie et rectori eius[i] pro tempore in eadem existenti do, inscribo, approprio[j], incorporo assignatos per eundem maritum meum homines quadraginta duos una cum proventibus infrascriptis, quosdam ex eisdem circa fluvium Duda[3] habitantes tributarios ex nominibus et vocabulis Radoscha, Lyvbyatha, Czeszvna, Vrszvthis, Svbocz[k] una cum tributo, laboribus et quibuscunque[l] proventibus, cum omni[m] iure, proprietate et dominio ac eorum legittimis successoribus; deinde in fluvio Vilia in Swyrany[4] alios, Nareyko, Hrycz, Zanyvs, Vhnyey[n], Cosczyvk, Mileyko, Balvna, Michno similiter, in Dvbnyky[5] vero Danyvszis, Myczvs, vidua Pethkowa, Maczvs et alios homines in Serenczany[6] Gyrmvnth, Weyknyvs, Narmvnth, Onyasvs, Bogdan, Bvyvid; item et homines dictos Zygvnczy, Eprath, Woyczeszvs, Dobrvs, Paczvs, Nothvs, Woysnyvs, Bvtheyko, Gyrsztholth, Nyewyer, Woythvs et ceteros homines circa fluvium Mara, Kosczyvk, Byalacz, Narwyd, Gowszvthis, Okyna, Janys, Svbocz[o] cum omnibus[p] eorundem similiter[q] tributis, terris et quibuscunque proventibus ac possessionibus quibuscunque[r] censeantur nominibus et vocabulis eorumque legittimis successoribus, nichil iuris[s], proprietatis seu dominii michi aut quibusvis successoribus reservan(do) in eisdem;

---

242. [a] menssus *Tyszk.* [b] et *Czart. i Lib. M.* [c] ac *Czart. i Lib. M.* [d] Worniany *Czart.* [e] Annunciationis eiusdem gloriose genitricis *Czart.* [f] pro tempore in eadem *Czart. i Lib. M.* [g] emolumentis *Czart. i Lib. M.* [h] et *Czart. i Lib. M.* [i] eiusdem *Lib. M.* [j] *Czart. i Lib. M. dodaje* et [k] Radosza, Lubiata, Czeszuna, Vrszutis, Subocz *Czart.; Lib. M. tak samo jak Czart. tylko* Vrsutis [l] *Czart. i Lib. M. dodaje* aliis [m] *tamże* omnique [n] Vhniey *Lib. M.* [o] *Czart. i Lib. M.:* Swirani, Nareiko, Hricz, Łaniusz, Vhniey, Kosczuk, Baluna, Dubniki, Daniusis, Micus, Petkowa, Maczusz, Serenczani, Girmunt, Weiknius, Narmunt, Oniaszus, Boywid, Zuywuczy, Giprath, Woyczesus, Dobrus, Paczus, Nothus, Woysznius, Butheyko, Gristhold, Niewier, Woythus, Kosczuk, Białacz, Narwid (*L. M.* Noruid), Gousutis, Okina, Janis, Subacz. [p] *brak w Czart. i Lib. M.* [q] similium *Czart. i Lib. M.* [r] *brak w Czart. i Lib. M.* [s] *Tyszk. opuszcza*

242. [1] *Wdowa po Janie Sunigajle zmarłym po r. 1433 lub raczej po którymś z jego synów; ob. o niej Wł. Semkowicza, O litewskich rodach bojarskich w Miesięczniku Heraldycznym T. VI (1914) str. 56/7.* [2] *Worniany, miasteczko w pow. wileńskim, 60 km. na wsch. od Wilna.* [3] *Duda, prawobrzeżny dopływ Wilji, uchodzący do niej w pobliżu Świranek.* [4] *Świrany, na prawym brzegu Wilji, zapewne w miejscu dzisiejszego folwarku tej nazwy koło Kiemieliszek, 45 km. na płn.-wsch. od Wilna a 10 km. na zach. od Świranek.* [5] *Dubniki, zapewne wieś w pow. wileńskim, 5 km. na zach. od Wornian.* [6] *Serenczany, wieś nad jeziorem tej nazwy w pow. święciańskim, 22 km. na płd.-wsch. od Święcian.*

item terram Theysvkys[t] relictam ibidem in Serenczany[u] pro predio plebani similiter inscribo; deinde decimas in Wornyany[v] omnis grani[w] camporum et ortorum cuiuscunque generis sint, aut speciei post culturas, araturas et quasvis fossuras eorum camporum meorum et ortorum, similiter[x] de quocunque genere pecorum, pecudum et equorum; item in Syelce, Byesyady et Sthrunoythys[y] [7] omnem similiter decimam prout in Wornyany inscribo de omni semine camporum et ortorum excepta siligine, que datur pro aliis ec(c)lesiis, in quibus curiis equorum, pecorum et pecudum eidem ec(c)lesie in Vornyany[z] similiter inscribo decimam; item in duobus prediis in Throkynyky[8] et Jodup[aa] [9] decimas similiter prout in Wornyany inscribo[bb] de omni grano cuiuslibet frumenti et seminis camporum et ortorum, equorum, pecorum et pecudum, de quibus omnibus curiis suprascriptis sex porcos saginatos eidem plebano pro tempore existenti[cc] daturos in perpetuum singulis annis inscribo. Deinde eidem ecclesie et rectori eius assigno et ascribo pro predio et pascuis terras Iwankowska et Damaszkowska dictas, prout hactenus per eosdem fuit possessa; item terram iuxta ecclesiam in Worniany dictam Sedliscze et aliam terram aliud Sedliscze dictam post villam Worniany iacentem una cum pratis et piscinis ibidem adiacentibus in longitudine et latitudine ex antiquo habita; deinde tabernam proximam eidem ecclesie inscribo. Hoc etiam inscribo et admitto plebano pro tempore existenti in eadem ecclesia in piscina eiusdem Worniany pisces cuiuslibet generis usu suo quocunque modo possit capere et prendere, et in molendino eiusdem piscine frumenta molare sine alicuius solutione mensure aut pecunie. Item duos lapides cere eidem ecclesie de celario meo pro candelis singulis annis perpetualiter dandos inscribo et octo pudones mellis cum duabus tunnis alias[dd] beczki salis. Item tres lacus modicos Kniahynino jezioro, secundum Meraytis, tertium Wersziminis, ad quos lacus custodiendos duos perpetualiter assigno et inscribo homines Trabszis cum fratre Łowczus et eorum legittimos successores, qui etiam et piscature intendant et pro custodia ecclesie duos homines in Worniany ascribo Jurgis Damaszowicz[ee] et Niewier cum eorum successoribus legittimis. Ut autem hec omnia et singula suprascripta, prout expressum est, manea(n)t diuturnitate et firmitate, sigilli usualis appensione eiusdem mariti mei domini Szongał, prout de speciali mandato eiusdem commissum habui, litteram presentem communivi, collatione eiusdem ecclesie in Worniany pro me et successoribus legittimis conservata. Eos autem, qui contra premissa aliquid attentare presumpserint seu dicte donationi et assignationi per eundem maritum meum et me facte quovismodo contravenire presumpseri(n)t, idem maritus meus ex districto Domini iudicio petivit iusta animadversione a Deo Omnipotenti puniri. Datum in Worniany, post dominicam Invocavit anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo. Presentibus ibidem reverendo in Christo patre domino Nicolao Dei gratia episcopo Vilnensi, Joanne decano Vilnensi, Nicolao canonico, Joanne preposito de nova Osmiana, Matthia[ff] altarista domini Sandivogii et me Joanne notario domini episcopi, testibus.

---

242. [t] Goyszuthis *Czart.*; Goyszutis *Lib. M.* [u] Serenczani *Czart. i Lib. M.* [v] Worniany *Czart. i Lib. M.* [w] graminis *Czart. i Lib. M.* [x] similium *Czart. i Lib. M.* [y] Szelce, Bieszady, Struneytis *Czart. i Lib. M.* [z] Worniany *Czart. i Lib. M.* [aa] Trokniki et Jodus *Czart. i Lib. M.* [bb] *Czart. i Lib. M. kładą* inscribo *po* Worniany [cc] *tu się kończy tekst Tyszk. Odtąd tekst Czart. i Lib. M., z właściwą im pisownią* [dd] aliter *Lib. M.* [ee] Damaszouicz *Lib. M.* [ff] Mathia *Lib. M.*

242. [7] *Strunojce, miasteczko nad rzeką Mierą w pow. święciańskim, 7 km. na płd. od Święcian.* [8] *Trokiniki, folwark po lewym brzegu Wilji w pow. wileńskim, 9 km. na zach. od Wornian.* [9] *Może Jodowce (Jodupce) w pow. święciańskim, 38 km. na wsch. od Święcian.*

243.

Troki, 26 marca 1463.

Kazimierz król polski i wielki książę litewski Mikołajowi biskupowi wileńskiemu na kanonję i prebendę w kościele wileńskim swego patronatu po śmierci mistrza i doktora dekretów Marcina ze Słupcy przedstawia Marcina, plebana u św. Jana w Wilnie, mimo że jest obcym.

Or. brak.

Kop. Archiwum Główne w Warszawie, Metryka Koronna T. II str. 568 z nagłówkiem (współczesnym): Presentacio ad canonicatum Wilnensis eclesie post mortem egregii Martini de Slupcza doctoris et predicatoris regii.

Reg. Wierzbowski T., Matricularum R. P. Summaria T. I str. 32 nr 627 (bez wzmianki o miejscu pochodzenia zmarłego mistrza Marcina, znajdującej się w nagłówku).

Kazimirus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lithwanie etc. reverendo in Christo patri domino Nicolao episcopo Wilnensi, sincere nobis dilecto, salutem cum regio favore. Reverende in Christo Pater, sincere nobis dilecte. Ad canonicatum et prebendam in eclesia Wilnensi nostri iuris patronatus post mortem venerabilis magistri Martini[1] decretorum doctoris, ultimi et immediati rectoris eiusdem canonicatus et prebende vacan(tis), honorabilem Martinum ad sanctum Johannem plebanum in Wilna P(aternitati) V(estre) duximus presentandum et presentamus per presentes hortan(do) eandem P(aternitatem) V(estram), quatinus dictum Martinum ad eadem canonicatum et prebendam sicut premittitur vacan(tia) P(aternitas) V(estra) instituere et investire velit, administracionem in spiritualibus et regimen in temporalibus presentibus sibi committen(do), prout ad V(estre) P(aternitatis) officium pertinet pastorale. Per hoc autem, quod idem Martinus sit alienigena, sed idoneitate sua aliis conpetitoribus apud nos extitit commendatus, clausule, in communi privilegio terre ducatus magni Lithwanie obsignate, derogare nolumus neque illam concessionem aliis extraneis trahere in consuetudinem et exemplum. Harum quibus testimonio literarum sigillum nostrum etc. Datum in Troky, feria VI in die Annunciacionis etc. anno Domini M°CCCCLX tercio.

Relacio magnifici Michaelis Kyesgalouicz palatini Wilnensis et terre ducatus magni Lithwanie cancellarii.

244.

(Podrobiony).

Mały Miadzioł (Kobylnik), 22 czerwca 1463.

Andrzej Pieckowicz książę świrski, kanonik wileński i pleban w Wornianach oraz inni wymienieni książęta świrscy, dla zbawienia swoich przodków imiennie przytoczonych, kościół parafjalny pod wezwaniem św. Andrzeja w mieście swojem Małym Miadziole, konsekrowany przez biskupa Jana Łosowicza, zatwierdzają i fundują, zapisując plebanowi jego w samem mieście: trzecią część mieszczan (jurydykę), myto i karczmę; we wsi swojej Podstarynie dwunastu ludzi

---

243. [1] *Marcin ten ze Słupcy mistrzem w Uniwersytecie krakowskim został z początkiem r. 1442 (Liber promotionum philos. ordinis in Un. Jag. ed. Jos. Muczkowski [Cracoviae 1849] 33).*

z danią miodową; pięć ziem z ludźmi szczegółowo przytoczonych i określonych, z wszelkiemi ich powinnościami; ośm jezior również z ich nazwami; dziesięcinę wszelkiego zboża i jarzyn wraz z innemi daninami ze swoich dworów w całym dystrykcie Małego Miadzioła i dworzyszcz Kłodna, Syrmierza, Żar, Sporów, Czećwierci i Styrmilewicz; w zamian pleban ma utrzymywać wikarego z obowiązkiem odprawiania czterech mszy w tygodniu za wymienionych dobrodziejów.

Kop. Tekst niniejszego dokumentu przechował się jedynie w transumpcie króla Zygmunta III w Krakowie 25 lipca r. 1608 (wraz z dokumentem Zygmunta Kiejstutowicza w Trokach z 21 maja r. 1434, ob. wyżej str. 147—9 Nr 131), znanym z przekazu w Czart. k. 12'—13' i Lib. Magn. k. 7'—8'. Wedle transumptu: apud quas litteras sigilla quinque subappensa apparent.

Reg. 1. Dzieje Dobroczynności krajowey i zagr. R. II (Wilno 1821) str. 83/4 (obszerny regest z wyliczeniem szczegółowem osad nadanych). — 2. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 62/3 (z mylną datą 1464). — 3. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 207.

Uw. Dokument ten (jak zwrócił na to uwagę X. Dr Jan Fijałek w Uchrześcijanieniu str. 154 i 177/8 w przypisach) jest wierutnym falsyfikatem, powstałym na krótko przed jego zatwierdzeniem i transumowaniem. Zarówno formularz, poczynając od cytatów biblijnych ze St. Z. i św. Pawła, jak i cała treść uposażenia z tak szczegółowem wyliczeniem, jakiego w tych czasach się nie spotyka, nie dozwalają uznać go za autentyczny. Nie wspomina się już o pomyłce chronologicznej, dotyczącej występującego w dokumencie biskupa wileńskiego Jana Łosowicza, który objął rządy diecezji dopiero w r. 1468 (ob. niżej pod tym rokiem).

In nomine Domini amen. Ad laudem et gloriam sanctissimae et individuae Trinitatis. Notum sit universis et singulis, praesentes literas inspecturis: Ne ea, quae sunt in tempore, evanescant, necesse est, ut aeternitatis munimine solide confirmentur. Proinde nos Andreas Pieckowicz dux Swirenensis, canonicus Vilnensis, plebanus in Worniani [1], Juchno Alexandrowicz, Michael Pieckowicz, Joannes Joannis Talimontowicz [a], Joannis Lodwik duces Swirenenses [2] haereditarii nostri patrimonii, memores verbi Domini »Laetare iuvenis in adolescentia tua et in bono sit cor tuum in diebus iuventutis tuae, et ambula in viis cordis tui et in intuitu oculorum tuorum, et scito, quod pro omnibus his adducet te Deus in iudicium« et Paulum apostolum dicentem: »(Existimo)[b] omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Domini Jesu Christi, propter quem omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora, ut (Christum)[c] lucrifaciam[d]«. Nos vero etiam diem extremae messis considerantes, saluti animarum nostrarum salubrius occurrere cupientes, spem habentes in misericordia Dei, nostrorum antecessorum olim Piecko et Krik et Joanne Talimonth et Alexandro Pieckowicz et successorum nostrorum non coacti, nec compulsi, non aliquo exvio seducti, sed cum deliberatione amicorum nostrorum in oppido nostro Minori Medalo [3] ecclesiam parochialem S. Andreae, per illustrissimum et reverendissimum in Christo patrem dominum Joannem Lossouicium Dei gratia episcopum

244. [a] Talimuntowicz *Lib. M.* [b] *tu w obu Kopjarzach wypuszczone miejsce na 1 wyraz, rozpoczynający św. Pawła: Philip. III 8* [c] *w obu Kopjarzach wypuszczone miejsce na 1 wyraz* [d] sacrifaciam *błędnie Czart.*

244. [1] *Ob. objaśnienie tej miejscowości na str. 274 przyp. 2.* [2] *O kniaziach Świrskich czytaj Wolffa J., Kniaziowie litewsko-ruscy, str. 505 i nast. oraz Semkowicza Wł., O litewskich rodach bojarskich w Miesięczniku Heraldycznym T. VI (1914) str. 57/8.* [3] *Ob. objaśnienie tej miejscowości wyżej str. 148 przyp. 2.*

Vilnensem[4] dedicatam et consecratam confirmavimus, fundavimus et ereximus. Volentes autem, ut praedicta ecclesia certis donetur et dotetur stipendiis, rectorque eius sive parochialis plebanus qui pro tempore fuerit in eadem serviens gaudeat in perpetuum emolumentis, ex quibus valeat satius et commodius divinis insistere et colere authorem pacis, unde primo et principaliter pro eadem ecclesia et rectore eius donamus et conferimus, inscribimus, appropriamus, largimur et incorporamus collectim primo in oppido nostro Minori Medalo, patrimonio nostro, tertiam partem civium et mitho alias targowe trzeciey soboty perpetuo inscribimus. Deinde tabernam in oppido nostro Medalo antiquitus sitam, supra quam nulla alia taberna praeterquam una taberna in toto nostro oppido Medalo debet fieri, similiter perpetuo inscribimus. Deinde in villa nostra Podstarinie[5] duodecem homines in distantia sex milliaribus a Medalo, qui tributum crudi mellis sex uszadki ecclesiae rectori in Medalo ab antiquo dare consueverunt, quae villa iacet prope fluvium Vilia. Deinde aliam terram cum hominibus in villa nostra Kropowczizna alias Mokrzica[6] dicta Subaczewsczizna, Kuczkowsczizna, Woytkowsczizna, Kowalewsczizna in distantia duobus miliaribus, deinde aliam terram cum hominibus in variis locis Skopcowsczizna, Rokuciewsczizna, Żołnierzewszczyzna, Hrycewsczyzna, Rodzieiewsczizna, Szykiniewczizna[e], Lisiczewczizna, Pozarci, Woronkowczyzna, Okułowczizna in distantia tribus miliaribus; item aliam terram cum hominibus dictam Chwalewczizna, Seroczisk[f] Bohdanowczizna, Turowczizna, Trebczizna, Paidziukowczizna, Macieiewczizna, Kuleszyszki, Bułniewczyzna, Trebczyzna, Paidziukowczyzna, Pietraszewczyzna, Pizewczizna, Bielewczizna in distantia unius miliaris; deinde aliam terram cum hominibus dictam Jeiniewczizna, Szolaiewczizna, Misiewczizna circa fluvium Jodup in distantia unum miliare; deinde aliam terram dictam Swierzanczizski, Janiewsczizna, Biemiszki, Hodkiewsczizna, Karatewsczizna[g], Sebestyanowczizna, Łuczkowczizna, Domanczizski[h], Pawłuszki, Drobiszewczizna, Krotkowsczizna, Salenaczewczizna[i], Szawkowczizna in distantia dimidii miliaris et sub oppido nostro Medalo, una cum hominibus et filiis eorum legitimis successoribus, laboribus, servitiis et aliis proventibus, utilitatibus, cum agris et pratis, sylvis, gaiis, nemoribus, rubetis, aquis et earum décursibus, fluviis, fluminibus, piscinis, piscaturis, rivis, stagnis et molendinis tam late, longe et circumferentialiter, prout et quemadmodum dictae terrae cum hominibus ab antiquo sunt et fuerunt tentae et limitatae in suis metis et graniciebus generaliter universis, quomodo ad eosdem homines pertinentibus, perpetuo, nihil iuris, proprietatis et dominii nobis aut nostris legitimis successoribus in eisdem omnibus reservando. Item lacum Swir[7]; deinde alium lacum Szwakszty[8] una cum fluvio dicto Jodup et obstaculum alias z jazem; deinde alium lacum Czeczwierc, item alium lacum Dowze, item alium lacum Swito, item alium lacum Osciczewo, item alium lacum Spory, item alium lacum Siermieze; deinde aliam manipularem decimam de omni grano tritici, siliginis etc. cuiusvis annonae et de quolibet semine olerum de curiis nostris in Minori Medalo in toto districtu et de curiis nostris Kłodno et Siermieze[9] perpetuo inscribimus; item aliam decimam similiter de omni grano tritici, siliginis et cuiusvis annonae et de quolibet semine olerum et octo ulnas panni solvend(um) annuatim et quatuor ulnas crudi mellis et duos porcos, duos pudos butiri et quadraginta caseos de curia nostra Zari[10] perpetuo et in aevum inscribimus; deinde aliam decimam similiter de omni grano tritici, siliginis et cuiusvis anno-

---

244. [e] *Lib. M. dodaje:* Krzeczki, Sobaczki, Ledwieykowsczizna, Lantuchowczizna, Boikowczizna [f] *Lib. M. daje w tym porządku:* Serocziski, Kulesziszki, Bułniewsczyzna, Trebczizna, Paidziukowczizna, Macieiewczizna, Bohdanowczizna, Turowczizna, Pietraszewczizna, Pizewczizna, Bielewczyzna [g] Karatysewczizna *Lib. M.* [h] *w Lib. M.* Domancziszki *na końcu tego spisu* [i] Sahnaczewczizna *Lib. M.*

244. [4] *Był biskupem wileńskim w latach 1468—1481.* [5] *Podstarzyn(a), trzy wsie tej nazwy w pow. święciańskim między rzeką Wilją poniżej Żodziszek a jeziorem Wiszniew (Słown. Geogr. T. VIII str. 470).* [6] *Mokrzyce, wieś blisko płd. brzegu jeziora Narocz.* [7] *Jezioro Świr w pow. święciańskim, na zach. od jeziora Narocz.* [8] *Jezioro Szwaksztа w tymże powiecie na płn.-zach. od jeziora Narocz.* [9] *Kłodno (Kołodno) i Syrmież, wsie między jeziorami Świr a Narocz.* [10] *Zapewne Żary w pow. święciańskim w par. Kobylnik (Mały Miadzioł), z którą to osadą później się zlały.*

nae et de quolibet semine olerum de curiis nostris Spori[11] et Czeczwierć[12] perpetuo inscribimus; deinde aliam decimam de omni grano tritici, siliginis et cuiusvis annonae absque tamen hortis, quatuor urnas crudi mellis, tres pudos butiri, sexaginta caseos et decem familiares alias czeladzi de curia nostra Styrmilewicze, perpetuo et in aevum inscribimus. De quo quidem plebanus vicarium servare tenebitur pro sanitate nostra et animarum suprascriptarum salute, et de qualibet septimana idem plebanus pro tempore existens per se vel per suum vicarium legere tenebitur et debebit quatuor missas. Quae omnia et singula suprascripta idem plebanus pro tempore existens et sui successores canonice instituti cum omni iure et proprietate et dominio quiete et pacifice debent tenere et possidere in aevum et perpetuo. Ut autem haec nostra donatio, inscriptio, confirmatio, collatio et incorporatio perpetuae firmitatis robur obtineat, sigillorum nostrorum[j] appensione praesentibus communiri fecimus. Datae in Minori Medalo, feria quarta ante s Joannis Baptistae festum[k] proxima anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio. Praesentibus eodem illustrissimo ac reverendissimo in Christo patre domino Joanne Łosovicio Dei gratia episcopo Vilnensi, Nicolao canonico et officiali Vilnensi, Stanislao presbytero eiusdem domini episcopi, magnificis viris domino Nicolao Radziwiłł, domino Alberto Sakowic, nobili domino Alberto Budzwiłowicz, aliis spiritualibus et saecularibus personis circa praemissa specialiter institutis.

245.

Wilno, 27 sierpnia 1464.

Lewko Tymoszewicz wraz z synami swoimi Szymonem, Waśkiem i Jackiem, krewnym Pawłem oraz wszystkimi dziedzicami swoimi stwierdza odbiór zapłaty od Marcina Gasztołtowicza za sprzedaną mu ziemię swoją Piotraszowo z wszelkiemi zastrzeżeniami prawnemi.

[illegible] — *Or. w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości, nieco zbrudzony i poplamiony, 32·5 × 13 + 4 cm. — Po pieczęci pozostał sznurek z białego jedwabiu, przewleczony przez cztery nacięcia. Na początku tekstu na lewym marginesie w poprzek zapisek ręką ks. M. Herburta:* NB. Jam transcriptum. *Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem przy pieczęci bardzo słabe ślady pierwotnego zapisku w kilku wierszach, całkowicie wyblakłego a może wytartego; 2) tamże wyżej zapisek z w. XVI/XVII, również częściowo zatarty:* Lyst Liewkia Czymossewyczia na P[yotra]szowską ziemie ku Ostrowcziu panu Olb[rachti]u; *3) poniżej ruski napis:* **Петрошовскую**; *4) z w. XVII:* 1464. Venditio terrae Piotraszowo a Lewkone Tymoszewicz D° Martino Gasztołtowicz; *5) sygnatura czerwonym atramentem z w. XIX:* N. 50.

Noverint universi et singuli tam presentes quam futuri, ad quos presens scriptum pervenerit vel legendo audierit, quod nos Lewko Thymoszewicz una cum filiis | meis, videlicet Simone, Waszkone, Jaczkone, Paulo consanguineo nostro, una cum omnibus legittimis successoribus nostris, recognoscimus plenariam solucionem et | satisfaccionem recepisse a generoso domino Martino Gastolthowicz[1] pro terra nostra Pyotraszowo[2]

---

244. [j] sigilla nostra *w obu Kopjarzach* [k] *brak tego wyrazu w Lib. M.*

244. [11] *Spory, wieś między jeziorami Narocz i Miadzioł.* [12] *Czećwierć, osada w pow. święciańskim o milę na płn. od Kobylnika.*

245. [1] *Marcin Gasztołtowicz, starosta nowogrodzki w latach 1464—1471; ob. o nim Wł. Semkowicz, O litewskich rodach bojarskich w Roczniku Heraldycznym T. VI (1921/3) str. 123/4.* [2] *Miejscowość nieznana.*

dicta, quam quidem terram prefatus dominus Martinus | cum suis legittimis successoribus possidebunt et habebunt temporibus eviternis cum omni iure et dominio totaque potestate, nichil pro nobis nec pro nostris legittimis successoribus reservando, cum omnibus utilitatibus, fructibus, proventibus, censibus, usibus, questibus et obvencionibus generaliter universis, quibuscunque censeantur nominibus, nunc in predicta terra Pyotraszowo existentibus et imposterum Christo duce quomodolibet per humanam industriam acrescentibus, et eandem tenere, regere, gubernare ac pacifice et quiete perpetualiter possidere, necnon vendere, commutare, donare, alienare, obligare et ad usus suos beneplacitos et suorum successorum convertere, prout sibi et ipsius posteris melius et utilius videbitur. Et nobis prefatis Lewkone filiisque nostris Simoni, Waszkoni, Jaczkoni et Paulo consanguineo nostro, necnon cum omnibus legittimis successoribus nostris prefatum dominum Martinum Gastolthowicz aut ipsius successores pro prefata terra Pyotraszowo dicta amovere aut ipsam exemere eciam libertare velle, sed imperpetuum et temporibus eviternis silencium habere; quod absit, si secus fecerimus, extunc obligamur et tenemur unanimiter omnes una cum omnibus legittimis successoribus nostris lugere penam et eandem dare et persolvere serenissimo domino ac domino Kazimiro regi Polonie necnon magno duci Lythwanie, domino et heredi Rusie Prussieque, domino nostro graciosissimo, videlicet centum siclos latorum grossorum Bohemicalium. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum Wilne, feria secunda proxima post festum sancti Bartholomei apostoli sub anno Domini millesimo quadricentesimo sexagesimo quarto. Presentibus generosis ac nobilibus dominis domino Johanne Kuczik, Stanislao Kostewicz, Paulo Sleszanyn, Jaczkone Sweczslawicz, Conrado Januszkowicz et domino plebano de Ostrow, et aliis quam plurimis fide et honore dignis.

246.

(Podejrzany).

Rohotna, w latach 1454—1466 [1].

Bartłomiej dziedzic Rohotnej kościołowi w tej wsi swojej konsekrowanemu przez Mikołaja biskupa wileńskiego pod wezwaniem św. Bartłomieja i św. Elżbiety wraz z ołtarzem św. Wojciecha i św. Jerzego w tymże kościele zapisuje na utrzymanie jego plebana sześciu ludzi służebnych z swojego dworu w Rohotnej z wszystkiemi ich powinnościami; dziesięciny wszelakiego zboża, ogrodowizny i bydła ze swych dworów w Rohotnej, Solecznikach, Romizowie i w Oraczycach *ze swoich ról; ziemię bartną w* Rohaczuczach; *kamień wosku na świece kościelne; dziesięcioro czeladzi niewolnej; pola orne, zastrzegając sobie prawo patronatu dla siebie i swoich następców albo najbliższych krewnych.*

Or. brak.

Przekł. polski bezsprzecznie z tekstu łacińskiego i to dosłowny, dochował się w zatwierdzeniu i transumpcie biskupa wileńskiego Pawła Holszańskiego, wydanym w Wilnie 27 października r. 1551, na podstawie przedłożonej sobie kopji w języku polskim, bo ory-

246. [1] *Z wyłączeniem roku 1461, w którym na czwarty dzień w tygodniu (t. j. feria quarta) właśnie przypadało święto św. Marcina.*

ginał dziedzice utracili w czasie napadów tatarskich: 1. Czart. k. 6—7. — 2. Lib. Magn. k. 2—3.

Uw. Data roczna tego aktu, dochowanego w jedynym tym przekazie, jakoby z r. 1406, jest skażona lub niewypisana w całości, stąd oznaczanie jego przez historyków wileńskich (ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 22 i ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 234) na początek wieku XV jest niemożliwe (ob. ks. Dr Fijałek J., Uchrześcijanienie i t. d. str. 247/8 w tekście i przypisie). Wspomniany tam wraz z swojem duchowieństwem biskup-konsekrator kościoła Mikołaj może być tylko Dzierzkowicem (1453—1467). Aczkolwiek brak oryginału, podobno zaginionego w czasie napadu tatarskiego, może wzbudzać podejrzenie ścisłości w zakresie pierwotnego uposażenia, to przecież zarówno redakcja formularza jak i treść samych nadań nie pozwalają go w całości odrzucić jako sfałszowany dopiero przed transumowaniem.

W ymię Troyczy Swiąthey stan się. Dlya thego isz pamyącz człowiecza nie moze bycz przyrownana wiecznoszczi a przeto słuszna, aby ony rzeczy, ktore zalezą potrzebam liuczkim biliby dowiedziony ku umocznynyu wyecznoszczi przess swyadome liudzi dobrich gy przez twardoscz pyeczącii ich. Dlya tego ja Bartłomiey dziedzicz w Rohotniey[2], ząndaiącz zbawienya słusznego dusche moyey gy thez moich przodkow gy namiesnikow, gy thesz od Pana Boga Wszechmogącego osiągnącz zapłatą wieczną, czerkiew we wsi moiey albo dworze moym, wyslowionym Rohathna, nadałem gy podniosłem przess wielebnego oycza w panie Chrystussie xiądza Mikołaia z Bozey łasky biskupa wilenskiego na czescz gy na chwałą Boga Wszechmogącego gy Bartłomieia swyątego apostoła, swiatey Elzbyety, wszytkich swiątych. Potym thesz ołtarz, wchodząncz do kosczioła po prawei rącze na czescz (gy) na chwałą swiąntych Woyczciecha, Juryija wezwacz ołtarz gy poszwiączicz umysliłem pospołu s rzeczonym koscziołem. Chczancz thesz ya Barthłomyey koszczioł przerzeczony był nadan a s takowych nadathkow sprawcze albo thesz plebana thego koszczioła na czas bendaczii mogły myecz wyeczne poszywyenye, ktorych poszywayancz mogły by thym nawiączey a naliepiey przystawacz Boskim słuzbam, chwałyączy Boga Wszechmogącego, tym naboźniei gy słuszniei bendacz w pokoiu themu koszcziołu gy sprawcy na czas bendaczemu: Dawam ya Barthłomiey, przywłaszczam, dayą znacz, umycznywam wyecznye a nieodzownye[a] sześć człowyekow moych, służączich themu memu dworu Rohothna wespołek s robothami ych gy s danyami, s dathkamy albo przipadkamy, ktoremikolwye ze wszysthkiem prawem sz własnoszcią gy s panystwem, iakom ssam az do thego czasu trzimał, miał gy ossiągnoł, gy s ych własnymi namyesniki, ktorych lyudzi ssą imioni wypisani albo przezwiska: primus Ołthusko, drugi Onisko, thrzeczy Mossus, czwarty Zodiegys, piąty Narwosch a szośti Naruthicz. Potym napissuię dziossiącziny we wsiach moich albo tesz we dworzech w Rohotniey gy w Ssolecznikach[3], w Remiezowie[4] gy w Oraczycach[5] z moych rol wszelakyego ziarna, nycz nye wymuyancz tak w polach iako w ogrodziech, tho jest ze wszelkyego nasienia polnego gy ogrodnego, ktorembykolwiek ymyeniem pospolithym abo ossobnie było wezwano. Pothim w moych dworzech wypissanych napissuię dziesięcziną s krow albo wołow, swini gy pospoliczie wszysthkiego bidła kozdego hodu gy wszysthkych pthakow

246. [a] nieodczwanye *w tekście (ob. niżej str. 282 wiersz 9)*

246. [2] *Rohotna, wieś w pow. słonimskim, 32 km. na płn.-wsch. od Słonimia (Słown. Geogr. T. IX str. 695).* [3] *Soleczniki Wielkie i Małe w powiecie wileńskim nad rzeką Solczą, dopł. Mereczanki, przy trakcie z Wilna do Lidy.* [4] *Romizowo, wieś w pow. wileńskim, 10 km. na płd. od Solecznik Wielkich.* [5] *Miejscowość nieznana.*

domowich, ktore mayą bycz płaczone gy dane, a inszhe dziesiączini, ktoraby miała przicz s koni yednego srzepca kazdego hodu. Jeszcze thesz napissuię zyemyą borthną ze wszythkimi podathki w Rohaczuczach[6], a na potrzebą swiecz koszcielnych napissuię kamień wosku s pywnicze na kazdy hod dacz gy zapłaczycz. A ieszcze temusch koszciołowi gy plebanowi bendaczemu napissuię dziessięczioro czeladzy nyewolney. A ieszcze napissuię nywi kosciołowi rzeczonemu gy plebanowi ku oranym, za ktore nywi ya dał odmianą poddanim moim, odmyaną Demyąchowi, Łukyanowy y Daniuschowy; a thy wszythky nywi kosciołowi rzeczonemu gy plebanu gy iego sprawcy na czas bendaczemu wiecznie a nieodzownie napissuię ze wszysthkim prawem, zwłaszcza s poczwierdzeniem mego prawa ani własnośći ani panystwa mego nieosthawyuiancz ssobie ani na włashne namiesthniki, ktorych wszythkich gy kazdego z osobna ymyona ssą i będą zwany gy bendaczy maią ich poziwacz gy według swey lyuboscy o nich podług mocy polyepszacz, a nye umnyeyschacz, szyacz, oracz, nacząz dla swich pozidkow wyatszich. Chczą thesz, aby podawanie albo nadanie moie thego koscioła przess myą dostatnie załozone gy nadane zeby upadle na myą gy na moie własne namiessniki, albo thesz na moye krewne własne bliszkość maiącym. Azeby thi wszystki rzeczy gy kazda z osobna byłyby wieczney thwardosczy, podzwierdziłem ie zawiescheniem pieczączi moyey etc. Dano w Rohatney, czwartego dnya po s. Marczynye nablissszym lata Bozemu Narodzeniu thissiacznego gy czterechsettch szatch. Przi tey rzeczi bendaczym wielebnemu oyczu Mikołaiu biskupu wilenskiemu, gy xiądzu doctoru Andrzeiu praw duchownich canonikowi wilenskiemu, Mathiassowi altaryscie Godyewycza wilenskiego, Mikołaiowi niegdy bendaczemu plebanowi w Solecznikach, Jacubu dwornemu capłanowi xiądza biskupiemu, Jaczynie namiesnikowi w Dziąciele, gy innym wyele ludziom, ktorym ma bycz wyerzano na thą rzecz wezwaną.

247.

Wielka Wawiórka między 10 lipca 1463 a 12 lipca 1467.

Zygmunt syn Michała Goliginowicza wraz z matką swą oraz inni dziedzice Wawiórki z rodów Raczkowiczów, Niemojkowiczów, Rodziewiczów i Butkowiczów nowo zbudowany przez siebie kościół w Wielkiej Wawiórce przed jego konsekracją ku czci Trójcy św., Narodzenia NMP., św. Mikołaja i św. Jerzego męcz. wznawiają i rozszerzają dawne uposażenie swoich ojców, a mianowicie Michała, Suczka i Andrzeja Dyla Goliginowiczów, Raczka, Niemojka i Rodziusa, obejmujące ziemię, ludzi, dziesięcinę, wszyscy zaś razem nadają wolną karczmę plebanom tegoż kościoła.

***Or.** spłonął w czasie pożaru Wilna (w czerwcu r. 1530), kiedy tam bawił z tym dokumentem Jan pleban wawiórski, o czem mówi zatwierdzenie i transumpt jego kopji przez biskupa Janusza z książąt litewskich z d. 9 lutego r. 1535 (ob. T. II pod tą datą).*

***Kop.** w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej: odpis z w. XVI wspomnianego wyżej transumptu biskupa wileńskiego Janusza z r. 1535 na luźnym arkuszu folio str. 1—3, który się dochował w stanie bardzo zniszczonym, na zagięciach i na brzegach podarty, poplamiony, pismo wyblakłe, miejscami zupełnie zatarte; ręka pisarza niewprawna, przyczem tekst zawiera pełno błędów. Niemal wszystkie te luki dają się uzupełnić a błędy*

246. [6] *Miejscowość nieznana.*

poprawić według tekstu dochowanego szczęśliwie aktu tychże samych wystawców w Starej Wawiórce z 29 maja 1479 (ob. niżej pod tą datą).

Uw. Zarówno redakcja jak i treść nadania nie budzą poważniejszych wątpliwości, jakkolwiek zaprzeczyć nie można, by przy transumowaniu dokument nie uległ pewnym interpolacjom ze strony interesowanego plebana. W każdym razie datę roczną 1473, podaną w Kop., należałoby poprawić na 1463, ale i ten rok nie jest zupełnie pewny, tak że trzeba tę datację rozszerzyć do ostatniego roku rządów biskupich w Łucku Jana Łosowicza, występującego tu w tym charakterze pośród świadków; uważając datę dzienną przywileju jako wypisaną słowami za rzetelną, trzeba jako termin ad quem przyjąć rok 1467, ostatni rok jego rządów w Łucku, w którym na 12 lipca przypadała niedziela przed św. Małgorzatą. — Dokument ten, jak i poprzednie nadanie Olechny Goliginowicza z 22 listopada r. 1460 na rzecz tegoż samego kościoła w Wawiórce stały się podstawą późniejszego falsyfikatu rzekomego nadania Michała Goliginowicza dla kościoła w mieście Wawiórce wyd. w Dombrowie jakoby 26 sierpnia r. 1413. Falsyfikat ten dochowany w dwóch odpisach z w. XVIII (z których pierwszy jest datowany 14 stycznia r. 1744 jako »ekstrakt z aktów Archiwum diecezji wileńskiej«), pochodzi niewątpliwie z czasu około r. 1648 przy rewindykacji tegoż kościoła z rąk dyssydentów, w których pozostawał od r. 1568 (ob. ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. II str. 128, a zanim ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 213). Formularz tego aktu zaczerpnął fałszerz dosłownie z wspomnianego dokumentu Olechny Goliginowicza, natomiast osobę nadawcy wraz z datą 1413 przejął z opisanej wyżej kopji transumptu biskupa Janusza z r. 1535. Podaje się tutaj tylko ustępy falsyfikatu, będące samoistną jego własnością, odtwarzające stan majątkowy kościoła z czasów tego fałszerstwa: ...Proinde ego Michael Goliginowicz haeres in Wawerka, Strubnica, Nowydwor, Czarlona, Kramienienica et Golzew *(i t. d.)* ecclesiam in oppido meo Wawerka ad laudem Omnipotentis Dei Spiritus Sancti Georgii et omnium sanctorum, quod opidum me iure patrimonii concernit, fundavi *(i t. d.)* villam Baranowicze cum hominibus et terris eorum *(i t. d.)*. Item tres fratres Kosowiczy cum terris ipsorum *(i t. d.)*. Item in opido duodecim homines cum terris ipsorum 1-mus Radziusz, 2-dus Chodan, 3-tius Błazuk, 4-tus Monginowicz, 5-tus Szeszulewicz, 6-tus Sinkiewicz, 7-mus Michalkiewicz, 8-vus Chobotar, 9-nus Siesienka. Item fabrum et sutorem cum fratre eius et tres tabernas pro utilitate ecclesiae meae do, inscribo et irrevocabiliter attribuo. Terram etiam super octoginta tunnas alias b e c z k i, incipiendo a curia mea Wawerka usque ad vallem Baranowicze latitudinis, longitudinis, a fluvio Wawerka usque ad viam, quae tendit a villa Szelaszki ad opidum Lebeda, et in variis locis cum pratis ex utraque parte fluvii Wawerka, piscinam etiam intra praedictam terram. Item campum super triginta tunnas penes fluvium Lebiodka cum prato unius s t i r t a e, terram etiam ex alia parte Wawerka supra sexaginta tunnas in variis locis, molendinum etiam in fluvio Wawerka existente do, inscribo cum piscina, in qua pisces capere et in molendino mensuras recipere rectori ecclesiae meae praedictae perpetuis temporibus do, adscribo, nihil iuris, proprietatis sive dominii mihi et meis legitimis successoribus in homines praedictos et terras nominatas reservando. Item inscribo decimam ex curia mea Wawerka omnis frumenti et omnis grani hortorum de poecudibus et pecoribus omnium animalium domesticorum per me et meos legitimos successores dandum et solvendum perpetuis temporibus, qui tunc fuerint ad praesens. Agros supra praedictos pro curia plebanali cum pratis, boris, fluviis, piscinis, stagnis, molendinis constructis et construendis *(i t. d.)*. Datum in Dombrowa, sabatho post festum sancti Bartholomei anno Domini 1413 coram reverendissimo in Christo patre *(i t. d., jak w dokumencie Olechny Goliginowicza, zob. wyżej str. 269).*

In nomine Domini amen. Ne ea, que fiunt inter vivos et congeruntur, ab hominum memoria temporum decursu labuntur, precipue ea que locis piis ob animarum memoria(m) sublimitatis honoribus conferuntur, a successoribus infringantur, opportunum

igitur extat, ut actus hominum apicibus litterarum, annotatione perhenni et testium veridicorum testimonio [confirmentur. Proinde][a] nos Sigism[undus] una cum matre [nostra Zophia felicis][b] recordii Michaelis Golgynovicz, Nikoliaus et Jundzilo[c] germani Racz[kowicz], Schemiant Niemoykowicz, Daugierd ac Oliechno Rodziewicz, Nicolaus [Leonard][d] ac Stanislaus una cum Phiedka genitrice sua, bone memorie Budko[nis][d] necnon Zophia Duchna Phyenka, pie memorie Sudkonis[1] heredes de Vawier[ka[2], n][d]olentes incumbere rebus perituris, sed ea operari in terris, quorum [fructus?][d] perseverant in celis, significamus quibus expedit universis et singulis, presentibus et futuris, presentium notitiam audituris, lecturis vel habituris, publiceque recognoscentes profitemur, quod non compulsi[e], non coacti, sed zelo singularis devocionis accensi et exinde consequi volentes premium salutis eterne animarum suarum ac predecessorum successorumque utriusque sexus prodesse cupientes, animo prius deliberato nostrorumque amicorum et consanguineorum[f] consilio mathuro prehabito, reedificantes priori eodem in loco denuo construximus, fu(n)davimus, ordinavimus et dedicare disposuimus ecclesiam in Maiori Vavierka in honorem Omnipotentis (Dei Patris, Filii)[g] et Spiritus Sancti, necnon illibate Matris eius Virginis Marie Nativitatis, sancti Nicolai confessoris, sancte Catherine virginis et etiam Georgii martiris. Quam quidem ecclesiam pro cleri et eius ministri[d] nutrimento meliori[h] de bonis temporalibus, (quibus) nos superne provisionis opulenta benignitas liberaliter et multipliciter ampliavit, dotamus proventibus infrascriptis, prout nostri antecessores. Imprimis prime ecclesie nostre primonominate in fundacione dominus Michael, Suczko, Dil Andreas germani Golginoviczi, unanimiter dederant, donaverant[i] et asscripserant de terra Ligauwczizna pro edificio ecclesie, cimiterii, curie plebani hortorum agriculture[j] etiam apta, virgultis, pascuis ibidem cum pratis adiacentibus propriorum[k] hominum patrimonii partim Snipowsczizna, Kibowscyzna, Volniczizna, partim Kroxsczizna longitudinis a fluvio Wawerka medium ad paludium in Slowiena, nobilis [viri] Czolkonis felicis recordii cum hominibus limites habentes, Burnus Throchim et Iuan Veykoviczi, etiam eiusdem Rukus Romieyko et Ossip Niekrasoviczy. Item prenominatus Michael donavit simul adiungensque dedit eiusdem ecclesie rectoribus partem de terra Rimkyssky agriculture apta, virgultis et pascuis ibidem terre priori Lygiczizna iuncte a conval(l)e medii in Slowiena paludii longitudinis ad viam Throcensem, generosi Juskonis haben(tis) granicias cum hominibus Gierdzieuicz et domini Podbypyenta, homine Niekrasz, necnon nobilium Jadawgonis et Posonis etiam hominibus, latitudinis vero a magna via ibidem de Vassiliski[3] gressus habens in Lydam in toto usque ad aliam viam, cuius exitus ab ecclesia in Slowienam. Item etiam idem fratres Michael, Sutchko, Dil Andreas donaverant et ascripserant de Uavierka et Olzow[4], curiis propriis decima(m) manipularem ceterorumque omni de grano, agriculturis camporum et hortorum et de tributo

---

247. [a] *dwa wyrazy na rozdarciu nieczytelne* [b] *trzy wyrazy na rozdarciu nieczytelne* [c] *ledwie widoczne* [d] *na plamie nieczytelne* [e] cumpulsi *Kop.* [f] cum sanguineorum *Kop.* [g] Omnipotentis dum eiusdem *Kop.* [h] melioris *Kop.* [i] dunaverant *Kop.* [j] agricultore *Kop.* [k] proropriorum *Kop.*

247. [1] *Przywiedzione tu rodziny bojarskie zaliczyć należy do rodu Goligunta czyli Goligina, który w Horodle dostąpił adopcji przez polski ród Łabędziów. W szczególności o Jundzile Raczkowiczu i bracie jego Mikołaju ob. Semkowicza Wł., O litewskich rodach bojarskich i t. d. (Rocznik Heraldyczny T. V [1920] str. 50/1, gdzie jeszcze wówczas nie śmiano identyfikować Goligunta z Goliginem, str. 49 przyp. 8).* [2] *Wawerka, dzisiaj Wawiórka, par. w pow. lidzkim a dekan. wasiliskim.* [3] *Wasiliszki, miasteczko w pow. lidzkim, 31 km. na płd.-zach. od Lidy a 10 km. od Wawerki.* [4] *Olżewo, ob. objaśnienie na str. 269 przyp.* 2.

melis proprio de celario[l] tenam aut latorum grossorum sexagenam ascripserant et dabant; cuius quidem tributi iam nunc[m] media pars tene sive sexagene concernit me prefatum Zismondum dare, et ita volo suis cum succedaneis perpetue tenere et habere. Item sepedicti fratres Michael, Sutko, Dil Andreas etiam dederant et ascripserant homines proprios t(r)es indivisos cum terra eorum, videlicet Molkowczizna cum omnibus et singulis eorum agriculturis, agris, silvis, gays, possesionibus, quas protunc habebant et possidebant pro se et suis succesoribus, nichil iuris reservantes. quorum quidem[n] nomina Thissus, Lenitą et Damyan et familiare(m) Janiecz, qui quidem omnes et singuli homines nostri supra et infrascripti ceterorumque dominorum infrascriptorum etiam [homines eorum cum succedaneis tenebuntur et obligabuntur servicia in perpetuum] impendere[o] ecclesie nostre supradicte et (e)ius rectoribus protunc existentibus. Item[p] idem sepenominati fratres dominus Michael et Suthko post obitum Andree fratris pie memorie donaverunt et addiderunt ibidem ecclesie et eiusdem rectoribus perpetue trans prefatam magnam viam de pratis ex utraque parte fluminis predicti Wawerka[5], granicias habentibus cum Mylosz Rodzwilowicz pratis et Juskonis, etiam Rimutus homine(m) domini Dil. Item etiam sepefatus dominus Zismundus una cum matre sua dedimus ascribentes et donavimus hominem proprium Nicoliaum alias Burdic[q], super diu fatam terram Rimkiski de familia Zdaniecz cum Rutka, necnon etiam terram Niemoniski agriculture aptam cum silvis, gais, virgultis omnibus pratis et singulis[r] pascuis, prout ipse Niemonus una cum filio possidebat et tenebat, nihil etiam iuris et possesionis postea pro se reservan(tes). Item dominus etiam Raczk(o) felicis recordii donaverat et ascripserat homines tres indivisos Ronuctis, Turutis et Stanus cum terra agriculture apta[s], virgultis, pratis omnibus et singu(l)is possesionibus ipsorum dicte similiter ecclesie[s] pro se suisque succesoribus nichil iuris reservan(tes). Item etiam actuali rectori pratum in Rossochi Switkowczizna, item de curia sua in Vawerka decimam manipularem ceterumque omni de grano agriculturis, camporum et ortorum omnium. Item Jundzilo una cum fratre felicis recordii Venceslao Dei gratia episcopo Luceoriensi[6] genitriceque sua post decessum Joannis fratris similiter dedimus, donavimus perpetuo et ascripsimus eidem ecclesie supradicte et eius rectoribus pro tempore existentibus tres pro(p)rios homines Swyerny, Nossus et Petra in Dzitwa[7] cum terris (e)orundem omnibus et singulis eius agriculturis[s], virgultis, pratis et possesionibus. Item de curia sua[t] in Dzitwa decimam manipularem ceterorumque omni de grano seminis, agriculturis omnium cam[poru]m et hortorum, ut ego Shemiant filius eius superaddidi pratum et perpetue ascripsi in Grodziscze[8]. Item etiam Sowbudzko[s] felicis recordii Jaczkowicz una cum Anastazia genitrice sua ecclesie dicte et eius rectoribus donaverat, dederat et ascripserat hominem proprium Canum cum ipsiu(s) terra agriculture apta, silvis, gays, virgultis, pratis omnibus et sin-

247. [l] celiario *Kop.* [m] nonc *Kop.* [n] quidam *Kop.* [o] *cały wiersz na ok. 10 wyrazów na zagięciu rozdartem i wypłowiałem zatarty w Kop.* [p] *dwa razy powtarza Kop.* [q] spu *dodaje bez przekreślenia Kop.* [r] singultis *Kop.* [s] *dwa razy powtarza Kop.* [t] *tekst w tem miejscu widocznie nie jest pełny, brak bowiem imienia nadawcy, którym był Niemojko, jak wynika ze wzmianki na początku, że Szemiant, rozszerzający to nadanie ojcowskie, był synem Niemojki*

247. [5] *Rzeka tej nazwy, co i leżąca nad nią osada, lewy dopływ Lebiody, pobocznej Niemna.* [6] *Wacław biskup łucki, prawie dotychczas nieznany, będąc dziekanem wileńskim, otrzymał prowizję papieską na biskupstwo łuckie 10 września 1459 (ob. wyżej str. 255/6 Nry 228 i 229), umarł zaś w r. 1462 (ob. niżej przyp. 1 do Nru 250).* [7] *Dzitwa, dziś dwa folwarki nad rzeką tej nazwy, dopływem prawobrzeżnym Niemna, ok. 15—20 km. na zach. od Lidy.* [8] *Grodziszcze, część Wawerki, ob. wyżej str. 268 Nr 237.*

gulis cum posesionibus et pratum in Radziski[u]. Item etiam de curiis in Dzitwa...[v] et Nidavie decimam manipularem et agriculturis omnium camporum, hortorum omni de grano seminis. Item etiam dominus Rodzius felicis[w] recordii ad ecclesiam sepenominatam similiter donaverat, dederat et perpetue ascripserat duos homines proprios indivisos in Lidovie Massus et Nyczko cum omnibus et singulis ipsorum terris agriculturis camporum...[b], gays et posesionibus. Item decimam manipularem omni(s) grani et seminis, camporum omnium et hortorum sua de curia Dzitwa. Item Dalgerd et Olechno fratres et eiusdem filii Rodzus legittimi in renovatione privilegii donavimus et dedimus perpetueque ascripsimus similiter decimam manipularem omni de grano camporum et hortorum agriculturis suis cum posesione decurionis Thatarynisky. Item etiam omnes et singuli supradicti consencientes dedimus perpetue et ascribimus tabernam circa ecclesiam plebanis liberam habendam et pacifice possidendam, ea tamen condicione, ut ipsi minist[rum] ecclesie haberent et continue servarent. In cuius rei testimonium si(g)illa nostra presentibus sunt subappensa. Actum et datum in eadem Vawerk(a), die[x] dominica ante festum sancte Margarete proxima[y] anno Domini 1463[z], presentibus reverendissimo domino Joanne Dei gratia episcopo Luceoriensi, necnon honorabilibus ac discretis viris dominis Joanne plebano in predicta Wawerka, S(t)anislao vicario et magistro s(c)ole in ibidem, ac aliis quam pluribus fidedignis.

248.

Wilno, d. 29 marca 1468.

Łukasz mieszczanin i były rajca miasta Wilna wraz z żoną swoją Heleną i córką Katarzyną oraz krewnymi ziemię swoją, położoną między wzgórzami w pobliżu tegoż miasta, zapisuje klasztorowi franciszkańskiemu NMP. tamże, zobowiązując wikarjusza Jakuba Litwina i innych wymienionych braci do odprawiania jednej mszy śpiewanej w tygodniu za duszę swoją i zmarłych przodków.

M. A. *Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości, splamiony i na zagięciach, zwłaszcza na lewem, mocno przez myszy nadgryziony,* $27{\cdot}2 \times 21{\cdot}8 + 3$. — *Po pieczęci pozostało tylko nacięcie ze śladami paska; nie było jej już w r. 1805, jak świadczy dołączony do dokumentu zapisek franciszkański z tegoż roku (kiedy Franciszkanie utracili już Łukiany), że był* na składaniach pogryziony z znakiem od zawieszenia pieczęci. — *Inwokacja pismem większem, z inicjałem wyciągniętym w górę (litery* I *i* A *połączone jakby w literę* M*).* — *W kilku miejscach tekstu podkreślenia ręką w. XVII, od której pochodzi też zapisek na lewym marginesie:* Hereditas a Luca intra montes donata cum NB: pratis, sylvis, boris, mericis, agris, fluviis, fluminibus. Vide inventarium in Archivo existens. *Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem z w. XVI:* Super Lukiany sive terra inter montes prope civitatem 1468; *2) na złożeniu wewnętrznem z w. XVI:* pro terra inter montes penes civitatem *(nieco późniejsza ręka dodała:)* dicta Lukiany; *3) na złożeniu wierzchniem z w. XVI:* Donatio terrae Lukiany a Luca sive Vilnensi 1468; *4) na złożeniu spodniem inną ręką w. XVII:* Donatio terrae inter montes prope civitatem Vilnensem dictae Łukiany ad praesens Rybiszki a domino Luca cive Vilnensi et conthorali eius Helena A° 1468; *5) Sygnatury: a) na złożeniu wierzchn.* A 47 *(w. XVI),*

247. [u] *można czytać:* Cadziski [v] *jeden wyraz jest tutaj zatarty* [w] ferlicis *Kop.* [x] Dei *Kop.* [y] proxime *Kop.* [z] 1473 *w Kop., co jest mylką, ob. wyżej w Uw.*

b) na złoż. spodn. z w. XVII: Nº 15 *(przekreślone), c) z w. XVIII:* Nº 59no, *obok* Sub litera NN, *d) z w. XIX:* Od. 4 Fas. 1. Nº 1.

Reg. 1. Niedatowany mieści się w zatwierdzeniu wszystkich darowizn i zapisów dóbr klasztoru franciszkańskiego przez króla Zygmunta I z dnia 5. XII r. 1522 (ob. o niem wyżej Nr 22 str. 37) następującej treści: (54) Item alias litteras, quibus Lucas civis et proconsul Vilnensis cum coniuge et liberis suis terram suam cum sylvis, borris et pratis aliisque pertinentibus Lukiany nuncupatam, inter montes prope civitatem Vilnensem sitam, perpetuo ordinis fratribus praefati inscripsit et resignavit pro una missa pro ipso et eius amicis per fratres praedictos perpetuo decantanda, prout ea omnia et singula in litteris praedictis, quorum mentio supra facta fuit, plenius continentur et clarius extant scripta. — *2. W Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej obok regestu tegoż nadania w przywileju króla Zygmunta I w Wilnie z 5. XII r. 1522, przekazanym w transumptach oryginalnych królów Władysława IV w Wilnie z 20. VII r. 1636 i Jana Kazimierza w Grodnie z 3. II r. 1653 (ob. wyżej str. 37), znajduje się wśród papierów konwentu franciszkańskiego u P. Marji na Piaskach w Wilnie objaśniający je wywód procesualny na luźnym arkuszu folio z połowy w. XVIII, z sygnaturą z początku w. XIX:* Od. 4 Fas. 1. Nº 2. o Lukiany w obrębie Ciundziow *(nad rzeką Rudominą) p. t.* Distincta cathegoria z JJ. WW. Imć. PP. Horainami y Olędzkiemi posesorami dobr Cuńdziow, dowodząca należności ziemi Lukiańskiey y że ona in meditullo obrębu dobr Cuńdziow Burnakowszczyzny ma sytuacyą a nulliter oną bez zadnego dziedzictwa dokumętu abusive po zabraniu przez antecessorow swoich possiduio. *Czyta się w niej, iż:* Szlachetny Łukasz mieszczanin, bywszy rayca wileński, włozywsy obligacyą na JJ. XX. Franciszkanow kąwętu wilenskiego wieczną co tydzień spiewać mszą jedno, ziemię swoię Lukianską... niedaleko miasta Wilna, bo o trzy mile... wiecznemi czasy temusz kąwętowi wileńskiemu przy uproszonych swiadkach raycow, pisarzow, woitow miasta J. K. M. Wilna w r. 1468 zapisał.

In nomine Domini amen. Cunctarum rerum plena fides ut adhibetur | perit memoria, nisi testimonio pistico fuerit roborata. Hinc est, ego Lucas civis famose civitatis | Wilnensis, quondamque consul eiusdem humilimus, maturo ac sano fretus consilio cum deliberacione | una cum honesta necnon devota mea conthorali Helena ac filia mea Katherina et consanguineis atque amicis singulis dignum duximus considerantes, quia pocius et potissimum et sine intermissione ad stelliferum herum ayumque vigilando pervenire suam ad Uranicam civitatem ibi permanentem, hanc autem habitacionem temporalem transitoriamque et multum fallibilem postponentes et refutantes, pro honorabili, religiosis deificisque viris patribus, fratribus, oratoribus ordinis Minorum Conventualium ad Sanctam Mariam perpetue comorantibus, protunc primum domino Jacobo viccario nostro Lythphano cum iam prefatis omnibus fratribus ordinis sancti Francisci obligare obligandoque eviterne habere, tenere, possidere terram meam necnon iam nominate mee coniugis ac liberorum, sittam ac habitam inter montes prope eandem civitatem [1], sic tenere et de usibus eiusdem digne frui, uti ac potiri, veluti nos etiam consweveramus fungi, ita late ac longe cum omni dominio necnon hereditate prefate terre cum omnibus mobilibus, immobilibus et omni iure, cum pratis, silvis, borris, mericis, nemo[ri]bus, vinetis, rubetis, argulis, agris, frugibus, proventibus, utilitatibus, pascuis, aquis, fluminibus, fluviis, font[ib]us, riwlis et eorum decursibus, cum montibus, vallibus ceterisque aliis, quocumque nomine censeantur et loco situantur, commutandi, vendendi necnon ad quosvis usus beneplacitos convertendi. Ipse autem religiosus pater dominus Jacobus una cum

248. [1] *Ziemia ta zwana od imienia nadawcy Łukiany, od w. XVII Rybiszki, leżała na płd.- wsch. od Wilna na obszarze gminy Rudomina.*

omnibus f[ratr]ibus et presertim cum fratre domino Mathia tunc in Oszman[a] gwardiano protunc presente, priusque ante eum viccario, et fratribus fratre sacristiano Mathia et predicatore Johanne alias K[a]czka[a] pariterque cum omnibus fratribus ipsorum cum consensu facere obligacionem [no]bis septimanatim et perpetue decantare missam, unam pro sanitate (nostra) necnon amicorum nostrorum ad laudem et ad honorem Vir[ginis] Sancte Marie, et post mortem meam tenebuntur celebrare missam pro defunctis pro salute anime mee necnon nostris predecessoribus amicis defunctis. Hanc autem litteram nullus amicorum meorum simul et dominorum ausu temerario valeat infringere aut aliquovis modo ac iure contraire et perturbare, ne indignacionem Omnipotentis Dei ac Sancte Marie et sanctorum apostolorum Petri et Pauli incurrat; et si secus fecerit, extunc concitto eum ad iudicem suum Omnipotentem Deum pro iniuria sibi illata, in quantum si et fuerit, qui venturus est et iudicaturus viwos et mortuos et seculum per ignem. Datum, actum et scriptum die martis XXIX[a] nona[b] mensis marcii, in domo mea, sitta in circulo prope pretorium prefate civitatis, coram honorabilibus viris religiosis, discretis, famosis, prudentibusque personis utriusque status ac condicionis tam spiritualibus quam secularibus benefactoribus nostris. videlicet domino Stanislao Lavrynowicz[c] moderno advocato et domino Martino publico notario domini regis et domino Petro Presingnowycz et domino Nicolao proconsule civitatis Vilnensis et Lauryno Gyeminowycz, Stanislao Byedzyelowycz et Chodorone Ruthino et supremi(s) consanguineis ipsius et Nyekrasz et Petro organiste[d] publico notario In cuius rei testimonium ac robur perpetuum meum sigillum est subappensum, anno Domini millesimo quadringentesimo[e] sexagesimo octavo.

249.

Rzym, 27 kwietnia 1468.

Andrzej syn Falisława z Czarnowa, rektor kościoła parafjalnego w Dąbrowie diec. wileńskiej, uprasza papieża (Pawła II) o nadanie sobie kościoła parafjalnego w miejscowości Geboniowo, *który zajmuje od kilku lat nieprawnie Jan syn Wysznisława, niewyświęcony na kapłana, co też uzyskuje na lat pięć.*

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Supplic. T. 616 k. 268—268'.

Beatissime pater. Cum parrochialis ecclesia in Geboniowo[1] Plocensis diocesis ex eo[a], quod quidem Johannes Vysznislaii[b] illam per annum et amplius pacifice possidens, impedimento tunc cessante nullaque per eum super hoc dispensacione obtenta se non fecit ad sacerdocium promoveri, vacaverit et vacet ad presens, licet idem Johannes eandem ecclesiam post anni[c] decursum huiusmodi, nullo tamen in ea de novo per eum acquisito titulo et absque alicuius iuris adminiculo sibi super hoc suffraganti, per unum alium annum et ultra detinuerit et detinet indebite occupatam[d]: supplicat igitur S(anctitati) V(estre) devotus vir Andreas Falislai[e] de Czarnowo[2] rector parrochialis ecclesie

248. [a] a *na dziurze, w przekładzie polskim z połowy w. XVIII (ob. Reg. 2.)*: Kaczka [b] *tak w tekście* [c] *poprawione z* Lawrynovicz [d] *końcowe* e *na miejscu wytartem* [e] *w tekście* quadrāmo

249. [a] *następuje jeden wyraz przekreślony, poczem* vacaverit et vacet ad presens quod quidem *i t. d.* [b] *tak w tekście niewątpliwie zamiast* Vyszeslai [c] annum *tamże w tekście* [d] occupatum *l. c.* [e] Falistan *l. c.*

249. [1] *Nazwa prawdopodobnie popsuta i nieodgadniona.* [2] *Miejscowości tej nazwy na wschodniem Mazowszu i Podlasiu jest kilka. Najprędzej chodzi tu o Czarnowo, szlachecką wieś w pow. szczuczyńskim.*